

卷之三

卷之三

23
16

163

5103

1,368

m = 804

S163
R5D239

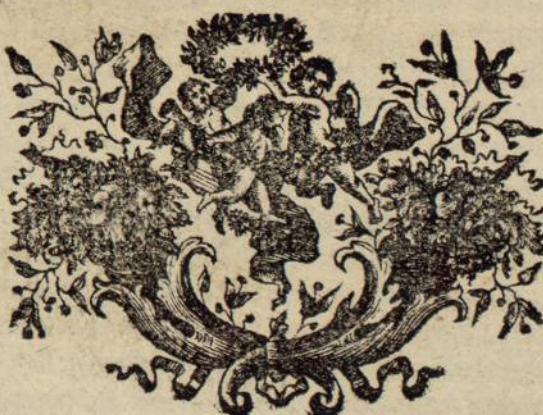
ANTONII DADINI ALTESERRÆ
ANTECESSORIS OLIM TOLOSANI
OPERA OMNIA.
TOMUS XI.

exhibens *notas* & *observationes* ad X. libros *historiæ Francorum* B. GREGORII TURONENSIS EPISCOPI,
& *supplementum FREDEGARII.*

CURA ET SUMTIBUS

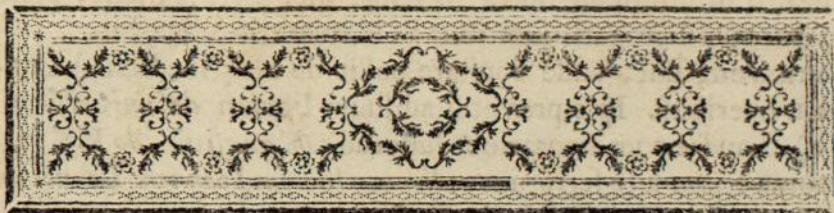
MICHAELIS MAROTTA

*Jurisconsulti & in supremis Neapolitanis tribunalibus
causarum patroni.*

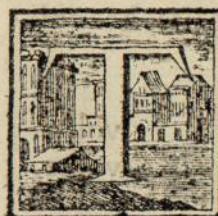
EDITIO PRIMA NEAPOLITANA. M DCC LXXX.

GUM PRIVILEGIO REGIS.

ERUDITO LECTORI

MICHAEL MAROTTA.

Empore, quo consilium inivi ANTONII DADINI ALTESERRÆ opera omnia typis jam vulgata in publicam lucem simul emittere, per pauca in mea non satis ampla bibliotheca opuscula reperiebantur: stante nihilominus sub prelo primo tomo *de vindiciis ecclesiasticæ jurisdictionis*, cetera, a me deinceps edita, in manus habui, præsertim humanitate eruditorum illorum in præfatione ejusdem primi tomī laudatorum virorum, qui mihi dono copiam fecerunt. Ex indubitanter editis deerat opus, cui titulus: *Note & observationes in X.libros historiæ Francorum B.Gregorii Turonensis Episcopi, & supplementum Fredegarii*. Tolosæ M DC LXXIX. Conti-nuis mandatis Italos ac Transalpinos bibliopolas defatigaveram, ut illud invenirent, & quovis pretio ad me deferrent: sed incas-sum. Ad litteratos proinde viros me converti, eosque, tum singillatim, tum generatim evulgatis in eadem præfatione admonitionibus, rogavi, ut si quis illud haberet, ad me transmittenret: fide interim data restituendi librum emendatiorem, (augurabar enim, non secus ac ceteros ALTESERRÆ libros, erroribus refer-tum prodiisse) & præterea ipsius dantis nomen celebrandi.

Processerat pene ad finem editio, & ubi spes habendi operis ferme nulla pellucebat, insperanti mihi dono dedit vir eruditus JOANNES BAPTISTA DELLA SPINA in foro Neapolitano advoca-tus, cui pro eo ac debui & publice & privatim gratias egi.

Hoc novo adquisito opere, videor libros ALTESERRÆ omnes jam editos collegisse: nam ultra eos, quos mecum habeo, nescio an alii typis prodierint. Composuit autem vir summus alios atque alios libros: sed nondum mihi scire licuit, eos typis traditos fuis-

se: multo minus licuit opera MSCta, quæ forte exstant, posse comparare, et si erogatis sumtibus in id etiam incubuerim.

Plura vero sunt, unde constare possit de aliis ineditis ALTESERRÆ operibus. Ipse provocat ad suum librum *de universitatibus* (1). Laudat commentarium suum ad cap. quæsivit, de V.S. (2). Memorat etiam a se scriptum *ecdicum adversus Joannem Launoium presbyterum & theologum* (3). Testatur quoque se præ manibus habere tertium volumen rerum Aquitanicarum, & libellum observationum in epistolas Clementis IV. non dum editas (4). Et, quod primum memorandum erat, composuit similiter tres posteriores tomos quotidianarum recitationum in varias partes digestorum & codicis: de quibus in præfatione octavo tomo præfixa plura dixi.

Opera vero omnia a me collecta, & coniunctim edita, hoc ordine disposita sunt.

De ecclesiastice jurisdictionis vindictis adversus Caroli Feuerii & aliorum tractatus de abusu. tom. I. vol. 1.

Asceticon, sive originum rei monasticæ. tom. II. vol. 1.

Notæ & observationes in Anastasium de vitis Roman. Pontif. Notæ & observationes in XII. libros epistolarum B. GREGORII PAPÆ hujus nominis I. cognominis Magni. tom. III. vol. 1.

Rerum Aquitanicarum libri decem. tom. IV. vol. 2.

De DUCIBUS ET COMITIBUS provincialibus Galliæ. De origine & statu feudorum pro moribus Galliæ. In libros clementinarum commentarius.

Sex prælectiones solempnes habitæ pro instaurandis scholis. tom. V. vol. 1.

De fictionibus juris libri septem. Accessit solemnis prælectio ad l. cum societas, ff. pro socio. tom. VI. vol. 1.

Brevis & enucleata expositio in institutionum JU-STINIANI libros quatuor. tom. VII. vol. 1.

Recitationes quotidianæ in CLAUDII TRIPHO-NINI libros XXI. disputationum, & varias partes digestorum & codicis. tom. VIII. vol. 2.

Dissertationum juris canonici libri sex. tom. IX. vol. 1.

Commentarius perpetuus in singulas epistolas decretales INNOCENTII III. Pontificis Maximi. tom. X. vol. 4.

No-

(1) In not. ad marg. comment. ad clem. de magistris tom. V. hujus edit. pag. 210.

(2) In not. ad cap. 15. libr. VIII. hist. Franc. tom. XI. hujus edit. pag. 165.

(3) In not. ad fin. lib. IX. hujus tom. XI. pag. 195.

(4) In epist. dedicatoria ejusdem tom. XI.

E P I S T O L A

Note & observationes in X. libros historie Francorum B. GREGORII Turonensis Episcopi, & supplementum FREDEGARII. tom. XI. vol. I.

Sed nunc tempus est, ut quid ego in edendo hoc ultimo opere perficerim, paucis adaperiam. Pluries in præfationibus ad jam edita opera lectors admonui, me cum autographis contulisse leges civiles omnes & canones, itemque fragmenta Græcorum & Latinorum, quæ sensum idoneum non reddebant, ubi eorum librorum copia fuit: immo, si otium aliquando fuit, contulisse etiam loca, quæ rectum proferebant sensum, & quæ non descriptis verbis laudabantur. Quod monitum facit, ne mihi vitio verti debeat menda, quæ fortasse in locis non collatis superfuerant.

Verum enimvero in edendo hoc opere scrupulosiorem diligentiam adhibui, cui labori me adstrictum esse sensi ob fidem ei datum, qui librum dono dederat, ut eundem restituerem emendatorem. Ut igitur fidei datæ satisfacerem, omnia auctorum loca in hoc opere vel transcripta, vel tantum laudata, cum suis auctoriis contuli; iis dumtaxat exceptis, quorum libros nec in publicis, nec in privatis bibliothecis reperire licuit, ubi hoc signum *** apposui; itemque paucis aliis, quæ nec a capite ad calcem revolutis operibus reperta sunt, hoc vero signo **) distinctis. Qua instituta collatione reapse cognovi, multa auctorum loca, quæ in præcedentibus operibus non contuli, depravata etiam in mea editione exstare: omnia tamen in hoc opere emendata sunt.

Jam ferme ab eo tempore, quo ALTESERRÆ opera in publicum emittere coapi, conjecteram, virum doctissimum sæpe ex memoria, qua pollebat, tenaci, loca & verba auctorum citare & transcribere consueuisse: nec aliter explicare licebat mendorum ingentem numerum, quibus citationes redundant. Nunc vero hujus operis editione in certitudinem redacta conjectura est. Multa sane sunt loca, quæ in antecedentibus operibus ex uno libro vel capite relata sunt, quæ in hoc opere ex alio atque alio laudantur: itemque alia in opere uno ex uno auctore relata, in altero vero ex altero. Quin in hoc eodem opere unus idemque locus uno libro & capiti, mox alii libro & capiti tribuitur. Sunt etiam multa fragmenta ex uno auctore laudata, quæ tamen ad alium pertinent.

Quod vero magis probat, auctorem sæpe ex memoria suas edidisse lucubrations, eit historia Francorum GREGORII TURONENSIS, quam hoc opere notis & observationibus instruxit. In

ea enim verba unius capituli , quæ præcedere debebant , posterio-
ra fecit : verba ad plura capita pertinentia , sub uno collocavit :
item uno contextu retulit verba diversorum capitulorum , & quæ
aliquando ad diversos libros pertinent : & verba unius capituli , sæ-
pe sub alio transcriptis & illustravit . Ex hac auctoris consuetudi-
ne , libros ex memoria laudandi , factum reor , quod multa aucto-
rum loca ab eo citata inveniri non potuerint , nec ipsorum libro-
rum evolutione .

Ipse vero in hac editione , textum GREGORII TURONENSIS ,
qui perturbatus ab ALTESERRA relatus erat , ordine suo descripsi .
Ubi ALTESERRA erravit in designandis ad marginem capitum
numeris , hoc † addito signo emendavi : & ubi ipse caput non adno-
tavit , fortasse quia verba illa ad caput antecedens pertinere puta-
bat , ad marginem caput , addito signo * , apposui : quod signum
præcedit etiam verba suo loco restitura . In omnibus quoque au-
ctorum locis , quæ mendis purgavi , signo † lectorem admonui :
quo eodem signo distinxii notas ad marginem a me adjectas , a no-
tis auctoris , quæ nullo signo donantur . Si quando citata lex face-
re ad rem non videbatur , apposui signum *) , ut lector apud se ex-
penderet . Et in omnibus auctorum locis ab auctore generatim
per tractatus aut libros laudatis , præcisa loca , parenthesi inclusa ,
adjeci .

Nescio an addere debeam , me , in edendo ALTESERRÆ opera
omnia , quæ stupenda eruditione referta sunt , solum contulisse au-
torum loca , & solum incubuisse ad emendandas ab erroribus ty-
pographicis plagulas : ne forte aliquis dubitet ab homine uno id in
brevi temporis spatiū perfici posuisse . Solus certe fui . Id vero non
dixi , quasi laudem aucupaturus , (vix enim aliqua haberi potest
laus ex locorum collatione) sed ut hoc exemplo alii ad grandiora
excitentur : nam volenti nihil difficile .

Specimen errorum .

Edit. Tolosan.	Edit. mea .
<i>Accedente , atque immo potius pereunte ab Urbibus Gallicanis liberalium cultura litterarum . pag. 1. lin. 1.</i>	<i>Decedente , atque immo potius pereunte , &c. pag. 1. lin. 1.</i>
<i>Sidon. ipse libr. 2. epist. 10. luget interius linguae latinae: Sic omnes nobiscum sermonum purpure per incuriam vulgi decolorabantur. pag. 3. lin. 31. & seqq.</i>	<i>Sidonius ipse Sic omnes † nobilium sermonum purpure , &c. pag. 2. lin. 48. & seqq.</i>
<i>Idem in Joannem cap. 33. pag. 5. lin. 11.</i>	<i>Idem in Joannem cap. 7. tract. 33. num. 8. pag. 3. lin. 11. ab inf.</i>

Edit. Tolosan.

in fragment Petron. nuper edito. p. 7. l. 33.
 Gregorium infr. libr. 4. cap. 32. pag. 7. ad 8.
 Plin. libr. 1. cap. 23. pag. 8. lin. 30.
 Sulpitius Severus ... libr. 1. *ibid.* lin. antep.
 Idem cap. 17. pag. 9. lin. 26.
 Aimoin ... libr. 1. cap. 5. pag. 10. lin. 34.
 Sic regnum Parthorum divisum erat in
 regna duo & viginti. pag. 11. lin. 19.
 Plin. libr. 4. cap. 25. *ibid.* lin. 20.
 Tranquill. in Claudio cap. 1. *ibid.* lin. 30.
 Gregorius ... 1. 1. cap. 50. p. 12. l. 2. & 3.
 Martyrol. Roman. Jun. 28. *ibid.* lin. 4.
 Euseb. libr. 5. cap. 17. pag. 13. lin. 14.
 Gregor. Papa libr. 5. epist. 32. *ibid.* lin. 23.
 Gregorius de mirac. B. Martin. libr. 2. cap.
 1. ... Idem lib. de mirac. ejusd. cap. 60.
ibid. lin. 24. & seqq.
 ipsius Joannis 13. *ibid.* lin. 33.
 Gregorius ... libr. de glor. martyr. cap. 49.
 pag. 15. lin. 2. & seqq.
 Gregorius ... de glor. Martyr. cap. 48. *ibid.*
 lin. 27. & 28.
 Augustin. libr. contr. Petilian. epist. de unit.
 eccl. 13. pag. 16. lin. 13. & 14.
 4. Reg. 12. pag. 17. lin. 1.
 Gregorius etiam de glor. martyr. cap. 48.
ibid. lin. 15. & 16.
 Sidon. libr. 4. epist. 8. pag. 18. lin. 1.
 Augustin. ... libr. 4. cap. 17. *ibid.* lin. ult.
 Idem de glor. Martyr. cap. 87. pag. 19. lin.
 11.
 Idem ... libr. 1. cap. 1. pag. 21. lin. 13.
 Cassiodor. lib. 8. epist. 5. *ibid.* lin. 20.
 Ostiensis ... libr. 3. cap. 27. *ibid.* lin. 21.
 Gregor. ... libr. 10. cap. 30. p. 22. lin. 2.
 infr. libr. 10. cap. 28. pag. 23. lin. 6.
 Milevit. libr. 1. cap. 9. *ibid.* lin. 18.
 Nangius ... ad ann. 1266. *ibid.* lin. 34.
 Vicecomes ... libr. 2. cap. 12. 13. p. 24. in marg.
 Conc. Tur. 2. can. 20. Antifiodor. can. 20.
 21. *ibid.* lin. 28.
 Gregor. ... libr. 4. cap. 20. *ibid.* lin. 32.
 1. ult. C. de spons. pag. 26. lin. 24.
 Hieronym. ... libr. 12. cap. 42. pag. 27. lin.
 20.
 infr. libr. 10. cap. 32. pag. 28. lin. 1.
 can. Bonæ rei. 13. qu. 2. pag. 29. lin. 14.
 Hieronym. ... libr. 2. pag. 31. lin. 30.
 Evagr. libr. 4. cap. 33. pag. 32. lin. 13.
 Socrat. libr. 4. cap. 30. pag. 33. lin. 8.
 Ambros. libr. 2. pag. 34. lin. 17.
 in Psalm. 35. *ibid.* lin. 24.
 Augustin. libr. 1. pag. 35. lin. penult.

Edit. mes.

in † satyr. Petron. nuper edito c. 50. p. 5. l. 30.
 Gregorium libr. 4. cap. † 33. *ibid.* lin. 33.
 Plin. libr. † 2. cap. 23. *ibid.* lin. 45.
 Sulpitius Severus ... libr. † 2. ibl. antep.
 Idem cap. † 11. pag. 6. lin. 21.
 Aimoin ... libr. † 4. cap. 5. num. 26. p. 7. lin. 5.
 Sic regnum Parthorum divisum erat in
 regna † duodevinti. *ibid.* lin. 23.
 Plin. libr. † 6. cap. 25. *ibid.* lin. 25.
 Tranquill. in Claudio cap. † 2. *ibid.* lin. 33.
 Gregorius ... libr. 1. cap. † 49. *ibid.* lin. 40.
 Martyrol. Roman. junii † 2. *ibid.* lin. 41.
 Euseb. libr. 5. cap. † 18. pag. 8. lin. 24.
 Greg. Papa libr. 5. epist. † 31. ind. 14. ibl. 31.
 Gregorius de mirac. B. Martin. libr. 2. cap.
 1. (in fin.) ... Idem de mirac. ejusd. †
 libr. 3. cap. 60. *ibid.* lin. 32. & seqq.
 ipsius Joannis cap. † 2. vers. 22. *ibid.* lin. 39.
 Gregorius ... de mirac. martyr. † libr. 1.
 cap. 49. pag. 9. lin. 20. & seqq.
 Gregorius ... de mirac. martyr. † libr. 1.
 cap. 48. *ibid.* lin. 39. & 40.
 Augustin. libr. contra† Donatist. epist. vulg.
 de unit. eccl. cap 15. pag. 10. lin. 4.
 4. Reg. † 2. *ibid.* lin. 23.
 Gregorius etiam de mirac. martyr. † libr.
 1. cap. 48. *ibid.* lin. 33. & 34.
 Sidonius libr. † 1. epist. 8. *ibid.* in fin.
 Augustin. ... libr. † 5. cap. 17. pag. 11. lin. 29.
 Idem de mirac. martyr. † libr. 1. cap. 87.
ibid. lin. 38.
 Idem ... libr. 1. cap. † 62. pag. 12. lin. 48.
 Cassiodor. † 7. var. 5. *ibid.* lin. ult.
 Ostiens. ... libr. 3. cap. † 29. pag. 13. lin. 1.
 Gregor. ... libr. 10. cap. † 31. *ibid.* lin. 13.
 infr. lib. 10. cap. † 29. *ibid.* lin. 48.
 Milevit. libr. 1. cap. † 19. pag. 14. lin. 6.
 Nangius ... ad ann. † 1268. in fin. ib. lin. 20.
 Vicecomes ... libr. 2. cap. † 13. ib. in marg.
 conc. Tur. If. can. † 19. & 20. Altissio-
 dor. can. † 21. *ibid.* lin. 45.
 Gregor. ... libr. 4. cap. † 11. *ibid.* lin. 49.
 1. † penult. pag. 15. lin. 49.
 Hieronym. ... libr. 12. cap. † 41. vers.
 13. 14. & seqq. in fin. pag. 16. lin. 23.
 infr. libr. 10. cap. † 31. *ibid.* lin. 39.
 can. bonæ rei, † 12. qu. 2. pag. 17. lin. 25.
 Hieronym. ... libr. † 3. cap. 33. p. 19. lin. 10.
 Evagr. libr. 4. cap. † 34. *ibid.* lin. 27.
 Socrat. libr. 4. cap. † 37. pag. 20. lin. 1.
 Ambros. libr. † 1. cap. 9. num. 82. ibl. 40.
 in præfat. psalm. † 36. num. 3. *ibid.* lin. 46.
 Augustin. libr. † 2. pag. 21. lin. 36.

idem

Edit. Tolosan.

idem ... libr. 1. cap. 37. pag. 36. lin. pen.
 Cabillonens. 2. can. 40. pag. 37. lin. 27.
 Odo ... libr. 1. cap. 17. *ibid.* lin. 31.
 Aimoin ... libr. 2. cap. 19. pag. 40. lin. 15.
 infr. libr. 10. cap. 30. in fin. *ibid.* lin. 19.
 infra hoc cap. pag. 42. lin. 5. Ø 6.
 Symmach. libr. 9. epist. 54. p. 43. lin. pen.
 Gregor. lib. 3. epist. 71. pag. 46. lin. antep.
 Fortunat. lib. 7. carm. 4. pag. 47. lin. 16.
 ut in ordinatione Evodii. pag. 49. lin. 29.
 infr. proximo cap. pag. 50. lin. 18.
 ut & supr. prox. cap. *ibid.* lin. 27.
 Can. solemnitates 1. & 2. de Consecrat. dist.
 7. Gregor. P. libr. 10. epist. 71. p. 51. lin. 2.
 in Luc. lib. 1. cap. 16. *ibid.* lin. 22.
 Leo ... libr. 3. cap. 27. pag. 52. lin. 16.
 Plin. lib. 12. epist. 17. *ibid.* lin. 22.
 Idem libr. 10. cap. 30. *ibid.* lin. 27.
 Eadem fuit forma ædis sacrae Symeonis
 Stilitæ apud Antiochiam. Evagr. libr. 1.
 cap. 24. σύγκειται μὲν ταῦρῷ δίππῳ, ἐκ
 τῶν τεσσάρων πλευρῶν σοσὶς κοσμημένη
 περιτετάχθει. pag. 53. lin. 6.

Conc. Carthaginensis. celebratum anno
 Dom. 401. can. 13. pag. 54. lin. 17.
 in Anastas. in Gregor. 2. pag. 55. lin. 18.
 Sigebert. ad ann. 417. pag. 56. lin. 7.
 Adrevald. ... libr. 1. cap. 32. *ibid.* lin. 10.

Auson. Epigr. 107. *ibid.* lin. 17.
 plura rer. Aquitanic. libr. 1. cap. 8. *ibid.* lin. 20.
 Græcis ἀσπασικόν, pag. 58. lin. 1.
 Sidon. lib. 7. epist. 18. pag. 59. lin. 19.
 Socrat. libr. 1. cap. 25. pag. 60. lin. 19.
 Idem libr. 9. cap. 44. *ibid.* lin. 25.
 sermo 23. *ibid.* lin. 33.
 Varro ... libr. 3. cap. 5. pag. 62. lin. 2.
 Plin. libr. 16. cap. 20. *ibid.* lin. 4.
 sermo. 1. *ibid.* lin. 28.
 Gregor. ... libr. 6. cap. 2. pag. 63. in fin.
 ipse libr. 7. ep. 7. pag. 64. lin. 29.
 & idem cap. 32. ejusd. libr. pag. 65. lin. 26.
 Procop. ... libr. 1. pag. 66. lin. 30.
 de Bell. Vandalic. libr. 1. pag. 67. lin. 28.
 supr. libr. 1. cap. 36. *ibid.* lin. 31.
 Augustin lib. 2. ... cap. 183. pag. 68. lin. 17.
 Hincmar. in vit. Remigii 13. Jun. pag. 70.
 lin. 1. & iterum *ibid.* lin. 27.
 Fortunat. libr. 5. carm. 4. *ibid.* lin. 7.
 Sidon. libr. 6. epist. 7. *ibid.* lin. pen.
 Fredegar. cap. 38. pag. 71. lin. 15.
 Aimoin. libr. 4. cap. 22. *ibid.* lin. 33.
 Jornand. ... cap. 45. pag. 72. lin. 31.

Edit. mea.

Idem ... libr. 1. cap. + 58. p. 22. lin. 15.
 Cabillonens. II. can. + 45. *ibid.* lin. 39.
 Odo ... libr. 1. cap. + 27. *ibid.* lin. 42.
 Aimoin. ... libr. 2. cap. + 4. n. 19. p. 24. l. 15.
 infr. libr. 10. cap. + 31. circ. fin. ib. lin. 18.
 infr. hoc + libr. cap. 9. pag. 25. lin. 16.
 Symmach. libr. 9. epist. + 52. p. 26. l. 20.
 Gregor. libr. + 9. epist. 71. pag. 28. lin. 2.
 Fortunat. libr. + 8. carm. 4. *ibid.* lin. 16.
 ut in ordinatione Eracili. p. 29. lin. 38.
 infr. h. libr. cap. + 16. pag. 30. lin. 6.
 ut & supr. + h. cap. *ibid.* lin. 15.
 can. solemnitates 16. Ø 17. de consecr. dist. +
 1. Gregor. P. libr. + 9. epist. 71. *ibid.* lin. 24.
 in Luc. libr. + 8. num. 73. *ibid.* lin. 41.
 Leo ... libr. 3. cap. + 29. pag. 31. lin. 13.
 Plin. libr. + 2. epist. 17. *ibid.* lin. 17.
 Idem libr. 10. cap. + 31. *ibid.* lin. 21.
 Eadem fuit forma ædis sacrae Symeonis
 Stilitæ apud Antiochiam; Evagr. libr. 1.
 cap. + 14. οὐ δὲ τὸν νέῳ οἰνοδοκία, σύγκει-
 ται μὲν ταῦρῷ δίππῳ, ἐκ τῶν τεσσάρων
 πλευρῶν σοσὶς κοσμημένη. *ibid.* lin. 34.
 conc. + Afric. V III. lab Cælestini. I. can.
 13. pag. 32. lin. 19.
 in Anastas. in Gregor. + III. *ibid.* lin. 50.
 Sigebert. ad ann. + 418. pag. 33. lin. 19.
 Adrevald. ... libr. 1. cap. + 34. al. libr. 1.
 part. 2. cap. 4. num. 17. *ibid.* lin. 21.
 Auton. epigr. + 109. *ibid.* lin. 28.
 plura rer. Aquitanic. libr. 1. cap. 4. *ibid.* lin. 30.
 Græcis ἀσπασικόν. pag. 34. lin. 22.
 Sidon. lib. 7. epist. + 17. pag. 35. lin. 13.
 Socrat. lib. 1. cap. + 38. *ibid.* lin. 43.
 Idem lib. + 8. cap. 44. *ibid.* lin. 48.
 sermo. + 19. al. 178. num. 8. pag. 36. lin. 1.
 Varro ... lib. 3. cap. + 6. *ibid.* lin. 36.
 Plin. libr. + 10. cap. 20. *ibid.* lin. 38.
 sermo. + 6. nunc 62. n. 11. pag. 37. lin. 5.
 Gregor. ... libr. + 1. cap. 2. *ibid.* lin. 43.
 ipse libr. + 5. epist. 7. pag. 38. lin. 14.
 & idem lib. + 9. cap. 33. *ibid.* lin. 43.
 Procop. ... libr. + 2. cap. 14. pag. 37. lin. 23.
 de bello + Perico libr. 1. cap. 25. ib. lin. pen.
 supr. libr. 1. cap. + 34. pag. 40. lin. 2.
 Augustin. lib. 2. ... cap. + 177. al. 174. ib. l. 22.
 Hincmar. in vit. Remigii 13. + januar. pag.
 41. lin. 15. Ø 33.
 Fortunat. libr. 5. carm. + 5. *ibid.* lin. 20.
 Sidon. lib. + 9. epist. 7. *ibid.* lin. 44.
 Fredegar. cap. + 28. pag. 42. lin. 4.
 Aimoin. ... libr. + 5. cap. 22. *ibid.* lin. 20.
 Jornand. ... cap. + 41. *ibid.* lin. 50.

SPECIMEN ERRORUM.

ix

Edit. Tolosan.

Tertull. ... cap. 38. pag. 74. lin. 20.
 Cæsarius ... Homil. 33. pag. 75. lin. 23.
 Rufin. ... lib. 1. cap. 29. pag. 76. lin. 2.
 3. Var. 12. & 13. ibid. lin. 22.
 infr. lib. 5. cap. 18. pag. 77. lin. 28.
 Idem de vit. Patr. cap. 6. pag. 79. lin. 3.
 Pallad. ... cap. 14. & 20. pag. 80. lin. 14.

Edit. meæ.

Ascetic. libr. 7. cap. 8. ibid. lin. 16.
 Idem ... de Severo Abbatæ, ibid. lin. 21.
 Idem lib. 10. cap. 10. pag. 81. lin. 3.
 supr. h. lib. cap. 3. ibid. lin. 18.
 Ursperg. pag. 159. ibid. lin. 28.
 Cæsar. ... cap. 11. pag. 83. lin. 17.
 Coripp. ... lib. 1. pag. 84. lin. 7.
 Aimoin. lib. 3. cap. 60. ibid. lin. 30.
 Gregor. ... lib. 2. cap. 33. pag. 85. lin. 18.
 Idem lib. 6. cap. 8. pag. 88. lin. 17.
 Valentin. can. 10. pag. 89. lin. 5.
 infr. lib. 4. cap. 26. pag. 91. lin. 1.
 Augustin. ... lib. 2. cap. 8. ibid. lin. 7.
 infr. lib. 6. cap. 7. ibid. lin. 13.
 Aimoin. lib. 3. cap. 42. pag. 92. lin. 28.
 Isidor. ... lib. 15. cap. 6. ibid. lin. 34.
 Senec. epist. 70. pag. 94. lin. 2.
 Propert. lib. 2. epist. 21. ibid. lin. 17.
 Sidon. lib. 8. epist. 1. ibid. lin. 25.
 Capitul. lib. 3. cap. 73. pag. 97. lin. 2.
 Idem lib. 5. cap. 49. ibid. in fin.
 Adrevaldus ... lib. 1. cap. 35. pag. 98. lin. 5.
 Idem lib. 29. ibid. lin. 25. C' 26.
 Tertull. ... cap. 6. pag. 100. lin. 23.
 de Caluppa recluso. pag. 101. lin. 1.
 Idem ... cap. 93. ibid. lin. 15.
 I. ult. ff. de legat. 3. ibid. lin. penult.
 Sigebertus ad ann. Chr. 961. p. 102. lin. 24.
 Symmach. lib. 6. epist. 15. pag. 103. lin. 10.
 infr. lib. 8. cap. 18. pag. 104. lin. 14.
 Idem ad ann. 1190. pag. 107. in marg.
 Idem lib. 3. cap. 3. pag. 108. lin. 7.
 In l. apud Celsum 6. aduersus ff. de dol. &
 met. except. Doli exceptio, parentis pa-
 tronive opinionem fugillat, & in l. 11.
 §. prætor de in jus vocand. famosa actio
 pudorem fugillat. ibid. lin. 10.
 Gregor. 1. lib. 7. epist. 114. pag. 109. lin. 6.
 Aimoin. lib. 2. cap. 19. ibid. lin. 22.
 Aimoin. ... lib. 2. cap. 19. ibid. lin. 31.
 Brachar. 3. can. 5. ibid. lin. ult.
 Cluniacens. lib. 4. epist. 19. pag. 110. lin. 22.

Tertull. ... cap. 130. pag. 43. lin. 47.
 Cæsarius ... homil. 137. pag. 44. lin. 28.
 Rufin. ... lib. 12. cap. 29. ibid. lin. 42.
 3. var. 12. C' 3. pag. 45. lin. 5.
 infr. lib. 5. cap. 19. ibid. lin. 40.
 Idem de vit. patr. cap. 14. pag. 46. lin. 27.
 Pallad. ... cap. 13. sect. 12. in vit. Be-
 neamin abbatis, C' cap. 19. C' 20. sect.
 17. in vit. Macarii abbatis. p. 47. lin. 13.
 ascetic. lib. 7. cap. 17. ibid. lin. 15.
 Idem ... de t. Senoch abbatæ: ibid. lin. 20.
 Idem lib. 10. cap. 13. ibid. lin. 35.
 supr. h. lib. cap. 13. ibid. lin. 47.
 Ursperg. t. ad ann. 743. pag. 48. lin. 2.
 Cæsar ... cap. 122. pag. 49. lin. 2.
 Coripp. ... lib. 12. ibid. lin. 26.
 Aimoin. lib. 3. cap. 61. ibid. lin. 45.
 Gregor. ... lib. 2. cap. 153. pag. 50. lin. 13.
 Idem lib. 6. cap. 17. pag. 51. lin. pen.
 Valentin. t. III. can. 7. pag. 52. lin. 19.
 infr. lib. 4. cap. 120. pag. 53. lin. 22.
 Augustin. ... lib. 122. cap. 8. num. 7. ib. l. 27.
 infr. lib. 6. cap. 16. ibid. lin. 33.
 Aimoin. lib. 3. cap. 143. pag. 54. lin. 22.
 Isidor. ... lib. 15. cap. 16. in fin. ibid. lin. 25.
 Senec. epist. t. 77. pag. 55. lin. 6.
 Propert. lib. 2. t. eleg. 32. ibid. 19.
 Sidon. lib. 8. epist. t. 11. ibid. lin. 26.
 capitul. lib. 3. cap. 163. pag. 56. lin. 44.
 Idem lib. 5. cap. 148. pag. 57. lin. 21.
 Adrevald. ... lib. 1. cap. 137. al. lib. 1.
 part. 2. cap. 5. num. 20. ibid. lin. 25.
 Idem lib. t. 25. paulo post princ. ib. lin. 43.
 Tertullian. ... cap. t. 16. pag. 58. in fin.
 de t. Patroclo recluso: pag. 59. lin. 12.
 Idem ... cap. t. 63. ibid. lin. 23.
 l. t. penult. ibid. lin. 41.
 Sigebertus ad ann. Chr. t. 965. p. 60. lin. 8.
 Symmach. lib. 6. epist. t. 16. ibid. lin. 28.
 infr. lib. 8. cap. t. 10. pag. 61. lin. 8.
 Idem ad ann. t. 1191. pag. 62. in marg.
 Idem supr. h. lib. cap. t. 5. pag. 63. lin. 19.
 in l. apud Celsum, §. aduersus ff. de dol. &
 met. except. doli exceptio, neque alia qui-
 dem, que patroni parentisve opinionem
 apud bonos mores fugillet; & in l. t. 10. §.
 prætor, de in jus vocand. si famosa aetio
 non sit, vel pudorem non fugillet. ib. l. 21.
 Gregor. I. lib. 6. epist. t. 116. ibid. lin. 49.
 Aimoin. lib. 2. cap. t. 20. pag. 64. lin. 9.
 Aimoin. ... lib. 2. cap. t. 4. num. 19. ib. lin. 17.
 Brachar. III. can. t. 6. ibid. lin. 22.
 Cluniacens. lib. 4. epist. t. 17. ibid. lin. 40

SPECIMEN ERRORUM.

Edit. Tolosan.

- Luitprandus lib.6. cap.4. pag.113. lin.18.
 Plin. lib. 2. cap. 4. *ibid. in fin.*
 Capitul. ... lib.6.cap.194.pag.115. lin.14.
 Hieronym. ... lib.3. cap.8. pag.116.lin.1.
 infr. lib.5. cap.30. *ibid. lin. 14.*
 can. Monachus 71. dist. *ibid. lin. 33.*
 Aimoin. ... lib.3. cap.6. pag. 117. lin.24.
 Idem ... lib.1. cap.57. pag.119. lin.34.
 epist. 33. ad Alethium. pag. 121. lin. 16.

- Frodoard. ... ad ann. 810. *ibid. lin.31.*
 Frodoard. ... ad ann. 840. pag.122. lin.23.
 Laodic. can. 56. pag. 124. lin.1.
 Hieronym. ... cap.5. pag.125. lin.8.

- Gregor....in illud Job cap.39. *ibid. lin.16.*
 Fredegarius cap. 5. *ibid. lin. 27.*
 Aimoin. lib.3. cap. 42. *ibid. lin.34.*
 Fredegarius cap.55. pag. 126. lin. pen.
 Plin. lib.8. epist.13. pag. 127. lin.34.
 locum 3. Æneid. pag.128. lin.29.
 infr. h. libr. cap.51. pag. 131. lin.11.
 Tornac. epist. 91. *ibid. lin. 25.*
 Idem lib.4. cap.2. pag.132. lin.7.
 hoc libr. cap.26. *ibid. lin. 11.*
 infr. lib.3. cap.26. pag.134. lin.1.
 Cæsar ... lib.1. cap.2. pag.135. lin.6.

- Tranquill. in Julio cap. 23. & Plin. libr.
 11. cap.38. *ibid. lin.19.*
 illum verf.3. Æneid. *ibid. lin.25.*
 can. Presbyter. 81.dist. pag.136.lin.ult.
 can. placuit 23. qu. 7. & Conc. Altissi-
 dor. can.17. pag.137. lin.13.
 Isidor. ... lib.15. cap.17. pag. 138. lin.10.
 Cassian. collat.1. cap.27. *ibid. lin.18.*
 Senec. epist.75. *ibid. lin.32.*
 Gregorius Papa lib.1.epist.34.p.139.l.10.
 Plinius lib.13. cap. 19. *ibid. lin. 12.*
 infr. lib.10. cap.5. pag.142. lin.7.
 Gregor. lib.5. cap.47. *ibid. lin.19.*
 infr. lib.5. cap.26. pag.143. lin.5.
 Aimoin. ... lib.2. cap. 1. *ibid. lin.25.*
 Idem eod. lib. cap.35. pag. 144. lin.7.
 Ammian. lib.25. in fin. pag. 145. lin.13.
 infr. h. lib. cap.18. pag. 148. lin.6.
 Aimoin. lib.3. cap.20. *ibid. lin.10.*
 infr. lib.5. cap.45. pag. 149. lin.23.
 idem ... lib.1. cap.25. pag.151. lin.2.
 infr. h. lib. cap. 16. *ibid. lin.14.*
 eod. lib. cap. 29. *ibid. lin. antepen.*
 can. ordinationes 76. dist. pag.152.lin.25.

& iterum pag. 315. lin.10.
 in hoc lib. cap.18. *ibid. lin.28.*

Edit. mea.

- Luitprandus lib.6. cap.†3. pag.66. lin.22.
 Plin. libr. † 22. cap.4. *ibid. in fin.*
 capitul. ... lib.6. cap.†197.p.67. lin.antep.
 Hieronym. lib.3. cap. † 9. pag.68. lin.15.
 infr. lib.5. cap. † 31. *ibid. lin.26.*
 can. monachus, † 77. dist. *ibid. lin.42.*
 Aimoin....lib.3. cap. † 3.n.6.p.69. lin.12.
 Idem ... lib.1. cap.† 58. pag.70. lin.21.
 epist.† 37. al.13. ad Pammachium, num.

11. pag.71. lin.9.
 Frodoard. ... ad ann. † 920. *ibid. lin.22.*
 Frodoard. ... ad ann. † 940. *ibid. lin.43.*
 Laodicen. can. † 57. pag. 72. lin. 30.
 Hieronym. ... cap. † 2. vers. 18. & seqq.
 pag.73. lin.9.

- Gregor....in illud Job, cap.† 16. *ibid. lin.16.*
 Fredeg.in epit.hift. Fran.cap.† 55. ib.1.25.
 Aimoin. lib.3. cap.† 43. *ibid. lin. 29.*
 Fredegarius cap. † 5. chron. pag.74. lin.7.
 Plin. lib.8. epist. † 14. *ibid. lin.33.*
 locum † 1. Æneid.706.707. pag.75. lin.9.
 infr. h. lib. cap. † 46. pag.76. lin.29.
 Tornac. epist. † 92. *ibid. lin. 39.*
 Idem lib. † 5. cap.2. pag. 77. lin.2.
 hoc lib. cap. † 20. *ibid. lin. 5.*
 infr. lib.5. cap.27. *ib. in fin. ad 78.*
 Cæsar ... lib.1. cap. † 3. pag. 78. lin.33.
 Tranquill. in Julio cap. † 24.& Plin.lib.

11. cap. † 37. *ibid. lin. 42.*
 illum verf. † 1. Æneid. 731. *ibid. lin. 47.*
 can. presbyter, † 82. dist. pag.79. lin.33.
 can. placuit, 23. qu. † 5. & conc. Altissi-
 dor. can. † 16. *ibid. lin.43.*
 Isidor. ... lib. † 16. cap.17. pag.80.lin.17.
 Cassian. collat.1. cap. † 21. *ibid. lin.23.*
 Senec. epist. † 77. *ibid. lin.34.*
 Gregorius Papa lib.1. epist.†54.ib.lin.45.
 Plinius lib. † 15. cap. 19. *ibid. lin. 47.*
 infr. lib.10. cap. † 16. pag.82. lin.25.
 Gregor. lib.5. cap. † 48. *ibid. lin. 34.*
 infr. lib.5. cap. † 21. *ibid. lin. antep.*
 Aimoin...lib.2. cap.†3. n.9.pag.83.lin.14.
 Idem eod. lib. cap. † 37. *ibid. lin. 28.*
 Ammian. lib. † 15. cap.11. pag.84. lin.10.
 infr. b. lib. cap. † 19. pag. 85. lin.26.
 Aimoin. lib. † 2. cap. 30. *ibid. lin.29.*
 infr. h. lib. cap. † 46. pag.86. lin.33.
 Idem ... lib. † 2. cap. 25. pag. 87. lin.20.
 infr. h. lib. cap. † 27. *ibid. lin. 29.*
 eod. lib. cap. † 79. *ibid. lin. 46.*
 can. ordinationes, ult. † 75. dist. pag. 88.

lin. 14. & pag. 175. lin.1.
 in hoc lib. cap. † 29. pag.88. lin.16.
 lib.

Edit. Tolosan.

- lib. 2. carm. 4. pag. 153. lin. 15.
 infr. h. lib. cap. 42. pag. 154. lin. 12.
 Aimoin. lib. 3. c. 1. pag. 158. lin. 9.
 Gregor. lib. 7. c. 3. pag. 159. in marg.
 Paulin. ... lib. 1. pag. 160. lin. 21.
 l. 5. carm. 4. pag. 161. lin. 15.
 Idemque lib. 10. cap. 15. pag. 164. lin. 2.
 Beda lib. 4. cap. 4. ibid. lin. 23.
 quæ sequuntur in d. cap. 47. ibid. lin. 25.
 de Mirac. D. Martini lib. 1. cap. CXXI. pag.
 165. lin. 28.

Architatri primum gradum inter medicos tenent, & inter amicos Principis censentur. Gregorius Nazianz. in orat. funeb. Cæsarii fratribus Architatri Juliani Imp. Τάττεται μὲν γὰρ τῷ πρότῳ ἐν ιατροῖς τάξις, καὶ τοῖς φίλοις τῷ Βασιλέως ἐνθύς αριθμένοις. Primum statim inter medicos dignitatis gradum obtinuit, atque in amicorum numero apud Imperatorem habitus. pag. 166. lin. 2.

Edit. mea.

- lib. † 3. carm. 4. ibid. lin. 35.
 infr. h. lib. cap. † 43. pag. 89. lin. 8.
 Aimoin. lib. 3. cap. † 39. pag. 91. lin. 16.
 Gregor. lib. 7. cap. † 1. ibid. in marg.
 Paulin. ... lib. † 2. pag. 92. lin. 30.
 lib. 5. carm. † 5. pag. 93. lin. 3.
 Idemque lib. 10. cap. † 16. pag. 94. lin. 24.
 Beda lib. 4. cap. † 14. ibid. lin. 40.
 quæ sequuntur in † h. cap. ibid. lin. 42.
 de mirac. † martyr. lib. 1. cap. † 71. pag.
 95. lin. 19.

Architatri ... Τάττεται μὲν γὰρ, τῷ πρότῳ ἐν ιατροῖς τάξις, καὶ τῷ πολλῷ πότερος διεπίδειξας μονὸν τῷ πατέρῳ σὺν, μᾶλλον δὲ βραχὺν πίνακα τοῦ πατέρος πρόλογον, καὶ τοῖς φίλοις τῷ Βασιλέως Δθύος αριθμένοις, τὰς μεγίστας καρπούγαται φράσεις. Nam cum non magno negotio ac labore opus habuisset, verum doctrinam dumtaxat suam, vel potius brevem quendam doctrinæ prologum ostendisset, primum statim inter medicos dignitatis gradum obtinuit, atque in amicorum numero apud Imperatorem habitus, amplissimis honoribus affectus est. ibid. lin. 27.

- infr. lib. 7. cap. 42. ibid. lin. 31.
 Eusebio lib. 5. cap. 22. 23. 24. p. 168. lin. 32.
 infr. lib. 10. cap. 22. ibid. lin. 23. & denuo
 pag. 169. lin. 1.

- Aimoin. lib. 3. cap. 68. pag. 169. lin. 29.
 Salvian. de provident. pag. 170. lin. antep.
 l. & si quis §. funeris. pag. 171. lin. 7.
 Gregor. infr. h. lib. cap. 32. ... Idem eod.
 lib. cap. 32. pag. 173. lin. 34. & penult.
 supr. h. lib. cap. 18. pag. 174. lin. 2.
 Sidon. lib. 2. epist. 2. ibid. lin. 17.
 Gregor. lib. 6. cap. 16. pag. 175. lin. 9.
 declamat. 8. ibid. lin. antep.
 Diacon. lib. 4. cap. 44. pag. 176. lin. 29.
 Carnotensi epist. 61. & 171. pag. 177. lin. 8.

- infr. lib. 6. cap. 33. ibid. lin. 34.
 chroni. Normann. ad ann. 1651. lib. in marg.
 Hincmar. ... cap. 14. pag. 178. lin. 10.
 Diaconus lib. 38. ibid. lin. 31.
 lib. 7. epist. 129. pag. 179. lin. 4.
 Capitular. lib. 3. cap. 89. pag. 181. lin. 12.
 infr. lib. 7. cap. 36. ibid. lin. 33.
 Fortunat. ... 18. Maii. pag. 182. lin. 17.
 Capitular. ... lib. 6. cap. 96. pag. 185. lin. 6.
 Capitul. ... tit. 29. cap. 4. ibid. lin. 8.
 Capitul. lib. 5. cap. 121. & lib. 6. cap. 154.

- Aimoin. lib. 3. cap. † 69. ibid. lin. 31.
 Salvian. de † gubernat. Dei. pag. 98. lin. 12.
 l. & si quis, §. † impensa, ibid. lin. 19.
 Gregor. infr. h. lib. cap. † 33. ... Idem lib.
 † 6. cap. † 22. pag. 99. lin. 44. & 45.
 supr. † h. cap. ibid. lin. 47.
 Sidon. lib. 2. epist. † 1. pag. 100. lin. 5.
 Gregor. lib. 6. cap. † 17. ibid. lin. 26.
 declamat. † 7. num. 5. 7. & 11. ibid. lin. 45.
 Diacon. lib. 4. cap. † 94. pag. 101. lin. 17.
 Carnotensi epist. † 62. al. 123. & 171. al.
 195. ibid. lin. 29.

- infr. lib. 6. cap. † 35. ibid. lin. 50.
 chron. Normann. ad ann. 1152. lib. in marg.
 Hincmar. ... cap. † 19. pag. 102. lin. 7.
 Diaconus lib. † 17. historiar. ibid. lin. 22.
 lib. 7. epist. † 128. ibid. lin. 30.
 capitular. lib. 3. cap. † 91. pag. 103. lin. 40.
 infr. lib. 7. cap. † 35. pag. 104. lin. 3.
 Fortunat. ... † 28. maii. ibid. lin. 19.
 capitulare. ... lib. 6. cap. † 97. p. 105. lin. 43.
 capitul. ... tit. † 34. cap. 4. ibid. lin. 44.
 capitul. lib. 5. cap. † 192. lib. 6. cap. † 156.

Edit. Tolosan.

pag. 186. lin. 12.

Parisiens. can. 10. *ibid. lin. 13.*

Aimoin. lib. 3. cap. 31. *pag. 189. lin. 5.* &
denuo *lin. 24.*

infr. h. lib. cap. 44. *pag. 190. lin. 31.*

Procop. ... lib. 1. cap. 39. *pag. 192. lin. 27.*

Tacit. 2. Annal. *pag. 193. lin. 29.*

Aimoin. lib. 3. cap. 29. *pag. 194. lin. 21.*

supr. h. lib. cap. 20. *ibid. lin. 22.*

Can. Quisquis 17. qu. 3. *pag. 196. lin. 27.*

Tibull. lib. 1. ep. 8. *pag. 197. lin. 10.*

tradit Fredegarius proximis verbis. *ibid.*
lin. 30.

de tempore serm. 48. *pag. 198. lin. 10.*

Aimoin. lib. 3. cap. 31. *pag. 199. lin. 4.*

Aimoin. lib. 3. cap. 36. *ibid. lin. 17.*

Fortunat. lib. 5. carm. 1. *pag. 200. lin. 26.*

Aimoin. lib. 3. cap. 38. *ibid. lin. 29.*

cap. 65. ejusd. lib. *pag. 201. lin. 6.*

Sigebert. ad ann. 588. *ibid. lin. 25.*

Frodoard. ... ad ann. 822. *pag. 202. lin. 20.*

de mirac. D. Mart. *pag. 203. lin. 25.*

Paris. ad ann. 1212. *pag. 204. lin. 8.*

infr. lib. 10. cap. 6. *ibid. lin. 23.*

Aimoin. lib. 3. cap. 33. *pag. 205. lin. 2.*

infr. h. lib. *pag. 206. lin. 1.*

Fredegar. cap. 39. *ibid. lin. 3.*

Gregor. ... lib. 2. cap. 13. *ibid. lin. 17.*

Aimoin. lib. 3. cap. 40. *ibid. lin. 27.*

Theodorit. ... cap. 5. *pag. 207. lin. 24.*

Aimoinus lib. 3. cap. 42. *pag. 209. lin. 11.*

Math. 24. *ibid. lin. 27.*

Gregor. ... lib. 1. cap. 17. *pag. 210. lin. 5.*

I. de legatis, *ibid. lin. 17.*

Aimoin. lib. 3. cap. 34. *ibid. lin. 22.*

Aimoin. lib. 3. cap. 42. *pag. 211. lin. 14.*

cap. Quod clerici, *ibid. lin. 22.*

Tacit. 3. Annal. *pag. 213. lin. 17.*

Tertull. ... cap. 2. *pag. 214. lin. 1.*

Gregor. ... lib. 4. cap. 41. *ibid. lin. 9.*

Homil. 36. in 1. Cor. 1. *pag. 215. lin. 3.*

Idem lib. 7. cap. 22. *pag. 216. lin. 16.*

Paul. Rom. 16. 1. Cor. 13. 1. Thes. 5.
pag. 218. lin. 28.

Augustin. ... cap. 173. *pag. 219. lin. 2.*

supr. lib. 4. cap. 51. *pag. 220. lin. 22.*

Hieronym. ... cap. 26. *pag. 222. lin. ult.*

Idem ad Lætam, *pag. 223. lin. 5.*

Gregorius ... cap. 4. *ibid. lin. 25.*

Aimoin. lib. 3. cap. 38. *pag. 224. lin. 16.*

Edit. mea.

lib. 7. cap. 139. & addit. 4. cap. 85. pag.
106. lin. 23.

Paris. (V. sub Deusdedit) *can. 14. & 7. ibid.*
lin. 20.

Aimoin. lib. 3. cap. 132. *pag. 107. lin. 44.*
& pag. 108. lin. 5.

infr. h. lib. cap. 141. *pag. 108. lin. 40.*

Procop. ... lib. 1. cap. 124. *pag. 109. lin. 46.*

Tacit. 13. annual. cap. 24. *pag. 110. lin. 23.*

Aimoin. lib. 3. cap. 130. *ibid. lin. 46.*

supr. h. lib. cap. 121. *ibid. lin. 47.*

can. quisquis, 17. qu. 14. *pag. 111. lin. pen.*

Tibull. lib. 1. 1 eleg. 7. *pag. 112. lin. 13.*

tradit Gregorius proximis verbis: *ibid.*
lin. 27.

def verb. Dom. serm. 8. al. 67. in pr. lib. 40.

Aimoin. lib. 3. cap. 132. *pag. 113. lin. 11.*

Aimoin. lib. 3. cap. 133. *ibid. lin. 20.*

Fortunat. lib. 5. carm. 1. *ibid. lin. ult.*

Aimoin. lib. 3. cap. 139. *pag. 114. lin. 3.*

cap. 62. ejusd. lib. *ibid. lin. 14.*

Sigebert. ad ann. 589. *ibid. lin. 27.*

Frodoard. ... ad ann. 922. *ibid. lin. 50.*

de mirac. 1. martyr. *pag. 215. lin. 29.*

Paris. ad ann. 1215. *ibid. lin. 44.*

infr. lib. 10. cap. 5. *pag. 116. lin. 2.*

Aimoin. lib. 3. cap. 134. *ibid. lin. 13.*

cod. lib. 1. 8. cap. 28. *ibid. lin. 43.*

Fredegar. cap. 140. *ibid. lin. 44.*

Gregor. ... lib. 2. cap. 12. *pag. 117. lin. 1.*

Aimoin. lib. 3. cap. 141. *ibid. lin. 10.*

Theodorit. ... cap. 13. circ. med. ib. lib. 36.

Aimoinus lib. 3. cap. 143. *pag. 118. lin. 29.*

Matth. 14. 21. *ibid. lin. 41.*

Gregor. ... lib. 1. cap. 7. *pag. 119. lin. 1.*

l. 1. legatis, *ibid. lin. 10.*

Aimoin. lib. 3. cap. 143. *ibid. lin. 13.*

Aimoin. lib. 3. cap. 143. *ibid. lin. 36.*

cap. quod 1. clericis, *ibid. lin. 42.*

Tacit. 16. annual. cap. 3. *pag. 120. lin. 41.*

Tertull. cap. 13. *pag. 121. lin. 4.*

Gregor. ... lib. 4. cap. 31. *ibid. lin. 11.*

homil. 36. in 1. Corinth. 14. 20. *ibid. lin. 35.*

Idem lib. 7. cap. 32. *pag. 122. lin. 17.*

Paul. Rom. 16. 16. Cor. 1. 16. 20. Cor. 2.

13. 12. Petr. 1. 5. 14. *pag. 123. lin. 30.*

Augustin. ... cap. 177. n. 9. *ibid. lin. 39.*

supr. lib. 4. cap. 46. *pag. 124. lin. 18.*

Hieronym. ... cap. 127. vers. 15. & 16. *pag.*

125. *lin. 36.*

Idem ad Demetriadem, n. 7. *ibid. lin. 40.*

Gregor. ... cap. 126. *lin. 4.*

Aimoin. lib. 3. cap. 139. *ibid. lin. 26.*

Edit. Tolosan.

Nazianz. orat. 27. *ibid.* lin. 31.
Theodorit. ... 3. 4. 24. *ibid.* lin. 32.
supr. lib. 2. cap. 36. pag. 227. lin. 10.
Nican. 2. Can. 13. 14. *ibid.* lin. 17.
Cassian. Collat. 14. cap. 14. pag. 228. lin. 11.
I. capitalium §. ult. *ibid.* lin. 20.
Gregor. ... lib. 3. cap. 18. pag. 229. lin. 8.
infr. lib. 8. cap. 45. pag. 230. lin. 1.
Aimoine. lib. 5. cap. 45. pag. 233. lin. 20.
Plin. lib. 3. cap. 5. pag. 234. lin. ult.
A. Feudor. 32. pag. 235. lin. 16.
supr. lib. 3. cap. 19. *ibid.* lin. 31.
Leo ... lib. 1. cap. 14. pag. 239. lin. 28.
infr. lib. 10. cap. 24. pag. 240. lin. 15.
Brachar. 3. can. 25. pag. 241. lin. 2.
I. unic. C. ne nupt. pag. 243. lin. 7.
ut subjungit Gregorius, *ibid.* lin. 20.
Syn. Ancyra. can. 8. pag. 244. lin. 2.
supr. lib. 2. cap. 40. *ibid.* lin. 26.
Capitulare ... lib. 1. cap. 72. *ibid.* lin. antep.
can. de quibusdam 38. dist. pag. 245. lin. 4.
plura supr. lib. 1. cap. 44. *ibid.* lin. 28.
Saresber. epist. 195. & 203. & Vit. & pro-
cess. ejusd. lib. 2. cap. 9. pag. 246. lin. 4.

infr. lib. 10. cap. 28. *ibid.* lin. 15.
Gregor. ... lib. 1. cap. 79. pag. 247. lin. 22.
Augustin. ... lib. 6. cap. 9. pag. 248. lin. 25.
Philostr. ... lib. 2. cap. 2. *ibid.* lin. 32.
Aimoine. lib. 3. cap. 53. pag. 249. lin. 16.
I. I. §. præterea. pag. 250. lin. 26.
Hieronym. ... lib. 18. cap. 68. *ibid.* lin. 31.

Et Simon Comes Legriæ de Monteforti
apud Matth. Paris in Henrico III ad
ann. 1255. Erupit in hec verba insana in
Regem, mala hora ipsum tale verbum
a fauicibus ejus emisisse. pag. 251. lin. 3.
Augustin. ... lib. 14. cap. 17. *ibid.* lin. ult.
infr. lib. 9. cap. 31. pag. 252. lin. 19.
Georgic. 1. *ibid.* lin. 28.
Gregor. de vit. Patr. pag. 254. lin. 11.
Gregor. infr. lib. 10. cap. 15. *ibid.* lin. 18.
Tolet. 4. can. 3. pag. 255. lin. antep.
sermon. 9. pag. 257. lin. 6.
Aimoine. lib. 3. cap. 60. *ibid.* lin. 22.
supr. lib. 2. cap. 1. pag. 259. lin. 22.
Aimoine. lib. 3. cap. 60. *ibid.* lin. ult.
Idem lib. 5. cap. 38. pag. 261. lin. ult.
eod. lib. cap. 39. pag. 262. lin. 2.
eod. lib. cap. 48. *ibid.* lin. 3.
I. 19. C. Th. pag. 263. lin. 15.
epist. Iuonis Carnot. 5. pag. 264. lin. 8.

Edit. mea.

Nazianz. orat. † 12. *ibid.* lin. 39.
Theodorit. ... 3. † 6. 24. *ibid.* lin. 40.
supr. lib. 2. cap. † 37. pag. 128. lin. 2.
Nican. II. can. † 14. *ibid.* lin. 6.
Cassian. ... collat. 14. cap. † 4. *ibid.* lin. 28.
I. capitalium, §. † penult. *ibid.* lin. 36.
Gregor. ... lib. † 1. cap. 28. pag. 129. lin. 1.
infr. lib. 8. cap. † 43. *ibid.* lin. 24.
Aimoine. lib. † 3. cap. 46. pag. 131. lin. 23.
Plin. lib. 3. cap. † 3. pag. 132. lin. 1.
† 2. feudor. 29. *ibid.* lin. 13.
supr. lib. † 5. cap. 19. *ibid.* lin. 25.
Leo ... lib. 1. cap. † 12. pag. 134. lin. 28.
infr. lib. 10. cap. † 25. *ibid.* lin. 46.
Brachar. III. can. † 6. pag. 135. lin. 10.
I. † 1. C. si nupt. pag. 136. lin. 16.
ut † præmittit Gregorius: *ibid.* lin. 25.
Syn. Ancyra. can. † 19. *ibid.* lin. 40.
supr. lib. 2. cap. † 41. pag. 137. lin. 4.
capitulare ... lib. 1. cap. † 68. *ibid.* lin. 12.
can. de quibusdam, † 37. dist. *ibid.* lin. 16.
plura supr. lib. 1. cap. † 24. *ibid.* lin. 35.
Saresber. epist. † 3. al. 159. 4. al. 195. & 6.
al. 234. O' vit. O' process. ejusd. lib. 2.
cap. † 10. *ibid.* lin. 44.
infr. lib. 10. cap. † 29. *ibid.* lin. pzn.
Gregor. ... lib. 1. cap. † 76. pag. 138. lin. 32.
August. ... lib. 6. cap. † 21. pag. 139. lin. 8.
Philostr. ... lib. 2. cap. † 4. *ibid.* lin. 13.
Aimoine. lib. 3. cap. † 56. *ibid.* lin. 30.
I. I. §. † sed si munus, pag. 140. lin. 11.
Hieronym. ... lib. 18. cap. † 66. vers. 20.
in fin. *ibid.* lin. 14.
Et Simon Comes Legriæ de Monteforti
apud Matth. Paris in Henrico III. ad
ann. † 1252. erupit in hec verba insana in
Regem: mala hora ipsum tale verbum
a fauicibus ejus emisisse. *ibid.* lin. 22.
Augustin. ... lib. 14. cap. † 18. *ibid.* lin. 48.
infr. lib. 9. cap. † 30. pag. 141. lin. 8.
georg. † 2. 30. 31. *ibid.* lin. 14.
Gregor. det glori. confessor. pag. 142. lin. 10.
Gregor. infr. libr. 10. cap. † 16. *ibid.* lin. 16.
Tolet. IV. can. † 4. pag. 143. lin. 13.
serm. † 19. al. 178. cap. 7. n. 8. *ibid.* lin. 48.
Aimoine. lib. 3. cap. † 61. pag. 144. lin. 6.
supr. lib. 2. cap. † 2. pag. 145. lin. 8.
Aimoine. libr. 3. cap. † 61. *ibid.* lin. 20.
Idem lib. 5. cap. † 39. pag. 146. lin. 23.
eod. libr. cap. † 40. *ibid.* lin. 24.
eod. libr. cap. † 49. *ibid.* lin. 25.
I. † 20. C. Th. pag. 147. lin. 10.
epist. Iuonis Carnot. † 10. *ibid.* lin. 32.

Edit. Tolosan.

in Trull. can. 91. pag. 266. lin. 14.
 Idem ... libr. 2. cap. 111. pag. 267. lin. 32.
 Idem ... cap. 16. pag. 268. lin. 4.
 Aimoin. libr. 3. cap. 67. *ibid.* lin. 19.
 Justin. libr. 23. pag. 269. lin. 12.
 infr. libr. 8. cap. 38. *ibid.* lin. 25.
 Idem ... libr. 2. cap. 32. pag. 270. lin. pen.
 Flodoard. libr. 1. cap. 32. pag. 271. lin. 1.
 Gregor. libr. 5. cap. 48. *ibid.* lin. 6.
 Velpergens. ... ad ann. 748. *ibid.* lin. 26.
 Augustin. libr. 2. c. 8. pag. 273. lin. 25.
 Rer. Aquit. libr. 1. cap. 16. pag. 274. lin. 20.
 Aimoin. libr. 3. cap. 67. pag. 275. lin. 16.
 Gregor. libr. 9. cap. 39. *ibid.* lin. 29.
 Aimoin. libr. 3. cap. 69. pag. 276. lin. 29.
 Fortunat. libr. 1. c. 1. pag. 277. *in fin.*
 infr. libr. 8. cap. 33. pag. 278. lin. 5.
 Idem libr. 4. cap. 49. *ibid.* lin. 30.
 infr. libr. 8. c. 28. pag. 279. lin. 15.
 Prudent. Hymn. 6. *ibid.* lin. 25.
 Gregor. ... & libr. 10. cap. 11. p. 280. lin. pen.
 Augustin. ... libr. 9. cap. 18. pag. 281. lin. 13.
 Idem ... cap. 20. *ibid.* lin. 20.
 Gregor. ... libr. 2. cap. 37. *ibid.* lin. 24.
 Gregor. libr. 1. cap. 47. pag. 282. lin. 10.
 Joann. cap. 50. *ibid.* lin. 21.
 ix. Æneid. pag. 283. lin. 26.
 supr. libr. 5. cap. 26. pag. 284. lin. 19.
 Idem ... cap. 23. pag. 285. lin. 18.
 serm. 130. pag. 288. lin. 8.

Sidon. libr. 7. epist. 13. *ibid.* lin. 14.
 Sidon. libr. 2. epist. 9. *ibid.* lin. 18.
 supr. libr. 5. cap. 20. pag. 289. lin. 7.
 Frodoard. ... ad ann. 821. ... Idem ad ann. 944. *ibid.* lin. 14. *ad 16.*
 supr. libr. 4. cap. 2. pag. 291. lin. 20.
 Petron. in Satyric. pag. 292. lin. 9.
 apud Nonium. cap. 15. *ibid.* lin. 24.
 Gregor. ... libr. 2. cap. 18. pag. 294. lin. 8.
 Idem libr. 10. cap. 9. *ibid.* lin. 13.
 Synodus ... congregata ann. Chr. 795. pag. 295. lin. antep.
 Gregor. ... libr. 1. cap. 26. pag. 298. lin. 12.
 l. quæsumum. §. Julianus, *ibid.* lin. 34.
 Gregor. ... libr. 1. cap. 4. pag. 299. lin. 7.
 Adrevald. ... libr. 1. cap. 35. *ibid.* *in fin.*
 Anno Christi 775. Synodus, p. 301. ad 302. can. Presbyter 81. dist. pag. 303. lin. 4.
 Paris ad ann. 1110. pag. 304. lin. 5.
 infr. h. libr. cap. 41. *ibid.* lin. 12.
 Godefrid. ... ad ann. 1111. *ibid.* lin. 16.

Edit. mea.

in Trull. can. t 90. pag. 148. lin. 38.
 Idem ... lib. 2. cap. t 11. pag. 149. lin. 21.
 Idem ... cap. t 106. *ibid.* lin. 33.
 Aimoin. libr. 3. cap. t 68. *ibid.* lin. 45.
 Juttin. libr. t 24. cap. 3. pag. 150. lin. 14.
 infr. lib. 8. cap. t 39. *ibid.* lin. 25.
 Idem ... lib. 2. cap. t 37. pag. 151. lin. 7.
 Flodoard. libr. 1. cap. t 18. *ibid.* lin. 8.
 Gregor. libr. 5. cap. t 49. *ibid.* lin. 12.
 Urspergens. ... ad ann. t 743. *ibid.* lin. 27.
 Augustin. ... libr. 2. cap. t 20. pag. 152. lin. 29.
 rer. Aquit. libr. 1. cap. t 17. *ibid.* lin. pen.
 Aimoin. libr. 3. cap. t 68. pag. 153. lin. 23.
 Gregor. libr. 9. cap. t 36. *ibid.* lin. 33.
 Aimoin. libr. 3. cap. t 71. pag. 154. lin. 8.
 Fortunat. libr. 1. cap. t 9. *ibid.* lin. 43.
 infr. lib. 8. cap. t 34. *ibid.* lin. 47.
 Idem lib. 4. cap. t 39. pag. 155. lin. 13.
 infr. lib. 8. cap. t 29. *ibid.* lin. 29.
 Prudent. hymn. t 10. *ibid.* lin. 37.
 Gregor. ... & libr. 10. cap. t 12. p. 156. l. 22.
 Augustin. ... libr. 9. cap. t 8. n. 18. *ibid.* lin. 34.
 Idem ... cap. t 21. *in fin.* *ibid.* lin. 39.
 Gregor. ... libr. 2. cap. t 35. *ibid.* lin. 42.
 Gregor. libr. 1. cap. t 42. pag. 157. lin. 6.
 Joann. cap. t 11. & 12. tract. 50. *ibid.* lin. 15.
 t 11. Æneid. 9. & 10. *ibid.* lin. 50.
 supr. libr. 5. cap. t 27. pag. 158. lin. 20.
 Idem ... cap. t 25. *ibid.* lin. 47.
 serm. t 120. nunc 154. *in append. num. 2.*
 pag. 160. lin. 13.
 Sidon. libr. t 5. epist. 13. *ibid.* lin. 18.
 Sidon. libr. t 7. epist. 9. *ibid.* lin. 22.
 supr. libr. 5. cap. t 21. pag. 161. lin. 7.
 Frodoard. ... ad ann. t 921. ... Idem ad ann. 945. *ibid.* lin. 12. *ad 15.*
 supr. libr. 4. cap. t 3. pag. 162. lin. 29.
 Petron. in t fragment. *ibid.* lin. 46.
 apud Nonium cap. t 16. pag. 163. lin. 3.
 Gregor. ... libr. 2. cap. t 13. *ibid.* lin. 30.
 Idem libr. 10. cap. t 8. *ibid.* lin. pen.
 Synodus ... congregata ann. Chr. t 588. pag. 164. lin. 45.
 Gregor. ... libr. 1. cap. t 76. pag. 166. lin. 2.
 l. quæsumum, §. t Papinianus, *ibid.* lin. 17.
 Gregor. ... libr. 1. cap. t 11. *ibid.* lin. 27.
 Adrevald. ... libr. 1. cap. t 37. al. libr. 1.
 part. 2. cap. 5. num. 20. *ibid.* lin. 48.
 Anno Christi t 588. Synodus, p. 168. lin. 1.
 can. presbyter, t 82. dist. *ibid.* lin. 32.
 Paris. ad ann. t 1100. pag. 169. lin. 5.
 infr. h. libr. cap. t 42. *ibid.* lin. 11.
 Godefrid. ... ad ann. 1203. *ibid.* lin. 14.
 infr.

Edit. Tolosan.

- infr. cap. prox. *ibid. lin. 24.*
 idem lib. 10. cap. 26. *ibid. lin. 25.*
 Gregor. de glor. Confess. cap. 52. pag. 305.
lin. 20.
 Vallesfern. ... cap. 17. pag. 308. *lin. 10.*
 Gregor. ... cap. 62. pag. 312. *in fin. ad*
313.
 Gregor. libr. 1. epist. 34. pag. 313. *lin. 10.*
 Socrat. libr. 6. cap. 15. pag. 316. *lin. 3.*
 Homil. 66. ad Antioch. *ibid. lin. 8.*
 Evagr. libr. 4. cap. 30. *ibid. lin. 12.*
 Oltiens. libr. 1. cap. 9. *ibid. lin. 16.*
 Idem libr. 1. cap. 7. pag. 320. *lin. 24.*
 Euseb. libr. 2. cap. 24. *ibid. lin. 29.*
 de quo & Matth. cap. 14. *Fugit adolescens, relicta Syndone quæ erat amictus.*
ibid. lin. 30.
 libr. 1. de mirac. Martyr. pag. 321. *lin. 13.*
 Fredegar. cap. 22. pag. 323. *lin. 19.*
 infr. h. libr. cap. 12. pag. 324. *lin. 34.*
 eod. libr. cap. 35. *ibid. lin. pen.*
 infr. libr. 4. cap. 31. pag. 325. *lin. 24.*
 can. annis singulis 8. dist. pag. 326. *lin. 7.*
 Ambros. ... libr. 3. cap. 3. pag. 327. *lin. 34.*
 Gregor. P. ... libr. 5. c. 2. pag. 328. *lin. 11.*
 Gregor. libr. 10. cap. 15. *ibid. lin. 14.*
 Gregor. libr. 1. epist. 4. libr. 7. epist. 126.
ibid. lin. 20.
 infr. libr. 10. c. 26. pag. 329. *lin. 26.*
 Gregor. libr. 3. cap. 47. pag. 332. *lin. 4.*
 in Trull. can. 17. pag. 333. *lin. antepen.*
 sermo 1. pag. 334. *lin. 28.*
 Annal. Franc. ad ann. 781. *ibid. lin. ante-*
pen.
 Gregor. ... libr. 2. cap. 23. pag. 335. *lin. 11.*
 Idem cap. 83. ejusd. libr. *ibid. lin. 21.*
 Ruffin. ... libr. 1. cap. 1. *ibid. lin. 24.*
 Isidor. ... libr. 8. cap. 10. *ibid. lin. 34.*
 infr. hoc libr. cap. 34. pag. 336. *lin. 2.*
 Idemque carmin. libr. 1. Od. 16. *ibid. lin.*
22.
 epistolæ Gregorii libr. 4. epist. 117. *ibid.*
lin. 34.
 Gregor. ... cap. 61. pag. 338. *lin. 5.*

Edit. mea.

- infr. + h. cap. *ibid. lin. 19.*
 idem lib. 10. cap. + 27. *ibid. lin. 20.*
 Gregor. de + mirac. martyr. libr. 1. cap. 52.
ibid. lin. 45.
 Vallis Sernens. ... cap. + 18. pag. 171.
lin. 14.
 Gregor. ... cap. + 61. pag. 173. *lin. 43.*
 Gregor. libr. + 2. epist. 34. *ibid. lin. 50.*
 Socrates libr. 6. cap. + 17. pag. 175. *lin. 23.*
 homil. + 26. num. 5. *in epist. 2. ad Corinth.*
ibid. lin. 27.
 Evagr. libr. 4. cap. + 31. *ibid. lin. 31.*
 Oltiens. libr. + 2. cap. 9. *ibid. lin. 33.*
 Idem libr. + 2. cap. 7. pag. 177. *lin. ult.*
 Euseb. libr. 2. cap. + 23. pag. 178. *lin. 4.*
 de quo & + Marc. cap. 14. 51. 52. *Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudum: O tenerunt eum. At ille rejectus sindone, nudus profugit ab eis.* *ibid. lin. 5.*
 libr. 1. de mirac. + B. Martin. *ibid. lin. 21.*
 Fredegar. cap. + 21. pag. 179. *lin. 26.*
 infr. h. libr. cap. + 10. pag. 180. *lin. 13.*
 eod. libr. cap. + 34. *ibid. lin. 15.*
 infr. libr. + 10. cap. 31. *ibid. lin. 34.*
 can. annis singulis, + 18. dist. *ibid. lin. 49.*
 Ambros. ... libr. 3. cap. + 24. pag. 181.
lin. 43.
 Gregor. P. ... libr. 5. cap. + 3. pag. 182.
lin. 2.
 Gregor. libr. 10. cap. + 16. *ibid. lin. 5.*
 Gregor. libr. 1. epist. + 41. libr. 7. epist. +
127. ibid. lin. 10.
 infr. libr. 10. cap. + 27. *ibid. lin. 43.*
 Gregor. libr. 3. cap. + 37. pag. 184. *lin. 3.*
 in Trull. can. + 8. *apud Balsamon.* pag.
185. lin. 2.
 serm. + 4. de prudentia: *ibid. lin. 25.*
 annual. Franc. ad ann. + 791. *ibid. lin. 30.*
 Gregor. libr. 2. cap. + 22. *ibid. lin. 41.*
 Idem cap. + 85. ejusd. libr. *ibid. lin. 49.*
 Rufin. ... libr. + 2. cap. 1. *ibid. lin. 51.*
 Isidor. ... libr. 8. cap. + 11. *in fin. pag. 186.*
lin. 4.
 supr. + libr. 8. cap. 34. *ibid. lin. 9.*
 Idemque carmin. od. + 17. 7. *ibid. lin. 29.*
 epist. Gregorii libr. 4. epist. + 50. libr. 5.
epist. 53. ind. 14. lib. 7. epist. 117. O lib.
9. epist. 49. O 63. ibid. lin. 35.
 Gregor. ... cap. + 71. pag. 187. *lin. 19.*

Edit. Tolosan.

Optat. ... libr. 3. *ibid. lin. 17.*
 Fredegar. cap. 39. *ibid. in fin. ad 339.*
libr. 9. ep. 88. pag. 339. lin. 6.
 Sidon. *libr. 9. epist. 33. ibid. lin. antep.*
 Gregor. ... libr. 4. cap. 1. *pag. 340. lin. 30.*
 Tertull. ... cap. 12. *pag. 341. lin. 13.*
infr. libr. 10. cap. 2. pag. 342. lin. 11.
 Arelatenf. 2. can. 2. *ibid. lin. penult.*
supr. libr. 6. cap. 5. pag. 343. lin. 20.
2. offic. 27. pag. 344. lin. 8.
infr. libr. 10. cap. 18. pag. 345. lin. 7.
 Leo ... libr. 2. cap. 60. *pag. 346. lin. 6.*
 Augustin. ... cap. 39. *ibid. lin. 19.*
 Aurelianens. 1. can. 11. *pag. 347. lin. 28.*

Idem libr. 1. ... cap. 33. *pag. 350. lin. 10.*
Idem libr. 3. ... cap. 3. *ibid. lin. 13.*
Aufrer. ... num. 2. *pag. 353. in fin.*
Diacono libr. 1. cap. 4. *pag. 354. lin. 18.*

Diacono libr. 1. cap. 23. 26. *pag. 355. lin. 1.*
Luitprand. Hist. libr. 2. cap. 3. *ibid. lin. 21.*

Aurelianens. 1. can. 7. *pag. 356. lin. 10.*
Rufin. ... libr. 1. cap. 29. *pag. 357. lin. 12.*
serm. 245. ibid. lin. 23.

Antisiodor. can. 41. *ibid. lin. 28.*
Idem cap. 16. ejusd. libr. *pag. 358. lin. 30.*
supr. libr. 6. cap. 48. ibid. lin. 32.
 Gregor. d. c. 5. *pag. 359. lin. 12.*
supr. libr. 4. cap. 44. ibid. lin. 28.
 Fredegar. c. 36. *pag. 360. lin. 22.*
vit. Caroli M. pag. 361. lin. 5.

Augustin. ... libr. 14. cap. 16. *ibid. lin. 33.*

Augustin. libr. 1. ... cap. 7. *pag. 362. lin. 2.*
in psalm. in proem. pag. 364. lin. 23.

in fragment. Petronii. pag. 367. in fin.

Ekkeard. ... cap. 2. *pag. 368. lin. 5.*
 Milevit. libr. 1. cap. 9. *ibid. lin. 29.*
 Augustin. ... cap. 74. *pag. 370. lin. 2.*
supr. libr. 5. cap. 36. pag. 371. lin. 32.
 Cabillonens. 2. can. 11. *pag. 372. lin. 3.*
 Hieronym. ... libr. 7. cap. 27. *pag. 373.*
lin. 8.
Capitul. libr. 1. cap. 86. *pag. 374. lin. 31.*
Bernard. ... epist. 228. *pag. 375. lin. 13.*

Edit. mea.

Optat. ... libr. 1. cap. 18. *ibid. lin. 29.*
 Fredegar. cap. 140. *ibid. lin. 44.*
libr. 9. epigr. 189. ibid. lin. 48.
 Sidon. *libr. 9. epist. 13. pag. 188. lin. 17.*
 Gregor. ... libr. 4. cap. 6. *ibid. lin. 41.*
 Tertull. ... cap. 7. *pag. 189. lin. 3.*
infr. libr. 10. cap. 12. ibid. lin. 30.
 Arelatenf. II. can. 12. *ibid. lin. 48.*
supr. libr. 6. cap. 6. pag. 190. lin. 11.
2. offic. cap. 29. num. 150. ibid. lin. 32.
infr. libr. 10. cap. 59. pag. 191. lin. 4.
 Leo ... lib. 2. cap. 19. *ibid. lin. 32.*
 Augustin. ... cap. 19. *ibid. lin. 42.*
 Aurelianens. I. can. 19. *pag. 192. lin.*
 25.
Idem libr. 1. ... cap. 1. *pag. 173. lin. 43.*
Idem libr. 3. ... cap. 4. *ibid. lin. 46.*
Aufrer. ... num. 134. *pag. 195. in fin.*
Diacono libr. 1. cap. 5. *& 6. pag. 196.*
lin. 15.
Diacono libr. 1. cap. 25. *& 26. ibid.*
lin. 21.
Luitprand. hist. libr. 2. cap. 9. *pag. 197.*
lin. 2.
Aurelianens. I. can. 5. *ibid. lin. 21.*
Rufin. ... lib. 2. cap. 29. *ibid. lin. antep.*
serm. 124. nunc. 392. in append. num.
6. pag. 198. lin. 7.
Antisiodor. can. 42. *ibid. lin. 11.*
Idem cap. 20. ejusd. libr. *ibid. lin. 41.*
supr. lib. 6. cap. 40. ibid. lin. 42.
 Gregor. d. cap. 9. *pag. 199. lin. 1.*
supr. lib. 4. cap. 38. ibid. lin. 14.
 Fredegar. cap. 87. *ibid. lin. 36.*
vit. Ludov. Pii ad ann. 821. ibid. lin.
penult.
Augustin. ... lib. 14. cap. 17. *pag. 200.*
lin. 19.
Augustin. libr. 1. ... cap. 8. *ibid. lin. 24.*
in prefat. psalm. 1. num. 2. pag. 201.
lin. 44.
in satyr. Petronii cap. 73. pag. 203. lin.
 34.
Ekkeard. ... cap. 1. *ibid. lin. 38.*
 Milevit. libr. 1. cap. 19. *pag. 204. lin. 2.*
 Augustin ... cap. 34. *ibid. lin. 39.*
supr. lib. 5. cap. 37. pag. 205. lin. 33.
 Cabillonens. II. can. 14. *ibid. lin. 40.*
 Hieronym. ... libr. 8. cap. 27. *in princ.*
pag. 206. lin. 17.
Capitul. libr. 1. cap. 74. *pag. 207. lin. 10.*
Bernard. ... epist. 126. cap. 10. *ibid.*
lin. 26.

Edit. Tolosan.

de mirac. D. Martin. pag. 376. lin. 17.
 supr. libr. 4. cap. 35. *ibid.* lin. 26.
 Cæsar. ... libr. 1. cap. 2. pag. 379. lin. 21.
 supr. lib. 2. c. 2. pag. 380. lin. 17.
 infr. cap. 47. *ibid.* lin. 19.
 libr. 3. cap. 14. *ibid.* lin. 32.
 Varro ... libr. 2. cap. 9. pag. 381. lin. 4.
 Lateranense ... cap. 5. *ibid.* lin. 10.
 Aimoin. libr. 3. cap. 193. *ibid.* lin. 25.
 Aimoin. libr. 3. cap. 94. pag. 382. lin. 6.
 Leo ... libr. 1. cap. 14. pag. 383. *in fin.*
 Regino 2. Chronic. pag. 385. lin. 10.
 Aimoin. lib. 2. cap. 20. 25. *ibid.* lin. 16.
 Gregor. ... cap. 65. pag. 386. lin. 8.
 Gregor. lib. 7. epist. 129. *ibid.* lin. 10.
 Marculf. lib. 3. cap. 21. pag. 389. lin. 34.
 Marculf. 1. form. cap. 17. pag. 390. lin. 27.
 Sigebert. ... ad ann. 670. pag. 392. *in marg.*
 Regin. 2. Chronic. *ibid.* lin. 21.
 Sigebert. ... ad ann. 683. *ibid.* lin. 26.
 Idem supr. cap. 170. pag. 393. lin. 17.

Edit. mea.

de mirac. † martyr. pag. 208. lin. 5.
 supr. libr. 4. cap. † 27. *ibid.* lin. 11.
 Cæsar. ... lib. 1. cap. † 3. pag. 210. lin. 4.
 supra lib. 2. cap. † 12. *ibid.* lin. 29.
 infr. cap. † 48. *ibid.* lin. 30.
 libr. † 2. cap. 14. num. 6. *ibid.* lin. 41.
 Varro ... lib. 2. cap. † 10. *ibid.* lin. 48.
 Lateranense ... can. † 27. *ibid.* lin. ult.
 Aimoin. lib. 3. cap. † 95. pag. 211. lin. 10.
 Aimoin. lib. 3. cap. † 95. *ibid.* lin. 25.
 Leo ... libr. 1. cap. † 12. pag. 212. lin. 28.
 Regino † 1. chronic. ad ann. 576. pag.
 213. lin. 10.
 Aimoin. lib. † 4. cap. 20. 23. *ibid.* lin. 14.
 Gregor. ... cap. † 63. *ibid.* lin. 38.
 Gregor. libr. 7. epist. † 128. *ibid.* lin. 39.
 Marculf. libr. † 1. cap. 21. pag. 215. lin. 36.
 Marculf. † 2. form. cap. 17. pag. 216. lin. 4.
 Sigebert. ... ad ann. † 630. *ibid.* in marg.
 Regin. † 1. chronic. ad ann. 546. pag. 217.
 lin. 3.
 Sigebert. ... ad ann. † 683. *ibid.* lin. 7.
 Idem supr. cap. † 90. *ibid.* lin. 25.

Error ex Tolosana editione in meam oscitanter illapsus.

Pag. 187. Ceciliiano

Ceciliiano.

Errata propria editionis meæ.

Pag. 23. <i>sane</i>	
Pag. 73. Job.	
Pag. 139. <i>q̄s̄to</i>	
Pag. 140. libr. 4. cap. † 18.	
Pag. 214. tandem	

<i>sane</i>
Job,
<i>q̄s̄to</i>
lib. 14. cap. † 18.
tandem

Similia, si quæ sunt, ex te corrige. Vale. Dabam
 Neapoli die XXII. mensis aprilis M. DCC. LXXX.

ILLUSTRISSIMO VIRO
DOMINO DOMINO
JOANNI BAPTISTÆ
COLBERTO,
MARCHIONI
DE SEIGNELAY,
COMITI CONSISTORIANO,
PRÆFECTO GENERALI
SACRI ÆRARII.

IR ILLUSTRISIME.

Monuisti, ut, si quæ essent in penu studiorum quæ prodeffent adoranda historiæ Galliarum, cuius cura tibi demandata effet a Christianissimo Rege, ea præberem. Lubens gaudensque parui, & statim litteris te certiorem feci, me, præter tertium volumen Rerum Aquitanicarum, in manu habere tres varios libellos observationum, unum in decem libros historiae Francorum B. Gregorii Turonensis Episcopi, & supplementum Fredegarii, alterum in Anastasium de vitis Romanorum Pontificum, tertium in epistolas Clementis IV. nondum editas: quæ omnia maxime conducerent ad emendandam & illustrandam historiam Francorum. Laudandum consilium Christianissimi Regis, qui inter bellicos tumultus, & conspirationes gentium adversus ipsum,

ipsum, ea qua præstat fortitudine, & amplitudine animi, etiam pacis consilia, litterarum ornatum, & gentilitiæ historiæ studia animo concipit. Laudandus Princeps, qui te hujus opere promotorem elegit, fatis expertus tuam rerum omnium, publicarum, & privatarum peritiam, diligentiam & affectum, quo æstuas in omnibus, quæ pertinent ad dignitatem & gloriam regni. Ne decessem regio consilio, statim operam dedi, ut typis cuderentur observationes mee in Gregorium Turonensem. Has tuis auspiciis in publicum prodire volui, sperans non ingratum tibi fore votum, quod commendatur meritis & sanctitate auctoris, ad quem hæ observationes pertinent, notitia originis Genit Francorum, administrationis regni, rerum gestarum Chlodovei & Liberorum, qui regnum & ecclesiam pari studio curarunt, veterum Francorum vitæ & morum. Hæc omnia satis diligenti observatione persecutus sum, & multa ab aliis omissa aut neglecta restitui. Demum operam dedi, VIR ILLUSTRISSIME, ut consuleretur memoriæ Maximi Antistitis, ut exploderetur error & calumnia malignorum, quibus peritissimus rerum nostrarum scriptor, & ex parte testis, habetur pro inepto fabellarum & somniorum auctore. Non inanis erit mea opera, si a me vindicetur fama Episcopi cathedra & meritorum D. Martini successoris. Dulce mihi erit studiorum præmium, si opus, magis rerum quæ continentur pretio, quam mole spectandum, tibi non displiceat, teque ab infensorum livore vindicem experiatur. Suscipe, VIR ILLUSTRISSIME, oblatum munus, & auctorem inter devotos & observantes vestræ potestatis cultores dignare admittere.

ANT. DADINUS ALTESERRA

U. J. Professor & Decanus
Universitatis Tolosanæ.

Tolosa 4. octobris 1678.

Explicit hæc prima Neapolitana editio die XXIX. mensis
aprilis M DCC LXXX.

LAUS DEO HONOR ET GLORIA.

ANT. DADDIUS ALTESSERA

NOTÆ ET OBSERVATIONES

ANTONII DADINI.
ALTE SERÆ
ANTECESSORIS TOLOSANI.

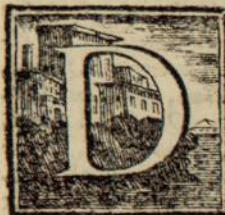
NOTÆ ET OBSERVATIONES AD LIBROS

X. *historiarum Francorum BEATI GREGORII*

TURONENSIS EPISCOPI, & librum

XI. FREDEGARII.

AD PROÆMIUM.

ECEDENTE, atque immo potius pereunte ab urbibus Gallicanis liberalium cultura litterarum. Inclinante imperio Romano, barbaris irruentibus in Gallias litterarum studia ita defecere in Gallia, ut desideraretur qui scriberet res gestas Regum & ecclesiæ: & hoc est quod ait auctor noster paulo infra: *Nec reperiri posset quisquam peritus dialectica in arte grammaticus, qui hæc aut stilo prosaico, aut metrico dipingeret versu, &c.* Ante, litterarum studia, maxime eloquentia, laude claruerè in Gallia;

Hieronym. ad Rusticam (monachum cap. 6.) *Ac post studia Galliarum, quæ vel florentissima sunt.* Et paulo post: *ubertatem Gallici nitoremque sermonis.* Idem ad Paulin. (epist. 58. al. 13. num. 10.) *S. Hilarius Gallicano cothurno attollitur.* Idem libr. 2. in epist. ad Galat. (in procem.) *quum & Hilarius latine eloquentie Rhodanus.* Idem advers. Vigilantium (in princ.); *Sola Gallia monstra non habuit, sed viris semper fortibus, & eloquentissimis abundavit.* Idem ad Marcellam **. *Eft quidem sermo compositus, & Gallicano cothurno fluens.* Symmach. lib. 8. epist. 68. *Nisi forte Gallia tua dedux Heliconis.* Idemque lib. 9. epist. 83. *Gallicanæ factundie haustus requiro.* Et paulo post: *Quicquid in me est, quod scio quam sit exiguum, calo tuo debeo.* Julius Florum rhetorem Gallum eloquentia laude commendat Quintil. instit. lib. 10. cap. 3. *Is fuit Julius Florus in eloquentia Galliarum (quoniam ibi*

Tom. XI.

A

NOTÆ ET OBSERVATIONES

demum exercuit eam) Princeps, alioqui inter paucos disertus, & dignus illæ propinquitate. Eadem laude commendatur Palladius apud Rutilium Numatianum itinerarii libr. 1. (209. e seq.).

Facundus juvenis Gallorum nuper ab arvis,
Missus Römani discere jura fori.

Quo laus studiorum æterna esset, eo nomine celebres scholas in Gallia instituta sunt, ut Clivientes; Eumenius pro schol. instauraud.*** Merentur & Galli nostri, ut eorum liberis, quorum vita in Augusto Clivensium oppido eruditur, &c. Arvernæ, quarum cum laude meminit Sidon. lib. 4. epist. 21. ad Asprum ex materno stemmate Arvernus: *Hic te imbuendum liberalibus disciplinis, Grammatici rhetorisque florentia studia monitu certante soverunt: unde tu non tam mediocreiter institutus existi, ut tibi liceat Arvernus vel propter litteras non amare.* Inter scholas Galliarum tum primas tenuere Augustodunenses; Tacit. 3. annal. (cap. 37.) Augustodunum caput gentis, armatis cohortibus, Sacrovir occupaverat, & nobilissimam Galliarum sobolem liberalibus studiis ibi operatam, ut eo pignore parentes propinquosque eorum adjungeret. Massilienses etiam a Transalpinis frequentatae; idem 4. annal. (cap. 44.) hunc admodum adolescentulum, fororis nepotem, se posuit Augustus in civitatem Massiliensem; ubi specie studiorum nomen exilii tegetur. Idem in Agricola (cap. 4.) statim parvulus sedem ac magistrum studiorum Massiliam habuerat. Etiam veteres Galli, ne per Romanos vici profecisse videantur, eodem studio rem militarem & sermonis elegantiam coluere; testis M. Cato apud Charisium lib. 2. (de adverb. ex Comminian.) *M. Cato originum 2. pleraque Gallia duas res industriosissime persecutur, rem militarem, & argute loqui.*

Etsi inculo affatu. Gregorius dolens de infelicitate sacerduli, quod careret scriptore idoneo, ad posteris tradendas res gestas eorum temporum, hoc opus aggressus est inculo & simplici sermone: opus dignum Episcopo propter fidem & scientiam rerum, quæ desideratur in historico. Apud Romanos veteres Pontificum munus fuit annales scribere; M. Tull. de orator. 2. (12.) *Erat enim historia nihil aliud, nisi annualium consecratio: cuius rei, memoriaque publica retinenda causa, ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium Pontificem maximum, res omnes singulorum annorum mandabat litteris Pontifex maximus, afferebatque in album, & proponeret tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi, ii, qui etiam nunc annales maximi nominantur.* Quintil. inst. lib. 10. cap. 2. *Nihil in poetis supra Livium Andronicum, nihil in historiis supra Pontificum annales haberemus.* Vopiscus in Tacito: *Quod post excessum Romuli novello adhuc Romanæ urbis imperio factum, Pontifices, penes quos scribenda historia potestas, in litteras retulerunt.* Alienum tamen ab Episcopo officium, scriptiōnem historiæ propter invidiam & periculum rei duxit Sidonius Episcopus Arvernorum, & hortante Leone Eurici Regis Gothorum cancellario, ut historiæ scribendæ daret operam, non audivit; testem ipsum habemus libr. 4. epist. 22. *Est enim hujuscemodi thema, vel opus, in quo bonorum si facias mentionem, modica gratia paratur: si notabilium, maxima offensa.* Gregorius usus est sermone inculo & simplici, tum vitio sacerduli, quia ea ætate usus latinaræ linguæ cultioris exoluerat; Augustin. de vit. beat. disput. 2. (num. 20.) *Ne concludas beatum esse academicum, qui hesterno sermone vulgari quidem & male latino, sed aptissimo sane, ut mihi videtur, verbo caducarius nominatus est.* Sidonius ipse libr. 2. epist. 10. luget interitum linguæ latinaræ: *Sic omnes nobilium sermonum purpura per incuriam vulgi decolorabuntur.* Ob id homiliae patrum translateæ in rusticam Romanam linguam, ut intelligerentur; conc. Turon. III. cap. 17. *Et ut easdem homiliae quisque sperie transferre & studeat in rusticam Romanam linguam.* Cum etiam religione & humilitate professionis Episcopi abstinebant culto & eleganti sermone, ne

sacu-

AD GREGORII TURONENSIS LIBRUM I.

sæculares viderentur; idem Sidonius lib. 4. epist. 10. Reliquas denuo literas usuali (licet accuratus mihi melior non sit) sermone contexo. Orando ad plenam, pedestri id est vulgari sermone usus est Augustin. testatur ipse de tempor. serm. 78. (al. 10. in append.) Et ideo rogo humiliiter, ut contenta sint + eruditæ aures verba rustica æquanimiter sustinere, dummodo totus grec Domini simplici, & ut ita dixerim, pedestri sermone pabulum spiritale possit accipere. Et Gregorius ipse de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 19. Sed nobis in ecclesiastico dogmate versantiibus videtur, ut historia, quæ ad ædificationem ecclesie pertinet, + postposita verboſitate, brevi atque simplici sermone texatur, ut & virtutem beati Antiflili prodat, & sapientibus fastidium non imponat. De re veterinaria quatuor libros scripsit Veget. pedestri ideo simplici sermone, ut rusticorum captui ſeſe accommodaret; testatur ipſe in prolog. libr. 3. (artis veterinariae) Cedens itaque familiarium honestissima voluntati, ex diversis auctoribus enucleata collegi, pedestriique sermone in libellum contuli.

A D L I B R U M I.

CRIPTURUS bella Regum cum gentibus adversis, martyrum cum paganis. Gregorius scripturus historiam, quæ maxime pertineret ad res ecclesiæ, præfatur se scripturum bella martyrum cum paganis, id est passiones martyrum, quas non impropre vocat bella martyrum, quia per eas pagani debellati sunt, & Christus triumphavit de paganis; Augustin. in psalm. 40. (num. 1.) Ad multiplicandam ecclesiam valuit sanctus sanguis effusus, seminationi accessit & mors martyrum. Hieronym. ad Hedibiam, (cap. 11.).

Triumphus Dei est passio martyrum, & pro Christi nomine + cruxis effusio, & inter tormenta latitia.

Propter eos, qui appropinquante mundi fine desperant. Gregorius historiam repetit ab exordio mundi propter eos, qui vulgari opinione preventi, credentes finem mundi imminere, nec superesse congruum tempus poenitendi, desperabant de salute, conscientia scelerum, metu imminentis judicii. De se despare dicuntur peccatores, qui in extremis positi desperant de salute, conscientia scelerum, metu imminentis judicii, & a desperatione rerum dicuntur desperati, uti damnati ad ludum gladiatorium; Augustin. in psalm. 70. (serm. 1. in princ.) Unusquisque peccator & iniquus jam de se desperans, jam habens quasi gladiatorium animum, ut ideo faciat quicquid vult, quia necessario damnandus est, respiciat tamen ad Apostolum Paulum. Idem in psalm. 129. (num. 1.) Quomodo solent desperati latrones dicere, sic me occisurus est iudex pro decem homicidiis, quomodo pro quinque, quomodo pro uno; quare + non jam quicquid mihi occurrit facio? Idem in Joannem cap. 7. tract. 33. n. 8. Jam damnandi sumus, quare non quod volumus + faciemus? animo gladiatorium ferro destinatorum. Ideo molesti sunt desperati: jam enim quod timeant non habent, & vehementer timendi sunt. Eadem analogia desperantes dicti servi vincit in ergastulo, quasi desperantes de libertate; Plin. lib. 18. cap. 6. Coli rura ab ergastulis pessimum est, & quicquid agitur a desperantibus. Ea etate vulgaris opinio infederat animis hominum, mundi exitum imminere, propter tot calamitates, & clades, quibus universus orbis terrarum pessum dabatur, & Gregorium ipsum Pontificem hujus opinionis non suisse expertem, confidenti auctorem habemus lib. 6. epist. 26. lib. 9. epist. 60. & homil. 1. in evangel. Igitur Gregorius noster, ut desperantibus consulat, quia quorum-

+ V. de hac
re Augustin.
epist. 97. 98.
& 99. al. 78.
79. 80. & 208.
al. 209.

dam opinio erat Christum venisse medio saeculo , & post eum mundum durarum tanto tempore , quantum elapsum erat ante ejus adventum , annales dicit ab initio mundi , ut liqueat apertius de summa annorum , qui lapsi sunt ab initio rerum conditarum , & hoc pacto sublevetur desperatio & metus credentium mundi finem instare .

Credo in Deum Patrem omnipotentem , Gregorius , priusquam opus suscepsum aggrediatur , fidei professionem edidit , ne de ejus fide dubitaretur , ut ante dixit : *Prius fidem meam proferre cupio : ut qui legent , me non dubitent esse Catholicum* . Hoc pacto recens baptizati solemnem fidei professionem certis & conceptis verbis faciebant in conspectu totius ecclesiarum ; Augustin. lib. 8. confess. cap. 2. (num. 5.) de Victorino rhetore : *Denique ut ventum est ad horam profitenda fidei , que verbis certis conceptis , retentisque memoriter , de loco eminentiori in conspectu populi fidelis Rome reddi solet ab eis , qui accessuri sunt ad gratiam tuam .*

Et omnia , que a trecentis decem & octo Episcopis Nicæa constituta sunt , credo fideliter . Nicænam fidem professi sunt Imperatores & patres & omnes fideles ; Ambros. epist. 32. (al. 21. num. 14.) ad Valentinian. Juniorem : *Hoc scriptum est in Ariminensi synodo : meritoque concilium illud exhorreo , sequens tractatum concilii Nicæni , a quo me nec mors , nec gladius poterit separare . Quam fidem etiam parens clementia tua Theodosius beatissimus Imperator & sequitur , & probavit . Hanc fidem Galliæ tenent , hanc Hispaniæ , & cum pia divini Spiritus confessione custodiunt . Idem de fide lib. 1. (in prolog. num. 5.) De conciliis id potissimum sequar , quod trecenti decem & octo sacerdotes , tanquam Abrahæ electi judicio , confona fidei virtute victores , velut trophyum , toto orbe subactis perfidis extulerunt ; ut mihi videatur hoc esse divinum , quod eodem numero in conciliis fidei habemus oraculum , quo in historia pietatis exemplum .*

Chronica Eusebii Cæsariensis Episcopi , ac Hieronymi presbyteri . Chronicon Hieronymi , non est aliud a chrono Eusebii , est enim tantum versio Latina & Græco Eusebii : sic saepius diversa opera Origenis tribuuntur Hieronymo , qui ea Latine vertit , ut in can. si quis vult , 36. dist.

Hoc etiam & Victorius , cum ordinem paschalis solemnitatis inquireret , fecit . Victorinus Aquitanus , qui Gregorio dicitur Victorius , jussu Hilarii Papæ cyclum paschalem composuit ; teste Gennadio de script. ecclesiast. (cap. 88. & Isidor. Hispalensi. de iisd. scriptorib. cap. 87.)

*A primi hominis conditione . Conditio hominis sumitur hic pro creatione , ut & apud Hieronym. in Marcum . **) Neque enim montes , & terra , nativitatem , partitionemque recipiunt , sed conditionem . Eadem analogia conditionem testamenti pro factione usurpavit auctor noster infr. libr. 8. cap. 22. Omnesque conditiones tam testamenti , quam bene meritorum suorum ipsi committit . Alias conditio est status servorum , qui certis conditionibus , puta agri colendi , manuissi sunt ; can. nulli , 54. dist. can. quam sit necessarium , 18. qu. † 1. qu. 2. & v. inde conditionales servilli conditioni obnoxii ; l. defensionis , C. de jur. fisc. Tertull. libr. de idolatria , cap. 12. † Nemo aratro manum imponens , & retro spectans , aptus est operi : sed conditionalis eram . Augustin. contr. Faust. libr. 22. (cap. 54.) Suscepit & Lia de ancilla sua filios ... ut etiam per hanc conditionalem libera illa uxor Jacob laborans filios heredes regni suscipiat . Conditionarii ; Ivo Carnotensi. epist. 147. (al. 172.) ubi vetat , ne conditionarii admittantur in clerum .*

*Cap. * 1. Glebam assumens fragillimam . Gleba proprie est cespes terræ ; l. certo generi , §. 1. ff. de servit. rustic. translaticie pro toto fundo , pars pro toto , vel pro vestigali fundi : & hoc est quod dicitur in l. 10. C. Tb. lib. 6. tit. 2. glebam possessionum , non personarum esse . Et servi glebae adscripti , sunt servi*

AD GREGORII TURQNENSIS LIBRUM I.

5

servi addicti prædio culturæ gratia : & gleba hic sumitur pro corpore humano, quod e terra conditum sit. Hac analogia reliquias sanctorum glebam sanctorum corporum vocat passim Gregorius, ut infra h. libr. cap. ult. *Adprehensam sanctissimi corporis glebam* (loquitur de Martino Turonensi Episcopo) alii per fenestram ejiciunt, alii a foris suscipiunt. Idem de vit. patr. cap. 8. apud Surium april. 2. in vit. Nicetii Lugdunens. Episcopi: *Et nescit quia quicquid preciosius habui ibidem reliqui, id est glebam corporis mei.* Idem eod. libr. cap. 13. apud Surium jun. 24. in vita Lupicini Reclusi (cap. 5.) & cum eum ad vicum Transaliacensem inferre vellet, restituit ei populus pagi Lipidianensis, dicens: *nostrum hoc solum fecit, nobis corporis ejus gleba debetur.* Flodoard. hist. Rem. libr. 2. cap. 8. Denique ut perlata est ad praesatum Altumvillarense monasterium *sacratissima gleba*, quibusdam dubitantibus, an ipsa foret *Helena Constantini Augusti generis.*

* Primogenitus vero Cham, Chus. Hic fuit totius artis magiae imbuente dia- Cap. 5.
bolo, & primus idolatriæ adinventor. Chus primogenitus Cham magiæ & idolatriæ auctor: hunc Persæ Zoroastrem, ut paulo post subiungitur: *hic ad Persas transiit. Hunc Persæ vocitavere Zoroastrem, id est viventem stellam.* Idem Plin. libr. 30. cap. 1. de magia: *Ita possedit hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigii adolevit, ut bodieque etiam in magna parte gentium prævaleat, & in Oriente Regum Regibus imperet. Sine dubio illic orta in Perside a Zoroastre, ut inter authores convenit. Magia dicitur in Oriente Regum Regibus imperare, quia hac erat insanum & primarium studium Regum Persarum;* Apuleius apolog. 1. quippe inter prima regalia docetur, ne sulli temere inter Persas concessum est magum esse, haud magis quam regnare.

* Hic primus statunculam adorandam diaboli instigatione constituit. Chus auctor idolatriæ statunculam id est parvulam statuam posuit. Priores cultores idolorum parvulas statuas coluerunt, quales fuisse statuas Laban, argumento est, quod Rachel cum migraret domum mariti a patre eas furto sustulit, & abscondit sub stramentis camelii, & sedit super illis; genef. 31. Eadem origine statunculum dicitur in † Satyric. Petron. nuper edito (cap. 50.) Ita ex hac massa fabri sustulerunt, & fecerunt catilla, paropides, & statuncula.

Ab hoc etiam ignem adorare consueti. Persæ ignem adorant: inde legati Regis Persarum ad Antiochenos apud Gregorium infr. libr. 4. cap. † 33. In hoc apparebit vos ejus amicitias custodire, si ignem, ut ille veneratur, & vos venerate. remini. Persæ solem unum Deum colunt; Justin. libr. 1. (cap. 10.) Nam & solem Persæ unum Deum esse credunt: & equos eidem Deo sacros ferunt. Tertull. apologetic. cap. 16. Ad Persas, si forte deputabimur, licet solem non in linteo depictum adoremus, habentes ipsum utique in suo clypeo.

In circuitu stadia quadringenta septuaginta. Babiloniae ambitum describit Gregorius ex Orosio stadiorum CCCCLXX. Orosius tamen libr. 2. cap. 6. Babiloniae ambitum ponit † CCCCLXXX. stadiorum. Minorem Quintus Curt. libr. 5. cap. 1. nempe †† CCCLVIII. stadiorum. Urbem magnitudine ita notabilem fuisse tradit Arist. politic. libr. 3. cap. 2. ut provinciæ potius, quam urbis nomine censeretur, & ea jam tertium diem capta, partem quamdam non sensisse proditum sit. Unum stadium habet aripennes quinque; Plin. lib. † 2. cap. 23. Stadium centum viginti quinque nostros efficit passus, hoc est pedes sexcentos viginti quinque.

Severus narrat in chronica. Hic est Sulpitius Severus Aquitanus, cui patria Aginnum Nitiobrigum, testatur ipse dialogo 1. cap. 20. ubi se Aquitanum indicat: & hist. sacre lib. † 2. ubi Phœbadium Episcopum Agginensem suum vocat Episcopum: Severum simpliciter vocant Hieronym. in Ezechiel. lib. 11. cap. 36. (prope princ.) & nuper Severus noster in dialogo, cui Gallo nomen

Cap. 6.

† In libr. meo
CCCCLXX.

†† In libr.
meo CCC
LXVIII.

Cap. 7.

NOTÆ ET OBSERVATIONES

† Sunt ver. imposuit. Et Augustin. epist. 205. † precibus compulsus nostri Severi, quondam ba epist. 18. venerabilis Martini Turonensis Episcopi discipuli. Severum Sulpitium vocat in append. Turonensis de mirac. S. Martini lib. 1. cap. 1. de quibus primus ille Severus falso titulo Sulpitius, cui tantus fervor amoris fuit in sanctum Dei, ut eo adhuc degente Augustin. ad in seculo, unum librum de mirabilibus vita ejus scriberet. Hic inter alia scriptis historiam sacram duobus libris, quos duxit ab initio mundi usque ad consulatum Stiliconis & Aureliani, & hos laudat auctor noster hic nomine chronicæ.

Cap. † 9. Post multas fatigaciones. Idest post multas ærumnas & molestias; Severus Sulpit. dialog. 1. cap. 2. Tum ille, sicut est verecundissimus, aliquantulum grubescens, dum fatigationem meam accepit: facis, inquit, Sulpici, tuo more, qui nullam occasionem, si qua tibi porrecta fuerit, omittis, † quin nos edacitatis fatiges. Valerian. homil. 6. Otiosa verba sunt figurata convitia, stulta fatigatio composita. Gregorius ipse de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 1. Et priusquam limina sancta egrederer, nullam fatigationem sensi. Fatigatio Gallis peine facherie; inde fatigare; Greg. de glor. confess. cap. 61. Sed a quibusdam civitatis majoribus opprimebatur atque fatigabatur.

Cap. * 10. Cujus nunc littora, multi locorum perlustratores, reserta sacris monasteriis dicunt esse. Multa in Ægypto erant monasteria in eremo adjacente Nilo; Sulpit. Sever. dialog. 1. cap. 5. Haud longe ab eremo contigua Nilo † multa sunt monasteria. Idem cap. † 11. ejusd. dialog. Ego autem a Sina monte dgressus, ad Nilum flumen regressus sum, cujus ripas frequentibus monasteriis consertas utraque ex parte lustravi.

Super ripam vero ejus non Babylonia, de qua supra memoravimus, sed Babylonia civitas collocatur. Babylonia Ægypti urbs amplissima, forte sic dicta, quod magnitudine esset altera Babylon Syria: sic Arelas Galliæ Narbonensis altera Roma dicta; Auson. in claris urbibus, (ep. 8.) Gallula Roma, Arelas. Babylonia Ægyptia ea est, quam veteres Memphis recentiores Cairum vocant: Otto Frisigen. 7. chronic. 3. Porro ea, quæ nunc vulgo, ut dixi, Babylonia vocatur, non super Euphratem, ut illi putant, sed super Nilum circiter sex dietas ab Alexandria posita est, ipsaque est Memphis, a Cambysse filio Cyri olim Babylonia vocata.

In qua Joseph horrea miro opere de lapidibus quadris camento adificavit: ita ut ad fundum capaciora, ad summum vero constricta sint, ut per parvulum foramen ibidem triticum jaceretur. Joseph imminentis famis levanda causa, apud Babylonem, quæ erat primaria urbs Ægypti, horrea condidit lapide quadro, quorum structura ab imo capacior erat, ad summum angustior, ita ut defuper triticum demitteretur: hec erat forma horreorum, quibus utebantur Ægyptii & alii transmarini, quæ siros vocitabant; Columella de re rustic. libr. 1. cap. 6. Possunt etiam desessa frumenta servari, sicut transmarinis quibusdam provinciis, ubi putoeum in modum, quos appellant siros, exhausta humus, editos a se fructus recipit. Varro de re rustic. libr. 1. cap. 57. Quidam granaria habent sub terris, uiri speluncas, quas vocant oripes, ut in Cappadocia, ac Thracia; Q. Curt. libr. 7. cap. 4. Tritici nihil aut admodum exiguum reperiebatur. siros vocabant barbari: quos ita solerter abscondunt, ut nisi qui desoderint, invenire non possint. In iis conditæ fruges erant. Horrea Ægyptia quadrato lapide & cimento structa fuisse observatur: adficia publica a veteribus struebantur lapide quadrato; Senec. epist. 80. **) Quadratis lapidibus Capitolium & Palatine aedes constrictæ erant. Auctor vita S. Audoeni apud Sur. 24. augusti, (cap. 30.) Illa vero basilica, in qua sancta ejus membra quiescunt, miro opere quadratis lapidibus Gothica manu a primo Chlothario Francorum Rege, olim nobiliter construenda fuit. Lapidibus quadratis adjunguntur camenta, structuræ causa, ut ædificium cohæreat: camenta sunt lapides minores, rudes non casii,

cæsi, qui adhibentur structuræ componendæ causa; Vitruv. libr. 1. cap. 5. (in fin.) Sed ubi sunt saxa quadrata sive silex, sive cæmentum. Inde cæmentarius, qui lapides caedit; Hieronym. ad Paulin. (epist. 53. al. 103. num. 6.) Agricola, cæmentarii, fabri metallorum, lignorumque cœsores. Aimon. Floriacens. de miracul. S. Benedicti. libr. 1. 4. cap. 5. num. 26. Unus ex fratribus, cognomento Gildebertus, qui cæmentariis fuerat prefectus. Ivo Carnotensis. epist. 266. (al. 267.) ascrivit quosdam monachos cæmentarios, quorum monasterio promisit se daturum prædictam ecclesiam, si muro munirent prætaxatum municipium.

Post mortem autem Salomonis divisum est, per duritiam Roboe, regnum in duas partes. Resliterunt due tribus ad Roboam, quod Juda vocabatur: ad Cap. 14. Hieroboam autem decem tribus, quod Israel vocabatur. Hæc referuntur 3. Reg. 12. Post mortem Salomonis regnum scissum est in duas partes. Duæ tribus e duodecim, hoc est Juda & Benjamin penes Roboam resederunt, & ejus Regnum appellatum Judæ, unde nomen Judæis. Aliæ vero decem tribus Hieroboam paruerunt, ejusque ditio appellata est de antiquo populi nomine Israel. Inde primæ decem tribus captivæ ab Assyriis Babilonem ductæ, inde tribus Juda, & post 70. annos tribus Juda suo solo reddita; decem autem quæ vocabantur Israel, sua ætate in montibus urbibusque Medorum residere, testatur Hieronym. in Ezechiel. lib. 11. cap. 37. (vers. 14. 15. & seqq.)

Apud Ægyptios autem sextadecima erat potestas, quam sua lingua dynastiam Cap. 16. vocabant. Regnum Ægyptiorum divisum in varias dynastias, id est provincias, quæ dicebantur dynastiae e Græco Δυναστείᾳ, potestas Principum. Sic regnum Parthorum divisum erat in regna + duodeviginti. Sic enim vocabant singulas provincias; Plin. libr. 1. 6. cap. 25. Regna Parthorum duodeviginti sunt omnia: ita enim dividunt provincias: sed aliter Gregorius hic dynastias accipit pro successionibus Regum.

Cujus nonodecimo imperii anno, Lugdunum Galliarum urbem conditam manefissime reperimus; que postea illustrata martyrum sanguine, nobilissima nuncupatur. Lugdunum colonia condita a Munatio Plano, ad confluentes Araris & Rhodani tempore Augusti: idem Dio + lib. 46. & Euseb. + in chronic. Senec. epist. 91, ibi ara Auguſto dicata eo superlitate, & ludi instituti ad condidisse aetatem aram; Tranquill. in Claudio cap. 1. 2. & in Caligul. cap. 20. Dio junt Dio & libr. 54. de quibus Juvenal. satyr. 1. (44.) Aut Lugdunensem rhetor disturus ad aram. Hæc urbs centesimum post annum, a quo condita erat, tota ann. ab Abram incendio consumpta; teste eodem Seneca loco mox laudato. Gregorius ait, postea illustratam sanguine martyrum. Sub Severo enim Fortinus, & post eum Coloniam au- Ireneus Episcopi, & quam multi alii apud Lugdunum martyrium passi sunt, tem ibi deducuntur loco, cui nomen Athanaco, unde martyres Athanacenses dicti sunt; Eu- feb. libr. 5. cap. 4. 7. 8. &c. Et Gregorius præter hunc locum, de mirac. in inscriptio- martyr. lib. 1. cap. 1. 49. Martyrol. Roman. junii + 2. inde nobilissimæ no- men meliori titulo, quam jure coloniæ. Coloniam agnoscit & Plin. lib. 4. cap. 18. Secusiani liberi, in quorum agro colonia Lugdunum. Hoc jure Lugdu- nenses fuisse liberos a vectigalibus intra tertium milliare, priusquam beneficio Leonis Imperatoris, ut scribit Gregorius Tur. de gloria confess. cap. 63. cre- dere par est. Ecclesiast. Lugdunensem laudibus celebrat Bernard. Clarevall, epist. 174. Inter ecclesiast. Gallie constat prosectorum Lugdunensem haecenam præmi- nuisse, sicut dignitate sedis, sic honestis studiis, & laudabilibus institutis. Ubi etenim aque viguit disciplina censura, morum gravitas, moralitas consilio- rum, auctoritatis pondus, antiquitatis insignie? Præsertim in officiis ecclesiasti- cis haud facile umquam repentinis visa est novitatibus acquiescere; nec se ali- quando juvenili passa est decolorari levitate ecclesia plena judicii.

Gesta Pilati ad Tyberium Imperatorem missa referunt. Quod Gregorius nar- Cap. 20.

†† Adderat de liberatione Joseph Arimathiensis e custodia , qua tenebatur , non alio
chron. com- auctore scriptum est , quam ex gestis Pilati ad Tiberium transmissis . Horum
pend. apud Pi- dubia fides videtur Baronio : Pilatum tamen de morte Christi retulisse ad Cæ-
stor. ad ann. sarem , testes sunt Edieb. in chron. (ad ann. Chr. 38.) & Oros. lib. 7. cap. 4.
708. Anno Do- & Cedrenus. Gregorius ipse infr. cap. 23. h. lib. Pilatus autem Gestæ ad Tiberium
mini xxxvii. Cæsarem mitiit, & ei tam de virtutibus Christi , quam de passione vel resurrectione
Pilatus ad Ti- me ejus insinuat. Quæ gesta apud nos hodie retinentur scripta , &c. †† Non est quod
berium Cæsa- de ea re dubitemus , cum officii præsidum & rectorum provinciarum esset de
rem scripsit de rebus novis , quæ contingebant suis in provinciis , maxime de his , quæ per-
passione & re- pertinent ad novas religiones referre ad Principem , & Pilatus eo maxime habuit
surrexionem Do- causam de ea re certiorem faciendi Principem , ut a se invidiam sceleris amo-
mini , & vir- veret , eamque rejiceret in Judæos , qui erant auctores mali . Conjecturam in pri-
-tibus ejus , mis juvat , quod Plinius junior , cum esset proconsul Bythiniae , commotus mul-
per quas , cre- titudine Christianorum , quam ibi nactus est , & honesta eorum vivendi ratio-
sceate plurimo- rum fidei , De- ne , quid in eos decernendum esset dubius , hac de re retulit ad Trajanum
scripte plurimo- us crederetur . per epist. quæ est 101. lib. 10. Solemne mihi est Domine , omnia de quibus
us crederetur . Tiberius au- dubito , ad te referre . Quis enim potest melius vel cunctationem meam regere
diens de Chri- vel ignorantiam instruere ? Et quod gestis Pilati fidem adstruit est , quod Ti-
sti passione & berium nominis & rerum gestarum Christi non fuisse incium certi sumus ,
resurrectione , quem de Christo in numerum deorum referendo retulisse ad senatum constat
& de virtu- ex Tertull. apologetic. cap. 5. Immo nihil est quod miremur , acta de morte
tibus , quæ per Christi referri inter gesta Pilati ; gesta enim civilia & criminalia referebantur
ipsum & di- in publica monumenta , uti de gestis contra Donatistas probatur I. notione , C.
scipulos ejus Th. de hereticis : & hoc argumento Euseb. libr. 5. cap. † 18. ut probet latroci-
fiebant , cum nia & crimina objecta cuidam nomine Alexandro , refert sese ad acta procon-
magni fervoris fragio retu- fularia , quæ servabantur apud Ephesum . Pilatum a Tiberio apud Viennam
lit ad senatum , in exilium trulsum , & postea in Rhodanum mersum , refert Otto Frisingens.
ut Christus 3. chronic. cap. 13.

Deus habere-
tur , &c.

Cap. 24.

Habebat enim secum Simonem Magum , virum torius malitie & omnis & ma-
gice artis argumento magistrum . Argumento pro argutia , vel quolibet cal-
lido invento ; Gregor. Papa lib. 5. epist. † 31. ind. 14. sub quolibet ingenio ,
vel argumento . Inde argutia eodem sensu ; Gregorius de mirac. B. Martin.
libr. 2. cap. 1. (in fin.) quia apud Dei majestatem magis simplicitas pura ,
quam philosophorum vales argutia . Idem de mirac. ejusd. † lib. 3. cap. 60.
• purgatorium , ut ita dicam , caeleste ! quod medicorum vincit argutias .

Se depositus in sepulcro . Joannes Apostolus & evangelista vivus fertur in se-
pulcro se deposituisse , nec e vivis sublatus , quasi reservetur in finem saeculi ,
certatus cum antichristo propter illa verba Domini , quæ leguntur in evan-
gelio ipsius Joannis cap. † 21. vers. 22. Sic eum volo manere donec veniam .
Hac de re Augustin. in Joann. tract. 124. Sed tamen , ut dicere cœperam , si
quidam Moysem mortuum negant , quem scriptura ipsa , ubi sepulcrum nusquam
inveniri legimus , mortuum tamen esse sine ulla ambiguitate testatur : quanto
magis Joannes ex istorum occasione verborum ubi Dominus ait , sic eum volo
manere donec venio , creditur vivus dormire sub terra ? Quem tradunt etiam
(quod in quibusdam scripturis quamvis apocryphis reperitur) quando sibi fie-
ri jussit sepulcrum , incoludem fuisse presentem ; eoque effosso & diligenter
preparato , ibi se tamquam in lectulo collocaisse , statimque eum esse defunctum :
ut autem isti putant , qui hæc verba Domini sic intelligent , non defunctum ,
sed defuncto similem cubuisse ; & cum mortuus putaretur , sepultum fuisse dor-
mientem ; & donec Christus veniat sic manere , suamque vitam scaturigine pul-
veris indecare : qui pulvis creditur , ut ab imo ad superficiem tumuli ascendarat ,
flatu quiescentis impelli . Huic opinioni supervacaneum existimo reluctari . Grego-
rius de mirac. martyr. , lib. 1. cap. 30. Vivus descendens in tumulo operiri
se

AD GREGORII TURONENSIS LIBRUM I.

9

se humo præcepit. Cujus nunc sepulcrum manna in modum farine hodieque eru-
ctat, ex qua beatae reliquie per universum delatae mundum salutem morbidis
prestant, &c. eadem de re Baron. in martyrol. Rom. 27. decembr.

Post hunc Ælius Adrianus Imperator creatus est, unde & Hierosolyma Ælia Cap. † 26.
ab Ælio Adriano vocatur, † successore Domitianus, eo quod eam reparaverit. Hie-
rosolyma instaurata ab Ælio Adriano, unde Ælia nomen. Idem Euseb. in †† In August.
chron. (ad ann. Chr. 138.) Ælia ab Ælio Adriano condita, & in fronte ejus meo loco cit-
pore, qua Bethlehem egreditur, sus sculptus in marmore, significans Romanæ verba hæc
potestati subjacere Judæos, Idemque lib. 4 cap. 6. Ælia ab Adriano instaura non exhiben-
ta, & patrio solo pulsi Judæi; Tertul. apologetic. cap. 21. Judæi... dispersi, tur. Aliquam
palabundi, & cali & soli sui extores vagantur per orbem sine Deo Rege, tisper im-
quibus nec advenarum jure terram patriam saltē vestigio salutare conceditur. mutata col-
Augustin. in psalm. 40. †† Occiderunt enim Christum Judæi, ne perderent locum, ligi possunt
eradicati a regno dispersi sunt, civitas enim illa eradicatis inde Judæis Christi in enarrat.
stianos habet, a Judæo nullo habitatur. Idem Otto Frisingens. chronic. lib. 3. psalm. 56.
cap. 22.

Post hunc & quadraginta octo martyres passi sunt, ex quibus primum legi-
mus fuisse Vetium Epagatum. Sub Antonino apud Lugdunum civitatem Gal-
lia cum Photino primo Episcopo quadraginta & octo martyres passi sunt,
quos inter primum fuisse Vetium Epagatum ait Gregorius hic, quasi unus
esset nomine Vetius, cognomine Epagatus. Idem tamen auctor non satis
compos sui de mirac. martyr. † lib. 1. cap. 49. inter quadraginta & octo
martyres, qui apud Lugdunum passi sunt numerat Vetium Epagatum, quasi
diversos, & in fin. capit. tradit hos dici martyres Athanacenæ a loco marty-
rii, cui nomen erat Athanaco; cui congruit martyrol. R. junii 2.

Hujus tempore septem viri Episcopi ordinati ad prædicandum in Gallias missi Cap. 28.
sunt, sicut historia passionis sancti martyris Saturnini denarrat. Ait enim: sub
Decio & Grato consulibus, sicut fideli recordatione retinetur, primum ac sum-
num Tholosana civitas sanctum Saturninum habere cœperat sacerdotem. Hi er-
go missi sunt Turonicis Gratianus Episcopus: Arelatenibus Trophimus Epi-
scopus: Narbone Paulus Episcopus: Tholosa Saturninus Episcopus: Parisiacis
Dionysius Episcopus: Arvernus Stremonius Episcopus: Lemovicinis Martialis
est destinatus Episcopus. Valde durum videtur credere, Saturninum, Martia-
lem, Dionysium, & alios priores Episcopos non ante Decium, qui imperare
cepit anno CCX. missos in Galliam ad prædicandum evangelium; antiquiora
enim diptyca ecclesiarum ferunt, Martialem unum e lxxii. discipulis Christi
a Petro missum in Gallias, & Galliam, quæ erat Italæ continens, & pul-
cherrima provincia orbis Rom. tot annis jacuisse a Petro & successoribus ejus
præteritam incredibile est: nec ipse sibi confitat Gregorius, cum alio loco, id est
de mirac. martyr. † libr. 1. cap. 48. scribat, Saturninum ab Apostolorum discipulis
ordinatum Episcopum Tholosam missum: quod convenienter non potest aliter
intelligi, quam de proximis successoribus Apostolorum: tamen Gregorii au-
ctoritas nititur fide actorum martyrii Saturnini, & fideli recordatione, id est
memoria & traditione veterum, quæ in antiquis spectanda est, & Turonensi
congruit auctoritas Sulpitii Severi, qui origines religionis christianæ in Gallia
non altius dicit, quam a temporibus Aurelii Antonini; locus est insignis lib.
2. hist. sacr. (cap. 46.) Sub Aurelio deinde, Antonini filio, persecutio quin-
ta agitata. Ac tum primum intra Gallias martyria visa, serius trans Alpes
Dei religione suscepta. An vero Dionysius primus Parisiensium Episcopus fue-
rit Areopagita necne, satis disputatum est a Jacobo Sirmondo & aliis viris
eruditioribus, quorum sententia est, Dionysium Parisensem, alium esse ab
Areopagita, quæ probabilior est, tum propter fidem martyrolog. Ufuardi, in
quo Dionysius Parisensis Episcopus, & Areopagita locantur suo quiske die

Tom.XI.

B

codem mense, cum propter aetatem Hilduini auctoris hujus opinionis, qui primus hoc scriptit in epist. ad Ludovicum P. quod ante eum nemo: & serius Africam suscepisse evangelium, orientales & ceteras gentes a temporibus Apostolorum, testis est Augustin. lib. contr. † Donatist. epist. vulg. de unit. eccles. cap. 15. *Ad Africam enim evangelium postmodum venit: & ideo nusquam litterarum apostolicarum scriptum est Africam credidisse.* De orientalibus autem & ceteris gentibus, que in sanctis libris commemorantur, fidem recepisse Christianam dictum est, erunt novissimi qui erant primi, quia recessuri erant a fide.

Saturninus vero jam securus de martyrio. Securus de martyrio dicitur qui de eo certus erat, quia martyres in carcere securi & hilares martyrium expectabant; martyrol. R. 20. octobr. de Caprasio martyre Aginensis: *Securus ad aream certaminis properavit.* Securus dicitur qui vacat cura, vel animo quieto & tranquillo futurum casum expectat; Q. Curtius lib. 9. cap. 9. & ad comedie petendo discurrent, securi casus ejus, qui supervenit ignavis. Et Gregor. infr. libr. 7. cap. 48. *de nullo securus, quia omnibus erat adversus.*

* Cumque comprehensus ad Capitolium, relictus ab his solus attrahitur. Saturninus, a gentilibus captus & ductus ad Capitolium, quod erat templum Jovis Tolosæ, a duobus diaconis, quos rogaverat, ne in extremis eum derelinquerent destitutus, eis imprecatus est, ne umquam ecclesia de patrio solo Pontificem acciperet, quod ad sua usque tempora evenisse tradit Gregorius hoc loco. Non dissimiles imprecatio[n]es sanctorum alias & audivit Deus: pueris irridentibus dicendo, ascende calve, maledixit Eliseus propheta, & statim Deus immisit duos ursos pueris; 4. Reg. † 2. Simili imprecatione usus Quintianus ex Rutenensi Arvernensis Episcopus in Hortensium Comitem, ne quisquam ex ejus genere ad episcopatus apicem proveheretur, qui episcopum non exaudiret; de quo Gregor. de vit. patr. cap. 4. & Ablebertus seu Emebertus Cameracensis Episcopus latroni, qui Godilæ fororis sepulcrum violarat, imprecatus est, ne liberos relinquaret, & si vir, claudus vel debilis fieret, si mulier, vitio, quod vocant guteriam, la goitre, in posteros usque non careret, & exauditum refert Baldricus Noviomensis *** chronic. Cameracens. libr. 1. cap. 16.

Hic vero tauri furens vestigii alligatus, ac de Capitolio precipitatus, vitam finivit. Saturninus tauri indomiti calcibus, fune ligatus per gradus Capitolii præceps actus martyrio vitam finivit. De ejusdem martyrio Gregor. etiam

†† In lib. meo: de mirac. martyr. † libr. 1. cap. 48. Fortunat. libr. 2. cap. 8. martyrolog. Nonne quan-

R. nov. 29. & ante Sidon. libr. 9. in calce epist. 16.

do ad Capi- E quibus primum mihi psallat hymnus.

tolium spon- Qui Tolosatum tenuit cathedram,

te ventum est, De gradu summo Capitolorum

quando ultra Precipitatum.

ad obsequium Apud Tolosam fuit templum Jovis, unde in sequentibus Sidonius Saturninum diri facinoris vocat negatorem Jovis ac Minervæ, quod templum aemulatione Romæ urbis accessum est, dictum est Capitolium. Carthagine fuit etiam Capitolium; Cyprian. de lapsis: †† labavit gressus. Nunc quando ad Capitolum sponte ventum est, quando ultro ad obsequium dissus, caligari facinoris cessum est, labant gressus, potest ejusmodi excusat[us] esse miserabilis, vit aspectus, & infra: Unus ex his, qui sponte Capitolium negaturus ascendit, postquam Eccl. Et post Christum negavit, obmutuit. Aliis locis Capitolium pro arce sumptum occurrit multa: porret; Hieronym. in Esaiam lib. 5. cap. 14. (vers. 22. & 23.) Arx autem, test ejusmodi id est Capitolium illius urbis, est turris, que edificata post diluvium. Augustus excusat[us] est. de altercat. eccles. & synagog. Scio quia urbis tua & ambitiosa fora & semiserabilis. *Capitolia celsa vidisti.*

Clerici ordinati ritum psallendi suscipiunt. Clerici cum ordinantur officium Cap. 29. psallendi in ecclesia suscipiunt, ex conc. Carthag. IV. can. 10. can. psalmista, 23. dist. munus clericorum est psallere in ecclesia, unde Sidonius lib. † epist.

Epist. 8. ridens, ut significet Ravennæ cuncta fieri perturbato rerum ordine : fenerantur clerici, inquit, *Syri psallunt*.

Senatores † vero, vel reliqui meliores loci, fanaticis erant tunc cultibus obligati. Religio Christiana cœpit a plebecula, serius maiores eam suscepere, vix audientes Deum hominem & crucifixum: & hoc est quod ait Gregorius *hoc loco*, senatores vel ceteros optimates Biturigæ urbis adhuc idolorum cultu & superstitione fuisse obligatos. Meliores dicebantur primores; Gregor. *infr. libr. 6. cap. 45.* Multi vero meliores natu, qui vi compellebanur abire, testamenta condiderunt. Et infra, convocatis melioribus Francis. Idem *libr. 7. cap. 19.* secutique sunt eum omnes meliores natu regni Chilperici Regis. Etiam latinis scriptoribus, ut melior pars diei est prior seu matutina; Virgil. 9. (156.) *Eneid.* Melior quoniam pars acta diei, ubi Servius, id est major & prima. Radovic. de gest. Frideric. *libr. 2. cap. 30.* Dominus Imperator in magna est gloria... quosd am de melioribus ex Mediolano & Brixia in vinculis retinens. Et idem *cap. 34.* ejusd. *libr.* quosdam occisis, sexdecim captos de suis melioribus ibidem perdiderunt. Ea ætate jam clausis fanis, id est templis idolorum, fanatici dicebantur per contemptum, qui exoleto fanorum cultu tenebantur; Gregor. *infr. lib. 2. cap. 10.* Sed hac generatio fanaticis semper cultibus visa est obsequium prebusse. Idem eod. *libr. 27.* quia erat ille adhuc fanaticis erroribus involutus: vel potius sacrificuli idolorum; Hieronym. in *Esaiam libr. 3. cap. 7.* (vers. 12.) Et pro levitis habent fanaticos. Augustin. in *psalm. 40.* (num. 1.) Sedent pagani, & computant sibi annos, audiunt fanaticos suos dicentes, aliquando Christiani non erunt.

Leocadium quendam primum Galliarum Senatorem, qui de stirpe Vetii Epagati fuit.... repererunt. Leocadia mater Galli Arvernensis Episcopi fuit quoque de stirpe Vetii Epagati unius e martyribus Lugdouensis; Gregor. *de vit. patr. cap. 6.* Ubi provinciales omnes civitate donati; multi ex his in senatum allesti, maxime e Gallia, unde per jocum multos senatores esse in provinciis, qui Romanum non attigerant, ait Augustin. *de civit. Dei libr. † 5. cap. 17.* Numquid non multi senatores sunt in aliis terris, qui Roman ne de facie quidem norunt? Hoc genus senatorum frequentius fuit in Gallia, senatores dicebantur, qui erant generis senatorii; Gregor. *infr. libr. 2. cap. 21.* Quo migrante, Sidonius ex praefecto substitutus, vir secundum seculi dignitatem nobilissimus, & de primis Galliarum senatoribus: ita ut filiam sibi Aviti Imperatoris in matrimonio sociaret. Idem *infr. libr. 5. cap. 46.* Agrecola autem Cabilonensis Episcopus hoc obiit tempore: fuitque homo valde elegans ac prudens, genere senatorio. Idem *libr. 6. cap. 39.* de Sulpitio Bituricensi Episcopo: Est enim vir valde nobilis, & de primis senatoribus Galliarum. Idem de mirac. marty. *† libr. 1. cap. 87.* Sed cum esset ex genere senatorio, & nullus in vico illo Ricomagensi superioris memorato juxta seculi dignitatem haberetur nobilior. Idem de glor. confess. *cap. 5.* Audientes autem senatores urbis, Arvernæ, qui tunc in loco illo nobilitatis Romane stemmate resulgebant. Leocadius iste fuit unus ex hoc genere senatorum, qui domum, quam apud Biturigas habebat, Christianis concessit, ex qua dicata est prima ecclesia hujusce urbis in honorem sancti protomartyris Stephani.

Acceptis de his tribus aureis pro benedictione. Leocadius oblatis sibi a Christianis trecentis aureis pro pretio domus sua, acceptis tribus aureis eulogiae seu benedictionis nomine, reliquum lubens remisit, ut e domo privata in ecclesiam commutaretur. Donationes in ecclesiam fiebant per modum venditionis nummo uno, duobus, vel tribus, vel accepta veste, vel equo, vel alio munusculo, caritatis nomine; Robert. Monten. in *suppl. Sigebert. ad annum 1201.* *VVilelmus de Vado miles vendidit, vel potius accepta charitate XLII. librarum, & unius equi albi, in perpetuam elemosinam dedit Deo & Alexandro abbati, &*

monachis Gemet, tertiam partem terre, quam habebat apud Duclarum. Et infra: Eodem quoque anno Rogerius Torel miles illustris VVlcariensis + monasterii dedit ecclesie Gemet in perpetuam eleemosinam apud + Gisenenses xvi.

+ In libr. meo, VVlca- & dimidiam acras terræ arabilis, & septem acras nemoris in manu + VVal- finensis ter- terij Archiepiscopi (Rothomagensis) reddidit.. Pro hac autem donatione Ro- ritorii.

+ Gissenaeas. verses, & equum unum album : a VVillelmo vero de Lunda, tunc cellario, + VValtheri. duorum militum vestimenta de estanfort, sui videlicet, & alterius militis.

Cap. 30. Valerianus & Gallienus Romanum imperium sunt adepti, qui gravem contra Christianos persecutionem suo tempore commoverunt. Edicto Valeriani octava persecutio mota in Christianos, maxime in Episcopos & clericos. Hujus editi meminit Cyprian. epist. 82. (al. 80.) Rescripsisse Valerianum ad senatum, ut Episcopi, & presbyteri, & diacones in continentia animadvertiscantur : in hac persecutione martyrum passi sunt Romæ Cornelius Pontifex, & Carthagine Cyprianus Episcopus, ut subiungit Gregorius hic : de hac persecutione Orosius libr. 7. cap. 22.

Horum tempore & Chroecus ille Alamannorum Rex, commoto exercitu Gallias perivagavit. Imperantibus Valeriano & Gallieno, Alemanni Germaniæ populi Gallias vastarunt Duce Chroco, quem Regem vocat Gregorius hic : de hac irruptione Alemannorum in Gallias meminit Oros. lib. 7. cap. 22. sed de Chroco prorsus non meminit.

Venient vero Arvernos, delubrum illud, quod Gallica lingua VVasso Galata vocant, incendit, diruit, atque subvertit. In illa clade Galliarum etiam templo idolorum ab Alemannis & ipsis pagani non sine singulari Numinis providentia eversa, in his incensum & solo dirutum templum in finibus Arvernorum, quod Galli Vasso nuncupabant. Hujusmodi templum Mercurio sacram fuisse, non levis conjectura est, quod sua etate signum ingens Mercurii factum apud Arvernos manu Zenodori, tradit Plin. libr. 34. cap. 7. Verum omnem amplitudinem statuarum ejus generis, vicit etate nostra Zenodorus, Mercurio facto in civitate Gallia Arvernus, per annos decem, HS. ccc. manu pretio.

Intrinsecus vero marmore ac musivo variatum erat. Describitur hic templum illud, quod apud Arvernos erat, satis curiose & diligenter, prout Gregorius patria Arvernus rerum patriarcharum scribendarum studiosus erat : duplice pariete structum refertur, interior paries constabat minuto lapide, id est cimento seu cementitio opere, exterior quadrato lapide: interius vero parietes marmore, id est crustis marmoreis, & musivo, id est opere tessellato, variati seu distincti erant. Musivum est opus tessellatum, tessellis contextum, quod genus operis in antiquis adificiis valde laudatum fuit; Spartan. in Pescennio Nigro: Hunc in Commodianis hortis, in portico curva, pictum de musivo, inter Commodi amissimos videmus sacra Iidis ferentem. Augustin. de civit. Dei libr. 16. cap. 8. & cetera hominum, vel quasi hominum genera, que in maritima platea Carthaginis musivo picta sunt. Paulin. epist. 12. (al. 32. num. 10.) ad Sevatum: Absidem solo & parietibus marmoratam camera musivo illusa clarificat. Symmach. libr. 8. epist. 41. novum quippe musivi genus & intentatum superioribus reperiisti. Et Gregor. ipse infr. libr. 5. cap. 46. multa in civitate illa edificia + fecit, domos composit, ecclesiam fabricavit, quam columnis fulcivit, variavit marmore, musivo depinxit. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. + 62. de basilica Agrippinenst: Et quia admirabilis opere ex musivo quodam modo de- surata resplendet, sanctos aureos ipsam basilicam incole vocitare voluerunt; no- stris ouvrage a la mosaique, unde artifices operis musivarii dicti; l. + 2. C. Th. de excusat. artific. Jul. Firmic. libr. 3. **) cap. ult. & libr. 14. **) cap. 15. Cassiodor. + 7. var. 5. Id genus artificium Constantinopoli petitum re- fers

AD GREGORII TURONENSIS LIBRUM I.

73

Hec Leo Ostiensis in chronie. Cassinensis. lib. 3. cap. † 29. Cetera aedificia constabant quadrato lapide; Gregor. inf. libr. 8. cap. 34. in cuius angulo erat cellula parva, de quadratis lapidibus clausa.

Ac baptismō consecratus. Victorinus e servulo templi baptizatus: per baptismum consecratus dicitur, quia baptismus nos sacros facit. Baptismus est sacerdotium laicorum; Hieronym. aduers. Luciferian. (paul. post princ.) *Deponat sacerdotium laici, id est baptismus.*

Inruentibus autem Alemannis in Gallias, sanctus Privatus Gabalitanus urbis Episcopus, in crypta Memmatensis montis, ubi jejuniis orationibusque vacabat, reperitur, populi Gredonensis castri munitione conclusus. Privatus Gabalorum Episcopus, inruentibus Alemannis in Gallias Duce Chroco, orationis causa recessit in cryptam Memmatensis montis. Tempore persecutionis Episcopi & fi- deles latebant in cryptis, id est latibulis subterraneis opere manu facto cava- tis; Anatol. in Caio: *Hic fugiens persecutionem Diocletiani in cryptis habi- tavit, martyrio coronatur.* Gregor. ipse infr. libr. 10. cap. † 31. de Gratiana primo Turonensi Episcopo, quem cum aliis Episcopis missum in Gallias tempore Decii, supra a nobis observatum est: sed interdum occulebat se ob impu- gnationem potentum, eo quod sepius eum injurias & contumeliis, cum repere- rant, adfecissent: ac per cryptas & latibula cum paucis Christianis per eundem conversis mysterium solemnitatis diei Dominici clanculo celebrabant. Memoratur Anatolius Burdegalensis perclusus in cellula, qua erat in crypta antiqua; Gregor. infr. libr. 8. cap. 34. Erat autem ibi crypta ab antiquis transvolvuto ele- gantique opere exposita, in cuius angulo erat cellula parva de quadratis lapidi- bus clausa, in quam vix unus stans homo recipi posset. In hanc cellulam puer ingreditur, &c. In hujusmodi cryptis sepulta inveniuntur corpora martyrum; Hieronym. in Ezechiel. lib. 12. cap. 40. (verf. 5. & 6.) Dum esset Ro- me puer, & liberalibus studiis erudire, solebam cum ceteris ejusdem etatis & propositi, diebus Dominicis sepulcra Apostolorum & martyrum circuire: cerebroque cryptas ingredi, quae in terrarum profunda desolte ex utraque parte ingredientium per parietes habent corpora sepulchorum. In eisdem cryptis condita corpora Episcoporum & clariorum saecularium virorum; Gregorius noster infr. h. libr. cap. 39. Ipse quoque sacerdos cum conjugi & filia in crypta Cantoben- nensi juxta aggerem publicum est sepultus. Et idem infr. libr. 4. cap. 12. Erat enim ad basilicam sancti Caiii martyris crypta antiquissima abditissimaque, ubi erat sepulcrum magnum ex marmore pario, in quo grandevi cujusdam hominis corpus positum videbatur: de his plura in registrum Gregorii Papae libr. 9. epist. 38. Privatus igitur ob metum barbarorum derelicta civitate Gabalitana secesserat in cryptam Memmatensis montis, in qua deprehensus a barbaris, & vici Credonensis castri munitione, id est arce, custodia causa ab his inclusus, (sic enim intelligenda existimo haec verba, quae satis obscura sunt, populi Credonensis castri munitione conclusus) & cum idolis sacrificare fortiter detrectaret fastibus caesus, paucos post dies expiravit. Gabalorum civitati olim nomen Anderetum vel Gabalam, sed ea eversa a barbaris, forte ab Alemannis in illa clade Galliarum, sedes episcopalnis translata Mimate: vicus fuit temporibus Privati gabalorum Episcopi, ut legitur in ejus vita, cui nomen a proximo monte Mimattensi vel Memmatensi. Eo translata fides episcopalnis in gratiam sepulture Privati, qui conditus est in loco martirii: exinde Mimate, velut fides Privati martyris, memoria celebratur; Gregorius infr. libr. 10. cap. † 29. Ecce adest Julianus a Brivate, Privatus ex Mimate, Martinus e Turonis, Martialisque ab urbe propria. Inde Mimate & Gabali promiscue accipiuntur; idem Gregor. de mirac. martyri. libr. 2. cap. 30. Adestit Privatus ex Gabalis. Et Fortunatus, libr. 8. cap. 4.

Cap. * 32.

Cap. * 33.

NÒTÆ ET OBSERVATIONES

*Privatum Gabalus, Julianum Arvernus abundans;
Ferreolum pariter pulchra Vienna gerit.*

Sed ex ipsa quassatione, interpositis paucis diebus, spiritum exhalavit. Privatus religionis causa fustibus casus, ex ipsa quassatione, id est fustum percussione, paucis post diebus expiravit. Quassare Latinis ferire, tundere baculo, vel alio instrumento; Optat. Milevit. libr. 1. cap. † 19. de poenitentibus: & quassetur illi caput de poenitentia: inde quassatio pro percussione vel tunsione; Optat. libr. 2. (cap. 18.) in Mauritanie civitatibus, † vobis intrantibus, quassatio populi facta est: conquassari minus est, quam conteri; Augustin. ix psalm. 45. (num. 12.) Aliud est conquassari, aliud conteri; conquassari, minus est, quam conteri.

Cap. * 33. *Eo tempore Quirinus Sistensis ecclesia sacerdos gloriosum pro Christi nomine martyrium tulit. In pago Vulcassino Quirinus presbyter cum Nicasio primo Epiloco Rothomagensi martyrium passus memoratur; martyrol. Rom. octobr. 11. Vulcassinus pagus est juris B. Dionysii martyris, quem a Sugerio abate Ludovicus Crassus suscepit in beneficium seu feudum; Innocent. III. lib. 2. epist. **) 188. Ad hæc comitus Vulcassini, qui juris beati Dionysii est, quem illustris memoria Ludovicus quondam Rex Francorum per Sugerium quondam abbatem sancti Dionysii, in beneficium & feudum suscepisse cognoscitur. Idem W. Nangius de gest. B. Ludovici ad ann. † 1268. in fin. & Joannes Tillius.*

Vicecomes de baptiſm. libr. 2. cap. † 13. *Prodente Juda Hebreo, qui post baptiſtum Quiriacus est vocatus. Judæi & Gentiles in baptiſmo inutabant nomen, & suscipiebant nomen sanctorum, ut Petri, Pauli; conc. Nicæn. can. **) 30. Euseb. libr. 2. cap. †† 20. ut Athenais filia Leontii philosophi in baptiſmo Eudocia nomen suscepit; Socrat. libr. 7. cap. 21.*

Cap. † 36. *Quæ ita se in cuncta bonitate ac sanctitate omnibus prebuit; ut Tecla vocaretur ab incolis. Melania nobilis matrona Romana, dimissis rebus, Hierosolymam migravit, ubi tanta sanctitatis laude claruisse dicitur, ut ab incolis Teclam cap. 18. clara vocaretur. Sic eam Teclæ nomine adornavit Hieronym. in chronic. Tecla ejusdem. libr. virgo & martyr, quæ a Paulo Apostolo ad fidem conversa sub Nerone feris refertur, Philionem scripsisse librum Seleuciam in pace quiebat, quam antiqui summo cultu celebrarunt: de ejus vita & miraculis duos libros scripsit Basilius Episcopus Seleuciens.*

*de nominum mutatione. Monachos ad militiam cogi jubet: nolentes fustibus precipit verberari. Anno Christi 379. monachi ad militiam coacti Valentis editio. Idem Euseb. in chron. (ad ann. Chr. 379.) Teodorit. libr. * † 3. cap. 6. Basil. epist. 70.*

Cap. 37. *200. 303. Oros. lib. 7. cap. 33. de quo in Asceticis.*

Cap. 39. *Uxorem habens, que juxta consuetudinem ecclesiasticam, remota a consortio sacerdotis religiose vivebat. Urbicus, ex senatore factus Episcopus Arvernensis, secessit ab uxore, uti moris erat: sed cum ea aliquando virum de nocte adiisset, eumque ad coitum provocasset, Episcopus poenitens facti, poenitentiae causa secessit in monasterium, qua emensa rediit ad episcopatum. Cum uxoratus in episcopum, presbyterum, vel diaconum ordinabatur, secedebat in perpetuum ab uxore, quæ mutata ueste castitatem colebat & vocabatur Episcopa, presbytera, vel diacona; conc. Tur. II. can. † 19. & 20. Altisiod. can. † 21. conc. Rom. (I. sub Gregor. II.) can. presbyter, 32. dist. Laudibus celebratur Ursinus presbyter, qui a tempore accepti ordinis presbyteram suam, ut sororem diligens, sed quasi hostem cavens, ad se accedere non sinebat; de quo Gregor. Papa dialog. libr. 4. cap. † 11. De quodam Nannetenensi Episcopo idem Gregorius noster de glor. confess. cap. 78. ajebat enim fuisse antistitemperantes vero, in civitate sua, cum conjugi: sed cum ad honorem sacerdotii accessisset, lectio de quibus in lum juxta ordinem institutionis catholicæ sequestravit. Episcopa & presbyteræ laudatis epist. nigra ueste utebantur; Gregor. infr. libr. 2. cap. 17. de uxore Nammatii Episcopi*

scopi Arvernensis: Et aspiciens eam in teste nigra, senio jam proiectam, putavit esse unam de gentibus.

Ipse quoque sacerdos cum conjugi & filia in crypta Cantobennensi, juxta aggerem publicum est sepultus. Urbicus Episcopus Arvernensis sepultus in crypta Cantobennensi juxta aggerem publicum: id nomen vico a proximo monte lenti, ignoror. Cantobennensi, ubi Eparchium Episcopum quoque Arvernensem postea monasterium condidisse narrat Gregor. infra libr. 2. cap. 21. Ferunt etiam ipsum in arce Cantobenni montis monasterium collocasse, ubi nunc oratorium est, vulgo Chantoin. Plerumque veteres conditi in cryptis, quae erant juxta viam publicam; Gregorius noster infr. h. libr. cap. prox. sepultusque in crypta, sub-urbano civitatis illius. Gregor. Papa libr. 9. epist. 38. retrusas cryptas juxta Flaminianam portam invenientes, in eis se occultaverunt, ubi dixi. Hujusmodi cryptae etiam fuere juxta ecclesias, quia erant destinatae in sepulturam mortuorum; Gregor. infr. libr. 2. cap. 20. unde & crypta illa usque hodie persistat, ad basilicam sancti Juliani. Unde censentur cum arenariis id est coemeteriis, quasi appendices ecclesiarum; Innocent. III. libr. 2. epist. **) 140. Ecclesia sancti Juliani cum domibus, cellis, cryptis, horis, vineis, & arenariis suis, &c.

Habuit autem & archidiaconum nomine & merito Justum, qui & cursum vite bonis consummans operibus, magistrum tumulo sociatur. Illidius Episcopus Arvernensis archidiaconum habuit nomine & vite meritis Justum, qui in ejus tumulo conditus, ut qui in vita fuerat individuus comes officii, post mortem ab eo non divideretur. Sic Laurentius Xisti diaconus desiderabat ei socius esse martyrii, qui comes fuerat pontificalis officii, sic eum affatus cum duceretur ad martyrium, ut legitur apud Ambros. 1. offic. 41. Quo Sacerdos sancte sine diacono properas tuo? Nunquam sacrificium sine ministro offerre consueveras... Cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem, cui consummatorum consortium sacramentorum, huic sanguinis tui consortium negas?

A sancto autem Nepotiano visitatus, atque oleo sancto perunctus, tribuente Cap. * 41. Domino redditur sanitati. Artemius unus e legatis Maximi Tyranni, qui Treviris sedebat, cum proficisciens in Hispaniam morbo correptus fuisset apud Arvernos, a Nepotiano Episcopo sancto oleo, id est oleo seu chrismate infirmorum, unctus curatur. Hac etate etiam Episcopi quandoque infirmis unctionem extremam ministrabant; Innocent. I. ad Decent. epist. 1. can. ult. Ceterum si Episcopus aut potest, aut dignum dicit aliquem a se visitandum, & benedicere & tangere chrismate, sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma confidere; can. illud. 95. dist. Oleo sanctificato unguntur infirmi, juxta Jacobi praeceptum, (5. 14. & 15.) Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros & ecclesie, & orient super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum. Augustin. de tempor. sermon. 215. (al. 265. in append.) Quoties aliqua infirmitas supervenerit, corpus & sanguinem Christi ille qui agrotat accipiat: & inde corpusculum suum ungat, ut illud quod scriptum est impletatur in eo, infirmatur aliquis, &c. Unde hoc genus chrismatis dicitur oleum infirmorum; cap. unic. de sacr. unc. & hoc sub sigillo custodiendum est, ne cuiquam ex causa medicinae id est medicamenti, vel maleficii, detur; conc. Moguntin. I. (ann. 813.) can. 27. Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub pretextu medicinae, vel maleficii donare inde presumant.

Datoque arrabone, diem constituit nuptiarum. Sponsalia contrahantur dato Cap. 42. arrabone, id est a sponso sponsa datis arris; l. si quis officium, ff. de rit. nupt. l. arrbis, l. & penult. C. de sponf. Annulo subarrantur puellæ: Philippi Ducis Sueviae natam Ottoni IV. imperatori desponsam, per osculum & traditio- nem annuli arra nomine, resertur in appendic. Otton. Friagens. cap. 51. Mox a Duce Leopoldo cognato suo, per manus Cardinalium lege Francorum Regi Ottoni desponsatur, a quo amantissime amplexata, publici signo osculi,

*mutuationeque annulorum subarratur. Sponsalitiae arræ annulus, osculum, calciamenta, haustus poculi; ejusdem Gregor. de vit. patr. cap. 20. Denique dato sponse annulo porrigit osculum, præbet calcimentum, celebrat sponsalium diem festum. Et idem de vit. patr. cap. 16. Cumque, ut etiam huic convenit, amori se puellari præstaret affabilem, & cum poculis frequentibus etiam calcimenta deferret. Sponsa arras accipiebat sponsalium nomine: pro nepte sua se eas accepisse in monasterio confessa est Leubovery abbatissa Pictaviensis apud Gregor. infra lib. 10. cap. 16. De sponsalibus quoque ait coram Pontifice, alero, vel senioribus, pro nepte sua orphanula arras accepisse. B. Genovefana virginem a Germano Episcopo Altilissiodorensi nummum æreum signo crucis insignem in signum sponsalitiae cum Christo arræ accepisse ait auctor ejus vit. apud Sur. januar. 3. (cap. 2.) & auctor vit. Germani apud eund. jul. 30. (lib. 1. cap. 20. 21.) Stephan. Tornacens. epist. 178. & in ipsis sponsalibus nuptiis dies dicitur; Terent. in Andria, (1. 1. 75.) Placit: despondi: hic nuptiis dictum est dies. Arrabo recentioribus pro arra, quæ est symbolum empionis; Hieronym. in epist. ad Ephes. (lib. 1. cap. 1. vers. 14.) *Pignus Latinus interpres pro arrabone posuit. Non id ipsum autem arrabo, quod pignus sonat.* Arrabo enīa future empioni quasi quoddam testimonium & obligamentum datur, &c. Luitprand. hist. libr. 1. cap. 7. Cui Berengarius ut promissioni sua daret fidem credulitatis arrabonem clypeum portat.*

Horrent tua solaria, cum dominum residentem suspicio super astra. Solaria sunt moeniana seu projecta adiutoriorum e quibus veteres prospicere solebant; L. pen. §. item illud, C. de edific. privat. Hieronym. in Ezechiel. lib. 12. cap. † 41. vers. 13. 14. & seqq. in fin. exēdites autem Romæ appellant solaria de conaculorum parietibus eminentia, sive moeniana, ab eo qui ea primus inventit, quæ nonnulli Græcorum † ἔρωπας vocant. Hujusmodi solaria cancellis ferreis vel æreis munita erant, ita ut sine periculo ibi deambulare liceret; Anastas. in Adrian. Ubi & deambulatorium scilicet, solarium suum cum cancellis æreis nimis pulcherrime construi fecit.

Hos usque hodie duos amantes vocitare loci incole voluerunt. Narrat historiam duorum conjugum, qui apud Arvernos in eodem thalamo cœlibem vitam duxerunt, & in eadem basilica ex diverso sepulti sunt, sed non sine miraculo eorum tumuli in unum coierunt; unde duos amantes pagenses vocitarunt: eadem de re auctor noster de glor. confess. cap. 32.

Cap. " 43.

Apud Condatensem diœcesis sue vicum, excedens a seculo feliciter migravit ad Christum. Martinus Turonensis Episcopus, cum diœcesim lustraret, morbo tentatus, e vivis excessit apud Condatensem vicum. Condatensis vicus est in confinio Turonum & Pictorum, vulgo Condè, de quo & Gregor. inf. lib. 10. cap. † 31. Consummata ergo presentis vite cursu obiit apud Condatensem vicum urbis sue. Et Sever. Sulpit. epist. ad Bassulam socrum: Inter ea causa exsistit, qua Condatensem diœcesim visitaret. Eo loci condita basilica in honorem sancti Martini; de qua & Gregorius libr. 8. cap. 40. Deposuerat enim sibi sepulcrum in basilica sancti Martini vici Condatensis. Hic summa religione visebatur lectulus B. Martini: sic vocabant nudam humum cinere stratam, in qua cubabat reclinato capite super lapide; Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 2. cap. 45. veniensque ad cellulam Condatensem, in qua lectulum beati viri habetur. Idem lib. 3. cap. 22. Mulier indigena urbis Turonice visus claritate mutata, cellulam Condatensem, in qua lectulum beati Antistititis habetur, expetiit, † putans sibi presidium fore, si cancellos ipsius lectuli retinisset. Lectulum autem non aliud dicunt, nisi in pavimento illo substratus cenis, & appositus capiti lapis, in quo nocturno tempore flexa cervice recumberet.

Major ei virtus ante episcopatum fuit, quam post episcopatum. Martino agrotante apud Condatensem vicum, qui in finibus Turonum & Pictorum si

tus est, utrique ad ejus funus quasi proximum convenere, eoque defuncto gravis exorta est alteratio inter utrosque super vindiciis sancti corporis. Pistones suum abbatem & monachum vindicabant; Turones suum Episcopum: & Pictoribus excipientibus, quod Turonibus sufficere deberet, se Martini ope & virtute usos esse quoad vixit; Turones contra se se tuebantur hac exceptione, non esse locum invidiae, quod Martino major virtus, id est gratia miraculorum, fuit ante episcopatum, quam post episcopatum, quia apud Pistones fuscitavit duos mortuos, apud Turones unum. Tandem vicere Turones, & Martini corpus deportatum vel potius raptum est Turones. Quod dicitur de Martino, eum virtutis gratia minorem fuisse in episcopatu, quam ante episcopatum, testatur Sever. dialog. 2. cap. 5. Illud autem animadvertis sepe, Sulpici, Martinum tibi dicere solitum, nequam sese in episcopatu eam virtutum gratiam suppetisse, quam prius se habuisse meminisset. Idem Gregorius ipse, infr. & Petr. Bles. epist. **) 112.

Verum si mos antiquitus institutus servatur, in urbe, qua ordinatus est, habebit Deo jubente sepulcrum. Turones corpus Martini sui Episcopi vindicabant hac maxime ratione, quod moris esset, Episcopum sepeliri in sua ecclesia. De sepultura Norberti Magdeburgensis Episcopi olim abbatis Præmonstratensis non dispar exorta est controversia inter monachos Præmonstratenses, & clericos Magdeburgenses: sed hi vicere sententia Lotharii Imperat. Robert. Montensis in supplem. Sigeberti ad ann. 1134. Cumque de sepultura inter clericos majoris ecclesie, O fratre sancte Marie contentio fieret, res ad Imperatorem delata, O ejus precepto in ecclesia sancta Maria, cum filiis O fratibus, quos in Christo generat, O Christo adificaverat, sepelitus est. Episcopus tamen non prohibetur sepeliri in monasterio ubi elegerit sepulturam, ex conc. Tolet. IX. can. 5. can. bone rei, † 12. qu. 2. Inde anno Christi 1077. cum de sepultura Hugonis Lexoviensis Episcopi certamen ortum esset inter monachos Lexovienses, & monachas quasdam cenobii sancte Mariæ; re delata ad curiam Guillermi II. Regis Anglorum, ejus judicio secundum moniales pronuntiatum est, quia Episcopus in monasterio, cuius erat fundator, sepulturam sibi elegerat; ut refert. Orderic. Vital. lib. 5. (ad ann. 1077.)

Per Vigennam fluvium descendunt. Ingressique Ligeris alveum. Corpus B. Martini nave perlatum per Vigennam amnum, qui defuit in Ligerim, c' est là Vienne, de quo Gregor. infr. libr. 2. cap. 37. Porro ille cum ad fluvium Vigennam cum exercitu advenisset. Et in vit. S. Leodegarii cap. 28. Post hanc cum ad Vigennam fluvium in vico Sannone venissent.

Ad urbem Turonicam cum magnis laudibus psallentiisque dirigunt copioso. Corpus B. Martini Turones delatum cum laude & psallentio, id est cum hymnis & cantu psalmorum. Psallentium est concentus psalmorum vel chori psallentium; Gregor. infr. libr. 2. cap. 21. Die autem cœnæ Dominicæ, cum magno psallentio comitanibus clericis civibusque, ad ecclesiam suam revertebatur. Idem infr. libr. 10. cap. 9. Misericordia enim ad eum obviam Episcopus Regalis clericos suos cum crucibus O psallentio. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 51. Sanctus Gregorius illuminatis cereis cum grandi psallentio. Anastas. in Adriano: cum psallentio a diaconia usque ad balneum.

A passione ergo Domini, usque ad transitum sancti Martini. Franci, ea fuit eorum religio & cultus erga nomen B. Martini, annos numerare coepiunt a transitu B. Martini, ut ante a Nativitate Christi. Transitus dicitur mors sanctorum, quia est transitus ad meliorem vitam: sic Joannes Evang. cap. 13. (1.) Christi mortem μετάστασιν appellat, id est transiit. Rationem reddit Chryostom. in eund. homil. 72. al. 71. ὅτι ὁ δέοντος αὐτῷ μετάστασις ἐστι τῇ μετάστασις ἀρχήν· quia mors ejus est translatio ad meliora: & in can. si transiit, 79. dist. Transitus Papæ pro morte; Anastas. in Eugenio (I.) die transiit suis pauperibus, seu elero seu familie, presbyteria in integrum erogari præiperer.

AD LIBRUM II.

Cap. * 1.

UR faciles res sequeretur arguebatur. Martinus Turonen-sis Episcopus Briccium diaconum, qui ei successit in epi-scopatu, infensum habebat quod eum argueret de levium rerum studio: facilis pro levi & mobili; Virgil. 2. Aeneid. (646.) Facilis jactura sepulcri. Idem 8. Aeneid. (310.) facilesque oculos fert omnia circum, ubi Servius, id est mobiles vino. Idem 3. georg. (165.) Dum faciles ani-mi juvenum, dum mobilis etas: facilis pro stulto; Gre-gor. ipse de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 1. Vixum est
C hoc inserere lectioni, qualiter me Deus arguerit, ne ante me permitterem ful-tos & faciles, beatis solemnibus obrectare.

Sed & presbyterii honore preditus, sepe beatum virum conviciis laceffavit. Briccius e diacono promotus est in presbyterum: Archidiaconi munus non erat perpetuum; Sidon. libr. 4. epist. 25. temporumque processu, archidiaconus, in quo seu gradu, seu ministerio multum retentus propter industriam, &c.

Nam mulier, ad quam cubicularii ejus vestimenta deferre solebant ad abluendum, quæ sub specie religionis erat ueste mutata, concepit & peperit. Briccius Turonen-sis Episcopus & Martini successor suspicione stupri valde laboravit, quia mulier, qua ejus cubicularii utebantur ad abluendas ejus uestes, quæ reli-gionis obtenuit uestem mutaverat, prægnans deprehensa est. Viduae vel devotæ, quæ castitatem domi colere propositum habebant, uestem mutabant, & velum capiti imponebant; can. vidua, 20. qu. 1. can. sicut bonum, can. de viduis, can. * vidue 1. & 2. can. vidua; can. viduitatis, & passim, 27. qu. 1. Mu-lieres devotas, seu conversas, velatas fuisse, testatur Gregor. infr. h. libr. cap. 13. Residentibus tamen Episcopis, die Dominico mulier quedam velata, atque devota Deo, audenter ad eos ingreditur. Idem libr. 4. cap. 26. Habebat tunc temporis Ingoberga in servitium suum duas puellas... quarum prima vocabatur Marcoveta, religiosam uestem habens.

Nec Deus nos diuins sinit manus tuas indignas osculando pollui. Christiani solebant reverentia causa osculari manus Episcoporum; Ambros. de dignitat. fæcrod. cap. 2. Quippe cum videoas Regum colla & Principum summitti geni-bus sacerdotum, & exosculata eorum destra, orationibus eorum credant se com-muniri. Et Sidon. libr. 8. epist. 11.

Per-

*Perge ad limina mox Episcoporum
Sancti & Gallicini manu osculata,
Tecti posce brevis vacationem.*

Inde benedictio & osculum sunt gratiae episcopales ; Gregor. infra h. libr. cap. 5. accepta benedictione cum osculis redierunt . Laici vero admittuntur ad osculum pedum Romani Pontificis ; Anastas. in Valentino : *Cujus ovanter ab omni Romanorum senatu pedibus osculatis... magna in totius sexus & etatis populo letitia mansit* . Idem in Leone IV. † Et procedentes vestigia ipsius † Cit. loc. osculari cœperunt . Episcopi quoque solebant clericos recipere ad osculum in similitudine veri communionis ecclesiastica ; Hieronym. advers. Rufin. libr. † 3. cap. 33. ba non exhibet . Antequam sanctus Epiphanius venisset Hierosolymam , & ore quidem & osculo bensur . Prohibi pacem daret . Et infr. ut hereticum scriberet , quem osculis orthodoxum compre princ. veprobavit . Christiani etiam osculabantur catenas martyrum ; Tertull. 2. ad ro dicitur : uxor. (cap. 5.) *Quis in carcerem ad osculanda vincula martyris reptare qui morem patietur?* conservantes

*Cumque oblatus fuisset infans , triginta dies ab ortu habens , ait ad eum antiquum episcopus : adjuro te per Jesum Christum , &c. Briccius de stupro insimulatus nes osculari cum praedicta muliercula , infantem coram plebe oblatum , jam trigesimum sunt pedes . diem natum , per Deum adjuravit , ut palam ediceret si ejus pater esset : infans patrem negavit . Sæpius variis miraculis clericorum & monachorum de stupro accusatorum innocentia purgata est . Eustathio lectore Cæsarieensi per calumniam accusato de stupro cum filia presbyteri , & ab officio lectoris deposito , puerilla , quæ clericum calumniata erat , non prius parere valuit , quam calumniam falsa esset , post nonum diem nîsus puerperii ; Pallad. *Lausiac. hist. cap. 141.* Similiter & mulier quædam , quæ falso Simeonem monachum de stupro insimulavit , non prius peperit , quam fateretur ex quo concepisset , quo facto , inquit Evagri. libr. 4. cap. † 34. ἐνδέ τὸ βρέφος ἔγινετο , ὥπο δὲ ἀνδεῖας μωρὸν , extemplo infans ex utero exiliit , velut veritate obstetricante .*

Ille autem ad satisfaciendum adhuc populo , prunas ardentes in byrrum suum posuit . Briccius , ne qua suspicio de se plebis animis hæreret , fese purgare non dubitavit per prunas ardentes in birrum , id est in sinum vestis positas . Birrus erat vestis genus commune ; Augustin. in psalm. 130. (num. 10.) Et quando quereris vel amicis , vel in judicio , hoc dicas judici , confidit me . Non dicas , confidit birrum meum : sed confidit me . Glaber hist. libr. 1. cap. 4. egrediens latenter Crescentius , de turre scilicet , birro induitus , & operato capite , veniensque improvisus corruit ad Imperatoris pedes . Pontius diaconus in vit. Cypriani apud Surium sept. 14. (id est in passion. ejusd. cap. 4.) Et ita idem Cyprianus in agrum Sexti perductus est , & ibi se lacerno birro expoliavit , & genu in terram flexit . Joan. Monach. in vita S. Odon. abbat. cluniac. libr. 2. & birram , quo tegebatur more cappæ , per extremitatem fimbriæ apprehendentes osculabantur . Martian. Capell. libr. 4. (sub rubr. quid sit unicuum) Nam & birrus & tunica nomen vestis habent .

Et † ad se stringens , usque ad sepulcrum beati Martini , una cum populo turba accedit . Projectisque ante sepulcrum prunis , vestimentum ejus inustum adparuit . Purgatio tamen per prunas ardentes , vel ferrum candens , fuit purgationis genus vetitum , utpote in quo Deus tentatur ; can. Mennam , 2. qu. 5. cap. ult. de purgat. vulgar.

Denique Briccius Romane urbis Papam experti flens & ejulans . Briccius a plebe episcopatu depositus , suffecto sibi Justiniano , confugit ad sedem apostolicam , a qua restitutus , septimum post annum Turones rediit : quo pertinent illa verba , quæ sequuntur , septimo igitur regressus anno a Roma , cum auctoritate Papæ illius Turones redire disponit , & Justinianum successorem jam mortuum natus cathedralm recepit : sic Petrus Episcopus Alexandrinus ejecto

Lucio Alexandriam rediit cum litteris Damasi Papæ; Socrat. lib. 4. cap. † 37. Ex quo satis intelligimus, hac ætate agnitam fuisse auctoritatem Romani Pontificis in deponendis & restituendis Episcopis, de quo fuse a nobis scriptum libr. 10. de jurisd. eccles. tuend. cap. 3. ¶ 4.

Qui ad sedem apostolicam residens, plerumque missarum solemnia celebrans. Episcopi & presbyteri quotidie missas celebrare solebant; Cyprian. de orat. Dominic. Hunc autem panem dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, ¶ eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abstenti ¶ non communicantes a cœlesti pane prohibemur, a Christi corpore separaremur: quem locum exscripsit Augustin. libr. de †

¶ In libr. don. perseverant. cap. 4. Ambros. in epist. ad ¶ Hebreos, cap. 10. Quid ergo meo, cura nos nonne per singulos dies offerimus? offerimus quidem, sed recordationem faciemus. M.S. Mau-tes mortis ejus, ¶ una haec hostia, non multæ, ¶ Missæ veteribus in plurali- ri edito, opus pro missæ sacrificio; Cornel. P. in epist. ad Lupicinum E. Viennensem: edi-hoc non fuit etis Imperatorum Christianos ubique tormentis variis affici: † nam in urbe Ro-exhibitum. ma Imperator ad hoc constitutum est, unde publice neque in cryptis notioribus missas agere Christianis licet. Beda hist. libr. 4. cap. 22. A tertia enim hora quando missæ fieri solebant, sepissime vincula solvabantur. Victor Vitens. de persecut. Vandal. libr. 2. liberum arbitrium habetis in ecclesiis vestris missas agere vel tractare.

Gap. * 2. *Sed procedant duo de nostris in campum cum armis bellicis. Inter Vandalo-s & Suevos, que erat quæstio de Hispaniæ imperio, singulari pugna singulorum ex quaque parte dirimitur, ut parceretur utriusque populo. Gothi pariter lites inter se armis id est singulari pugna definiebant; Cassiodor. 9. var. 14. Ves armis jura defendite, Romanos finite legum pace litigare. Ait in campum, id est locum dictum certamini. Campus est locus pugnae vel exercitationis, unde campestria sunt perizomata, quibus succinguntur juvenes in campo exercitatio-nis, & campestrati sunt qui his succincti sunt, ut exerceantur; Augustin. de civit. Dei libr. 14. cap. 17. Porro autem campestria Latinum quidem verbum est, sed ex eo dictum, quod juvenes, qui nudi exercebantur in campo, pudenda ope-riebant: unde qui ita succincti sunt, campestrates vulgus appellat: inde cam-piones id est pugiles vel pugnatores, a campo; Roger. Hovedea. in Richard. I. ex ejus diplomate (de statutis illorum, qui per mare ituri erant): Latro au-tem de furto convictus tondeatur ad modum campionis.*

*Tunc ille, cuius puer vicerit, regionem sine certamine obtinebit. Puer passim accipitur pro famulo vel servo; Gregor. infr. libr. 3. cap. 5. cui dormienti orarium sub collo positum, ac sub mento ligatum, trahentibus ad se invicem duobus pueris suffocatus est. Idem lib. 5. cap. 3. Nam si ante eum (ut asso-let) convivio utenti puer cereum tenuisset. Nimurum pueri dicebantur servi, non ab ætate, sed a conditione; Ambros. libr. † 1. de Abraham cap. 9, num. 82. in illa verba, & vocavit puerum seniorem domus sue: Disce hinc, quod etiam senioris aetas servi pueri dicantur a dominis, vel a quibusque potioribus: & infra: Inde ¶ pueros dicimus, quando servulos significamus, non ætatem exprimentes, sed conditionem. Inde pueri medicorum; idem epist. 66. (al. 60. in princ.) Miseri mulieri quibusdam voluptas est, medicorum etiam pueri corporibus utile ferunt: Idem in praefat. psalm. † 36. num. 3. Plurimi tamen remedia + ejus aliqua scire se dicant: vel quod medicorum pueri sa-riunt: eodem sensu λατρῷ παιδεῖς Chrysostom. Homil. 4. **) ad Antioche-nos: τὰ γὰρ ἐργα τοῖς ἐρετοῖς δεσμέναις, τῷ λατρῷ παιδεῖς κελεύοντι contraria enim contrariis curare ¶ medicorum pueri jubent: male interpres vertit medicorum filii. Eadem significatione pueri rusticorum pro servulis; Ambros. hexaemer. libr. 3. cap. 13. (num. 55.) ei arbori, quam marem palmam ap-pellant pueri rusticorum. Hoc loco puer honestiore significatu videtur accipi pro*

pro milite lecto ex toto exercitu ad certamen , quem Gregorius puerum vocat , a juvenili aetate , ut Matthai † 14. de Jacobo Apostolo dicitur : Erat † Cit. loco nihil . Marc.

puer amictus sindone .

Cumque Regis fuisse oblata conspectibus cœpit eam primum ad rebaptizandum blandis sermonibus inlicere . Vandali erant Arriani , qui rebaptizabantur : Adolescentes Catholicos transeuntes ad se , volentes , vel coactos , quod damnatum miraculo scens autem refert Gregorius hoc loco : post multas questiones ... cum ad hoc frangi non quidam sequeretur , ut beatam seinderet Trinitatem , ad rebaptizandum invita deducitur . batur eum a Donatistæ etiam rebaptizabant deficientes ad se , quod detestatur Augustin . misericordia sua epist . 203. (al . 23. num . 2.) Rebaptizare igitur hereticum hominem , qui hec donec .

sancitatis signa percepit quæ christiana tradidit disciplina , omnino peccatum est : rebaptizare autem Catholicum , immannissimum scelus est . Hinc Eugenius Carthaginensis Episcopus captus a Vandalis , scripsit epist . ad Catholicos , quæ subiecitur infra . h . libr . cap . 3. Servate itaque unici baptismatis griam , custodiientes chrismatis unctionem . Nemo post aquam revertatur ad aquam , renatus ex aqua , &c.

Digno aquas unguine cunctas infecit ; id est fluxu ventris aspersit : unguen pro unguento velunctione ; Gregor . de mirac . marty . libr . 1. cap . 51. Nam cum mihi nimia lippitudine oculi gravarentur , ex hoc saerato unguine tactus , dolore protinus curui . Seren . Samonic . de medicin . (de rigore cervicis , cap . 16.)

Mira loquar geminans mulcebitur unguine poples .

Idem alio loco , (de hydropisis cura , cap . 27. vers . ult .)

Unguine quo frangit vires languoris aquosi .

Idem alio loco , (de frunculo medendo , cap . 38. vers . ult .)

Unguine quo fatis dabitur medicina papillis .

Post hac prosequentibus Alamannis usque ad Traductam , transito mari Vandalis per totam Africam ac Mauritaniam sunt dispersi . Vandali preda direptis Gallis , transire in Hispaniam , inde Mauritaniam & Africam occuparunt : prior locus , quem attigere in Mauritania , fuit Traducta , Tingi oppidum Mauritaniae , a Claudio Cæsare deducta colonia , appellatum Traducta Julia ; Plinio libr . 5. cap . 1. Hodie Tanger . Vandalicam cladem Galliarum deplorat Hieronymus . epist . ad Ageruchiam ; (num . 16.) de quo dixi rer . Aquit . libr . 5. cap . 8.

Dico tamen vobis , valete , orate pro nobis , &c. jejunate . Eugenius captus a Vandalis , imminentे martyrio se commendat precibus plebis suæ . Ecclesia orabat pro martyribus & pro Episcopis ; Augustin . libr . † 2. contra litteras Petilianæ , cap . 105. Ecce oratur pro Paulo Apostolo , quod fieri non vis pro Episcopo , &c.

Quod cum fecissent , &c. manus suas super caput ejas tenerent , sanctus Eugenius crucem super oculos cæci faciens . Eugenius per impositionem manuum & signum crucis curat cæcum , qui cum pecunia corruptus a Cirola Pseudo Episcopo cæcum se finxit , quasi oculorum lucem recepturus a Cirola , justo Dei iudicio excus factus est . Signo crucis curantur ægri , fugantur dæmones , praesente signo crucis obmutuerunt idola , & exta non litarunt ; auctor quæst . atriusq . testam . cap . 114. Sed praesente signo crucis obmutescit paganitas . Et si adest , quam vocant stolidiam , prudentia illa , sacra illorum respondere non audent . Reprimuntur enim exta illorum , &c. occultantur ob reverentiam Christianæ maiestatis .

Beatum vero Eugenium decollari jussit , sub ea specie , ut si in ea hora , quæ missis super cervicem ejus incumbebat , non reverteretur ad hereticorum sectam , non occideretur , ne eum pro martyre excolet Christiani , sed exilio damnaretur . Eugenius propter fidem Catholicam ab Honorico seu Hunerico Rege Vandalorum decollari id est capite cædi jussus : decollare est caput cædere .

inde decollatio poena capitis ; Paul. 5. sentent. tit. 17. §. 1. *Summa supplicia sunt, crux, crematio, decollatio*: poena capitum sub ea specie, id est lege indicata, ut si in proposito perseveraret, gladius a cervicibus revocaretur, & ultima poena exilio commutaretur, ne a Catholicis coleretur pro martyre. Non alio consilio ex edicto Diocletiani & Maximiani martyrum corpora e terra effossa, & in mare missa, ne colerentur pro martyribus; Euseb. libr. 8. cap. † 7. Et Julianus quoque non sœvit usque ad necem in Catholicos, quia ut ait Gregor. Nazianz. orat. 3. τὸν τῶν μαρτύρων τιμῆς ἐφόρει τοῖς ἀθληταῖς· martirii honorem invidebat athletis.

† Corrig. cap. 6. Et add. Ammian.lib.
22. cap. 11. in fin. referentem, Alexandrinos cines res martyrum in mare projecisse, ne co lerentur.

Tunc suspenso gladio, apud Albigensem Galliarum urbem exilio deputatus est: ubi & finem vite presentis fecit. Gladio a cervice suspenso, id est jam librato revocato, mandato Huneric Regis Vandalorum, Eugenius exulavit in Gallia apud Albigam civitatem Narbonensis provinciae. Eugenium ibi vitam finiisse testatur, & ibidem in crypta Amaranti martyris sepultum refert idem auctor de mirac. martyr. libr. 1. cap. † 58. & in hunc diem ibi coluntur reliquiae sanctissimi Episcopi & martyris, Eundem tamen ab exilio revocatum in suuare videtur Sigebertus, quatenus tradit anno 492. omnes Episcopos Africæ petente Eugenio Carthaginensi Episcopo ab exilio revocatos. Non nego hic lapsum Gregorii, cum ait, Hunoricum successisse Trasamundo; constans enim est, eum successisse Gensericu patri, ex Procopio, Marcellino, & Sigeberio.

Nihil hec supplicia erant confessoribus sanctis, qui in paucis vexati, in multis bene se noverant disponendos. Hoc distant confessores a martyribus, quod confessores erant qui aliquid, puta vincula, vel cruciatum, ut verbera, passi erant pro Christo; martyres qui extrema passi erant; Optat. Milevit. libr. 1. (cap. 13.) Nam ferme ante annos LX. & quod excurrit, per totam Africam persecutionis est devagata tempestas, quæ alios fecerit martyres, alios confessores.

Cap. 5.

Accedens ergo ad beati Apostoli tumulum, deprecabatur auxilium bonitatis ejus. Servatius Tungrensis Episcopus sentiens, Deo revelante, Gallis Hunnos imminere, Romam petit ad limina Apostolorum, ut horum intercessione iram Dei averteret. Hac tempestate frequens ac pene popularis erat peregrinatio ad limina Apostolorum; Beda hist. libr. 5. cap. 7. Abeunte autem Romanum Ceadulla succedit in regnum Hun de stirpe regia, qui cum triginta & septem annis imperium tenuisset gentis illius, & ipse relitto regno, ac junioribus commendato, ad limina beatorum Apostolorum Gregorio Pontificatum tenente profectus est... Quod his temporibus plures de gente Anglorum, nobiles ignobilesque, laici, & clerci, viri ac femine certam facere consueverunt. Conc. Cabiliensis. II. can. † 45. Sunt quidam potentum, qui acquirendi census gratia, sub pretextu Romani sive Turonici itineris multa acquirunt, multos pauperum opprimunt, &c. Inde Romei Romam peregrinationis causa petentes; Odo Cluniac. vit. S. Geraldii Aureliacens. Comit. libr. 1. cap. † 27. Cum vero dehinc ad portum Placentinum venisset, quidam clericus, qui portui præferat, supervenit. Nam sicut illic mos est, lucrosum nimis nauum a Romeis expectabat.

Hic vero ad Trajectensem urbem accedens, modica pulsatus febre, recessit a corpore. Servatius Tungrensis Episcopus Roma redux, dimissa Tungrorum urbe, quæ erat episcopalis civitas, ad Trajectum urbem recessit, quæ erat dioecesis: inde Agricolaus proximus ejus successor, Tungris urbe ab Hunnis solo eversa, apud Trajectum sedem collocavit; Harigero in vit. Tungrens. Pontif. cap. 30. Tempore Pipini Regis Trajectum proprium habuit Episcopum: primus fuit Vilbodus Apostolus gentis Frisorum; de quo Beda hist. libr. 5. cap. 12. Sigebert. ad anu. 697. martyrol. Rom. 7. nov. & ibi Baroa.

Ablutusque a fidelibus, juxta ipsum aggerem publicum est sepultus. Duo hic memorabilia observo circa funus Servatii Tungensis. Unum est lotio corporis defuncti : alterum sepultura ejus juxta aggerem publicum. Christiani lavabant corpora mortuorum ; Gregor. infr. libr. 4. cap. 45. Tunc ab Arnulfo quodam collectus, ablutusque, ac dignis vestibus est induitus, & ad Ecolismensem civitatem sepultus. Idem de vit. patr. cap. 6. apud Sur. i. jul. (cap. 10.) de B. Gallo Arvernens. Episcopo : *Exinde ablutus atque vestitus, in ecclesiam desertur, donec comprovinciales ad eum sepeliendum convenient.* Idem infr. libr. 6. cap. 29. de Disciola virgine in monaster. S. Radegundis : *Post hæc corpus aquis ablutum.* Hunc morem a primis temporibus ecclesiae receptum fuisse scimus ex act. Apost. cap. 9. (37.) ubi Tabitham vita functam confessim lotam fuisse legimus. Eundem morem subobscuræ indicat Tertull. apologetic. cap. 42. Non lavor diluculo, attamen lavor debita hora, & salubri, que mihi & colorem & sanguinem servet, rigere & pallere post lavacrum mortuus possum. id est, ut recte hæc verba interpretatus est Heraldus, non lavor diluculo rigoris & palloris conciliandi causa : satis mihi est quod mortuus rigere & pallere debo, post lavacrum quo mortui procurantur. Veteres Romani calida aqua abluebant, & ungebant corpora mortuorum priusquam cremarentur ; Ennius (3. annal.) Tarquinii corpus bona semina lavit, & unxit. Hunc secutus Virgil. 6. Aeneid. (219.) corpusque lavant frigentis & ungunt. Etiam sanctorum reliquias in translatione lotas observo ; Beda hist. libr. 3. cap. 11. + *Lota igitur ossa intulerunt in thecam, quam in hoc preparaverant, atque in ecclesia, juxta honorem congruum, posuerunt.* Idem lib. 4. cap. 19. Laverunt igitur virginis corpus, & novis indutum vestibus intulerunt in ecclesiam. Græcis non modo mortuorum corpora lavabantur, sed etiam post funeris elationem, omnes qui erant de domo defuncti lavabantur purgationis gratia, quo alludens Aristophan. in nubibus, (vers. 836.)

+ In libr. meo
cura de la
Barre, Totte

ωσπερ τεθνεώτος πεταλίδει μέν τὸν βίον.

Quasi essem mortuus vitam id est substantiam lavas. Et ibi Scholiast. ἐπειδός ἦν μετὰ τὴν ἐκκυρωθὲν τὴν νέαρχην λέπαι τὰς κατ' οὐκον παραμένει χάριν. Postquam mos erat post elationem mortui, eos qui erant de domo lavari purgationis gratia. Peculiare fuit, occisos illatos sepeliri, uti observatum est in funere Abbonis abbatis Floriacensis a rusticis insidiis monachorum nefarie occisi apud Regulam monasterium super Garuminam flumen in Pago Aginnensi ; Amoin Floriacens. de vit. S. Abbon. cap. 20. Matutino fano tempore feria quarta, cum ipsis quibus indutus erat vestimentis, uti mos est sepeliri interemptos, inlotus etiam, lapideo tumulatus sarcophago, &c. Sepultra veterum posita juxta aggeres publicos, id est vias publicas ; Gregor. supr. libr. 1. cap. 39. Ipse quoque sacerdos cum conjugi & filia in crypta Cantobennensi juxta aggerem publicum est sepultus. De Arvatio idem Gregor. de glor. confess. cap. 72. Arvatius vero Traiectensis Episcopus... sepultus resortur juxta ipsum pontem aggeris publici. Inde aggeres consecrati, pro sepulcris positis prope vias publicas ; l. 5. C. Th. de sepulcr. violat. Idem testatur quoque Porphir. in Horat. ode 11. in aggeribus religiones & sepultra erant. Agger vero hic non pro munitione accipiendum est, sed pro via publica seu militari, lapide vel silice strata, ut in l. 4. & 5. Cod. Th. de itiner. muniend. Sever. Sulpit. dialog. 2. cap. 4. Interim per aggerem publicum plena militantibus viris fiscalis rheda veniebat. Vel agger etiam est genus sepis juxta vias publicas vel flumina ripæ munienda causa ; Varro de re rustica lib. 1. cap. 14. agger is bonus, qui intrinsecus junctus fossa, aut ita arduus, ut eum transcendere non sit facile. Hoc genus sepi fieri secundum vias publicas solent, & secundum amnes. Tales sunt aggeres Nili ; l. un. C. Th. de Nili aggeribus. Hieronym. in Ezechiel. lib. 9. cap. 30. (paulo post princi.) Moris autem Aegyptiorum est, propter inundationem

Nili, excelsos aggeres construere ad ripas Nili, &c. Agger proprie est media pars viae, quæ lapide strata est ; Servius in illum vers. 5. Aeneid. (273.) Qualis sepe via deprensus in aggere serpens . Agger est media viae eminentia zoaggeratis lapidibus strata , unde via aggere dixit . Unde via publica simpli- citer strata dicitur in l. ult. C. Th. eod. † tit. de itiner. muniend. Monumenta fiebant juxta vias publicas : ne vero fierent in via publica vetitum l. 2. ff. de loc. & itiner. public.

Cap. 6.

Quia locus in ea est, in quo parvitas meæ pignora continentur. Reliquiae Stephani martyris, quæ erant in oratorio Metensis urbis, vocantur pignora : paullum reliquiae sanctorum dicuntur pignora, quia sunt nobis quasi pignora intercessionis & suffragii sanctorum apud Deum : pignora vocat Gregorius & aliis locis, ut libr. de mir. martyr. cap. 33. (libr. 1.) *De hoc enim sudario multii infirmi sanitatem experti sunt, ac plerumque & ipse Pontifex de eodem decerpens pignora, ubi ecclesias consecrabat, fideliter collocavit.* Aimoin. Floriacenl. de mirac. S. Benedict. libr. 2. cap. † 4. num. 19. cum senioribus habito consilio deliberavit, ut sumptis sanctorum pignoribus, imminentे vindemia, ad locum cum aliquibus e fratribus fructus vinearum collecturus properaver. Alibi pignora ; idem Gregor. infr. libr. 10. cap. † 31. circ. fin. Naclii etiam sumus & alios lapides, ita ut hic erat, concavos, in quibus sanctorum Apostolorum, cum reliquorum martyrum, pignora continebantur. Et infr. & in illo priore baptisterio sancti Benigni martyris pignora collocavi. Flodoard. lib. 2. (cap. 3.) dum clerici jam cum patroni sui & pigneribus ad civitatem confugissent. Alii lipsana a Græco nept. id est reliquia ; Sigebert. ad anñ. 766. Constantinus insuper ægre ferens gloriam sanctorum miraculis coruscantium, etiam lipsana eorum ubique jubet effodi, & jactari in profundum.

Cap. 7.

Prius suspectus futuri, id est suspicatus de futuro : eadem locutione usus est Gregorius infr. libr. 4. cap. 13. *Cautinus autem Episcopus cum suspectus esset,* quod & ipse injuriaretur, id est suspicionem haberet, ne injuria afficeretur. Idem de glor. confess. cap. 105. *Instigante vero fide suspecti sunt habitu homines,* quod aliquid cum divina maiestate virgo potuerit obtinere. Idem infr. lib. 6. cap. 11. sed cum Episcopus de his suspectus esset. Idem lib. 9. cap. 3. & suspectus, ne percutiatur, omnino se a suis vallari præcipit.

Itaque liberata obtentu beati Antistitis civitate, Attilam fugant, qui Mauriacum campum adiens, se precegit ad bellum. Aurelianis urbe ab obſidione liberata, Attilia Rex Hunorum vixus & fusus ab Ætio conjunctis copiis cum Theodorico Rege Gothorum, & Meroveo Rege Francorum apud Mauriacum id est campus Catalaunicis in Campania : de quo præter Gregorium, Idacius, Sidon. libr. 7. epift. 12. Roderic. libr. 2. cap. 8.

† Theodori-
eo.

Convenientibus ad matutinos hymnos populis. Populus conveniebat ad matutinum officium ; Gregor. infr. libr. 6. cap. 25. *Cum die Dominico ad urbem Turonicam ad matutinas signum commotum fuisset,* & populus surgens ad ecclesiam conveniret. Plin. libr. 10. ep. 101. de Christianis : quod essent soliti statu die ante lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicere. Sidon. libr. 1. epift. 2. de Eorico & Rege Gothorum : *Antelucanos sacerdotum suorum cœtus minimo comitatu expedit.* De Friderico I. Imperat. idem testatur Radevicus de gest. ejus libr. 2. cap. 76. *antelucanos basilicarum & sacerdotum suorum cœtus, aut solus, aut minimo comitatu expedit.* Ad alias horas canonicas, tertiam, sextam, & nonam conveniebat & populus ; Augustin. de tempore sermon. 78. (nunc 10. in append. num. 5.) Attentius tamen rogo & admoveo, fratres, ut ad vigilias matrius surgere studeatis, ad tertiam, ad sextam, ad nonam fideliter veniatis.

Ætius spoliato campo, victor in patriam cum grandi est reversus spolio. Vito Attila, & campo, id est loco pugnae, expoliato : campus est locus pugnae ;

gnæ; Baldric. Camerac. ***) chronic. libr. 3. cap. 57. *Campum contra eum accepit, & legaliter feudum suum adjudicatus perdidit, domum reversus cum ingenti preda. Spolium pro rebus captis a latronibus, vel ab hostibus; Tryphonin. in l. bona fides, §. 1. ff. deposit. Exempli loco, latro spolia, quæ mihi abstulit, posuit apud Seium. Tertull. de resur. cap. 7. hodie spolium efficitur, si detrahatur, hoc fuit indumentum cum superstruebatur. Idem cap. 12. ejusdem libr. Quippe etiam terra de calo disciplina est, arbores vestire post spolia.*

Nec multo post Aquileja a Chunis capta, incensa, atque diruta. Aquileja post triennii obsidionem, ab Attila Rege Huniorum capta, & solo eversa; Paul. Diacon. libr. 15. (historiar.)

Quid de Ætio supra mencrato Renati Frigeridi narrat historia tacere nefas Cap. 8. putavi. Narrat historiam Ætii ex Renato Frigerido scriptore historiæ illorum temporum, cuius opera non extant, nec aliud fragmentum, prater istud, quod hoc loco excerptis Gregorius, qui eundem Renatum Profuturum Frigeridum vocat infra hoc & libr. cap. 9.

Gaudentius pater... a domesticatu exorsus militiam. Domesticatus est domesticorum officium; nov. Theod. & Valentin. de scholarib. Domestici erant qui excubabant in palatio Principis, seu qui familiarius Principi militabant; l. 8. C. Th. de domestic. Cassiodor. 1. ver. 10. Domestici patres equitum & pedis, qui nostre aulae videntur jugiter excubare. His praepositus vocabatur Comes domesticorum, ut infra hoc cap. Ætius... ex Comite domesticorum. Et infra hoc lib. cap. 9. Eodem tempore Castinus domesticorum Comes.

Ipse postmodum Augustus, dum in campo Martio pro tribunali residens concionaretur ad populum, Occylla buccellarius Ætii ex adverso veniens eum gladio perfodit. Valentinianus junior, dum pro tribunali oraret ad populum, ferro occisus ab Occylla buccellario Ætii in ultiorem necis domini sui. Buccellarius est minister, qui in epulis domino miscet poculum, vel ministrat panem & alia edulia, sic dictus a buccella, quæ significat frustulum panis; Tertull. de menogam. (cap. 11.) Et illi plane sic dabunt viros & uxores, quomodo bucellas. Augellin. de tempore sermon. 216. (al. 266. in append.) Ille bonus Christianus est, qui quando ad ecclesiam venit, & oblationes que in altariis mittantur exhibet, & pauperibus secundum quod vires habet argentum porrigit, aut bucellam. Arnob. in psalm. 147. in illa verba: Mitis crystallum suum sicut bucellas. Crystallum hoc grandinis memorat Dei lapidationem: quam panibus fractis & bucellis assimilat. Alias bucellarii sunt custodes corporis, quos privatis cum armis habere non licet; l. ult. C. ad leg. Jul. de vi public. ubi Cujac. Ait in campo Martio, id est in campo, ubi censemur exercitus; Gregor. infr. h. libr. cap. 27. Transacto vero anno, jussit omnem cum armorum apparatu advenire phalangam, ostensuram in campo Martio suorum armorum nitorem.

Nam cum multa de eis Sulpitii Alexandri narret historia. Sulpitius Alexander scripsit hist. Francorum, de quo unicus meminit Gregorius noster. Cap. 9.

Eo tempore Genobaldo, Marcomere, & Sunnone Ducibus, Franci in Germaniam prorupere. Franci primum Duces habuerunt, ut refert Gregorius ex Sulpitio Alexandro, penes quos tamen regiam auctoritatem fuisse colligitur a Gregorio, ex eo, quod qui primum Duces dicti sunt, alio loco vocantur Regales ab eodem auctore. Sunnonis Ducas meminit Ordericus Vitalis lib. 4. (ad ann. 1070.) Franci Gallis tempore Sunnonis Ducas associati sunt, & Romanorum iugo de cervice sua viriliter excusso super eos regnare cœperunt.

Franci enim simulato metu, se in remotiores saltus receperant, concidibus per extrema silvarum procuratis. Concordes sunt sepes silvarum vel viarum e praefatis arboribus munitionis causa contextæ, ut iusr. hoc cap. qui conjunctis at-

† In libr meo
Paris. 1535. 28. Et concides magnas fecit in villis illis. Alii concades; Veget. libr. 3.
compedes. cap. 22. præcisus arboribus vias claudunt, quas † concedes vocant. Tacit. 1. annal.
(cap. 50.) Castra in limite locat, frontem ac tergum vallo, latera, concedi.

†† In libr. bus munitur. Ammian. libr. 16. difficultes vias, & suæ naturæ † clivosas,
meo: clivosas concedibus clausere solerter, arboribus immensi roboris casis. Et idem eod. libr.
& incommea-sed concede arborum densa undique semitis clausis. Ambros. de excessi. Satyri-
biles, clau- (lib. 1. num. 31.) quam doleres in Alpium vallo summam nostræ salutis
sere, &c. consistere, lignorumque concedibus construi murum pudoris. Polyb. libr. 2. (cap.
65.) Κλεομένης προσδοκῶν τὴν ἐφόδου, τας μὲν ἀλλας τοῖς εἰς τὴν χώραν εἰσβολαῖς,
ἵστροισατο φυλακαῖς, καὶ τάφροις καὶ δενδρῶν ἐκκοπαῖς. Cleomenes hostium impressio-
nem expectans, reliquos aditus praesidiis fossis, concedibus munivit. Galli ab-
batis de bois.

Clauso apud Viennam palatiis ædibus Principe Valentiniano & pene infra pri-
vati modum redacto, militaris rei cura Franci satellitibus tradita. Ea tempe-
state Franci summam tenebant in comitatu Imperatoris: inter eos Arbogastes
magister militiae fuit; Ammian. libr. † 15. (cap. 5.) Adhibitis Franci,
quorum ea tempestate in palatio multitudo florebat. Eadem ætate erat & in
palatio schola Gallicanæ militiae; Symmach. lib. 9. epist. † 52. Nam dudum
eum ad scholam Gallicam palati translatum esse meministi.

Cum autem Asterius codicillis imperialibus patriciatum sortitus fuisset. Per
codicillos honores deferebantur a Principe. Præter hunc locum Gregor. infr.
h. libr. cap. 38. Igitur ab Anastasio Imperatore codicillos de consulatu accepit. Et
hoc est quod dignitatum formulas vocat Auson. in profest. Burdigalens. 5. Va-
gus per omnes dignitatum formulas.

Tradunt enim multi eosdem de Pannonia fuisse digressos. Et primum quidem
littora Rheni annis incoluisse: debinc transacto Reno, Thoringiam transmeasse,
ibi juxta pagos vel civitates Reges crinitos super se creavisse, de prima, &
(ut ita dicam) nobiliore suorum familia. Franci e Pannonia digressi primum
ultra Rheni littus consedere, unde regio illa, que prima eorum sedes fuit ultra
Rhenum, dicta est Francia: ejus situm observat Hieronym. in vit. Hilarionis,
(num. 22.) inter Saxones quippe & Alemanno, gens ejus non tam lata
quam valida; apud historicos Germania, nunc vero Francia vocatur. Et hæc
est qua posterioribus dicta est Francia orientalis, ad quam pertinet conc. Tri-
buriensis can. 39. quem Pontifices retulere in cap. 1. de sponfaliib. Postea Fran-
ci, studio propagandi finies, superato Reno, Thoringiam occuparunt & pagos
vel civitates viciniores, & Reges crinitos super se crearunt. Reges Francorum
erant criniti, id est comam alebant, & barbam promittebant. Nec hoc pecu-
liare fuisse Regum Francorum certum est; nam & Franci omnes erant criniti:
& quod ait Gregorius, Francos Reges crinitos super se creasse, eo tantum per-
tinet, ut intelligamus Francos sibi Reges elegisse de gente sua: quod satis
probatur sequentibus, cum ait, Francos Reges sibi creasse de prima & nobilio-
ri suorum familia. Idem fuit habitus orientalium; Ammian. libr. 31. (pro-
pe fin.) Sed orientalis turma novo neque ante viso superavit eventu. Ex ea
enim crinitus quidam, nudus omnia preter pubem, subraucum & lugubre stre-
pens, educto pugione agminis se medio Gororum inferuit, &c. Hieronym. in
vit. Malchi, (num. 4.) ecce subito egorum camelorumque fessores Ismaelites
irruunt, crinitis vittatisque capitibus, &c.

Nam & in consularibus legimus Theodomerem Regem Francorum, filium Ri-
chimeris quondam, & Ascilam matrem ejus, gladio interfectos. Gregorius hi-
storiam priorum Regum Francorum petiit, tum ex Renato Frigerido, & Sul-
picio Alexandro, quorum ne nomen quidem alibi superevit; cum ex consulari-
bus.

bus. Consularia sunt fasti consulares, quorum fide & auctoritate sibi sunt veteres scriptores; Augustin. libr. contr. Donatistas post collat. (cap. 33.) Sicut autem ordo consulium ostendit, quem tunc considerare temporis angustia non sinebat: (neque enim presto erant libelli, qui consulares vocantur.) Fastis consularibus adscribantur nomina benemeritorum de republica, & clariorum virorum; M. Tull. ad Brutum epist. 15. Ego enim, D. Bruto liberato, cum letissimus ille civitati dies illuxisset, idemque casu Bruti natalis esset; decrevi ut in fastis ad eum diem Bruti nomen adscriberetur: in eoque sum majorum exempla secutus, qui hunc honorem mulieri Laurentiae tribuerunt, cui vos Pontifices ad aram in velabro facere soletis.

Ferunt etiam tunc, Chlogionem utillem ac nobilissimum in gente sua Regem Francorum fuisse, qui apud Dispargum castrum habitabat, quod est in termino Thoringorum. Is est Clodio, cui cognomen Comatus Rex Francorum, qui fertur successisse Faramundo, de quo profrus filer Gregorius. Clodianem Faramundi filium & successorem memorat Sigebert. ad ann. 430. Clodius filius Pharamundi, Rex crinitus, regnat super Francos annis decem. Ex hoc Franci crinitos Reges habere cuperunt. Clodianis regia fuit apud Dispargum castrum, quod locatur in finibus Toringorum, quibus tunc continebatur ditio eis Rhenana Francorum.

In his autem partibus, id est ad meridionalem plagam, habitabant Romani usque Ligerim fluvium. Ultra Ligerim vero Gothi dominabant. Talis erat status Galliarum ea tempestate, Gothi cum Gallia Narbonensi obtinebant Aquitaniam, quae pertinebat usque ad Ligerim, ex divisione Galliarum facta ab Augusto, quam secuti sunt Orosius libr. 1. cap. 2. & Aimoin. libr. 1. (de situ Germanie & Gallie, cap. 3. & 4). ultra Ligerim habitabant Romani, id est provinciales, qui adhuc parebant imperio Romano, sic dicti omnes provinciales, qui erant in orbe Romano; auctor quaest. utriusq; testament. cap. 107. Nam quia Romani regnum habent, Hispani & Galli & Afri, & ceteri subjecti eis, sub eorum nomine Romani vocantur. Conc. Narbonens. sub Recaredo (can. 14.) in cuiuscumque domo Gothi, Romani.... fuerint inventi. Et idem Augustin. homil. 50. (al. serm. 351. num. 8.) Omnes enim Romani Romanum regnum possident; quamvis in eo non omnes regnent, sed ceteris regnantibus pareant. Belgicæ partem, quae declinabat ad Rhenum, Franci recens partam occupabant.

Burgundiones quoque Arrianorum seclam sequentes habitabant trans Rhodanum, qui adjacet civitati Lugdunensi. Burgundiones erant Arriani, & tenebant quartam Galliarum partem, qua Rhodanus fluit, cuius erat Lugdunum; Sidon. libr. 5. epist. 7. qua notat Chilpericum Burgundionum Regem: quandiu presens potestas Lugdunensem Germaniam regit. Regni Burgundionum finibus etiam Massiliensis provincia continebatur; Gregor. infr. h. libr. cap. 32. Tunc Gundobaldus & Godegisilus fratres regnum circa Rhodanum aut Aravim cum Massiliensi provincia retinebant. Hujus regni caput erat Vienna, ut indicat Gregorius eod. cap. Godegisilus vero obtenta victoria, promissa Chlodoveo aliqua parte Regni sui, cum pace discessit, Viennamque triumphans, tamquam si jam iustum possideret regnum, ingreditur.

Sed hec generatio fanaticis semper cultibus visa est obsequium praebuisse, nec Cap. 10. prorsus agnovere Deum: sibique silvarum, atque aquarum, avium, bestiarumque, & aliorum quoque elementorum fixere formas. Franci ante Chlodoveum ethnicae superstitionis erroribus tenebant, arbores & fontes quasi res sacras colebant & pro diis habebant: hujus superstitionis reliquias sustulit conc. Altissiodorens. can. 3. Non licet tu compensas in domibus propriis, nec per vigilias in festivitatibus sanctorum facere, nec inter sentes aut ad arbores sacrificos, vel ad fontes vota exolvere. Fanatici sunt sacrificuli, & cultores idolorum; Augustin. de gen. ad litter. libr. 12. cap. 22. Moris enim erat ante prandium peractis sacrifici-

^t In cone.
meo, com-
pensos.

Cap. 11.

eiis agitatisque fanaticis, si qui adolescentes post prandium vellent eo more iudere, nullus prohiberetur: de quo plura dixi in Gregor. lib. t. 9. epist. 71.

Avitus enim unus ex senatoribus &, ut valde manifestum est, civis Arvernus. Avitus unus ex senatoribus Arvernus, ex praefecto pratorio Galliarum a senatu electus Imperator. Avito consuli anno quo suscepit imperium panegyricus dictus a Sidonio, qui existat inter ejus opera carm. 7. E senatoribus Gallicanis saepius lecti consules; Cassiod. 2. var. 3. Legit Roma frequenter fasces de mœnibus Gallicanis.

Basilicam S. Juliani Arverni martyris cum multis muneribus expetivit. Avitus a senatu imperio dejectus & Placentinus Episcopus ordinatus, cum ibi se tutum non crederet, confugit in Arvernos ad basilicam sancti Juliani martyris, quæ est apud Brivatensem vicum in finibus Arvernorum: sed in itinere diem obiit. Flagrante Diocletiani persecutione Julianus martyrium passus est Brivate apud Arvernos, ubi reliqua ejus summa veneratione coluntur; de quo martyrolog. Rom. 28. augusti. Gregor. noster de mirac. martyr. lib. 2. cap. 1. & idem infr. lib. 10. cap. 29. Ecce adeit Julianus a Brivate. Et Fortunat. libr. t. 8. carm. 4.

Privatum Gabalus, Julianum Arvernus abundans.

Et Sidon. in propempt. carm. ult. (16. & seq.)

Hinc te suscipiet benigna Brivas

Sancti que foveat ossa Juliani.

Ejus caput translatum Viennam, & conditum in tumulo Ferreoli martyris; de quo Sidon. ipse libr. 7. epist. 1.

Delatusque ad Brivatensem vicum, ad pedes ante dicti martyris est sepultus. Avitus Brivate sepultus ad pedes Juliani martyris: votum fidelium erat sepeliiri juxta sepultra martyrum, ut praefentes patronos haberent; Augustin. de cura pro mortuis agenda, (cap. 4.) praefecto etiam pro visus sepeliendis corporibus apud memoriam sanctorum locus . . . non video que sunt adjumenta mortuorum, nisi ad hoc ut dum recolunt ubi sint posita eorum quos diligent corpora, eisdem sanctis illos tamquam patronis susceptos apud Dominum adjuvandos orando commendent. Constantinus in basilica Apostolorum, quam Constantiopolis posuerat, inter duodecim Apostolorum thecas sepeliri voluit; Euseb. de vit. Constantin. libr. 4. cap. 60. pari consilio Celsum filiolum Paulinus condidit juxta tumulum martyrum; testem ipsum habemus carm. 15. ad Pneumatium, (605. & seqq.)

Quem Complutensi mandavimus urbe, propinquis

Coniunctum tumuli fædere martyribus;

Ut de vicino sanctorum sanguine ducat,

Quo nostras illo purget in igne animas.

Brivate vel Brivatensis vicus est locus in finibus Arvernorum celebris ecclesia S. Juliani Martyris, quæ est exempta, & immediate subjecta sedi apostolica; de qua Petr. Cluniacens. lib. 6. epist. 28. Brivatensis ecclesia juri apostolico, nullo alio Episcopo mediante, subjecta, juxta propriæ institutionis morem, magna & nobilis diu permanxit, &c. Brivatenses canonici Comites dicuntur, propter Brivatensem comitatum, qui ex donatione unitus est ecclesiæ. Brivate vulgo Brioude.

Capit filias eorum stupro detrahere. Childeriens regno pulsus, quod filias primorum stupro detraheret, id est infamaret. Puella stupro detrahitur & quasi minuitur, quia confunditur; Statius Thebaid. libr. 2. (232. & seqq.)

. . . tacite subit ille supremus

Virginitatis amor: primaque modestia culpe

Confundit vultus Eademque locutione usus est. Gregorius infr. libr. 4. cap. 13. de Chramno: ita ut filias senatorum dans prædonibus, eisdem

vi detrahi juberet. Idem eod. lib. cap. 38. Albinus de sede exiliens, adprehensum archidiaconum detrahit, pugnis calcibusque cedit, & custodia carcerali coarctat. Idem lib. 9. cap. 27. Et facta nocte, crapulatus a vino misit pueros, ut detrahentes puellulam, eam toro ejus adstirent.

Testatur presbyter Paulinus dicens: *si enim hos videas dignos domino sacerdotes, vel Exuperium Tolosa, vel Simplicium Viennæ, vel Amandum Burdegala, vel Diogenianum Albige, vel Dynamum Ecolismæ, vel Venerandum Arverna, vel Alethium Cadurcis, vel nunc Pegasum Petrocioris, et cumque se habent saceruli mala, videbis profecto dignissimos totius fidei religionisque custodes.* Paulinus adhuc presbyter, postea Nolanus Episcopus, scripsit epistolam, cuius fragmentum extat tantum apud Gregorium *hoc loco*, in quo meminit clariorum Episcoporum Galliae hujus etatis, quos inter fuere Exuperius Tolitanus Episcopus. Hunc sanctitatis laude & studio in pauperes commendat Hieronym. epist. ad Rusticum (monachum in fin.) ad Furiam (num. 11.) & Ageruchiam (num. 16.) eidem dicavit commentarium in Zachariam. Ad Simplicium Viennensem, & Amandum Burdegalem Episcopum exstant epistola Sidonii, & ipsius Paulini.

Mane autem facto, processio solemnitatis funeris ejus obsequium fuit. Venerandus Arvernensis Episcopus diem obiit, Dominici natalis vigilia, postera die solemnii funere elatus: & hoc est quod voluit dicere Gregorius, processionem solemnitatis, id est solemnem processionem, qua de more indicta erat in honorem nativitatis Christi, fuisse conversam in obsequium funeris episcopalis. Dies processionis dicitur dies solemnis, quia in eo solemnis litania seu processio solet celebrari; auctor quæst. utriusque testam. cap. 127. (prope fin.) Et Christiano cum uxore sua convenire aliquando licet, aliquando vero non licet. Propter diem enim processionis aliquando non licet convenire. Natalem Domini præcedit vigilia, vigilia non sine jejunio; cap. quæsivit, §. festum, de V. S. auctor sermon. ad fratr. in erem. de nativ. B. Joann. serm. 25. Hac autem festivitas non solum apud fideles, sed apud infideles vigiliam habet... quia dum jejunamus, vigiliam nuncupamus: & non sine processione; Sidon. libr. 5. epist. 17. Convenieramus ad sancti Justi sepulcrum... processio fuerat antelucana, solemnitas anniversaria... Cultu peracto vigiliarum. Gregor. Tur. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 25. nam cum in venerabili Dominice nativitatis nocte sacrosanctis deducta excubii, procedentes de ecclesia ad basilicam sancti ire disponeremus, &c.

Omnis populus cuncta intentione postposita clamavit, dignum ac justum esse. In electione & ordinatione Episcoporum populus calculi causa acclamare solebat, dignus & justus est, ut in ordinatione † Eraclii, quem Augustinus sibi successorem designavit, acclamatum est a plebe; dignus & justus est, Deo gratias, Christo laudes, exaudi Christe, Augustino vita, ut patet ex ipsis gestis ordinationis, quæ exstant apud Augustin. epist. 110. (al. 213.) quem monrem notat Ambrosius de dignit. sacerdotal. cap. 5. Et nescii homines & indotti, in ordinationibus eorum clamant & dicunt: dignus es, & justus es, &c.

*Fenestras in altario triginta duas. Perpetuus Turonensis Episcopus adificavit basilicam S. Martini extra muros civitatis, cuius formam depingit Gregorius. Capsum est pars ecclesie distincta ab altari, quæ capit seu continet plebem, quæ erat divisa ab ordine clericorum cancellis altaris: eodem sensu infra hoc cap. subjungitur: *Ostia oculo, tria in altario, quinque in capso.* Altarium est pars ecclesie, in qua stabant clerici, juxta altare intra cancellos. Capsum est pars illa, quæ cancellis ab altari dividitur; conc. Turon. II. can. 4. quem Raimundus retulit ex conc. Moguntino in cap. 1. de vit. & honest. cleric. & ita altarium ab altari distinxit Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 5. Factum est autem, ut illa Dominica, prophetica lectione jam lecta, an-*

te altarium stante, qui lectionem B. Pauli proferret, beatissimus Antistes Ambrosius super sanctum Altare obdormiret. Ita Gregorius infr. h. libr. cap. 21. atque ad gratias Deo tempore nocturno reddendas ad altarium ecclesie consurgebat. Idem infr. libr. 6. cap. 11. Dum diversa inter se super altarium conserunt, recedentes ab altario salutatorum ingrediuntur. Ne dubitemus capsum esse partem illam ecclesiae, in qua stabat plebs, confirmat idem Gregorius infr. h. libr. cap. † 16. in descriptione formæ ecclesiae, quæ condita est a Naminatio Episcopo apud Arvernos: Hic ecclesiam, que nunc constat & veterima intra muros civitatis habetur, suo studio fabricavit, habentem in longum pedes centum quinquaginta, in latum pedes sexaginta, in altum infra capsum usque cameram pedes quinqueaginta. Recte Gallicus interpres vertit la nef de l'eglise. Eadem analogia pars media corporis humani, sive umbilicus, capsum dicitur; Arnob. in psalm. 134. Simulacra enim, in quibus spem habuit, habentia membra omnia sine sensu, & capsum sine spiritu. Camera vero est fornix seu testudo templi, ut & supr. † h. cap. in altum usque ad cameram. Gregorius de mirac. martyr. cap. 47. (libr. 1.) Dum in honorem ipsorum martyrum missarum solemnia celebrarentur, cecidisse e camera tabulam unam.

Solemnitas enim ipsius basilicae triplici virtute pollet: id est dedicatione temporum sacerdotatus. pli, translatione corporis sancti, vel ordinatione ejus † Episcopi. Horum verborum sententia est, in basilica S. Martini Turonensis tres dies solemnies celebrari, diem dedicationis ecclesiae, quia dies dedicationis ecclesiae solemniter collitur ex more antiquo; Felix epist. 1. cap. 1. & 2. Solemnitatis dedicationum ecclesiastarum, Episcoporum, & sacerdotum per singulos annos solemniter sunt celebranda; can. solemnitates, 16. & 17. de consecr. dist. † 1. Gregor. P. lib. † 9. epist. 71. ut die dedicationis vel natalitio sanctorum martyrum, quorum illic reliquiae ponuntur... religiosis conviviis solemnitatem celebrant. Dies translationis corporis sancti Martini; quia dies translationis corporis sanctorum solemniter celebrantur; Ambros. epist. 85. (al. 22.) de translatione corporum sancti Gervasii & Prothasii martyrum: † Quid multa? Condivimus integra ad ordinem: transtulimus vespere jam incumbente ad basilicam Fausti: ibi vigilia tota nocte, manus impositio. Celebratur etiam solemnis dies elevationis seu revelationis martyrum; idem in psalm. 118. serm. 6. (num. 16.) Celebamus enim diem sanctorum quo revelata sunt populis corpora sanctorum martyrum. Dies ordinationis B. Martini Episcopi: dies anniversarius ordinationis Episcopi solemniter celebrari solebat; Augustin. de verb. Domini serm. 32. (al. 111.) Dies anniversarius ordinationis domini senis Aurelii crastinus illucescit, rogat & admonet per humilitatem meam caritatem vestram, ut ad basilicam Fausti devotissime convenire dignemini. Idem homil. 24. (al. serm. 383.) Verumtamen cum dies anniversarius nostrae ordinationis exoritur, tunc maxime † onus hujus officii tamquam tunc primum imponatur, adceditur. Ambros. in Luc. lib. † 8. num. 73. Honora patrem tuum & matrem. Pulcre mihi hodie legitur legis exordium, quando mei natalis est sacerdotii; quotannis enim quasi de inegro videtur incipere sacerdotium, quando temporum renovatur etate.

Cap. * 16.

In ante absidem rotundam habens, ab utroque latere ascellas eleganti construtas opere. Describitur ecclesia, quam Naminatus posuit in civitate Arvernorum: in ante, id est in anteriori parte, habebat absidem in orbem constructam. Absis est locus editorior in anteriori parte ecclesie curvato opere assurgens, sub quo erat sedes Episcopi, unde sedes absidis appellatione continetur, quia sub abside est; Augustin. epist. 225. (al. 126. num. 1.) Dicebam ergo quibus poteram, qui ad nos in absidem honoratores & graviores ascenderant. Evodius de mirac. B. Stephani (apud Sur. aug. 3.) lib. 1. cap. 3. Cum... in loco absida super cathedram velatam essent reliquie constituta: quia locus erat eminentior per gradus ascendebatur in absidem, inde absides gradatae; Augustin. epist. 203. (al. 23. num. 3.) Trans-

it honor hujus seculi , transit ambitio . In futuro Chriſti iudicio , nec abſide gradatae , nec cathedre relatae , nec ſanctimonialium occurſantium atque cantantium greges adhibebuntur ad defenſionem . Evodius lib. 2. cap. 1. ipsaque etiam per ſe gradus abſida conſcendens , universis eminus conſpicienda adſtabat . Ante abſidem Epifcopus reconciliabat publicos poenitentes ; conc. Carthag. III. can. 32. Cujuscumque autem paenitentis publicum & vulgatissimum crimen , quod universam commoverit ecclesiā , ante abſidem manus ei imponatur ; can. presbyter. 26. qu. 6. & conc. Carthag. can. 46. apud Balsamon. Plerumque abſis eccliea propter dignitatem cathedrae epifcopalis , quaē in ea eminebat , eleganti opere conſtructa erat , nempe tabulis marmoreis , & opere muſivo adorata ; Paulin. epift. 12. (al. 32. num. 10.) ad Severum de baſilica B. Felicis : Abſidem ſolo , & parietibus marmoratam camera muſivo illuſa clarificat . Leo Ostiens. chronic. Caſſinens. lib. 3. cap. † 29. aliis abſidam , & arcum , atque veſtibulum majoris baſilice muſivo compoñerent . Ideo ante abſidem erat atrium ; Gregor. de mirac. divi Martini lib. 3. cap. 57. Igitur ante diem tertium festivitatis hoc in atrio , quod abſidam corporis ambit . Abſis erat opus cameratum , id eft fornicatum ; Plin. lib. † 2. epift. 17. Cubiculum in abſida curvatum . Caſſian. collat. 24. cap. 6. velut ſi quis abſidis cameram volens in ſublime concludere ſubtiliſſime † illius centri lineam jugiter circumducat . Gre- † In libr. meo , gor. de vit. patr. cap. 7. ante altare baſilice funda menta jecit , eretque abſida ſubtiliſſimi . miro opere conſtruxit , & transvolvit . Idem libr. 10. cap. † 31. Hie ſubmo rta baſilica , quam prius Briceius Epifcopus adificaverat ſuper S. Martinum , adifi cavit aliam ampliorem miro opere , in cuius abſida beatum corpus venerabilis sancti tranſtulit . Aſcellae ſunt alae ſeu latera eccliea , quaē dicuntur aſcellae a comparatione partium corporis humani : aſcella eft ala ſeu axilla cava pars brachii ; Gregor. infr. libr. 4. cap. 31. naſcente in ingui ne , aut in aſcella vul nere . Idem libr. 7. cap. 29. Cumque Claudioſ elevated dextera cultrum ejus pectori inieciſſet , & ille non ſegniter ſub aſcella illius pugionem defixiſſet . Idem de mirac. B. Martin. lib. 3. cap. 14. Hic... deorsum proclivis , nequaquam ſuſum poterat erigi , ſed duobus in aſcellis fuſibus additis incurvus age bat grefsum : aſcellae ſeu latera eccliea eleganti opere conſtructa erant , id eft muſivo opere adorna ta .

Totumque adiſcium in modum crucis habetur expoſitum . Ecclesia , quam ex truxit Nammatius apud Arvernos , erat ſtructa in modum crucis . Eadem fuit forma adiſis ſacrae Symeonis Stilitæ apud Antiochiam ; Evagr. libr. 1. cap. † 14. ή δὲ τὰ νεώ oīκοδομία , σύγκειται μὲν ταῦπε δίνν , ἵν τὸν τεσσάρων πλευρῶν τοῖς κοσμημένων .

Parietes ad altarium opere ſarſurio , ex multo marmororum genere exornatos ha bet . Perſequitur descriptionem eccliea , quaē condita eft a Nammatio : parietes ad altarium (id eft quatenus regnat pars illa , in qua eft ſtatio clericorum circa altare) opere ſarſurio , id eft opere teftorio , vario marmore exornati erant . Opus ſarſurium eft opus teftorium , quod varium eft & multiplex : ſic dictum non inepte a Latino ſarcio , reficio , quod eft opus teftorum ; apposite Tertullian. de idolatr. (cap. 8.) Scit albarius teftor & tecta ſarcire , & teftoria inducere , & cifternam liare , & cymatia diſtendere . Parietes baſilicarum & publicorum adiſiorum ſolebant ornatus cauſa vario marmore incruftri , unde abſis marmorata ; Paulino epift. 12. (al. 32. num. 10.) ad Severum : Abſidem ſolo & parietibus marmoratam camera muſivo illuſa clarificat : memoriae mar moratae , id eft monumenta marmorata ; Augustin. in psalm. 33. (enarr. 2. num. 25.) marmoratas , auratasque memorias : eidem in psalm. 48. (enarr. 1. num. 43.) Deinde memoriam qualēm habet ! quam marmoratam ! Vrbitur in ipfa memoria . Ille ubi mortuus eft .

Quam cum fucis colorum adorno re vellet , tenebat librum in ſinu ſuo , legens Cap. 17.

historias actionis antiquas, pictoribus indicans quæ in parietibus pingere deberent.
 Uxor Nammatii Episcopi Arvernensis suo sumptu condidit basilicam sancti Stephani, in suburbano civitatis, quam cum picturis adornari vellet, & ei propositum esset depingi historiam passionis martyris, ad hoc in manibus habebat historias actionis antiquas, id est acta passionis martyris, pictoribus indicans quidam vellet depingi. *Gesta martyrum, historias passionum martyrum vocabant veteres;* Beda histor. libr. 5. cap. 21. Sed & *historias passionum eorum, una cum ceteris ecclesiasticis voluminibus summa industria congregans, amplissimam ibi ac nobilissimam bibliothecam fecit.* Acta martyrum summa diligentia custodiebantur in archivo ecclesie; Augustin. in breviculo collat. (tertii diei, cap. 17.) *Gesta martyrum, quibus ostendebatur tempus persecutionis, consulibus facta sunt Diocletiano novies, & Maximiano octies, pridie idus februarias:* & infr. Quod Catholici quoniam tunc inquirere & ad horam veteres chartas in archivis ecclesiasticis discutere non poterant, respondebant: & rursus infr. quamvis persecutione servente, sicut in ipsis gestis martyrum monstrabatur, qui confitebantur in passionibus suis se collectane & Dominicum egisse: & infr. nam & domum privatam Christianis congregandis praestitam constitit tempore persecutionis, sicut in quibusdam gestis martyrum legebatur. *Gesta martyrum lectitari solebant in ecclesia in die natali,* id est anniversario passionis eorum; conc. † Afric. VIII. sub Cælestin. I. can. 13. Liceat etiam legi passiones martyrum cum anniversarii dies eorum celebrantur. Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 86. Dies passionis erat Polycarpi martyris magni, & in Ricomagensi vico civitatis Arverna ejus solemnia celebabantur. Lecta igitur passione cum reliquis lectionibus, quas canon sacerdotalis invexit, tempus ad sacrificium offerendum advenit. Legebatur & vita confessorum in eorum die festo; Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 49. Denique sacerdotibus, qui advenerant, ad agenda solennia procedentibus, cum lector, cui legendi erat officium, advenisset, & accepto libro vitam sancti cepisset legere confessoris. Vel si malis mulier legebat librum continentem historias actionis, id est effigiem depictam passionis martyris; veteres enim historias sanctorum seu martyrum vocabant effigies penicillo vel stylo vel acu depictas in tabulis, libris, vel vestibus; Anatol. in Leone IV. Fecit autem isdem egregius Pontifex in monasterio S. Martini... mira pulchritudinis vestem, habentem historiam sancti jacentis in lectulo, cum effigie Salvatoris Domini nostri Jesu Christi: & infra: Fecit ideo in basilica sanctorum quatuor Fratrum vestem de fundato unam, habentem historiam ipsorum sanctorum martyrum: & infra: Obtulit etiam in ecclesia beati Petri Principis Apostolorum coronam ex argento, cum historiis a foris circumdatam. Idem in Nicolao I. Simili modo & in ecclesia beati Petri Principis Apostoli nutritori suo obtulit vela in arcus presbyterii † cum chrysocavo, habentem (l. habitia) historiam leonum figuram, numero quadraginta. Moris antiqui fuit, ecclesiastis variis sanctorum imaginibus depingi; Gregor. Turon. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 65. de ecclesia S. Antoniani martyris apud Arvernos, quam fundarunt Alchima, & Placidina: Erexis tamen parietibus super altare edis illius turrem a columnis, pharis, heraclisque transvolutis arcibus erexerunt, miram camere fucorum diversitatibus imaginatam exhibentes picturam. Et ante Augustin. de conf. evangelist. libr. 1. cap. 10. Sic † omnino errare meruerunt, qui Christum & Apostolos ejus non in sanctis codicibus, sed in pictis parietibus quasierunt. Variis picturis ornari solebant etiam sepulcra sanctorum; Gregor. de glor. confess. cap. 35. quia ipsa historie sepulchorum de virtutibus Domini & Apostolorum ejus exposite sunt. de quo plura in Anatol. in Gregor. † III.

Et benedictionem ex ea singulis diebus sumens, donec expensa est. Uxor Nammatii Episcopi Arvernensis cum federet in basilica Stephani martyris a se condita, veste nigra amicta & jam vetula; pauper quidam, qui orationis causa basi-

basilikam ingressus erat, credens eam unam de egeutibus, quadram panis dedit, qua accepta sanctissima mulier, benedictionem ex ea per singulos dies sumpsit, donec consumpta esset. Benedictio est refectio, vel panis, qui benedictionis nomine datur; in vit. Ludovic. P. (ad ann. 795.) Quum primo vere a patre dimitteretur, interrogatus est ab eo, cur Rex quum esset, tanta tenuitatis esset in re familiari, ut nec benedictionem quidem, nisi ex postulato sibi offerre posset: & infra (ad ann. 816.) Et benedictione panis ac vini simul participata, Imperator ad civitatem rediit, dominus Apostolicus ibidem remansit. Odo Cluniacens. vit. S. Gerald. libr. 2. cap. 19. Et omnibus qui aderant particulas pro benedictione dedit. Graci εὐογίας vocabant, unde Latini eulogiam; Paulin. epist. 1. (al. 5.) ad Severum: Panem campanum de cellula nostra tibi pro eulogia misimus. Idem epist. 45. (al. 3.) ad Alypium: Panem unum fan-
tilati tuae unitatis gratia misimus, in quo etiam Trinitatis soliditas continetur. Hunc panem eulogiam esse tu facies dignitate sumendi. De quo plura dicemus infra f. lib. 5. cap. 14. Et lib. 7. cap. 1.

Britanni de Biturica a Gothis expulsi sunt, multis apud Dolensem vicum Cap. 18.
 peremptis. Biturica est in prima Aquitania, matrix totius Aquitaniae, quæ erat juris Gothorum ex traditione Honorii, a quo Aquitania concessa est Gothis; Sigebert. ad ann. † 418. Honorius, pacto fædere cum Gothis, Aquitaniam tradit eis. Inde postquam Aquitania proiecta est in regni apicem, Biturica fuit caput regni Aquitaniae; Adrevald. de mirat. S. Benedict. libr. 1. cap. † 34. al. libr. 1. part. 2. cap. 4. num. 17. Testatur hoc Pittavis secundissima quondam urbs Aquitanie... ipsumque Avaricum caput regni Aquitanici. Goths igitur jare suo usi sunt cum Bituricam receperunt a Britannis, qui eam occupaverunt; de quo Jornandes de reb. Gothic. cap. 45. Sigebert. ad ann. Chr. **) 470. Britanni hoc loco sunt populi, qui a Saxonibus Britannia pulsi confedere in ea Galliae parte, quæ olim Armorica, Britanni, vel Britones promiscue dicti; Auson. epigr. † 109. Vicus Dolensis est nobile & antiquum castrum in finibus Biturigum, cuius meminit & Turonens. de glor. confess. cap. 92. In Dolensi autem Biturigi termini vico, &c. de quo plura rer. Aquitanic. lib. 1. cap. † 4. vulgo Bourg Deolz, sive Bourg Dieu en Berry.

Inter Saxones & Romanos bellum gestum est. Bellum gestum a Romanis Cap. 19.
 cum Saxonibus, qui Britanniam insulam nuper occupaverunt pulsis indigenis, quod insinuant verba, quæ sequuntur: Insula eorum a Francis capte, atque subversæ sunt. Inde Saxones littus Aquitanicum myoparonibus, id est navibus piraticis, valde infestum habebant; Sidon. lib. 8. epist. 6. ad Nammatium: Subitus a Santonis nauti... constanter asseveravit, nuper vos classicum in classe cecinisse, atque inter officia nunc nautæ, modo militis, littoribus Oceani curvis inerrare contra Saxonum pandos myoparones. Idem in panegyric. Aviti (369. & seqq.)

Quin & Arvernicus piratam Saxona traxit
 Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum
 Ludus.

*Eoricus autem Gothorum Rex Victorium Ducem super septem civitates pre- Cap. 20.
 posuit. Eoricus Rex Gothorum, Arvernis in ditionem redactis, Victorium Du-
 cem septem civitatibus imposuit, quorum primariam fuisse civitatem Arverno-
 rum, & ejus sedem, ex eo colligitur, quod primum Arvernos venit, & civi-
 tatis ornanda & amplianda studiosus, civitatis ambitum augere voluit: sic
 enim interpretor illa verba, quæ mox sequuntur: qui protinus Arvernos ad-
 veniens, civitatem addere voluit: & quod magis patrocinatur interpretationi est,
 quod adjicit Gregorius, adhuc perfidare cryptas ad basilicam S. Juliani, quali
 incepti operis vestigia: unde, inquit, & cryptæ illæ usque hodie perfidant ad
 basilicam S. Juliani. Victorius Dux est idem quem Comitem, patronum,*

& filium jure diverso vocat Sidon. libr. 7. epist. 17. amplissimi viri Victorii Comitis devotione preventus, quem, jure seculari patronum, jure ecclesiastico filium, excole ut cliens, ut pater diligo. Victorius Dux septem civitatibus impositus memoratur, quia Duces praeerant singulis provinciis, quae constant pluribus ex civitatibus; Gregor. infr. lib. 8. cap. 18. Nicetius per emissionem Eu-lalii a comitatu Arverno submotus, ducatum a Rege excepit, datis pro eo immensis muneribus. Et sic in urbe Arverna, Ruthena, atque Ucetica Dux ordinatus est. Et idem cap. 26. ejusd. libr. Turonicis vero atque Pictavis Ennodius Dux datus est. Et idem lib. 9. cap. 7. Ennodius cum ducatum urbium Turonica atque Pictave ministraret, adhuc & Vici Juliensis atque Benarnæ urbium principatum accepit. Inde eidem lib. 6. cap. 4. memoratur Lopus Dux Campanæ; de quo dixi de Ducibus, & Comitibus provinc. libr. 1. cap. 4. de Victorio Duce meminit & Gregor. de vit. patr. cap. 3. Erat enim eo tempore sanctus Sidonius Episcopus, & Victorius Dux, qui super septem civitates principatum Eorico Gothorum Rege indulgente suscepérat.

Cap. t 21. Ipsi sacerdoti in ipso, quod modo salutatorium dicitur, mansio erat. Hospitalium seu tectum Nammatii Episcopi Arvernensis, quod erat juxta ecclesiam, salutatorium dicitur, propter officium hospitalitatis, & honestatis publicæ, quod ibi colebatur in peregrinos & hospites: eodem sensu Gregor. infr. lib. 6. cap. 11. Quo non intelligente, dum diversa inter se super altarium conferunt, recentes ab altario salutatorium ingrediuntur. Idem lib. 7. cap. 22. Habebat enim pro timore Regis in ipso salutatorio basilice mansionem. Græcis ασπασικῳ

† In libr. meo, ut apud Theodorit. lib. 5. cap. t 17. Theodosius aditu templi prohibitus ab cap. 18. Ambrosio Mediolanensi Episcopo, abstinuisse memoratur, & absolutionis petendæ gratia Episcopum convenisse εν δε τῷ ἀσπασικῷ οἴκῳ μητατόριον Cedreno in Leone Philosopho; de quo plura de Ducib. & Comit. libr. 1. cap. 16.

Atque ad gratias Deo tempore nocturno reddendas ad altarium ecclesiæ con-surgebat. Nammatius Episcopus de nocte surgebat oraudi causa ad altarium ecclesiæ. Altarium est aliud ab altari, nimirum est pars interior ecclesiæ, continens altare, quæ cancellis dividitur ab exteriori parte ecclesiæ, ut jam ob-servatum est.

Sed signo sanctæ crucis munitus, nihil ei inimicus nocere potuit. Signo crucis fugatur dæmon a Nammatio Episcopo: hoc signo fugantur dæmones; Gregor. de vit. patrum cap. 7. in Gregor. Lingonensi Episcopo: adduci eos ad se jubens, sine ullo tactu, facto tantum signo crucis, & contra verbo dæmonia discedere imperabat: quod illa proinuis audientia, corpora, quæ sua nequitia diixerant, absolvebant. Augustin. seu alius auctor quæst. utriusque testamen-ti cap. 114. sed presente signo crucis † obmutescit paganitas; & infr. unde similia dæmonia sive dii gentium, nominata cruce Christi terrore concutiuntur.

Ferunt etiam ipsum in arce Cantobennici montis monasterium collocasse, ubi nunc oratorium est, & ibi se diebus quadragesimæ sanctæ recludere. Nammatius Episcopus per tempus quadragesimæ secedebat orationis causa in monasterium, quod extruxerat in arce, id est in fastigio Cantobennici montis, c' est Chantoin. Episcopi tempore quadragesimæ jejunii & orationis causa secedebant in eremum vel in insulam: de Palladio Santonensi Episcopo testatur & Gregor. libr. 8. cap. 43. Erant autem eo tempore dies quadragesimæ sanctæ, & Episco-pus in insulam maris orationis causa secesserat. De Eadberto Lindisfarnensi Episcopo in Anglia Beda histor. libr. 4. cap. 30. qui tum forte in remotiori ab ecclesia loco, refluxus undique pelagi fluctibus cincto, solitarius manebat. In hoc etenim semper quadragesimæ tempus agere, in hoc quadraginta ante Dominicum natale dies in magna continentia orationis & lachrymarum devotione transigere solebat.

Die autem cœna Dominicæ, cum magno psallentio comitantibus clericis, ci-vibus-

vibusque, ad ecclesiam suam revertebatur. Nammatius emensa quadragesima in secessu, die cœnae Dominicæ revertebatur ad ecclesiam prosequente clero, & plebe: idem de Palladio Gregor. loco modo laudato: Secundum consuetudinem autem dum ad Dominicæ cœnae festa ad ecclesiam + suam populo expectante rediret.

Sidonius ex praefecto substituitur. Sidonius Apollinaris vir senatorii ordinis, ex praefecto urbis ab Anthemio Imp. factus est Episcopus Arvernensis: Sidonium fuisse praefectum urbi, testis est ipse de se lib. 1. epist. 9. egit cum consule meo, ut me praefectum ficeret senatu suo. Praefectus urbi sc. erat caput senatus; l. 3. C. de offic. pref. urb. Symmach. lib. 10. ep. 62.

Fuit in monasterio B. Cyriaci, urbis ipsius abbas, Abraham nomine. Abraham abbas condidit monasterium S. Cyriaci in Arvernis; de quo Greg. de vit. patr. cap. 3. ejus epitaphium metro scripsit Sidon. lib. 7. epist. + 17.

** Ut ab omnibus miraretur. Miror passime, pro cum admiratione conspicior; Cap. * 22. Gregor. infr. lib. 3. cap. 24. tantis enim muneribus ditavit, ut ab omnibus miraretur.*

** In præfatione libri, quem de missis ab eo compositis conjunximus. Sidonius in episcopatu librum de missis id est officiis Dominicis & solemnibus missarum scripsit, cui præfationem suo stilo se adjecisse ait Gregorius.*

*Signum ad matutinas audiens fuisse commotum. Officium ecclesiasticum per horas distinctum, primum est matutinum, quod incipit illucescente die, unde matutinæ. Ad matutinas & alias singulas horas mos antiquissimus ecclesiæ est, ut conveniatur signo dato seu pulsato; Gregor. de mirac. B. Martini lib. 1. cap. 33. mane autem facto, signo ad matutinas commoto, reversi sumus dormizum. Et idem lib. 2. de mirac. ejusdem. cap. 11. Mane autem facto, mo-
to matutinis signo, super pedem debilem constituit. Idem cap. 45. ejusd. lib. visum est eis, quasi signum, quod matutinæ commoveri solet, audissent. Idem infr. lib. 3. cap. 15. Qui dum per plateam præteriret, signum ad matutinas motum est. Idem lib. 6. cap. 25. Cum die Dominico ad urbem Turonicam ad matutinas signum commotum fuisse, & populus surgens ad ecclesiam conveniret.*

*Ingressus autem in secessum suum, dum ventrem purgare nitiuit, spiritum Cap. * 23. exhalavit. Secessus pro latrina, ut infr. hoc cap. elevato puer velo ostii reperit dominum super cellulam secessus defunctum: & paulo post: non minoris crimi-
nis hunc esse reum, quam Arrium illum, cui similiter in secessu fuere inter-
na deposita. Latrina Gracis ἀφεδρῶν, recentioribus Latinis secessus; Matth. 15.
ἢ οὐ φεδρῶν εὐβάθεται, & vadit in secessum. Narrat Gregorius infelicem
exitum presbyteri contumacis in Sidonium Episcopum, quem ait expirasse in
secessu, ut Arrium: eadem voce pro latrina usus est Gregor. infr. libr. 9.
cap. 6. De quo tantus pæder egrediebatur, ut omnium cloacarum atque se-
cessuum factores factor ille devicerit. Romæ & Constantinopoli erant latrinæ
publicæ seu foricæ, quarum conductores foricarios appellabant; l. cum quidam,
§. fiscus, ff. de usur. Tales erant latrinæ, in quibus Arrium ejclis visceribus
defecisse refert Socrat. libr. 1. cap. + 38. ἐρόμενος τε εἰ ἀφεδρῶν πλησιον,
interrogans utrum latrinæ essent in proximo.*

*Expectabat enim puer a foris cum cereo, dominum egressurum. Veteres cereis utebantur pro facibus; Gregorius infr. libr. 5. cap. 3. Nam si ante cum (ut
affolet) convivio utentem puer cereum tenuisset, nudari ejus tibias faciebat, at-
que tamdiu in his cereum comprimi, donec lumine privaretur. Idem libr. + 8.
cap. 44. Mane autem facto procedente Rege ad matutinas, ac præeunte cereo.*

*Elevato puer velo ostii, reperit dominum super cellulam secessus defunctum.
Vela apponebantur ad fores etiam privataram aedium; Sidon. libr. 4. epist. 24.
silicum vela foribus appensa. Etiam ad fores scholarum vela apponebantur.
& proscholus stabat ad velum, id est ad limen scholæ; Augustin. de verb.*

Apostol. serm. † 19. al. 178. num. 8. Dicam quid fecerit pauperrimus homo, nobis apud Mediolanum constitutus, tam pauper, ut proschulus esset grammatici: sed plane Christianus, quamvis ille esset paganus grammaticus, melior ad velum, quam in cathedra. Vela ad fores regiarum vel senatoriarum ædium in primis apponebantur; Lamprid. in Alexandro Severo: salutabatur vero quasi unus de senatoribus, patente velo, admissionibus remotis, id est remotis ostiariis, qui a velo dicebantur velarii, vel allevantes, quia velum levabant. Ad fores augustarum ædium erant vela; Anastaf. in Silverio: Et ad primum, & secundum velum retinuit omnem clerum. Idem in Gregorio IV. Vela Alexandrina tria ante portas majores pendentia, habentia homines & caballos. Ad limen euriæ erat velum; inde audire causas velo levato; l. pen. C. de naufragio est à huis auvert: & pro foribus erant cancelli ad submovendam turbam; Sidon. libr. 1. ep. 2. Pellitorum turba Satellitum... pro foribus immurmurat exclusa velis, inclusa cancellis.

Factum est autem post hoc, ut accidente febre ægrotare cœpisset, cum rogat suos, ut eum in ecclesiam ferrent. Ægrotantes desperati quandoque deferebantur ad ecclesiam, ut commendarentur suffragiis sanctorum: Augustin. homil. 41. (al. serm. 393.) Evidem, & carissimi, ægrotant homines, mittunt ad ecclesiam, vel portantur ad ecclesiam, & baptizantur & renovantur, & felices hinc erunt. Gregorius ipse de mirac. S. Martin. libr. 2. cap. 3. Quæ jam valde exanimis rogavit, ut eam ad pedes sancti Martini deferrent.

Adveniente die Dominico, qui imminebat post transitum sancti viri. Mors sanctorum dicitur transitus, quia per eam transitur ad meliorem vitam; Jo. Chrysostom. in Joann. homil. 72. al. 71. in illa verba, quia venit hora ut transeat, observat Christi mortem appellari μετάθεσιν, transitum, ὥρα ὡς διάβατος αὐτῇ μετάθεσις ἐστι καὶ μετάθεσις ἀπειλῶν, quia mors ejus est translatio ad meliora.

Præparato epulo iussit cunctos cives in domo ecclesiæ invitari. Presbyter quidam, qui Sidonio Episcopo dum viveret nimis infensum se præbuerat, eo morte sublato, quasi jam esset Episcopus, civibus epulum exhibuit in domo episcopali. Mos antiquus fuit, ut initio ordinationis Episcoporum epulum præberetur civibus in ædibus episcopalibus. Badegifilum Cenomanensem Episcopum quinquennale epulum civibus administrasse, refert Gregorius infr. libr. 8. cap. 39. Quinto autem anno episcopatus sui expleto, cum jam sextum ingrediens epulum civibus cum immensa latitia præparasset, a febre correptus. Apud gentiles aditiales coenæ præstabantur pro aditu seu auspicio sacerdotii; Varro de re rustic. libr. 3. cap. & 6. de pavonibus: Primus hos Q. Hortensius aequali adjiciali cœna posuisse dicitur: quod repetit Plin. libr. & 10. cap. 20. Pavonem cibi gratia Romæ primus occidit Orator Hortensius, aditiali cœna sacerdotii. Idem libr. 29. cap. 4. Et in canis & deum etiam num ponitur catulina. Aditiali quidem epulis celebrens fuisse, Plauti fabulæ indicio sunt. Hoc genus epularum quo sumptu constiterit observavit Senec. epist. 95. & trices tamen HS. aditiales cœna frugalissimis viris constiterunt.

* Cui adstiebant multi Sacerdotum in albis vestibus. Vestis sacerdotum est alba, nimirum linea; Hieronym. advers. Pelag. libr. 1. (cap. 29.) Quæ sunt, rogo, inimicities contra Deum, si tunicam habuero mundiorem, si Episcopus, presbyter, & diaconus, & reliquus ordo ecclesiasticus in administratione sacrificiorum candida ueste processerint?

Interea cum jam terror Francorum resonaret in his partibus, & omnes eos amore desiderabili cuperent regnare, sanctus Aprunculus Lingonice civitatis Episcopus, apud Burgundiones cœpit haberi suspectus. Ea tempestate toedio Burgundi & Gothici dominatus studia Gallorum & spes convertebantur ad Fratres, quasi futuros liberatores Galliarum. Indigenis minus suspectum erat imperium

rium Francorum de labefactatione fidei, licet essent pagani & fanatici, ut supra dictum, quam Burgundionum & Gothorum, qui erant Arriani, quia jam paganorum nomen erat vile & contemptum, eorum errores ridebantur, & spes erat, ut facilius pagani converterentur, quam Arriani: Augustin. de verb. Domin. serm. † 6. nunc 62. num. 11. *Si queritis unde vincantur pagani, unde illuminentur, unde ad salutem vocentur: deserite solemnitates eorum, deserite nugas ipsorum: O si non consentiunt veritati nostra, erubescant paucitati sue.* Idem contra Faustum libr. 20. cap. 9. proinde vos paganis istis, qui vulgo noti sunt, O antiquitus fuerunt, & in reliquis suis jam nunc erubescunt, prorsus deteriores estis. Aprunculus Lingonenis Episcopus, cum de studio in Francos Burgundionibus suspectus esset, & de ejus nece consilium initum esset, eo cognito fuga evasit in Arvernos, ubi lectus in Episcopum, & Sidonii successorem. Eadem causa Quintianus Rutenensis Episcopus suspectas Gothis, quod studeret Francos, urbe pulsus secessit in Arvernos; de quo Gregorius infr. hoc libr. cap. 36. *Mulci jam tunc ex Gallis habere Francos dominos summo desiderio cupiebant. Unde factum est, ut Quintianus Ruthenorum Episcopus per hoc odium ab urbe depelleretur. Dicebant enim ei: quia desiderium tuum est, ut Francorum dominatio possideat terram hanc.* Idem de vit. patr. cap. 4. Non post multum vero tempus orto inter cives & Episcopum scandalo, Gathos, qui tunc in antedicta urbe morabantur, suspicio attigit, quod se vellet Episcopus Francorum ditionibus subdere, consilioque accepto cogitaverunt eum perfidere gladio. Parem ob suspicionem Volusianus Episcopus Turonensis a Gothis pulsus sede sua; Gregorius infr. h. libr. cap. 26. In cuius loco Volusianus unus ex senatoribus subrogatus est. Sed a Gothis suspectus habitus, episcopatus sui anno septimo, in Hispanias est quasi captivus abductus, sed protinus vitam frinvit. Nec vana fuit spes Gallorum; Chlodoveus enim brevi a Remigio Remensi Episcopo cum suis baptismum suscepit, & Burgundiones Gothosque & Gallis sustulit.

Nocte a castro Divionensi per murum demissus, Arvernos advenit. Divione castrum in Burgundia; Gregor. infr. h. libr. cap. 32. *Ad castrum, cui Divisione nonen est, pervenerunt.* Hoc castrum ab Aureliano Imperatore construtum memoratur; Gregor. infr. libr. 3. cap. 19. quo describit situm hujus castri: *Nam veteres ferunt ab Aureliano hoc Imperatore fuisse adificatum, quod & repetit Aimoin. libr. 2. cap. 24. ejusdem meminit Guill. Brito Philippid. libr. 1.*

Belligerisque viris, quos Divio nobile castrum,

Adua quos mittit urbs antiquissima...

Ecdicias quidam ex senatoribus hujs propinquus. Ecdicius † unus ex senatoribus Arvernisi, Aviti Imperatoris propinquus, pauperes pavit in dira fame; cuius meriti in gratiam audivit vocem de celo dicentem, Ecdict Panis tibi & ^{† In libr. meoz} semini tuo non deerit in eternum; de quo Sigebert. ad ann. 481. vir bello Eclicius: in clarus cum parva manu Gothos fudit in Arvernisi; de quo eum laudat Sido- nota vero: nius lib. 3. epist. 3. quod gratiae Beati Martini tribuit Gregor. de mirac. B. Hectitius. Martini libr. † 1. cap. 2. ubi pro Egidius legendum Ecdicias. Decimum stulte vocat Jornandes de reb. Gothic. cap. 45.

Sacerdotes vero alios dabat exilio, alios gladio trucidabat. Eoricus Rex Cap. 25. Gothorum saevam persecutionem exercuit in Gallia, maxime in Episcopos & clericos, quorum alios exilio, alios morte damnabat. Hinc secuta vacatio diuina & clades clariorum ecclesiarum Aquitanie, quam deplorat Sidon. epist. 6. ad Basilium libr. 7. Burdegala, Petrogorii, Rutheni, Lemovices, Gabalitai, Elusani, Vasates, Convena, Auscenses, multoque jam major numerus ciuitatum (summis sacerdotibus ipsorum morte truncatis, nee ullis deinceps Episcopis in defunctorum officia suffectis, & per quos utique minorum ordinum offi-

eia subrogabantur) latum spiritualis ruinæ limitem traxit. Gothicæ persecutio-
nis furor eo excessit, quod ædes sacræ clausæ & spinis obserata, ut subjungit
Gregorius: Nam & ipsos sacrorum templorum aditus, spinis jusserat obserari,
scilicet, ut raritas ingrediendi, oblivionem faceret fidei.

Maxime tunc Novempopulaniæ, geminaque Germaniæ urbes, ab hac tempesta-
te depopulatae sunt. Hunc locum esse depravatum, & ita restituendum jam
olim credidi geminaque Aquitania. Hoc enim loco refertur persecutio ab Eo-
rico Rege Gothorum exercita in Galliis, quæ maxime affixit urbes primæ &
secundæ Aquitaniae, & Novempopulaniæ, quæ est tertia Aquitania, ut modo
observatum est ex epist. Sidonii ad Basiliū. Verum & vulgata lectio retine-
ri potest, Germaniæ utriusque appellatione intellecta prima & secunda Aqui-
tania, nam & Gregorius Pontifex Germaniæ appellatione, pro Galliæ abusus
est lib. 7. epist. 30. (ind. 1.) cum ait, Augustinum Anglorum Episcopum
a Germaniarum Episcopis ordinatum. Et Sidonius ipse lib. 7. Gal-
liam Lugdunensem Germaniam vocat: Quandiu presens potestas Lugdunen-
sem Germaniana regit. Et post eum Gregorius de glor. confess. cap. 79.
primam Lugdunensem vocat primam Germaniam: Cum lues inguinaria popu-
lum primæ Germaniæ devastaret... concurrit Remensium populus ad sancti se-
pulcrum: inde Lugdunensi provinciæ Germaniæ nomen, quia scilicet teneba-
tur a Burgundionibus, qui erant origine Germani. Unde Aquitania tertia
Novempopulania dicta sit, observavi rer. Aquitan. lib. 1. cap. 16. quæ hic
retexere nimis otiosum esset.

Cap. 26.

In cuius loco Volusianus unus ex senatoribus subrogatus est. Sed a Gothis
suspectus habitus, episcopatus sui anno septimo in Hispanias est quasi captivus
abductus, sed protinus vitam finivit. Volusianus Turonensis Episcopus, Go-
this suspectus quod studeret partibus Francorum, sede sua pulsus in exilio vi-
tam finivit. De loco exilii secum non convenit Gregor. nam hoc loco refert
relegatum in Hispaniam; idem vero infr. libr. 10. cap. 31. ait relegatum To-
losam, ibique diem obiisse. Probabilis est, quod hoc loco Gregorius dixit, Volu-
sianum relegatum in Hispaniam, si intelligas de limite Hispanico, & hoc
antiquitatis fidei convenientius est, quæ prodidit, eum martyrii lauream accepisse
in pago Fuxensi, truncato capite. Hujus memoriae sacrum Fuxense mona-
sterium canoniconorum regularium D. Augustini Carcassonensis Comitum be-
neficio fundatum.

Cap. 27.

Super quem Clodoveus cum Ragnacario parente suo, qui & ipse regnum te-
nebat, veniens, campum ut pugnaret preparari sibi depositit. Ragnacharium
confortem regni, & parentem Chlodovei vocat. Scriptores ejus ævi appellatio-
ne parentum abusi sunt pro liberis, fratribus, agnatis vel cognatis; Gregor.
infr. hoc lib. cap. 40. nec enim possunt sanguinem parentum meorum effundere:
& eod. lib. cap. 42. Væ mibi! qui tanquam peregrinus inter extraneos remansi,
& non habeo de parentibus, qui me, si venerit adversitas, possit aliquid ad-
juvare: & idem lib. 9. cap. 33. Dicens: quia parentes mea hæc est: idem lib.
3. cap. 13. Theodoricus autem ab Arverno discedens, Sigivaldum parentum suum
in ea quasi pro custodia dereliquit. Gregor. P. lib. 2. epist. 15. (ind. 10.)
quod cum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat: & jam ante meliori se-
culo Hieronym. advers. Rufin. lib. 2. (cap. 2.) nisi forte parentes militare
vulgarique sermone cognatos & affines nominat.

Ut Gothorum pavere mos est. Gothos notat de pusillanimitate, ut infr. h.
libr. cap. 37. Cumque secundum consuetudinem Gothi terga vertissent.

Igitur de quadam ecclesia urceum mire magnitudinis ac pulchritudinis hostes
abstulerant, cum reliquis ecclesiastici ministerii ornamentis. Urceus est vas fictile,
minus amphora; Horat. de arte poetic. (21. & seq.)

..... *Amphora cœpit*

Institui : currente rota cur urceus exit?

Urceus inter vasaa ecclesiæ reponitur, quia est vas aptum continendo vino vel aqua, quæ duo necessaria sunt ad sacrificium missæ, unde ecclesia uia est urceis argenteis. Præter hunc locum, Greg. Tur. de mirac. martyr. lib. 1. cap. 38. Ferunt etiam, quod eo tempore, quo ad sancta solemnia accedentes inclusi sunt, urceos argenteos & metallo formatos, cum vino, quod ad oblationem sacrificii divini offertur, secum homines detulissent.

Cumque mihi vas illud sors dederit, quæ Papa poscit adimpleam. Episcopo per missos repente urceum ecclesiæ, qui præda ablatus fuerat de ecclæsia sua a quodam milite, Rex promisit fe redditum, si vas illud in divisione præda, quæ forte fiebat, ei obtingeret. Res mobiles captæ ab hostibus, apud Francos forte dividabantur inter Regem & milites, ut observatur ex hoc loco, qui est singularis in hanc rem, quem illustrant verba quæ sequuntur: *Elevatam bipennim urceo impulit dicens, nihil tibi accipies, nisi quæ tibi sors vera largitur.* Apud Romanos res mobiles præda captæ ab hostibus cedebant militi occupanti: agri vero capti ab hostibus publicabantur, id est in fiscum redigebantur; *l. si captivus, §. pen. ff. de captiv. & postlim. revers.* Hinc Africa recepta a Vandals, Romanis militibus suauis uxorum captivarum agros ab hostibus captos sibi vindicantibus, Salomon præfectus prætorio Africa intercessit dicens, captivos quidem & cetera mobilia militibus in prædam cedere: at agros captos ab hostibus redigi in publicum, ex quo milites annonas & stipendia ferrent; Procop. de bello Vandalic. libr. 1. 2. cap. 14. Cujac. 19. obs. 7. Ait, quæ Papa poscit: ea nitate Papæ nomen erat commune Episcopis; Hieronym. in Jonam in procem. ad Chromatium Aquilejensem Episcopum: *Ceterum non ignoramus, Chromati Papa venerabilis.* Patientem Lugdunensem Episcopum Papæ nomine cohonestat Sidon. libr. 2. epist. 10. Ecclesia nuper Lugduni extorta est, quæ studio Papæ Patientis summum capiti operis accepit. Pragmatum Augustodunensem Episcopum eodem nomine honoris causa nuncupat idem libr. 6. epist. (2.) *Memor nostri esse dignare domine Papa.* Et Gregor. infr. libr. 4. cap. 26. *Numquid, ait, Turonicam adisti urbem, ut Papa illius nobis salutem deferas?* intelligit Eufronium Turonensem Episcopum.

Unus Francus levis, invidus, ac cerebrosus, cum voce magna, elevatam bipennim urceo impulit. Bipennis est securis bellicæ genus, bipenni ferro, quo Franci utebantur. Triplex eis erat armorum genus, hasta, gladius, bipennis, ut paulo infr. ostenditur, *nam neque tibi hasta, neque gladius, neque bipennis est utilis.* Etiam bipenni utebantur in bello; de Chlodoveo testatur Gregorius infra hoc loco: *Rex elevatis manibus bipennim suam capiti ejus defixit: & nobiles; idem hoc libr. infr. cap. (40.) unus elevata manu bipennem cerebro ejus infilis.* Etiam recentiores Franci bipenni usi sunt. Hac est quam vocant *hache d'armes;* Jo. Frossard. ***) vol. 3. cap. 226. *& portoit chacun homme d'armes son glaive droit, avant luy retaillé à la mesure de cinq pîts,* & une hache forte & dure & bien acerbe, à petit manche à costé ou sur le col. Monsirellet. ***) vol. 1. cap. 94. *Et avoit le Duc de Berry nonobstant qu'il fut âgé de plus de soixante & dix ans épée, dague & hache d'armes,* &c. Id genus securis Hispani franciscas vocabant, propter usum Francorum; Isidor. origin. libr. 18. cap. 6. *Secures ... quas & Hispani ab usu Francorum per derivationem franciscas vocant.*

Quarum senior, mutata ueste Mucuruna, junior Chrotildis vocabatur. De Cap. 1. 28. vota seu religiosa ueste mutata, nomen quoque mutabant instar monachorum: etiam presbyteri cum ordinabantur nomen mutabant. Joannes presbyter ordinatus Petri nomen assumpit, Procopius de bello & Persic. lib. 1. cap. 25. *επί τούτου γενόμενος ιωάννης Πέτρος εκποτήρας, ubi presbyter factus,*

volens Petrum se ipsum nuncupavit: ut & baptizati nomen mutabant; Gregor. supr. libr. 1. cap. t 34. Procedente Iuda Hebreo, qui post baptismum Quiriacus est vocatus.

Cap. 29. Incestator virorum. Incestator est reus incesti; Augustin. contra Secundin. cap. 26. Pauciores sunt homicide, quam fures, pauciores sunt incestatores, quam adulteri.

Incestare pro stuprare. Plaut. in paenul. (5. 2. 136.) Interea Regina fidelis filium ad baptismum exhibet: adornari ecclesiam velis precipit, atque cortinis. In baptismo Ingomeris natu majoris filii Chlodovei Regis, curante Clotilde Regina, ecclesia velis & cortinis adornata. Moris antiquissimi est in diebus solemnis velis adornari ecclesias. Cortinæ sunt vela, ut cortinæ regiae sunt vela regia, quæ prædiis imponuntur in pignoris signum; Ambros. epist. 33. (al. 20. num. 20.) Dum hec tracto suggestum est mihi cortinas regias esse collectas, resertam autem populo basilicam, presentiam mei poscere: & infra (num. 22.) tradere basilicam non possum, sed pugnare non debo. Postea vero quam cognoverim cortinas regias inde esse sublatas, cum me populus eo ire deposceret, direxisse presbyteros. Eadem voce usus est Gregorius infr. cap. 31. h. libr. Velis depictis adumbrantur plateæ ecclesiæ, cortinis albentibus adornantur, &c. Idem de mirac. B. Martini lib. 2. cap. 23. Vivastus... apertis parumper oculis intuetur cortinam t sericam de cancelllo pendere. Et Anastas. in Gregorio IV. cortinam Alexandrinam unam, vela alia habentia mucrones de fundato quatuor. Cortinæ vulgare latinum pro velis vel aulæis; Augustin. libr. 2. quæst. in exod. cap. t 177. al. 174. aulæas, quas Graci appellant, Latini aulaea perhibent, quas cortinas vulgo vocant.

Baptizatus autem puer, quem Ingomerem vocitaverunt, in ipsis sicut regeneratus fuerit albis obiit. Ait in albis, in alba ueste, quæ baptizatis dabatur. Recens baptizati albam uestem gestabant, unde candidatos Christi eos appellat Augustin. de verbis Domin. serm. 62. (al. 146.) congruenter vivite, maxime vos candidati Christi, recens baptizati, modo regenerati, sicut vos ante admonui, & modo dico, &c. Gregorius infr. lib. 5. cap. 11. de Judeis conversis per Avitum Arvernensem Episcopum: quidam ex his ad sanctum pascha, ut baptizaretur, expetiit: renatusque Deo per baptismi sacramentum, cum albatis reliquis in albis & ipse procedit. Et baptizati in pañchatis sabbato uestem albam non deponebant ante octavam diem; idem Augustin. de tempore serm. 157. (al. 172. in append.) de Dominicâ in octavis paschæ: Paschalis solemnitas hodierna festivitate concluditur: & ideo hodie neophytorum habitus commutatur; ita tamen, ut candor, qui de habitu deponitur, semper in corde teneatur. Unde in albis e vita migrare dicuntur, qui e vivis excedunt intra octavum diem a baptismo: ita de Lusore Leocadii filio Gregorius de glor. confess. cap. 92. In Dolensi auem Biturigi termini vico B. Lusor Leocadii quondam senatoris filius requiescit, qui fertur in albis migrasse a seculo. Et Clotildis hoc loco insit Chlodoveo: quia scio in albis ab hoc mundo vocatum, Dei obtutibus nutriendum. Idem infr. lib. 5. hist. cap. 11. renatusque Deo per baptismi sacramentum, cum albatis reliquis in albis & ipse procedit.

Cap. 31. Velis depictis adumbrantur plateæ ecclesiæ, cortinis albentibus adornantur, baptisterium componitur, balsama diffunduntur, micant flagrantes odore cerei. In baptismo Chlodovei Regis solemnitatis causa atrium ecclesiæ velis albis seu cortinis adornatur, quod conveniens erat baptismo, in quo baptizandis alba uestis induebatur: baptisterium componitur, id est pariter velis albis ornatur ac atrium ecclesiæ. Baptisterium erat in atrio seu vestibulo ecclesiæ, ut insinuat Gregorius hoc loco, & aperte idem de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 6. Alius autem paraliticus, ex Aurelianensi territorio carruca devectus, venit ad sanctam basilicam, qui diebus multis jacens ad ostium illud, quod secus baptisterium ad medium diem pandit egressum, beati Antistitis implorabat auxilium.

Et

Et ita baptisterium ab ecclesia, & parte seminarum separat Augustin. de civit. Dei lib. 22. cap. 8. (num. 3.) *Admonetur in somnis appropinquante pascha, ut in parte seminarum observanti ad baptisterium, quæcumque illi baptizata primitus occurrisset, signaret ei locum signo crucis Christi.* Baptisterium ab Episcopo consecrabatur eadem solemnitate, qua ecclesia; Sidon. lib. 4. epist. 15. *Nam baptisterium, quod olim fabricabimini, scribitis posse jam consecrari.* In baptisterio siebant preces & vigilæ ante baptismum; auctor vit. B. Genovesæ apud Surium 3. januar. (cap. 5.) *His auditis, matrone S. Genovesæ sese consiliis accommodantes, & dies aliquot vigiliis insistentes, incumbunt precibus, unde lucem accipit locus Augustini de tempor. sermon. 71. (al. 6. in append.)* Timeo enim ne aliq[ue] mulieres ideo tardius infantulos suos offerant, quia cum ipsis ad vigilias venire dissimulant: notat matres, quæ tardius infantes offerbant ad baptismum, ne venirent ad vigilias, quæ in baptisterio siebant ante baptismum. In regio baptismi balsama funduntur, id est thura & odores aduentur; idem refert Hincmar. in vit. Remigii 13. † januar. cap. 38. apud Surium: *Interea eundi via ad baptisterium a domo regia preparatur, velis ac cornitis depictis ex utraque parte protenditur, & desuper odumbratur, plateæ sternuntur, ecclesia componitur baptisterium, balsamo & ceteris odoramentis conspergitur.* Idem Flodoard. hist. Rem. libr. 1. cap. 13. iisdem fere verbis. Cerei adhibentur in baptismi, quod sicut antiquissimi moris ecclesiae; Fortunat. libr. 5. carm. † 5. de baptismo Judæorum per Avitum Arvernens. Episcopum:

Undique rapta manu lux cerea provocat astra,

Credas ut stellas ire trahendo comas.

Lacteus hinc vesti color est, tunc lampade fulgor

Ducitur, & vario lumine picta dies.

Idem Gregor. infr. libr. 5. cap. 11. *At ille pre gaudio lacrymans, cunctos aquæ abluiens, chrismate liniens, in sinu matris ecclesia congregavit. Flagrabant cerei, lampades resulgebant, albicabat tota civitas de grege candido.*

* *Cui ingresso ad baptismum sanctus Dei sic infit ore facundo: Mitis depone colla Sicamber, adora quod incendiisti, incende quod adorasti.* Chlodoveus baptizatus a Remigio Remensi Episcopo, cui accedenti ad sacrum lavacrum, Episcopus eleganter infit: *Mitis depone colla Sicamber.* Franci enim e Sicambriis Germania populis orti, unde Charibertum Regem Francorum, de gente Sicambrorum prognatum agnoscit Fortunat. libr. 6. carm. 4.

Cum sis progenitus clara de gente Sicamber,

Floret in eloquio lingua latina tuo.

De Chlodoveo idem Hincmar. in vit. Remigii apud Surium 13. † jan. cap. 29. *Francia regio Germania; Hieronym. in vit. Hilarionis (num. 22.) inter Saxones quippe & Alemanos, gens ejus non tam lata, quam valida; apud historicos Germania, nunc vero Francia vocatur.*

Erat enim sanctus Remigius Episcopus egregie scientie, & rhetorice adpreme imbutus studiis. Eadem laude Remigium commendat Hincmatus loco modo laudato, (cap. 2. 30. 43. 57.) & Flodoardus hist. Remensi. libr. 1. cap. 12. Declamationes Remigii multis commendat Sidon. libr. † 9. epist. 7. ad eum scripta: *Quidam ab Arvernis Belgicam petens... postquam Remos adveniat, scribam tuum, seu bibliopolam, pretio fors fuat officiove demeritum copiosissima, velis & nolis declamationum tuarum schedio emunxit, &c.*

Delibutusque sacro chrismate cum signaculo crucis Christi. In baptismi adhibetur unctio chrismatis, cum signo crucis; de quo Vicecomes de baptism. libr. 2. cap. 37.

Erat enim jocundus in fabulis, strenuus in consiliis, justus in judiciis, & in Cap. * 32. commissso fidelis. Commendat Areodium, qui erat a consiliis Gundebadi Regis Burgundionum, maxime de fide in commissis, id est in mandatis exequen-

dis. Commissum est mandatum, inde vulgare *commission*: eadem voce usus est Gregorius de mirac. B. Martini libr. 1. cap. 33. *Eo tempore unus ex clericis meis Armentarius nomine... in servitio valde strenuus, & in commissione fidelis.*

^{† In libr. meo} *Eadem laude commendatur Decadius major domus Theodorici Regis; Fredericus cap. 28. Anno xi. Theodorici Regis subrogatur major domus † Decadius genere Romanus, homo prudens, iucundus in fabulis, strenuus in cunctis, &c.*

*Quo consilio Rex accepto, hostem patriæ redire jubet ad propria. Hostem hic accipe pro exercitu, qui pace facta patriæ redit ad propria, Galli Osti, quod in hostem paratur. Eodem sensu hac voce usus est Gregor. infr. h. libr. cap. 37. sed quoniam pars hostium territoriorum Turonicum transibat. Idem de mirac. B. Martini libr. 2. cap. 28. *Illo tempore alveus fluvii nutu Dei, vel virtute beati viri, absque pluviarum inundationibus repletus, hostem, ne civitatem laderet, transire prohibuit.* Idem de vit. patr. cap. 11. *In hujus ergo lapidis scissuram, quod priscis temporibus quondam propter transitum hostium receptaculum fuit.* Idemque infr. lib. 10. cap. 3. cum ad Metensem urbem, quæ ei in itinere sita erat, accepisset, tantas pradas, tantaque homicidia ac cædes perpetravit, ut hostem propriæ regioni putaretur inferre. Synod. Sueffionensi. (sub Zachar. III. can. 3.) abbatess legitimi hostem non faciant, nisi tantum homines eorum trasmittant. Aimoin. (al. incertus auctor) libr. † 5. cap. 22. *iidem Saraceni de Baira egredientes, & hostem Ludovici post tergum sequentes, plusquam duo millia caballorum ipsius hostis predati sunt.* Idem cap. 28. ejusd. libr. (5.) *Unde hostem quam maximam potuit cum Carolum anno direxit. Vvilelm. Tyrius de bell. sacr. libr. 9. cap. 3. Comes vero eam, (Turrim David sc.) tamquam sibi ab hostibus traditam, usque in pascha, quo transire & dominum redire proposuerat, eam sibi velle habere, ut interim cum suis † honestius in regno moram facere posset, allegabat.* Ait ad patriæ propria, id est in regni sui fines: patria pro regione vel provincia; Arnob. in psalm. 104. diversæ sunt patriæ, Brutiorum, Lucanorum, &c.*

Cap. * 33.

Illo quoque, Duce exercitu per aqueductum directo, multis cum ferreis vectibus precedentibus (erat autem spiculum illius lapide magno conclusum.) Vienna urbs capta immisso hoste per aqueductum, ferreis vectibus amoto spiculo aqueductus. Spiculum aqueductus, vel spiraculum, ut legit Quercetanus, est meatus, quo aquarumductus pungatur sordibus; l. 1. C. de aqueduct. libr. 11.

*Dato autem de medio civitatis sono buccina, obsonentes portas capiunt. In expeditione buccina signum datur; Quint. Curtius libr. 3. (cap. 3.) *Die jam illustri, signum e tabernaculo Regis buccina dabatur.* Idem libr. 5. (cap. 2.) *Tuba cum castra movere vellere signum dabat.* Idem infr. eod. libr. (cap. 4.) *Silenti agmine ac ne tuba quidem dato signo.* Idem libr. 7. (cap. 1.) *Sed has cogitationes, has inter se colloquentium voces, signum tuba datum finit.* Ammian. libr. 24. (in princ.) Julianus... † extraicta quiete nocturna itinerarium sonare litus jubet.*

Adprehensos eos Tolose in exilium ad Alaricum Regem transmisit. Tolosa erat regia Gothorum; Idac. in chronic. Gothi... per Constantium ad Gallias revocati, sedes in Aquitania a Tolosa usque ad Oceanum acceperunt: unde Alaricus Rex Tolosæ dictus est in commonitorio Aniani breviatoris codicis Theodosiani: anno xxii. Alarici Regis Tolose. Et Thorismundus mortuo patre Tolosam velut regni Gothicæ sedem solemini pompa ingressus memoratur; Jornand. de reb. Gothic. cap. † 41. Thorismund ergo patre mortuo, in campis statim Catalanicis, ubi & pugnaverat, regia maiestate subiectus, Tolosam ingreditur. Et Theodoricus ejus successor Tolosæ sedem habuit; de quo Sidon. libr. 4. epist. 8. Cum tabellarius mihi litteras tuas reddidit, qui te Tolosam

*losam Rege mandante mox profecturum certis amicis confitebatur. Ibidem se- † In libr. m eo
dit Theodorici successor Eorius; Ennod. in vit. Epiphanii: ad regnum nepos deest vox,
accessit. Tunc inter eum & Tolosa alumnos † Getas, quos ferrea Eorius Rex Getas. † Et
dominatione gubernabat, orta dissensio est: & in fin. † Alaricus Eorici filius que sequun-
apud Tolosatem urbem Gothorum Rex efficitur.*

*Ipse vero regionem omnem, quæ nunc Burgundia dicitur, in suo dominio re- militer desi-
stauravit. Burgundiones olim accolæ Rheni, in cuius ripa habitabant, castris derantur.
per limitem dispositis, quos burgos vocant, unde nomen Burgundionum,
transito Rheno partem Lugdunensis Galliae occuparunt, quæ ab his Burgun-
dia dicta est; Oros. lib. 7. cap. 32. Burgundionum quoque novorum hostium
novum nomen, qui plusquam octoginta millia (ut ferunt) armatorum, ripæ
Rheni fluminis infederunt. Hos quondam subalte interiore Germania a Druſo
& Tiberio adoptivis filiis Cæsaris per castra dispositos, ajunt in magnam co-
luisse gentem: atque ita etiam nomen ex opere præsumpsisse, quia crebra per li-
mitem habitacula constituta, burgos vulgo vocant: eorumque esse prævalidam &
perniciosa manum, Gallie hodieque testes sunt, in quibus præsumpta pos-
sessione consistunt. Burgundiones orti e Romanis per castra seu burgos dispositi-
os in ripa Rheni fluminis limitis tuendi gratia; Ammian. libr. 28. (cap. 3.)
Gratianer ratione gemina Principis acceptæ sunt litteræ, prima quod jam inde
temporibus præscis, sobolem se esse Romanam Burgundii sciunt. Idem Gregor.
supr. h. lib. cap. 9. Ado Viennensi. Hincmar. in vit. Remigii, & Aimoin.
lib. 1. cap. † 8. Pars tamen Lugdunensis Galliae, quam Burgundiones occupa- † Verba hæc
verunt, Burgundia nomen retinunt. Burgundia situm indicat Sidon. lib. 3. existant in cap.
epist. 3. cum ait, Arvernos in medio positos inter Burgundiones & Gothos: 4. præfat. in
Sic amulorum sibi in medio positæ populorum lacrymabilis præda, suspecti Bur- edit Duches-
gundionibus, proximi Gothis.*

*Burgundionibus leges mitiores instituit, ne Romanos opprimerent. Gundeba- vero Francic.
dus Rex Burgundionum leges condidit de suo nomine dictas. C'est la loi histor. in cap.
Gomibette, unde Gunebodigni dicti capitul. lib. 1. cap. 63. quod refertur in ejusd. præ-
can. parvuli, 22. qu. 5. Gundebadi lege utentes: Gundebadum mitiores le-
ges Burgundionibus instituisse ait Gregorius, ne Romanos opprimerent, id est
veteres Gallos, qui Romani dicebantur, quia Romana lege vivebant, quia
Romanis legis sua usum servavit, & lites inter Burgundiones & Romanos
sua lege quidem disceptari voluit: verum lites inter Romanos lege Romana
judicari tulit, ut legitur in præfat. legum Gundebadi: Inter Romanos vero,
sicut a parentibus nostris institutum est, Romanis legibus præcipimus judicari.*

*Cum autem cognovisset assertiones hereticorum nihil esse, a sancto Avito Epi- Cap. * 34.
scopo Viennensi, Christum Filium Dei, & Spiritum Sanctum aequalem Patri
confessus, clam ut chrismaretur expetiit. Gundebadus Rex Burgundionum Avi-
ti Episcopi Viennensis sermonè adductus, ut crederet Filii & Spiritus Sancti
æqualitatem cum Patre, clam ut chrismaretur expetiit, metu populi deteritus,
ne fidem publice profiteretur: nihil profuit monitio Antistitis, fidem, quantum-
cumque rectam, publicam desiderare confessionem, & professionem; ille enim
in infania usque ad vitæ exitum perduravit: existat Aviti epistola 1. ad Gun-
debadum Regem, in cuius calce hæc verba notanda sunt: ne... suspendamini a
professione, cum jamdudum in confessione teneamini: nihil prodest fides ad salu-
tem, nisi publicetur ubi quis de fide interrogatur apud judicem; Tertull. ad-
versus Valentinian. cap. † 30. Sed nobis quidem va, si excesserimus in aliquo
disciplina jugum: † si obtorquerimus in operibus sanctitatis atque justitiae: si
confitendum alibi, nescio ubi, & non sub potestariibus istius saeculi, apud tri-
bunalia præsidum optaverimus. Augustin. de fid. & symbol. cap. 1. eaque fides
officium a nobis exigit & cordis & lingua; ait enim Apostolus: Corde credi-
tur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem... Salvi fieri non possumus,*

nisi & nos ad salutem proximorum nitentes, etiam ore profiteamur fidem, quam corde gestamus. Burgundiones tamen sub id tempus ad Catholicam fidem convertos testatur Orosius libr. 7. cap. 32. ^{**}) Arriani revertentes ad fidem Catholicam reconciliabantur unctione chrismatis. Gregor. infr. libr. 4. cap. 27. de Brunichilde uxore Sigiberti Regis: *Et quia Arriane legi subiecta erat, per predicationem sacerdotum, atque ipsius Regis commonitionem conversa, beatam in unitate confessa Trinitatem credidit, atque chrismata est.* Idem infr. eod. libr. cap. 28. de Galsuintha uxore Chilperici Regis: *Jam enim in lege Catholica conversa fuerat, & chrismata.*

Magna enim facundia erat tunc temporis beatus Avitus. Facundia laude eum commandant etiam Ennod. in vit. Epiphiani, Agobard. in epist. advers. legem Gundebadi, (cap. 13.) & Ado Viennens. in chron. (ad ann. 492.) Varias ejus ingenii dotes testantur ejus epistolæ, homiliae, & carmina, quæ omnia edidit & notis illustravit vir clarissimus Jacob. Simeonius presbyter sociatus Jesu.

Has ipsas rogationes, quas ante ascensionis Dominicæ triumphum celebramus a Mamerco ipsius Viennensis urbis Episcopo, cui & hic eo tempore praeerat, institutas fuisse. Rogationes institutaæ a Mamerco Viennensi Episcopo, felici exemplo, quia ceteræ ecclesiæ Galliæ hoc institutum statim secutæ sunt, ut refert Gregorius ex homilia Aviti de rogationibus. Idem Sidon. libr. 5. epist. 14. in urbem tamen (ni fallimur) rogationum contemplatione revocabere: quarenum nobis solemnitatem primus Mamerius pater & Pontifex reverendissimo exemplo, utilissimo experimento invenit, instituit, invexit. Idem libr. 7. epist. 1. ad Mamercum: solo tamen in vectarum te auctore rogationum palpamur auxilio, &c. Gregor. infr. libr. 9. cap. 6. His enim diebus rogationes publice celebabantur, que ante sanctam Dominicæ ascensionis diem agi solent. Factum est autem ut procedente Ragnemodo Pontifice cum populo suo, & loca sancta circumueinte, &c. de eisdem Cæsarius Arelatens. homil. † 37. & Ado Viennens. in chronic. (ad ann. 396.)

Sanctus sacerdos prostratus ante altare, † cum gemitu & lacrymis, Domini misericordiam impetratur. Christiani orabant vel flexis genibus, unde preces geniculationes dictæ, id est genuum flexiones; Tertullian. ad Scapul. (cap. 4.) Quando non geniculationibus & jejunationibus nostris etiam siccitates sunt deteguntur. Hieronym. libr. 2. in epist. ad Ephes. (cap. 3. vers. 14.) Legimus cit. epist. quæ enim & Paulum in littore sic orasse, & geniculationes in oratione praecertas: nunc est 55. vel prostrato corpore; Gregor. infr. lib. 10. cap. 15. introeuntes in oratorium, cap. 15. qui ce-repererunt jacentes super humum ante archam sanctæ crucis. Idem de mir. B. lebrantur post Martin. lib. 2. cap. 28. Tunc enim fletu magno solo prostrata nomen beati in Domini refur-vocat confessoris. Idem libr. 2. de mirac. ejusd. cap. 54. Puella vero ex Lectionem, jam suensi jam adulta lumen amisit oculorum, quæ sancti limina adiens, per omne in figura non tempus festivitatis orabat humo prostrata. Maxime monachi prostrati orabant; laboris, sed Rufus. de vit. patr. libr. † 2. cap. 29. Ubi vero post psalmum ad orandum se quietis & projectissent fratres, percurrebant nibilominus singulos, & ante alium jacentem sitiæ. Propter in oratione, quasi mulierum specie ferebantur. Stantes orabant die Dominicæ, hoc & jeju- & a pascha ad pentecosten in memoriam Dominicæ resurrectionis; Tertull. nia relaxante de coron. (cap. 3.) Die Dominicæ jejunium nesas ducimus, vel de geniculatu, & stant-adorare. Eadem immunitate a die pascha in pentecosten usque gaudemus. Aug. oramus, gustin. epist. † 119. a pascha ad pentecosten jejunia relaxantur, in signum la- quod est sitiæ & quietis, & stantes oramus in signum Dominicæ resurrectionis: & ple- gnum resur-rumque in precibus genuum flexio, & prostratio conjungebantur; Augustin. rectionis. homil. 40. (al. serm. 111. in fin.) Scio quotidie venire homines genua figere, frontem terræ concutere, aliquando vultum suum lacrymis rigare.

Cap. 35. Legatos ad eum dirigit dicens: si frater meus vellet, insideret animo, ut nos
Deo

Deo propitio pariter videremus. Alaricus Rex Gothorum Chlodoveum Regem de amicitia per legatos follicitat fratrem nuncupans: Reges inter se solent se fratres vocitare; Ammian. libr. 17. (cap. 5.) Rex Regum Sapor, particeps syderum, frater solis & luna, Constantio Cesari fratri meo salutem plurimam dico. Et apud Cassiodorum 3. var. + 2. & 3. Theodoricus Rex Guudebadum Regem Burgundionum fratrem appellat.

Conjunctique in insula Ligeris, quæ erat juxta vicum Ambaciensem territorii urbis Turonicae. Ambaciensis vicus est in pago Turonensi; de quo Sever. Sulpit. dialog. 3. (cap. 9.) In vico autem Ambatiensi, id est castello illo veteri, quod nunc frequens habitatur a fratribus. Et Gregor. ipse de mirac. B. Martini libr. 2. cap. 17. Quodam die dum Guntranus Bosu contra vicum Ambaciensem Ligerim fluvium transmearet. Recentioribus Ambasia castrum; Robert. Montens. in supplem. Siebert. ad ann. 1161. Caput autem sui honoris, scilicet Ambasiam, tenebat de Rege Henrico: vulgo Amboise.

Ibique a sancto Eufrasio Episcopo, † qui quondam Aprunculo Divisionensi successerat, benigne suscepimus est. Quintianus Rutenensis Episcopus a Gothis sua sede pulsus, Arvernosi se recepit, ubi ab Eufrasio Arvernensi Episcopo benigne suscepimus est, concessis praediis, e quibus viveret. Episcopis sede sua pulsis vi barbarica, praestabantur alimenta ab aliis Episcopis, immo & eis assignabantur præbendæ seu portiones, quæ Græcis ἀδιάφορα, in locupletioribus monasteriis, ex nov. Alexii Comneni, quam intexuit Balsamo in can. 37. synod. VI. in Trull. & libr. 7. respons. de privileg. Patriarcharum. Cap. 36.

Sed quoniam pars hostium per territorium Turonicum transibat, pro reverentia beati Martini dedit edictum, ut nullus de regione illa aliud, quam herbærum alimenta aquamque presumere. Ubi Chlodoveus movit in Alaricum Regem Gothorum, quia pars hostium, id est exercitus, iter habebat per Turonicum agrum, pro reverentia B. Martini edixit, ne milites quid a pagensibus exactitarent, præter herbarum & aquæ copiam. Possessores praestabant annonam & pabulum, ob transitum exercitus; l. si pendentes, §. si quid cloacarii, ff. do usufruct. Sicul. Flaccus de condit. agror. in fin. Nam & quoties militi pretereunti aliive, cui comitatu annona publica praeflenda est, si ligna, atque stramenta deportanda, querendum que civitates, quibus pagis, hujusmodi munera probere solite sunt. Edicto Chlodovei Turonibus in gratiam B. Martini remissum onus praeflandi alimoniam militi. Exemplo Chlodovei Chlotarius & eum secuti Reges omne tributum Turonibus remisere in gratiam B. Martini; de quo Gregor. infr. libr. 9. cap. 30. unde Leo Piclavensis unus e satellitibus Chramni dicebat, beatum Martinum nihil † fisci viribus utile reliquisse; teste ipso Gregorio infr. lib. 4. cap. 16. Cap. 37.

Satisque fuit exercitui, nihil alterius ab hac regione presumere. Praesumere est per vim sumere; Gregor. infr. libr. 5. cap. + 19. cum non haberem de praesenti quod darem, hinc præsumpsi.

Illisque de muro † sagittantibus. Sagittare pro sagitta petere; Justinus libr. 41. (cap. 2.) Hos pari cura ac liberos suos habent: & equitare ac sagittare magna industria docent.

Ipse vero Rex direxit nuncios ad beatam basilicam, dicens, ite, & forsitan aliquod victoriae auspicium ab ade sancta suscipiatis. Chlodoveus, cum per Turones iter faceret ad expeditionem Gothicam, per nuncios auspicia ceperit e basiliça beati Martini, quæ prospera visa sunt ex versiculo psalm. 17. Et præcinxisti me virtute ad bellum, quem primicerius seu præceptor ecclesiæ occinebat, dum hi ecclesiam ingredierentur. Veteres etiam religione, an superstitione, sortibus bibliis usi sunt apertione sacrorum codicium; Gregor. lib. 4. cap. 16. Positis clerici tribus libris super altarium, id est propheticæ, Apóstoli, atque evangeliorum, oraverunt ad Dominum, ut Chramno quid eveniret

Verba hæc
desiderantur
in libro meo
in h. cap. Ex-
hibentur ve-
ro supr. cap.
33. h. libr.

ostenderet. Idem lib. 5. cap. 14. Meroveus vero non credens pytonisse, tres libros super sancti sepulcrum posuit, id est psalterii, Regum, evangeliorum, & vigilans tota nocte petuit, ut sibi beatus confessor quid eveniret ostenderet, & utrum possit regnum capere, an non, ut Domino indicante cognosceret. Idem lib. 8. cap. 4. Nam in die sancto pasche stante fratre meo Sigiberto in ecclesia, procedente diacono cum sancto evangeliorum libro, nuncius Regi advenit, unaque vox fuit pronuntiantis lectionem evangelicam, ac nuncii dicentis, filius natus est tibi, &c. & harum sortium usus quoad res seculares displicuit Augustino; testatur ille epist. 119. (nunc 55. num. 20. in fin.) Hi vero, qui de paginis evangelicis fortes legunt, et si optandum est, ut hoc potius faciant, quam ad demonia consulenda concurrant: tamen etiam ista mihi displiceret consuetudo, ad negotia secularia, & ad vite hujus vanitatem, propter aliam vitam loquentia oracula divina velle convertere. Has, quas sanctorum fortes vocabant, damnavit conc. Agathense can. 42. can. aliquanti, 29. qu. 5. Altissiodor. can. 4. Et ante gentiles insano futuri praesciendi studio Virgilianas fortes quasi fatidicas consukuere; Spartan. in Adriano: quum sollicitus de Imperatoris erga se iudicio, Virgilianas fortes consulueret. Aliud sortis genus fuit per breves scriptos positos super altare; Gregor. de vit. patr. cap. 9. tunc pro hospitio quodam brevibus conscriptis posuit super altare vigilans & orans tribus noctibus, ut quid Dominus juberet, dignaretur manifestissime declarare.

Dum sanctam ingredierentur basilicam, hanc antiphonam ex improviso primicerius qui erat imposuit. Primicerius est præcentor seu primus cantorum choriz: ejus munus est antiphonam imponere, id est cantandam intonare seu modulari; Gregor. de mirac. B. Martini libr. 1. cap. 6. Tunc jaclans pallium, quo utebatur, posuit manum ad sarcophagum cum reliquis sacerdotibus, crucibus paratis ac cereis, impositaque antiphona, dederunt cuncti voces psallentes in excelso. Idem de vit. patr. cap. 4. in Quintiano Rutenensi Episcopo: die tertia, cum jam portæ civitatis appropinquarent, suggerunt ei, ut ipse antiphonam dignaretur imponere, dicentes: si tu beate Pontifex devote antiphonam imposueris, confidimus de sanctitate tua, quod protinus nobis Dominus pluviam dignabitur benigna pietate largiri. Ad officium primicerii pertinet ordo & modus psallendi in choro, pro solemnitate temporum, ex Isidoro in epist. ad Ludisfredum Cordubensem Episcopum can. perfectis, 25. dist. Antiphona est titus canendi alternis choris, a Graco ἀντιφωνή, quem ritum a Gracis in ecclesiam latinam invexit Ambrosius; Sigebert. ann. 387. Ambrosius Episcopus ritum canendi antiphonas in ecclesia primus apud Latinos transtulit a Gracis. Primicerius imponit antiphonam, & chorus psallentium dicitur suscipere antiphonam; Gregor. glor. martyr. lib. 1. cap. 76. Verum ubi cantato responso, antiphonam caterva suscepit monachorum.

Dum eminus in tentoriis commoraretur, pharus ignea de basilica sancti Hilarii egressa, visa est ei, tamquam super se advenire. Farus hic accipitur pro luce, quæ de caelo apparuit; Gregorius de mirac. martyr. libr. 1. cap. 5. circa horam tertiam noctis apparuit ante altare lumen parvulum in modum scintillæ: deinde ampliatum.... effectaque pharus magna. Idem ibid. libr. 2. cap. 34. Referebat autem mihi vir fidelis... vidisse se pharum immensi luminis & caelo delapsam, super beatam basilicam descendisse. Idem lib. 6. cap. 13. factaque pharo magna evanuerunt. Alias farus vel pharus est lychnus pluribus lucernis ardentibus insignitus; Anastas. in Silvestro: Farum ex auro purissimo, quod pendet sub fastigio cum delphinis quinquaginta: & infra: Farum cantharum ex auro purissimo ante altare, in quo ardet oleum nardicum pisticum. Walafridus Strabo vita sancti Galli libr. 2. cap. 34. apud Surium tom. 5. farum, quæ ante altare sancti Galli pendebat, pro incendendis luminaribus.

Erat in his diebus vir laudabilis sanctitatis Maxentius abbas reclausus in mona-

monasterio suo ob Dei timorem, intra terminum Pictavensem. Temporibus Chlodovei in pago Pictavensi vita sanctitate claruit Maxentius abbas, hinc nomen a conditore cella sancti Maxentii: ejusdem meminit Sigebert. ad ann. Chr. 506. martyrol. R. 26. jun.

Cujus monasterii nomen lectio non indidimus, quia locus ille usque hodie cellula sancti Maxentii vocatur. Cellula vel cella S. Maxentii accipitur pro monasterio, ut cella S. Judoci apud Lupum Ferrar. epist. 11. Cellam S. Judoci, quam magnus Carolus quondam Alcuino ad eleemosinam exhibendam peregrinis commiserat.

Hujus vero brachium beatus confessor cum oleo benedicto contractans, imposito signo crucis restituit sanum. Patres eremii oleo signo crucis benedicto argos curabant, quod variis exemplis probant Hieronym. in vit. Hilarion. (num. 32. & 44.) Pallad. hist. Lausiac. cap. † 13. seqq. 12. in vit. Benjamin abbatis, & cap. 19. & 20. seqq. 17. in vit. Macarii abbatis, Cassian. collat. 15. **) cap. 7. de quo diximus in ascetic. lib. 7. cap. † 7. Nec omittendus hoc loco Gregorius de vit. patr. cap. 9. de Patroclo: sed & puellæ due de Lemovicino venientes, oleo quod ipse sanctus benedixit perunctæ a nequitia qua obsidebantur mundate sunt. Idem de vit. patr. cap. 14. in Martio abbate: quartanis tertianis febribus infuso benedicti olei liquore medebatur. Idem eod. libr. cap. 15. de † Senoch abbate: Tunc ille oleo benedictione sanctificato manum manu perungens, abstracto raro sanitati restituit: de quo plura infr. libr. 6. cap. 6.

Interea Chlodoveus Rex cum Alarico Rege Gothorum in campo Vogladense decimo ab urbe Pictava milliario convenit. Chlodoveus cum Alarico pugnavit in campis Vogladensis decimo a Pictavo milliari, c'est Voglay ou vouldé en Poictou, Alaricus in prælio cecidit propria manu Chlodovei. Percussus in genculo. Geniculum pro genu, inde geniculatio pro genuum flexione; Tertul. ad Scapul. (cap. 4.) quando non geniculationibus, & jejunationibus nostris etiam jiccitates sunt depulsa?

Cum contis utraque ei latera feriunt. Contum est hasta; Aimoïn. libr. 4. cap. 32. Tunc unus e Longobardis, vocabulo Amalonus, qui regium contum solitus era: ferre, quemdam Graculum eodem conto percussum, e sella equitatoria super caput suum elevans, reliquos perterrefactos fugere compulit. Idem Gregor. infr. lib. 3. cap. 6. Cujus amputatum caput, & conto defixum, elevant in sublime. Idem infr. libr. 5. cap. 48. precinctus pharetra, & contum manu gerens. Idem libr. 10. cap. † 3. a liture illo unus Longobardorum stans, lorica protectus & galea, contum manu gestans. Alias contum pro unco navis; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 16. Dum autem haec orarem, vocem in altera ripa audio me vocantem, ut navim homini, qui iter agebat, abducerem. Verum ubi acceptis contis, eo versus impetum fluminis sulcare cœpi. Q. Curtius lib. 9. cap. 9. Hi contis navigia adpellebant; hi, dura remos aptari prohibebant, confederant.

Maximus ibi tunc Arvernorum populus, qui cum Apollinari venerat, & primi qui erant ex senatoribus corruerunt. Apollinaris Dux, is erat Sidonii filius, cum Arvernus multis cecidit in prælio Vogladeusi e partibus Alarici.

Chlodoveus vero apud Burdegalem urbem hyemem agens, cunctos thesauros Alarici a Tolosa auferens, Ecolismam venit: locus est corruptus, lege Ecolismam, quæ est recentioribus Engolisma; Gregor. supr. h. libr. cap. † 13. Dynamium Ecolismæ vel Venerandum Arvernus.

Patrata post haec victoria Turones regressus est, multa sanctæ basilice beati Martini munera offerens. Chlodoveus, pugnatetus cum Alarico, Deo & B. Martino votit equum, quo utebatur in prælio: parta victoria voti reus Turones petiit, oblatum equum pretio nummorum centum redimere voluit: sed cum equus hæreret, duplam obtulit, quo facto equus ultra recessit. Tunc

Chlodoveus: *Martinus, infit, bonus in auxilio, carus in negotio; Sigebert. ad ann. 509. Idem Otto Frisigen. & chronic. cap. 32. & Abbas Ursperg. † ad ann. 743.* Sic pater Odonis, qui fuit abbas cluniacensis, cum filium adhuc in cunis vagientem vovisset B. Martino, & puer jam adultus votum implere differens, morbo corruptus fuisset, qui nullo remedio vinci poterat, pater agnoscens pœnam moræ: *Ecce, inquit, beate Martine, quod grata obtuli, exalte requiris, vere, ut decet, exaudibilis es in voto: sed carus in negotio, ut refert Joannes Monach. ejus vit. lib. 1.*

Cap. * 38. *Igiur ab Anastasio Imperatore codicillos de consulatu accepit, & in basilica beati Martini tunica blatea induitus est & chlamide, imponens vertici diadema. Consulatus & patriciatus per imperiales codicillos illibutribus viris confabantur; l. ult. C. de consulib. Ornamenta consularia erant trabea five palma-ta, quæ erat vestis purpurea, scipio, calcei aurati, sella curulis; Caffiodor. 6. var. 1. Pinge vastos humeros vario colore palmate: validam manum vi-toriali scipione nobilita: lares proprios etiam calceis auratis egredere: sellam curulem pro sua magnitudine multis gradibus enijs ascende. Vopisc. in Aureliano: Nam te consulem hodie designo, scripturus ad senatum, ut tibi deputet scipionem, deputet etiam fasces. Chlodoveus ab Anastasio Imperatore consul & patricius togam purpuream & coronam suscepit, quod caute intelligendum; nec enim coronam ut regiam suscepit, sed coronam, quæ patriciis honoris causa dari solebat; de qua diximus lib. 3. de Ducib. & Comitib. cap. 2. Non respuit coronam Chlodoveus, qui erat tantum insigne patriciatus, nudum insigne honoris, non obsequii. Ne vero videretur regium nomen accipere ab Imperatore, coronam hanc Romanam transmisit, & dicavit B. Petro, & quod ait Sigebertus, qui hoc refert ad ann. Chr. 510. eam regnum appellari sole-re, sic accipiendum est, eam ita appellari a Romanis, non a Francis. Re-vera enim Rex Francorum neminem umquam agnovit superiorem; Albertus Argentinensis in chronic. (ad ann. 1346.) cum Francia a nullo haberi dicatur in feudum. Consulatus & patriciatus dignitatem ab Imperatore simul accepit Chlodoveus, quia patriciatus non solebat conferri cuiquam, qui prius consulatum vel præfecturam non gessisset; l. 3. C. de consulibus & patric. Tunica blatea est purpurea; Vopiscus in Aureliano: Et quum ab eo uxori sua peteret, ut unico pallio blateo serico ute-retur.*

Tunc ascenso equo aurum argentumque in itinere illo, quod inter portans atrii, & ecclesiam civitatis est, praesentibus populis manu propria spargens vol-luntate benignissima. Chlodoveus acceptis ab Imperatore codicillis consularibus largitione ulti est in plebem ex more solemini; consules enim initio magistratus largitionem facere solebant, quod vetitum fuit constitutione Valentinia.

† In Frede-ni & Marciani; l. 2. C. de consulib. cujus meminit Justinian. nov. 105. gario meo ni-Atrium ecclesiarum est spatium extra ecclesiam, in majoribus ecclesiis 40. passuum, hil. V. Ai-in minoribus 30. quod gaudet emunitate ecclesiarum; can. & sicut, can. si quis moin. libr. 1. 7. & 20. 17. qu. 4.

cap. 22. & Et ab hac die tamquam consul & Augustus est vocitatus. Idem Frede-gesta Franc. rius in suppl. & cap. 17.

epitom. cap. Egressus autem a Turonis, Parisius venit, ibique cathedralm regni constituit.

17. Idem Fredegar. in suppl. † cap. 17. Parisius sedes regni Francorum electa

†† Similiter a Chlodoveo; Gregor. infr. lib. 4. cap. 22. Et mox Parisius ingreditur, sedem-

nihil. V. Ai-que Childeberti Regis occupat: & infra: Deditque fors Chariberto regnum

moin. libr. 5. Childeberti, sedemque habere Parisius. Idem eod. lib. cap. 42. Guntchramnus

cap. 16. & Rex apud Parisius omnes Episcopos regni sui congregat, ut inter utrosque quid

gesit. Franc. veritas haberet edicerent. Idem infr. libr. 10. cap. 28. Proficiuntur dominus

epitom. cap. meus Rex usque Parisius. Parisius indeclinabile, pro Parisii, seu Lutetia

17. Paritorum, Santonus pro Mediolanum Santonum; Auson. ad Paulin. epist.

24. Santonus ut sibi Burdigalam, mox jungit Agiunum. Lutetia Parisiorum in insula Sequanae fluminis; Jul. Cæsar de bell. Gallic. lib. 7. cap. † 22. Lutetiam proficiscitur, (id est oppidum Parisiorum, positum in insula fluminis Sequanae.) Ammian. lib. 15. (cap. 10.) post circumclausum ambitu insulari Parisiorum castellum Lutetiam nomine.

Meridie in tentorio suo obdormiens. Veteres solebant meridiari, id est somnum meridianum capere; l. medicus, ff. de oper. libert. Varro de re rustic. lib. 1. cap. 2. Ego hic, ubi nox & dies modice redit & abit, tamen astivo die, si non diffinderem meo instituto somno meridie, vivere non possem. Gregor. ipse infr. lib. 3. cap. 5. Nam sopitum vino dormire post meridiem filium jubet. Paul. Warnefrid. de gest. Longobard. libr. 2. cap. 28. Tunc Rosemunda dum se Alboin meridie sopori dedit.

Immiti, inquiunt illi, manum tuam usque ad fundum, ut cuncta reperias. Fundus arcæ pro profundo, ut fundus fluminis pro profundo aquæ; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 70. Sed Domini pietas... providit stilum sub aquis... qui suscipiens funem sustinuit mulierem, ne ad fundum fluminis perveniret.

Quod cum fecisset & esset valde clinus, id est inclinato corpore: Latinis acclinis; Justin. lib. 28. cap. 4. sed acclinis parieti. Beda libr. 3. cap. 17. Unde factum est ut † adclinis destinx, que extrinsecus ecclesiæ pro munimine † In libr. meo: erat apposita, spiritum vite exhalaret ultimum.

At illi ista audientes, plaudentes tam palmis, quam vocibus, eum clypeo ut infra pag. enectum super se Regem constituant. Ex more antiquo Imperatores & Reges 76. lin. 21. clypeo impositi, & circum castra subiecti, coronationis vice; Tacit. 4. hist. & in edit. (cap. 15.) de † Brinione Duce Caninefatum: Impositoque scuto, more gen- Tolosan. pag. tis, & sustinentium humeris vibratus, Dux deligitur. Sic Justinus senior su- 131. lin. 1. per clypeum elevatus, Imperator salutatus; Coripp. de laudibus ejus, libr. † 2. ubi denuo lo- cus iste trans- scribitur,

Quatuor ingentem, clypeis sublimius orbem
Ad tollunt lecti juvenes, manibusque levatus.

Ipse ministrorum supra stetit, ut sua rectus.

Littera, que signo stabili non flectitur umquam,

Nominibus sacrata tribus: idem Zonar. in ejus vit. Sic Hy- patius per seditionem clypeo impositus Imperator salutatus; Zonar. in Justiniano (de Hypatio) καὶ ἐπὶ ἀστιδὸν ἀντὸν μετάποτον ἀπόντες, ἀγρυπένεσι Βασιλέα, & clypeo in sublime elatum Imperatorem consalutant. Julianus codem ritu Imperator creatus ab exercitu; Ammian. libr. 20. (cap. 4.) Impositusque scuto pedestri, & sublatius emensis, † nullo silente Augustus renunciatus. Idem Liban. orat. 4. tom. 2. Eodem solemni ritu Reges Francorum elevati in clypeum; Gregorius infr. de Siegerberto Rege libr. 4. cap. 46. Veniente autem illo ad villam, cui nomen est Victoriacum, collectus est ad eum omnis exercitus, impositumque super clypeo, sibi Regem statuunt. De Gundobaldo, qui se præsumebat natum Chlotarji, idem Gregorius infr. libr. 7. cap. 10. Qui coniunctus cum supradictis Ducibus, Lemovicinum accedens, Brivam Curretiam vi- cum... advenit. Ibique parme superpositus, Rex est elevatus. Sed cum tertio cum eodem girarent, cecidisse fertur: ita ut vix manibus circumstantium su- stentari potuisset. Et hoc de more Francorum factitatum refert Aimoen. libr.

3. cap. † 61. evocatum Gundobaldum, †† more antiquorum Francorum, Regem †† In libr. meo proclamantes esse suum, elevaverunt super clypeum, &c. Sic Theodoricus Rex Gundoaldum: Gothorum se scuto impositum electum gloriatu apud Cassiodor. 10. var. 31. judicamus parentes nostros Gothos inter procinctuales gladios, more majorum scu- to supposito, regalem nobis contulisse præstante Deo dignitatem... tubis concre- pantibus. Inde Pipinus a Francis Rex creatus, elevatus dictus est; Regino 2. chronic. (ad ann. 750.) Pipinus, secundum morem Francorum, electus in Regem, & unctionis per manum sanctæ memorie Bonifacii Moguntiacensis urbis Tom.XI.

Archiepiscopi, & elevatus est a Francis in regno. De Childeberto Rege Gregor. infr. libr. 8. cap. 4. Et Rex nihilominus in die sancto + Dominica nativitatis est elevatus.

Cap. * 41.

Vincosque totondit, & Chararicum quidem presbyterum, filium vero ejus diaconum ordinari jubet. Chararicus & filius ejus capti a Chlodoveo inviti tonsi, & ordinati, pater in presbyterum, filius in diaconum. Hac ætate memorantur quamplures inviti tonsi & ordinati, vel in monasterium quasi in insulam deportati: de Salonio & Sagittario Gregor. infr. libr. 5. cap. 21. Ipsosque in monasteriis a se longiori accessu dimoisi, in quibus paenitentiam agerent, includi præcepit.

Cumque Chararicus de humilitate sua conquereretur. Chlodoveus audivit, Chararicum conqueri de humilitate sua, id est de humiliatione, quam passus erat succisis capillis, quo spes regni recuperandi sublata videbatur: inde clerici dicuntur ordinari humiliatis id est succisis capillis; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. + 53. Deinde ad monasterium sibi proximum humiliatis capillis, ut presbyter ordinatus, cœpit Deo strenue servire. Idem libr. 3. de mirac. ejusd. cap. 15. Tandem inspectis propriæ conscientia noxis, converti decrevit, scilicet ut humiliatis capillis, ipsi sancto deserviret Antistiti. Idem de glor. confess. cap. 22. Ad nos vero cum horum notitia dœnisset, puerum humiliatis capillis huic monasterio cessimus.

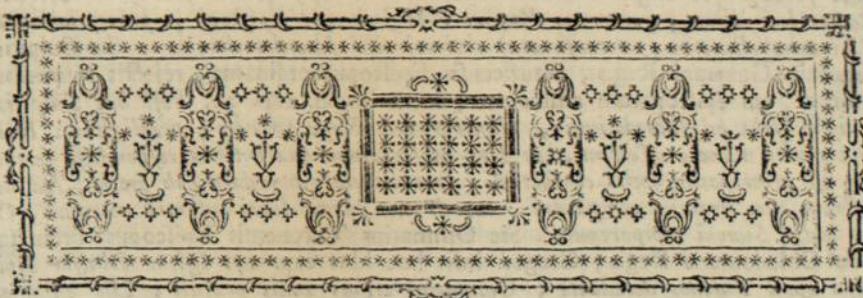
Quod verbum sonuit in aures Chlodovei, quod scilicet minarentur sibi cœsarium ad crescendum laxare. Chlodoveus Chararicum cum filio capite plecti jussit, quod filius patri de succiso capillo conquerenti dixisset, in viridi ligno frondes succisas resurgere, intelligens eos cogitare de coma laxanda, id est demittenda, spe regni non amissa. Comam laxare, est capillum submittere, ut in cap. 4. de vit. & honest. cleric. can. si quis ex clericis, 23. dist. laxare est dimittere; Gregor. infr. libr. 4. cap. 16. Omne quod circumviri, laxare non potero: sed sub mea potestate cum gratia patris mei cupio retinere.

Cap. * 42.

Hec dedit leudibus ejus, ut super eum inimicarentur. Leudes vel leodes sunt vassi vel fideles regi; Gregor. infr. libr. 3. cap. 23. Sed ille, (is erat Theodebertus Rex) muneribus placatis, a leudibus suis defensatus est, & in regno stabilitus. Idem lib. 8. cap. 9. Sed (ut credo) alicujus ex leudibus nostris sit filius. Idem libr. 9. cap. 20. Similiter convenit, ut secundum pactiones inter dominum Guntchramnum, & bone memorie domum Sigebertum initas, leudes illi, qui domino Guntchrammo post transitum domini Chlotarii sacramenta primitus prebuerunt, & si postea convincuntur se in parte alia tradidisse, de locis ubi communere videntur, convenit ut debeant removeri: & infra: Similiter convenit, ut nullus alterius leudes, nec solliciti, nec venientes excipiat. Fredegar. cap. 1. & cum leudis esset aptissimus. Idem cap. 27. Hortabatur a leudis suis, ut cum Theodoberto pacem viiret... & Theodoricum leudes tenebant, ne illuc adgredieretur. Idem cap. 56. Dagobertus... universis leudibus, quos regebat in Austria, jubet cum exercitu promovere. Idem cap. 87. Jussu Sigiberti omnes leudes Austrasiorum in exercitum gradiendum banniti sunt. Aimoin. libr. 3. cap. 81. Fuit autem Guntramus... leudis suis benevolus, gentibus externis pueratus. Sic a Latina voce laus laudare, quia vassi laudant dominum; Ditmarus lib. 5. Ibi tunc Rex a prefato Comite, & a primis illius regionis collaudatur in dominum. Unde laus pro laudatione domini seu professione fidei; idem lib. 6. (in princ.) Henrico (is erat Dux Bavariae) 12. kal. aprilis, cum omnium laude presentium, cumque hasta signifera ducatum dedit.

Cap. 43.

Septultusque in basilica sanctorum Apostolorum, quam cum Chrotilde Regina ipse construxerat, Chlodoveus cum Clotilde Regina construxit basilicam sanctorum Apostolorum Petri & Pauli apud Parisios, in qua conditus est. Hac post mortem fundatoris dicta est basilica S. Genovesæ a reliquiis B. Genovesæ, quæ ibi quiescunt; Gregor. infr. libr. 4. cap. 1.

A D L I B R U M III.

*E*L qualiter eam (Trinitatem) Aaron portat in logio. In procem. Logium est rationale Pontificis, sic dictum, quod in eo λόγος, id est nomen Dei legatur; Gregor. libr. 5. cap. 44. Quam Aaron portavit in logio. Rationale est fascia, quæ tegit pectus Pontificis; Hieronym. in Esaiae libr. 2. cap. 3. (vers. 24.) *Fascia pectus segit, & eum possidet locum in feminis, quem rationale in Pontificibus.* Eadem notatione analogium est pluteum sive pulpitum, in quo evangelium seu verbum Dei legitur; Ekkeard. Junior de cib. monast. S. Galli cap. 1. *Infantulis deinde per ordinem lectitaniibus & analogio descendantibus, aureos in ora ad se elevatis misit.* Gregor. de mirac. martyr. lib. 1. cap. 94. de Cypriano E. Carthag. & martyre: *in cuius basilica analogius, in quo libro supraposito cantatur aut legitur, mirabiliter compositus esse refertur.* Idem de glor. confess. cap. 37. *Est ibi & sepulcrum ipsius sancti Venerandi Episcopi, a quo haec aedes nomen accepit, sub analogio compositum.*

Defuncto igitur Chlodoveo Rege, quatuor filii ejus, id est Theodoricus, Cap. 1. Chlodomeris, Childebertus, atque Chlotarius regnum ejus accipiunt, & inter se aqua lance dividunt. Chlodoveo in regno successere ex æquis partibus quatuor ejus liberi. Reges Francorum succedunt ex stemmate seu genere; Gregorius P. homil. 10. in evang. *In Persarum quoque, Francorumque terra, Reges ex genere prodeunt.* Idem testatur Agath. libr. 1 (prope princ.) παιδες ιν πατρὸν τὴν Βασιλείαν διαδέχομενοι: & infra: ἀλλ᾽ εἰπάτε τε αὐτὸν, εἰς τὴν ινεμονιαν ο πάτριος νόμος. *Fili patribus in regnum succedunt . . . patria tamen lex ad regnum eum vocabat.*

Illæ autem hæc audientes, Apollinarem ad Regem dirigunt. Post excessum Cap. 2. Eufrasio Quintiano Episcopo Rutenensi, & jam a tempore Gothorum apud Arvernos refuga, a populo electo, Apollinaris a Theodorico Rege, cui parabant Arverni, Episcopatum obtinuit, sed eo morte sublato intra quatuor menses, Quintianus præcepto Regis Episcopus ordinatus, ut liquet ex his verbis quæ sequuntur: *Cum autem hæc Theodorico nuntiata fuissent, jussit inibi sanctum Quintianum Episcopum constitui, & omnem ei potestatem tradi ecclesia.* Ab initio regni Francici ordinatio Episcoporum fuit juris regii, quod probatur variis exemplis; Gregor. lib. 4. cap. 18. Denique cum Pientius Episcopus ab hac luce migrasset apud Parisios civitatem, Pascentius, qui tunc abbas erat basilicæ sancti Hilarii, ei succedit ex jussu Regis Chariberti, clamante Austrapiò sibi hunc redhiberi locum. Idem lib. 6. cap. 7. Jovinus iterum, qui quondam provincie rector fuerat, regium de episcopatu præceptum accipit. Idem

libr. 7. cap. 31. *Nuper enim in Aquensi urbe Episcopus obierat, & Nicetius Comes loci illius, germanus Rustici Vici Julienis Episcopi, preceptionem ab Chilperico elicuerat, ut tonsuratus civitati illi sacerdos daretur. Sic Sulpitius beneficio Guntrani Regis, Bituricensis Episcopus ordinatus, rejectis muneribus aliorum, qui episcopatum ambiebant; idem lib. 6. cap. 39. Post hec Sulpitius in ipsa Urbe ad sacerdotium, Guntbramno Rege favente, praeligitur. Nam cum multi munera offerrent, hac Rex episcopatum querentibus respondisse fertur: non est principatus nostri consuetudo, sacerdotium venundare sub pretio, sed nec vestrum cum premiis comparare; ne & nos turpis lucri infamiae notemur, & vos mago Simoni comparemini. Sic Ommatius Turonensis Episcopus ordinatus iussu Chlodomeris Regis; Gregor. infr. hoc libr. cap. 17. Igitur Dinfio Episcopo apud Turonos decedente, Ommatius tribus annis praesuit. Hic enim ex iussu Chlodomeris Regis . . . ordinatus est. Euphronius Turonensis Episcopus ordinatus praecerto Chlotarii; idem lib. 4. cap. 15. Et data praeceptione, xviii. post beatum Martinum sanctus Eufronius ordinatur Episcopus. Etiam canones Gallicani in electione Episcoporum consensum Regis desiderarunt, ne electus regno suspectus esset; Synod. Aurelianens. V. can. 10. Ut nulli episcopatum premis aut comparatione liceat adipisci, sed cum voluntate Regis, juxta electionem cleri, ac plebis, &c. Et Synod. Valentini. + III. can. 7. si quando alicujus civitatis Episcopus vocatione Domini decesserit, a glorioissimo Principe supplicando postuletur, ut canonicam electionem clero & populo ipsius civitatis permittere dignetur, &c. Electionem quidem restitui voluere patres, sed non sine voluntate & beneplacito Principis: & sub Regibus tertia Stirpis, restituta electione, huic modus adhibitus, ne electio fieret, priusquam a Rege petita esset libera electio, ex testamento Philippi Augusti apud Rigordum (ad ann. 1190.) Si forte contigerit sedem episcopalem, vel aliquam abbatiam regalem vacare, volumus ut canonici ecclesie, vel monachi monasterii vacantis, veniant ad Reginam & Archiepiscopum, sicut ante nos venirent, & liberam electionem ab eis petant; & nos volumus quod sine contradictione eis concedant.*

Et statim directi nuntii, convocatis Pontificibus, & populo, eum in cathedralm Arverne ecclesia locaverunt. Quintianus installatus solemniter in sede episcopali: ordinatio & installatio Episcoporum siebat solemniter: solemnia instal-

[†] In operibus lationis Geraldii Lemovicensis Episcopi refert Ademarus [†]: Post benedictionem
hujusce au- comitati sunt eum usque Lemovicum Arnaldus, & Grimoardus Episcopi primus
ctoris apud ad sanctum Martialem venerunt, simul & recepti sunt a monachis, inde mo-
Labbe bi- nachi eos duxerunt, cum antiphonis usque ad ecclesiam Cairoensem, ibi in
blioth. M.S. cathedra sedet, & humeris populi vectus, canonitis antiphonas concinentibus,
locum hunc textum evangeliorum a Grimoaldo Episcopo legendum sumpsit, & ita benedi-
non inveni. cens dextera assidue, ad ostium basilice S. Stephani, cum gloria deductus est,

lationis Geraldii Lemovicensis Episcopi refert Ademarus † : Post benedictionem comitati sunt eum usque Lenovicum Arnaldus, & Grimoardus Episcopi primum ad sanctum Martialem venerunt, simul & recepti sunt a monachis, inde monachi eos duxerunt, cum antiphonis usque ad ecclesiam Cairoensem, ibi in cathedra sedet, & humeris populi vectus, canonitis antiphonas concinibus, textum evangeliorum a Grimoaldo Episcopo legendum sumpit, & ita benedicens dextera assidue, ad ostium basilice S. Stephani, cum gloria deductus est, Grimoardus tradidit ei portas ecclesie, Arnaldus cordas signorum, & ambo in sedem sancti Marcialis intronizaverunt eum, & clara voce Te Deum laudamus Arnaldus Episcopus intonuit. Episcopum sedentem osculati sunt omnes, deinde missam celebraverunt, &c. De installatione Vvibodi Cameracensis Episcopi Baldricus Noviomensis ***) chronic. Camerac. lib. 2. cap. 90. Nam cum dignitatis tanto munere suscepto rediret, adeo quippe astu torrente fatigatus, ut cum ad ecclesiam usque pervenerit, vix campanam, cuius tintinnabulo Episcopi dignitatem vindicandam sibi indicare deberet, vix inquam pre molestia agitudinis movere potuerit. Abbatum quoque installatio fiebat solemniter, sed hoc vetitum in abbatibus cisterciensibus ; Honorius III. ad abbates hujus ordinis in cap. ne Dei ecclesiam, de simon. Installationis solemnitates in electis abbatis ordinis vestri fieri prohibentes.

Cap. 5.

Igitur mortuo Gundebado, regnum ejus Sigismundus filius ejus obtinuit, monasteriumque Agaunense solerti cura cum domibus basilicisque adificavit. Circa ann.

ann. Ch. 600. Sigismundus Rex Burgundiorum Agaunense monasterium apud Allobroges ad radicem montis S. Bernardi adificavit in honorem S. Mauritii tribuni legionis Thebeat & sociorum martyrum ; Aimoin. libr. 2. cap. 4. Tunc temporis Sigismundus basilicam sanctorum Mauriti & sociorumque ejus magnis extruebat impensis, in loco nuncupato Agauno, &c. est S. Maurice en Chablais sur le Rhone. Et hi sunt, quos Gregorius vocat sanctos Agaunenses infr. hoc cap. Nihilominus ille ad sanctos Agaunenses abiens, per multos dies in fletu & jejuniis durans, veniam precabatur. Et idem de mirac. martyr. cap. 76. (libr. 1.) accidit ut misso presbytero munera fratribus, qui sanctis Agaunensibus deferviunt, ex voto transmitteret. Horum martyrum reliquias in ecclesia Turonensi inventas tradit idem infr. libr. 10. cap. 31. (sect. 19.) † ecclesiam urbis Turonicæ . . . In qua, sicut a longevis presbyteris comperi, beatorum ibidem reliquie Agaunensium ab antiquis fuerunt collocatae. Mauricius & socii martyrum passi apud Agaunum, quod oppidum est super Rhodanum ; Otto Frinling. 3. chronic. cap. 45. Mauricius ergo cum sociis, qui sex M. DCLXVI. fuisse dicuntur, apud Agaunum super Rhodanum situm oppidum, martyrio coronantur.

Cui dormienti orarium sub collo positum, ac sub mento ligatum, trahentibus ad se invicem duobus pueris suffocatus est. Sigismundi Regis filius dormiens interceptus, & a duobus pueris, id est servulis, orario collo circumiecto strangulatus. Orarium varie accipitur apud veteres : hoc loco pro fascia, quæ ori seu collo apponitur. Eodem sensu hac voce usus est Gregorius infr. libr. 4. cap. † 20. Chrammus super scannum extensus orario fuggillatus est. Et Ambrol. de exces. Satyr. (lib. 1. num. 43.) quos initiatos esse cognoverat, † ab his divinum illud fidelium sacramentum poposeit : non ut curiosos oculos inferret arcana, sed ut fidei sua consequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario, & orarium involvit collo, atque ita se dejicit in mare. Et Augustin. de civit. Dei lib. † 22. cap. 8. num. 7. Tunc, sicut potuit, oculum lapsum atque pendente, loco suo revocatus ligavit orario. Et Gregor. Pap. libr. 6. epist. 27. Duas autem camisas & quatuor oraria vobis transmisi, quæ predictis viris ex benedictione sancti Petri peto humiliter offerri. Alias orarium accipitur pro veste seu tunica, quæ circum os habet capitium seu περισόμιον, hoc sensu id videtur accipere Gregorius infr. libr. 6. cap. † 16. Cumque die sabbati Priscus præcinctus orario, nullum in manu ferens ferramentum, Mosaicas leges quasi impleturus secretiora competenter. Priscus Judæus notatur die sabbati præcinctus orario locum secretum accessisse, quasi legis Mosaicæ impletandæ causa, quia Judæi die sabbati orario præcincti, ne corpus nudum videretur, locum secretum petebant, ventris expurgandi causa, priusquam accederent ad orationem, ut docet Jo. Buxtorfius synagog. Judaic. cap. † 4. Judæi captabant se & In lib. meo cretum ad necessaria : speluncam intravit Saul ventris levandi causa : idem de Bafileæ 1680. Persis Aimmian. libr. 23. (prope fin.) Super his nec stando mingens, nec ad cit. loc. nihil. requista naturæ sedecens facile visitur Persa : ita observantius haec aliaque perdenda declinat. De Ægyptiis Mela lib. 1. de sit. orb. cap. 9. Cibos palam & 7. & 13. A extra sua tecta capiunt : obscœna intimis adiunctum reddunt. Secretiora sunt, quæ vertice ad tærema loca vocavit Gregor. de mirac. B. Martini lib. 3. cap. 59. Nec mora, los librum secreta digestionum loca puer expedit, deducitur in angulo ventris purgandi gratia. perlegere o- Nihilominus ille ad sanctos Agaunenses abiens, per multos dies in fletu & tium non fuit. jejuniis durans, veniam precabatur, psallentium ibi assiduum instituens. Sigismundus Rex dolens de morte filii, quem consilio novercae occidi jussit, pro ejus salute anniversarium instituit in monasterio Agaunensi a se fundato. Mos antiquissimus ecclesiæ est, ut anniversarium officium celebretur pro mortuis; Tertull. de monogam. (cap. 10.) Enim vero & pro anima ejus orat, & refrigerium interim adpostulat ei, & in prima resurrectione consortium, & offert

annis diebus dormitionis ejus. Nam hæc nisi fecerit, vere repudiavit quantum in ipsa est. Ideo dies depositionis seu sepulturae defunctorum referebatur in necrologium seu librum defunctorum, ut eorum memoria conservaretur, & pro his anniversarium officium celebraretur: unde anniversarium cœpit celebrari pro Osvaldo Rege Nordhunibrorum, ex quo dies ejus depositionis inventus est in codice defunctorum, quem annale vocat Beda lib. 4. histor. cap. 14. *Quarant in suis codicibus, in quibus defunctorum est adnotata depositio, & inventi illum bac (ut diximus) die raptum esse de seculo.* Celebrent ergo missas per cuncta monasterii oratoria hujus, sive pro gratiarum actione exaudite sua deprecationis, sive etiam in memoriam prefati Regis Osvaldi, qui quondam ipsorum genti preerat. Et infra: Credidit ergo verbis pueri presbyter, ac statim egressus requisivit in annali suo, & inventit eadem ipsa die Osvaldum Regem fuisse peremptum. (Et infr.) Et ex eo tempore non solum in eodem monasterio, sed & in plerisque locis aliis cœpit annuam ejusdem Regis a militis Christi natalitiis dies missarum celebratione venerari.

Cap. 6.

Cui a beato Avito abbe Nutiacensi, magno tunc temporis sacerdote, datum est. Avitus abbas Nutiacensis consilium dedit Clodomiri Regi Aurelianensi, ut abstineret a nece Sigismundi Regis Burgundionum, quem in vinculis captum tenebat: ubinam situm esset monasterium Nutiacense vix est dicere: Nutiae civitatis meminit idem auctor infr. libr. 4. cap. 16. *Saxones... exeentesque de regione sua in Franciam venerunt, & usque in Nutiam civitatem predas egerunt.* Nocetum Aimoin. lib. 3. cap. † 43. *Trans Matronam in villam Nocetum nomine. Noyfy.*

Cap. 7.

Aliis vero super orbitas viarum extensis. Orbita est sulcus viæ, quem orbis rotæ currus efficit, Gallis, *Orniere des chemins.* Ifidor. orig. lib. 15. cap. † 16. in fin. *Orbita vestigium carri, ab orbe rotæ dicta.* Continuat. Bede libr. 2. cap. 26. *Securi peregrini insuetas viarum terebant orbitas.* Seren. Samonic. de medicina, (de istu scorpii, cap. 47.)

Quæ sola signavit volvendis orbita plaustris.

Ecce verbum directum habemus. Verbum directum est verbum imperativum, quasi verbum rectum Regis, imperantis procedi contra hostem. Eadem locutione utitur Gregorius infr. lib. 4. cap. 14. *Desistite quæso, desistite ab hac intentione. Verbum enim directum non habemus.*

Illa quoque ad Deum conversa, mutata ueste monasterium sibi intra Pictavensem urbem construxit. Radegundis Regina uxor Chlotarii Regis ueste mutata, fundavit monasterium virginum in honorem sanctæ crucis. Hocce monasterium institutum est sub regula Cæsarii Arelatensis Episcopi; de qua exstat ejus epistola ad Episcopos scripta apud Gregorium infr. libr. 9. cap. 43. Et quoniam... instituente atque remunerante præcellentissimo domino Rege Chlothario, monasterium puellarum Pictava urbe constituit: conditumque quantum mihi munificentia regalis est largita, facta donatione dotavi. Insuper congregatio, per me Christo præstante collectæ regulam, sub qua sancta Cæsaria degit, quam sollicitudo beati Cæsarii antisititis Arelatensis ex institutione sanctorum patrum convenienter collegit, adscivi. Eodem pertinet epistola Episcoporum ad Radegundem, quæ præmissa est cap. 39. ejusd. libr. Tamen specialiter definimus, si qua (sicut dictum est) de locis sacerdotialiter, nostra gubernationi Domino providente commissis, in Pictavina civitate uestro monasterio meruerit sociari, secundum beatæ memorie domini Cæsarii Arelatensis Episcopi constituta, nulla sit ulterius discedendi licentia. Et Fortunatus Pictaviensis Episcopus, & Radegundis cultor devotissimus, lib. 8. carm. (1.)

Regula Cæsarii linea nata sibi est:

Idemque carm. 4. ejusd. libr.

*Concipiente fide Christi Radegundis amore
Cæsarii lambit regula quicquid habet.*

Ejus

Ejus vitam diversis libris scripsere idem Fortunatus, & Bandomina una e virginibus ejusdem monasterii: utraque exstat apud Surium tom. 4. (13. aug.) ejus meminit & Gregorius libr. de glor. confess. cap. 106.

Expansio que in parte domus illius tentorio. Tentorium, xxviii, une tapisserie. Theodoricus vero intelligens hunc hac cognovisse, fabulam fingit, & alia ex aliis loquitur. Fabula pro sermone nugatorio, vel jocundo; Senec. epist. 77. In fabellam excessi non ingratam tibi. Hieronym. ad Castrutum (num. 2.) Et ne veteres replicando historias longum faciam, & excedam mensuram epistole, brevem tibi fabulam referam, qua infanticie mea temporibus accidit. Et Sidon. libr. 7. epist. 2. Habetis historiam juvenis eximis, fabulam Milefiae vel Atticae parem. Greg. infr. lib. 4. cap. 9. Hunc Theodovaldum ferunt mali suis se ingenii, ita ut iratus cuidam, quem suspectum de rebus suis habebat, fabulam fingeret, dicens. Idem lib. 5. cap. 49. Ad civitatem vero Turonicam Berulfus Dux cum Eunomio Comite fabulam fingit, quod Guntchrammus Rex capere vellet Turonicam civitatem. Plerumque etiam fabula accipitur pro sermone maledico, & famoso; Horatius sermon. libr. 1. (1. 69. 70.)

Mutato nomine, de te

Fabula narratur.

Propert. libr. 2. eleg. ¶ 32.

Semper formosis fabula poena fuit.

Chlotarius vero vale dicens, & pro munere gratias agens, ad metatum regres- sus est. Metatum est hospitium, quod militibus vel hospitibus præbetur; l. 1. & tot. tit. C. de metat. Inde metatores, qui hospitium præsignant; Optat. libr. 3. (cap. 4.) Nam cum, ante venturos milites, metatores (ut fieri solet) mitterentur: & metatoria epistola, est epistola adventoria, qua amicus amico adventum significat hospitiis causa; Sidon. libr. 8. epist. ¶ 11. Huic quodam tempore Burdegalam invisens metatoriam paginam quasi cum musa prævia misit. Recentioribus metatum pro hospitio quolibet; Gregor. infr. libr. 5. cap. 19. Ipse vero ad metatum discessit. Idem lib. 10. cap. 2. Unus puerorum, Evantii scilicet, qui cum eodem abierat, direptam speciem de manu cuiusdam negotiatoris ad metatum detulit. Idem infr. h. libr. cap. 15. In metatu ejus ait ad eum homo. Idem infr. libr. 5. cap. 19. Recedente vero Rege ad meta- tum suum.

Dicere enim erat solitus Rex: velim umquam Arvernū Lemanem, quæ tan- Cap. * 9.
te jocunditatis gratia resulgere dicitur, oculis cernere. Perlato falso nuntio de morte Theodorici Regis, cuius sorti obvenerant Arverni, ab Arcadio uno ex senatoribus Arvernis, Childebertus properavit, ut regionem occuparet, cuius pars inferior vocatur Lemane; Gregor. infr. libr. 5. cap. 34. Tantaque inunda-
tione Limane est infusum, &c. Sic dicta a limo propter soli foecunditatem,
quam laudat idem libr. de mirac. martyr. cap. 84. (libr. 1.) Sicut Limane
vestitum segetibus, nudum habetur a silvis. Et hic est angulus invidiosus, cui
ta topere Gothos inhiasse scribit Sidon. libr. 3. epist. 1. Quod cuius meriti esse
possit... vel Gothis credite, qui sponenuero etiam Septimaniam suam, sa-
diunt vel refundunt, modo invidiosi hujus anguli etiam desolata proprietate po-
tiantur. Inde regionis incolæ Limanici dicti; Gregor. de glor. confess. cap.
31. illud apud Arvernos gestum in adolescentia mea in veritate cognovi. Qui-
dam presbyter solitarius iter carpens, ad hospitium cuiusdam pauperis Lima-
nici mansionem expetit: vulgo la Limagne d' Auvergne.

Et unde ingredetur pervium patulum non haberet. Patulum portæ urbis
est ostium patens: improrie dictum; patulus enim dicitur, quod patet naturali-
ter, ut arbor. Patens vero est, quod aperitur & clauditur, ut oltium; Serv.
in eclog. 1. in illa verba: Tityre tu patula. Patulas manus dixit Sidon. libr.
1. epist. 2. Patula spectacula idem Gregor. libr. 5. cap. 14. cum canibus

exerceamur venatione, spectaculisque patulis jocundemur. Pervium est qua via patet; Gregor. infr. h. libr. cap. 37. Gravis eo anno & solito asperior hyems fuit, ita ut torrentes concatenati & gelu, pervium populis iter tanguam reliquum præberent.

Cap. * 10. *Sexaginta calices, quindecim paternas, viginti evangeliorum capsas:* pro paternas lege patenas, uti legit Aimoin. libr. 2. cap. 8. Patena est patella, quæ superponitur calici, in quo deponitur sacrofætus sanguis Christi. Alias patena pro loculo, in quo sanctum chrisma custoditur; Anastas. in Silvestro: *Patenam argenteam chrismalem auro clusam pensantem libras quinque.* Chrismarium vocat Gregorius de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 32. *Elevato chrismario contra ignem, exortus subito ventus, vento illi contrarius, flamas a telo ecclesiastico avertens, aliam pepulit in partem.* Patenæ aliæ erant aureæ vel argenteæ, aliæ crystallinae; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 10. *Est apud nos patena colore saphyrino, quam dicitur sanctus de Maximini Imperatoris thesauro detulisse, de qua super frigoreticos virtus sape procedit...* *Est & apud Condatensem vicum alia quoque patena a sancto exhibita holocrystallina, simile infirmis beneficium præbens.* Capsa evangeliorum est cista, in qua codex evangeliorum custodiæ causa deponitur; Gregorius de glor. confess. cap. 63. *Tunc capsam ad sancta evangelia recludenda, patenamque & calicem ex auro puro pretiosisque lapidibus præcepit fabricari.*

Cap. 12. Theodosicus vero cum exercitu Arverno veniens, totam regionem devastat ac proterit. Theodosicus iratus, quod Arverni auctore Arcadio Childebertum admisissent, accepto falso nuntio de ejus nece, Arvernus id est Arverniam totam armis vastavit. Arverniam cladem refert idem Gregor. de vit. patr. cap. 4.

Interea Archadius sceleris illius auctor, cuius ignavia regio devastata est, Bituriges urbem petiit. Erat autem tunc temporis urbs illa in regno Childeberti Regis. Arcadius, ut vita sua consuleret, cum tutus non esset apud Arvernus, Theodosium offensum habens, ob studium in Childebertum, Bituriga secessit, quæ urbs erat in ditione Childeberti.

Cap. † 13. *Tunc ante ora parentum, vincitis post tergum manibus oblati.* Captivi vinciti ligatis post tergum manibus: idem de reis in gravioribus criminibus; Gregor. infr. h. libr. cap. 36. *Tunc cedentes eum pugnis, sputisque perurgentes, vincitis post tergum manibus ad columnam lapidibus obrunt.* Q. Curtius libr. 6. cap. 9. *Tum Philotam religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum jussit induci.* Et Gregor. ipse de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 16. *Ducebatur ergo non solum catenis collo revinctus, verum etiam post tergum manibus colligatis.* Apud Assyrios supplicis signum, manus post tergum nexæ; Ammian. libr. 18. (cap. 8.) *Salutavit patronum appellans & dominum, manus post tergum connectens, quod apud Assyrios supplicis indicat formam.*

Erat autem ibi tunc temporis quidam Litigius ex minoribus, qui magnas sancto Quintiano parabat infidias. Minores sunt qui sunt de plebe; Tacit. 16. annal. (cap. 8.) qui appellato Principe instantem damnationem frustrati, mox Neronem circa summa scelera discentum, quasi minores evasere. Idem juniores, hoc enim nomen non ætatis est, sed conditionis; capitul. lib. 3. cap. † 63. *De vulgari populo, ut unus quisque suos juniorum disstringat.* Aliis locis juniorum sunt ministri vel officiales; Beda libr. 5. cap. 7. Abeunte autem Romanum Ceadualla succedit in regnum Hun, de stirpe regia, qui cum triginta septem annis imperium tenuisset gentis illius, & ipse relicto regno, ac junioribus commendato, ad limina beatorum Apostolorum, Gregorio Pontificatum tenente profectus est. Minores etiam pro junioribus, seu recentioribus accipi invenies; Virgil. 1. Aeneid. (536. 537.)

. nunc fama minores
Italianam dixisse.

Vel etiam pro posteris, & opponuntur majoribus, ut illo loco 3. Aeneid. (268.)
† letique minores.

Ita ut *O* quadam vice uxori, que sanctus fecerat pro ridiculo indicaret. Ridiculum pro derisione, confusione, contemptu; Augustin. de fide Manich. cap. 34. *Magna ridicula, magna cæcitas.* Willelm. Malmesbur. de gest. Pontific. Anglor. lib. ** 2. Et ne daretur ab imperitis ridiculo, vel superbis jactantie notaretur elogio, visitibus hominum aditus, nocturnus viator totum iter conficiebat; de quo plura infra lib. 10. cap. 16.

Victoriaci castri muros expetens, cum rebus omnibus in eo se studuit communitate. Victoriacum castrum antiquum & munitum (Gallis, Vitry), ejusdem meminit Gregor. infra lib. 4. cap. 46. *Veniente autem illo ad villam, cui nomen est Victoriacum, collectus est ad eum omnis exercitus.* Idem Aimo. lib. 3. cap. 12. & Gregor. infr. lib. 6. cap. 41. *His diebus ei filius natus est,* quem in villa Victoriacense nutriti precepit. Flodoard. in chronic. ad ann. 952. *Nec non Pentigonem fiscum, quem Heribertus invaserat, aliamque munitionem Rex contra Victoriacum instruit.*

Tunc Arekilus positis super altare sanctum manibus, juravit ei, ut securus egrederetur. Iusjurandum solemne siebat vel posita manu super altare, ut hic, vel tacta palla altaris; Gregor. infr. lib. 5. cap. 14. Qui ambienter jurans, pallam altaris fidejussorem dedit, numquam se exinde sine iussione Regis egressum: vel tacta palla sepulcri sancti Martini; idem lib. 5. cap. † 48. Sed post illata damna, iterat iterum sacramenta, pallamque sepulcri beati Martini fidejussorem donat, se nobis numquam adversaturum: vel etiam manu levata contra ædem sacram; idem Gregor. lib. 8. cap. 16. Ecce templum sanctum, & contra iura ut liber. Nam calcare limen sacrum non permitteris. Adrevaldus de mirac. sancti Benedict. lib. 1. cap. † 37. al. lib. 1. part. 2. cap. 5. num. 20. Cumque item dirimere vellet, atque ille, qui pretium habuerat, compari se reddidisse modis omnibus adfirmaret, nec dictis ejus fides adhiberetur; necessitate compulsus dexteram contra basilicam extendere, cum furore juramentum protulit.

Quo interfecto, res ejus fisco conlata sunt. Munderico reo affectati regni aduersus Theodoricum Regem dedito, occiso præter fidem datam, res ejus in fiscum redactæ. Legibus regni, bona damnatorum perduellionis fisco addicuntur; Gregorius infr. lib. 5. cap. 26. Sed *O* duo filii ejus Burgolenus *O*. Dodo, ob crimen majestatis latae judicio mortis suscepto, unus ab exercitu vi oppressus est: aliis in fuga adprehensus, truncatis manibus *O* pedibus interiti. Resque omnes tam eorum, quam patris, fisco conlatae sunt.

Multi tunc filii senatorum in hac obsidione dati sunt. Sed orto iterum inter Reges scandalo, ad servitium publicum sunt addicti. Apud Romanos obsides, si fides falleretur, capite damnati; T. Liv. libr. 9. (paulo post princ.) Propter necessariam sacerdotis dilationem, obsides etiam sexcenti equites imperati, qui capite fuerent, si pacto non staretur. Idem ob fugam de saxo Tarpeio dejecti; idem lib. † 25. paulo post princ. † obsides Tarentinos . . . Hos crebris colloquiis sollicitatos, corruptis audituis duabus, cum primis tenebris custodia eduxisset, ipse (Phileas) comes occulti itineris factus profugit . . . deducti in comitio, virgisque, approbante populo, cœsi, de saxo deficiuntur. Jure civili obsides interim pro captivis habentur, ideo testari non possunt de bonis, quæ apud nos reliquerunt, nisi beneficio Principis; l. obsides, ff. qui test. fac. puta si beneficio Principis acceperint usum togæ Romanæ; l. sed si accepto, de jur. fisc. & obsidum bona, quæ apud nos sunt, sicut captivorum, omnimodo in fiscum rediguntur; l. divisor Commodus, eod. tit. Nobiles pueri in obsidione dati, id est obsides ex pacto inter Theodoricum & Childebertum Reges, fide fracta, hinc inde in servitatem redacti.

Erat enim intra Trevirici termini territorium, cuidam barbaro serviens. At talus nepos Gregorii Lingonensis Episcopi, unus ex obsidibus datis pacto inito inter Theodoricum & Childebertum Reges, in servum veniit cuidam barbaro id est pagano. Hac aetate pagani erant viles & contempti, & ob contemptum pro barbaris habebantur, & barbari vocabantur; Catholici vero orthodoxi, honoris causa, quod fidem Romanam sequerentur, vocabantur Romani. Hoc sensu barbari a Romanis distincti;

Fortunat. libr. 2. carm. 9. de Launibode:

Quod nullus veniens Romana gente fabravit,

Hoc vir barbaricae prole peregit opus.

Idem lib. 4. carm. 26.

Sanguine nobilium generata, Parisius urbe,

Romana studio, barbara prole fuit.

Idem lib. 7. cap. 8.

Romanusque lyra, plaudat tibi barbarus harpa.

Idem libr. 9. (cap. 16.)

Gentibus adstrictus, Romanis charus haberis.

Nor semel barbarum pro pagano accepit Gregorius, ut libr. de vit. patr. cap. 5. de Portiano abbatte: Sic enim servus fertur fuisse cujusdam barbari. Idem libr. 2. de mirac. B. Martin. cap. 59. Simile est & illud, quod mulier post emeritam libertatem rufus a patrone filii barbaris venundatur: inde barbaries pro pagania, vel paganism, ut infr. hoc ipso cap. Ecce enim dies solis adeat (sic enim barbaries diem Dominicum vocitare consuetar est.) Romanum pro orthodoxyo passim invenies; Gregorius de mirac. martyr. cap. 25. (libr. 1.) cogitavit intra se dicens, quia ingenium est Romanorum (Romanos enim vociant homines nostrae religionis.)

Tunc locato secundo nomine quodam, ait: veni mecum & venunda me in domo barbari illius. Hac aetate non desierant esse servi: in Gallia servitus extincta regnante Ludovico Hutino circa annum Christi 1315. teste Joanne Tilio, & paulo ante in Flandria sub Margareta Comitissa circa annum 1252. auctore Mejero, annal. libr. 9.

Fercula regia componere possum. Coquorum est ferculum componere, id est condire, ordinare, struere; Servius in illum vers. 1. Aeneid. (706. 707.)

quibus ordine longo

Cura penum struere.

struere, inquit, ordinare, componere, unde & structores dicuntur ferculorum compostores: vestem componere pro sarcire dixit idem de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 58. Puer Parisiacus, cuius artis erat vestimenta componere: sepem componere idem de mirac. ejusdem. libr. 3. cap. 29. Ex Turonico vero territorio servus cujusdam dum die Dominico sepem componeret: inde compeditio pro structura, vel cura, ut compeditio lychinorum; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 104. de lychno ardente ante corpus B. Felicis Nolani Episcopi: Ille autem, cui hoc erat officium contuerit, ad ejus compositionem accedens, laxato fune dissestit, quasi oleum petiturus. Saepius componere est quod debeatur solvere, ut bannum componere, idem quod multam solvere; Anastas. in can. statuum, 16. qu. 1. Bannum nostrum componat, & communione privetur. Domos vel muros componere pro struere edificare; Greg. infr. lib. 5. cap. 46. Multa in civitate illa edificia fecit, domos composita, ecclesiam fabricavit. Idem libr. 6. cap. 41. Misitque ad Duces & Comites civitatunt nuncios, ut muros componerent urbium.

Ecce enim dies solis adeat (sic enim barbaries diem Dominicum vocitare consuetar est.) Dies solis dies Dominicus nobis dicitur; Tertull. apologetic. cap.

† 16.

† 16. *æque si diem solis latitie indulgemus.* Imp. in l. 13. C. Th. de exact. Solis die, quem Dominicum rite dixerat maiores.

Et omnibus, qui cum eo erant, ipse dispensabat cibaria, & pulmenta. Leo servus cuiusdam barbari dispensabat cibaria & pulmenta. Cibarium est panis, qui in cibo datur, quia panis est diurnus & vulgaris cibus; Columella de re rustica lib. 2. cap. 9. inter frumenta etiam panicum & milium ponenda sunt... nam multis regionibus cibariis eorum coloni sustinentur. Pulmentum est edulium vel obsonium, quod pani additur, inde pultem, & pulmentarium a pane distinguunt Plin. libr. 18. cap. 8. Pulte autem, non pane, vixisse longo tempore Romanos manifestum, quotiam inde & pulmentaria hodieque dicuntur. Et Gregorius ipse infra hoc cap. eadem distinctione usus: *quarta enim inlucescit dies, quod nihil panis pulmentique gustavimus.* Idemque libr. 5. cap. 10. de † Patroclio recluso: sed nec pulmento aliquo utebatur, cuius vitius erat panis in aquam infusus, atque sale respersus. Pultes pro pulmentis; Gregor. de vit. patr. cap. 1. posuit in eo cunctos simul, quos paraverant cibos, tam pisces, quam olera, sive legumina, vel quicquid ad comedendum monachis destinatum fuerat, dixitque de his pultibus nunc reficiantur fratres.

Dic tu, o creditor socii mei. Servum dispensatorem creditorem vocat, quia ei credita est dispensatio edulium, vulgo credencier: eadem analogia fideles seu consiliorum participes creditos vocat idem infr. libr. 9. cap. 10. transmittit abbas & creditos tuos, ut hoc que loquer exponant. Idem de miracul. martyr. libr. 1. cap. 72. Cumque puer ejus, quem tunc creditum habebat, suspenso ad collum ducentis aureis, navem cum eodem ascendisset. Idem de glor. confess. cap. † 63. Quod niro perfectum opere, per hominem creditum dirigit ecclesie. Creditarios auctor vit. Ludovic. P. & Aimoin. (al. incertus auctor) libr. 5. cap. 10. Fideles ac creditarios a latere suo misit.

At ille ingressus mansionem domini sui, apprehendit scutum ejus ac frameam. Scutum & framea, quod est hastæ genus, erant armæ equitum Germanorum. Tacit. de morib. German. (cap. 6.) Et eques quidem scuto, frameaque contentus est. Ulpian. in l. 3. §. armis, ff. de vi, & vi armat. arma sunt omnia tela, hoc est, & fustes & lapides: non solum gladii, hastæ, frameæ, id est romphee. Isidor. 18. orig. 6. interpretatur spatam & gladium ex utraque parte acutum.

Discesserunt: unum etiam volucrum, cum vestimentis tollentes. Volucrum est involucrum seu capula, in qua viatores vestes reponunt itineris causa; Gregorius infr. libr. 4. cap. 26. Cunque hec collectis rebus, factisque volucris, a cœnobio pararet egredi: inde voluculum; idem de miracul. martyr. lib. 2. cap. 20. Collectisque velulis ac palliolis de circuitu parietum pendentibus, unum voluculum facit, impositisque humeris. Voluci voce & uititur idem infr. lib. 5. cap. 19. Ostenderat enim nobis ante diem tertium Rex duo volucra, speciebus & diversis ornamentis referta. Lateralia viatoria vocantur in l. † penult. ff. de legat. 3. Charif. lib. 1. † Laterale laterarium.

Et parumper sustentati ingressi sunt iter Campania. Campania est provincia Laterale; an Gallia in Belgica II. sic dicta a latis campis, seu latifundiis. Campania pro laterare. Iata planities; Gregorius de vit. patr. cap. 7. deferentes ad castrum Divisionense, ubi se jusserrat tumulari, in campania illa, quæ a parte Aquilonis habetur, haud procul a castro.

Quibus pergentibus audiunt pedibulum equitum currentium. Pedipulum est strepitus calcum equorum per iter pergentium, le trac des chevaux. Eadem analogia pedules sunt calcei id est indumenta pedum; reg. Benedict. cap. 55. indumenta pedum pedules & caligas. Pedules esse genus calcei lanei indicat Gregor. de vit. patr. cap. 8. Vere, inquit, dico ibi, quia & casula tergo utor, & de capsa ejus parte prolixiore decisa, regumen pedum aprabo: &

H i, infra:

† In libaneo:

infra: Verum abī deciso cucullo aptatis pedulis pedes operuit: vulgo chauffons.

Leonem autem a jugo servitutis absolvens, cum omni generatione sua, dedit ei terram propriam, in qua cum uxore ac liberis liber vixit omnibus diebus vita sua. Gregorius Lingonensis manumisso Leone seruo, ob meritum, dedit ei prædium proprium, id est jure dominii seu in alode, & liberum possidendum. Propria dicuntur, quæ in alode seu libera possidentur; Gregor. infr. lib. 9. cap. 38. Quibus nihil aliud est reliquum, nisi quod habere proprium ut debantur. Res mancipi vocabant veteres, e recentioribus etiam Sigebertus ad ann. Chr. † 965. Quicquid in se mancipi habuit, per testamentum ecclesiis sanctorum delegato, mortuus est.

Cap. 16.

Tunc mulier admonita per sacerdotem, elevatum in basternam, ut in aliam villam transferret, sanum recepit. Mulier id est uxor Sigivaldi, maritum amētia percussum, mouit Tetradii Episcopi Arvernensis, basterna translatum in aliam villam sanum recepit. Basterna est genus vehiculi seu lechitæ muliebris; Ammian. libr. 14. (cap. 6.) + quos imitate matrona complures opertis capitibus & basternis per latera civitatis cuncta discurrunt. Lamprid. in Heliogabal. Eunuchos pro apophoretis dedit: dedit quadrigas, equos stratos, mulos, basternas, & rhedas: dedit, &c. Et Gregor. ipse infr. h. lib. cap. 26. + Deuteria vero cernens filiam suam adultam valde esse, timens ne eam concupiscens Rex sibi adsumeret, in basterna positam indomitis bobus conjunctis eam de ponte precipitavit. Inter apophoreta data ab Heliogabalo, quod notandum, eunuchis, conjunguntur basternæ, quia basternas, quod erat genus vehiculi proprium matronarum, præbat turba eunuchorum; Hieronym. ad Eustochium, (de custodia virginitatis, epist. 22. num. 16.): precedit caveas basternarum ordo semivirorum. Basternas tectas intellige ex hoc uno, quod umbracula basternas interpretatur Hieronym. in Esaiam (libr. 18. cap. 66. vers. 20.) cum umbraculis, quæ nos dormitoria interpretari possimus, vel basternas. Inde basternarii sunt vehicularii, seu ductores basternarum; Symmach. libr. 6. epist. † 16. Itaque fratrem vestrum continuo ad vos opto dimittere, cui basternarios mox præbere dignemini. Unde nomen a Greco βαστέρνω + porto. Mulier hic pro uxore, ut vir pro marito; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 2. Justinus vir + sororis meæ in valetudinem irruit.

Quod ille audiens, vota beato martyri vovens, ea, quæ vi abstulerat, duplicita restituit. Sigivaldus sanæ menti redditus, vota vovens, Julianus martyri ablata in duplum restituit. Ait vota vovens: vota sunt res seu dona, quæ † In lib. meo, Deo sanctisve ex voto offerantur; synod. Altissiodor. can. 3. Non licet + compensos. compensas in domibus propriis, nec peregrinias in festivitatibus sanctorum facere; nec inter sentes, aut ad arbores sacrivos, vel ad fontes vota exolvere: sed quicumque votum habuerit, in ecclesia vigilet, & matricula ipsum votum, aut pauperibus reddat. Et Greg. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 11. Quæ ad beatissimi Martini pedes deposita, nocte tota cereua manu pro voto detinuit.

Cap. * 18.

Utrum incisa cesarie, ut reliqua plebs habeatur. Chlodomeres tres filios reliquit, Theodovaldum, Guntarium & Clodoaldum, quia Clotilde avia in spem regni cum educarentur, Childebertus & Chlotarius invidia commoti, communis consilio duos ex ipsis ferro necarunt: Clodoaldus, qui erat tertius, ope suorum salvus evasit, priusquam in eos faviretur ad necem: Clotildi propositum est, utrum ei gravius esset, eos tonderi, & tonsos spem regni amittere, an necari. Reges Francorum comam alebant & capillos demittebant ad humeros usque, quod erat argumentum regiae dignitatis: crines sic compositos, id est submissos ad humeros usque, flagella crinum vocabant. Inde Gundobaldus, qui se Chlotarii Regis filium iactitabat, natalis sui afferendi causa, crinum flagellis in humeros demissis, a matre oblatus est Childeberto Regi, quo viso Chlotarius eum rejectit, & comam ei tonderi jussit; Gregorius infr. libr.

Iibr. 6. cap. 24. Gundobaldus, qui se filium Chlotarii Regis dicebat, de Constantinopoli veniens, Massiliam est adiectus . . . Hic cum esset natus in Galliis, & diligentia cura nutritus, (ut Regum istorum mos est) crinum flagellis per terga demissis, litteris eruditus, Clodilberto Regi a matre representatur: & infra: quo viso Chlotarius jussit tondere comam capitinis ejus, dicens: hunc ego non generavi. Et Chlodoveus, unus e liberis Chilperici, dolo Fredegundis interfectus, & in alveum Matronæ fluminis projectus, a pescatore agnitus est ex crinum flagellis; Gregor. infr. Iibr. 8. cap. 10. Sed cum ignorarem quisnam esset, a cesarie prolixa cognovi Chlodoveum esse . . . Una tantum pars capillorum, quæ subter fuerat, defluxerat: alia vero cum ipsis crinum flagellis intacta durabat. Et idem de vit. patr. cap. 20. de Leobardo: verum etiam nec ille, ut quidam, dimissis capillorum flagellis aut barbarum dimissione plaudebat, sed certo tempore capillum tondebat & barbam. Capillorum flagella dixerunt, quod capilli demissi humeros flagellarent seu quaterent. Flagellare est quatere, verberare; Tertullian. in scorpiae, (cap. 1.): Itaque primo trahentes adhuc caudam, de affectibus applicant, aut quasi in vacuum flagellant. Augustin. de bono viduit. (in princ.) Et cum tibi hoc non potuisse negare, sepe promissum meum litteris flagellaisti. Vel flagella crinum dicta, quod crines divisi & distincti essent in cincinnos flagellis vitium adsimiles, unde flagella dicuntur summitates vitium, quod ventorum flatu agitantur; Virgil. 2. georgic. (299. 300.)

Neve flagella

Summa pete.

Figurate pariter umbones capillorum dicti, eminentes super caput compositiones capillorum muliebrium; de quibus Augustinus de sancta virginitate cap. 34. sive 1 præsumidis umbonibus capillorum, a Latino umbo, quæ est media pars scuti, quæ prominet in modum nodi, seu tuberculi ad propulsandum hostem. Nec hoc proprium fuit Francorum Regum flagellis crinum distingui; hoc enim fuit commune Regibus Gothorum; de Theodosio testatur Sidon. libr. 1. epist. 2. Aurum legula (sicut mos genitis est) crinum superjacentium flagellis operiuntur. Eodem genere capillamenta usi Imperatores Orientis, πάκλας vocitabantur Græci; Hesychius: Μάλλος τὸ ἔπιον καὶ οὐ καθεμένην κόρην: unde deductum est Latinum mallones; Anafas. in Benedict. II. Hic una cum clero & exercitu suscepit mallones capillorum domini Justiniani & Heraclei filiorum clementissimi Principis, simul & iussionem, per quam significat eosdem capillos direxisse. Latini veteres cincinnos; M. Tullius in Pison. (cap. 11.) Erant illi compsi capilli, & madentes cincinnorum fimbrie. Dixit cincinnorum fimbrias, quia cinneni in capillis assimilantur fimbriis vestium; Hieronym. in Ezech. lib. 3. cap. 8. (vers. 3.) Pro cincinno, septuaginta transtulerunt κράστεδον, id est fimbriam: quorum alterum in capillis, alterum in vestibus accipi solet. Eadem comparatione cirros vestium pro fimbriis dixit Augustin. libr. 2. qu. in exod. cap. 114. Tunicam vero cum & corymbis honestius putaverunt Latini interpretes dici, quam si dicerent cum cirris, qui bene dispositi ornatamento esse vestibus solent.

Tu, inquit, es incestator hujus cause, id est auctor nefarii consilii. Incestator proprius est incesti reus; Augustin. contra Secundin. cap. 26. Pauciores sunt homicida, quam & fures, pauciores sunt incestatores quam adulteri. Incestare pro stuprare; Plaut. in Poenul. (5. 2. 136.)

Is postposito regno terreno, ad Dominum transiit, & sibi propria manu capillos incidentes, clericus factus est. Clodoaldus, unus e liberis Clodomiris Regis, necessitate in consilium versa, ulro incisis capillis clericus factus est, id est ordinatus ab Episcopo: clerici cum ordinarentur ab Episcopo tondebantur, ex decreto Aniceti, & conc. Agath. can. 20. can. prohibete, can. clerici,

23. *distinct.* Gregorius de vit. patr. cap. 9. in Patroclo abbate : abiit ad Arcadium Biturigie urbis Episcopum , petiūtque comam capitis tonderi , adsciri que se in ordinem clericorum . Hinc quod Ammian. scribit libr. 22. (cap. 11.) Diodorum supplicio affectum , quod dum edificandæ præcesset ecclesiæ cirros puerorum licentius detonderebat , vix aliter potest intelligi , quam quod complures pueros per tonsuram in clericos ordinaret : & hoc confirmant verba , quæ proxime sequuntur , id quoque ad deorum cultum existimans pertinere . Et Sidonius lib. 4. epist. 24. cum quereret , quodnam vita genus suscepisset Maximus , visa coma brevi , & barba prolixa , monachum ageret , clericum , an poenitentem , sibi dictum refert : nuper impacto sacerdotio fungi : inde habitus clericalis est tonsura , & lata corona ; Matth. Paris. ad ann. 1234. inter quos Petrus de Rivallis , primus in causam vocatus , apparuit coram Rege , in habitu clericali , cum tonsura & lata corona . Gregor. de vit. patr. cap. 9. in Patroclo Abbate : abiit ad Arcadium Biturigie urbis Episcopum , petiūtque comam capitis tonderi , adsciri que se in ordinem clericorum .

Cap. 19.

Ante portam autem molina mira velocitate decurrit . Molina pro aquæ mola; Ieg. Salic. cap. 35. **) *Aqua molina:* mola alia est , quæ vertitur manu ; alia aquæ impulsu ; idem Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 3. cap. 3. accepta annona , ad molam vadit , impositoque tritico , molam manu vertere cœpit . Idem Ascalon vul- de vit. patr. cap. 18. Dum autem hec ageret , ac fratres molam manu verten- go Scalona , res triticum ad vultus necessaria comminuerent , pro labore fratrum visum est ei vel Escalon ; molendinum in ipso Ligeris fluvii alveo stabilire .

Jo. Bromton A parte autem occidentis montes sunt uberrimi , vineisque repleti , qui tam in Richardo nobile incolis salernum porrigitur , ut respuant Scalonum . Divisione vinum ea I. ad ann. laude commendat , ut dicat præferri vino Scalono . Interpres Gallicus temere 1189. Hoc an- vertit *vin de chalosse* ; scire enim debuit , vinum Scalorum non esse vinum Gal- no Sibilla Re- licanum , immo vinum transmarinum . Ea ætate Principes & alii viri nobiles gina Hierus. delectabantur vinis transmarinis , inter qua laudatissima fuere , Ascalonitanum , dedit Saladi- & Gazense . Ascalon vulgo Scalona , & Gaza Palestina urbes vini feraces , no Escalonem quod regis epulis ea etate adhiberi solebat ; Corippus de laudibus Justini mi- pro redemptio- noris , (libr. 3.)

ne Guidonis	Interea latus sacra cum conjugé Princeps
de Lezinon	Cœperat Auguste felicia carpere mensa
Regis Hieru-	Gaudia , regales epulas , & dulcia Bacchi .
salem mariti	Munera , quæ Sarepta ferax , quæ Gaza crearat ,
sui . Idem ad	Ascalon , & latis dederat quæ Græca colonis .

ann. t a 191. Gazensis meminit Isidor. 20. origin. cap. 3. ubi de vario vinorum genere ; Gaze- sub die vice- tum ve o a regione unde deseruntur . Gaza enim oppidum est Palestine . Et Cef- sima augsti. siod. var. 12. epist. 12. de vino Brutio : Ibi enim reperitur & Gazeto par . At Rex An- & Sabino simile . Gazensis vini meminit & Sidon. carmin. 17. Vina mihi non glia noluit in- sunt Gazetica , Chia , Falerna . Inter vina exotica etiam Tyrio vino Roma- terficere Me- nos delectatos indicat Ambros. libr. de Tobia cap. 14. Si quis instaurandum stok , qui erat convivium p̄uat , ad negotiatorem mittit , ut absynthiaci cupellam sibi gratis admiraldus deserat : ad cauponem dirigit , ut Picenum vinum , aut Tyriacum requirat : ad de Roais , & lanum , ut vulvam sibi procureat ; ad alium , ut poma sibi adornet . Inde duo Regis consta- præcipua vina commendat idem Gregorius , Laticinum , & Gazitinum infr. libr. bularius de 7. cap. 29. Misitque pueros unum post alium , ad requirenda po-entiora vina , Scalona . Laticina videlicet , atque Gazitina . Et idem de glor. confess. cap. 65. Semper sextarium Gazetii vini præbile in sacrificium basiliæ sancte . Sed sub diaconus nequam reservans gulæ Gazetii , acutum vehementissimum offerebat in calice . Quale esset Gazetum vinum satis feliciter observatum , restat scire quale esset Laticinum : id non aliud esse credo , quam vinum album generosum : latex est proprie aqua fontis ; Virgil. 4. Aeneid. (512.)

Sparserat & latices simulatos fontis Averni.

Unde latices a vino recte distinxit idem Gregorius de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 16. *Ac de alvei fundo, vinum elicuit pauperi, qui quondam latices in vina mutavit.* Idem cap. 26. ejusd. libr. in ea nocte, in qua Dominus noster Jesus Christus fluenta laticum hauiens falerna porrexit. Non incongrue igitur laticinum dictum est vinum album, a latice, quia est aquae simile; & simili scheme latecū liāum pro vino dixit Virgil. I. Æneid. (689.)

Regales inter mensas laticemque liāum.

Nec est quod miremur, vinum Aſcalonitanum & Gazense in deliciis usu notum fuisse in Gallia; ea enim atate Syri negotiatores commercium omne fere penes se habebant in Gallia & universo Occidente: immo & negotiatores Galli, maxime provinciales, Syriam negotiationis causa frequentabant. Notabile est in hanc rem quod narrat Willelmus Malmesbur. de reb. gest. Reg. Anglorum libr. 4. (de Willielmo II. circa fin.) Aſcalonenses a nostris obfessos se dedicisse Raymundo Comiti S. Egidii, eumque in patronum elegisse: *Quod multi eo antea a Monte Pessulano navigio venientes negotiatum, fidem ejus & virtutem in calum tulerant.*

Chramnus † super sciamnum extensus orario suggillatus est. Sugillatus id est † Verba haec suffocatus. Eodem sensu Gregor. infr. libr. 10. cap. 8. in cilicio quo orabat debentur libr. suggillata reperitur. Idem supr. h. libr. cap. † 5. cui dormienti, orarium sub 4. cap. 20. collo posunt, ac sub mento ligatum, trahentibus ad se invicem duobus pueris, suggillatus; alii legunt suffocatus: alias suggillare pro onerare, ut in I. apud Cellum, §. adversus, ff. de dol. & met. except. dolis exceptio, neque alia quidem, quo patroni parentis opinione apud bonos mores sugillet; & in I. † 10. §. prator, de in jus vocand. si famosa actio non sit, vel pudorem non sugillet.

Theodobertus vero usque ad Biterrensem civitatem abiens, Deas castrum obtinuit. Deas Vocontiorum oppidum; itiner. Antonii (a Mediolano per Alpes Cottias Viennam) Montem Seleucum, Lucum, Deam Vocontiorum. Colonia Dea Augusta Vocontiorum in veteri inscriptione Arelateni: Die en Dauphiné. Marcelli Deensis Episcopi meminit Gregor. de glor. confess. cap. 70.

Sed quia eum de sacro fonte excepere, perdere noluit. Theodobertus accepto Cap. * 23. iuſſu Theodorici patris, ut filium Sigivaldi de medio tolleret, ab ejus nece abstinuit, quia eum de sacro baptismi fonte suscepere, ob reverentiam scilicet affinitatis, quæ contracta erat inter susceptorem & susceptum ex susceptione de fonte baptismatis, quæ affectum & jus paternitatis inducit, & prohibitionem nuptiarum ob affinitatem; I. si quis alumnam, C. de nupt. Vicecomes de baptismo libr. 1. cap. 34.

Onne tributum, quod in fisco suo ab ecclesiis in Arverno fisis reddebat, Cap. 25. clementer indulgit. Theodobertus Rex omne tributum Arvernus ecclesiis remisit: eadem indulgentia usum Childebertum Regem refert Gregorius infr. libr. 10. cap. 7. In supradicta vero urbe (Arverna) Childebertus omne tributum, tam ecclesiis, quam monasteriis, vel reliquis clericis, qui ad ecclesiam pertine-re videbantur, aut quicumque ecclesiæ officium excolebant, larga pietate conces-sit. Ecclesiæ Galliarum tributum fisco praefitabant pro rebus soli, quas possi-debant. Tertiam partem fructuum, tributi vice, omnibus ecclesiis regni indi-xit Chlotarius; de quo Gregorius infr. libr. 4. cap. 1. Denique Chlotarius Rex indixerat, ut omnes ecclesiæ regni sui tertiam partem fructuum fisco dissol-verent. Idem Aimoin. libr. 2. cap. 27. de quo apud Theodoricum & Theodo-bertum Francorum Reges conquestus est Gregorius I. libr. 7. epist. † 116. Audivimus autem quia ecclesiistarum prædia tributa nunc præbeant, & magna su-per hoc admiratione suspendimur, si ab eis illicita querantur accipi, quibus etiam licita relaxantur. Apud Romanos prædia ecclesiistarum non fuere libera a vectigalibus & tributis; I. placet, C. de SS. eccles. de quo Ambros. epist. 32.

ad Valentinian. Junior. (al. 21. in serm. contr. Auxentium num. 33.) Si tributum petit, non negamus. Agri ecclesie solvunt tributum.

Cap. 29.

Cum tunica B. Vincentii martyris muros civitatis psallendo circuissent. Cæsaraugustani obfessi a Childeberto Rege, Dei exorandi causa, ciliciis tecti, & solemní jejunio attriti, tunicam seu stolam beati Vincentii diaconi & martyris circa muros processionis gratia circumtulere: nec fefellit spes, Childebertus enim motus pietate obfessorum, accepta tunica martyris obſidionem solvit, & Parisiis basilicam B. Vincentii, quæ nunc S. Germani de Pratis dicitur, magno sumptu ædificavit & dotavit; de qua Aimoin. libr. 2. cap. † 20. Ado Vienensis. ad ann. 527. Sigeber ad ann. 542. Ex antiquissimo more reliquæ sanctorum portari solitæ in solemnibus litanis & processionibus & vindiciis rerum vi occupatarum; Adrevald. de mirac. S. Benedicti. libr. 1. cap. 20. (al. libr. 1. par. 2. cap. 1. num. 3.) Quod monachi cœnobii sancti Benedicti cernentes, consilio inito, misericordia domini solius se committentes, maximam partem suorum fratrum ad prædictum dirigunt Comitem, nimea infanientem tyrannde, cum pignoribus sanctorum; omnigena supplicantes prece, ne tantum incurrat piaculum, &c. Et Aimoin. Floriac. de mirac. ejusdem. libr. 2. cap. † 4. num. 19. de vineis S. Benedicti pervasis per Arnulfum Aurelianensem Episcopum: propter quarum recuperationem, cum prædictus abbas ad eum legatos mississet, nec impetravisset; cum senioribus habito consilio deliberavit, ut sumptis sanctorum pignoribus, imminentे vindemia, ad locum cum aliquibus e fratribus fructus earum collecturus properaret. Et conc. Brachar. III. can. † 6. restituta est antiqua consuetudo, ut diebus solemnibus, cum Episcopus procederet ad ecclesiam, diaconi super humeros gestarent reliquias sanctorum, explosa prava consuetudine, quæ inoleverat, ut Episcopi in solemnibus martyrum procedentes ad ecclesiam, appensis collo reliquiis ab albatis diaconis gestarentur. Non omissendum, quod Capuani a Lothario Imper. obfessi, ad extrema redacti, cum Episcopo reliquias B. Germani portante ad pedes Imperatoris provoluti sunt; Otto Frising. 6. chronic. cap. 4. Capuani desperatis omnibus, apertis urbis portis, cum Episcopo, corpus beati Germani portante, lacrymabiliter ad pedes Imperatoris veniunt. Idem Regino 2. chronic. (ad ann. 871.)

Mulieres quoque amictæ nigris palliis, dissoluta cesarie, superposito cinere, ut eas putares virorum funeribus deservire, plangendo sequebantur. Mulieres Cæsarugustanae in solemní litanie seu processione, quæ facta est circa muros obfessæ urbis, adsuisse dicuntur amictæ nigra vête, soluto capillo & cinere sordido, qualis in Hispania est habitus lugentium maritos. In hoc fallitur Gregorius, quod solutam cesariem ait in Hispania esse signum seminarum lugentium maritum; ex antiquo enim more Hispaniae signa lugentium maritos sunt nigra vestis, & decurtatus id est succisus capillus; testis oculatus Petrus Cluniacens. libr. 4. epist. † 17. Vidi nuper ipse in Hispaniis constitutus, & admiratus sum antiquum hunc morem ab Hispanis adhuc omnibus observari. Mortua quippe uxore maritus, mortuo marito conjux, mortuis filiis patres, mortuis patribus filii, defunctis quibuslibet cognatis cognati, extinctis quolibet casu amicis amici: statim arma deponunt, sericas vestes peregrinarum pellium tegmina abjiciunt, totumque penitus multicolorem ac pretiosum habitum abdicantes, nigris tantum vīibusque indumentis se contegunt. Sic crinibus propriis, sic juuentorum suorum caudis decurtatis, seque & ipsa atro proflus colore denigrant. Talibus luctus dolorisve insignibus, subtractos carissimos deflent, & integri ad minus spatium anni, in tali mœrore publica lege consummant.

Cap. 30.

Sumpserant enim Goths hanc detestabilem consuetudinem, ut si quis eis de Regibus non placuisse, gladio eum appeterent, & qui libuisset animo, hunc sibi statuerunt Regem. Gothi Regicidae. Idem Aimoin. lib. 2. cap. 20. Gothi vero jam olim vitium hoc in consuetudinem vertere, ut dum eis Rex proprius disipli-

displicerit, a suis interimatur. Ideo, ut vite Regum consuleretur, variis canonibus conciliorum Hispanicorum cautum, ne mortuo Rege quis regnum asfumeret, nisi qui eligeretur, consensu majorum & Antistitum, & ut successor defuncti necem vindicaret; conc. Tolet. IV. can. 75. Tolet. V. can. 3. Tolet. VI. can. 17. 18. Tolet. VIII. can. 10. Neve Regis vidua transiret ad secundas nuptias, sed in cenobio virginum collocaretur; Tolet. XIII. can. 5. Caesaraugust. III. can. 5. ne interfector Regis in sceleris premium uxorem defuncti & regnum sibi desponderet: sed cum vita Regum non satis in tuto esset per canones, Leuviheldus Rex Gothorum sustulit omnes illos, qui Reges interimere confueverunt; teste ipso Gregorio infr. lib. 4. cap. 32. eodem consilio usus Chintasindus; de quo Fredegar. cap. 82. Cognito morbo Gothorum, quem de Regibus degradandis habebant.

Et quia consuetudo eorum est, ut ad altarium venientes, de alio calice Reges communicent, & de alio populus minor, venenum in calice illo posuit, de quo mater communicatura erat. Veteres communicabant sub utraque specie panis & vini; Cyprian. epist. 63. (in princ.) Quoniam quidam vel ignoranter, vel simpliciter in calice Dominico sanctificando, & plebi ministrando, non hoc faciunt, quod Jesus Christus, &c. Et idem de lapsis: Ubi vero solemnibus adimplitis calicem diaconus offerre presentibus cœpit, & accipientibus ceteris locus ejus advenit. Et paulo post: Perslitit tamen diaconus, & reluctanti licet, de sacramento calicis infudit. Hieronym. in Sophoniam cap. 3. (paulo post princ.) Sacerdotes quoque, qui eucharistie serviunt, & sanguinem Domini populis ejus dividunt, impie agunt in legem Christi, putantes εὐχαριστίαν imprecantis facere verba, non vitam, & necessariam esse tantummodo solemnem orationem, & non sacerdotum merita. Sæpius tamen eucharistia plebi ministrabatur sub sola specie panis; Gregor. de vit. patr. cap. 6. in Gallo Arvernensi Episcopo: Sciens autem se, revelante Domino, post triduum migraturum, convocat populum, & omnibus confracto pane communionem sanctam ac pia voluntate largitur. Morientibus quoque eucharistia dabatur sub una specie puta vini, si sacram panem præ infirmitate non possent assumere, quod insinuat conc. Carth. IV. can. 76. his verbis: moriturus reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus eucharistia; can. is, qui, 26. qu. 6. Vergente decimo saeculo non desierat consuetudo communionis sub utraque specie apud laicos; conc. Claramontan. (sub Urban.) can. 28. Ne quis communicet de altari, nisi corpus separatum & sanguinem similiter sumat, nisi per necessitatem, & per cautelam. Ivo Carnotensi. epist. 28. (al. 105.) A cuius commixione si amodo non cessatis, separat vos eadem auctoritas a participatione corporis Dominici & sanguinis. In hunc usum in singulis ecclesiis erant calices cum fistulis aureis vel argenteis sacrae communionis suscipienda causa; Conrad. in chronic. Moguntin. Erant fistulae quinque ad communicandum, argenteæ deauratae. Ditmar. lib. 6. (in fin.) Cruces duas & capulas ex argento factas, & magnum calicem ex eodem metallo cum patina simul & fistula dedit. Reges Gothorum ex more sub utraque specie communicabant: sed quod erat vitium Arrianae labis, qua fœdati erant, hoc proprium eis erat, quod de alio a plebe calice communica- bant, quasi alias a plebe religionem colerent, alium Deum.

Dicitur tamen tunc temporis usque Ticinum accessisse civitatem, in qua Buccellinum rursum direxit. Qui minore illa Italia capta, atque in ditionem Regis antedicti redacta, maiorem petiit. Refertur expeditio Theodoberti Regis in Italia, Duce Buccellino, cuius meminit Gregorius P. dialog. 1. cap. 2. Eodem vero tempore in Campanie partibus Buccellinus cum Francis venit, &c. Minor Italia est Liguria, quæ olim Gallia Cisalpina, postea Longobardia seu Lombardia dicta est a Longobardis, qui eam armis occuparunt; Otto Friesen. de gest. Frideric. lib. 2. cap. 13.

Bellisarum vero comitem stabuli, quasi pro humilitate quod prius fuerat, posuit. Comes stabuli fuit praefectus equorum Principis, de quo Bulenger. de Imperat. lib. 4. cap. 28.

Magna enim ei felicitas in his conditionibus fuit. Buccellino omnia prospera fuere in bello gerendo adversus Græcos, quod conditionis appellatione intelligitur, quia ei impositum erat munus belli adversus Græcos.

Cap. 34.

Rogo si pietas tua habet aliquid de pecunia, nobis commodes. Desideratus Viridunensis Episcopus a Theodeberto Rege mutuam pecuniam accepit, & promisit eam solvere cum usuris. Impropiæ commodare, pro mutuum dare: eadem voce abusus est Plautus in asinar. (3. 3. 135.)

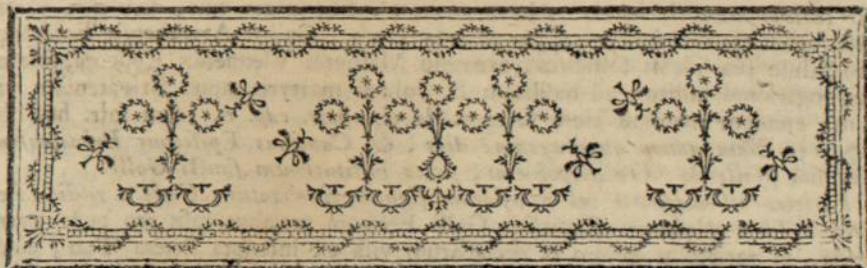
Viginti argenti commodas minas.

Et Gregorius ipse de mirac. martyr. lib. 1. cap. 103. quæso ut nobis manum porrigas, atque aliquid pecunie commodes, ut scilicet cum tributorum publicorum fuerit summa delata, illico tibi quæ commodaveris reformatur. Pari simplicitate sermonis præstitum pro mutuo sumptum; Optat. Milevit. lib. 3. (cap. 4.) creditores periculis vallabantur: ut qui pro præstitis suis rogari debuerant, metu mortis humiles impellerentur in preces. Conc. Hispal. I. can. 1. nam si (ut dictum est) præstitum de suis rebus non fecit ecclesia.

At illi negotia exercentes, divites per hoc effecti sunt, & usque hodie magni habentur. Negotiatores Viridunenses profecere de pecunia gratuita, quæ eis data est a Theodeberto Rege, intercedente Desiderato Viridunensi Episcopo. Negotiatores Viridunenses peculiari commercio eunuchorum id est calfratorum puerorum ditati; Luitprandus lib. 6. cap. † 3. Carsanatum autem Gre- ci vocant amputatis virilibus & virga puerum eunuchum, quod Viridunenses mercatores ob immensum lucrum facere solent, & in Hispaniam ducere.

Cap. 36.

Quo celerius ad manducandum commoveretur, sumpto aloe velociter digerebat. Notat Parthenium de voracitate, qui post cibum sumebat aloes, quo celerius eo concocto rediret ad crapulam. Aloe juvat cibi concoctionem, & alvum solvit; Plin. lib. † 22. cap. 4.

AD LIBRUM IV.

RECOR ut sorori meæ servæ vestræ utilem atque habentem virum ordinare dignemini. Utilis & habens, id est strenuus & locuples: inde suum habere, vulgo haver. Habantia; Claud. apud Nonium Marcell. Animos eorum habantia inflarat: habere dicitur, qui rem habet jure domini; l. habere, de V. S.

Chano quoque Britannorum Comes tres fratres suos interfecit. Britannis patria pulsis a Saxonibus, pars Galliarum, quæ Armorica dicebatur, eis tradita a Maximo Tyranno sub ann. Chr. 386. quæ inde dicta est minor Britannia, ex Sigeberto, & iidem dicti sunt Britones. Ab initio ii Reges habuere, tum Comites, qui a temporibus Chlodovei paruere Regibus Francorum, ut subiunxit Gregorius:

*Nam semper Britanni sub Francorum potestate post obitum Regis Chlodovei fuerunt, & Comites non Reges appellati sunt. Idem Aimoin. libr. t. 4. cap. t. In libr. med. 78. Conobri Britannie Comitis meminit idem infr. h. libr. cap. 20. Rursus hic nihil. In iidem Reges habuere. Judicael Rex Britonum se & regnum ditioni Dagoberti & Regum Francorum subjecit; teste Fredegario in chronic. cap. 78. Salomon fuit tertius & ultimus Rex Britonum, cuius meminit Regino 2. chronic. (ad ann. 874.) & Joannes VIII. in epist. ad eum scripta, quæ referuntur in can. hac quippe, 3. qu. 6. Aimoin. (al. incertus auctor) lib. 5. cap. 49. dicitur: Fulco 23. & 31. Postea iidem Comites habuere; de quibus Gregor. VII. lib. 5. cap. 23. Hildebert. Cenomanens. epist. 65. & Innocent. III. in cap. ex tenuore, de foro competent. & in cap. accedens 2. ut lit. non contestat. Postea iidem habuere Duces: primus Dux appellatus fertur Joannes II. exstat tamen epist. Leonis IV. inscripta Vernoni Duci Britannie in can. non furem, 7. qu. 1. Anno Christi 1234. Petrus cognomine Mauclerc soluta societate cum Anglis inita, se & Britanniam tradidit Ludovico IX. Regi Francorum; de quo Matth. **) Paris. in Henrico III. & Jo. **) Tillius.*

Quod illi audientes atque gaudentes, & super tumulum illum bibentes renunciaverunt fratri eum mortuum. Veterum mos fuit super tumulos mortuorum religionis causa epulari, quod damnat Augustin. de moribus eccles. Catholic. cap. 34. Novi multos esse, qui luxuriosissime super mortuos bibant, & epulas cadaveribus exhibentes, super sepultos seipsose sepeliant, & voracitates ebrietatesque suas depudent religioni. Idem in psalm. 48. (serm. 1. num. 15.) invocabunt nomina eorum in terris ipsorum. t. Quid est hoc? Tollent panem & merum ad sepultra, & invocabunt ibi nomina mortuorum. Et capitul. Caroli Magni lib. 6. cap. t 197. Et super eorum tumulos nec manducare nec bibere presumant. Pejus exemplum legitur hic de quibusdam, qui inimicitiae causa supra tumulum Macliani biberunt.

Cap. 5.

Rogationes illas instituit, ut media quadragesima psallendo, ad basilicam B. Juliani martyris itinere pedestri venirent. Inguinariæ luis, qua per varias provincias Gallie deserviebat, avertendæ causa, Gallus Arvernensis Episcopus pro salute sua plebis sollicitus, exemplo Mamerci Viennensis Episcopi, solemnnes rogationes instituit ad basilicam B. Juliani martyris apud Brivatensem vicum: ejusdem meminit idem Gregor. de vit. patr. cap. 6. Idem infr. hoc lib. cap. 13. Erant autem quadragesime dies, & Cautinus Episcopus Brivatensem diœcesim psallendo adire disposuerat, juxta institutionem sancti Galli.

Parietes vel domorum vel ecclesiarum signari videbantur. Unde a rusticis hec scriptio Thau vocabatur. Exauditis Galli Episcopi precibus fusis pro peste avertenda, in parietibus ædium & ecclesiarum visa est inscripta littera Tau, quasi amuletum & munimentum aduersus pestem: Tau littera est signum crucis, quia exprimit typum & figuram crucis; Tertull. advers. Marcion. lib. 3. (cap. 22.) in illud Ezechiel: 9. & da signum Tau in frontibus virorum. Ipsa est enim littera Graecorum Tau, nostra autem T, species crucis. Hieronymi in Ezechiel. lib. 3. cap. 19. vers. 4. antiquis Hebreorum litteris, quibus usque hodie utuntur Samaritani, extrema Thau littera crucis habet similitudinem, que in Christianorum frontibus pingitur, & frequenti manus inscriptione signatur. Augustini de tempor. serm. 108. (al. 36. in append. num. 3.) Trecenti enim in græca T, tau, similitudinem crucis ostendunt. Tempore Alexandri Pseudomantis graffante peste, carmen quoddam pro foribus ædium singularum scri-

† In lib. meo ptum τὸν τῷ λοιπῷ ἀλεξιφάρμαχον, tradit Lucianus in Alexandro.

Amstel. 1687. *Cato presbyter continuo a clericis de episcopatu laudes accepit. Mortuo Gallo Arvernensi Episcopo, Cato presbyter a clero electus in Episcopum per ad- cœquens auctoritatem clamationem. Laudes sunt adclamations, que siebant Imperatoribus & Episcopis cum creabantur, quia siebant cum laude; Gregorius infr. libr. 5. cap. 10. In mon. t. 31. de Tiberio: Deinceps induitus purpura, diadematè coronatus, throno Iesu nubem perialis impositus, cum immensis laudibus imperium confirmavi: . Idem lib. 6. fuisse depellit cap. 30. Igitur celebratio justitio, Mauricius induitus diadematè & purpura ad circum processit: adclamatisque sibi laudibus, largitus populo munera, imperio confirmatur. Ditmarus libr. 6. (in princ.) ad ann. 1005. Henricus (is erat Dux Bavariae) 12. kal. aprilis, cum omnium laude presentium, cumque hasta signifera ducatum dedit.*

Cap. 6.

Nam & ipsos clericatus gradus, canonica sum semper institutione sortitus. Lector decem annis fui, subdiaconatus officium quinque annis ministravi, diaconati vero quindecim annis mancipatus fui, presbyterii autem jam honore virginis anni potior. Quid enim mibi nunc restat, nisi ut episcopatum, quem fidelis servitus promeretur, accipiam? Cato presbyter sibi jam securus de episcopatu gloriatur, se omnes ordines ecclesiasticos emenatum, & in singulis diu immoratum, meritoque proximum sibi gradum esse culmen episcopatus. Olim ordines ecclesiastici longo interstitio & mora in singulis conferebantur; can. in singulis, can. quisunque, can. monachus t. 77. dist. can. monachos, 16. qu. 1. His gradibus Joannes pervenit ad Cabillonensem episcopatum; de quo Sidon. libr. 4. epist. 25. lector hic primum, sic minister altaris, idque ab infancia post laborum temporumque processu archidiaconus, in quo seu gradu seu ministerio multum retentus propter industriam, diu dignitate non potuit augeri, ne potestate posset absolviri: attamen hunc jam secundi ordinis sacerdotem . . . collegam sibi consecrare.

Cap. 7.

Ordinatisque qui eum eo pergerent Episcopis, & camerariis, Arvernos eum direxerunt. Cautino a Theodovaldo Rege designato Episcopo Arvernensi dati sunt Episcopi & camerarii, nimirum Episcopi, ut per eos solemniter installaretur, quia installatio Episcoporum siebat solemniter, vocatis Episcopis provincialibus; Gregorius de vit. patr. cap. 6. in Gallo Episcopo: Post hac

Kep

Rex datis ad subsidium ejus duobus Episcopis, Arvernos eum direxit. Camerarii, ut essent in obsequio Episcopi. Episcopus debet habere idoneos & probos moribus clericos in obsequio, ut sint testes conversationis. Synodus Romæ habita in causa Symmachi specialiter cavit, Episcopus secum semper contubernales habere, quos concellaneos seu cellularanos appellat. Idem statuit synodus Romana apud Gregorium lib. 4. epist. 44. Ut quidam ex clericis, vel etiam ex monachis electi, ministerio cubili pontificalis obsequantur, ut is, qui in loco est regiminis, habeat testes tales, qui vitam ejus in secreta conversatione videant, & ex visione sedula exemplum profectus sumant; can cum pastoris, 2. qu. 7.

Ipse vero valde infirmatus, a cinctura deorsum se volutare non poterat. Cinctura est cingulum; veteres enim cincti; Aimoin. Floriacens. de mirac. B. Benedicti lib. 3. cap. † 3. num. 6. Tunc unus e turba alligari se poscit cingulis ex coriis cervorum disectis, quibus Aquitani utuntur latissimis atque fortiissimis. Inde cinctura pro umbilico, seu media parte corporis, cui cingulum apponitur. Cap. 9.

Per emissionem (ut ferunt) Cautini Episcopi, Cato presbiter ad gubernandam Turonice urbis ecclesiam petebatur. Vacante ecclesia Turonensi Cato presbyter proponeretur in Episcopum per emissionem, id est suggestionem Cautini Episcopi Arvernensis, qui eum, ut a se removeret, quia valde gravem & molestum habebat, episcopatum ei curare satagebat: emissio est suggestionis impressio; Gregor. infr. lib. 8. cap. 18. Nicetius per emissionem Eulalii a comitatu Arverno submotus. Idem libr. 4. cap. 23. Post quod factum, reputantes ejus fratres, quod sua emissione antedicta Regina fuerit interfecta, eum a regno dejeicunt. Idem de mirac. B. Martini libr. 2. cap. 18. Post autem vacas & inanes emissiones, eum videret inimicus eum sibi vindicare non posse, dolis eum tentavit illudere. Eodem sensu immisionem dixit idem Gregor. de mirac. ejusd. libr. 3. cap. 16. Commota per immisionem diabolica vi venti. Idem cap. 27. ejusd. libr. Per immisionem artis diabolice. Idem de vit. patr. cap. 11. non ambigitur diaboli hanc fuisse immisionis insidiam. Cap. * 11.

Unde factum est ut conjuncti clerici cum Leubaste martyriario & abate, cum magno apparatu Arvernorum properarent. Martyrium est oratorium dicatum martyri; conc. Chalcedonens. can. 8. ὁ καληποὶ πῶν πτωχίων, καὶ μοναστήριον, καὶ μαρτυρίον, † In edit. Paris. ann. 1644. quae sequuntur verba defiderantur.
clericis ptochiorum, monasteriorum, & martyriorum, can. quidam, 18. qu. 2. Pallad. hist. Lausiac. cap. 103. in Innocentio Abbe: εἰσῆλθεν εἰς τὸ μαρτύριον εἴσοδοι καὶ οὐτὸς ἐν ὀντόκειτο λέγεται τῷ δέλε, Ιωάννη τῷ Βαττίστῃ. Ingressus est martyrium ejus, quod ille edificavit, & in quo collocavit reliquias S. Joannis Baptista. Valafridus Strabo de reb. ecclesiastic. cap. 6. Martyria vocabantur ecclesie, que in honorem aliorum martyrum fiebant. Inde martyrarius est aeditus seu minister aedis sacræ seu oratori martyris, ut hoc loco, & Gregorius de mirac. martyr. libr. 2. cap. 46. Eo tempore, cum post obitum † Proserpii martyrii, Urbanus diaconus hujus basilice ordinatur adituus, Et conc. Aurelianens. II. cap. 13. Abbates, martyrii, reclusi, vel presbyteri, apostolia dare non presumant, id est dimissorias litteras.

Quibus & a quibus (ut noster Sollius ait) nec dabat precia contemnens, nec accipiebat instrumenta desperans. Notat Cautinum Episcopum Arvernensem, qui falso nomine emptionis rapiebat res minorum sine pretio, & sine instrumento, id est sine contractu venditionis, desperans id est haud sperans se posse tueri & retinere res ita quæstas. Hæc sunt verba Sidonii lib. 2. epist. 1. de Seronato: quasi comparat, nec dat pretia contemnens, nec accipit instrumenta desperans. Cap. * 12.

Erat enim tunc temporis Anastasius presbiter, ingenuus † genere, qui per chartas gloriose memorie Chrotildis Regine proprietatem aliquam possidebat. Anastasius presbiter ingenuus genere, proprietatem, id est allodium, quod ab ingenuis id est liberis natis tantum possideri potest, ex donatione per chartas vel chartulas facta possidebat. Ingenuus est liber natus, & de liberis honestisque parentibus natus; Gregor. de mir. B. Mart. libr. 2. cap. 58. Erat enim ingenuus genere. Idem de vit. patr. cap. 9. Erant enim, non quidem nobilitate sublimes, ingenui tamen. Idem infr. libr. 6. cap. 36.

Erat enim mulier ingenua genere, & de bonis orta parentibus. Ingenui tertium genus hominum inter nobiles & servos; Nithard.lib.4. de Saxonibus: Sunt enim inter illos qui Edhilingi, sunt qui Frilingi, sunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hoc sunt, nobiles, ingenuiles, atque serviles. Quandoque etiam ingenuus pro nobili; idem Greg. infr. libr.7. cap.15. Ipse enim cum Mummulo praefecto multos de Francis, qui tempore Childeberti Regis senioris ingenui fuerant, publico tributo subegit. Donationes Principum siebant per chartam, memoriae causa, quam nostri chartre, seu per chartulam, id est brevem libellum, ut indicat Gregorius infr. h.loco: Tunc ex jussu Episcopi traditur custodibus, & nisi has chartulas proderet fame necaretur.

Judeis valde carus ac subditus erat, non pro salute, ut pastoris cura debet esse sollicita, sed pro comparandis speciebus. Notat Catinum Episcopum, quod gratus es-
set Judeis propter negligentiam, & adulationem: negligentes Episcopi gratiores Judeis & hereticis; conc. Milevit. II. can. 24. magis illius electam negligentiam ab hereticis, impune ut ibi sint; can. placuit 15. 16. qu. 3. adulationis episcopalibus in Judeos caula exponitur, quod Judais species carius venundaret: species sunt res, quæ in pondere, numero, & mensura consistunt; l. 2. ff. de reb. cred. puta triticum, vinum, oleum, vestes; l. ult. C. de militar. vest. Ammian. libr. 14. (cap. 9.) An Tyrii textrini præpositum celari speciem perurgebat. Sidon. libr.7. epist. 16. Quamquam non opportune species villosa mittatur hieme finita. Gregor. infr. libr. 6. cap. 5. Iudeus quidam Priscus nomine, qui ei ad species coemendas familiaris erat. Idem de glor. martyr. lib. 1. cap. 158. Puella vero una ex habitatoribus loci, stationem adit, quasi aliquid coemptura, speciemque sibi aptam aspiciens, a negotiatore suscepit.

Cap. 13. Firmum a comitatu urbis graviter injuriatum abegit, & Sallustium Evodii filium subrogavit. Firminus fuit Comes civitatis Arvernae. Comites singulis civitatibus præ-
erant. Hoc jure civitas Arverna habuit suum Comitem; Gregor. de vit. patr. cap. 4. Post peractam igitur stragam clavis Arverne, Hortensius, unus ex senatoribus, comita-
tum urbis illius agens, quandam de parentibus sancti, id est Honoratum nomine, in
urbis platea nequiter retineri jussit. Idem infr. libr. 8. cap. 18. Nicetius per emissionem
Eulalii a comitate Arverno submotus. Firminus Comes fuit cognatus Palladii Comi-
tis Gabalitani; Gregorio infr. h. libr. cap. 34.

Intendebat enim & ipse Rex Chramnus minas. Qui dum iter ageret, misit Rex
Innacharium & Scaptarium primos de latere suo. Chramnum filium Chlotarii patre
superstite vocitat Regem. Ea aetate filii Regum etiam vivo patre Reges vocabantur
propter spem regni, quæ erat æqualis inter liberos, cum ex æquis partibus succe-
derent. Etiam filiae Regum velatae Reginas se dictitare præsumebant, ut legitur de
Chrodielio & Basina, quæ erant professæ monasterii S. Radegundis Pictaviensis, una
Sigiberti, altera Chlotarii Regis filia, & conquerebantur secum durius agi ab abba-
tissa, quia Reginæ essent; Gregor. libr. 9. cap. 40. dicentes: quia Reginæ sumus, nec
prius in monasterium nostrum ingredimur, nisi abbatissa ejiciatur foras. Et idem infr.
libr. 10. cap. 15. Quod cum Chrodielis cerneret, accepta cruce Dominica, cuius prius
virtutem despicerat, in obviam egreditur dicens: nolite super me, quæso, vim inferre,
qua sum Regina, filia Regis, Regisque alterius consobrina. Neque hoc novum &
singulare fuit in liberis Regum Francorum: eodem jure usæ sunt filiae priscorum
Regum: de Andromache filia Priami testatur Virgil. 1. Æneid. (656. 657.)

Præterea sceptrum, Ilione quod gesserat olim
Maxima natarum Priami.

De Ilia filia Numitoris Regis Latinorum sacrorum Antistita, idem eod.lib.(277.278.)
Donec Regina sacerdos

Marte gravis, geminam partu dabit Ilia prolem.

Legati Chramni dicuntur missi a latere, id est a comitatu Principis: de missis Chilpe-
rici Regis idem Gregor. infr. lib. 5. cap. 29. unde multum molestus Rex, dirigenz de
latere suo personas. De missis dominicis idem Adrevaldus de mirac. B. Benedict. libr.
1. cap. 25. (al. libr. 1. par. 2. cap. 2. num. 8.) Præterea aderant in eodem placito,
missi

missi a latere Regis, Jonas Episcopus Aurelianensis, & Donatus Comes Milidunensis. Sic & legati pontificii electi & ceteri Cardinalium dicuntur legati a latere seu *in propria persona*, a facie. Balsam. in syn. VI. in procem. Laterales vocat Ivo Carnotens. epist. 109. (al. 53.) inde est, quod multi prepositorum facto gladio lingua ferire cupientes, dicunt sedem apostolicam non subditorum querere sanitatem, sed suam aut lateralium suorum querere commoditatem. Laterenes sunt comites, stipatores; Tertull. advers. Marcion. libr. 4. cap. 43. Tot fere laterensibus uti solebat.

Ad regias adis sacrae, que tunc referata fuerant, adpropinquant. Regias basilicæ. Regiae sunt primariae & majores portæ ecclesiæ; Paulin. epist. † 37. al. 13. ad Pamachium, num. 11.: Videre enim mihi videor tota illa religiosa miseranda plebis examina, illos pietatis divine alumno tantis influere penitus agminibus in amplissimam gloriosi Petri basilicam per illam venerabilem regiam cerula eminus fronde ridentem. Anastas. in Leone III. in ingressu basilice, † ubi supra regias majores fecit imagines ex argento. Joannes monachus vit. S. Odonis abbat. cluniac. libr. 2. Ille autem (loquitur de sue fero, quem vocat singularem) omissa feritate, ut ingrediendi aditus a quovis concederetur predictas regias diutius pulsavit, atque oris sui spuma, quo adhaerere potuit, linivit. Portam basilicarem Remensis ecclesiæ memorat Frodoard. hist. Remens. libr. 2. cap. 12. *Supra portam si quidem, quæ dicitur basilicaris, vel quod basilicis in gyro sui dispositis abundaverit, vel quod eunitibus ad basilicas in vico S. Remigii sitas pervia fuerit.* Idem libr. 4. cap. 46. ad portam, quæ olim collaticia, scilicet a conferendis mercibus, nunc basilicaris vocatur, &c. Frodoard. in chronic. ad ann. † 920. *Remis in monasterio sancti Petri ad portam basilicarem, cereus, quem ibi posuerant hi cives, qui Romanum ad visitanda Apostolorum limina profecti fuerant, accessus est etiam ter igne cælesti.*

Audivit a suis in iterata insania effervescere Saxones, sibique esse rebelles, & quod Cap. * 14. tributa, quæ annis singulis consueverant ministrare, contemnerent reddere. Saxones domiti a Chlotario seniore, & annum vestigial eis impositum quingentas vacce, inferendas mensæ regiæ, unde dictæ inferendales, quod tributi nomine inferrentur; Fredegarius cap. 74. *Saxones ... quingentas vaccas inferendas annis singulis a Clothario seniore censiti reddebat, quod a Dagoberto cassatum est.* Aimoin. libr. 4. cap. 26. *Quingentas namque vaccas inferendales a Clothario seniore, Chlodovei filio, Chilperici patre, regie mensæ (Saxones) inferre jussi fuerant.* Quæ ideo inferendales dicebantur, eo quod singulis inferrentur annis. Idem gesta Dagoberti cap. 31. *Saxones saepius rebellarunt & tributum detrectarunt, quod tandem a Dagoberto remissum est.*

Tunc Chramnus, jam accepta VVilicharii filia. Chramnus inscio patre uxorem duxit Calte filiam Vvilicarii Ducis Aquitanæ, unde gravis offensa patris in filium, quæ filio infelicitis exitus causa fuit, quod apertius Aimoin. libr. 2. cap. 30. Cui nobilitas conjugis odiorum suppeditabat materiam, quod præmineret prosapia claritudine. *Ei nomen Calte, Vvillecario genita Aquitanæ Duce.*

In Campaniam Remensem accedit, & usque Remos civitatem properans. Campania Remensis est pars Campaniæ quæ Remos spectat; Gregor. infr. libr. 5. cap. 19. Meroveus vero dum in Remensi Campania latitaret. Frodoard. in chronic. ad ann. † 940. *Ludovicus Rex post sex vel septem hebdomadas a Burgundia rediens ... in Remensem venit Campaniam.* Et Gregorius de mirac. martyr. libr. 2. cap. 32. dum viatim psallendo regreditur, Remensem est ingressus Campaniam.

Tunc & Austrapius Dux Chramnum metuens, in basilicam S. Martini confugit. Cap. 18. Idem Fredegar. (in epitom.) cap. 52. Austrapium fuisse Ducem Turonum & Pictorum colligo ex eo, quod is metu Chramni confugit in basilicam S. Martini, & Turones ac Pictones plerumque erant sub eodem Duce; Gregorius infr. lib. 8. cap. 26. *Turonicis vero atque Pictavie Ennodius Dux datus est.* Et idem lib. 9. cap. 7. Ennodius cum ducatum urbium Turonica atque Pictavie ministraret, adbuc & Vici Julianis atque Benarnæ urbium principatum accepit.

Tempore vero ejus, ad clericatum accedens apud Sellense castrum, quod in Pictavia

*habetur diœcesi, Episcopus ordinatur, futurum ut decedente Pientio Antistite, qui tunc Piœtavam regebat ecclesiam, ipse succederet. Austrapius e Duce clericus ordinatur Episcopus apud Sellense castrum Piœtaviensis diœcesis, cum futura successione, decedente Pientio Piœtaviensi Episcopo. Eodem fere modo Tetrico Lingonensi Episcopo morbo sotico laboranti, Mundericus coadjutor datus, ita ut interim dum ille viveret, Ternodorense castrum archipresbyteri nomine teneret; Gregorius infr. lib. 5. cap. 5. Interea B. Tetricus a sanguine fauciatur, cui cum nulla medicorum somen-
ta valerent, conturbati clerici, & a pastore utpote destituti, Mundericum expetunt. Qui a Rege indultus ac tonsoratus, Episcopus ordinatur, sub ea specie, ut dum beatus Tetricus viveret, hic Ternodorense castrum ut archipresbyter regereret, atque in eo commoraretur: migrante vero decessore iste succederet.*

Ipse quoque regressus ad castrum suum, mota super se Theifalorum seditione, quos sepe gravaverat, lancea sanctiatus crudeliter vitam finivit. Austrapius e Duce ordinatus Episcopus apud castrum Sellente, quod est Piœtaviensis diœcesis, commota in se Teifalorum seditione, lancea transfixus vitam finivit: Teifali censentur inter Pictones, unde S. Senoch abbas, qui erat Piœtaviensis, dicitur genere Teitalus; idem libr. 5. cap. 7. Fuit autem genere Theifalus, & in Turonico clericus factus: inde Teifalia regio seu pars Piœtaviensis pagi; idem de vit. patr. cap. 15. Senoch abbas genere, Theifalus, Piœtavi pagi, quem Theifaliam vocant. Inde nomen a Teifalis militibus Transistorianis, qui praesidii causa locati sunt Piœtavis in Gallia; notitia imp. Occid. sub dispositione magistrorum militum præsentium in provincia Gallia Ripensi: Praefectus Sarmatarum & Thaifalorum Gentilium, Piœtavis: ex quo probabilis conjectura est, eos conseditisse ibi, & regioni vel parti ejus nomen dedisse, ut pridem observavi rer. Aquitanic. lib. 1. cap. 14.

*Diœceses vero suas ecclesia Piœtava recepit. Mortuo Pientio Piœtaviensi Episco-
po, Pascentius abbas S. Hilarii ei successoris iussu Chariberti Regis, frustra reclaman-
te Austrapiio, nec injuria, quia Austrapius contra canones viventi Episcopo successor
datus erat, & episcopatus sine causa scindi non potest: immo nec sedes episcopalis
constitui potest in vico vel castro, sed in majori civitate; conc. Sardic. can. 6. Lao-
dicens. can. † 57. Anacleti epist. 3. Leonis evist. 87. can. Episcopi, & dd. seqq. 80.
dist. cap. 1. de privileg. Piœtaviensis ecclesia pulso Austrapiio diœceses suas recepit,
id est parochias, quæ a Piœtaviensi episcopatu avulsæ fuerant Sellensis episcopatus ad
tempus stabiliendi causa. Sæpe diœcesis sumitur pro parochia seu ecclesia privata;
Gregor. infr. libr. 5. cap. 5. de Munderico: apud Arifensem vicum Episcopus insti-
tuitur, habens sub se plus minus diœceses quindecim, quas primum Gothi quidam
tenuerant. Et idem eodem loco de Pappolo Lingonensi Episcopo: Anno octavo epi-
scopatus sui dum diœceses ac villas ecclesia circumiret, quadam nocte dormienti ap-
paruit ille B. Tetricus. Idem libr. 6. cap. 38. de Innocentio Rutenensi Episcopo:
Sed adsumpto episcopatu confessim Ursicinum Cadurcina urbis Episcopum lacefere
cepit, dicens quia diœceses Rutene ecclesia debitas reineret: & ita accipiens est
can. 5. conc. Carth. & can. 20. conc. Africani, diœceses, quæ numquam Episcopos
habuerunt, non habeant; can. Felix, can. multis, 16. qu. 1.*

Cap. 19. *Ad cuius beatum sepulcrum vidimus vincitorum compedes atque catenas disruptas
confractasque jacere: que usque hodie in testimonium virtutis ejus ad ipsum beatum
sepulcrum reservantur. Vincti soluti gratia B. Medardi Noviomensis Episcopi. Idem
Gregor. de glor. confess. cap. 95. Medardus vero gloriosus confessor, juxta urbem
Sueffionem quiescit. Ad cuius sepulcrum sæpe compedes miserorum confractas aspexi-
mus. Parmiraculo vincti soluti in funere Gregorii Lingonensis Episcopi; teste eod.
Gregor. de vit. patr. cap. 7. B. Leonardi Lemovicensis meritis solvuntur etiam captivi
& carcerati: ejus ope e manu barbarorum liberatus Boamundus Siculus voti luendi
causa venit in Galliam, ut a nobis pridem observatum est rer. Aquitanic. lib. 5. cap. 18.*

Cap. 20. *Vulgrotogam vero & filias ejus duas in exilium posuit. Ultrogota, uxor Childe-
berti Regis, cum viro xenodochium Lugdunense fundavit & dotavit; de quo conc.*

Aure-

Aurelianens. V. can. 15. ejus pietatem commendat Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 12.

Protinus B. Martini basilica, ordinante Chlotario Rege, stanno cooperta est, & in illa, qua prius fuerat, elegantia restituta. Basilica S. Martini Turonensis restituta a Chlotario & stanno cooperta. Idem Gregor. infr. libr. 10. cap. 31. (sect. 18.)

Tunc duæ acies locustarum apparuerunt, quæ per Arvernū atque Lemovicinū transeuntes (ut ferunt) Romanicum campum venerunt, in quo prælio magno inter se alto maxime sunt collisæ. Simile suo tempore in Judæa contigisse narrat Hieronym. in Joelem cap. † 2. vers. 18. & seqq. Etiam nostris temporibus vidimus agmina locustarum terram texisse Judæam, quæ postea misericordia Domini inter vestibulum & aereare, hoc est inter crucis & resurrectionis locum, sacerdotibus & populis Dominum deprecantibus, atque diceatibus: parce populo tuo: vento surgente, in mare primus & novissimum præcipitate sunt.

Cum graviter vexaretur a febre ajebat: vua! quid putatis qualis est ille Rex cœlestis, qui sic tam magnos Reges interficit? Vah apud Hæbreos est verbum exultationis; Grægor. P. moral. libr. 31. cap. 25. in iliid Job. cap. † 16. Ubi audierit buccinam dicit vah. Vah quippe sermo exultationis est: vel potius vah est verbum insultantis; Hyeronim. ad Damasum, (epist. 20. al. 145. num. 5.) Ad summam, scitur nos in lingua latina habemus interjectiones quasdam, ut insultando dicamus vah, & in admirando pape, & in dolendo heu, &c. Matth. 27. (39. 40.) Pretereentes autem blasphemabant eum moventes capita sua, & dicentes: vah qui destruis templum Dei. Abbo de obsid. Parisiac. libr. 1.

Vah! multosque terunt Danos, plures quoque peltas.

Chilpericus vero post patris funera, thesauros, qui in villa Brannaco erant congregati, accepit: lege Brennacum: ita Fredegarius in epitom. hist. Franc. cap. † 55. Chilpericus occupatis thesauris Chlotarii in villa Brennaco, sedem Childeberti Parisius occupat: & Gregorius ipse infr. h. libr. cap. 41. Cumque venisset apud villam Brennacum. Brennacum est villa fiscalis in Campania, apud quam Chlotarius thesaurum custodiam causa depositum habebat: ejusdem meminit Aimoin. libr. 3. cap. † 43. † instigante ipsa Regina apud Brenacum villam a patre manere jussus est: vulgo Brenne: & Gregorius infr. lib. 5. cap. 26. Quem vincit ad Chilpericum Regem Brennacum deduxit: & idem cap. 35. ejusd. libr. a villa Brennaco Parisius.

Deditque fors Chariberto regnum Childeberti, sedemque habere Parisius. Inter Reges Francorum prioris tlemmatis regnum sorte divisum ex æquis partibus. Sorte etiam usi sunt Romani in hereditate dividenda inter coheredes; l. 2. C. quand. & quib. quart. pars debet. libr. 10. l. 5. ff. famil. excise. l. ult. C. commun. de legat. & ibi Cujac. inde partes, quæ cuique Regum obtingebant, fortis dicebantur: de quo infr. h. libr. cap. 44.

Theodoberum vero filium illius apud Ponticonem villam custodiri jussit per annum integrum. Pontigo villa regia: ejusdem meminit Gregor. infr. libr. 6. cap. 37. de Lutentio abbe: & ad Ponticonem villam deducitus, multis suppliciis est adfectus. Eadem videtur quæ Pontigo, ubi habita est synodus Galliarum a Carolo Calvo; de qua Aimoin. (al. incertus auctor) libr. 5. cap. 32. medio futuro mense julio generali synodum, auctoritate apostolica & sanctione sua apud Pontigonem indixit: quo per Remos & Catalaunos civitates pervenit. Pontigonem fuisse in pago Catalaunensi, qua Lingones spectat, colligitur tum ex hoc loco, tum ex alio ejusdem auctoris cap. 35. ejusd. libr. Dominus autem Imperator Carolus de Caristaco Compendium, indeque per Sueffionas ad Remensem civitatem: & sic iter suum per Catalaunos & Pontigonem atque Lingonas peragens . . . de Frantz Italianam petit. Anaslaus in Stephano III. quem Pipinus in Gallias venientem eo loco exceptit, Ponticonem Palatium appellat. Male † Pauticona legitur in annalib. Pithcei ad ann. 858. vulgo † In lib. meo, Pontione. Pontigonem fiscum, sic vocat villas regias Frodoard. in chronic. ad Panticona.

ann. 952. Nec non Pontigonem fiscum, quem Heribertus invaserat, aliamque munitionem Rex contra Victoriacum instruit.

Cap. 24. Amoto Agræcula patricio, † Celsum patriciatus honore donavit. Patriciatus honor non sine præfectura cuiuspiam provinciæ conferebatur, maxime Arelatensis seu Massiliensis. Provincia hac ætate præfectos habere solebat, dignitate patricios. Ideo Gregorius ait *hoc loco*, Guntranum Regem, Amoto Agræcula, seu Agricola patricio, Celsum patriciatus honore donasse. Idem Fredegarius cap. † 5. chron. anno **xxvii.** ejusdem regni *Leudegiselus a Guntchramno patricius partibus provinciæ ordinatur*. Idem cap. 24. (ejusd. libr.) *Defuncto Vandalmaro Duce in pago Ultrajurano & Scotingorum Protadius patricius ordinatur*. Idem cap. 55. (hist. epitom.) *Gunterramnus in Burgundia regnans in locum Agricolanus patricii Celsum instituit*. Celsum a Guntrano Rege, jam Burgundia potito, præfecturam Arelatensis provinciæ, quæ pertinebat ad regnum Burgundiæ, cum honore patriciatus accepisse colligitur ex eo, quod postea Arelate urbe occupata a Sigeberto Rege, Gregorius infr. h. lib. cap. 30. tradit, Celsum patricium cum exercitu in has partes missum a Guntrano Rege, Arelatem recepsisse dolo Sabaudi Episcopi Arelatensis. Celso successit Amatus patricius. Amato a Longobardis irruentibus in Gallias viçto & occiso successit Mummolus patricius cum præfectura ejusdem provinciæ, ut opponeretur Longobardis; Gregor. infr. hoc libr. cap. 36. *Ennius quoque cognomento Mummolus a Rege Guntchramno patriciatum promeruit, &c.*

Juris lectione peritum. Celsum patricium laudat de juris peritia. Eadem laude Andarchum commendat idem infr. h. libr. cap. 41. *Nam de operibus Virgili, legis Theodosiane libris, artemque calculi ad plene eruditus est.* Ait legis Theodosianæ, quia ea ætate studium pandectarum juris civilis fere obsoletum erat, & solus codex Theodosianus studiis celebris erat: unde Seronatum juris Romani contemptorem, de legis Theodosianæ conculatione notat Sidon. lib. 2. epist. 1. *Leges Theodosianas calcans, Theodoricianasque proponens.* Senatores & alii nobiles, qui cogitabant de republica, juris Romani studio operam dabant, satis intelligentes, rem publicam attingi non posse ab imperitis juris Romani, ex quo hausta est maxime reipublicæ gubernandæ scientia: de Palladio testis Rutilius Numat. *itiner. lib. 1. (209. & seq.)*

Facundus juvenis Gallorum nuper ab arvis

Missus Romani discere jura fori.

Aristonem senatorem de peritia juris privati & publici laudat Plin. lib. 8. epist. † 14. *cum sis peritissimus & privati juris & publici, cuius pars senatorium est.* Quintus Mucius in *I.2.de orig.jur. (§.43.) turpe esse patricio, & nobili, & causas oranti, jus, in quo versaretur, ignorare.*

Cap. * 25. Postquam Rex Austrigildem cognomento Bobilam accepit, Guntranus secundam uxorem duxit Austrigildem nomine, cui cognomen erat Bobila. Hac ætate unicum cuique nomen erat, nec patris nomen transibat ad liberos, unde incerta est hujus temporis familiarum origo & series. Nonnulli tamen nobiliores proprio nomini cognomen addebant, & hoc in utroque sexu servabatur, ut *hoc loca* Austrigildi Reginæ cognomen fuit Bobila, quod nomen proprium fuit feminæ senatorii generis; de qua in vita Desiderii Cadurcensis Episcopi, *Bobila senatrix femina.* Per hæc tempora, Ennio Patricio cognomen fuit Mummolus; Gregor. infr. hoc libr. cap. 36. *Ennius quoque cognomento Mummolus a Rege Guntchramno patriciatum promeruit.* Et Guntchramno Duci cognomen fuit Bofo; idem infr. libr. 5. cap. 14. *Hæc audiens Guntchramnus Bofo, qui tunc in basilica S. Martini (ut diximus) residencebat.* Mummolus abbas cognomen fuit Bonus; Gregor. infr. lib. 5. cap. 5. *In cujus locum Mummolus abbas, quem Bonum cognomento vocant, Episcopus substituitur.* Dracoleno Duci cognomen Indultrius; Gregor. infr. libr. 5. cap. 26. *a Dracoleno Duce, qui dicebatur Indultrius.*

Cap. 26. *Ille autem sperans aliquid novi videre, aspicit hunc eminus lascias regias compnen-*

~~sentem~~. In obsequio Ingobergæ Reginæ erant duæ puellæ filiæ artificis lanarii , quas Charibertus Rex deperibat. Ingoberga , ut Regem ab insano amore avocaret , cognita vilitate generis puellarum , Regem vocavit , qui vidit hominem lascias regias componentem : lege lanas pro lascias ; Gregor. lib. 7. cap. 14. pater ejus peccinibus insedit , lanasque composuit . Eadem analogia vestem componere dixit Gregor. de vit. B. Martini lib. 2. cap. 58. Puer Parisiacus , cuius artis erat vestimenta compone-re . Ecclesiæ vel ecclesiæ domus componere , id est instaurare ; idem libr. 5. cap. 37. vel ecclesiæ vel ecclesiæ domos ♂ erigens , ♂ componens . Penum componere ; Servius in illum locum † 1. Aeneid. 706. 707.

Quibus ordine longo

Cura penum struere ,

Struere , inquit , ordinare , componere , unde ♂ structores dicuntur ferculorum compo-sitores . Alii legunt fascias † , fascia est vitta , quæ tegit pectus in feminis ; Hieronym. in Esaiam , libr. 2. cap. 3. (verl. 24.) Fascia pectus regit , ♂ eum possidet lo-cum in feminis , quem rationale in Pontificibus . Alias fasciae sunt initiae , quibus mortuorum corpora obligantur ; idem in Ezechiel. (lib. 11.) cap. 37. (circa medium) instar Lazari peccatorum suorum fasciis colligati . Non temere legi potest & licia : scias suisse fu-licum est velum laneum vel lineum ; Ovid. 3. fastor. (267.) Licia dependent lor-niculus ad ve-gas velantia sepes . Inquisitio furti siebat per lancem & licium ; Gell. libr. 11. cap. 18. id est opposita lance & licio , ne ingredientes ædes alienas furti inquirendi caula , curiosius circumspicerent .

Salve Rex gloriose : sedes enim apostolica eminētia tue salutem mittit uberrimam . Heraclius salutavit Regem Charibertum nomine sedis apostolicae , id est nomine Leontii Episcopi Burdegalenſis & ecclesiæ metropolitanæ . Sedes apostolicae diceban-[†] Du Cange in gloss. in hunc locum ait: Credo la-
tur ecclesiæ fundatae ab Apostolis vel a discipulis seu proximis successoribus Apo-lolos ; Tertullian. de præscript.advers. haeretic. (cap. 32.) Hoc enim modo ecclesiæ apo-stolicae census s̄tis deferunt: sicut Smyrnæorum ecclesia habens Polycarpum ab Joanne conlocatum resert: sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum † itidem. Chlo-do-veus in epist. ad synod. Aurelianens. I. Orate pro me domini sancti , ♂ apostolica sede Pape dignissimi : apud Gregorium extant duæ epistolæ infr. libr. 9. cap. 41. & 42. Domini sancti , ♂ apostolica sede dignissimis . Leontium de nobilitate generis & virtutis dotibus valde commendat Fortunat. libr. 1. carm. 15.

Pater (inquit presbyter) tuus Leontius cum provincialibus suis salutem tibi mittit . Patres dicti Episcopi propter reverentiam ordinis; Augustin. in psalm. 44. (num. 32.) in illa verba: Pro patribus tuis nati sunt tibi filii . Patres missi sunt Apostoli, pro Apo-stolis filii nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi . Hodie enim Episcopi , qui sunt per totum mundum , unde nati † sunt ? Ipsa ecclesia patres illos appellat , ipsa illos genuit , ♂ ipsa illos constituit in sedibus patrum . Idem in psalm. 109. (num. 7.) Admirabilius est quod potest contingere , ut non solum Rex factus † privati filius , dominus sit patris sui : sed Episcopus factus laici filius , sit pater patris sui . Hieronym. epist. ad Au-gustin. quæ est 14. (al. 72. in fin.) inter epistolæ Augustini: Vale mi amice charissime etate fili , dignitate parens . Sidon. libr. 4. epist. 17. Incliti Galliarum patres , ♂ protomystæ . Etiam a Principibus patres dicti Episcopi ; extat apud Gregorium infr. libr. 9. cap. 42. epist. Radegundis Reginæ ad Episcopos Galliarum : Domnis sanctis ♂ apostolica sede dignissimis in Christo patribus , omnibus Episcopis , Radegundis peccatrix .

Et plaustro spinis suppleto imponi desuper , ♂ in exilium protrudi precepit . He-raclius plaustro spinis oppleto impositus ignominia causa , & in exilium relegatus . Sic † Georgius E. Alexandrinus ignominia causa a plebe camelō tradu-ctus ; Epiphan. hæref. 76. (art. 1.) Eodem consilio Gomacharius Comes Leonii Agathensi Episcopo interminatus legitur , ut circa urbem super asinum traduceretur ; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 79. qui ait ad Episcopum, si te decrepite: jam in-frenatum te loris circuire urbem super asinum faciam , ut sis in ridiculo omnibus qui te aspexerint .

lascias vocant
funiculos, qui-
bus colligan-
tur vituli at-
que canes .

Tunc ablatis multis, paucis relictis, † Arelatenſi eam monaſterio deſtinavit. Apud Arelatem fuit monaſterium virginum fundatum a Caſario Arelatenſi Epifcopo, cui prafuit Caſaria ejus ſoror, inde regulam petiit Radegundiſ pro inſtitutione moнаſterii virginum a ſe fundati apud Pictavum urbem, ex epift. ejudiſ. Radegundiſ, qua extat apud Gregoriū inſr. libr. 9. cap. 43. Inſuper congreſationi per me Chriſto preſtante collecte regulam, ſub qua ſancta Caſaria dedit, quam ſollicitudo beati Caſarii Antiftitii Arelatenſi ex inſtitutione ſanctorum patrum conuenienter collegit, adſciri. Theodegildiſ vidua Chariberti Regi a Guttranno Rege in hoc monaſterium deſtinata, id eit miſſa. Deſtinare eit mittere; Gregor. inſr. h. libr. cap. 28. Pa-ter vero ejus has promiſſiones accipiens, filiam ſuam, ſicut anteriorem, ſimiliter iſi cum magnis opibus deſtinavit. Idem de vit. patr. cap. 17. vere, inquit, dico vobis, quia deſtinavit Rex, ut me avulſum a monaſterio huic oneri confeſcari juberet. Deſtinatus idem eit quod miſſus; Sidon. libr. 1. epift. 7. de Arvando: captus deſtinatus que pervenit Romam: aliis deſtinatus pro viñto ſeu compedito; Apulejuſ de aſino aureo lib. 1. At bona Panthia: quin igitur, inquit, ſoror, hunc primum bacchatim diſcerpiμus, vel membris ejus deſtinati virilia deſecamus. Idem libr. 4. arreptum me loco quam valido ad anſulam quamdam deſtinatum rurſum caedendo confeſſiſſent proſecto. Vitruviuſ libr. 5. cap. 12. Arcæ ſtipitibus robustis, & catenis incluſæ, in aquam demittendæ, deſtinandæque firmiter: ait deſtinandæ, id eit colligendæ, a verbo deſtina, quod ſonat vinculum ſeptum. Deſtinæ ſunt ſepta & munimenta, que adſtruuntur adiſciſſis: aperte Beda hiſt. Angliſ. lib. 3. cap. 17. Unde factum eit ut adclivis deſtina, que extrinſecus eccleſia pro muuimine erat appoſita, ſpirituſe vite exhalaret ultimum: & inſra: Sed mirum in modum ſola illa deſtina, cui in cumbeſ ſbiit, ab ignibus circumciincta voranib⁹, abſumi non potuit.

Per occultos nuntios Gothum quendam adiuit. Theodegildiſ vidua Chariberti Regi cuſtodiæ cauſa detruſa in Arelatenſe monaſterium pueſſarum, per nuntios clara quendam Gothum adiit, ſpe nuptiarum ei proposita, ſi eam in Hispaniam deduce-ret. Hac atate Gothia dicebatur Septimania, quia in Gothorum ditione remansit; Gregor. inſr. h. libr. cap. † 46. Ibi & Sigila, qui quondam ex Gothia venerat, mul- tu maceratus eft. Et Joannes Italus vițe Odonis abbatis Cluniacenſ. libr. 1. Qua de cauſa omnibus carus erat, praincipuasque apud Vvillelmuſ Comitem robustiſſimum, qui eo tempore Aquitaniam Gothiamque ſuo jure tenebat. Et Frodoard. in ann. 924.

[†] In lib. meo, Hungari per abrupta tranſeunteſ Alpium juga, veniunt in Galliam, † & in ſpinato qua sequunt- loco per devia montis evadenteſ, Gothiam impetuunt. Et Robert. Montenſ. in ſup- tur verba, non plen. Sigebert. ad ann. 1118. Et Gothiam, que provincia ſancti Egidii dicitur. exhibetur lo. Inde Gothi Septimani; Gregor. praeter hunc locum inſr. libr. 5. cap. 5. & apud eo citat.

Ariſitensem vicum Epifcopus inſtituitur, habens ſub ſe plus minus dioceses quindecim, quas primum Gothi quidam tenuerant, nunc vero Dalmatius Ruthenensis Epifcopus vendicabat. Et Stephan. Tornac. epift. † 92. ad Joannem Pictaviensem Epifcopum ad Narbonensem fedem electum: Abſit pater a mansuetudine veftra, ut Gothorum barbariem ad levitatem Vvasconum, ad crudeles & efferos mores Septima- niae declineatis. Ea atate Septimaniam adhuc tuſſe in potestate Gothorum indicat & Gregor. libr. 9. cap. 1. ut ad civitateſ Septimanie nullum de regno ejus transire permitteret.

Cap. 28. Quod ille per ingenia diſſimulans, verbis eam lenib⁹ demulſit. Ingenium, dolus, calliditas, artificium; Gregor. inſr. libr. 6. cap. 22. Proclamante vero Epifcopo, & dicente, quod ſapius hic ingenia quereret, qualiter eum ab epifcopatu deſiceret. Idem cap. 46. ejudiſ. lib. Novaque ſemper ad ledenum populum ingenia perquierebat. Idem de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 1. Omne ingenium artificii tui impendiſli, pigmen- torum omnium vim probaffi, ſed nihil proficit. Idem de mirac. martyr. lib. 1. cap. 25. ſi forte aliquem deprehendere poſſet fraudis alicujus conſciūm, per cujus ingenium in fontibus aqua ſuccederet. Anafas. in Benedic. III. videntes itaque, quia in Ana- flasium Chriſti unitas almague concurda, nullo fleſtebatuſ ingenio. Idem Gregor. inſr. libr.

libr. 7. cap. 20. *Veniens igitur clericus cum diversis ingeniiis se eidem commendarit.*
Idem. libr. † 5. cap. 2. Rex vero adveniens, cum multis ingeniiis eos exinde ausferre niteretur.

Ad extreum eam suggillari jussit a puerō, mortuamque reperit in strato. Suggillare est suffocare, strangulare; Gregor. hoc libr. † 20. Chramnus super sciamnum extensus oratio suggillatus est. Idem libr. 7. cap. 7. Redde homicidam, quae amitam meam suggillavit. Idem libr. 10. cap. 8. in cilicio quo orabat suggillata reperitur. Idem lib. 9. cap. 34. Exclamavit una puellarum, quae erat intrinsecus, voce magna dicens: currite queso, currite: ecce domina mea, a genitrice sua graviter suggillatur. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 78. At illa conversa ad populum crimen fatetur dicens: septem jam a me editos parvulos interfeci, quos de incesto concipiens metui publicare: octavum adhuc die praterita suggillavi.

*Lychnus enim ille, qui fune suspensus coram sepulcro ejus ardebat, nullo tangente, fune disrupto in pavimentum corruit. Idem Gregor. de mirac. B. Marini lib. **) 2. Lychnus & cerei ad sepulcra sanctorum ardent de more antiquo; Fortunat. in vita Hilarii Pictaviensis Episcopi apud Sariam 13. jan. (cap. 9.) Item cum juxta consuetudinem, quadam nocte cereus illuminatus fuisset, casu super sepulcrum ejus, qui intercessione sua mortuos vivificat, ardens corruit: ita ut super masoretum, quo cecidit, sine lesione aliqua perarderet. Et Hincmar. in vit. Remigii Remensis Episcopi apud eund. 13. jan. (cap. 68.) de quodam colono villa Remensis ecclesie: sicque junctis bobus, candelam in manu habens, ad basilicam sancti Remigii properavit. Quo perveniens, de pane & carne ac servisia matricularios pavit, candelam ad sepulcrum sancti posuit, & ejus auxilium contra opprimentes se fiscalinos expetiit. Ad lectulum B. Nicetii Lugdunensis Episcopi lychnos jugiter ardentes memorat Gregor. de vit. patr. cap. 8. *palla enim speciosa & tegitur, lychni in ea jugiter accenduntur.* Ad crucem Domini semper lychnus ardens, quod magis mireris, oleo omnibus ægris salutari fluere memoratur Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 5. *Ego autem audiebam sepius, quod etiamsi lychni, qui accendebantur ante hæc pignora, ebullientes virtute divina, in tantum exundarent oleum, ut vas suppositum plerisque replerent.* Idem cap. 15. ejusdem libr. Ferunt autem in hoc oratorio a lycno oleum ebullire: habentur enim & ibi reliquiae sanctæ crucis. Idem de glor. confess. cap. 69. de B. Marcellino Episcopo Ebredunensi: *Ad hujus ergo sancti sepulcrum lychnus assidue lumen præbet.**

Tarquam in aliquod molle elementum descendit. Lychnus, qui fune suspensus ardebat ante sepulcrum Galquinthæ Reginæ, disrupto fune corruit in pavimentum inlaesus, quasi in molle elementum cecidisset. Molle elementum hic accipitur pro aqua, ut in cap. pen. de baptism. cum dicitur, in baptismo duo requiri, verbum, & elementum. Hac analogia aquas, flumina, fontes elementa vocat Prudentius lib. 1. contr. Symmach.

Id duxere Deos: colles, freta, flumina, flammæ.

Hec sibi per varios formata elementa figuræ

Constituere patres.

Cumque configere deberent, isti magicis artibus instructi, diversas eis phantasias ostendunt, & eos valde superant. Hunni magicis artibus vincunt Sigebertum Regem Francorum, incusso pavore variis terriculamentis daemonum, quae Gregorius vocat phantasias, imagines.

Sed & Rex Chunorum multa munera Regi Sigiberto dedit. Vocabatur autem Caganus: omnes enim Reges gentis illius hoc appellantur nomine. Caganus proprium nomen Regum Hunnorum; Sigebert. ad ann. 520. Abhinc regnum Hunnorum annotare cessabo, quia omnes gentis illius Reges Kaganos vocatos lego.

Sigebertus vero Rex Arelatensem urbem capere cupiens, Arvernos commoveri precepit. Erat enim tunc Firminus Comes urbis illius, qui cum ipsis in capite abiit. Franci per pagos divisi militabant, & Duces habebant Comites cuiusque pagi, qui parebant Duci sub se habenti plures pagos, & totidem Comites; Gregor. infr. lib. 5.

cap. 27. Dehinc Turonici, Pictavi, Bajocassini, Cenomanici, Andegavi, cum aliis multis in Britanniam ex jussu Chilperici Regis abierunt. Idem libr. 6. cap. 31. Berulphus vero Dux cum Turonicis, Pictavis, Andegavisque, atque Nanneticis, ad terminum Bituricum venit. Idem. lib. 8. cap. 30. Tunc commoto omni exercitu regni sui illuc dirigit. Gentes vero, quæ ultra Ararim Rhodanumque & Sequanam comanebant, cum Burgundionibus juncta, Ararica Rhodaniticaque littora, tam de fructibus, quam de pecoribus valde depopulatae sunt. Et infra: similiter & Biturici, Sanctoici, cum Petragoritis, Egolismensibus, & reliquarum urbium populo, qui tunc ad antedicti Regis imperium pertinebant, usque ad Garcaffonam urbem deveneri. Idem libr. 9. cap. 31. de Antestio Duce: Ipse cum Santonicis, Petrogoritis, Burdegalensisbusque, Agennenibus etiam, ac Tolosanis illuc direxit. Ducum quoque & Comitum erat munire civitates positas intra fines suos; idem libr. 6. cap. 41. Misitque ad Duces & Comites civitatum nuncios, ut muros componerent urbium. Ait in capite, vulgo en chef: eadem analogia Gregorius infr. h. libr. cap. 45. Quod illi dissimilantes, Rex Godegisilum & Guntchramnum Duces in capite dirigit.

Qui abiens Avennicam urbem abstulit. Avennica urbs a Celso patricio Guntrani Regis armis occupata adversus Sigebertum Regem, tum eidem restituta, ut subiectum Gregorius infr. h. cap. Ac sic Guntchramnus Rex recepta urbe illa, juxta consuetudinem bonitatis sue, Avennicam ditionibus fratris sui restituit. Avennica est Avenio civitas sita super Rhodanum, quæ olim dicta est Avenio Cavarum; Plin. lib. 3. cap. 4.

Cap. 31. Igitur in Galliis magnum prodigium de Taureduno castro apparuit, quod super Rhodanum fluvium in monte collocatum erat. Tauredunum castrum super Rhodanum, hodie Turnonum.

Inter quorum angustias torrens defluit. Rhodanus inter fauces montium torrens defluit, id est quasi torrens: de Hidaspe flumine Indorum idem Q. Curtius libr. 8. cap. 13. sed quasi in arctum coeuntibus ripis, torrens & elisus ferebatur. Idem libr. 9. cap. 2. Nam flumen, quo latius fusum est, hoc placidius stagnat; quippe angustis ripis coercita, & in angustiore alveum elisa torrentes aquas invehunt.

Usque ad Janobam civitatem. Male Quercetanus legit Genuam. Janoba civitas sita supra Lacum Lemanum, aliis Gebenna; Otto Frisingensi. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 29. Bertolfs predicti Conradi filius, in negotiis transactionem, tres civitates inter Juram & montem Jovis Losannam, Gebennam, & N. accepit. Olim Geneva extreum Allobrogum oppidum; Jul. Cæsar de bell. Gallic. lib. 1. cap. 13. Extremum oppidum Allobrogum est, proximumque Helvetiorum finibus Geneva.

Nam plerunque tres aut quatuor splendores magni circa solem apparuerunt, quos rustici soles vocabant, dicentes: ecce tres vel quatuor soles in celo. Plures soles in celo saepius visos refert Plin. libr. 2. cap. 31. Idem ostensum visum scribit Gregor. lib. 5. cap. 24. Sed & splendores illi circa solem... quos rustici soles vocant, apparuerunt.

Avis corydalus (quam alaudam vocamus). Alauda avicula, vox Gallica. Marcellus patria Aquitanus & linguae Celticæ peritissimus, de medicament. cap. 29. Corydalus avis, id est que alauda vocatur: inde legioni Gallicæ, nomine Gallico a Julio Cæsare alaudæ nomen datum itadidere Tranquill. in Julio cap. 1. 24. & Plin. libr. 11. cap. 1. 37.

In sacrarium autem sub velo transiens cicindelem extinguere voluit. Alauda avis sacrarium ecclesiæ Arvernae ingressa cicindelem extinguere voluit. Cicindela est genus vermiculi, cui nomen noctiluca vulgo, quod noctu lucet, unde nomen translatum ad lampadem, seu candelabrum; Serv. in illum vers. 1. Æneid. 731. noctens flammis funalia vincunt. Alii funalia appellantur, quod in cicindula lucet. Hac vox familiariter eo sensu usus est Gregorius de mirac. martyr. libr. 1. cap. 5. Tunc conversus ad abbatisam ajo: tantane te retinet mentis ignavia, ut integrum cicindele laborare non possis, in quo oleum accendatur? Idem cap. 15. ejusd. libr. regressaque velociter ad cicindelem, cereum non attingebat illuminare. Idem de vit. patr. cap. 8. Gratum est illud addi miraculis, quod accensis ad leclum ejus fecerit cicendilis. Et Isidor.

Isidor. origin. libr. 20. cap. 10. *Lucerna a + lychno dicta est, lychnus autem quasi + lu-* ^{+ In lib. meo}
cinius, est enim cicindela lucerne. ^{licinio, & +}

Palladius aurem Brittanis quondam Comitis ac Cæsariæ filius Comitatum in urbe licinus. ^{Cap. * 34.}
Gaballitana Sigiberto Rege impertiente promeruit. Palladius beneficio Sigiberti Re-
gis factus est Comes Gabalorum: hunc fuisse patria Arvernū observare est ex eo,
quod anno proximo e comitatu depositum in Arvernū recessisse indicat Gregorius.
Palladiorum stirps fuit nobilissima, & genere Romana; Sidon. libr. 7. in concione
post epist. 9. (cir. fin.) Uxor illi de Palladiorum stirpe descendit, qui aut litterarum,
aut altarium cathedras cum sui ordinis laude tenuerunt. Et Rutil. itiner. libr. 1.
(207. & seqq.)

Tum discessurus studiis, urbique remitto
Palladium, generis spemque decusque mei.
Facundus juvenis Gallorum nuper ab arvis
Missus Romani discere jura fori.

Nam anno sequenti remotus a comitatu Palladius Arvernū regressus est. Roma-
nus vero comitatum ambivit. Palladius post annum e Gabalitano comitatu depositus,
successorem habuit Romanum. Ea aetate Comites erant ad tempus, comitatus
erant simplices praefectura; Gregorius infr. libr. 6. cap. 45. Major domus autem
Waddo, qui olim Santonicum rexerat comitatum. Idem infr. hoc lib. cap. 36. Peonius
vero hujus municipiū comitatum regebat. Cumque ad + renovandam actionem munera
Regi per filium transmisisset, ille datis rebus paternis comitatum patris ambivit. ^{&c.}
Evaginato gladio, cornuaque ensis pedibus calcans, acumen ad pectus erexit. Ca-
pulus gladii habet cornua, & quasi brachia dextræ muniendæ causa: sic cornua An-
tennarum dixit Virgil. 5. Aeneid. (831. 832.)

Una ardua torquent
Cornua, ubi Servius. Antennarum extremitates. Et Tertull. advers. Marcion.
lib. 3. (cap. 18.) Nam & in antema navis, quæ crucis pars est, extremitates cornua
vocantur. Sic & cornu mensæ pro extremo, quia extrema mensæ, quæ erat in mo-
dum sigmatis, videntur cornua efficere; Sidon. libr. 1. epist. 11. Postridie iussit Au-
gustus, ut epulo suo circensis ludis intercessimus. Primus jacebat cornu sinistro con-
ful ordinarius Severinus. Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 80. Discubentibus
autem ad convicium, vir ille cum presbytero dextræ partis cornu occupat, Catholicum
ad sinistram statuens. Sic & cornu altaris; can. presbyter, + 82. dist.

Impressusque desuper gladius, ab una ingressus mamilla, in spatula dorſi egressus.
Spatula, vulgo spalla, epaule. Turpin. de gest. Carol. M. cap. 20. anserem, aut spa-
tuam porcinam. Inde Isidor. origin. libr. 18. cap. 6. Alii spatham latine autumant
dictam, eo quod spaciofa sit, id est lata & ampla: unde & spatula in pecoribus. Re-
centiores spallam, ut in cap. cum venerabilis, de censib.

Verumtamen ad monasterium Chronenſium delatus sepulturæ mandatur, sed non iuxta
Christianorum cadavera positus, sed nec missarum solemnia meruit. Palladius, quia me-
tu indignationis Sigiberti Regis mortem sibi conscivit, caruit christiana sepultura. His
qui manus sibi inferunt denegatur sepultura piorum, neque pro his oblationes fiunt,
ex Conc. Brachar. I. can. 34. can. placuit, 23. qu. + 5. & conc. Altissidor. can. + 16.

Et usque Museias Calmes. Locus juxta Ebredunum, in quo Longobardi fusi a Cap. + 36.
Mummolo: Paul. Diaconus de gest. Long. libr. 3. legit + Mustiacalmos.

Fueruntque in hoc prælio Saloniū & Sagittarius fratres atque Episcopi, qui non
crucem celesti muniri, sed galea aut lorica faculari armati, multos manibus propriis
(quod pejus est) interficisse referantur. Saloniū & Sagittarius Episcopi & fratres,
prior Ebredunensis, alter Vapincensis, notantur, quod interfuerint prælio contra
Saxones, & in eo multos hostium propria manu confoderint, quod est contra cano-
nes; can. ji in morte, 23. qu. 8. de his Gregor. infr. libr. 5. cap. 21. Vetus est querela de
Episcopis Gallia, quod rebus militaribus se immiscerent: eo nomine Episcopis Gal-
liae succenset Nicolaus I. epist. 27. quod Romam vocati ad synodum defuerint, ob

hanc causam, quod cum aliis fidelibus regiis bello impliciti essent aduersus pyratas maritimos, id est aduersus Normannos, qui jam Galliae infesti esse coepерant; *can. reprobensibile*, *ead. caus.* & qu. Et Petrus Damiani, cum audiisset quosdam Episcopos Gallos & Germanos loricatos ad bellum procedere, rem detestatus scripsit epist. ad Firminum E. quæ est 9. libr. 4. Philippo Episcopo Belvacensi capto in prælio Bovinensi, Ro. Pontifex pro ejus liberatione apud Richardum Regem Anglorum intercedere desit, ex quo oblata est lorica, in qua captus fuit, & ut liberaretur premium redemptionis solutum est; de quo Guillel. Brito *Philippid. libr. 11.* & Matth. Westmonaster. *ad ann. **) 1196.*

Infra territorium Regiensem, id est apud Staplonem villam, castra ponunt. Staplone villa Regiensis agri, c'est Riez en Provence. Idem Paul. Diac. de gest. Longobard. lib. † 13. cap. 5. Ait territorium Regiensem. Gregorius vitio saceruli parum ac-

† Corrig. lib. 3. cap. 5. ubi curate servavit regulas grammaticæ, quod non negavit ipse in præf. libr. de glor. confess. Sed timeo ne cum scribere coepero, quia sum sine literis rhetoriciis & arte grammatica, dicat mihi aliquis, &c.

Dantes multa numismatis aurei millia pro redēptione sua. Numisma pro numero aureo, vel argenteo, vel æreo; Isidor. orig. lib. † 16. cap. 17. Numisma est solidus aureus vel argenteus sive æreus, qui ideo numisma dicitur, quia nominibus Principum effregibusque signabatur. Luitprand. Ticinae hist. lib. 6. cap. 5. In ea, quæ est ante βασιλέων, quod nos palmarum ramos dicimus, hebdomade, tam in militibus, quam in diversis constitutis officiis numismatum aureorum erogationem, prout cujusque meretur officium, Imperator facit. Inde paracharaximum numisma, id est numus adulterinus; Cassian. collat. 1. cap. † 21. paracharaximo scilicet illusus numismata: & infr. † cap. 22. Tamquam adulterina numismata, & † paracharaxima reprobemus. Et Gregor. ipse infr. lib. 5. cap. 19. sed & saculum cum numismatis auri pondere tenentem quasi millia duo. Et idem lib. 2. cap. 40. qui dum diversa respicerent, ait: in hanc arcellulam solitus erat pater meus numismata auri congerere.

Cap. † 38. Igitur advenientibus ad cataplum Massiliensem navibus transmarinis. Cataplus est adventus sive appulsus navium ad portum, a Græco κατάπλυσι; l. 4. §. ingressum, ff. de officiis pro cons. quas Græcia ἐπιδημίας, id est accessus ad urbem appellat, sive κατάπλυσι, id est adnavigationem: inde cataplus Alexandrinus seu Niliacus; de quo Martial. libr. 12. epigr. 75.

Cum tibi Niliacus portet crystalla cataplus.
de quo intelligendus Senec. epist. † 77. Hodiè nobis Alexandrinae naves apparuerunt,
quæ præmiti solent & nuntiare securitate classis adventum: tabellarias vocant: sic
cataplus Narbonensis memoratur Ausonio in Narbona, (num. 13.)

Et quicquid ratio per flumina, per freta cursu
Advebitur, toto tibi navigat orbe κατάπλυσι.

Et cataplus est adventus classis mercatorie; M. Tull. pro Rabir. Posth. (cap. 14)
Cataplus ille Puteolanus. Sidon. libr. 6. epist. 8. Catapli recentes nundinas agit.
Idem libr. 7. epist. 7. Si tamen aut cataplus arriserit.

Vigilii Archidiaconi homines septuaginta vasa, quarum go orcas vocant, olei, liquamenisque furati sunt. Orca est amphora olei, vini, vel liquaminis, id est liquoris salvi; Varro de re rustic. libr. 1. cap. 13. sepe, ubi conditum novum vinum, orce in Hispania servore multi rupta, nec non & dolia in Italia. Gregorius Papa libr. 1. epist. † 54. Vini amphoras triginta, amnora modios ducentos, olei orcas duas, ubi dixi plura, quibus addatur Plinius libr. † 15. cap. 19. at ubi copia abundant, implentur orce in Asia, cadi autem in Ruspina Africæ urbe.

Negotiator ad Albinum pergit, causam exserit, & archidiaconum in criminе fraudis hujus mixtum accusat. Albinus erat rector provinciæ: negotiator Massiliensis apud Albinum accusat archidiaconum de furto 7. orcarum olei. Rectores provincialium præterant judiciis, ut Comites civitatum; Gregor. infra libr. 8. cap. 18. Gundobaldus autem comitatuum Meldensem super Vverpinum competiit. Ingressusque urbem

causarum actionem agere cœpit. Idem de miraculis martyris lib. 2. cap. 16. Quid etiam ad Becconis Comitis confutandam superbiam beatus Martyr sit operatus evolvam. Hic cum actiones ageret publicas, & elatus jaclantia multos contra justitiam adgravaret, casu contigit, ut dimissum accipitrem diu per diversa vagantem perderet. Idem de vita patr. cap. 8. Nam vidi ego quodam tempore Basiliū presbyterum misum ab eo ad Armentarium Comitem, qui Lugdunensem urbem in his diebus potestate judicaria gubernabat, &c. de quo plura de Ducib. & Comit. libr. 1. cap. 4.

Die autem sancto natali Dominici, Episcopo in ecclesia adveniente, archidiaconus indutus alba adest, Episcopum, ut mos est, invitans ad altare debere procedere. Officium archidiaconi est obsequi Episcopo sacra obeunti, & eum invitare ad altare processurum. Eiusdem officium Episcopo denuntiare dies solemnitatum & jejuniorum; can. perleclis, vers. ab archidiacono, 25. dist. Ait indutus alba; inter sacra enim candida ueste utuntur Episcopi, presbyteri, & diaconi, & ceteri minores clerici; Hieronym. advers. Pelag. libr. 1. (cap. 29.) Quæ sunt, rogo, iniuriae contra Deum, si tunicam habuero mundiorum, si Episcopus, presbyter, & diaconus, & reliquus ordo ecclesiasticus in administratione sacrificiorum candida ueste p. ocesserint? Gregor. de glor. confess. cap. 20. Erat autem sacerdotum ac levitarum in albis vestibus non minimus chorus. Idem supr. libr. 2. cap. 23. cui adiungebant multi sacerdotum in albis vestibus.

Pro quo numquam obtinere potuerunt, non Episcopus, non cives, non ullus major natu, non ipsa vox totius populi adclamantis, ut datis fidejussoribus, diem sanctum archidiacono liceat cum reliquis celebrare. Archidiacono Massiliensi furti reo facto apud Albinum rectorem provinciae & capto, in die natali Christi impetrari non potuit, ut per diem festum solveretur datis fidejussoribus. Fidejussor judicio sibi adhibetur, etiam in criminalibus causis; si adulterium, in fin. ff. ad l. Jul. de adulter.

Quadrupla satisfactione, inseguente Jovino, composit. Albinus instante Jovino conventus, quod archidiaconum Massiliensem quatuor millibus solidorum damnasset, decreto Sigiberti Regis damnatus est in quadruplum. Judge, qui per injuriam sententiam dixit, item suam facit, ita ut aestimationem litis praestare cogatur; l. filius. §. 1. ff. de judic.

Usque Machavillam Avennici territorii, quam Mummolus munere meruerat regio, Cap. 39. accessit. Machavilla Avenionensis territorii. Paul. Diacon. lib. 3. (cap. 8.) de gest. Longobard. idem referens legit Machovillam. Haec villa a Sigeberto Rege Mummo data memoratur, in alodem sc. seu proprietatem, vel etiam jure beneficii; feudorum enim jus prius notum fuit, quam nomen, & a Chlodoveo jam ante Milidunum castrum cum territorio jure beneficii Aureliano datum refert Aimoin. libr. 1. cap. 14. Unde cum Clodovæus regnum suum usque Seuanam, atque postmodum usque Ligerim fluvios ampliasset, Melidunum castrum eidem Aureliano, cum totius duca-tu regionis, jure beneficii concessit. Godino villas e fisco in agro Sueffionensi a Chil-perico datas, & postea ademptas, refert Gregorius infr. libr. 5. cap. 3. Villas vero, quas ei Rex a fisco in territorio Sueffonico indulserat, abstulit, & basilice contulit beati Medardi.

Rhodanus autem Gratianopolitanam urbem aggressus est, ibique papiliones exten-dit. Papiliones sunt tentoria militum; Regino 2. chronic. ad ann. 798. Venit ad Regem legatus Aldefonsi, Regis Gallie & Asturia, nomine Frolio, papilionem miræ magnitudinis presentans. Eghinard. † de gest. Caroli M. ad ann. 807. Ad Imperatorem p. converunt munera deferentes . . . id est papilionem & tentoria atrii miræ mar. Monach. magnitudinis & pulchritudinis. Bernard. in cantic. serm. 39. (num. 7.) sed pro his ad ann. 807. utuntur parvulo papilio conopeo, ad faciendam umbram, & flabello ad citandum ventum.

Et usque ipsum Lapideum campum, qui adjacet urbi Massiliensi. Campi lapi-dei in provincia, Herculis prælii memoria nobiles; Plin. lib. 3. cap. 4. vulgo la Crau.

Cumque usque Sigisum urbem perlata fuissent. Sigisum vel Segusium, civitas episcopal is in Alpibus Graiis. Patria Henrici Cardinalis Hostiensis, ut fatetur ipse

in cap. nonnulli, §. cum autem, de rescript. & in cap. ad nostram, de reb. eccles. & lien. vel non: vulgo Sion.

Cap. * 41. Et se patrocinio Lupi Duci . . . commendarvit. Andarchus Lupo Duci se commendasse memoratur. Hac ætate minores se majoribus in vassos & fideles commendabant, id est se & sua tradebant, tutelæ nanciscundæ causa; Aimoin. libr. 4. cap.

† Locus iste 64 † Illuc & Tassilo, Dux Bajoiorum, cum primoribus gentis sua venit: & modicetur A- re Francorum in manus Regis in vassaticum, maribus suis semetipsum commendadelmo, seu A- vit. Nithard. libr. 3. ad ann. 842. Bernardus Dux Septimaniæ, quamquam a loco demaro Mo- predicti prælii (Fontanetici) plus minus leucas tres defuerit, neutri in hoc negotio nacho , ad supplementum fuit. Victoriam autem ut Caroli esse didicit, filium suum Willermum ann. 757. ad illum direxit. Et si honores, quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, ut se illi commendaret præcepit: & infra: Bernardus quidem ad illum venit, sed ut illi se commendaret, se minime acquevit.

Loricam (ut ferunt) in libellari, quo chartæ abdi solite sunt, recondidit: & mox amplius quam sexdecim millia, in hoc libellari recondita tibi commendo. Libellare est theca vel scrinium, in quo libelli seu charta custodiæ causa deponuntur. Libellarium M. Tull. pro Milone, (cap. 12.) Exhibe libellarium illud legum vestiarum.

At ille regressus ad Regem, preceptionem ad judicem loci exhibuit, ut puellam hanc suo matrimonio sociaret. Hac ætate solebant peti nuptiæ rescripto Principis, quod vetitum erat de jure; l. 1. & 2. C. si nupt. ex rescript. petant. & rursus ve- tuit conc. Aurelian. IV. can. 22. Ut nullus per imperium potestatis filiam competere audeat alienam, ne conjugium, quod contra parentum voluntatem piam copulatur, velut captivitas judicetur.

Quia dedi arram in dasponsatione. Sponsalia contrahuntur arris datis, puta annulo; Gregor. infr. lib. 10. cap. † 16. De sponsalibus quoque ait, coram Pontifice, elero vel senioribus, pro nepte sua orphanaula arras acceperisse.

Requirit hominem alium Ursum nomine, quem ad altarium clam adductum jurare fecit ac dicere; per hunc locum sanctum & reliquias martyrum beatorum. Jusjurandum præstari solebat ante altare, vel tacta palla seu pallio altaris; Gregorius infr. libr. 5. cap. 14. Qui ambienter jurans, pallam altaris fidejussorem dedit, numquam se exinde sine iussione regia egressurum: vel posita manu super altare; Gregor infr. libr. 5. cap. 3. tandem conversus ad sacerdotem, posuit manus suas super altare cum ju- ramento, dicens, &c. Jusjurandum majoris religionis causa fiebat super reliquis sanctorum; Gregor. libr. 5. cap. † 48. Multum se nobis humilem subditumque reddebat, jurans sapienter sepulcrum sancti Antiflitis, numquam se contra rationis ordinem esse venturum. Quandoque etiam jusjurandum solebat iterari per diversas sacras ædes seu loca sancta; Gregor. infr. libr. 7. cap. 36. At ego datis ei multis mu- neribus, per duodecim loca sancta ab eo suscipio sacramenta, ut securus in hoc regnum accederem. Interdum etiam jusjurandum fiebat, contra ecclesiam, id est ante limen ecclesia; Gregorius libr. 8. cap. 16. ecce templum sanctum, e contra jura ut libet: nam calcare limen sacrum non permitteris.

Factoque ex hoc juramento, breve sacramentorum Regi illi protulit. Breve sacramenti est formula sacramenti, secundum quam juratur, quia jusjurandum solet conti- cipi certis verbis solemnibus. Jurare oportet ut delatum est jusjurandum; l. 3. §. ult. l. 4. & 5. ff. de jurejur.

Ursus autem se in Velaum territorium contulit. Velaum territorium, est idem quod Velaunum, cuius caput est Anicum; Gregor. infr. libr. 10. cap. 24. Ingres- † In libr. meo, sus autem † Vellaunæ urbis terminum, ad locum, quem Anicum vocant, accedit: Vellaunæ. idem oppidum vocatur Podium in Velaunis, le Puy en Vellay.

Ingressusque unam Ursi domum, coenam sibi præcepit præparari, atque aquas, quibus ablueretur, calefieri jubet. Franci ante coenam balneo calidae aquæ utebantur; Gregor. infr. libr. 5. cap. † 21. Exurgentes igitur abluti balneis, ad convivium dis- cumbebant. Balneorum usu sacris tantum virginibus fuit interdictum; Gregor. infr. libr. 10. cap. 15. Etiam Episcopi & clerici usi balneo; idem de vit. patr. cap. 6. in Gal-

Gallo Episcopo. Ingressisque utrisque in balneum dolorem lateris, quem ab impulsu superbie ejus clerici incurrerat, clementer improperat.

Sed cum servi domus, minime rudi domino parerent. Apud Latinos rудis accipiatur pro imperito & experie rerum agendarum; M. Tull. 3. de orator. Cum plurimum in faciendo intersit, inter dictum & rudem. Barbaris vero pro aspero & mortibus fero, ut hic: vel pro rustico; Gregor. libr. 3. cap. 15. Sciscitatus est autem emptor a rudi famulo, quid operis sciret.

Acceptisque clavibus, metas annonae, qua aderat, elidit, ac circa domum adgregat acervos annonae, qua tunc in manipulis erat. Meta est acervus, seu cumulus annonae seu segetis, qua est in manipulis, vulgo plongeon; Hincmarus in vita S. Remigii apud Surium 13. januar. (cap. 58.) de annonae, que in villis episcopii nata fuerat, vel quam ab aliis comparaverat, acervos, quos metas dicimus, fecit. Flodard. lib. 1. cap. 17. cooperunt inter se dicere: quid ille jubileus . . . facere vellet, ex his quas aggregaverat metis? Aimoin. Floriacens. de mirac. S. Benedict. lib. 2. cap. † 3. num. 9. Acerbus quoque frugum, quem metam vulgo dicimus, qui tantum ponte, novem vix passibus in longum dilatato, ab ipso distabat oratorio, voraces evasit ignium flamas. Guibert. hist. Hierosolym. libr. 2. cap. 8. Cum enim plurimorum annorum segetes triticeas, ut in ea terra moris est, in modum turri per agros statibilitas cernerent, quas nos metas vulgariter † vocare solemus. Acerbus foeni meta etiam dicitur; Plin. libr. 18. cap. 28. † Sectum verti ad solem, nec nisi siccum construi oportet. Nisi fuerit hoc observatum diligenter, exhalare matutino nebulam quandam, metasque mox sole accendi, & conflagrare certum est. Unde acervo frugum metas nomen? nimirum ex eo, ut facile conjicio, quod in metas, id est lapidis finalis, modum assurgat; Q. Curtius libr. 8. cap. 11. Petra non ut plerique modicis ac mollibus clivis in sublime fastigium crescit; sed in meta maxime modum erecta est: eius ima spatio siora sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum cacumen exsurgunt. Ait metas elidit, id est dissolvit, disjicit; Gregor. infr. libr. 5. cap. 3. abscessit ad domum suam, & statim jussit elidere arborem. Idem eodem libr. cap. † 37. domos illas, quas male pervaserat, spoliat, elidit. Metas erant sub dio forte septis seu maceriis clave conclusae: ob id Gregorius ait: acceptis clavibus metas elidit. Domus etiam tutelae & securitatis caula septis conclusae; Serenus Samonic. de medicina, (de quotidiana typo medicando cap. 51.) Nec non † ossa juvant septis inventa domorum.

Quem fugientem cum tubis & buccinis, quasi labentem cervum fugans, insequebatur. Sigulfus Chlodoveum Chilperici filium fugientem, tubis & buccinis quasi labentem cervum persequitur: ait tubis & buccinis. Tubae & buccinae pars est usus in bello, nimirum signi dandi causa: alia est tamen tuba a buccina; tuba scilicet est recta; buccina est in semet flexa & incurvata; Ovid. metamorph. libr. 1. (98.)

Non tuba directi, non aris cornua flexi.

Ait labentem cervum, id est fuga elabentem: fuga lapsum dixit Gregor. infr. libr. 5. cap. 5. nocte per fugam lapsus, ad Sigiberti regnum transiit: sic lapsus est sinus amnis, in quem pisces coire solent quasi lapsi; Gregor. de vit. patr. cap. 17. dixeruntque ei: lapsus noster, in quem pisces decidere solent, prorsus desertus habetur: & infra: commoti tandem abierunt ad lapsum, & aspicientes invenerunt eum ita refertum piscibus. Idem de glor. confess. cap. 5. Surrexitque e lectulo, invenitque immamnam pescem in lapsum suum, quem ubi jussus fuit exhibuit: nisi malis legere capsus, un reservoir.

Cum autem contentio inter Guntchramnum & Sigibertum Reges verteretur, Guntchramnus apud Parisius omnes Episcopos regni sui congregat, ut inter utrosque quid veritas haberet ediceret. Concilium Episcoporum Galliae congregatur, ut judicio Episcoporum lis inter Reges componeretur.

Commoto autem exercitu Lemovicinum, Cadurcinum, vel reliquas illorum provincias pervadit, vastat, evertit, ecclesias incendit, ministeria detrahit. Ministeria

funt vasa ecclesiastica ; Gregor. infr. lib. 6. cap. 11. *domus ecclesiæ apprehendunt, ministeria describunt, regestoria referant* : ministerium quotidianum, puta calix, patena ; Gregor. de glor. confess. cap. 22. *ministerium quotidianum, id est patenam parvam cum calice.*

Cap. * 43. *Quid de Lata monasterio referam, in quo beati Martini habentur reliquia ? Monasterium S. Martini de Lata fuisse in Aquitania, non levius conjectura est ex eo, quod refertur, monasterium illud eversum una cum aliis ecclesiis Lemovicum, Cadurcorum, & aliorum pagorum Aquitaniæ.*

Cap. * 44. *Ubi Segonam fluvium transmearet. Segona, vel Sagona fluvius, est Arar, qui Rhodano miscetur apud Lugdunum ; Ammian. libr. † 15. cap. 11. Et emensus spatio flexuoso Ararim (quem Sauconnam appellant.) Sagona dictus quasi Sangona, quod sanguine martyrum Lugdunensium rubuisse feratur ; Fredegar. cap. 90. Evento navalí per Ararim fluvium (qui cognominatur Sagonna.) Idem cap. † 42. Clo-*

†† In libr. tarius paulatim, **††** ut post tergum cum exercitu sequens, usque Ararim id est Sau-
meo, ut con- cunnam fluvium pervenit.

venerat, post, *Nisi me permiseris per tuam sortem hunc fluvium transire. Ea tempestate regnum dividebatur inter liberos Regis, unde partes, quæ cuique obtingebant, dicebantur sortes ; Gregor. infr. libr. 5. cap. 3. Godinus autem qui de sorte Sigiberti se ad Chil-*

pericum transtulerat. Idem eod. libr. cap. 48. Post obitum vero Chariberti, cum in Sigiberti sortem civitas illa venisset.

† In lib. meo, *Et usque ad † Analocium Carnotensem vicum obiit. Analocium vicus Carnotensis. Avalocium.* Tunc ab Arnulfo quodam collectus, ablatusque, ac dignis vestibus est indutus,

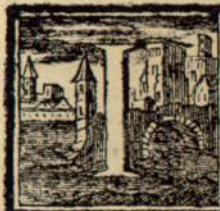
& ad Ecolismensem civitatem sepultus. Reges & Principes vestiti sepulti. Idem Gregor infr. hoc lib. cap. 46. Tunc egressus a Tornaco cum uxore & filiis, eum vestitum apud Lambros vicum sepelivit. Idem de vit. patr. cap. 14. de Martio abate : Dehinc cum summo honore ablatus, dignisque vestimentis indutus, intra oratorium monasterii est sepultus. Idem cap. 6. ejusd. libr. de Gallo Episcopo Arvernensi : Exim ablatus atque vestitus in ecclesiam defertur. Idem eod. libr. cap. 20. siveque con-
currentibus reliquis fratribus ablatus, ac vestimentis dignis indutus, in sepulcro .. recorditus est.

Cap. * 46. *Tunc duo pueri cum cultris validis, quos vulgus scramasaxos vocat. Cultri scramasaxi, sunt breves gladioli, a Saxonico fax vel fachs ; de quo Voss. de vit. Latin. sermon. lib. 2. cap. 17. Falcat de milit. Gallic. lib. 2. cap. 5.*

*Competitor rerum alienarum, testamentorumque effractor. Competitor rerum alienarum est prædo seu invasor rerum alienarum. Competere est rem alienam occupare ; Gregor. infr. lib. 8. cap. 18. Gundobaldus autem comitatum Meldensem su-
per Werpinum competit, ingressusque urbem causarum actionem agere coepit. Idem de glor. confess. cap. 71. Tempore igitur quodam cum Franco Episcopus hujus munici-
cipii ecclesiam gubernaret, Childericus, qui tunc primus apud Sigebertum Regem
habebatur, villam ejus competit, dicens, quia injuste ab Aquensi ecclesia retineretur.*

A D L I B R U M V.

*N*n promptuariis vinum, triticum, oleumque redundat. Prom-
ptuarium est cella, unde necessaria victui promuntur: penum
vocant Latini. Hoc distat promptuarium a cellario, quod cel-
larium est paucorum dierum, promptuarium vero longi tem-
poris; Servius in illum i. Aeneid. (706. 707.)

+ In proem.

*Quibus ordine longo
Cura penum struere.*

*I*nter penum & cellarium hot interest, quod cellarium est pau-
corum dierum, penus vero temporis longi. Tamen promptua-
rium etiam pro cella proma vel cellario accipitur; Gregorius infr. lib. 6. cap. 11. Ministeria describunt, regestoria reserant, promptuaria expoliant. Idem libr. 7. cap. 37. Cujus apothecis ac promptuariis urbs valde reserta erat. Idem de glor. confess. cap. 20. Concepit enim . . . animus, ut cellulam valde elegantem, quam sanctus Eu-
fronius ad usum promptuarii habuerat, ad opus orationis fideliter dedicarem. Et idem de mirac. marty. libr. 2. cap. 35. Nam ingressus promptuarium clericus reperit cu-
pellam, quam pene medianam reliquerat, per superiorem aditum redundare. Promptua-
rium vocat quod paulo ante vocavit cellarium basilicæ. Idem de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 16. Denique dies erat epiphaniorum, & ingressus in promptuario nihil in-
veni, quod haurire potuerim. Proptuerium pro cellario vinario sumpliit Gregorius
infr. hoc libr. (cap. 35.) Numquid non exundabant promptuaria vino.

*H*ac audiens Chilpericus, scilicet quod contra fas legemque canoniam uxorem pa-
trui accepisset, valde amarus, dicto citius ad supra memoratum oppidum dirigit.
Meroveus Chilperici filius inscio patre uxorem duxit Brunichildem Sigeberti patrui
viduam, de quo offenso patre, Meroveus invititus tonsus in clericum, & Pretexta-
tus Rotomagensis Episcopus nuptiarum mythes in concilio Episcoporum apud Pa-
risios coacto depositus; de quo Gregorius infr. h. libr. cap. † 19. Aimoin. lib. 3. cap.
21. Ad necem usque in Chramnum filium s̄evit Chlotarius, quod se inconsulto u-
xorem duxisset Caltern Willecarii Aquitanorum Ducis filiam; de quo Gregor. supr.
libr. 4. cap. 20. & Aimoin. lib. † 2. cap. 30.

Cap. 2.

* *A*d Basilicam sancti Martini, que super muros civitatis igneis tabulis fabricata
est, confugium faciunt. Basilica S. Martini fuit apud Rothomagum ligneis tabulis
construta, pro simplicitate sacculi: etiam majorum aedes ligneis tabulis structas me-
morat Gregorius supr. libr. 4. cap. 41. Ostia domus, que erat ex ligneis fabricata
tabulis, claudit. Confugium pro fuga; Gregorius supr. libr. 3. cap. 36. Ille vero

Cap. * 3.

in periculo positum se cernens , confugium ab urbe facit . Fredegar. cap. 83. Ermefridus . . . Austria Remis ad basilicam sancti Remedii fecit confugium .

* Rex propter conjugationem Brunichildis suspectum habere caput Meroveum filium suum . Conjugatio pro conjugio , seu matrimonio , ut vitium conjugatio M. Tullio in Catone .

* Nam si ante eum (ut adsolet) convivio utentem , puer cereum tenuisset . Pueri id est servi adstante soliti dominis coenantibus; Senec. epist. 47. Superbissima consuetudo coenantem dominum stantum servorum turba circumdedit. Ammian. libr. 23. (prop. fin.) nec ministranti apud eos famulo mensa que adstanti hiscere vel loqui licet , vel spuere .

Conjuncti pariter ecclesiam petierunt , id est servus & ancilla Rauchingi , ut nuptiis conjungerentur , simul ecclesiam petierunt .

Accedit ad sacerdotem loci : rogit sibi reddi protinus suos famulos excusatos . Episcopus apud Rauchingum intercedit pro duobus famulis , qui ad ecclesiam confugerunt propter nuptias inter se contractas inscio domino , non retinuit servos , sed eos excusatos restituit domino : & hoc est quod ait Gregorius infr. h. cap. Credidit sacerdos ille simpliciter promissioni hominis callidi , reddiditque homines excusatos : ita Paulus intercessit pro Onesimo servo fugitivo apud Philemonem ; de quo Hieronym. in epist. ad eund. (vers. 18.) iuste Apostolus pro Onesimo se opponit , & spondet quæ ille debebat .

Siggo quoque referendarius , qui annulum Regis Sigeberti tenuerat . Ejusdem meninit Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 3. cap. 17. Igitur Sigo referendarius quondam Sigeberii ad occursum nostrum accedit , osculatumque iuxta me sedere deposito . Referendarius erat cultos annuli seu sigilli regii , ejus officium erat chartas regias annulo regio obsignare , eisque subscribere . Hinc cum Egidius Remensis Episcopus proferret chartas regias donationis factæ quorumdam prædiorum , Childebertus negavit se subscriptisse ; Gregor. infr. libr. 10. cap. 19. Villas vero , quas memoras , per istius Regis chartas emerui . Tunc proferente easdem in publico , negat Rex se largitum fuisse . Requisitusque Otto , qui tunc referendarius fuerat , cuius ibi subscriptio meditata tenebatur , adfuit , negat se subscriptisse . Et Aimoin. libr. 4. cap. 41. E quibus beatus Audoenus . . . referendarius ideo est dictus , quod ad eum

Charimeris fuit referendarius . Charimeris enim referendarius conscriptiones , ipseque eas annulo Regis sive sigillo ab eo sibi commiso muniret seu firmaret . E referendarii munere fuit gradus ad episcopatum ; Gregorius infr. h. libr. cap. 46. Agreocula autem Cabillonensis Episcopus deberti junio . . . obiit autem episcopatus anno quadragesimo octavo , avi autem ris ; Greg. de octagesimo tertio . Cui Flavius referendarius Guntchramni Regis successit . Idem lib. glor. confess. 9. cap. 23. Charimerem enim referendarium cum consensu civium regalis decrevit anno 95. Hec autoritas fieri sacerdotem (id est Episcopum Virdunensem) Buccivaldo abate postdiens Charimeris posito . Ursicinus et referendario Ultrogorha Reginæ factus est Episcopus Cadurcensis , qui sis , a Maurilio Episcopus designatus ; Gregor. infr. h. libr. cap. 43. sed cum episcopatum ejus multi expeterent , ipse Ursicinum , qui quondam referendarius Ultrogothæ darius Hildeberti Regis fuerat , elegit . Etiam Reginæ suos referendarios habuere , ut loco proxime laudato Ursicinus fuit referendarius Ultrogothæ Reginæ , & Bobolenus referendarius Fredegundis memoratur ; Gregorius infr. lib. (8.) cap. 32. Nam Domnola relicta quondam Burgoleni . . . intentionem de vineis cum Boboleno referendario Fredegundis habebat . Referendarius inde dictus est , quod ad eum rescripta regia referebantur annulo seu sigillo regio obsignanda , ex loco Aimoini proxime laudato , quem exscriptis Sigebert. ad ann. 637. Referendarius autem dicebatur , ad quem publica conscriptiones referebantur , ut per eum annulo seu sigillo Regis confirmarentur . Referendari etiam fuit cura vestigalium . Hinc Marcum referendarium collectis thesauris de inquis descriptionibus , morte sublatum refert Gregorius lib. 6. cap. 28. Marcus quoque referendarius . . . post congregatos de inquis descriptionibus thesauros , subito lateris dolore detentus caput totundit , atque penitentiam accipiens spiritum exhalavit , resque ejus fisco conlatæ sunt . Referendario successit cancellarius , cuius idem officium est , major dignitas . Ipsos

Ipsos quoque clavos Cenomannici, qui tunc eodem advenerant, impletis follibus portant. Follis est sacculus scorteus, seu e corio factus, pecuniae deponenda causa, ut in l. cum servus, ff. de condit. & demonstrat. Si ille in folle reliqua obtulerit, id est in sacculo. Juvenal. satyr. 13. (61.)

Si reddit veterem cum tota ærugine follem.

Ammonas evertunt, & cuncta devastant. Antionam pro frumento, tritico; l. annonam, ff. de extraordin. criminib. l. 1. C. de frument. urb. Constantinopol. Augustin. de quaest. utriusque testam. cap. 127. (in princ.) Domus enim facta est homini cum annonæ. Gregor. ipse supr. libr. 4. cap. 41. Metas annonæ, quæ aderant, elidit. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 48. capsam cum reliquiis in cellam penarium ponit, ac super annonam, quæ erat in vase condita, locat. Abbas Urspergens. anno Dom. 828. in regione Vasconia trans Garonnam in pago Aginensi, annonam de cœlo quasi pluviam descendisse ferunt, similem frumento.

*Denique cum psallentes de ecclesia egressi ad sanctam basilicam properarent. Processio fiebat de ecclesia ad basilicam S. Martini Turonensis. Basilica est major & prima ecclesia: processiones diebus solemnibus fieri solebant de minoribus ecclesiis ad basilicam seu majorem ecclesiam in signum obsequii; Gregor. infr. h. libr. cap. 11. Die autem beato, quo dominus ad calos post redemptionem hominum ascendit gloriosus, cum sacerdos de ecclesia ad basilicam psallendo procederet. Et idem de mirac. B. Martin. libr. + 2. cap. 25. Nam cum in venerabili Dominicæ nativitatis nocte sacrosanctis deducta excubitis, procedentes de ecclesia ad basilicam sancti ire disponeremus. Alias basilica est ecclesia nondum consecrata: ante consecrationem non dicitur ecclesia, sed basilica; Gelas. in epist. ad Episcopos Lucaniae, cap. 6. Basilicas noviter institutas, non petitis ex more preceptionibus, dedicare non audeant +, nec ambiant sibi met Episcopi; can. basilicas, de consecr. dist. 1. Paulin. epist. 11. (al. 31. in princ.) ad Severum: *Testis est autem Dominus, quod si vel scyphum sacri cineris habuissimus, supra quam nobis ad basilicam, quæ proxime in nomine Domini consummabitur, dedicandam necessarium erat, misissimus unanimitati tuae.* Et basilicam semper ab ecclesia distinguit Gregorius infr. h. libr. cap. + 27. Post hec Chilpericus de pauperibus & junioribus ecclesia vel basilica bannos jussi exigi, pro eo quod in exercitum non ambulassent.*

Hic post crucem precedentibus signis, equo superpositus ferebatur. Processiones & litanias solemnes siebant cum crucibus & signis, quæ sunt vexilla seu baneria; Gregorius infr. libr. 10. cap. 9. Ebracharius vero usque Venetias urbem accessit. Misera enim ad eum obviam Episcopus Regalis clericos suis cum crucibus & psallentio, qui eos usque ad urbem deduxerunt. Ekkeard. junior de casib. monast. S. Galli cap. 6. Letania major Dominicam incidit: fratribus cruces alias sequentibus. Guillelm. Brito Philippid. libr. 11.

Ast Regi satis est tenues crispare per auras

Vexillum simplex cendato simplice textum

Splendoris rubei, Lethania qualiter uti

Ecclesiastia solet certis ex more diebus

Processionum solemnem usum cum crucibus & cereis ardentibus laudat Gregorius de glor. confess. cap. 20. Regressique ad basilicam, sanctas ejus reliquias cum Saturini, Julianique martyrum, vel etiam beati Illidii exinde solemniter radiantibus cereis & cibisunque admonovimus. Idem eod. libr. cap. + 79. Adsumpta igitur palla de beati sepulcro componunt in modum feretri. Accensisque super cruces cereis atque ceroferalibus, dant voces in cantibus, circumuenient urbem cum vicis. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 44. Mane autem facto, sacerdos admonitis civibus, cum crucibus & cereis ad occursum sanctorum reliquiarum devotissimus properat. Idem infr. libr. 9. cap. 40. Qui cum clericis suis Pictavum accedens, cum grandi psallentio, & cereorum micantium ac thymiamatis adparatu sancta pignera absente loci Episcopo in monasterium detulit; de quo plura dissertat. libr. 5. cap. 3.

Dispositis vero actionibus, quibus in calendis martii cives Pictavos vel adfligeret, vel damnaret, pridie animam reddidit. Roccolesus dispositis actionibus, id est indicio juridico conventu apud Pictavos calendis martii, pridie e vivis excessit. Conventus juridici, quos vocant assises, certo die & loco indicebantur a Comitibus, qui praeerant juri dicundo, & ipsi de causarum actionibus, id est de litibus, cognoscabant; Gregorius infr. libr. 8. cap. 18. Gundobaldus autem comitatum Meldensem super Werpinum competiit. Ingressusque urbem causarum actionem agere caput. Placitum a Comitibus indicebatur certo die, ut partes adessent judicio; conc. Tribu-

† Substantia verba, auctor inseruit. *riens. (sub Formoso) can. † 9. Si Episcopus ecclesiasticum, & Comes seculare placitum eadem die condixerint, placitum Comitis postponatur. Reges etiam solebant denuntiare diem adventus apud quamque urbem; auctor vita Ludovici Pii (ad ann.*

823.) : Constituto tempore, id est kalendis † novembr. ad Compendium venit. Juridici conventus indici soliti calendis martii, quia annus incipiebat a mense martio; glossa in can. ordinationes, ult. † 75. dist. Eandem ob causam indictiones vestigium fiebant mense martio, unde occasio tumultus popularis eodem tempore; Gregor. in hoc libr. cap. † 29. Lemovicinus quoque populus, cum se cerneret tali fasce gravari, congregatus in calendis martii, Marcum referendarium, qui hec agere iussus fuerat, interficere voluit: unde mensis martius dictus est mensis primus; Tertull. advers. Psycchos (libr. de jeuniis) cap. 14. Cur pascha celebramus annuo circulo in mense primo?

Cap. * 5.

O si te habuisset Massilia sacerdotem, numquam naves oleum aut reliquas species detulissent, nisi tantum chartam, quo majorem opportunitatem scribendi ad bonos insamandos haberet. Hæc sunt verba Epistolæ Gregorii, qua respondit epistolæ Felicis Nannetenensis Episcopi calumiantis fratrem ejus. Is erat Petrus diaconus Lingonensis, quod cupidine Episcopatus, Episcopum necasset. Inter alias merces ex Ægypto charta seu papyrus advehi solebat; Hieronym. ad Chromat. Chartam defuisse non puto, Ægypto ministrante commercia. Et ante M. Tull. pro Rabirio Posthum. (cap. 13.) Ductæ naves Posthumi Puteolis sunt auditæ visque merces, fallaces quidem & fuscæ chartis, & linteis, & vitro delatae. Unde olim magnum Romanæ vestigial confititum; Vopiscus in Aureliano: Vestigal ex Ægypto urbi Rome Aurelianus vitri, chartæ, lini, stupæ, atque anabolicas species aternas confitit. Inde quasi ludendo Gregorius ait, si Felix fuisset Massiliensis Episcopus, futurum ut naves Massilienses non alias species adveharent, quam chartam, qua majorem adversus bonos scribendi copiam haberet. Felicis Nannetenensis Episcopi cum laude meminit Fortunat. libr. † 3. carm. 4. ejusdem quasi amici meminit Gregorius de glor. confess. cap. 78.

Interea beatus Tetricus a sanguine sauciatur. Tetricus Lingonensis Episcopus sauciatus a sanguine, id est percussus apoplexi, quæ contrahitur ex effusione sanguinis; Orosius libr. 7. cap. 32. Valentinianus cum Sarmatæ sese per Pannonias diffudissent, easque vastarent, bellum in eos parans, apud Brigitionem oppidum, subita effusione sanguinis, quod Grece ἀπόπληξις vocatur, suffocatus & mortuus est. Eadem locutione usus est Gregorius infr. libr. 6. cap. 22. Post duos vero menses Nonnichius Comes, qui hoc scandalum seminaverat, sanguine percussus interiit. Idem eod. lib. cap. 35. de Mummo: In via vero iactuatus sanguine, vix accedere quo iussus est valuit, &c. Idem de glor. confess. cap. 79. Nam sauciatus a sanguine diruit in terram: obligatur lingua, quæ locuta fuerat campum tolli: clauduntur oculi, qui concupiebant: manus contrahuntur, quæ adprehenderant. Quæ omnia sunt signa apoplexeos, & argumenta probandæ interpretationis nostræ. Hinc tumulentus saucius dicitur, quasi vino saucius; Justin. libr. 1. cap. 8. Cyrus reversus per noctem, saucios opprimit. Apulejus libr. 7. sauciis illis, & crapula violentiaque madidis. Martial. libr. 3. epigr. 68. Quid dicat nescit saucia Terpsichore.

Cui cum nulla medicorum fomenta valerent, conturbati clerici, & a pastore utspte destituti, Mondericum expetunt. Qui a Rege indultus, ac tonsuratus Episcopus ordinata-

dinatur, sub ea specie, ut dum beatus Tetricus viveret, hic Ternodorensis castrum ut archipresbyter regeret, atque in eo commoraretur: migrante vero decessore iste sucederet. Tetrico Lingonensi Episcopo valetudine affecto, Mondericus petente clero successor designatur, ita ut dum Tetricus viveret, Ternodorensis castrum ut archipresbyter regeret, & ibi sedem haberet, ne in una & eadem ecclesia duo viderentur Episcopi. Pari de causa Maurilius Cadurcensis Episcopus adjutorem & successorem sibi designavit Ursicinum, & Domnolus Cenomannensis Theodulfum, quem habuit successorem; Gregor. infr. b. libr. cap. + 43. & libr. 6. cap. 9. de quo plura dissent. jur. canonic. libr. 1. cap. 3. Ternodorensis castrum in Burgundia comitatus nomine insigne, Tonerre; de quo Adrevaldus de mirac. B. Benedict. libr. 1. cap. 32. (al. libr. 1. part. 2. cap. 3. num. 15.) Castrum quoddam in Burgundia partibus, in latere montis, supra fluvium Hermentionem vocabulo situm, adjacenti regioni nomen indidit: namque a Tornodoro, vicina regio, Tornodorensis dicitur. Ejusdem castrum meminit Gregor. de glor. confess. cap. 11. Intra terminum autem Ternodorensis castri, Lingonica civitatis erat presbyter. Idem eod. libr. cap. 87. Fuit in Ternodorensi pago in parochia Lingonensi vir sanctitate preceipiens Joannes abbas. Fomenta sunt medicamenta, vel alia solatia, quae aegris adhibentur; Q. Curt. libr. 3. cap. 6. Ille fomenta corpori admovit; ille torpentinem nunc cibi, nunc vini odore excitavit. Tacit. 1. annal. (cap. 47.) Militaribus animis adhibenda fomenta, ut ferre pacem velint. Auson. in gratiar. a. pro consul. Aegrotantes amicos Trajanus visere solebat... Tu & visere solitus, & mederi, praebes ministros, instruis cibos, fomenta dispensas. Et Gregor. ipse de mirac. B. Martin. lib. 3. cap. 56. Ex hoc nullius medici se credens fomento posse sanari. Et Beda lib. 4. cap. 32. curabant medici hunc appositis pigmentorum fomentis emollire, nec valebant. Augustin. de civit. Dei libr. 22. cap. 8. Aut ut aliquando homo quietius vivat, & fomentis est pellis mitiganda frequenter. Idem de mirabil. sacr. scriptur. libr. 2. cap. 31. Etenim si in oleo vel in quoque fomento incendatur: fomenta sunt aqua, vinum, oleum; idem de genesi libr. 1. cap. 18. Nec sicut foventur tumores aut vulnera in corpore aquis vel frigidis vel calore congruo temperatis. Oletum lucernae lychni fomenta dixit Gregor. de mirac. marty. libr. 1. cap. 15. In hoc oratorium, una puellarum, cui officium erat lychni fomenta componere. Idem lib. 4. cap. 33. que est in igne deitas... qui fomentis accenditur.

Et apud Arisitensem vicum Episcopus instituitur, habens sub se plus minus diacones quindecim, quas primum Geibi quidam, nunc vero Dalmatius Ruthenensis Episcopus vendicabat. Arisitensis episcopatus ante haec tempora delibatus est e Ruthenensi episcopatu, non plures quam decem & quinque diacones, id est parochias, complectens, quas Gothi quidam Episcoporum nomine tenuerant, id est Septimani, qui ea tempestate Gothorum nomine censebantur. Mundericus amissa spe obtinendi Lingonensis episcopatus ob contractam offensam Chilperici Regis, transit in regnum Sigeberti Regis, & Arisitensis Episcopus institutus, reclamante Dalmatio Ruthenensi Episcopo, & parochias & sua fede decisas vindicante. Nec post Mondericum desiere Episcopi Arisitenses; anno enim Dom. DCXXX. conc. Remensi interfuit Emo Arisitensis Episcopus, & subscriptis una cum Sulpitio Bituricensi & Vero Ruthenensi; auctore Flodoardo hist. Rem. libr. 2. cap. 5.

Interea transeunte beato Tetrico, hic tonso capite presbyter ordinatur, accepta omni potestate de rebus ecclesiæ: qui vero, ut benedictionem episcopalem Lugduni accipiat, iter parat. Demortuo Tetrico Lingonensi Episcopo, relicto Munderico, qui jam superiti successor designatus erat, Silvester electus Episcopus, & presbyter ordinatus, jam potitus rebus temporalibus ecclesiæ, dum iter instrueret, ut a Nicetio Lugdunensi Episcopo benedictionem, id est consecrationis seu ordinationis munus acciperet, (Lingonum enim civitas subest metropoli Lugdunensi) epilepsit, correptus interiit.

Anno octavo episcopatus sui, dum diacones ac villas ecclesiæ circumiret. Lustratio seu visitatio diocesis proprium officium Episcopi; Gregor. de glor. confess. cap. 59. de Trojano Santonensi Episcopo: Hic fertur dum esset in corpore, si novum, ut ad-

+ Quæ sequuntur verba invenies tantum in edit. Vind. Am. & Er. In ceteris expū- &ta fuere, le- giturque: aut ut aliquant homo diutius vivat, tamen inde morte qualibet tardius ad futura, &c. Ade ejusd. epist. 93. num. 4.

solet, amphimalum induisset, cum quo processurus diœcesis circumiret. Idem eod. libr. cap. 106. Ecce frater noster Maroveus hujus urbis Episcopus non est coram, eo quod illum causa visendorum parochiarum elongaverit. Sulpit. Sever. epist. 1. ad Euseb. de Martino Turonensi E. Cum ad diœcesim quandam pro solemni consuetudine (sicut Episcopis visitare ecclesiæ suas moris est) media fere hyeme Martinus venisset.

Et hec dicens, virginem, quam habebat in manu, pectori ejus cum ictu valido impulit. Tetricus Lingonensis Episcopus Pappulo successori apparuit, & quasi indignum sede episcopalí iustum cedere, virga quam habebat in manu percussit. Virga pectoralis insigne Episcoporum; Gregorius de vit. patr. cap. 7. Nam illo absente multi de virginem, quam in manu ferre solitus erat (Gregorius Lingonensis Episcopus) suspensos atque signatos energumenos expellebant. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 79. de Leone Agathensi Episcopo: Mane autem factio accedit ad lychnos, qui de camera ecclesiæ dependebant, extendensque virginem, quam tenebat in manu, effregit cunctos, dicens, &c. Hinc investitura Episcoporum a Rege vel Imp. fieri solita per virginem & annulum; Ivo Carnotensi. ep. 8. Sed cuncti clericorum primo ingenio, postea violencia Regi fuissent presentatus, & inde cum virginem pastorali a Rege nocte intrusa, ad ecclesiam Carnotensem adductus.

In quo ille evigilans, dum cogitans quid hoc esset, ficta in loco illo defigitur, ac dolore maximo cruciatur. Ficta est dolor subitaneus, quasi clavus infixus esset; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 10. de matre: Tempore quo transactis parturitionis doloribus me edidit, dolorem in uno tibiae musculo incurrit. Erat autem subitaneus tamquam clavus affigens, atque ita fictam gravissimam dabat, ut plerumque eclipsim generaret. Eadem analogia dolor lateris, quem Græci πλευρίτιν, telum vocatur, quia est morbus valde acutus, qui latus ferit velut telum; Seren. Samonic. de medicina, (de jecoris & lateris viciis mendidis, cap. 22.)

Est & vis morbi, quod telum commemoratur?

Quum subito dolor insanus & surit ictu:

Isidor. orig. libr. 4. cap. 6. Telum lateris dolor est, dictum autem ita est a medicis, quod dolore corpus transverberet, quasi gladius.

Cap. * 6.

Leonastes Biturigus archidiaconus decadentibus cataractis, lumine caruit oculorum. Cataracta est suffusio oculorum, a Græco καταρρέω, defluo; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 19. Theodomeris diaconus cum præ humore capitinis, decadentibus cataractis, oculorum aditus haberet per quatuor annos graviter obseratos. Idem de vit. patr. cap. 19. Tunc commota Dei famula luminibus sepulsi manus imposuit, statimque referatis cataractis mundum late patentem qua fuerat cæca prospexit.

Regressus quoque domum, vocato quodam Judeo, ventosas, quarum beneficio oculis lumen augeret, humeris superponit. Veteres in Gallia Judeis medicis usi sunt, uti Romani Græcis; Gregor. infr. hoc ipso cap. Nam persistisset hic in sanitate, si Judeum non induxisset super divinam virtutem. Veneno perierit Carolus Calvus, a Sedechia Judeo medico suo sibi propinato; Aimoin. (al. incertus auctor) lib. 5.

† Idem ipsis fere verbis dicitur ac creditus medicus suus Judeus, nomine Sedechias, transmisit, ut ea ponam. Francisci Bertini. an. cap. 35. cap. 35. † Carolus autem Imperator febre corruptus pulverem biberit, quem sibi nimium dilectus ac creditus medicus suus Judeus, nomine Sedechias, transmisit, ut ea ponam. Carolus autem Imperator febre corruptus pulverem biberit, quem sibi nimium dilectus ac creditus medicus suus Judeus, nomine Sedechias, transmisit, ut ea ponam. Fran- tici Bertini- an. cap. 35.

Cap. 7. Nam benedictus Senoch presbyter, qui apud Turones morabatur, sic migravit a seculo: ejus vitam scriptit Gregor. de vit. patr. cap. 15.

Cap. 8. Nam cancerariis adclamantibus, corpus in platea adgravatum est. Solutisque eisdem, rursus sine labore levatur. Vincti miraculo soluti in funere Germani Parisiensis Episcopi: idem evenit in funere Gregorii Lingonensis Episcopi; Gregor. de vit. patr. cap. 7. & in transitu reliquiarum B. Martini; Gregor. de mirac. B. Martini. libr. 3. cap. 47.

Ipsi quoque, qui soluti fuerant, in obsequium funeris usque ad basilicam, in qua se-

sepultus est, liberi pervenerunt. Miraculo soluti e vinculis in funere Germani, in gratiam accepta libertatis, prosecuti sunt funus defuncti. Exemplo libertorum, qui domini funus pileati praecedebant; l. unic. §. sed & qui domini, C. de Latin. Libertat. tollend. Obsequium funeris est officium seu solemnitas funeris; Gregor. supr. libr. 2. cap. 13. Mane facta processio solemnitatis, funeris ejus obsequium fuit. Idem de miracul. martyr. libr. 1. cap. 76. Cucurrit mater orbata ad obsequium funeris plan gens, sepelivitque filium.

Eodem quoque anno & Calappa reclusus obiit: ejus vitam scripsit Gregor. de vit. patr. cap. 11. ubi reclusum vocat. Reclusi singulare genus monachorum, qui se includebant cellula, quasi ergaitulo: hujus generis fuere Calappa, de quo hic Maxentius abbas, de quo Gregor. supr. lib. 2. cap. 37. Erat in his diebus vir laudabilis sanctitas Maxentius abbas reclusus in monasterio suo ob Dei timorem intra terminum Pictavensem. Patroclus, de quo Gregor. proximo cap. Fuit autem in Biturico termino reclusus nomine Patroclus. Hospitius, de quo Gregor. infr. lib. 6. cap. 6. Fuit autem apud urbem Nicensem eo tempore Hospitius reclusus, cuius meminere Aimo. lib. 3. cap. † 39. & Paul. Diac. de gest. Longobard. (lib. 3.) cap. 1. Paternus apud Paderbrunam in Germania; Sigebert. ad ann. 1058. In monasterio autem monachorum, Scotus quidam monachus, Paternus nomine, multo tempore reclusus, qui etiam hoc incendium sepe predixerat, propter propositum reclusionis exire nolens, se comburi passus est. Apud Graecos notum fuit etiam id genus monachorum, quos vocabant καπιτριγύρες. Memoratur Maris καπιτριγύρος, cui roganti in cellula sacra mysteria obtulisse Theodoritum Cyrensem Epicopum, diaconorum manibus usum pro altari; testis est ipse de vit. patr. cap. 20. Alii καπιτριγύρες Cedren. in Constantino Copronymo de Stephano juniori martyre, (num. 224.) ἐγκροντα γὰρ χρόνος ἐποίησεν ἐν τῷ Βερβῶ τῷ ἀγίῳ Αὐγεντίᾳ ἐγκλεισθεὶς. Sexaginta enim annos exegit in colle sancti Auxentii inclusus. Nec modo viros, sed & virgines reclusas audio & miror; Gregorius infr. lib. 6. cap. 29. Hec cum puella vidisset, compuncta est corde, & post dies paucos rogavit abbatis, ut sibi in qua includeretur cellulam prepararet. At illa velociter perfecta ait, ecce, inquit, cellulam, quid nunc desideras? Puella vero petuit ut recludi permitteretur. Quod cum ei praestitum fuisset, congregatis virginibus cum magno psallenti, accensis lampadibus, tenente sibi beata Radegunde manum, ad locum usque perducitur. Et sic valesiensis omnibus, & osculans singulas quasque, reclusa est. Ejusdem meminit Gregor. infr. lib. 9. cap. 40. Erat ibi tunc reclausa quædam, quæ ante paucos annos per murum se deiciens, ad basilicam sancti Hilarii confugit: & infra: sed postquam in monasterium per eum locum, unde se precipitaverat funibus est adtracta, petuit ut se in cellulam secretam reclauderet, dicens, &c. Exstat epistola Goffridi Vindocinensis, quæ est 48. lib. 4. servo & ancilla Dei Herveo & Eva inclusis. Et ante Stephanus II. epist. 4. ad Pipinum: Sanctimoniales semi nas atque reclusas, quæ ab infancia & pubertatis tempore pro Dei amore fese clausu rae tradiderunt. Sed quia hujusmodi clausura, nimis audax propositum videbatur, ne quis includeretur sine iudicio Episcopi & abbatis, vetitum est conc. Francoford habitum ann. Chr. 794. can. 12. Ut reclusi non fiant, nisi quos ante Episcopus provincie atque abbas comprobaverint, & secundum eorum dispositionem in reclusionis loco ingrediantur.

Et apud monasterium Melitense termini Arvernii conversus. Melitense monasterium fuit apud Arvernos, ubi monachum professus Calappa reclusus; idem Gregor. de vit. patr. cap. 11. Et apud monasterium Melitense territorii Arvernii conver satus in magna humilitate se fratribus prebuit.

Frigoriticis, pustulis laborantibus, vel reliquis morbis, sepe per orationem remedia conferebat. Frigoritici frequens vox apud Gregorium, pro febre laborantibus, ut de mirac. B. Martin. lib. 1. cap. † 34. De qua cera quam multæ virtutes factæ sunt super frigoriticis & aliis infirmis, longum est enarrare. Idem de vit. pair. cap. 19. Frigoriticus quoque accedens ad hoc monumentum, ut pallam regentem attigit, re

De sancto
Salvio abba te, poitea Al bigensi Epis copo, Gre gor. libr. 7. cap. † 1. Quid plura? Inclu ditur, valedi tens fratri bus, sibique loco valedi centibus.

stincta contagionis febre convaluit. Idem de mirac. martyr. libr. 2. cap. 49. *Frigoritici etiam in illo loco nonnulli sanati sunt.* Et Baldricus Noviomens. *** chronic. Cameracens. lib. 1. cap. 55. *Frigoritici atque diversis aggritudinibus occupati venientes optata merentur sanitatem donari.* Febricitantes frigoritici dicti, quia accessio febris incipit a frigore & tremore; Gregorius (quo sui ipsius interprete familiariter utor) de mirac. S. Martin. libr. 4. cap. 37. *puerorum unus aulicorum graviter a typo tertiano, accendentibus, discedentibusque febribus, tremore superveniente quatatabatur.* Inde frigoritio pro accessione febris; idem de glor. confess. cap. 21. *Dato igitur mane redivit ad propria, nec ultra ab hoc morbo frigoritonis vel confractio ulius pertulit gravitatem.* Frigoritio est accessio febris. Confractio ejusdem intermissio: frangi videtur febris cum intermittitur; idem de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 37. de typo tertiano: *In sequenti vero nocte, cum dies ille, quo frangi consueverat, advenisset.* Pustulae sunt tumores seu vesicæ in cute, quæ semper sunt cum febre & veneno. Rusticiores vero corales seu pusulas vocabant; Gregor. infr. hoc libr. cap. 35. *Rusticiores vero corales, hoc est pusulas nominabant.* Columella libr. 7. cap. 5. *Est etiam insanabilis sacer ignis, quem pusulam vocant pastores.* Corales a colore purpureo quasi coralio similes, pustulae malæ, ob febrem & venenum, quæ semper cohærent; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 13. *Quidam in Italia dum veneno pustula pervasis in discrimine sic ageretur, ut vivere desperaret.* Idem cap. 33. ejusd. libr. *Hic vero insidente veneno a pustulis malis ornata sensum perdidit.* Idem de glor. confess. cap. 10. *Non post multum vero tempus, venit ad eum homo, cuius os a pustula mala tumefactum, caputque Oculi inflatur, ob nimium venenum precludebantur.* Idem libr. 6. cap. 8. de Eparchio recluso: *Pusularum malarum venenum crucis signo sape compressis.* Idem cap. 14. ejusd. libr. *Valeitudines varie maligne cum pusulis Oculi vesicis.*

Cilicium semper puro adhibebat corpori. Patroclus reclusus utebatur cilicio ad purum id est nudum corpus induito. Cilicium est vestis intima monachorum e pilis caprarum contexta, quæ ad cutem apponitur; Augustin. epist. 205. de B. Hieronymo. *† Cilicino sacco carnem veluti Æthiopis miserans, desuper panno vltissimo se tegebatur.* Paulin. de vit. S. Martin. libr. † z. 364. & seqq.

† Verba hæc
in append.
falso nomine
Augustin. ad
Cyrillum.

*Quin ex contexto setis coopertus amictu
Exesa affiduo compunxit acuminis membras,
Ut tereret tenuem vestis nimis aspera pellem,
Et cutis extensis stimulis attacta paveret.*

Hinc Nicephorus Phocas post mortem Romani dicti Pueri Imp. ut Bringam ludebat, cui suspectus erat affectati imperii, ei dixit se jam dudum cogitare de vita monastica, & ut hoc suaderet, ostendit ei vestem cilicinam ad cutem positam; de quo Zonar. in Romano Puer. δέ τε πάντας ἀπό πάντων ἡ τριχωτή, οὐχὶ δὲ τοις δεσμοῖς τεπίσθη κατακυπέρευεν. Ostendens vestem e pilis contextam, quam nudo corpore ueste exteriori testam gestabat. Hoc pacto Hospitius reclusus catenis vincitus ad imam cutem desuper cilicum gestabat; Gregor. infr. libr. 6. cap. 6. Fuit autem apud urbem Nicensem eo tempore Hospitius reclusus magna abstinentia, qui constrictus catenis ad purum corpus ferreis, induito desuper cilicio, &c. & infr. & videntes eum cinctum catenis, induitumque cilicio, dicunt, &c.

Cap. 11.

Irruit super synagogam Judæorum multitudo sequentium. Apud Arvernos erat synagoga Judæorum, ut & Massiliæ & in aliis urbis Galliæ. Judæi apud Arvernos ad fidem conversi & baptizati ab Avito Arvernorum Episcopo, non sine cura scotoris eis nativi; de quo Fortunat. libr. 5. carm. 4.

Gavissus autem nuncio Pontifex, nocte sancta pentecostes vigiliis celebratis, ad baptisterium foras muraneum egressus est: ibique omnis multitudo coram eo prostrata baptismum flagitavit. Baptismus solebat ministrari statim diebus, in pascha, & pentecoste: de pentecoste locus est hic insignis: de pascha supr. hoc ipso cap. *Quidam ex his ad sanctum pascha ut baptizaretur expertiit.* Quamplures Judæi ad fidem conversi, & ba-

& baptizati ab Avito Episcopo: renuentes pulsi Massiliam secessere. In baptizatis hæc singularis gratia emicuit, quod a baptizatis exemptus teter odor, de quo male audiunt Judæi; unde Fortunat. lib. 5. carm. 5.

Abluitur Judeis odor baptismate divo.

Ait baptisterium foras muraneum: antiquiora baptisteria erant extra urbem tempore persecutionis. Baptisteria solebant poni extra urbes in occultis locis; de quo *Vicescomes de baptismo lib. 1. cap. 6.*

Transiit post hæc & Brachio abbas cellulæ Manatensis. Brachio abbas monasterii Menatensis in Arvernis, de quo Gregorius de vit. patr. cap. 12. Cum ad priorem cellulam resideret, in monasterium Menatense, quod per incuriam abbatis intepuerat, ordinatur, &c. Menat en Auvergne.

Post hæc Meroveus cum in custodia a patre retineretur, tonsurus est, mutataque veste, qua clericis uti mos est, presbyter ordinatur, & ad monasterium Cenomannicum, quod vocatur Anisula, dirigitur, ut ibi sacerdotali eruditetur regula. Meroveus obnuptias cum Brunichilde vidua Sigiberti Regis patrui, jussu Chilperici patris invitatus tonsus in clericum, quo spes regni ei adimeretur. Sæpius invitati ordinabantur in clericos ob suspicionem, vel in poenam delicti, ut Gallus & Julianus Apostata fratres, jubente Constantio clerici ordinati, quo ipsis imperii spes adimeretur; Gregor. Nazianz. orat. 1. in Julian. & Chararicus unus e primoribus Francorum, quod Clo-doveo contra Siagrum pugnanti in proelio defuisset, jussu Regis presbyter ordinatus, & filius ejus diaconus; teste Gregorio supr. lib. 2. cap. 41. Aimoin. libr. 1. cap. 23. Ait, mutata veste, quia alia erat vestis clericorum, alia presbyterorum: communis vestis clericorum est alba; presbyterorum proprium insigne orarium seu stola; conc. Moguntinum I. (ann. 813.) can. 28. Presbyteri sine intermissione utantur orariis propter differentiam sacerdotii dignitatis: & conc. Triburiensi apud Gratian. in can. ut presbyteri, 17. qu. 4. Ut presbyteri non vadant, nisi stola aut orario in luto. Inde in restitutione presbyterorum dantur eis orarium & planetæ, quæ eisdem dantur in ordinazione, ex conc. Tolet. IV. can. 27. can. Episcopus, 11. qu. 3. Notandum est quod additur, Meroveum presbyterum ordinatum directum ad monasterium Anisula, alii codices legunt Anisola, in dioecesi Cenomannensi, ut ibi ecclesiæ disciplina instrueretur, vel verius, ut in monasterio sub tutâ custodia esset; idem Aimoin. lib. 3. cap. 15. Exinde Chilpericus filium Meroveum suspectum dolii, quod partes Brunichildis fulciret, instigante noverca Fredegunde coma attonsum, ac in monasterio Anisula detrusum jussit ordinari presbyterum. Juniores clerici tradebantur monasterio institueri in clericali disciplina, quia disciplina ecclesiastica maxime colebatur hac arate in monasteriis Galiae: unde pueri Angli jussu Gregorii positi in monasteriis Gallie, ut christiana fide imbuarentur; teste ipso Gregorio lib. 5. epist. 10. indict. 14. Hoc monasterium a Childeberto I. fundatum. Hodie sancti Carilephi, vulgo saint Cales, dictum a nomine primi abbatis, cuius vitam habes apud Surium 1. jul.

Cumque parvum solatium qui eum ducebant haberent, ab ipso Gaileno in itinere excusus est, opertoque capite, indutusque ueste seculari, beati Martini templum expetit. Meroveus invitus tonsus in clericum, & mox presbyter ordinatus, & detrusus in monasterium Anisolense; consilio Guntramni Bosonis, per Riculfum subdiaconum suggesto, iter iniit ut confugeret in basilicam B. Martini, duce dicto Riculfo: sed cum parum solatii id est opis & auxiliis haberet a ducibus, a Gaileno uno e suis pueris id est servis in itinere excusus, id est vi exemptus e manibus eorum qui eum ducebant. Excusso sunt qui ab aliis excutiuntur seu commovetur, ut psalm. 126. Sicut sagitta in manu potentis, sic filii excusorum, quem locum varie interpretati sunt Hilarius, Augustin. & Hieronym. ad Marcellam in hunc psalm. (epist. 34. al. 141.) Eadem voce usus est Gregorius de glor. confess. cap. 36. quia virtute quiescentis cum sonu magno excusus longe projectus est. Et quia Meroveus erat tonsu capite, ne ex tonsura agnosceretur, operto capite, & ueste seculari indutus B. Martini &dem expetit. Clericis non licuit in foro apparere operto capite, ne tonsura &

NOTÆ ET OBSERVATIONES

corona lateat, & eorum ordo ignoretur. Hinc Willelmus de Bussi Anglus cum objectis respondere non valeret, voluit solvere vinculum coifæ, quod est indumentum capitis, ut probaret se esse clericum, ostensa tonsura clericali; Matth. Paris. in Henrico III. ad ann. 1255.**) Et cum non posset objectis respondere, quia multis erat irrititus sceleribus, voluit ligamenta sua coifæ solvere, ut palam monstraret, tonsuram se habere clericalem, non est permisus, &c.

Post missas autem petit, ut ei eulogias dare deberemus. Eulogia varie accipitur quandoque pro pane benedicto, vel pro pane, qui pro benedictione dari vel missitari solebat; Paulin. epist. 1. (al. 5.) ad Severum: Panem Campanum de cellula nostra tibi pro eulogia misimus. Idem epist. 45. (al. 3.) ad Alypium: Panem unum sanctitati tua unitatis gratia misimus, in quo etiam Trinitatis soliditas continetur. Hunc panem eulogiam esse tu facies dignitate sumendi. Augustin. contra litt. Perilian. lib. 3. (cap. 16.) Eulogias panis simpliciter & hilariter datas ridiculo nomine veneno se turpidinis ac furoris infamet. Gregor. ipse infr. libr. 7. cap. 1. de Salvio tum abate, postea Albigensi Episcopo: Ut cum quisque venisset extraneus, & orationem tribueret, & eulogias gratia plenissima ministraret. Idem de glor. confess. cap. 31. Acceptum vero homo ille panem, non prius comedit, quam a sacerdote benediceretur, aut ab eo eulogias acciperet: quibus acceptis sumpsit & abiit. Flodoard. hist. Remen. lib. 2. cap. 11. Hic venerabilis Praeful Pipinum majorem domus regiae traditur amicissimum habuisse: cui eulogias pro benedictione crebro solebat mittere. Alias eulogia sumitur pro epulo, quod fidelibus praebeti solebat, benedictionis gratia in die festo sanctorum; Gregor. infr. lib. 8. cap. 2 Surrexi gavisus, fateor, ad occursum ejus, & data oratione deprecor, ut in mansione mea eulogias B. Martinii dignaretur accipere. Idemque lib. 10. cap. 16. Abbatissa monasterii Pietavienensis . . . de convivis ait, se nullam fecisse consuetudinem, nisi sicut actum est sub domina Radegunde, se christianis fidelibus eulogias obtulisse, nec sibi comprobari cum illis

Idem de vit. ullatenus convivasse. Nec non eulogia accipitur pro oblatione, qua in specie aliqua patr. cap. 8. vel nummis sit Episcopo ob caulam synodi vel dedicationis ecclesie, vel aliam Vere, inquam, causam; Pelagius in can. Eleatherius, 18. qu. 2. quid Episcopo ipsi nomine eulogie quia eulogias offerri debeat, inter ipsos monachos & presbyterum volumus definiri. Et Leo IV. de manu mea epilt. ad Episcopos Britanniae, cap. 3. De eulogiis ad sacra concilia deferendis nihil accipies pro eo invenimus a majoribus terminatum, sed sicut unicuique presbytero placuerit. Hoc loquod verba, co vero eulogia accipitur pro sacra communione, ut colligitur ex hoc ipso, quod qua furor exerceat. Meroveus post missas petit eulogias ab Episcopo. Post missas enim communio sicut, meis auctoribus præbenti laicis, ut moris est in hunc diem; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. ribus intima. 2. cap. 47. Cumque expletis missis, populus capisset sacrosanctum corpus Redempti: erat auctoritas accipere. Idem de glor. confess. cap. 65. Quibus expletis, celebratisque missis attem convivio cedit ad poculum salutare. Rufinus de vit. patr. lib. 1. cap. **) 166. Cum ergo post recumbens oblationem consecratam unusquisque ad communionem accederet, per singulorum species intelligebat & animas. Beda lib. 4. cap. 14. Vocatisque fratribus parare prandium, missas fieri, atque omnes communicare more solito precepit. Interpretationem juvant qua sequuntur in 1 h. cap. Quod cum refutaremus, ipse clamare caput, & dicere, quod non recte eum a communione sine fratrum convenientia suspendemus. Illo autem hæc dicente, cum consensu fratris, qui presentes erat, contestata causa canonica, eulogias a nobis accepit. Quia verba etiam sua interpretatione indigent. Meroveus excipiebat, se ab Episcopo excludi non posse a communione, sine convenientia, id est consensu fratrum. Episcopus solus non potest quem excommunicare sive laicum sive clericum; can. debent, & *) seg. 11. qu. 3. Et hoc jure Meroveus contestata causa canonica, id est contestata secundum canones, eulogiam accepit a Gregorio nostro, exhibito consilio Ragnemodi Parisiensis Episcopi, qui aderat. Convenientia passim pro consensu; conc. Carth. IV. can. 22. Episcopus sine consilio clericorum suorum, clericos non ordinat, ita ut civium convenientiam & testimonium querat. Gregorius de glor. confess. cap. 63. Si, inquit, meo consilio convenientiam prebueris. Eulogias etiam pro sacra communione accepit Gregorius de vit. patr. cap.

20. de Leobardo recluso : *Quadam autem die , dum nimium fessus haberetur, nos ad se vocari precepit , ad quem accedentes , postquam funeris sui necessitatem deflexit , eulogias a nobis peccatoribus flagitavit, quibus acceptis huius mero dicit tempus meum jam impletur jubente domino . Quo ex loco probatur etiam usus sacrae communio- nis sub utraque specie . Pari analogia eulogias accipe pro sacra communione infr. lib.6. cap.32. Nunc autem rogo, ut pacem tuam non mereatur, neque eulogias de ma- nu tua suscipiat. Eulogias non aliter, quam pro sacra communione accipi, indicant verba quæ præcedunt : sed & nobis epistolam manu sacerdotum subscriptam detulit, ut in communionem recipere eur .*

Erat autem tunc nobiscum Ragnemodus Parisiacæ sedis Episcopus, qui sancto Ger- mano successerat. Ragnemodus proxime successit Germano Parisiensi Episcopo. Idem testatur Gregor. de mirac. B. Martini lib. 2. cap. 12. Quodam autem tempore cum beatus Germanus Parisiacæ urbis Pontifex ad festivitatem gloriose Antistitis accede- ret, Ragnemundus tunc diaconus, nunc Episcopus, in servitium ejus accessit. Ejusdem meminit Gregor. de glor. confess. cap. 89. de Marcello Parisiensi Episcopo : Ad cujus tumulum cum Ragnimundus presbyter, qui nunc ejus municipii habetur sacerdos, quartano typo veniens decubasset.

His diebus Nicetius vir neptis mee . Virum accipe pro marito ; Gregor. de mi- rac. & martyr. lib. 1. cap. & 71. Factum est autem quodam tempore, ut vir sororis mee invalecente febre graviter agrotaret . Idem libr. 2. cap. 2. Justinus vir sororis mee in valetudinem irruit .

Redeunte Mareleiso archiatro . Archiater est medicus Principis ; l.6.C. de profess. & medic. Gregor. infr. lib. 10. cap. 15. Interea cum hæc nomen pueri eunuchi protu- lisset, adsuit Reovallis archiater dicens : puer iste parvulus cum esset, & infirma- retur in semore, desperatus cœpit haberi . Idem de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 1. Vocavi Armentarium archiatrum, & dico ei, omne ingenium artificii tui impendisti, pigmentorum omnium vim probasti, sed nihil proficit. Archiatri primum gradum in- ter medicos tenent, & inter amicos Principis censentur ; Gregorius Nazianz. in o- rat. funeb. Cæsarii fratris archiater Juliani Imp. πέττεται μὲν γέρ, τῶν πρότων ἐν iατροῖς ταξιν, εδὲ πολλὴ πόνη προσδεῖταις, ἀλλ ἐπιδείξεις μόνον τῶν παιδεστίν, μᾶλ- λον δὲ βραχὺν πίνει τοῖς παιδεστίοις πρόλογον, καὶ τοῖς Φίσοις τῷ Βασιλεῷ Αὐτῷ αρθμέ- γειται, τοῖς μεγίστας καρποῦνται σημάτα . Nam cum non magno negotio ac labore opus habuisset, verum doctrinam dumtaxat suam, vel potius brevem quendam doctrinæ prologum ostendisset, primum statim inter medicos dignitatis gradum obtinuit, atque in amicorum numero apud Imperatorem habitus, amplissimis honoribus affectus est .

Quodam enim die ad convivium ejus adscitus, dum pariter federeremus, suppliciter petiit aliqua ad instructionem animæ legi . Meroveus adhibito Gregorio ad epulas, petiit aliquid legi de sacrâ libris in solatium animæ . Lectio sacrorum librorum usu recepta etiam inter epulas Principum, nec non apud veteres ; Cornel. Nepos in vit. Pompon. Attici, (cap. 14. in princ.) : Nemo in convivio ejus aliud ἀπόστολον audiret, quam anagnosten, quod nos quidem jucundissimum arbitramur . Neque umquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est: ut non minus animo, quam ven- tre convive delectarentur . Gell. noct. Attic. lib. 3. cap. 19. Apud cœnam Phavorini philosophi quum discubitum fuerat, cœptusque erat apponi cibis ; servus assijens mente ejus legere incepbat, aut Græcarum quid litterarum aut nostratium .

Tunc direxit Gunthramnum puerum ad mulierem quandam sibi jam cognitam a tempore Chariberi Regis, habentem spiritum Pythonis, ut ei que erant eventura nar- raret . Meroveus reprobatuſ a Deo, quod anxius futuri an regnum apisceretur, con- suluit Pythonissam . Pythonissa erat quædam mulier, quæ habebat Pythonis spir- itum, id est Pythonis spiritu correpta futura divinabat : Pythonissam uno verbo vo- cat Gregor. proximis verbis : Meroveus vero non credens Pythonissam, tres libros su- per sancti sepulcrum posuit . Eadem ætate fuit mulier in Gallia, quæ Pythonis spi- ritum habebat, & ex arte divinandi magnum quæstum faciebat ; Gregor. infr. lib.

7. cap. † 44. Fuit tunc temporis mulier, quæ spiritum Pythonis habens, multum praestabat dominis divinando questum. Inde Pythonici dicuntur, qui correpti sunt Pythonis spiritu; Tertullianus de anima, (cap. 28.) Scimus etiam magos + elicere explorandis occultis per catabolicos, & paredros, & pythonicos spiritus. Sic & Saul a Deo damnatus, quia consuluit Pythonissam Dendor; 1. Reg. 28.

† In libr. meo magie licere.

Veniant enim equi nostri, & acceptis accipitribus, cum caubis exerceamus ventione, spectaculisque patulis jocundemur. Venatio gentilitium studium Francorum; Eginhard. in vit. Carol. M. Exercebatur assidue equitando ac venando, quod illi gentilitium erat. Quia vix ulla in terris natio invenitur, quæ in hac arte Francis posset equari. Maxime Francis in deliciis fuit venatio accipitria. Hinc Becco comes Arvernorum, accipitrem quasi vagum captum ab uno e famulis basilicæ S. Juliani martyris Brivatenis, ut suum vindicabat; Gregor. de mirac. martyr. lib. 2. cap. 16. Similiter ut unus de servientibus basilice S. Juliani, accipitrem alium dum per viam ambularet, quasi vagum invenit . . . Quod cum ad becconem pervenisset, quod sc. puer repertum teneret accipitrem, calumniari cœpit, ac dicere: meus ille erat, inquit, & hic furto eum sustulit. Et Parisiorum urbe a Normannis obsessa, obsessi accipitres miserunt, ne perirent; Abbo de obfitione Paris. libr. I.

Quisque rogi proprios flatus, ne clade perirent

Accipitres loris permisit abire solatis.

Odo vit. S. Geraldi lib. 1. cap. 4. Scilicet ut molosso ageret, arcista fieret, cappos & accipitres competenti jactu emittere consueceret.

Post hæc continuato triduo, in jejuniis, vigiliis, atque orationibus, ad beatum tumultum iterum accedens, revolvit librum, qui erat Regum. Meroveus sacras sortes consulturus, per sacros codices, triduo jejunat. Triduanum jejuniū usū solemne fuit divini numinis exorandi causa; Gregor. de glor. confess. cap. 63. Audiens autem de infirmitate puelle, se ad basilicam beati Petri Apostoli confert: ibique continua-
to cum vigiliis & orationibus triduano jejunio, &c. Annales Franc. ad ann. 791. Carlus propter multa mala & predationes ac cœdes, quas Hunni exercuerant in populo Dei, provocatus, congregato exercitu in Bajoaria juxta Anisam fluvium, cum omni populo suo jejuniis & obsecrationibus triduo celebratis, exercitum dividit. Beda libr. 4. cap. 14. Visum est fratribus triduanum jejuniū agere, & divinam suppli-
citer obsecrare clementiam, ut misericordiam sibi dignaretur impendere. Sortes consulendi per sacros libros mos fuit, quem non probat Augustin. epist. 119. (al. 55.
cap. 20. in fin.)

Cap. * 15.

Dicentes simul vivere sine collisione possumus. Collisione est congressus seu conflictus hostium inter se; Gregorius de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 7. Sigebertus gloriofissi-
mus Rex Sequanam transiens, sine collisione exercitus pacem cum fratribus fecit.

Illi quoque, qui ex Saxonibus remanserant, detestati sunt, nullum se eorum barbam, neque capillos incisurum, nisi prius se de adversariis ultum irent. Idem Paul. Diac. de gest. Longobard. lib. 3. cap. 7. Id genus voti proprium Germanorum fuit; Tacit. de morib. eor. (cap. 31.) Germanorum + populis usurpatum, rara & privata cujusque audentia, apud Cattos in consensum vertit, ut primum adoleverint, crinem barbamque submittere, nec nisi hoste cœso exuere votivum obligatumque virtuti, oris habitum. Saxones vieti a Suevis sacramento se damuarunt, ne barbam, capillumve tonderent, priusquam, de hostibus sese ulti essent. Non dispari ingenio ju-
niiores Angli voto sese obligasse traduntur, se uno lumine panno obvoluto proce-
furos, donec aliquod singulare facinus ab his patratum esset in Gallia; Jo. Frossard.
vol. 1. cap. 29. Et si auoit entr' eux plusieurs jeunes Bacheliers, qui avoient chacun un
œil couvert de drap, afin qu'ils n'en peussent voir, que jamais ne verroient que d'un œil,
jusques à ce qu'ils auroient fait aucunes proiesses de leur corps au Royaume de France.

Cap. 17.

Eo anno dubietas paschæ fuit. In Galliis vero nos cum multis civitatibus xiv. ca-
lendas maias sanctum pascha celebravimus. Alii vero cum Hispanis + xii. calendas
aprilis solemnitatem hanc tenerunt. Tempore Victoris Papæ gravior controversia
fuit

fuit de die paschatis , ecclesiis Asiae diem paschæ celebrantibus die 14. Iunx exemplum Judæorum ; ceteris ecclesiis , etiam si non incideret in diem Dominicum , dient paschæ semper recipientibus in diem Dominicum , cuius dissidii causa Victor ecclesiæ Asiaticæ a communione removit : qua de re Ireneus Lugdunensis Episcopus scripsit ad Pontificem , ut sibi temperaret ; auctore Eusebïo libr. 5. cap. † 23. 24. 25. Eadem controveriam rursus contigisse narrat Gregor. infr. libr. 10. cap. † 23.

Tamen , ut ferunt , fontes illi , qui in Hispaniis nutu Dei complentur , in nostro paſcha repleti sunt . Fontes Hispaniæ die sabbati paſchæ divinitus complentur , in baptismum , qui eo die ministrari solet ; Gregor. infr. libr. 6. cap. 43. caſtrum Oſer , in cuius ecclesiæ fontes divinitus complentur . Idem libr. 10. cap. † 23. Sed fontes Hispaniæ , qui divinitus implentur , in nostrum paſcha repleti sunt . Hi fontes sunt in Lusitania apud caſtrum Oſer ; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 24. Est & illud illustre miraculum de fontibus Hispaniæ , quos Lusitania provincia profert . Piscina namque est apud Oſer campum antiquitus sculpta , & ex marmore vario in modum crucis miro composita opere: de iisdem fontibus meminit idem de glor. confess. cap. 69. Multa sunt fontium miracula ; Plin. libr. 30. cap. 2. Et in Cantabria fontes Tamarici in augurio habentur .

Cainone vero Turonico vico . Cainone olim vicus Pagi Turonici , hodie non ignobile oppidum ; Gregor. de glor. confess. cap. 22. de maximo abbatte : Deinde ad caſtrum Cainonense urbis Turonice veniens , monasterium collocavit . Gregor. infr. libr. 6. cap. 13. Dehinc ad Cainonense caſtrum , ubi hospitium habebant , pariter advenerunt . Idem infr. libr. 10. cap. 31. (ſect. 4.) vocat Cainonem , vulgo Chinon .

Guntchramnus Rex ait , evenit impulſu peccatorum meorum , ut absque liberis remanerem : & ideo peto , ut hic nepos meus mihi sit filius . Et imponens eum super cathedram ſuam , cunctum ei regnum tradidit , dicens : una nos parma protegat , unaque haſta defendat . Guntchramnus orbus liberis , Childebertum nepotem ex fratre Sigeberto adoptavit in filium per impositionem cathedrae , & parma haſtaque traditionem . Ut res tutior eſſet , idem eum rursus poſtea adoptavit per haſta traditionem , repetitis ſolemnibus adoptionis ; Gregor. libr. 7. cap. 33. Post hæc Rex Guntchramnus data in manu Regis Childeberti haſta ait : hoc eſt indicium , quod tibi omne regnum meum tradidi . Et idem Aimoin. libr. 3. cap. † 69. Ita Theodoricus Rex Gothorum Regem Herulorum adoptavit per arma , id eſt gladii & ſcuti traditionem ; Cassiod. 4. var. 2. Per arma fieri poſſe filium , grande inter gentes conſtat eſſe præconium . . . Et ideo more gentium , & conditione virili , filium te preeſenti munere procreamus: ut competerent per arma nascaris , qui bellicofus eſſe dignoſceris . Damus quidem tibi equos , enſes , clypeos , & reliqua instrumenta bellorum : ſed que ſunt omnimodis fortiora , largimur tibi noſtra judicia . Et Justinianus quoque Athalaricum per arma adoptavit ; Cassiod. 8. var. 1. Desiderio quoque concordia factus eſt per arma filius . Alaricus Chlodoveum adoptavit per barbae taetum ; Aimoin. libr. 1. cap. 20. Et Alaricus , juxta morem antiquorum , barbam Chlodovei tangens , adoptivus ei fieret pater . Pipinum filium Caroli M. per barbae præſcissionem adoptavit Luitprandus Rex Longobardorum ; Paul. Diacon. de gest. Longobard. libr. 6. cap. 53. Circa hac tempora Carolus Princeps Francorum , Pipinum ſuum filium ad Luitprandum direxit , & ut ejus juxta Verba in morem capillum fusciperet , & qui ejus casariem incidente , ei pater effectus eſt . Idem Ait ter cruces memoin. † libr. 4. cap. 57. Et Gregorius patricius Tafonem dolo interfecit quasi vellet dia , in lib. eum adoptare per barbae præſcissionem ; Aimoin. libr. 4. cap. 32. Nam promittens meo non ex Tafoni , quod barbam ejus præſcindens (juxta morem antiquorum) eum ſibi adoptaret in ſtant . † Et filium , cum fratre ac paucis fidelium ad ſe venire ſuasit , &c. Apud Orientales adoptione fiebat per canisſia indumentum , & osculum . Hoc pacto Balduinus a Comite de hoc nihil . Edessano , & ejus conjuge adoptatus in filium ; Guibert. abbas histor. Hierosolymit. libr. 3. cap. 13. ab utrisque eſt adoptatus in filium . Adoptionis autem talis progenitris conſuetudine dicitur ſuiſſe modus . Intra lineam interulam , quam nos vocamus ca-

Cap. 18.

misiām, nudum intrare eum faciens sibi adstrinxit, & hæc omnia osculo libato firmavit: idem & mulier postmodum fecit.

Quod ille despiciens, apud Sueßonas atque Parisius circos adificare præcepit, eos populis spectaculum præbens. Ludi equestris, quos circenses vocabant, non modo Roma, sed etiam in aliis civitatibus imperii Romani celebrari soliti, propter populi voluntatem; Hieronym. in vit. Hilarion. (num. 20.) Sed & Italicus ejusdem oppidi municeps christianus, adversus Gazensem duumvirum, Marnæ idolo deditum circenses equos nutriebat. Hoc siquidem in Romanis urbibus jam inde servatur a Romulo, ut propter felicem Sabinorum raptum, Conso quasi confiliorum Deo, quadriga septeno currant circumitu; & equos partis adverse fregisse, victoria sit. Treviris in Gallia nobiles post varias urbes suæ clades, circenses ab Imperatore postularunt; Salvian. de t. gubernat. Dei, libr. 6. Excisa ter continuatis eversionibus summa urbe Gallorum ... Pauci nobiles, qui excidio superfuerant quasi pro summo deletæ urbis remedio circenses ab Imperatoribus postulabant. Chilpericus, ut populi gratiam sibi conciliaret, circenses ludos instituit, & circos apud Parisios & Sueßiones extruxit.

Cap. 19.

Reperit cum eodem res Brunichildis Reginæ commendatas. Prætextatus Rothomagensis Episcopus Chilperico Regi suspectus visus, quia res Brunichildis ei commendata erant, id est apud eum deposita. Commendare est deponere; l. & si quis, & t. impensa, ff. de religios. & sumpt. funer. Gregor. infr. hoc cap. Dixique vobis quia res ejus, id est quinque sarcinas commendatas haberem.

Coniunctio autem concilio exhibitus est. Erant autem Episcopi, qui ad venerant, apud Parisius in basilica sancti Petri Apostoli. Prætextatus Rothomagensis Episcopus, instigante Chilperico Rege damnatus in concilio Episcoporum Galliæ apud Parisios inito in basilica S. Petri Apostoli, quæ nunc dicitur S. Genovæ; de quo & Aimoin. lib. 3. cap. 26.

Nos collecti in unum sedebamus in secretario basilicæ beati Petri. Episcopi sedebant in secretario basilicæ concilii causa: sæpius concilia habita leguntur in secretario ecclesiæ, ut Honoratus archidiaconus a Natali Episcopo Salonitano archidiaco-natu depositus in synodo habita in secretario ecclesiæ, ex Greg. lib. 1. epist. 19. ubi dixi.

Subito advenit Aetius archidiaconus Parisiaca ecclesiæ: salutatique nobis ait: audite me, o sacerdotes Domini, qui in unum collecti estis. Aut enim hoc tempore exaltabitis nomen vestrum, & bona fama gratia roful gebitis: aut certe nullus vos amo-do pro Dei sacerdotibus est habiturus, si personas vestras sagaciter non erigitis, aut fratrem perire permitritis. Memoria digna est oratio Aetii archidiaconi Parisiensis ad Episcopos congregatos in basilica S. Petri in causa Prætextati, ut tueantur libertatem ecclesiæ, nec linant Episcopum injuria damnari; per calumniam enim accusatus eredebatur dolo Fredegundis Reginæ.

Et impletur in te proverbium illud, quod corvus oculum corvi non eruet. Gregorius Chilperico Regi suspectus erat in causa Prætextati, quam ob causam dixit ei in ipso impleri proverbium, cornix cornici oculum; M. Tull. pro Flacco (cap. 20.) Hic hercule cornici oculum, ut dicitur. Idem pro Muren. (cap. 11.) Inventus est scriba quidam Cn. Flavius, qui cornicum oculos confixerit.

Ad hæc ego, si quis de nobis, o Rex, iustitiae tramitem transcendere voluerit, a te corrigi potest: si vero tu exceperis, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, sed si volueris audis: si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is qui se pronunciavit esse Iustitiam? Hæc sunt verba Gregorii ad Chilpericum Regem. Regis est subditos delinquentes coercere: sed si ipse deliquerit non alium habet Judicem quam Deum; Xiphilin. in Antonino: πεπι γαρ τοι της αυταρχιας ο Θεος μόνος και πιστευ δύναται, Princeps enim solus Deus judex esse posse.

Habes legem & canones: hæc te diligenter rimari oportet: & tunc que præcepere-rint, si non observaveris, noveris tibi Dei judicium imminere. Gregorius Chilperico Regi, habes, inquit, legem & canones, ex quibus Prætextatus judicandus est: sed si hæc contempseris, scito judicium Dei tuo capiti imminere.

Conversus ad juscum, quod coram eo erat positum, ait: propter te haec juscum paravi, in quibus nihil aliud prater voluntatis pars ciceris continetur. Juscum est vas escarium, in quo jus, juscum vel juscum continetur: juscum derivatur a jure, quod nostris dicitur. Brouet: jus est liquor coctilium, jus herbarum; Gregor. infr. libr. 6. cap. 6. Et primum quidem jus, in quo coxerant, hauriens, ipsas sumebat in posterum. Jus nigrum Lacedemoniis laudatum; M. Tull. Tucul. 5. (cap. 34.) Quid? viculum Lacedemoniorum in Phiditiis nonne videmus? ubi cum tyrannus canavisset Dionysius, negavit se jure illo nigro, quod cœne caput erat, delectatum. Chilpericus Rex Gregorio exhibuit juscum, quasi ejus gratia paratum esset: Gregorius pane & vino contentus, juscum abstinuit, ut ipse indicat sequentibus: Post haec accepto pane, hausto etiam vino, discessi.

Ille vero porrecta dextera, juravit per Omnipotentem Deum, quod ea, quae lex & canones edocebant, nullo pretermitteret pacto. Chilpericus Rex porrecta dextera, iurat de observandis canonibus in causa Prætextati: juramentum solebat fieri solemniter elevata manu; Gregor. de vit. patr. cap. 8. si es innocens accede propius, & iura tangens scripturam, quam ipse depinxit: & infra: At ille nihil moratus accedit ad manus Episcopi, qui hanc epistolam extentam tenebat, elevansque manus suas ut sacramentum daret, recidit retrosum supinus, &c. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 53. Ingressique in hujus memorie ædis altare, cum elevatis manibus sacramenta proferrent, prosecutor cause perjurasse eos clara voce testatur. Idem eod. libr. cap. 53. Ingressique basilicam sancti martyris, elevatis hominibus ad perjurandum, cum nomen sancti voluisset ore patulo nominare, hesit vox in faucibus.

Decantatis nocturnalibus hymnis. Nocturnum officium ab Episcopis & clericis decantari solitum; Victor Vitens. de persecut. Vand. libr. 2. Jam enim ob celebritatem festivitatis, hymni nocturni per totam ecclesiam canente populo concrepabant. Gregor. de glor. confess. cap. 31. Quidam presbyter solitarius iter carpens, ad hospitium cuiusdam pauperis Limanici mansionem expedit. Qua accepta, juxta morem sacerdotum, nocte ab stratu suo consurgens orationi adstitit. Idem infr. lib. 9. (cap. 7.) Nos vero ignari facti media surgentes nocte ad reddendas Domino gratias, invenimus eum dormientem.

Mane Rex adfuit, dixitque: Episcopus enim in furtis deprehensus, ab episcopali officio ut avellatur, canonum auctoritas sanxit. Chilpericus Rex instabat apud Episcopos congregatos Parisiis in basilica S. Petri, ut deponeretur ab episcopatu, propter furtum de rebus suis factum, allegans Episcopum in furto deprehensem esse deponendum secundum canones: ac ne dubitaretur de fide canonum misit ad patres codicem, in quo continebantur canones quasi apostolici, quos inter legebatur ille, Episcopus in homicidio, adulterio, & perjurio deprehensus a sacerdotio divellatur, uti subjungit Gregorius: Ipse vero ad metatum discessit, transmittens librum canonum, in quo erat quaternio novus adnexus, habens canones quasi apostolicos continentibus &c: Episcopus in homicidio, adulterio, & perjurio deprehensus, a sacerdotio divellatur. Canones quasi apostolici dicuntur a Gregorio qui proferebantur sub falso nomine canonum apostolicorum: verbum quasi in jure denotat fictionem & veri imaginem; Gregor. infr. h. libr. cap. † 33. Apud Parisios autem mulier quedam ruit in crimen, adserentibus multis, quasi quod relitto viro cum alio misceretur. Idem lib. † 6. cap. † 22. litteras, que multa improperia loquebantur in Regem. In quibus inter reliqua erat insertum, quasi quereretur sacerdos se a paradiſo ad inferos descendisse. Idem supr. † h. cap. Voluitque ostia basilica rumpere, quasi ut extractum sacerdotem lapidibus urgeret.

Et sacculum cum numismatis auri pondere tenentem quasi millia duo. Sacculus dicitur continere quasi millia duo nummum auri, continuens fere duo millia nummum: quasi in idiomate vernaculo scriptorum hujus ætatis, quandoque idem est ac fere; Gregor. infr. libr. 6. cap. 46. ad villam Calensem, que distat ab urbe Parisiaca quasi centum stadiis: & infra: consecutique duos libros, quasi Sedulium imitatus. Idem

de mirac. martyr. libr. 2. cap. 25. *Distat autem basilica a Brivatenſi vico quaſi ſtadiis decem.* Idem libr. 1. de mirac. eorumd. cap. 76. de lacu Lemano: *Extenditur autem lacus ille in longitudine quaſi ſtadiis quadringtonis.* Idem de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 30. de Locociagenſi monaſterio: *Distat autem ab urbe Pičlava quaſi ſtadiis quadraginta.* Et ante Sidon. libr. 2. epift. † 1. de Seronato: *totum quod concupicit, quaſi comparat, id est aliena rapit, quaſi emat.* Aliqando particula quaſi de-notat veritatem & proprietatem, ut in evangeliō Joannis: *quaſi unigeniti a patre.*

Et limbū aureis contextum filis in partes diſsecasti. Limbus vulgo accipitur pro fimbria seu ora uestis, sed & accipitur pro ueste limbo adornaſta; Trebellius Pollio in Zenobia: *Ad conciones galeata proceſſit, cum limbo purpureo.* Et Hieronym. in Matth. libr. 4. cap. 27. (vers. 27.) *chlamydem coccineam pro ruſo limbo, quo Reges veteres utebantur.* Et hoc loco limbū accipi videtur pro ueste pretiosa aureis filiis contexta; Chilpericus enim exprobat Prætextato, quod inter ceteras uestes, quæ apud eum commendatae erant custodiæ cauſa a Brunichilde Regina, limbū aureis filiis contextum in partes fecuerit, & dederit quibusdam, ut eos duceret in partes Merovei aduersus ipsum: vix enim credibile eſt, immo ineptum eſſet, fimbriam uestis ſcindi, ut in plures diſtribueretur, ad immaneſ ſcelus eos ſollicitandi cauſa.

Proprium mihi eſſe videbatur, quod filio meo Meroveo eſt, quem de lavacro regenerationis excepi. Prætextatus apud Chilpericū Regem ſe excuſat, quod antido-ri gratia quibusdam dediſſet uestes Merovei, quæ cuſtodiæ cauſa apud eum deponitæ erant, quia pro propriis habebat quod pertinerent ad Meroveum, qui ei filius ſpirituſal eſt, quod ab eo ex baptiſmo fuſceptus eſt. Suscepiti ex baptiſmo ſunt filii ſpirituſales; & hoc eſt quod repetit paulo poſt Prætextatus: *Filius enim mihi eſt (ut ſepe dixi) ſpirituſalis ex lavacro.* Suscepiti ex baptiſmo ſunt filii ſpirituſales, unde filiolos vocant; & fuſceptorem patrem ſpiritualem vel patrinum; *can. in catechismo, can. in baptiſmate, de conſecrat. diſt. 4.* Gregor. libr. 6. cap. † 17. Intererat intentio inter illum, ♂ Phatiarem ex Iudeo converſum, qui jam filius Regis eſt ex lavacro: de quo Vicecomes fuſe de baptiſm. libr. 1. cap. 30.

Hec eo dicente, proſternitur Rex coram pedibus ſacerdotum dicens: audite o piissimi ſacerdotes. Ea fuit reverentia Principeſ in Epifcopos, ut ad eorum genua de-volverentur, & eorum manus oſcularentur; Ambroſ. de dignitate ſacerdotali cap. 2. *Quippe cum videoſ Regum colla ♂ Principeſ ſummitti genibus ſacerdotum, ♂ ex oſculata eorum deſtra, orationibus eorum credant ſe committi.* Hilarius Pičtaviens. E. contra Conſtantium, (cap. 10) *Oſculo ſacerdotes excipis, quo ♂ Christus eſt prodiuſ: caput benedictioni ſubmittis, ut fidem calces.*

His ita geſtili periiit Rex, ut aut tunica ejus ſcinderetur, aut centeſimus octauus psalmus, qui maledictiones Iſchariothicas contineat, ſuper caput ejus recitaretur: aut ſerte iudicium contra eum ſcriberetur, ne in perpetuum communicaret. Poſtquam Præ-textatus, aulicorum artibus deceptus, falſum crimen confeſſus eſt, Chilpericus Rex petiit ab Epifcopis, ut in poenam aut ejus tunica ſcinderetur, aut 108. psalmus, qui maledictiones Iſchariothicas contineat, id eſt propheticō ſpiritu diras in Judam Iſchariothem, ſuper eum recitaretur, aut communione in perpetuum interdiceretur. His peniſ interceſſit Gregorius, quaſi non canoniciſ, nixus promiſſione Regis, ut nihil extra canones gereretur. Scifſio veſtis poena non canonica viſa eſt, quia ignota eſt canonibus ecclesiasticis: non ignota tamen fuit veteribus; Quintil. declamat. † 7. num. 5. 7. & 11. *Mirum hercle ſi ſcindo uestes, nudo corpus, ignes flagella depofeo?* ... ♂ homini non eſt nova res dolor corporis appliciti, quod ſcifſa lacerataque ueste prium ferre non poeſt pudorem, quod neſcit ad flagellorum vices membra compone-re ... quem viꝝ a genibus tortor abducit, cui jam ſcifſas quoque difficile poſſis eripe-re uestes ... Diceres mehercle te velle torqueri; ego ſcindo uestes, tu intremiſſis. Idem declam. 18. num. 13. *Pater in tormentis filii non aversos tenuit oculos, ipſe uestes ſcidiit, velamenta laceravit.* Benediſtum tamen ſediſ apostoliſca invaſorem a Leone VIII, ſolemniiter depoſitum abſciſſo pallio pontiſcali, & fracta ferula paſtorali reſer-

fert Regino 2. chronic. (ad ann. 964.) Martyres in agone veste nudati: martyrium passus est Cyprianus deposito byrrho & dalmatica, in linea, id est camisia linea; Pontius Diaconus in vita Cypriani apud Surium 14. septemb. (id est in passion. ejusd. cap. 4.) Et ita idem Cyprianus in agrum Sexti perductus est, & ibi se lacer-no birro expoliavit, & genu in terram flexit, & in orationem se Domino prostravit. Et cum se dalmatica expoliasset, & diaconibus tradidisset, in linea stetit, & cœpit spiculatorem sustinere, &c. Novum pœnæ genus fuit, ut Episcopus pœnæ causa maledictis Iscarioticis incesseretur, recitato super eum psalmo 108. quo de Juda prophetatum scribit Augustin. in hunc locum: & ideo a patribus rejectum, quia pœnæ canonicae certæ sunt, id est a canone definitæ, nec ecclesia alias admittit; can. dictum est, 81. dist. cap. cum non ab homine, de judicis. Præter canones fuit id pœnæ genus quod depositebatur, ut in perpetuum communione interdiceretur, quia etiam excommunicatis non negatur sacra communio in extremis poenitentibus; conc. Nicæan. can. 12. & epist. Leonis 89. (al. 91.) can. de his, qui, 26 qu. 6. can. si quæ femina, can. hi, qui 52. 50. dist. Thietgaudus Treverensis & Guntherius Coloniensis Archiepiscopi a Nicolao I. depositi propter divortium Lotharii & Thietbergæ, salva communione laica; can. Teugaldum, 11. qu. 3. Joannes Diacon. libr. 4. cap. † 94. Acrius intercessit Gregorius, ne Episcopus præter canones damnaretur: longe curialis rem tractavit Bertchramnus Burdegalensis Episcopus his verbis, quæ paulo ante referuntur a Gregorio Praetextatum affatus: Audi, o frater & Coepiscope, quia Regis gratiam non habes: ideoque nec nostra charitate uti poteris, priusquam Regis indulgentiam merearis: quasi diceret perduellionis damnatus proprio iudicio propria confessione, a communione fratrum & Coepiscoporum arceris, donec Regis beneficio restituaris. Excommunicati in gratiam Principis recepti, vel ejus menœ adhibiti, pro absolutis & restitutis habentur; capitular. libr. 5. **) cap. 383. quod desumptum est ex conc. Tolet. XII. can. 3. Ita Praetextatus post decepsum Chilperici Regis, a Guntrano Rege suscepitus, & epulis ejus adhibitus, episcopatum recepit; de quo Gregorius libr. 7. cap. 16. Et sic a Rege suscepitus, atque convirvio ejus adscitus, ad urbem suam regressus est: laudatur hoc capitulare ab Ivone Carnoten-sie epist. † 62. al. 123. & 171. al. 195.

Meroveus vero dum in Remensi Campania laritaret, nec palam se Austrasii crederet, a Tarabannensibus circumventus est. Idem Fredegar. cap. 78. (hist. epitom.) Austrasii sunt Lotharingi. Austrasia tetrarchia regni Francorum, cuius caput fuit Metis. Taravannenses seu Tarvannenses. Tarvanna civitas Morinorum in Belgica, vulgo Terovenne, quæ solo eversa est a Carolo V. Imp. ejus sedes episcopalnis Bononiam translata.

Gailenum vero adprehensum, abscissis manibus & pedibus, auribus, & narium summitatibus, & aliis multis cruciatis adfectum, infelicitate necaverunt. Gailenus ob necem Merovei nati Chilperici Regis manibus pedibus auribus & naribus truncatus. In reis læsa majestatis mutilatio membrorum corporis, fuit pœna frequens hac ætate; Gregor. infr. h. libr. cap. 26. Sed & duo filii ejus Burgolenus & Dodo ob crimen majestatis læsa iudicio mortis suscepto, unus ab exercitu vi oppressus est: alius in fuga adprehensus, truncatis manibus & pedibus interiit. Idem libr. 7. cap. 20. de clero submissio a Fredegunde, ut Brunichildem necaret: Reseransque quæ acta fuerant... manuum ac pedum abscissione multatur. Idem libr. 10. cap. 18. Quibus per loca singula inquisitis, alios carceribus mancipant, alios manibus incisis relinquent, nonnullos auribus naribusque amputatis ad ridiculum laxaverunt.

Grindionem quoque intextum rotæ in sublime sustulerunt. Pœna rotæ antiquior in Gallia: decipiuntur qui credunt esse inventum Germanorum; Gregor. infr. libr. 6. cap. † 35. Tunc regina tormentis gravioribus mulieribus adfectis, alias enecat, alias rotis ossibus confractis innecat. Rota etiam Græcis notum pœnæ seu quæstionis genus; Apulejus met. libr. 3. Nec mora, cum ritu Graciensi ignis & rota, tum omne flagrorum genus inferuntur.

Morini hodie
Flandri; chro-
ni. Normanni.
adann. † 1152.
comes Mori-
norum, quos
moderni Flæ-
dros nomi-
nant.

Gucilonem, qui quondam comes palatii Sigiberti Regis fuerat, abscesso capite interfecerunt. Comes palatii erat praepositus regiae, qui præter juri dicundo, & in majoribus rem referebat ad Principem; Eghinard. in vit. Carol. M. Cum calciaretur & amicaretur, non tantum amicos admittebat, verum etiam si Comes palatii litem aliquam esse diceret, que sine ejus iussu definiri non posset, statim litigantes introducere jubebat, & velut pro tribunali federet, lice cognita sententiam dicebat. Hincmar. Remens epist. (3.) ad Episcopos Francie cap. 19. Comes palatii de omnibus secularibus causis, vel judicis suscipiendo curam instanter habebat: & cap. 21. ejusd. epist. Comitis autem palatii, inter cetera pene innumerabilia, in hoc maxime sollicitudo erat, ut omnes contentiones legales, que alibi ore, propter æquitatis iudicium palatum aggrediebantur, juste ac rationabiliter determinaret.

Cap. 20.

Nam deambulans per palatum vidit in pavimento domus tabulam marmoream, in qua crux Dominicæ erat sculpta, & ait: cruce tua, Domine, frontem nostram munimus & pectora: & ecce crucem sub pedibus conculcamus. Et dicto citius jussit eam auferri. Tiberius Cæsar videns tabulam marmoream in pavimento domus insculptam signo crucis Dominicæ, motus religione, statim jussit eam tolli, non sine præsenti divini numinis gratia; eruta enim tabula prima, secunda, & tertia, que pariter erant insculptæ signo crucis, inventus est ingens thesaurus, de quo large, ut solebat, erogavit in pauperes. Ante Tiberium constit. Theodosii & Valentiniani vetitum, ne signum crucis Dominicæ insculperetur in solo vel lapide vel marmore humi posito; l. unic. C. nemin. lic. sign. Salvat. Christ. Idem vetitum syn. VI. in Trull. can. 73. prater Gregorium, de Tiberio idem narrat Paul. Diaconus lib. 17. historiar.

Qua ablata inveniunt magnum thesaurum habentem supra mille auri centenaria. Centenarium est quantitas centum nummorum aureorum: præter hunc locum Grægorius infr. h. cap. de Narsete Duce s. ibique in domo sua occulte cisternam magnam fodit, in qua multa millia centeniorum auri argenteique reposuit. Idem infr. hoc lib. cap. 31. Transactis igitur paucis diebus, adventens Justinianus, pedibus se projectit Imperatoris, quindecim ei centenaria auri deserens ob meritum gratiæ. Idem de glor. confess. cap. 63. Qua sanata, tria ei centenaria auri Imperator offert. Et Gregorius I. libr. 7. epist. 128. de sex vero centenariis, qui in cimeliarcho Ravennatis ecclesia fuerant commendati, ab excellentissimo exarcho in quotidiana militu[m] prefecture sunt mutuati: ubi plura dixi.

Cap. 21.

Celebrante Victore Tricastinorum Episcopo solemnitatem natalitiæ sui. Dies anniversarius ordinationis Episcoporum solemniter celebrari solebat: de die ordinationis Aurelii Carthaginensis Episcopi testatur Augustin. de verb. Domin. serm. 32. (al. 111.) Dies anniversarius ordinationis domini senis Aurelii crastinus illucescit, rogat & admonet per humilitatem meam caritatem vestram, ut ad basilicam Fausti devotissime venire dignemini: de die suæ ordinationis idem homil. 24. (al. serm. 383.) Verumtamen cum dies anniversarius nostra ordinationis exoritur, tunc maxime honor hujus officii, tamquam primo imponatur, attenditur. Dies ordinationis Episcoporum honoris caula natalis Episcoporum vocabatur, quasi nati essent Deo & ecclesiæ: in die ordinationis suæ, præter hunc locum Gregor. ipse de mirac. B. Martin. lib. 1. cap. 6. Dicit eis unus ex clericis, sciatis quia post hoc triduum natalis episcopatus ejus esse consueverat: & forsitan in hac die se transferri debere vos admonet. Memoratur Victor Tricastinensis Episcopus. Augusta Tricastinorum, civitas episcopalis in secunda Narbonensi, S. Pol de Tricastin. Tricastrum est etiam oppidum Burgundiaæ juxta Divionem; Cafarius de mirac. libr. 5. cap. 42. villam, que Tricastrum vocatur, juxta Divionem sitam.

Quod cum Rex Guntbrannus comperisset, congregari synodum apud urbem Lugdunensem jussit. Coniunctaque Episcopi cum Patriarcha Nicetio beato, discussis causis, invenerunt eos de his sceleribus, quibus accusabantur, valde convictos: præcepserunt, ut qui talia commiserant, episcopatus honore privarentur. Saloni Ebredunensis, & Sagittarius Vapincensis Episcopi ob varia sclera damnati & depositi episcopatu[m]

patu in concilio Lugdunensi præside Nicetio Lugdunensi Episcopo, quem Gregorius hic vocat Patriarcham, quia Episcopus Lugdunensis est Primas Galliarum. Primates quandoque Patriarcharum nomine cohonestantur, ut Priscus Lugdunensis Episcopus Patriarchæ nomen assumpsit in præf. conc. Matisconensis II. *Priscus Episcopus Patriarcha dixit, &c.*

At illi, cum adhuc propitium sibi Regem esse nosset, ad eum accedunt, implorantes se injuste remotos: sibique tribui licentiam, ut ad Papam urbis Romane accedere debeant. Rex vero annuens petitionibus eorum, datis epistolis eos abire permisit. Saloni & Sagittarius Episcopi, in concilio Lugdunensi depositi, a sententia depositionis appellarent ad Joannem Papam. Is fuit hujus nominis III. & permisso Guntrani Regis Romam petierunt. Ait datis epistolis, quia Episcopi a regni finibus pedem efferre verantur absque consensu Regis. Eadem ratione Briccius Turonensis Episcopus sede sua pulsus, restitutionis petendæ causa accessit ad sedem apostolicam; Gregor. supr. lib. 2. cap. 1.

Qui accedentes coram Papa Joanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotis. Ille vero epistolas ad Regem dirigit, in quibus locis suis eosdem restituji jubet. Saloni & Sagittarius Episcopi, in concilio Lugdunensi depositi, a Joanne III. Pontifice restituti, litteris eo nomine missis ad Guntranum Regem, ut recuperarentur, quibus Regem paruisse subiungit Gregorius: Quod Rex sine mora, castigatis prius illis verbis multis, implevit.

Unde in posterum a communione suspensus est, pro eo quod publice accusans, clam inimicis pepereisset absque consilio, quibus accusaverat, fratrum. Victor Tricasterensis Episcopus a Coepiscoporum & fratrum communione suspensus, quia discessit ab accusatione Saloni & Sagittarii Episcoporum sine consilio fratrum, quo adhibito fuerant accusati. Qui ab accusatione destitutus, poena Turpiliani tenetur; l. 1. §. ult. & l. 2. ff. ad Turpill. l. 2. & ult. C. eod.

Quibus advenientibus noluit suis obtutibus presentari, scilicet ut prius habita audiencia, si idonei invenirentur, sic Regis presentiam mererentur. Saloni & Sagittarius Episcopi post restitucionem recidiva in criminis lapsi, & delati apud Guntratum Regem, non prius admissi a Guntrano Rege, quam causa cognita idonei, id est expertes criminis, invenirentur. Idonei sunt qui vacant criminis, vel suspicione criminis; Gregor. infr. h. libr. cap. 32. Novi, inquit pater, ego filiam meam bene idoneam. Idem libr. 9. cap. 13. Si eum cum idoneis hominibus Fredegundis ab hac actione, qua impetratur, immunem fecerit, abscedat liber: & iufra: Sed veniens Parisius, nullus de parte memorata mulieris adsuit, qui eum idoneum reddere posset. Idemque cap. 16. ejusd. libr. de quo, sacramento, si vulnis, aut qualibet alia conditione idoneus reddi potest. Et hoc est quod ait can. 3. conc. Nicæn. Episcopis & clericis non licere habere subintroductam, nisi forte matrem aut & sororem, aut amitam, aut etiam idoneas personas, quæ effugiant omnem suspicionem; can. quoniam, 32. dicit. Similiter capitular. libr. 3. cap. & 91. liceat ei secundum legis ordinem cum & sacramento quod possumus manu propria singula se idoneum facere: iude idoneare, est innocentiam purgare; capitul. eod. lib. cap. 64. Et si negaverit, cum xii. suis juratoribus se idoniare faciat.

Sed Sagittarius felle commotus . . . declamare plurima de Rege cœpit, ac dicere, quod filii ejus regnum capere non possent, eo quod mater eorum, ex familia Magnacharii quondam adscita, Regis torum adiisset: ignorans quod pretermisso nunc generibus seminarum, Regis vocitantur liberi, qui de Regibus fuerint procreati. Guntranus duxit uxorem Marchitrudem filiam Magnacharii, qua dimissa, Austrigildem ejusdem ancillam cognomento Bobilam superduxit, de qua duos suscepit filios Chlotarium & Chlodomerem; teste Fredegario (hist. epitom.) cap. 56. & hoc est quod Saloni Episcopus jactavit, ejus liberos regni compotes non esse, quod nati essent e matre, quæ erat ex familia Magnacharii, id est una ex ancillis Magnacharii, quæ traditæ erant Marchitredi filiæ Magnacharii nubenti Regi Guntrano. Servi enim & ancillæ dicuntur esse de familia patroni; l. cum pater, §. fidei, de legat. 2. l. ult.

t V. Si faciunt, & addit. l. 3. C. qui accusar. non poss. l. 6. §. 3. ff. de decurionib.

C. de V. S. Notatur error Salonii, quia liberi sequuntur patrem nostram matrem, nec inspecto genere matris, regii sunt liberi qui de Rege sunt procreati. Ait declamare pro detrahere, de quo dicam infr. libr. 7. cap. † 35.

Clericis matutinis in ecclesia celebrantibus. Officium divinum statim horis diurnis & nocturnis distinctum est: matutinum est quod albescente die celebratur. Etiam laici utriusque sexus matutinis non defuere; Gregor. de glor. confess. cap. 65. *Expergesfacta autem admirans visionem, eamdemque oblivioni non tradens, ad matutinum secundum consuetudinem surrexit.* Idem de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 23. *Interea beati signum movetur horis matutinis, aggregatur O' populus, vigiliisque celebratis virtus sancti clarificata perpetuit.* Quod memorabile est, etiam Reges ipsi solebant procedere ad matutinas; Gregorius infr. libr. 8. cap. 44. *Mane facto, precedente Rege ad matutinos, ac praenente cero.*

Nulla prorsus de Deo erat mentio, nullus omnino cursus memoria habebatur. Cursus est universum diuinum officium itatis horis diurnis & nocturnis distinctum, sic dictum, quia est quasi stadium, quo per singulas horas decurritur, canendis Dei laudibus; Gregor. de mirac. martyr. lib. 1. cap. 11. *Exurgente autem mane abbe cum monachis ad celebrandum cursum, viderunt multititudinem auri super altare.* Idem de glor. confess. cap. 38. *Nam post impletum in oratorio cursum, elevabatur clam a presentia fratrum.* Fortunat. in vit. S. Germani Parisiens. Episcopi apud Sur. † 28. maii: donec clarescente jam die, decantatus solemniter cursus universus, consummaretur ex canone. Abbo de obsidione Parisiacæ urb. libr. 2. Unde sacerdotes statuere locum venerantes, qui missas cursusque sacros illic celebrazent. Nec modo cursus dicebatur universum officium divinum nocturnum & diurnum, verum etiam officium singularum horarum, in quas dividebatur officium; Gregor. de glor. confess. cap. 96. *Cum signum ad cursus hora tertie audieris insonare.* Et Fortunat. loco modo lauto: *Decantato cursu tertia.*

Usque ad horam diei tertiam dormiebant. Notat Salonium & Sagittarium Episcopos, qui tota nocte epulantes, dormiebant ad horam diei tertiam, quæ est hora missæ publicæ, id est hora nona; conc. Aurelian. III. can. 14. Hora sexta est hora prandii, quæ est meridiana; Hieronym. 2. advers. Jovinian. (num. 5.) Petrus Apostolus non expectat stellam more Judaico, sed hora sexta in solarium transversus ascendit. Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 1. In quo tam præsens fuit beneficium, ut cum datum fuerit hora tertia, incolinis procederem ad convivium ipso die hora sexta.

Cap. * 22. *Ingetrudis autem religiosa consuetudinem habebat, aquam de sepulcro S. Martini colligere.* Colligi solebat aqua, qua aspersum erat sepulcrum sancti Martini, e qua multæ curationes fiebant; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 51. *Plerique de oleo, quod inibi habetur, delibuti liberabantur, fuitque nonnullis remedium aqua illa, unde sepulcrum ablutum est.* Idem ibid. libr. 3. cap. 34. de uxore Eborini Comitis: *Cumque jam in discrimine mortis haberetur, sancti sepulcri benedictionem expetiit.* Tunc transmissum est ei de aqua, qua beati tumulus est in pascha Domini ablutus. Cineres martyrum solebant vino perfundi, e quo sequebantur multæ curationes. Prudent. Peristeph. (hymn. 6.)

Tum de corporibus sacris favilla,
Et perfusa mero leguntur ossa,
Quæ raptim sibi quisque vindicabat.

Ingeltrudis religiosa monasterium puellarum in atrio basilicæ sancti Martini instituit; de quo Gregor. infr. libr. 9. cap. 33. & libr. 10. cap. 12.

Cap. 23. *Ennodium ex comitatu ad Regis presentiam perduxerunt.* Chilpericus Piëtavisi civitatem, quæ erat Childeberti Regis, invasit. Ennodius ex comitatu in Regis conspectum deductus. Ait Ennodium ex comitatu, nimis enim Ennodius erat Comes Piëtavensis, qui occupata civitate a Chilperico comitatibus pulsus, unde dicitur ex comitatu vel ex Comite. Chilpericus invasis civitatibus fratris sui, seu nepotis, novos Comites instituit singulis in civitatibus; Gregor. infr. lib. 6. cap. 22. *Rex igitur Chilpe-*

ricus pervasis civitatibus fratriis sui, novos Comites ordinat, & cuncta jubet sibi urbium tributa deferri: postea Ennodius restitutus; Gregor. lib. 8. cap. 26. Turonicis vero atque Pittavis Ennodius Dux datus est. Et hoc est quod de Ennodio subjungit Gregorius hic: sed post annum & patriæ & facultatibus redditus est.

Ille quoque cum vincitus detineretur, & eerneret se penitus non evasurum, a pres- Cap. * 26.
bytero Rege nesciente paenitentiam petuit, qua accepta interfactus est. Dacco in vin-
culis detenus, quod relicto Chilperico Rege ad Childebertum transiisset, petuit paenitentiam, id est absolutionem peccatorum, quae datur poenitenti, & sacram com-
munionem a presbytero, qua accepta morte poenas dedit. Damnatis ultimo suppli-
cio non denegatur paenitentia, & sacra communio, ex conc. Moguntin. II. can. 27.
can. quæcum, i. 3. qu. 2. Hac atate morte damnati solebant admitti ad sacram com-
munionem, sed hoc desit esse in usu.

Et casso eum verberans ita, hastili diviso ensis ad terram ruit. Cassus ictus est i-
dem quod irritus & inanis: idem Gregor. de mirac. B. Martini lib. 2. cap. 18. nam
visibiliter cum magno armorum strepitu venientes conabantur eum cassis telorum acu-
minibus perfidere. Sic cassa fructuum sunt priores fructus, qui immaturi decidunt;
Ambros. in Lucam lib. 7. cap. 13. (num. 162.) In hac poma decidunt, ut poma suc-
cedant. Ergo priora illa cassa fructuum, vice floris emergunt. Cassare pro cassum &
inanre reddere; Gregorius infr. libr. 10. cap. 24. Verumtamen nec illa cassata sunt,
qua viro huic ab ipso (ut ita dicam) Angelo Domini sunt effata. Cassa nux pro ina-
ni; Plaut. in Pseudol. (i. 3. 137.) Te amatorem inventum esse inanem, quasi cas-
sam nucem. Virgo dote cassa, pro indotata; idem in Aulular. (2. 2. 14.) Virginem
habeo grandem, dote cassam, atque illocabilem.

Et contra Varochum filium quondam Macliani, ad Vicinoniam fluvium resident. Vicinonia est amnis, qui in finibus Cenomanienium oritur, Redones præterlabi-
tur, & Britanniana minorem rigat. Ejusdem meminit Gregorius lib. 10. cap. 9.
Interes venerunt Vicinoniam amnem: & infra: Cumque in litus illud Vicinonie am-
nis restitissent. Hodie la villaine.

Sed ille dolose per noctem super Saxones Bajocassinos intruens, maximam exinde
partem interfecit. Bajocassini Saxones duo fuere diversi populi, qui in unum coiere.
Saxones e Britannia, quam declinante imperio occuparunt, transiere in Galliam:
ne dubites, Bajocassinos Saxones cultu vestium & tonsi capitis Britannis pares de-
pingit Gregorius lib. 10. cap. 9. Fredegundis enim cum audiisset, quod in hoc procin-
etu Beppolenus abiret, quia ei jam ex anteriore tempore invisus erat, Bajocassinos
Saxones, juxta ritum Britannorum tonsos, atque cultu vestimenti compositos, in so-
latium Wareci abire precepit.

Post hec Chilpericus Rex de pauperibus & junioribus ecclesiae vel basilica bannos
jussu exigi, pro eo quod in exercitu non ambulassent. Non enim erat consuetudo, ut
hi ullam exfolverent publicam functionem. Bannus est edictum, vel citatio ad placi-
tum vel ad militiam, & pena non respondentis ad placitum vel ad delectum: & hoc
sensu Gregorius bannum accipit hoc loco, cum ait, Chilpericum Regem bannos exe-
gisse a pauperibus & junioribus ecclesiae, præter consuetudinem, ob id quod vocati
ad militiam defuerint, quæ pena erat pecunaria, nimirum 60. solidorum; capitulare
Caroli Magni lib. 6. cap. t. 97. & insuper bannum nostrum, id est sexaginta so-
lidos nobis persolvat, quod repetitum est capitul. Caroli Calvi tit. t. 34. cap. 4. A-
lia & gravior apud Romanos erat pena non respondentis ad delectum, nempe re-
dactio in servitatem; l. 4. §. gravius, ff. de re milit. vel dirutio villa, & arbus-
torum succidio; l. si is, cum quo, ff. commun. dividund. Bannus præter consuetudi-
nem exactus a pauperibus & junioribus ecclesiae, quia utrique erant immunes ab o-
nere militiae: militia erat munus leodium, id est militum, qui beneficia tenerent a
Principe; Fredegar. cap. 87. Jussu Sigeberti omnes Leudes Austrasiorum in exercitum
gradiendum banniti sunt. Pauperes hoc loco intelliguntur matricularii ecclesiae, id est
pauperes, qui erant in matricula ecclesiae, qui erant inscripti in matricula seu tabula
pauperum, qui alebantur sumptu ecclesiae; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 1. cap.

†† Locus iste 31. Cum ad matriculam illam, quam sanctus suo beneficio devotorum eleemosinis pa-
in dissert.jur. sit, quotidie a fidelibus necessaria tribuantur, consuetudinem benedicti pauperes ha-
eanonic. lib. bent, ut cum multi ex his per loca discesserint, custodem inibi dereliquerint, qui quod
3. cap. 3. iis- fuerit oblatum accipiat: & infra: Interrogatus autem a circumstantibus quid sibi es-
dem fere ver- set, respondit, trientem illum, quem pauperes requirebant, perjuravi, & ideo me pre-
bis laudatur sens vindicta flagellat, sed rogo ut eum accipientes reddatis matriculae. Idem lib. 2.
ex Fortunato de mirac. ejusd. cap. 22. Quæ vigilis & orationibus insistens, cum matriculam, quæ
in vita Hila- ibidem congregata est, pasceret. Idem de mirac. martyr.lib. 2. cap. 37. celebratisque
tri Piastaviës. vigilis, mane pauperibus, qui ad matriculam illam erant, cibum potumque protu-
apud Su- lit. Flodoard. hist. Rem. lib. 1. cap. 18. Pauperibus duodecim in matricula posuisse,
rium. In Flo- ante foras ecclesia exportantibus stipem, duo solidi unde se reficiant inferentur. Synod.
duard. vero Altiss. can. † 3. Sed quicumque votum habuerit, in ecclesia vigilet, & matricula ipsum
lib. 1. cap. 20. vo: um, aut pauperibus reddat. Unde matricularii dicti pauperes, qui erant in matri-
hæc omnia ve- cula & eleemosina ecclesie; Gregor. infr. libr. 7. cap. 29. Nonnulli etiam matricula-
hiculo, quæ riorum, & reliquorum pauperum, pro scelere commisso tectum cellule conantur ever-
vulgo benna tere. Hincmar. in vit. Remigii apud Sur. 13. jan. & ex eo Flodoard. libr. 1. cap. ††
dicitur, im- 10. Quæ omnia in vase, quod vulgo benna dicitur, collocavit & carro superposuit,
posuit, & jun- sique junctis bubus, candelam in manu habens, ad basilicam sancti Remigii prope-
Etis bobus ad ravit, quo perveniens de pane & carne, ac cervisia matricularios pavit, &c. Et hi
basilicam S. sunt pauperes, e quorum numero Riculfum archidiaconum Turonensem ordinatum
Remigii, can- esse refert Gregorius infr. h. libr. cap. 49. Nam hic sub Eufroni Episcopo de paupe-
delam manu ribus provocatus, archidiaconus ordinatus est. Juniores ecclesie sunt minores cleri-
ferens, prope- ci; capitul. libr. 1. cap. † 192. & libr. 6. cap. † 156. lib. 7. cap. 139. & addit. 4. cap.
ravit. Quo 85.conc. Matiscon. I. cap. 8. Paris. (V. sub Deudsedit) can. † 4. & 7. Minores cle-
perveniens, ci- ricos vocat Gregorius infr. h. libr. cap. 49. Majores clericos munieribus ditat, largitur
bariis que de- vineas, præta distribuit: minores vero fustibus plagiisque multis, etiam manu propriæ
tulit matricu- adsecit: vel etiam sunt servientes & famuli ecclesie: & hoc est nomen officii seu ob-
larios pavit, sequi, non extat. Hoc sensu juniores pro ministris seu officialibus regis acceptit Be-
&c.
O. lib. 5. hist. Anglicæ, cap. 7. Abeunre autem Roman Ceadualla, successit in re-
gnum Hun de stirpe regia, qui cum triginta septem annis imperium tenuisset gentis
illius, & ipse reliquo regno, ac junioribus commendato, ad limina beatorum Aposto-
lorum Gregorio pontificatum tenente profectus est. Inde junioratus ecclesia est bene-
ficium seu præstimonium affectum junioribus ecclesie sustentandis; Ivo Carnot. epist.
286. Super hec dedimus junioratum ecclesiæ de Pontogodonis: ubi Juretus.

Cap. 28.

Apud Cabillonum civitatem synodus acta est ex iussu Principis Gunthramni. In
causa Salonii & Sagittarii Episcoporum secunda synodus celebrata est apud Cabillo-
num jussu Guntrani Regis. Moris fuit in Gallia concilia Episcoporum cogi non si-
ne jussu Regis, ut ante in causa eorumdem acta est synodus apud Lugdunum jussu
ejusdem Regis; Gregor. supr. h. libr. (cap. 21.) Quod cum Rex Gunthramnus com-
perisset, congregari synodum apud urbem Lugdunensem jussit. Coniunctaque Episco-
pi cum Patriarcha Nicetio beato, discussis causis, invenerunt eos de his sceleribus,
quibus accusabantur, valde convictos. Similiter synodus Matisconensis congregata
est jussu Guntrani Regis in causa Episcoporum, qui Gundobaldum admirerant;
Gregor. infr. libr. 8. cap. 20. Interim dies placiti advenit, & Episcopi ex jussu Regis
Gunthramni apud Maticensem urbem collecti sunt. Et ubi in singulis tetrarchiis seu
fortibus regni quid emendandum erat, quoad ecclesiasticam vel publicam disciplinam,
synodus provincialis jussu Principis convocari solebat: & hoc est quod dicebat Felix
Nannetenlis Episcopus unus e legatis Childeberti Regis ad Guntranum Regem
apud Gregorium infr. libr. 9. cap. 20. Sed iuxta consuetudinem canonum, placebat glorio-
fissimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropolis comprovincialibus suis conjugetur: &
tunc quæ irrationabiliter in regione propria fiebant, sanctione sacerdotali emendarentur.

Sed hæc per penitentiam purgari censentes Episcopi, illud est additum, quod essent
rei majestatis, & patrie proditores. Secunda synodus acta est apud Cabillonum in
causa Salonii & Sagittarii Episcoporum: in ea repetita est accusatio iisdem de cri-

minibus, id est de adulteriis & homicidiis, de quibus contra eos jam actum fuerat in synodo Lugdunensi: sed cum Episcopi judicarent hujusmodi crimina non esse digna depositione, & ea purgari posse per poenitentiam, seu indicta poenitentia, additum est crimen maiestatis, quo discusso & probato depositi sunt, & in basilicam beati Marcelli sub custodia detrusi. Mitius puniuntur Episcopi propter reverentiam ordinis fæderatalis: etiam in crimen maiestatis in eos minime sævitum in necem, sed custodia eis pena fuit, ut Gregorius *hoc loco ostendit* in Salonio & Sagittario, qua de causa ab Episcopatu dejecti in basilicam beati Marcelli sub custodia detruduntur: & Ursicino Cadurcensi Episcopo in synodo Matisconensis, quod Gundobaldum intra urbem admisisset, non gravior pena imposita est, quam poenitentia, & suspensio ab officio per triennium; de quo Gregorius *infr. libr. 8. cap. 20.* Episcopi & clerici nonmittuntur in carcerem publicum, sed in custodium ecclesie. Hinc Seronatum, quod carceres clericis impleret, notat Sidon. *lib. 2. epist. 1. implet... altaria reis, carceres clericis.*

Chilpericus vero Rex descriptiones novas & graves in omni regno suo fieri jussit. Cap. 29.
Chilpericus notatur de exactione novorum vectigalium. Descriptiones sunt delegations, quibus tributorum & vectigalium modus continetur; *I. omnes 4. C. de anno.* & tribut. *lib. 10.* vulgo *la mande du Roy.* Gregorius *infr. hoc cap. Arreptis quoque libris descriptionum, incendio multitudine conjuncta concremavit.* Et idem *infr. h. libr. cap. 34.* Tunc Rex compunctus corde, tradidit omnes libros descriptionis igni, conflagratisque illis misit, qui futuras prohiberent descriptiones. Idem *libr. 5. cap. 28.* Marcus quoque referendarius ... post congregatos de iniquis descriptionibus thesauros, subito lateris dolore detentus, caput totundit, atque poenitentiam accipiens, spiritum exhalavit: resque ejus fisco collata sunt. Inde descriptores sunt collectores vectigalium; Gregor. *infr. libr. 9. cap. 30.* Childebertus vero Rex descriptores in Pictavos, invitante Maroveo Episcopo, jussit abire, id est Florentianum majorem domus Regiae, & Romulphum palatii sui Comitem, quos paulo post scriptores vocat idem: *Gazijo vero Comes ejusdem temporis accepto capitulario, quod anteriores scriptores fecisse commemoravimus, tributa caput exigere.*

Qua de causa multi relinquentes civitates suas, & possessiones proprias, alia regna petierunt. Notatur duries Regni Childerici, propter quam multi importabili tributorum onere exhausti, migrabant in alias regiones. Eadem fuit calamitas provincialium inclinante Imperio Romano, quam deplorat Salvianus *libr. 5.* Itaque passim vel ad Gothos, vel ad Bagaudas, vel ad alios ubique dominantes barbaros migrant, & commigrasse non paenitet. Malunt enim sub specie captivitatis vivere liberi, quam sub specie libertatis esse captivi. Et Sidonius *libr. 2. epist. 1.* de Seronato; *implet quotidie sylvas fugientibus, villas hostibus, altaria reis, carceres clericis.*

Statutum enim fuerat, ut possessor de propria terra, unam amphoram vini per arpenne redderet. Apud Romanos tributa prestatabant in specie, id est in fructibus; *I. pen. C. de ann. & tribut.* Hanc rationem inferendoram vectigalium Franci in Gallia statutam nacti, ea usi sunt. Hoc jure Chilpericus in Gallia de unoquoque arpenne vineæ amphoram vini exigebat: & Ludovicus Pius Rex Aquitanæ, jam Carolo patre superstite, Albigenses tributo vini & annonæ, quo præter modum gravabantur, levavit; continuator Aimoin. (*al. incertus auctor*) *lib. 5. cap. 3.* quo tempore Albigenses tributo, quo in dando vino & annona gravabantur, sua liberalitate relevavit. Hoc genus tributi in specie vini regia inferebatur mensa; Aimoin. *libr. 3. cap. 32.* Inter cetera namque, qua cogebantur solvere, liberiori etiam orti progenie, & terra proprio culta labore, amphoram vini regia inferebant mensa: quod intelligendum est de unoquoque arpenne, ut diligentius notat Gregorius. Idem Regino *1. chronic. (ad ann. 510.)* Hilpericus Rex descriptiones novas per consilium Fredegundis in omni regno suo facit, ut unusquisque possessor de propria terra, de uno arpenne unam amphoram vini ad partem Regis daret, & de juge o modium unum. Unde populus valde oppressas vociferabatur ad dominum. Aripennis est pars jugeri.

Sed & aliae functiones infligebantur multæ, tam de reliquis terris, quam de mancipiis. Functio est tributum, quod penditur pro modo agri, & mancipiorum, que

adscripta erant fundo; *I. placet, C. de SS. eccl. can. præterea, 51. dist. Gregor. libr. 9. cap. 30.* Sed cum populis tributariam functionem infligere vellent.. respondimus nos, dicentes.

Lemovicinus quoque populus, cum se cerneret tali fasce gravari, congregatus in calendis maritiis, Marcum referendarium, qui haec agere jussus fuerat, interficere voluit. Idem narrat Aimoin. lib. 3. cap. † 32. Marcus referendarius huic muneri præpositus, ut cunctas Aquitanie urbes, que ad regnum Chilperici respicere videbantur, ad haec solvenda verbis, vel minis invitaret, a Lemovicinis seditione orta jugulatur. In eo decipitur Aimoinus, quod scribit Marcum Referendarium a Lemovicinis seditione mota jugulatum; locupletem enim testem habemus Gregorium, eum e periculo mortis eruptum beneficio Ferreoli Episcopi Lemovicensis, qui ea ætate claruit, & interfuit conc. Matisconensi II. anno Christi 588.

Ferunt etiam tunc abbates atque presbyteros, ad stipites extensos, diversis subiisse tormentis. Damnati ad equuleum extenduntur ad stipitem; Hieronym. ad Innocent. de muliere septies percussa (num. 3.) At vero mulier sexu + infirmior, virtute fortior, quam eculeus corpus extenderet, & sordidas fætore carceris manus post tergum vincula cohiberent. Gregor. ipse infr. libr. 9. cap. 38. Nec mora extensi inter stipites, cum vehementius cederentur, profiteret Septimina, se virum suum Jovium maleficis interfecisse ob amorem Droctulfi. Idem infr. hoc libr. cap. 37. Cui adhuc viventi retortis post tergum manibus, appenso ad stipitem, elicere querebant, si in hac causa fuisset admixtus. Noxialem stipitem appellat Prudentius. Peristephan. hymn. 10. (in Romano Martyre.)

*Jubet amoveri noxialem stipitem,
Plebeja claram pœna, ne damnet virum.*

Ad stipitem revincti martyres vel alii igni cremabantur; Tertullian. apologetic. cap. 50. Lieget nunc Sarmentarios & Semaxios appelleatis, quia ad stipitem dimidii axis revincti farmentorum ambitu exurimur. Gregor. infr. hoc libr. cap. 40. ligata ad stipitem, vivens exuritur flammis: inde infelix spipes Minue. in Octavio (paulo post medium.) Deus enim ligneus, rogi fortasse, vel infelicitis stipitis portio, suspenditur, ceditur, dolatur, runcinatur.

Cap. 30.

Eunius vero Episcopus de exilio reductus, Andegavo ad pascendum delegatur, nec ad civitatem suam Veneticam redire permititur. Eunius fuit Eunius Episcopus Veneticae urbis a Varocho Britannorum seu Britonum Comite legatus missus ad Chilpericum Regem, exilio damnari jussus, ex Gregorio supr. h. libr. cap. 27. Idem postea de exilio revocatus, sed siue non est restitutus, sed Andegavum delegatus, id est relegatus ad pascendum, id est ut ibi pasceretur seu aleretur, forte sumptu ecclesiæ quasi in matricula ecclesiæ positus: pasci dicebantur qui erant in matricula ecclesiæ; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 31. Cum ad matriculam illam, quam sanctus suo beneficio devotorum eleemosynis pascit, quotidie a fidelibus necessaria tribuantur. Idem ibid. libr. 2. cap. 22. Cum matriculam, qua ibidem congregata est, pasceret: vel potius Eunius Andegavum rejectus, ut ibi sustentaretur sumptu fisci, ut refert Gregor. infr. hoc libr. cap. † 41. Eunius quoque Episcopus, quem legatum Britannorum supra meminimus, ad civitatem suam regredi non permisus, ut Andegavis pasceretur de publico a Rege præceptum est: alias pascere est episcopari, seu pastoris officio fungi; Gregor. supr. lib. 2. cap. 23. quia nec istud sine heresi potest accipi, ut in ecclesia non obediatur sacerdoti Dei, cui ad pascendum oves commissæ sunt.

Cap. * 31.

Sed cum eum secundum consuetudinem loci ad spectaculum circi prestolaretur populus processurum. Imperatores imperium inituri in circum procedebant, ut a populo ad clamaciones & plausus acciperent, & in eum largitiones ficerent; Gregor. infr. libr. 6. cap. 30. Igitur celebrato iustitio, Mauritius induitus diademe & purpura ad circum processit. Adclamatisque sibi laudibus, largitis populo muneribus, in imperio confirmatur. In circa conventus populi fieri solebat, occasione spectandorum equestrium ludorum, qui ibi celebraabantur; Ammian. libr. 28. (cap. 4.) eisque templum, & habitaculum, & concio, & cupiditorum spes omnis circus est maximus: ait spes omnis, quia largitiones populares fiebant in circa & theatro. Apud Græcos & orientales

les etiam conciones in theatro fieri solebant: Tacit. 2. hist. (cap. 80.) *Tum Antiochensium Theatrum ingressus, ubi illis consultare mos est.* Justin. lib. 22. cap. 2. *populum in theatrum ad concionem vocari jubet.* Cornel. Nepos in Timoleont. (4.2.) *Veniebat autem in theatrum, quum ibi concilium populi haberetur.* Apud Alexandrinos praefectus Aegypti jus dicebat in theatro: de Oreste Socrat. lib. 7. cap. 13. Σὺν τῷ Οἴτε τῷ τῆς Αἰγαίου πόλεως ἐπάρχῳ, πολιτεῖαι ἐν τῷ θεάτρῳ τοιέντος, ὅποι διὰ ὀρούλην ἐνθάσιν, τὰς δημοτικὰς διατυπώσεις. Tiberius post mortem Justiniani arrepto imperio sibi cavens ab insidiis populi, non processit in circum imperii a spicandi causa, uti moris erat, sed per aedes sacras orationis causa processit.

Ille per loca sancta processit. Completaque oratione vocato ad se urbis Papa, cum consulibus ac prefectis, palatum est ingressus. Tiberius exorsurus imperium, non ante palatum iniit, quam per sacras aedes orationis causa processisset. Laudatur pietas Imperatorum, qui cum Romani venirent, non prius regiam petebant, quam ad basilicam Petri orationis causa processissent; Augustin. in psalm. 140. (cap. 21.) *Ecce quod est nobile & praeclimum in mundo, Imperator venit Romanum, quo festinat ad templum Imperatoris, an ad memoriam piscatoris?*

Dehinc induitus purpura, diademate coronatus, throno imperiali impositus, cum immensis laudibus imperium confirmavit. Tiberius sumpsit purpuram & diadema, quæ sunt insignia imperii, & throno impositus cum immensis laudibus, id est acclamationibus & plausibus populi, imperium sibi firmavit: laudes sunt acclamations & plausus, qui Imperatori honoris causa fieri solebant initio imperii. Eadem observata in solemnni inauguratione Justini Imp. Coripp. libr. 2. de laudib. ipf.

*Pestquam cuncta vides ritu perfecta priorum
Pontificum summus, plenaque etate venustus
Adstantem benedixit eum: calique potentem
Exorans dominum sacro diademate jussit
Augustum fancire caput, summoque coronam
Imponens apici feliciter † hoc domino, inquit,
Intonuit patrum subitus fragor, inde clientum
Clamores crescunt, clamoribus adsonat aquor:
Laudibus innumeris regnatum nomina tollunt;
† Justino vitam tercentum vocibus optant:
Auguste totidem Sophie plebs tota reclamat.*

¶ Et paulo post:

*In se coronatus solium conscendit avitum,
Atque crucis faciens signum venerabile sedet;*

Factionarii quoque operientes ad circum. Factionarii factiosi seditionis: factio est conspiratio adversus Principem vel rem publicam; l. si quis, filio, q. quid tamen, ff. de injust. rupt. l. quisquis, C. ad L. Jul. majest. ut factio Palmyrena; l. 4. C. de ingen. manumiss. Cornel. Nepos in vit. Attici, (8.4.) officia amicis prestanta sine factione. Inde factiosi factiones id est turbas cientes; Plaut. in Bacchid. (3. 6. 13.) Lingua factiosi, inertes opera, sublesta fide. Augustin. in psalm. 35. Si aliquam factionem vidisti, non debuisti ad factiosos procedere. Et Factionarii Romæ dicebantur aurigæ seu agitatores equorum circensium, ut in l. 1. C. Th. de equis curulib. quia divisi erant in quatuor factiones, erant Albati, Praesini, Russati, Veneti, qui multas sepe in urbe seditiones commovebant; de quo Evagr. libr. 4. cap. †† 31. Pro-†† In biblioth. cop. de bell. Persic. libr. 1. cap. † 24. Zonar. in Justin. Cassiodor. 1. var. 20. O. 3. PP. Lugdun. 51. Corip. de laud. Justin. libr. **) 3. Plerumque in circa commovebantur se- nens. In Evasiones, quia plebs ibi fere habitabat; Ammian. libr. 28. (cap. 4.) eisque templum grio vero meo O. habitaculum, O. concio, O. † cupitorum spes omnis circus est maximus. Juvenal. Aug. Taurin. satyr. 11. (195.) Totam hodie Romam circus capit. Eadem analogia factionarii 1748. edito, pro seditionis infr. libr. 10. cap. 10. cap. 32.

Procedente autem eo ad villam, ut juxta ritum imperiale xxx. diebus ad vindemiam jocundaretur. Imperatores quasi privati rus secedebant cum amicis, & vendem-

marum ferias jocis & epulis celebrare solebant. Hunc morem secutus Tiberius, cum in villam secessisset vindemiarum causa, Sophia Augusta olim uxor Justini Imperatoris ejus absentiam captans, Justinianum ei obrudere tentavit. Ferias vindemiales Antonino & Gallieno quasi privatis celebrare perfamiliare fuit; Capitolin. in Antonino P. *Vindemias privati modo cum amicis agebat.* Lamprid. in Heliogabalo: *Quum ad vindemias vocasset amicos nobiles:* & infra: *Ferunt multi ab ipso primum repertum, ut in vindemiarum festivo multa in dominos jocularia & audientibus dominis dicerentur.* De privatis testes nobis sunt etiam severioris disciplinae auctores; Cyprian. epist. t. 2. alias ad Donat. liber de gratia: *Bene admones, Donate carissime.* Nam & promisisse me memini, & reddendi tempestivum prorsus hoc tempus est; quum indulgentie vindemia, solitus animus in quietem, solemnes ac statas anni satigantis inducias soritur. Minucius in Octavio (in princ.) Sane & ad vindemiam seria judiciariam curam relaxaverant: de jure locutus est, quia per ferias vindemiarum judicia solvuntur; Augustin. confess. lib. 9. cap. 2. Et opportune jam paucissimi dies supererant ad vindemiales ferias statui tolerare illos ut solemniter abscederem. Etiam domi Messalinam vindemiae speciem celebrasse refert Tacit. i. i. annal. (cap. 31.) At Messalina non alias solutior luxu, adulto autumno, simulacrum vindemia per domum celebrabat, &c.

Cap. 33.

Igitur parentes illius accesserunt ad patrem dicentes. Aut idoneam redde filiam tuam, aut certe moriatur, ne stuprum hoc generi nostro notam infligat. Lege Julia poena adulterii non erat capitalis, non erat major relegatione in insulam; ideo ne rei adulterii evaderent penam capitinis, Augustus solebat addere crimen laesa religionis vel maiestatis, & suas leges excedere; Tacit. t. 3. annal. cap. 24. Augustus... culpam inter viros ac feminas vulgatam, gravi nomine lesarum religionum ac violate maiestatis appellando, clementiam majorum suasque ipse leges egrediebatur. Constitut. Alexandri Severi & Conitantini poena adulterii facta est capitalis; l. castitati, l. quamvis 30. C. ad leg. Jul. de adulter. Arnob. 4. advers. gentes (sect. 32.) Ad libidinem homines proni, atque ad voluptatum blandicias nature infirmitate proclives, adulteria tamen legibus vindicant, & capitalibus afficiunt eos panis, quos in aliena comprehendenterint fœdera genialis se lectuli expugnatione jecisse. Ammian. lib. 28. (cap. 1.) Tunc Cet' regus senator adulterii reus delatus, service perit abscissa. Moribus quoque Francorum poena adulterii fuit capitalis, nimisrum demersio in aquam; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 69. Ferunt etiam in hac urbe fuisse mulierem, cui a viro crimen impactum, nec omnino probatum, a judice, ut aquis ammeretur, dijudicata est. Idem cap. 70. ejusd. libr. Nam simili forte alia mulier, a viro suo adulterii crimen accepit. Quod coram judice diutissime denegans, cum propria confessione superari non posset, dijudicatur immergi. Quandoque adulterii mitius puniti, & damnati ad molam, vel ad vineam, id est vineæ culturam; Gregor. libr. 9. cap. 38. Septimina vero cum Drodulso vehementer casata, ac cauteriis accensis in facie vulnerata, ablatis omnibus que habebat, in Marilegium villam deducitur: ut scilicet trahens molam, his, que in gynecio erant positæ, per dies singulos farinas ad victus necessaria prepararet. Droctulfum autem incisis capillis & auribus, ad vineam excollendam delegarerunt. Mulier Parisiensis adulterii rea postulabatur, cognati viri quererant a patre, ut idoneam filiam redderet, id est eam purgaret a crimine adulterii, aut ea poenam mortis subiret, que erat poena moribus constituta: eandem rem narrat Aimoin. lib. 3. cap. t. 30. Idoneus pro innocentia, & expertise criminis; Gregor. supr. h. libr. cap. t. 21. ut prius habita audientia si idonei invenirentur, sic Regis praesentiam mererentur.

Novi, inquit pater, ego filiam meam bene idoneam... Tamen ne crimen consurgat adulterius, innocentem eam faciam sacramento. Pater affirmat filiam esse idoneam, id est expertem adulterii criminis, de quo incusabatur: verum ne qua suspicio haeret, ait se paratum esse eam purgare sacramento. Deficientibus probationibus, ne qua suspicio objecti criminis remaneret, solebat indici purgatio canonica per sacramentum super corpora sanctorum, ut hoc loco indicta est purgatio per sacramentum

tum super tumulum S. Dionysii martyris: Et illi: si, inquit, est immoxia, super tumulum hoc beati Dionysii martyris sacramentis affirma. Faciam, inquit pater. Tunc inito placito, ad basilicam martyris sancti conveniunt, elevatisque pater manibus super altarium, juravit, filiam non esse culpabilem. Etiam in judicio furti, si non liqueret, moris fuit reum jurejurando super reliquias sanctorum sese purgare; Augustin. epist. 137. (al. 78. num. 3.) Nam O' nos novimus Mediolani apud memoriam sanctorum, ubi mirabiliter O' terribiliter demones confitentur, furem quemdam, qui ad eum locum venerat ut falsum jurando deciperet, compulsum fuisse conficeri furtum, O' quod abstulerat reddere. Idem moris fuit in aliis judiciis; Gregor. de glor. confess. cap. 94. Cum autem videret Rex prosecutionem presbyteri esse callidam, conversus ad eum: si vera sunt, inquit, que prosequeris, hoc super tumulum Maximini Antistitis sacramento confirmia. Audeo, ait, hoc presbyter que precipis adimplere: O' statim ponens manus super sanctum sepulcrum, dixit, O'.

Sauciantur multi gladiis, respergitur sancta humana crux basilia... Quod dum vix mitigatur, locus officium perdidit, donec ista omnia ad Regis notitiam pervenirent. Exorta rixa in basilica S. Dionysii martyris inter privatos quosdam, ob causam mulieris adulterii reæ, basilica polluta effuso sanguine, sacris interdictum ecclesie, donec res ad Regis notitiam pervertisset. Moris antiqui est ecclesie cruentatio sanguine, sacris interdici donec solemni ritu expurgetur. Ex aliis causis etiam ecclesie sacris interdictum, puta per vim & injuriam rebus ecclesie invasis: cum Gomacharius Comes, ecclesie Agathensis agrum invasisset, Leo Episcopus hujus ecclesie precibus frumenta tentato Comite, ut agrum restitueret, ecclesie sacris interdixit, quo ad ecclesia Deum ultorem nanciseretur; Gregorius de mirac. martyr. libr. I. cap. 79. Mane autem factio accedit ad lychnos, qui de camera ecclesie dependebant, extendens que virgam, quam tenebat in manu, effregit cunctos dicens: non hic accendatur lumen, donec ulciscatur Deus de inimicis, O' restituat res domus sue. Pariter cum Childericus villa Aquensis ecclesie, quasi esset fisci, manum injectisset, Franco Episcopus ecclesie sacrис interdixit, donec ablata restituerentur; Gregor. de glor. confess. cap. 71. Denique condemnatus spoliatusque sacerdos, ad urbem rediit, atque prostratus in orationem coram sepulcro sancti, dicto psalmi capitulo ait: non hic accendetur lumen, neque psalmorum modulatio canetur, glorioissime sancte, nisi prius ulciscaris servos de inimicis suis, resque tibi violenter ablatas ecclesie sancte restitutas.

Hi vero properantes ad presentiam Principis, non recipiuntur in gratiam, sed ad Episcopum loci illius remitti eos iussum est. Ecclesia S. Dionysii martyris polluta sanguine & cædibus, rixæ autores adiere Chilpericum Regem, ut de facto sese purgarent, sed a Rege ipso remissi sunt ad Episcopum ut si culpa vacarent, communioni redderentur. Oppressi extra ordinem solent recurrere ad Regem; conc. Tol. IX. can. 1. Si autem Metropolitanus talia gerat, Regis haec auribus intimare non differant; can. filiis, 16. qu. 7. Motitu per visum S. Nicetii Lugdunensis Episcopi, quosdam a majoribus civitatis oppressum ad Guntranum Regem recurritur narrat Gregor. de glor. confess. cap. 61. Cumque sapientius haec ad beatam imploraret sepulcrum, adparuit ei sanctus per visum dicens: vade ad Guntchramnum Regem, O' ei quid patiaris diligenter enarra. Ipse enim tibi præbebit vestitum O' alimentum, eripietque te de manu inimicorum. Hoc loco Chilpericus Rex conventus, in causa emunitatis ecclesie violatae, partes remisit ad Episcopum. Ea fuit reverentia Regum in ecclesiam, ut ecclesiasticam jurisdictionem pene damno sua tuerentur.

Tunc ab Episcopo Ragnemodo, qui Parisiaca ecclesie præcerat, componentes quæ male gesserant, in communionem ecclesiasticam sunt recepti. Excommunicati ob violatum fusco sanguine ecclesiam a Ragnemodo, id temporis Parisiensi Episcopo, restituantur communioni, componentes male gesta, id est solventes bannum episcopalem. Bannum componere est multam solvere; Anatolius in can. statutinus, 16. qu. 1. Bannum nostrum componat, O' communione privetur. Joannes VIII. in can. quisquis, 17. qu. 4. Quisquis inventus fuerit reus sacrilegii, Episcopis, vel abbatibus, sive personis, ad quas querimonia sacrilegii justè pertinuerit, triginta libras exami-

nati argenti purissimi componat. Syn. Meldens. can. 68. multam componat. Inde compositio pro multa seu onere fiscali; Gregorius infr. libr. 6. cap. 23. Compositionesque negligentium fisco debitas praecepit omnino non exigi.

Cap. * 34. Flumina quoque Liger Flavarisque, quem Elaurem vocitant, vel reliqui torrentes decurrentes in eum. Alii Codices legunt, Liger Elaverque, quem Melacrem vocitant. Elaver est amnis, qui per Arvernos influit in Ligerim, vulgo Lallier. Torrentes dicuntur etiam amnes, qui angustiori alveo coercentur, unde fiunt rapidi, quasi torrentes; Q. Curtius libr. 8. cap. 13. de Hydaspe flumine Indico: Nec pro spacio aquarum late stagnantium impetum coercebat; sed quasi in arctum coemuntibus ripis, torrens, & elius serebatur. Idem lib. 9. cap. 2. de eodem flumine: Nam flu men, quo latius fusum est, hoc placidius stagnat; quippe angustis ripis coercita, & in angustiore alveum elisa, torrentes aquas invehunt. Liger censetur inter nobiliora flumina Galliae; Tibull. lib. 1. + eleg. 7. Carnuti, & flavi cerula lympha Liger.

De culturis detrimentum. Cultura est ager cultus; Baldric. chronic. ***) Came ras. lib. 1. cap. 25. Mansos ix. culturas xi. Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 4. cap. 36. Conjur Seronati hominis nostri, cum de cultura viro premisso rediret. Idem infr. libr. 6. cap. 20. Ponens vineas, edificans domos, culturas erigens: & infra: cum cultoribus, & culturis. Idem libr. 9. cap. 24. + vindemiantes vineas, culturas deva stantes. Hinc nomen abbatii S. Petri de Cultura, de quo in cap. venerabili, de censib. vulgo la Couture in diecesi Cenomannensi.

Cap. * 35. Hac effata Regina, pugnis verberans pectus, jussit libros exhiberi, qui de civitatibus suis per Marcum venerant: projectisque in ignem, iterum ad Regem conversa, quid tu, inquit, moraris? Fredegundis Regina liberorum graviori aegritudine commota, ut Deum sibi conciliaret in salutem liberorum, reliqua vestigium remisit civitatibus, quæ ejus ditionis erant, & libros censuales, qui per Marcum (is erat referendarius Regina) missi erant, in ignem mitti jussit. Idem fecit Chilpericus monitu, & exemplo Regina provocatus, ut tradit + Gregorius proximis verbis: Tunc Rex compunctus corde tradidit omnes libros descriptionum igni, conflagratisque illis, misit qui futuras prohiberent descriptiones. Pariter Constantinus reliqua tributorum remisit, & fisci actiones, id est tabulas, ex quibus fisco competebat actio, cre mari jussit; l. 6. C. de jur. fisc. Eadem indulgentia usus est Gratianus, quod salubre incendium vocat Auson. in gratiar. act. pro consulatu: Neque vero unum ali quod bonum uno die praestas: sed indulgentias seculares, per singula horarum momenta multiplicas. Vel illud unum cuiusmodi est de condonatis residuis tributorum? quod tu quam cumulata bonitate fecisti!... Tu argumenta omnia flagitandi publicitus ardere jussisti. Videre in suis queque foris omnes civitates conflagrationem salubris incendi. Ait pugnis verberans pectus. Mos antiquus fidelium in signum poenitentiae pugnis tundere pectus; Augustin. homil. 50. (al. serm. 35. cap. 3. num. 6.) Quod si falsum est, unde quotidie tundimus pectora? Quod nos quoque Antisistes ad alterare assistentes cum omnibus facimus. Idem de + verb. Dom. serm. 8. al. 67. in pr. mox ut hoc verbum sonuit in ore lectoris, secutus est etiam sonus tunisonis pectoris vestri. Idem in psalm. 48. (serm. 2. num. 4.) Horremus Iudeos, quia dixerunt Domino Iesu Christo demonium habes: & quando audimus evangelium recitari, tundimus pectora nostra. Idem in psalm. 128. (num. 9.) Si enim sibi sine causa tundunt homines pectora, mentiuntur, quia tundunt pectora, si justi sunt: & in eo quod mentiuntur Deo, fiunt peccatores.

Quem cum maximo mero deducentes a villa Brennaco, Parisius ad basilicam sancti Dionysii sepelire mandaverunt. Unus e liberis Chilperici Regis mortuus & sepultus in basilica S. Dionysii martyris apud Parisios. Haec est ecclesia S. Dionysii de Castris seu de carcere Parisius, S. Denys de la Chastre, quæ martyri custodia fuit.

Chlodobertum vero componentes in feretro, Suefforas ad basilicam S. Medardi du erunt: projicientesque eum ad sanctum sepulcrum, voverunt vota pro eo. Aegri a medicis desperati, valetudinis causa deportari solebant ad tumulum sanctorum; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 40. de servo nomine Securo: Quem cum vi de

AD GREGORII TURONENSIS LIBRUM V.

derent domini sui jam per septem annos nihil omnino proficere, manibus deportando posuerunt eum ante sepulcrum, ut vel a prætereuntibus pasceretur, qui labore proprio ali non poterat. Idem ibid. libr. 2. cap. 3. Quæ jam valde exanimis rogavit, ut eam ad pedes sancti Martini deferrent. Ad quem locum cum manibus fidelium fuisse illata, dolore cogente, vociferans beati viri auxilium, ut sibi miseretur, orabat. Chlodobertus Chilperici Regis natus a medicis desperatus, compositus in feretro, quasi exanimis, delatus ad sepulcrum S. Medardi Suectionensis, & pro eo vota emissæ.

Nam viri lugentes, mulieresque lugubribus vestimentis induitæ, ut solet in conjugum exequiis fieri, ita hoc funus sunt prosecutæ. Funus Chlodoberti viri & mulieres prosecutæ sunt pulla veste induitæ, ut solent in funere viri vel uxoris; Aimoin. lib. 3. cap. † 32. Idem luctus visus est in funere Galli Arvernensis Episcopi; Gregor. de vit. patr. cap. 6. Jam vero in exequiis ejus, quantus planctus, quanti populi affuere, enarrari vix potest: mulieres cum lugubribus indumentis, tamquam si viros perdidissent: similiter & viri obiecto capite, ut in exequiis uxorum mos est: ipsi quoque Iudei accensis lampadibus plangendo prosequebantur. Simile de luctu Hispanorum in funere conjugum, parentum, vel amicorum narrat Petrus Cluniacens. lib. 4. epist. 17.

Nam duos medicos, qui ei studium adhibuerant, gladio feriri precepit. Duo medici, qui Austrigildi uxori Guntrani Regis operam præfitterant, ad ejus querelam, quasi eorum culpa periisset, post ejus mortem jussu Guntrani capitis poenas dederunt. Idem refert Aimoin. libr. 3. cap. † 33. His nomen fuit Nicolaus & Donatus, teste Mario Episcopo in chronic. (in fin.) Studium adhibere dicuntur medici, qui operam dant ægro curando; Gregor. supr. lib. 3. cap. 36. His denique gestis, Theodobertus Rex ægrotare cœpit, ad quem medici multa studia impenderunt. Beda h[ist]. lib. 5. cap. 3. indicavit nobis abbatissa, quod quadam de numero virginum †, quæ erat filia ipsius carnalis, gravissimo languore teneretur, quia phlebotomata est nuper in brachio, & cum adhuc esset in studio, tacta est infirmitate repentina doloris. Eadem analogia studere pro curare; Gregor. infr. libr. 6. cap. 32. Jussitque Rex ut staderetur a medicis, quoadusque ab his ictibus sanatus, diuturno supplicio cruciaretur.

Nantinus vero ob requivendam avunculi sui mortem, comitatum in ipsa urbe expetiit. Comites erant ad tempus, nec comitatus traibant ad heredem vel successorem. Nantinus ambivit comitatum Engolismensem, ut vindicaret necem Maracharii avunculi sui, qui diu fuerat Comes Engolismensis, & ex comite ordinatus erat Episcopus, & veneno sublatius erat insidiis Frontonii ejus successoris.

Convententibus autem apud civitatem Santonas sacerdotibus, deprecabatur Nantinus, ut pacem Episcopi mereretur. Nantinus Comes Engolismensis, ut Magnacharii avunculi sui, quondam Comitis postea Engolismensis Episcopi, veneno extinti necem ulcisceretur, multas Heraclio Episcopo Engolismensi injurias & molestias irrogavit, & presbytero, ut ab eo eliceret confessionem sceleris, tormentis vitam ademit, quam ob causam ab Heraclio Episcopo a limine ecclesiæ prohibitus, id est excommunicatus, in synodo Santonensi redditus est communioni, promittens se res omnes, quas ecclesiæ abstulerat, restituturum, nempe villas, quæ a Magnachario testamento relicta erant ecclesiæ, asserens non debere ecclesiæ ejus res adipisci, a cuius clericis testator fuerat interfactus. Idem narrat Aimoin. libr. 3. cap. 30. † Nantinus Comes res a Magnachario avunculo datas ecclesiæ vindicabat, quasi indigna esset ecclesia ob cædem testatoris interfacti a clericis ipsius ecclesiæ. Occidentes Episcopum privantur feidis & beneficiis, quæ obtinent ab ecclesiæ, cap. ad aures de pœn. cap. Felicis, eod. tit. in 6. Si Episcopus occisus sit, ne alter eligatur, nisi prius reis detectis & punitis; veruit Nicolaus I. epist. ad Joannem Archiepiscopum Ravennatem; Ivo decret. part. 10. can. 19. Scyllacinorum seu Scyllitanorum civitas, quæ est in Calabriæ finibus, sede episcopali multata, ob cædem duorum Episcoporum; can. ita nos, 25. qu. 2.

Hoc tempore & beatus Martinus Gallicensis Episcopus obiit. Martinus Gallicæ Cap. 38. Episcopus & Apostolus, quia Suevos, qui ibi sedes posuerant, convertit ad fidem: ei carmen charisticum inscripsit Fortunat. libr. 5. carm. † 2.

Martino servata novo Galicia, plaudere,
Sortis apostolica vir tuus iste fuit.

Eiusdem meminit Aimoin. lib. 3. cap. † 39.

Vericulos, qui super ostium sunt a parte meridiana in basilica S. Martini, ipse compositi. Martinus Gallicensis Episcopus composuit versus, qui inscripti sunt basilicæ sancti Martini Turonensis Episcopi. Reliquiæ S. Martini transmissæ in Galliciam: Charericus Rex Gallicæ basilicam in honorem sancti aedificavit; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 11. & ibid. libr. 4. cap. 7. Foribus ecclesiarum solebant superscribi versiculi pii. Iconicis seu imaginibus sanctorum apponi solita & inscriptiones; Gregor. de vit. patr. cap. 12. *Videns autem sapius in oratorio litteras super iconicas Apostolorum reliquorumque sanctorum esse conscriptas, exemplavit eas in codice.* Sepulcra etiam sanctorum suas habebant inscriptiones; Gregor. de glor. confess. cap. 36. *Habetur enim tumulus... in hujus fronte superiore habetur scriptum, sanctæ memorie Gallæ.* Idem cap. † 62. ejusd. libr. Cumque oratione facta sancti tumulum admirarer... aspicio in ostio esse scriptum, qualiter sepulcri violator cadaver spoliarit exanime. Idemque cap. 105. ejusd. libr. *Tumulus erat in vico Parisiorum, haud procul a loco, in quo senior, ut ajunt, ecclesia nuncupatur, tñullo opertus tegmine.* Ibique in lapide habebatur scriptum: hic requiescit Crescentia sacra Deo puerilla.

Cap. 39. Conversus est ad legem Catholicam: ac dum chrismaretur Joannes est vocatus. Hermenigildus filius Leuvigildi Regis Wisigothorum studio Ingundis uxoris conversus ad fidem Catholicam; erat enim Arrianus, in baptismo Joannis nomen suscepit. Adulti in baptismo plerumque nomen mutabant, & nomen sanctorum eis imponebatur, & familiarius erat nomen Joannis, Petri, & Pauli; Eusebius ex Dionysio Alexandrino libr. 7. cap. † 20. Chrysoft. homil. 12. (cap. 7.) fuse Vicecomes de meo citato lo- baptism. libr. 2. cap. 15. Herminigildus odio religionis catholicæ a patre necatus, ex eo nihil. V. quo inter martyres habetur; de quo Gregor. infr. libr. 8. cap. 28. & Gregor. Pap. dia-notam supr. log. 3. cap. 31. quod laudatur in can. superveniente, 1. qu. 1. & Sigebert. ad ann. † 589. lib. 1. cap. 34. pag. 14.

Ille vero hec intelligens, ad partem se Imperatoris jungit, ligans cum praefestus ejus amicitias, qui tunc Hispaniam impugnabat. Herminigildus, sentiens Leuvigildum patrem iratum ob conversionem, conjunxit se Imperatori, qui tunc per praefectum armis Hispaniam vindicabat: & hoc est quod tradit infr. † h. cap. Herminigildus vero vocatis Gracis, contra patrem egreditur.

Cap. 40. Igitur post mortem filiorum Chilperici, Rex mense octobri in Cotia silva plenus luctu cum conjugé residebat. Cotia silva regia, venatione Regum nobilitata: eam sitam prope Compendium indicat Gregor. supr. libr. 4. cap. 21. de Chlotario Rege: dum in Cotia silva venationem exerceret, a febre corripitur, & exinde Compendium villam rediit. Idem Fortunat. in vita S. Medardi. † Cum enim in Cotia silva venatu exerceretur, valida, proh dolor! corruptus febre, cum ad Compendium palatum repedasset, &c.

Ipse enim Rex Calam Parisiaca civitatis villam advenit. Cala villa fiscalis prope Parisios, in qua frequens erat mora Regum ob studium venationis; Gregor. infr. cap. 5. num. 30. libr. 6. cap. 46. Chilpericus... ad villam Calensem, que distat ab urbe Parisiaca quasi in jun. Bokcentum stadiis, accedit, ibique venationes exercet. Hic custodia causa depositi fuere thesauri Chilperici Regis; Gregor. lib. 10. cap. 19. Quando interempto Chilperico, thesauri ejus de Calensi Parisiaca urbis villa tñ ablatis ad eundem delati sunt. Ibi surrexit Monasterium puellarum disciplinæ laude celeberrimum, in quo puellæ Anglicæ institui solebant; Beda libr. 3. cap. 8. Nam eo tempore nec dum multis in regione Anglorum monasteriis constractis, multi de Britannia monastica conversationis gratia Francorum vel Galliarum monasteria adire solebant, & filias suas eisdem erudiendas, ac sponso cœlesti copulandas mittebant. Maxime in Brize, & in Cale, & in Andilegum monasterio. Eiusdem monasterii meminit Froboard. in chronic. ad ann. † 922. propter prædictum Haganonem, cui Rex abbatiam Rotbaldis amittit, socrus autem Hugonis, dederat, nomine Calam.

Tunc Regina... adprehensa puella, in quam oculos injecerat Chlodoveus, & graviter verberata, incidi contum capitis ejus jussit: abscissam fudi impositam defigi an-

te metatum precipit Chlodovei. Puella, quam deperibat Chlodoveus, Fredegundis Regina comam abscindi, & sudi impositam ante ades Chlodovei suspendi jussit. Abscissio vestis & coma est poena adulterii; Pelagius in can. de Benedicto, 32. qu. 1. Jubemus experientie tue, ut eum cum ipsa quoque adultera districte non differas maleare, & calvatos, ab invicem separare: & ibi gloss. in verb. calvatos: pannis abscisis, id est deboniflatos & tonsuratos, sicut moris est in quibusdam locis, quia vestes & capilli incidentur eis in ignominiam ante & retro. Calvatio seu decalvatio. Apud Saxones poena adulterii & stupri fuit capitalis, & mortem praecebat flagellatio & abscissio vestis cingulo tenus; Bonifacius epist. ad Ethelbaldum Regem Anglorum, quæ integra exstat apud Bedæ continuator. libr. 1. cap. 11. Nam in antiqua Saxonie, ubi nulla Christi cognitio, si virgo in paterna domo, vel maritata sub conjugi, fuerit adulterata, manu propria strangulatam cremant, & supra fossam sepulta corruptorem suspendunt: aut cingulo tenus vestibus abscisis flagellant eam casta matronæ, & cultellis pangunt, & de villa in villam missæ occurunt novæ flagellantes, donec interimant. Atrox injuria eit vestium abscissio; 1. 1. §. 6. ff. de his, qui effuder. vel dejecter. l. 9. in princ. de injur. & si quis crines aut barbam alterius expilaverit decem libris multatur; 2. feud. 27. §. si quis aliquem. Dagobertus Chlotarii patris offendam contraxit, quod Sadregefilum Ducem & educatorem flagellis cadi, barbaeque amputatione dehonestari jussit; Aimoin. libr. 4. cap. 17. auctor vit. Dagoberti cap. 6. 7. & 35.

Matre quoque puella religata, & tormentis diu cruciata, elicuit ab ea professionem, qua hos sermones veros esse firmaret. Improprie vocat professionem, confessionem tormentorum elicitam: professio est confessio spontanea, profiteri est ultro fateri; Cyprian. epist. 83. (al. 81.) *Siquidem in nobis Dominus positus illa hora loquatur: qui nos confiteri magis voluit, quam profiteri.* M. Tull. in fragm. orat. pro C. Manilio: *Hic ego non solum confiteor, verum etiam profiteor.* Idem pro Cæcina. (cap. 9.) *ut non solum fateri, sed etiam profiteri videatur.*

Servientes quoque illius per diversa dispersi sunt. Serviens pro famulo, ministro; Gregor. de mirac. † martyr. libr. 2. cap. 36. Serviens hujus monasterii diu contractus infeliciter trahebatur. Idem de glor. confess. cap. 3. donec expergesfacta matres familias, vocatis servientibus, aqua superposita restinxit incendium. Alias servientes sunt scutiferi, qui minora leuda tenent, & eo nomine scuti servitium præstant: & hoc distant a militibus, qui propter majus feudum præstant munus militiae, & equestris militiae ornamenti donati sunt; Robert. Montens. in chronic. ad ann. 1160. *Rex vero Henricus obsedit predictum castrum, & illico cepit, in quo erant xxv. † milites, & † In lib. meo quater viginti servientes.* Idem ad ann. 1177. *Habentes paucos milites, & servientes dicitur 35.* Matth. Paris. ad ann. 1213. (in princ.) *Tunc Rex Francorum rem diu desideratam intelligens, accinxit se ad pugnam; atque omnes sua ditionis homines, Dux videlicet, Comites, & Barones, milites, & servientes, cum equis & armis jussit in octavis paschæ sub nomine Culvertagii apud Rothomagum † ita potenter convenire.* Idem ad ann. 1242. *erat numerus militum, eleganter ad unguem armorum, quatuor millia...* *Armigerorum autem & servientium ac balistiariorum numerus ad viginti millia assimilabatur.* Gallis sergens, inde serganteria est minus feudum, vel beneficium, quod a servientibus tenetur sub onere militiae. Matth. Paris. ad ann. † 1215. ex charta Joannis Regis: *Nos non tenebimus custodiam heredis vel terre alicujus, quam tenet de alio per servitium militare, occasione alicujus partis serganteriae, quam tenet de nobis per servitium reddendi cultellos, vel sagittas, vel hujusmodi.*

Thefaurarius Chlodovei a Cuppane stabuli comite de Biturico retractus. Comes stabuli erat praefectus sacri seu regii stabuli, cum dignitate comitiva, quæ attributa erat omnibus palatinis officiis, sed postea idem factus est princeps militiae; annales Francorum ad ann. 807. de Carolo Magno: *Eodemque anno Burchardum comitem stabuli sui cum classe misit in Corsicam.* Tum eliso nomine idem dictus est constabularius vel constabulus; Regino 2. chronic. (ad ann. 807.) *Eodem anno Burchardum comitem stabuli sui, quem corrupte constabulum appellamus, cum classe misit*

in Corsicam. Gallis constable. Cuppa fuit comes stabuli Chilperici Regis; Gregor. infr. lib. 10. cap. † 5. Cuppa, † qui quondam comes stabuli Chilperici Regis fuerat.

Cap. 42. *Mirus Rex Gallicensis legatos ad Guntchramnum Regem direxit. Ea tempestate Miro fuit Rex Gallicæ de gente Suevorum, qui Galliciam occuparunt pulsis Vandalis: ejus meminit Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 4. cap. 7.*

Liger fluvius major ab anno superiori fuit, postquam ei Caris torrens se adjunxit. Carus annis Ligeri influit, c'est le Cher, de quo & Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 56. Urgente quoque in vesperam die, prope annis Cari ripam accepit mansionem.

Cap. 43. *Sed cum episcopatum ejus multi expeterent, ipse Ursicinum, qui quondam referendarius Ultrogothæ Regine fuerat, elegit. Quem dum adhuc viveret benedici deprecaens, migravit a sacculo. Maurilius Cadurcensis Episcopus superstes, Ursicinum successorem elegit, eumque consecrari curavit: ejusdem meminit Aimoin. lib. 3. cap. † 34. Episcopus non potest eligere vel designare successorem ex sententia conc. Nicæn. can. 8. ne in una eademque civitate admittantur duo Episcopi, quod vetat synodus, & nominatim ex conc. Antioch. can. 23. & ex conc. Martini Papæ can. 8. can. Episcopo 3. & 4. 8. qu. 1. & quod Augustinus Eradium successorem designavit, & ante ipse a Valerio, excusat, dicendo se ignorasse vetitum conc. Nicæno, ut refert ipse epist. 110. (al. 213. num. 4.) Hic adhuc in corpore positio beatæ memoriæ patre & Episcopo meo sene Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo: quod concilio Nicæno prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat: quod Mauritius hic successorem fibi designavit, non jure factum est, sed optimo consilio, ut tollerentur varia studia concertantium de episcopatu, ut testatur Gregor.*

Cap. † 44. *Leuwigildus vero Rex Agilanem legatum ad Chilpericum mittit. Gregorius noster cum Agilane Arrianus legato Leuwigildi Regis Wisigothorum misso ad Chilpericum concertationem vel collationem habuit de fide sanctæ Trinitatis, qui domum reversus, valetudine corruptus, Catholicam religionem amplexus est; præter Gregorium Aimoin. lib. 3. † cap. 33.*

**† In Aimoin.
meo libr. 3. cap. † 34. di-
citur Egila-
ne.** *Ad hoc ille respondit: legem quam non colis, blasphemare nos. Nos vero, qua creditis, et si non credimus, non tamen blasphemamus: quia non deputatur criminis, si illa & illa colantur. Agila Arrianus agre tulit suam religionem à Gregorio blasphemari, id est maledictis affici, dicens, Catholicam religionem non blasphemari ab Arrianis, nec vitio imputari si utraque colatur. Stultitiam Agilæ merito coercuit Gregorius, quia unus est Deus, unica vera fides; Tertullian. de baptism. cap. 15. Unus oranino baptismus est nobis... quoniam † unus Deus, & unum baptisma, & una ecclesia in cœli.*

Quam Aaron portavit in logio. Logium est rationale sacerdotis Hebraeorum, quod gestabant in pectore, in quo nomen Dei legebatur; Gregor. libr. 3. † supr. in procem. & qualiter eam Aaron portat in Logio, ubi dixi.

Cap. * 43. *Per idem tempus Chilpericus Rex scripsit indiculum, ut sancta Trinitas, non in personarum distinctione, sed tantum Deus nominaretur. Indiculus est breve vel charta sine sigillo; Gregor. infr. libr. 8. cap. 2. Pejerasti mittens indiculos dolositate plenos. Idem infr. eod. lib. † 8. cap. 28. Dum autem hic exercitus moveretur, indiculum a nefcio quibusdam hominibus est repertum. Fredegar. cap. † 40. Post tergum indiculum direxit. Indiculus hoc distat a sigillo, quod indiculus est charta non obsignata, si gillum est epistola obsignata, ut recte observavit V. Cl. Bignon. in Marculf. formul. libr. 1. cap. 6. ex capitul. lib. 3. cap. 58. Jussione dominica, aut indiculo, aut sigille ad palatum venire cogantur. Alias indiculus est libellus, ut indiculus professionis Judæorum; conc. Tolet. XII. can. 81. Item professio Judæorum quomodo unusquisque ad fidem veniens, indiculum professionis sua conscribere debeat.*

Adveniente Salvio Albigense Episcopo, haec ei præcepit recenseri, deprecans ut sibi consentaneus fieret. Chilpericus Rex Salvium Albigensem Episcopum rogavit, ut indiculo seu præcepto a se scripto, ne sancta Trinitas nominaretur, sed tantum Deus, consentaneus esset. Consentaneus est idem quod consentiens, a consentiendo; Gregor.

gor. de mirac. martyr. lib. 2. cap. † 12. Qui vero de consentaneis latentes Regem in patria sunt regressi, correpti a dæmone, diversis exitibus hanc vitam crudeliter finierunt. Idem de glor. confess. cap. 63. statim hujus consilii effectus est consentaneus. Anastas. in Gregor. II. ita ut anathemati Paulum exarchum †, vel qui eum direxerat, ejusque consentaneos submittunt. Idem in Hadriano: reverti fecit judices illos hujus Romanae urbis, † tam de clero, quam de militia, qui in exilium † ad transitum domini Stephani Papa missi fuerant a Paulo † cognomento Afarta, & aliis consentaneis impiis satellitibus. Salvius Episcopus Chilperico precibus tentanti, ut libello conscripto in assertionem Sabellianæ heresis subscriberet, acriter restitit, ut resert Gregor. hic, & Aimoin. libr. 3. cap. † 41.

Scripsit alios libros idem Rex versibus, quasi Sedulium secutus. Idem Gregor. infr. libr. 6. cap. 46. confecitque duos libros quasi Sedulium imitatus. Sedulius poeta Christianus sub Theodoio Romæ claruit: historiam utriusque testamenti scripsit carmine & prosa, quem amulatus dicitur Chilpericus, forte aliquo opere metro & prosa scripto: de Aldelmo idem Beda libr. 5. cap. 19. Scripsit & de virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulii geminato opere & versibus exametris, & prosa composuit.

Agricula autem Cabilonenis Episcopus hoc obiit tempore. Idem vocatur Agricola Gregor. de glor. confess. cap. 86.

Fuitque homo valde elegans ac prudens. Elegans pro diserto & prudente; Terent. in Eunuch. (3. 1. 18.) Regem elegantem nárras, ubi Donatus, id est prudentem. Alias elegans pro culto, & lauto victu & vestitu; M. Tull. 2. de finib. (cap. 8.) Nemo nostrum istius generis asotos jucunde putat vivere. Mundos, elegantes, † optimis cocis pistoribus, pisces, auncipio, venatione, &c. Inde elegantia de cultu victus & vestitus apud antiquos dicebatur; Aulus Gell. libr. 11. cap. 2. Elegantem dictum antiquitus, non ob ingenii elegantiam, sed qui nimis lecto, amenoque cultu victusque esset: & hoc sensu elegantiam accepit Gregorius de vit. patr. cap. 12. video te, filo dilectissime, in grandi elegantia compositum, &c. Elegans etiam pro perito in arte sua; Gregor. infr. lib. 10. cap. 31. (seet. 13.) In aliis etiam operibus elegans fuit.

Nam nunquam prandio usus est, nisi tantum cœna: ad quam sic temporive residebat, ut sole stante consurgeret. Agricola Cabilonenis Episcopus fere imitatus est vitam veterum monachorum, qui unica refectione utebantur, nec ante solis occasum; Hieronym. in vit. Hilarion. (num. 11.) Sicque complens ordinem vitæ, numquam ante solis occasum... solvit jejuniū. Augustin. de morib. eccles. Catholic. cap. 31. de monachis †† usque ad noctem inquit jejunant: & idem cap. 33. †† ad vesperam comedunt: inde apud Theodorit. de vit. patr. cap. † 3. circ. med. Avitus Marciiano invitanti ad cibum sumendum: εἰδος, inquit, πάντος πρὸς τὴν ἴσημερόν σιῶν μετανάστων. Non memini cibum me umquam sumpsisse ante vesperam. Ait temporive, id est breviusculo tempore. Eadem analogia compendive pro compendio dicit Auguttin. de gestis cum Felice Manich. libr. 2. (cap. 2.) & ut compendive dicam, agnis dicet, &c.

Transobadus vero presbyter, qui quondam archidiaconus ejus fuerat, maxime in hoc intendebat, fidus quod filium suum cum Hogone †, qui tunc Regis erat nutritius, commendaverat. Transobadus ex archidiacono presbyter (archidiaconi sc. munus non erat perpetuum) ambibat Episcopatum Ruthenensem vacarem morte Dalmatii Episcopi, sibi confidens de episcopatu, quia filium suum Gogoni Childeberti Regis nutritio † commendaverat. Commendare dicebantur, qui se in clientes & susceptos majoribus tradebant, vel qui se in vassos Regi tradebant. Nutritius Regis est quem recentiores bajulum vocarunt, a bajulando, quasi in ulnis gestando; Augustin. de genes. ad liter. lib. 8. cap. 16. quis parvulum puerum adhæscere docuit bajulo suo, si cum fuerit ex alto jacere ministratus? Aimoin. libr. 4. cap. 15. Inter primiores itaque Francie, qui convenerant, quidam Hermarius gubernator palatii Ariberti filii Regis, simulque bajulus a pueritia, Agniano † super se irruente, perimitur. Idem cap. 38. ejusdem libr. At vero Otto † quidam, Berone genitus patre, sperabat se comitem palasti fieri Aginano.

Cap. 46.

† In lib. meo locis cit. trascrypta verba non exhibentur.

† In lib. meo Gogone.

† In lib. meo Aginano.

Cap. * 47.

*posse, eo quod bajulus fuerat Regis Sigeberti in ejus tenera ærate. Anonymus auctor
vit. Ludovic. P. de Carolo M. (ad ann. 781.) Filiumque suum Ludovicum Regem re-
gnaturum in Aquitaniam misit, præponens illi bajulum Arnoldum. Et Lupus Fer-
rar. epist. 64. ad Carolum Calvum: Non admittantur ergo a vobis monitores, quos
bajulos vulgus appellat: vulgo baillifs.*

*Condiderat autem Episcopus testamentum, in quo Regi Sexenium, qui post ejus
obitum acciperet, indicabat. Dalmatius Ruthenensis Episcopus, testamento succes-
sorem Regi indicavit quemdam nomine Sexenium, rogans & adjurans Regem,
ne extraneus ordinaretur, id est ne Episcopus eligeretur de alia ecclesia, nec conju-
gatus: sed relecto, id est semel atque iterum lecto, testamento Episcopi, alias ordi-
natus est, nimis Theodosius archidiaconus ejusdem ecclesie: & in hoc paritum
est desiderio Episcopi, quod extraneus non est ordinatus: & hoc est quod dicitur ver-
bis, quæ sequuntur: post h.c. relecto testamento Antifititis, &c. Extraneus non est eli-
gendus Episcopus, id est de aliena ecclesia, si in ipsa ecclesia idoneus reperiatur; can.
nullus, can. obitum, 61. dist. cap. cum nobis, de elect.*

*Residentibus autem illis, unus presbyterorum cœpit Antifititem memoratum impu-
dicis blasphemare sermonibus. Blasphemare proprie est maledicere in Deum vel fan-
etas; cap. 2. de maledic. tamen in communi usu loquendi, blasphemare est maledice-
re in Principeni vel summum Pontificem, vel Episcopum; Bart. in l. item apud La-
beonem, §. ait prætor, ff. de injuriis.*

Cap. 48.

*Cracina Pictavensis insula vocatur, in qua a fiscalis vinitoris servo Leocadio no-
mine nascitur. Locum esse corruptum jam olim monui i. rer. Aquit. cap. 23. & pro
Cracina legendum Eracina: ea est Herus vel Herio insula, ore Piëtonicæ objacens,
unde Gregorio dicitur insula Pictaviensis. Recentiores vocarunt Reacum insulam,
quod plerumque rei criminis in hanc insulam poena causa deportarentur, vulgo l'Isle
de Ré. Hæc fuit patria Leudastis Comitis Turonensis, quem Gregorius dicit natum
e servo fiscalis vinitoris, id est praefecti vinearum fiscalium, qui præerat his colen-
dis, & fiscales vineas colebat opera servorum, qui erant addicti huic operi. Et hoc
est quod ait Aimoinus libr. 3. cap. † 43. Leudastem de fiscalinis ortum esse servis:
Nam de fiscalinis, inquit, ortus servis. Hic est quem Leodactum Comitem vocat
Gregor. de mirac. B. Martini libr. 2. cap. 58. Audiens autem Leodactus, qui tum
Turonicum gerebat comitatum, &c.*

*Amotus a pistillo, promovetur ad cophinum. Leudastes e servo fiscali natus, pri-
mum culina regia additus: sed quia lippientibus oculis fumi acerbitatem ferre non
poterat, a pistillo translatus ad cophinum. Locus est obscurus, pistillum est instru-
mentum coquinarium, quo carnes contundi solebant: antiquis carnes contuse in de-
liciis erant; Hieronym. epist. ad Euclochium (de custodia virginitat. epist. 22. num. 9.)
Revera numquid non poterat ei Deus conditum merum mittere, & electos cibos, &
carnes contusione mutatas? Inde pistillum quasi insigne pro coqui officio, & cophi-
nus signat pistoris officium; cophinus enim est vas e virgultis textum, in quo panis
reponitur; de quo psalm. 80. Manus ejus in cophino servierunt. Et Matth. † 14.
21. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Guillelm. Brito
Philippid. lib. 10.*

. . . . cophinisque reperta feratis.

Copia nummorum vena fabricata nitenti.

*Sed dum inter fermentatas massas se delectari consimulat. Leudastes e pristino ad
cophinum translatus, fuga evasit, dum simulat se delectari inter fermentatas massas,
sibi placere pistoris officium, cuius ars est panem confidere fermento adhibito; Ter-
tull. adverf. Valentinian. cap. 31. Ubi totam messem Acamoth seminis sui presserit,
dein colligere in horreum cœperit, vel cum ad molas delatum & defarinatum, in con-
fervationis alvearia absconderit, donec totum confermentetur. Massas fermentatas ap-
pellat, panes fermentarios, qui compositi sunt in modum massæ, & haec sunt quas
tortas panis vocant; Isidor. origin. lib. 20. cap. 2. Crustula & diminutivum est a cru-
sta: panis oleo conspersus, in medio concavus, & tortus: haec est torta panis, dimi-
nu-*

nutivum tortula; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. t 7. Prodit & ex monumento, quo Dominicum jacuit corpus, mira virtus, quod sepius terra naturali candore radian- te repletur, & exinde iterum ablata aqua conspergitur, de qua tortulae parvula formantur. Alii hujusmodi panes pastellos vel pastillos vocant: pastilli nomine honeste intelligebatur quod dabatur per simoniam pro collatione beneficij; can. nullus, 1. qu. 2. can. si quis præbendas, 1. qu. 3. inde pastillarius qui panes dulciarios melle subactos conficit; August. de morib. Manicheor. (cap. 16. num. 46.) Pastillarius mella diu subigit, ut ad illum candorem perveniant, & minus noxiam mitioremque dulcedinem. Servi transferri solebant de officio ad artificium, vel de uno artificio ad aliud, si expediret; l. textoribus, l. t legatis, §. 1. de legat. 3.

Cumque bis aut tertio reductus a fuga lapsum teneri non posset, auris unius incisione multatur. Leudastes servus fiscalis iterum & tertio e fuga revocatus, auricula multatus: de eo idem Aimoin. libr. 3. cap. t 43. Servi fugitivi notis seu stigmatis & punctis inscribi solebant, ut facilius agnoscendi & recipi possent; l. 1. §. ult. ff. de fugitiis. Augustin. ep. ad Galat. interpretans illa verba t ejusdem. epist. cap. 6. 17. Ego enim stigmata Domini Iesu Christi in corpore meo porto. Stigmata enim dicuntur note quedam paenarum servilium: ut si quis, verbi gratia, servus in compeditibus fuerit propter noxiam, id est propter culpam, vel hujusmodi aliquid passus fuerit, stigmata habere dicatur: & ideo in jure manumissionis, inferioris est ordinis. Servus paenæ causa vincitus, manumissionem civitatem R.O. non consequitur, sed deditiorum numero habetur; Ulpian. in fragm. tit. 1. (§. 11.)

Qua libenter eum colligens provocat, equorumque meliorum deputat esse custodem. Marcoveifa Regina Leudastem servum fugitivum ad se confugientem provocavit, id est promovit ad officium custodis equorum: provocare est promovere; Gregor. infr h. libr. cap. 49. Nam hic sub Eufronio Episcopo de pauperibus provocatus, archidiaconus ordinatus est. Idem supr. hoc libr. cap. 3. Siggo quoque referendarius, qui annulum Regis Sigeberti tenuerat, & ab Chilperico Rege ita provocatus erat, ut servitum, quod tempore fratris sui habuerat, obtineret.

Comitatum ambit stabulorum. Praefectus regii stabuli dicebatur comes stabuli, quia adjunctum habebat honorem comitivæ. Apud Romanos idem dictus est tribunus stabuli, quia adjunctam habebat tribuni dignitatem; Ammian. libr. 26. (cap. 4.) Valentem fratrem stabulo suo cum tribunatus dignitate praefecit.

Multum se nobis humilem subditumque reddebat, jurans sepius super sepulcrum sancti Antifititis, numquam se contra rationis ordinem esse venturum. Leudastes Comes Turonensis Gregorio nostro infensus, ei reconciliatur, juratque super tumulum B. Martini, se ei numquam nocitum. Idem Aimoin. libr. 3. cap. t 43. Juramentum praestari solebat super tumulum sanctorum, ut supra observatum est cap. 31. h. libr.

Jam si in judicio cum senioribus, vel laicis, vel clericis resedisset. Leudastes Comes Turonensis jure magistratus præterat iuri dicundo, & in judicio sedebat cum senioribus, id est adfessoribus, qui ei adsidebant laicis vel clericis. Ea xrate clerici dicebantur qui erant periti litterarum; laici vero qui earum erant imperiti; clerici dicebantur studiosi litterarum; cap. quod t clericis, de for. compet. Orderic. Vital. libr. 3. (ad ann. 1050.) Radulfus autem quintus frater clericus cognominatus est, quia peritia litterarum, aliarumque artium apprime imbutus est. Inde clerici dicti litterati, quod soli fere clerici, vel qui cogitarent de clericatu, darent operam litteris; Stephan. Tornacens. epist. 12. In Gallicanis etiame partibus, ad hoc tantum plerique litteras addiscunt sive parvuli, sive adulti, ut in ecclesia Dei gradatim per ordines promoti, Deo serviant & ministrarent. Illitterati vero dicebantur laici, quia plerumque id genus hominum erat rusticum & expers litterarum, ætatis vitio seu barbarie; Otto Frising. de gest. Frideric. libr. 1. cap. 48. Martianus preterea licet laicus, Christianissimus tamen Imperator. Robert. Moutenf. in suppl. Sigebert. (ad ann. 1128.) Laicus & illitteratis vix loqui dignabatur. Guill. Neubrigens. rer. Anglic. libr. 4. cap. **) 3. Laici estis, si percipere non potuistis vim verbis.

Sed post inflata damna, iterat iterum sacramenta, pallamque sepulcri beati Mar-

zini fidejussorem donat , se nobis numquam adversaturum . Leudastes Comes fide sacramenti fracta , iterum juratus promisit , se ei deinceps non adversaturum , ac quo sacramentum solemnius esset , fidejussorem dedit , id est pro fidejussore dedit pallam sepulcri B. Martini super qua jurabat . Palla seu pallio tegebatur tumulus B. Martini multis claro miraculis ; Gregor. de mirac. ips. libr. 2. cap. 10. Factum est autem , ut quadam die accedens ad sanctum sepulcrum orans & osculans , de palla , qua super est posita , aures & oculos sibi tangeret . Idem cap. 54. ejusd. libr. ibique iterum prostrata , de palla , qua sanctum tegit tumulum , oculos abstergens , & valedicens discessi . Idem cap. 60. ejusd. libr. orationi prosterior . Qua explesia doloris locum + velo , quod ante beatum dependebat sepulcrum attigi . Palla pariter testum sepulcrum B. Remigii Remensis Episcopi ; Gregor. de glor. confess. cap. 79. Adsumpta igitur palla de beati sepulcro , componunt in modum feretri . In lectulo Nicetii Lugdunensis Episcopi ; idem Gregor. de vit. patr. cap. 8. palla enim speciosa tegitur , lichni in ea jugiter accenduntur . De sepulcro B. Magne Gundis idem Gregor. de vit. patr. cap. 19. Cum plerisque hoc fuit beneficium remedii , cum pallam tumuli sunt fideliter osculati . De sepulcro B. Edmundi Regis & martyris , idem W. Malmerbur. de gest. Reg. Angl. libr. 2. cap. 11. Porro Cnuto Glastoniensem ecclesiam , ut fratri sui Edmundi manes inviceret (sic enim eum vocare solitus fuerat) festinavit : factaque oratione super sepulcrum , pallium misit versicoloribus figuris pavonum , ut videtur , intextum . Imperatorum sepulcro impositum velamen purpleum , ut Diocletiani sepulcro ; Ammian. libr. 16. (cap. 8.) usque consarcinatis mendacis , lasci majestatis arcessere maritum insontem , & fingere , quod velamen purpleum a Diocletiani sepulcro furatus , quibusdam conscientia occultabat . Nec modo Imperatorum , sed & privatorum nobiliorum tumulo velum appositum ; Hieronym. ad Paulam (super obitu Blasillæ epist. 108. al. 27. num. 15.) ex more parantur exequie , & nobilium ordine praente , aureum feretro velamen obtenditur . Palla sepulcri B. Martini a Leudaite data pro fidejussore , id est pro nexu & vinculo sacramenti praestiti , propter religionem & reverentiam pallæ , qua variis clara erat miraculis & curationibus ægrorum . Palla est pallium seu velamen , diminutivum pallula ; Gregor. de mirac. martyrl. 1. cap. 47. De quo infecta linteamina , vel pallula , sive vela ecclesiastica , beatus crux collectus est .

Cap. 49.

Catenatosque ac exutos ueste jubet eos ad Reginam deduci . Leudastes Comes Turonensis Platonem archidiaconum Turonensem & Gallienum captos & in vincula conjectos jubet ueste exui . Spoliatio uestis ignominiae causa in reos majestatis solita : Herminigildum a Leovigildo Rege Gothorum patre suo captum ueste exutum & vili amictum , refert Gregor. supr. h. libr. cap. 39. & adprehensum spoliavit eum indumentis suis , induitque illum ueste vili .

Sed Rex recogitans , absolutos a vinculo , libera custodia reservat illæsos . Plato archidiac. & Gallienus a Chilperico Rege vinculis soluti , & in libera custodia positi . Libera custodia dici solebat , cum reus magistrati vel senatori custodiendus committebatur ; Tacit. + 6. annal. cap. 3. Gallio ... quia incusabatur facile toleraturus exilium , + dilecta Lesbo insula nobili & amæna , retrahitur in urbem , custoditurque domibus magistratum . Sallustius de conjurat. Catilin. (cap. 48.) Senatus decrevit , ut abdicato magistratu Lentulus , itemque ceteri in liberis custodiis haberentur : quo pertinet locus M. Tullii 1. in Catilin. (cap. 8.) Quam longe videtur a carcere atque a vinculis abesse + debere , qui se ipsum jam dignum custodia judicaverit ? Vel potius libera custodia dicitur laxior custodia , qua erat tuta , sed mitior & tolerabilior , nempe non est in carcere , ubi tenebrae multa , lux nulla aut tenuior , sed in vestibulo carceris ; 1. 1. C. de custod. reor. quod custodiarium vocat Tertull. ad martyres , (cap. 2.) quo vos , benedicti , de carcere in custodiarium si forte translatos existimetis . Libera custodia dicuntur teneri qui non in carcere , sed in vestibulo carceris tenentur , quod non sint in vinculis & carceris tenebris ; Hieronym. in Hierem. libr. 6. cap. 32. (in verba illa) & Hieremias Propheta clausus erat in atrio carceris , qui erat in domo Regis Juda . Ex parte aliqua (inquit) illius clementia demonstratur

tur, quod nequaquam eum in carcere, sed in vestibulo recludi jussit carceris: libera videlicet custodia, ne posset effugere.

*Ad civitatem vero Turonicam Berulfus Dux cum Euronio Comite fabulam finit. Fabula hic pro commento seu figmento; Tertull. advers. Valentinian. cap. † 3. Jam si & in totam fabulam initietur, nonne tale aliquid dabitur, te in infancia inter somni difficultates a nutricula audisse, lamiæ, turres, & pectines solis? Fredegar. cap. 38. Rustica fabula dicitur † cum lupus ascendisset in montem. Alias fabula accipitur pro sermone seu narratione rei vere; Tertull. apologetic. cap. 21. Recipite interim hanc fabulam. Senec. 3. de benefic. cap. 23. Sic servata, nobilis fabula, & exemplum duarum urbium fuit. Inde fabulari est sermonem habere etiam de rebus seriis; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 4. cap. † 31. Cumque in quodam convivio, de beati Martini virtutibus fabularemur. Idem supr. h. libr. cap. 19. Nos collecti in unum sedebamus in secretario basilice beati Petri. Confabulantibusque nobis subito advenit Atius archidiaconus Parisiæ ecclesie. Fabulari etiam est loqui de jucundis; Plaut. in Cistellaria **). Atque istuc mihi cibus est quod fabulare: hac de re plura in libr. 3. cap. 7.*

Cumque inter duos custodes catenis & cippo teneretur vincitus. Modestus faber lignarius vincitus inter duos custodes positus: vincitis addebatur custodia militaris; l. 3. ff. de custod. reor. eadem catena vinciebat custodem, id est reum, qui erat in custodia, & militem; Senec. epist. 5. Eadem catena & custodiā & militem copulat. Act. Apostolor. cap. 12. (6.) In ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vincitus catenis duabus.

Congregati igitur apud Brennacum villam Episcopi, in unam domum residere ius- si sunt. Anno Christi 580. synodus apud Brennacum villam fiscalem congregata in causa Gregorii Episcopi Turonensis, qui a Leudaste Comite falso apud Chilpericum Regem accusatus erat, quasi Fredegundi Reginae oblocutus esset de turpi consuetudine cum Bertranno Burdegalensi Episcopo. Ejusdem synod. meminit Fortunat. lib. 9. cap. 1. Brentacum vulgo Brenne en Champagne.

Dehinc adveniente Rege, data omnibus salutatione, ac benedictione accepta, rese- dit. Chilpericus sedit in concilio Episcoporum, prius salutatis Episcopis, & bene- dictione ab his accepta. Episcopi priusquam sederent in concilio se invicem salu- tabant his verbis, Deo gratias; Optat. lib. 1. adv. Donatist. (cap. 14.) Ii dixerunt talem causam Domino debere reservari. & dixit Secundus, sedete omnes: tunc di- catum est ab omnibus, Deo gratias, & sederunt. Episcopi benedicebant Principi vel majoribus, qui concilio aderant, hac formula, pax vobis; Crysoft. homil. 36. in 1. Corin- th. † 14. 20. Isidor. Pelus. libr. 1. epist. 122. Gregor. instr. lib. 6. cap. 5. ad me conver- fusi postulat, ut accepta benedictione discederet. Reges capita submittebant benedictio- ni Episcoporum; Hilar. Pift. lib. contr. Constantium, (cap. 10.) Osculo sacerdotes excipis, † quo & Christus est proditus: caput benedictioni submittis, ut fidem calces.

Tunc cunctis dicentiibus: non potest persona inferior super sacerdotem credi. Ri- culfus subdiaconus non est admissus in teitem adversus Gregorium Episcopum, quasi minores clerici non sint audiendi adversus Episcopum: laici quoque noui admituntur ad accusandum Episcopum, quia oppido eis infensi existant; can. laicos, can. laici, 2. qu. 7.

Restitit ad hoc causa, ut dictis missis in tribus altaribus, me de his verbis exue- rem sacramento. Et licet canonibus essent contraria, pro causa tamen Regis impleta sunt. Gregorius ex decreto synodi Episcoporum se purgavit de objectis sacramento post tres missas celebratas in tribus altaribus. Episcopo accusato, deficiente proba- tione, indicitur purgatio canonica per sacramentum super reliquiis sanctorum; can. Mennam, 2. qu. 5. quæ indicta est Gregorio per sacramentum dictis tribus missis in tribus altaribus, dicitur indicta contra canones, quod sacramento adjectum esset illud, quod sacramentum præstaretur post tres missas celebratas tribus in altaribus, quod erat novum & insolens: sed Gregorius paruit, ut sese Regi reconciliaret, quia age- batur causa Regis.

Jejunium cum omni domo sua celebravit. Riguntis Regina cum suis jejunat pro cau- Tom. XI.

sa Gregorii. Oratio cum jejunio adhiberi solita; Gregor. libr. 2. cap. 3. ex epistola Eugenii Episcopi ad Carthaginenses: *Dico tamen vobis valete, orate pro nobis, & jejunate.*

Tunc placuit omnibus sacerdotibus, ut sator scandali, inficiator Regiae, ac usator Episcopi, ab omnibus arceretur ecclesiis, eo quod se ab audientia subtraxisset. Leudastes Comes in synodo Brennacensi ab Episcopis excommunicatus ob contumaciam, quod fuga se subduxisset ab audientia id est judicio Episcoporum. Excommunicatio est poena contumaciae; *cap. cum non ab homine, de judicis.* Ait inficiator Regiae, id est obtrectator, qui detractione inficit, foedat, decolorat famam alterius; Petr. de Vineis libr. 1. epist. 21. *fam.e preloquium, qua frequenter in maximis virginibus aurium deflorat auditum.* Symmach. lib. 10. epist. 34. *qui summi loci judices decolorant.*

Ab hora tertia diei, revinctis post tergum manibus, suspensus ad arborem dependebat. Riculfus subdiaconus, vincitis post tergum manibus, suspensus ad arborem, questionis causa: suspendium ad arborem tormenti genus.

Extensus ad trocleas cædebat fustibus. Vario genere questionis tortus est Riculfus clericus, & cæsus fustibus, virgis lorisque duplicitibus, extensus ad trocleas. Troclea genus tormenti usu frequens in passione martyrum; de quo. & Gregor. infr. libr. 6. cap. 8. *In terra extenditur, ad trocleas virgis ac fustibus cæditur.* Idem lib. 7. cap. 32. Tunc Rex furore succensus iussit eos ad trocleas extendi, & foriſſime cedi. Troclea est rota, e qua funes suspenduntur, per quos rei in ſublime elevantur, inde precipites in imum mittuntur: extensi inter stipites questionis cauſa fustibus cædeban- tur; Gregor. infr. libr. 9. cap. 38. Nec mora extensi inter stipites eum vehementius cæderent: urinoltri trocleam vocant, nre Poulie, qua uitimur etiam ad suspendendam lampadem; Beda lib. 5. cap. 18. *pendente de super in trocleis magna lampade.*

Chlodoveus regnum acciperet, Leudastes ducatum. Riculfus clericus, inter tormenta confessus est, Fredegundi Regiae crimen adulterii objectum, ut ea amota, sublato Chilperico Rege, & aliis liberis, Chlodoveus regnaret, Leudastes ducatum regni obtineret, id est summam rerum administrationem: sic vocatur potestas ejus, cui summa rerum credita erat post Regem; Gregor. supr. h. libr. cap. 14. Meroveus inclusis fratribus omne capiat regnum. Tu vero ducatum totius regni ejus annis quinque tenebis.

Nam hic sub Eufronio Episcopo de pauperibus provocatus archidiaconus ordinatus est. Exinde ad presbyterium admotus recessit ad propria. Riculfus de pauperibus, id est unus e pauperibus, qui erant in matricula ecclesie, ad ordines promotus, archidiaconus ordinatus est, inde ad presbyterium, quia munus archidiaconi non erat perpetuum; Sidon. libr. 4. ep. 25. *archidiaconus, in quo seu gradu, seu ministerio multum retentus propter industriam, diu dignitate non potuit augeri, ne potestato posset absolvi.* Presbyter ordinatus ad propria recessit, id est in propriam ecclesiam, in qua ordinatus est, quia ordinatio non siebat sine certo titulo; can. neminiem, can. sanctorum, 70. dift.

Hic quasi jam esset Episcopus in domum ecclesie ingreditur impudenter, argentum describit ecclesie. Riculfus presbyter, Gregorio accusato apud Chilpericum Regem, spe episcopatus domum ecclesie occupavit, argentum ecclesie descripsit, inventario fe. argenti & rerum ecclesie confecto. Inventarium rerum vacantis ecclesie statim fieri solebat, ne res interim amoverentur; can. hec hujus, can. caritatem, 12. qu. 2. Et Episcopus eleitus ab initio solebat etiam confidere inventarium rerum ecclesie: immo & si uxorem haberet & liberos, rerum propriarum inventarium confidere tenebatur, ut pateret quid in bonis haberet tempore adepti episcopatus; can. de Syracusa- nx, 28. dift. Balsam. in can. 22. conc. Calced.

Illud ſepe suis familiaribus dicere erat solitus, quod hominem prudentem non aliter nisi in perjurii quis decipere possit. Sapiens perjurio plerumque decipitur, propter fidem quam praefat juriurando. Notat Riculfum presbyterum, quod perjurio gauderet. Eadem de turpitudine gloriatur Ballio leno apud Plaut. in Pleudol. (4. 5. & seqq.)

Conceptis hercle verbis satis certo scio.

Ego

Ego perjurare mavellem me millies,
Quam mihi illum verba per deridiculum dare.

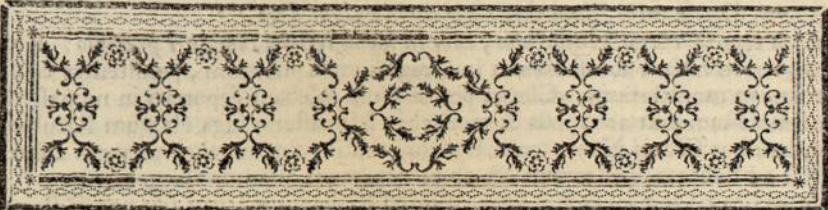
Cum consilio comprovincialium, eum in monasterium removeri præcipio. Riculfus presbyter ob falsam accusationem in Gregorium Episcopum, pœnitentiæ causa deportatus in monasterium. Clerici poenæ causa solebant deportari in monasterium, quod molestum erat abbatibus & monachis. Monasterio fuga elapsum Riculfum, intercedentibus Felicis Nannetensis Episcopi missis, circumvento perjuriis abbate accessisse ad Felicem Episcopum, & ab eo acceptum queritur Gregorius.

Intercedentibus Felicis Episcopi missis. Missi dicuntur legati seu nuntii Principis; Gregor. infr. libr. 8. cap. 18. compellentibus missis imperialibus. Idem dicuntur paſſim missi dominici: missi dicti eriam nuntii seu vicarii Episcoporum; Burchard. lib. **) 18. Illa autem si prior ad Episcopum aut ejus missum provocaverit. cap. 1. de frigid. & maleficiat. missi etiam dicti nuntii privatorum; Gregor. de mirac. martyr. lib. 1. cap. 44. Et ad Episcopum missos dirigunt, ut eis quid agant jubeat ordinare.

Igitur cum vale post synodum memoratam Regi jam dicto, ad propria redire vellemus. Finita synodo Episcopi discedunt vale dicto Regi. Abeuntes vale dicebant hoc verbo simplici, vale; Gregor. infr. lib. 6. cap. 5. Igitur Chilpericus Rex.. Parisius venire disponit. Ad quem, cum jam vale dicturus accederem: & infra: Hauſto que mero, vale dicentes, discessimus. Idem cap. 6. ejusd. libr. omnes stupefacti, & vale dicentes, cum magna admiratione ad propria sunt regredi. Cap. 50.

Non ante discedere placuit, nisi hunc virum libatis osculis linqueremus. Gregorius finita synodo Brinnacensi, cui aderat Salvius Albiensis Episcopus, non ante domum recedere sustinuit, quam eum salutasset libato osculo. Christiani solebant in occurſu ſe invicem salutare osculo pacis, id est in ſignum pacis & dilectionis, ſeu communionis ecclesiastice; Optat. Milevit. libr. 4. adverſ. Donatist. (cap. 5.) Nam & vos ipſi aliqui in perfunctoria ſalutatione oscula denegatis ſolita: & docentur multi, ne ave dicant cuiquam noſtrum. Hieronym. 3. adverſ. Rufin. (cap. 33.) Antequam ſanctus Epiphanius veniſſet Hierofolymam, & ore quidem & osculo tibi pacem daret: & inſtr. ut hereticum ſcriberet, quem osculis orthodoxum comprobavit & quæ ſalutandi formula ducta videretur ex ritu apoftolico; Paul. Rom. 16. 16. Cor. 1. † 16. 20. Cor. 2. 13. 12. Petr. 1. 5. 14. Saluare invicem in osculo sancto. Ait libatis osculis: oscula libare dixit, ut vini poculum libare pro haurire ſupr. hoc libr. cap. 20. Hi pocula poſcerent & vina libarent.

In atrio Brinnacensis domus. Atrium regiae vel augustae domus vel caſtri eſt ſpatium liberum, quod eſt ante edificium domus; Gregor. de vit. patr. cap. 7. de caſtro Lingonensi; ingressi autem portam caſtri, cum ad atrium perveniſſent. Idem infr. lib. 7. cap. 42. Nam ingrediente me atrium domus, vidi virum ſenem exhibentem arborem in manu ſua, quæ mox extenſis ramis omne atrium texit. Atrium eſt area ante aedes jacens, quam Græci αὐλὴν noſtri aulam vocabant; Augustin. libr. 2. quæſt. in exod. cap. † 177. num. 9. Sicut in lingua Latina invenimus aulea, quas Græci αὐλαῖς vocant: ita quam illi appellant αὐλὴν, noſtri aulam vocaverunt. Sed jam non atrium iſto nomine, ſed domus regia ſignificatur in Latina lingua, apud Grecos autem atrium: inde atriorum vel atrienſes servi, qui in atrio mediaſlinorum opera funguntur; l. 1. §. caupones, nautes caupon. Hortum officium eſt atrium ſcopis vertere, ſupelleſtilem mundare; Columell. de re rustic. libr. 12. cap. 3. cum iſſiſtere atriensibus, ut ſupelleſtilem exponant, & ferramenta deterſa nitidentur, atque rubigine liberentur. Cujac. obſerv. libr. 10. cap. 24. & ad l. 202. de V.S. Atrium ecclie eſt area circa eccliam, 40. paſſum in majoribus ecclieſis, 30. in capellis vel minoribus ecclieſis, intra quam confugientibus erat plena ſecuritas; can. ſicut, can. ſi quis in atrio, can. ſi quis contumax, can. quisquis, 17. qu. 4.

AD LIBRUM VI.

Cap. 1.

PUD Lugdunum synodus Episcoporum conjungitur, diversorum castrorum altercatione incidentis, negligentioresque judicio damnans. Conc. Lugdunense III. celebratum sub Guntrano Rege anno Domini 583.

Cap. 2.

Agathen urbem, qua in Gothorum regno sita est, advenierunt. Agathe est urbs Septimaniae, qua eo tempore erat adhuc dictoris Gothorum; Gregor. infr. libr. 8. cap. 28. Quibus de causis commotus Guntchramnus Rex, exercitum in Hispaniam desinat, scilicet ut prius Septimaniam, qua adhuc infra Galliarum terminum habetur, ejus dominationi subderent. Idem cap. 30. ejusdem. libr. Prior Septimaniam provinciam ditioni nostrae subdite, que Gallis est propinquia. Indignum est, ut horrendorum Gothorum terminus t̄ usque in Gallia sit extensus. Idem libr. 9. cap. 7. Goths vero propter superioris anni devastationem, quam in Septimania Regis Guntchramni exercitus fecit, in Arelatensem provinciam proruperunt. Septimaniam jam olim tradita Gothis; Sidon. libr. 3. epist. 1. vel Gothis credite, qui saperumero etiam Septimaniam suam fastidivit, vel refudunt, modo invidiōsi hujes anguli, etiam desolata proprietate potiantur: unde Septimania dicta est Gothia, quasi residua sedes Gothorum jam amissa Aquitania; Gregor. supr. libr. 4. cap. t̄ 46. Ibique Sigila, qui quondam ex Gothia venerat, multum laceratus.

Tunc ego Novigentum villam ad occursum Regis abieram. Novigentum, vel Novingentum, vel Nongentum, aliud est oppidum in Pertico, seu Perticensi pago, vulgo Nongentum Rotroci, Nogent le Rotrou; Guill. Brito de gest. Philipp. A. ad ann. 1189. apud Nongentum oppidum in Perticensi pago: aliud est cocomine Novientum vel Nongentum suburbanum Parisiorum in vit. S. Remigii: Villam vero Novientum in pago Parisiacor. locus celebrior sepultura S. Clodoaldi; gesta Franc. cap. 24. Noviento villa Parisiaci suburbanus depositus requiescit: c'est S. Cloud.

Ibique nobis Rex missorium magnum, quod ex auro gemmisque fabricaverat in quinqaginta librarum pondere, ostendit. Missorium est majus vas aureum vel argenteum, pretiosis gemmis distinctum, quod inter Reges & Principes doni causa mitti solebat; de quo Gregor. infr. libr. 7. cap. 4. Reliquos vero thesauros, qui apud villam Calam remanserat, in quibus erat missorium illud aureum, quod nuper fecerat, thesaurarii levaverunt. Aimoin. lib. 4. cap. 25. missorium aureum ex thesauris Gothorum. Missorium etiam dictum, quod oblatum erat ecclesiae a Principe vel optimate; Flooard. hist. Rem. libr. 1. cap. 4. missorium argenteum sex librarum.

Aureos etiam singularum librarum pondere, quos Imperator misit, ostendit, habentes ab una parte iconem Imperatoris pictam, & scriptum in circulo, Tiberii Constantini perpetui Augusti. Ab alia vero parte habentes quadrigam & ascensorem, continentesque scriptum, gloria Romanorum. A Tiberio Imp. Chilperico Regi dono missi sunt aurei singuli pondo librae auri, habentes ex una parte insculptam imaginem Imperatoris, ex altera quadrigam & vectorem: unde id genus nummi dicti quadrigati. Aurei Romani inscripti imagine Imperatoris; Cedren. in Nicoph. Phoca (num.

324.) νόμος δέ καὶ ἔθνος ὅντων πάντων χαρακτήρες Βασιλέως, εἰ μὴ τῷ σάβυῳ ἀλλοττοῖσι, δύναμιν ἐισθέρπυ, καὶ ἐχεν ισόπλουν. Cumque esset lege & confuetudine receptum, ut omnes nummi imagine alicujus Imperatoris notati, modo ponderi justo nihil decederet, idem valeren. Soli Imperatores Romani aureis nummis suam imaginem apponebant, Rex Persarum argenteis tantum. Primi omnium Francorum Reges, spreta imperii maiestate, nummos aureos sua imagine percusserunt; Procop. 3. de bell. Gothic. (cap. 33.)

Qui dato susceptoque de pace sacramento, pactionibusque firmatis, munerati regessi sunt. Pactum pacis inter Chilpericum Regem, & Childebertum filium Sigiberti Regis jurejurando firmatum: ut infr. libr. 7. cap. 6. pactum inter Charibertum, Guntranum, & Chilpericum Reges jurejurando pariter sancitum, hoc addito, ut

† Polieuctus martyr cum Hilario & Martino confessoribus esset perjurii vindex.

Cap. 3.

Lupus vero Dux Campanensis. Comites praeerant singulis civitatibus & pagis, Duces provinciarum, quae est synthesis plurium civitatum & pagorum; Gregor. infr. libr. 8. cap. 18. Nicetius per emissionem Eulalii a comitatu Arverno submotus duca- tum a Rege expetiit, datis pro eo immensis muneribus. Et sic in urbe Arverna, Ru- thena, atque Uetetica Dux ordinatus est. Idem libr. 9. cap. 7. Ennodius cum duca- tum urbium Turonicarum atque Pictave administraret, adhuc & Vici Juliensis, atque Benarna urbium principatum accepit.

† In lib. meo,
Polyeuctus.

Cap. * 4.

*Tutata infra urbis Lugduni Clavati muros conjugem sua, ad Guntiramnum Re- gem confugit. Rectius alii Codices Lauduni Clavati. Laudunum Clavatum urbs Campaniae, in qua Lupus Dux Campaniae conjugem in tuto posuit ab hostibus: e- iusdem meminit Fredegar. cap. 97. ad Laudunum clavatum nuncios dirigit. Aimoin. libr. 4. cap. 45. † Martinus per fugam elapsus, Laudunum Clavatum ingressus il- lic se reclusit. Flodoard. hist. Rem. libr. 1. cap. 14. Non modicam nec non earundem verbis in gest. rerum partem, ecclesia sancte Marie Lauduni Clavati, Remensis parochia castri, Franc. epi- ubi nutritus fuerat, tradidit. Sic dictum a Clabis populis, quasi urbs Claborum, tom. cap. 46. ut Virdunum dicta est urbs Claborum; Sigebert. ad ann. 1043.**) Odofredus ad ur- & in chron. bem quoque Claborum, que Virdunus dicitur, cum majori sancte Marie ecclesia incendit. Fredegar. cap.*

Iudeus quidam Priscus nomine, qui ei ad species coemendas familiaris erat. Hac 97. in corpor. etate Iudei maxime negotiationem exercebant in Gallia, & Syri etiam; de Syris Franc. hi. tor. Gregor. infr. lib. 10. cap. 26. Eusebius quidam negotiator, genere Syrus, datis mul- & in marg. tis muneribus, in locum ejus subrogatus est. Salvian. Gallus de gubern. Dei libr. 4. utriusq. lau- Consideremus solas negotiatorum & Syrorum omnium turbas, que majorem ferme datur Aim. civitatum universarum partem occupaverunt. Adeoque Syri per totum orbem sparsi 41. cap. 45. negotiationis causa; Hieronym. in Ezech. libr. 8. cap. † 27. vers. 15. & 16. usque attamen Aim. autem permanet in Syris ingenitus negotiationis ardor, qui per totum mundum lucri lib. 4. tam in cupiditate discurrunt, & tantam mercandi habent vesaniam, ut occupato nunc orbe eod. corpore Romano, inter gladios & miserorum neces, quarant divitias, & paupertatem peri- Franc. hi. tor. culis fugiant. Idem ad † Demetriadem, num. 7. negotiatoribus, & avidissimis mor- quam penes talium Syris. Hinc mulieres Syras, quod continentur ferant absentiam virorum, Duchesne, 41. diu absentium negotiandi causa, laudat Auguſtin. de adulterin. conjugiis libr. 2. cap. exhibet cap. 20. Et plurime pudicissime transigunt, & maxime Syre, quarum mariti negociandi in quibus ver- quæstibus occupati, juvenes adolescentulas deserunt, & vix aliquando senes ad ani- ba hæc des- culas revertuntur. Et ut apud Ravennam omnia perversa intelligantur, clericos fœ- derantur.

nerari, Syros psallere, per ludum scribit Sidon. libr. 1. epist. 8. Fenerantur clerici, Syri psallunt. Iudei etiam ut plurimum erant conductores vestigialium in Gallia; Cap. 5. Gregor infr. libr. 7. cap. 23. Presenti quoque anno Armentarius Iudeus, cum uno secte sue satellite, & duobus christianis ad exigendas cautiones, quas ei propter tributa publica Injurious ex vicario, ex comite vero Eunomius deposuerant, Turonis advenit.

Et hec dicens, aquam manibus porrigi jubet. Veteres discumbebant lotis prius manibus:

Plaut. in Amphitr. (2. 2. 170.)

Lavisti. Am. quid postquam lavi? Al. accubuisti.

Idem in Stich. (4. i. 28.)

Quam max, cocta est cœna? impransus ego sum. EP. abi intro ad me, & lava. Petron. in satiric. (cap. 31.) Tandem ergo discubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam insfundentibus; Gregor. ipse de vit. patr. cap. t. 5. Sigivaldus ut ablutis aqua manibus, merum dignaretur accipere deprecatur. Immo & convivæ manus lavabant ad singula fercula; Lamprid. in Heliogabal. quum t. tantum biberent per singula fercula, & manus, quasi comedissent, lavarent. Sidon. libr. i. epist. 11. Retrorsumque conversus, tamquam aquam manibus poscerem ... cubitum toro reddidi.

Quibus ablutis, facta oratione, accepto pane, gratias Deo agentes, & ipsi accepimus, & Regi porrexiimus. Benedictio mensæ ante refectionem antiqui moris est; Hieronym. ad Eustochium (de custodia virginitatis. epist. 22. num. 37.) Nec cibi sumantur, nisi oratione premissa, nec recedatur a mensa, nisi referatur Creatori gratia. Immo & veteres benedicebant singula fercula; Gregor. de mirac. martyr. libr. i. cap. 80. Dixitque vir ad presbyterum hereticum, si consenseris dictioribus meis, exerceamus hodie cachinnum, de hoc Romanorum presbytero, ut scilicet adposito ferculo, tuncelerius signare festines. Notatur virgo sanctimonialis, qua lactucam ori injeicit, omessa benedictione signo crucis, statim arrepta a dæmone; Gregorius Papa dialog. i. cap. 4. Quadam vero die una Dei famula ex eodem monasterio virginum hortum ingressa est, que lactucam conspiciens concupivit, eamque signo crucis benedicere oblitæ, avide momordit; sed arrepta a diabolo protinus cecidit.

*Rex vero ascenso equo Parisius est regressus. Priors Reges Francorum equo ut plurimum vèhebantur, etiam in solemní pompa; Gregor. lib. 2. cap. 38. de Chlodo-
doce I. Tunc ascenso equo, aurum argentumque in itinere illo, quod inter portam atrii & ecclesiam civitatis est, presentibus populis, manu propria spargens.*

Cap. * 6.

Fuit autem apud urbem Nicensem eo tempore Hospitius reclausus. Alii codic. legunt reclusus. Ejusdem meminit Ammon. lib. 3. cap. t. 39. Paul. Diac. de gest. Longobard. libr. 3. cap. 1. ex fide Gregorii.

*Constrictus catenis ad purum corpus ferreis, induito desuper cilicio. Hospitius reclusus ferreis catenis vinclitus, quas ad imum corpus gestabat, superjectit cilicium, ne appareret, sciens patribus displicuisse in monachis manifestam catenarum gestationem; de quibus Hieronym. ad Eustochium, (de custodia virginitatis epist 22. num. 28.) Viros quoque fuge, quos videris catenatos, quibus feminæ contra Apostolum tristes, hircorum barba, & nigrum pallium. Idem ad Marcum presbyterum: Quid facit sub tunica paenitentis regius animus? Catenæ, sordes, & come non sunt diademata signa, sed fletus: de iisdem Epiphanius in calce Panarii in expositione fidei Catholic. cap. 23. ἦτεπὲ δι, ὡς ἐφημερ., καὶ τὸ πλοῖον προέρεται, ὡς ποτὲ ἐδοξεν. Neque plus decoris habet, ut diximus, quod nonnullis visum est, cum vinculis collo inditis incedere. Plura de his Chrysostom. libr. 3. adv. vituper. vit. monastit. Gregor. Nazianz. orat. t. 12. Pallad. hist. Lausiac. cap. 52. (sect. 48. in Apollo abbatte). Theodo-
rit. de vit. Patr. cap. 3. t. 6. 24. Gregor. ipse de vit. patr. cap. 15. de Senoch. abbatte.*

††Loc. cit. ni- Cassian. †† collat. 8. cap. 3. Cæsarius de mirac. lib. 11. cap. 26. & trib. seqq.

bil. Plura de *Nihil aliud quam purum panem cum paucis dactylis comedebat. Hospitius reclau-
cœnobit. instit. sus vescebatur solo pane & aqua cum paucis dactylis: hi sunt fructus palmarum,
lib. 1. cap. 3. quos alii palmulas vel caricas vocant. Monachi alii vivitabant solo pane, & ole-
ribus, & leguminibus; Hieronym. epist. ad Paulin. de instit. monach. (epist. 58. al.
13. num. 6.) Sit vilis & vespertinus cibus, olera & legumina: interdumque pisci-
culos pro summis ducas delitiis. Idem ad Eustoch. (de custodia virginitatis. epist. 22.
num. 35.) Vivitur pane, leguminibus, & oleribus, que sale solo conduntur. Idem
Cassian. de instit. cœnobitar. libr. 5. cap. 23. Evagr. libr. 1. cap. 21. alii vivebant pa-
ne & aqua cum paucis dactylis.*

*In diebus autem quadragesime, de radicibus herbarum Ægyptiarum, quibus ere-
mite utuntur, exhibentibus sibi negotiatoribus alebatur. Holpitius in quadragesima
vivebat radicibus herbarum Ægyptiarum, quæ ei subministrabantur a negotiatori-
bus Massiliensibus. Inter monachos Ægyptios, alii vivebant pane, oleribus, &*

leguminibus, alii radicibus herbarum, unde βίσκοι id est pabulatores nomen; Evagr. libr. 1. cap. 21.

Non decimæ dantur, non pauper alitur. Hospitius reclusus cladem Galliarum per Longobardos prædictis, ejusque causam inter alias tribuit, decimarum detractioni. Hoc tempore vitio sæculi decimarum præstatio in desuetudinem abierat; ideo pro decimis instaurandis diligentius elaboratum conc. Matisc. II. can. 5. Moguntin. can. 38. de quo plura diff. jur. can. libr. 3. cap. 9.

Ipse vero imposito salutis signo, brachium sanitati restituit. Longobardi militis dextera, quæ librando gladium in caput Hosptii dirigit, signo crucis a sancto restituitur. A sanctis curationes fiunt imposito signo crucis; Gregor. infr. libr. 10. cap. 29. Interea ad sanctum Areedium cœperunt infirmi confluere, quos, manus singulis cum vexillo crucis imponens, sanitati reddebat.

Ille autem in eodem loco conversus, tonsurato capite fidelissimus monachus nunc habetur. Monachi tonsurati; Dionys. de hier. eccles. cap. 6. Epiphan. heret. 80. (art. 6.) Hieronym. epist. ad Sabinian. (num. 5.) Augustin. de oper. monach. cap. ult. Pallad. hist. Lausiac. cap. 21. Beda hist. lib. 1. cap. **) 13. & **) 20. libr. 5. cap. 22.

Igitur diaconus ex provincia illa Romam directus est, ut beatorum Apostolorum pignora, vel reliquorū sanctorum, quæ urbem illam muniunt, exhiberet. Ea ætate frequens fuit peregrinatio religionis causa ad limina Apostolorum; Sidon. libr. 1. epist. 5. Ubi priusquam vel pomeria contingenter, triumphalibus Apostolorum liminis affusus, omnem protinus sensi membris male fortibus explosum esse languorem. Beda hist. lib. 5. cap. 7. *Abeunte autem Romanum Ceadwalla successit in regnum Hun de stirpe regia, qui cum triginta septem annis imperium tenisset gentis illius,* & ipse reliquo regno, ac junioribus commendato, ad limina beatorum Apostolorum Gregorio pontificatum tenente profectus est... *Quod his temporibus plures de gente Anglorum, nobiles ignobilesque laici & clerici, viri ac famine certatum facere consueverunt.* Theodulf. Aurelian. epist. **) ad Modoinum de exilio suo:

Oratum hac Turone, Romam petit inde reversa.

Inde Romei dicti qui voti causa Romam peterent; Odo Cluniacens. vit. S. Gerald. Comitis lib. 1. cap. 27. Cum vero deinceps quosdam Romeo sibi notos obviam reperisset: & cap. 29. ejusd. libr. Nam sicut illic mos est, lucrosum nimis nauium a Romaeis expectabat. Ob id variae constitutiones a Gregorio & aliis Pontificibus editæ pro securitate & immunitate peregrinorum Romam euntium; can. si quis Romipetas, & dd. seqq. 24. qu. 3. Constitutionem Gregorii laudat continuator Beda lib. 2. cap. 26. præmissa oratione Pontificis super ea habita ad Cardinales: Securi peregrini insuetas viarum terebant orbitas, letique per urbem antiquis oculis pascebant miraculsi, cantantes donis factis repatriabant, &c. Et quia obtenuit Turonicæ vel Romanæ peregrinationis potentiores novos census a colonis suis exactitabant, id veuit syn. Cabilonens. II. can. 45. & quia multis peregrinatio erat occasio vagandi, idecirco statutum, ne quis Romam iret sine licentia sui Episcopi, vel ejus vicarii; conc. Salegunstad. can. 16.

* *Quo salutato ac deosculato.* Osculum salutationi conjungi solebat pro simplicitate sæculi; Augustin. quæst. in genef. cap. 87. *Consuetudinis quidem fuit, maxime in illa simplicitate antiquorum, ut propinqui propinquos oscularentur,* & hoc hodie fit in multis locis. Optat. Milevit. lib. 4. (cap. 5.) *Nam & vos ipsi aliqui in perfunctoria salutatione oscula denegatis solita.*

* *Seseque his qui sancto viro de naucleris amici essent commendari depositit.* Diaconus Andegavensis, apud Nicæam urbem salutato Hosptio recluso, navigio inde Romam petitus a sancto viro petiti se commendari naucleris, id est gubernatoriis navium, qui ejus amici essent.

Adsumptaque oleo benedictione sanctificato. Hospitius reclusus mutum & surdum natum curavit oleo signo crucis benedicto: eodem oleo cæcum curatum subjungit Gregor. Tunc cum oleo benedicto super oculos ejus, crucem sanctam faciens, ait † Et paulo post de muliere obsessa: atque ex oleo sancto crucem fronti ejus imposuisset.

Gratia curationum fulsere patres ascetici, ut Hospitius hic, Maxentius & alii, de quibus dictum est supr. lib. 2. cap. † 37. quibus addatur Beda libr. 3. cap. 15. Qui benedicis illis, ac Domino commendans, dedit etiam oleum sanctificatum, &c.

Vocavit ad se præpositum monasterii. Hospitius reclusus, sentiens se morti proximum, vocavit præpositum monasterii. Præpositus monasterii est idem qui prior, qui præst monasterio sub abbate, Græcis hysque; synod. Nicæn. II. can. † 14.

Et mitte nuncios ad Episcopum civitatis, ut veniat ad me sepeliendum. Hospitius reclusus, sentiens se morti proximum, vocavit ad se præpositum monasterii, & per eum, seu ejus nuntium, commendavit sepulturam suam Episcopo civitatis. Hic fuit Eustasius Episcopus, qui audita morte advenit, & sancti corpus sepultura mandavit, ut mox subjungit Gregor. *Adveniens autem Austadius Episcopus, beatum corpus studioſiſſime sepulturæ mandavit.*

Cap. 7.

Eo tempore Ferreolus Ucetenſis Episcopus, magna vir sanctitatis, obiit. Ferreolus Uceticensis Episcopus filius Ansberti senatoris & Blitildis, ea fuit filia Chlotarii I. Episcopus Uceticensis successit Firmino patruo suo.

Regium de episcopatu præceptum accipit. Mortuo Ferreolo Uceticensi Episcopo, Albinus per Dinamium rectorem provinciæ, citra Regis consilium, seu consensum, suscepit episcopatum, quo intra tres menses morte sublato, Jovinus regium de episcopatu præceptum accepit; quia ea aetate Episcopi non adfumebantur sine præcepto Regis: sed præventus est a Marcello, qui a comprovincialibus consilio Dianii Episcopus ordinatus est, & tandem muneribus vicit apud Regem.

Cap. 8.

Obiit Eparchius reclusus Engolismenſis. Eparchius reclusus apud Engolismam vita sanctitate claruit. Is fuit de genere Comitum Petrocoriensium; ejus gesta apud Sur. 1. jul. vulgo S. Cibar.

Et judicibus plerumque, ut culpabilibus ignoscerent, dulcedine profusa, imperavit potius, quam rogavit. Eparchius reclusus pro reis damnatis sibi intercedebat apud judices. Passim numerantur intercessiones monachorum pro damnatis, vel oppressis; Chrysost. homil. 17. ad Antiochen. Cassian. collat. 1. cap. 20. collat. 14. cap. † 4. de quo in asceticis.

Cap. 9.

Quodam vero tempore, dum pro furto quis ad pendendum deduceretur. Laqueus seu suspendium poena furti; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 1. cap. 21. *Quodam loco unus propter furti scelera comprehensus, & atque graviter verberibus actus, ductus est ad patibulum, ut condemnaretur suspensio.* Innoceat. III. in cap. ex litteris, de excess. prælat. In quorum praesentia prædictus fuit suspensus. Senec. epist. 7. Latrocinium fecit alius: quid ergo meruit? Ut suspensatur. Famosi latrones his locis, ubi grassati sunt, furca figendi; l. capitalium, §. & penulti. ff. de pœn.

Dum se cerneret morbo regio calculoque gravissime satigari. Regius morbus, est morbus caducus seu comitalis; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 27. *Ipse vero Ruccolenus ulteriore ripam aggressus, morbo confessim regio sauciatur.*

Cap. 10.

Qui tonsuratus, gradus quos clerici sortiuntur ascendens, post 40. dies migrante sacerdote successit. Badegisilus major domus regiae, designatus Episcopus Cenomannensis, vivo adhuc Domnolo tonsuratus, & intra paucos dies promotus ad omnes ordines, paulo post migranti Episcopo successit. Hoc factum contra canones, manu regia.

Qui ponentes ad fenestram absida cancellum, qui super tumulum cujusdam defuneti erat. Fures basilicam B. Martini ingressi sunt per fenestram vitream absidæ, nitentes in altum per cancellum tumuli cujuspam defuneti. Absis vel absida erat pars anterior basilicæ; Gregorius supr. lib. 2. cap. 16. in ante absidem rotundam, habens ab utroque latere assellas eleganti constructas opere. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 63. Denique in latere basilice, id est in pariete, qui a parte erat oratorii, in absida collegit, prestatans Domini misericordiam, quid juberet de martyre revelari. Anastas. in Benedict. III. & impetu facto absidam, in qua Episcopi psallentes residebant cum clero, & leones veluti ferociſſimi conſcenderunt. Tumuli sanctorum vel majorum cancellis includebantur, ut sepulcrum S. Petri; Gregor. de mirac. martyr. lib.

lib. † 1. cap. 28. *Hoc enim sepulcrum sub altari collocatum valde rarum habetur. Sed qui orare desiderat, reseratis cancellis, quibus locus ille ambitur, accedit super sepulcrum.* Idem de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 2. *Accessi autem ad tumulum sancti, ac per lignum cancelli linguam impeditam traxi.* Cancellis inclusus videbatur lectulus B. Martini: sic vocant nudam humum, in qua cubabat apud Condatensem vicum; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 1. cap. 35. *Quidam ex nostris lignum venerabile de cancello lectuli a monasterio sancti, me nesciente, detulerat.* Idem libr. 2. (de mirac. ejusd.) cap. 19. *Prostratusque ad ejus lectulum nocte tota lachrymis & orationibus deducta, immobilis madefecit terram fletibus, teputique suspiriis ejus venerabile lignum cancelli.*

Ac de hospitali eorum argentum communitum, & pallia sunt extracta. Hospitale hic pro hospitio, sive capona, in qua latebat argentum & aliae res, quæ furto subreptæ erant e basilica sancti Martini. Alias hospitale pro xenodochio peregrinis Aimoin. lib. excipiendis destinato; Gregor. de mirac. libr. 1. cap. 53. *idemque apud basilicam* **) 3. cap. 45. *sancti martyris Marcelli hospitale habebat, ab abate loci virtus stipendia capiens.*

Apud Massiliensem vero urbem Dinamius rector Provincie. Dinamius fuit rector Cap. 11. Arelatenensis provinciæ, quæ ab eo tempore simpliciter Provincia diæta est; Gregor. supr. h. lib. cap. 7. *Albinus ex praefecto per Dinamium rectorem Provincie extra Regis consilium suscepit episcopatum.* Adhuc tamen eadem non desit vocari Arelatenensis provinciæ; Gregor. lib. 4. cap. 39. *Et Amo quoque Arelatensem debellavit provinciam.* Idem libr. 8. cap. 30. *Hac audiens Rex Leudegisilum in locum Calumniost cognomento Ægilanis Ducem diligens, omnem ei provinciam Arelatensem commisit.* Massiliensem vel Arelatensem provinciam promiscue accipere videtur Gregor. infr. lib. 8. cap. † 43. *Nicetius Arvernus rector Massiliensis provincie.*

Domas ecclesiæ adprehendunt, ministeria describunt, regestoria referant, promptuaria expoliant, omnesque res ecclesiæ, tamquam si jam mortuus esset Episcopus, pervadunt. Pulio Theodoro Episcopo Massiliensi, clerici ejus ecclesiæ, quasi jam mortuo Episcopo, res omnes ecclesiæ occupant, ministeria describunt, id est vasa ecclesiastica, regestoria referant, id est regesta ecclesiæ. Regesta sunt tabularia, seu archiva, quibus continentur codices seu instrumenta vel acta Principis, reipublicæ, universitatis, vel ecclesiæ: his usus conscribendis vitis aliquot Principum Vopiscus; testis ipse de se in Probo: *Usus etiam ex regestis scribarum porticus porphyretice.* Alias regestum est locus, ubi gaza regia seu ararium habetur; Gregor. infr. lib. 9. cap. 9. *Pueri vero, qui missi a Rege fuerunt ad requirendas res ejus, tanta in thesauris illius reperirent, quanta nec in ipsi ararii publici regesto poterant inveniri.* Idem cap. 10. ejusd. lib. *Multitudo autem auri, argentei, ac diversarum specierum, in ejus regestis reperta est.* Idem cap. 34. ejusd. libr. *Et ingressa in regestum, reservavit arcam monilibus ornamentiisque preciosis resertam.* Promptuaria expoliant, id est cellaria; de quo dixi supr. lib. 5. cap. 1.

Gundulfum ex domestico Ducem factum. Gundulfus ex domestico, id est comite domesticorum, a Childeberto Dux factus. Domesticus est comes domesticorum, qui in palatio adscripti sunt custodiæ Imperatoris; Suidas δούλους οἱ τὸν παραιον ἴτιναι, οἱ κατὰ πουαῖς οἰνουαῖς σπεστῶται. Qui præter illis comes domesticorum; Gregor. supr. lib. 2. cap. 9. *Eodem tempore Castinus domesticorum comes, expeditio ne in Francos suscepit, ad Gallias mititur.* Dignitatis causa praefectus domesticorum μέγας domesticus dictus; Nicet. in Joanne Comneno (cap. 3.) μέγας μηδείς δούλους: magnique domestici honore ornatus. Et ibid. cap. 11. circa fin. ὁποδάνης μέγας δούλους Iωάννης: monitu Joannis magni domestici. Willelm. Tyr. de bell. sacr. lib. 2. cap. 5. *Et megadomestici dignitate, quem nos majorem senescalcum appellamus.* Inde domesticatus est dignitas ejus, qui præst domesticis seu custodibus corporis; Gregor. supr. lib. 2. cap. 8. *Gaudentius pater . . . a domesticatu exorsus militiam, usque ad magisterii equitum culmen proiectus est.* Praefectus domesticorum passim simpliciter domesticus; Gregor. infr. lib. 10. cap. 15. *Adfuit autem diebus illis Flavianus nuper domesticus ordinatus.*

Dum diversa inter se super altarium conferunt, recedentes ab altario salutatorium ingrediuntur. Gundulfus Dux & Dinamius, dum diversos inter se ferunt sermones intra altarium id est sanctuarium seu spatiū, quod est circa altare, recedentes ab altario, salutatorium ingrediuntur. Salutatorium est hospitium seu metatum Episcopi, proximum basilicæ, Græcis ἀποδέσιν, de quo dixi supr. lib. 2. cap. 21.

Tunc reseratis tam portarum quam sacrarum edium valvis, ingrediuntur utrique civitatem, Dux scilicet ♂ Episcopus, cum signis ♂ laudibus, diversisque honorum vexillis. Capto Dinamio Gundulfus Dux & Theodorus Episcopus Massiliensis una solemni pompa urbem ingressi cum signis, id est signorum ecclesiæ sonitu. Signa sunt campanæ ecclesiæ, inde nomen, quod signentur baptismo, id est oleo & christate, & nomen eis imponatur; Helgald. in Roberto R. de capella regia: *Signa quinque. Unum ex his satis mirabile, in quo undecim millenaria metalli, ♂ sexcentæ libra fuerunt, cui inprimi jussit signum baptismi † de oleo ♂ christate facti, si- eut ordo deposit ecclæsticus, ♂ ut vocaretur Robertus attribueret Spiritus sanctus: vel etiam signa hic accipe pro signis crucis, quæ a clero præferuntur, cum solemni- ter occurrit Principi; Gregor. lib. 10. cap. 9. Ebracharius vero usque Venetas ur- bem accessit. Miserat enim ad eum obviam Episcopus Regalis clericos suos cum cru- cibus ♂ psallentio, qui eos usque ad urbem deduxerunt. Ait cum laudibus, id est cum variis plausibus & adclamationibus: laudes sunt adclamationes, quæ fuit Prin- cipi imperium vel regnum, vel Episcopo pontificatum ineunti; Gregor. libr. 5. cap. 30. de Tiberio II. Imp. Dehinc induitus purpura, diadema coronatus, throno im- periali impositus, cum immensis laudibus imperium confirmavit. Idem infr. hoc lib. cap. 30. Igitur celebrato iustitio, Mauricius induitus diadema ♂ purpura, ad cir- cum processit. Adelamatisque sibi laudibus, largitis populo muneribus, imperio con- firmatur. Cum signis vexillis & laudibus variis linguis Guntrano Regi obvia occur- rit plebs Aurelianensis; Gregor. libr. 8. cap. 1. Processitque in obviam ejus im- mensa populi turba, cum signis atque vexillis, canens laudes, &c. Theodorus Epis- copus Massiliensis a civibus cum magna laude suscepimus; Gregor. ipse infr. hoc cap. Episcopus vero ad Regem deductus, nec culpabilis inventus, ad civitatem suam re- dire permisus, cum grandi est a civibus laude susceptus. Signa id est crucis & ve- xilla præferuntur a sacerdotio in solemnibus litaniis vel pompis. Constantinopoli commota seditio, ducibus quibusdam presbyteris, quorum unus imaginem Christi, alter signum crucis, alias sacramentum vexillum in forum attulit; Nicet. in Alexio Com- nen. cap. 6. οὐ τὸν ἑρόν ἐκτυπῶ τὸ Χριστὸν ἐπ' αὐτοῦ ἐγεγνῶ, οὐ καλλίτελπα συν- πορ ἐπωλεῖσθαι, οὐ ἐπερο σημεῖαν ἐρεψαί ἀνωμόστας, οὐ γλάγος μύιας τὰς σαυταὶς ἐπε- πέσαντο. Et quidam sacerdos Christi imagine in forum allata, alter cruce in tergum sublata, alter sacro vexillo arrepto, seditionis attraxerunt ut Cæcias nubes.*

Quorum caput Anastasius abbas ♂ Proculus presbyter erant. Principes seditionis commotæ adversus Theodorum Episcopum Massiliensem, fuere Anastasius abbas, (is fuit abbas S. Victoris) & Proculus presbyter. Caput seditionis dicitur hic, ut caput belli supr. lib. 5. cap. 2. Godinus autem, qui a sorte Sigiberti se ad Chilpericum transtulerat... caput belli istius fuit.

Multi tamen eorum per idoneos fideiussores dimissi, ad Regem jussi sunt ambula- re. Rei soluti datis fideiussoribus judicio siti: fideiussor judicio siti admittitur, et iam in criminalibus causis; 1. si adulterium, in fin. ff. ad leg. Jul. de adulter. Gre- gor. infr. lib. 8. cap. 7. Discedentes itaque a Regis præsentia, cautiones ♂ fideiusso- res dederunt, ut decimo calendas mensis novi ad synodum convenient. Idem cap. 12. ejusd.lib. Episcopum vallat, fideiussores requirit, ♂ ad præsentiam Regis Gunt- chranni direxit: ut scilicet ad synodum, que Matronea futura erat, quasi ab Epis- copo dammandus † adesset. Idem eod.lib.cap.43. Antestius vero acceptis fideiussori- bus ab Episcopo, ut in præsentia Regis adesset, Sanctonas venit: & infra: Et sic datis fideiussoribus de præsentia sua ante Regem, in civitatem ingredi permisus est. Idem de glor. confess. cap. 71. ♂ dicto citius convenitur Episcopus, datisque fidei- ussoribus in præsentia Regis adiicit. Idem infr. hoc lib. cap.12. datis fideiussoribus Tolosam dirigitur.

At ille ira commotus, jubet contra fas religionis, ut Pontifex summi Dei arctatus vinculis sibi exhiberetur. Guntranus Rex Theodorum Massiliensem Episcopum contra fas jubet vincatum sibi exhiberi. Episcopi dicunt causam soluti, illustres in criminalibus causis audiuntur sedentes; l. 3. in fin pr. vers. eo, qui in crimen, C. ubi senator, vel clariss. Sidon. lib. 1. epist. 7. de Arvando: Arvandus jam tunc infelici impudentia concito gressu mediis prope judicium sinibus ingeritur.

Advenit festivitas dedicationis oratorii ruris suburbani. Dedicatio ecclesiae vel oratorii fit solemnis ritu per Episcopum; Sidon. libr. 4. epist. 15. Epulum multiplex, et capacissima lecternaria para... ad te venitur, quippe postquam omnibus tempus futura dedicationis inclauruit. Nam baptisterium, quod olim fabricamini, scribitis posse jam consecrari. Ad quae festa vos voti, nos ministerii, officii multos, fidei totos causa sollicitat.

* *Ipsumque super miserabilem imponentes caballum. Caballus est vilior equus, vel equus fagmarius; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 1. cap. 36. Crederes eos futibus agi, aut invitatos contra possibilitatem caballorum suorum currere cogi. Idem lib. 4. de mirac. ejusd. cap. 35. Exiliensque de caballo, in quo sedebat, pedes nostros arripuit. Idem libr. 3. (de mirac. ejusd.) cap. 33. In Burdigalenſi autem regione, hoc anno gravis caballorum exstitit morbus: & iufra addiderunt, ut de clave ferrea, que ostium oratorii recludebat, characteres caballis imponerent. Inde feretrum caballarium pro vehiculo, quod trahitur caballis; Beda libr. 4. cap. 6. Etenim usque hodie feretrum ejus caballarium, quo infirmus velli solebat, servatum a discipulis ejus.*

* *Cumque per Aquensem preterirent urbem, Piencus Episcopus loci. Piencus Aquensis Episcopus: Pientium vocat Aimoin lib. † 3. cap. 46.*

Cap. 12.

Regnovaldo Duce fugato, Petrogoricum pervadit. Petrogoricum civitas Petrogoriorum, Perigueux. Olim Vesunna; itinerar. Antonini (De Aquitania in Gallias) Aginnum excisum, Trajectus, Vesunnam. Inde Petrogorii Vesunni; Sidon. libr. 8. epist. 11. Quid agunt Nitiobriges, quid Vesunni tui? Petrogorii Aquitaniae secunda populi; idem libr. 7. epist. 6. Burdegala, Petrogorii, Rutheni, Lemovices, Gabalitani, Helusani, Vasates, Convene, Ausenses. Regnovaldus fuit Dux Aquitaniae sub Guntrano Rege; de quo memini rer. Aquitan. libr. 6. cap. 10.

*Ex quo sacramento, Aginnum pergii. Aginnum civitas secundae Aquitaniae amoenissima ad Garumnam flumen sita: veteribus Aginnum Nitiobrigum, quia est caput Nitiobrigum. Nitiobriges sunt Aginenses: male Antobroges Plinio libr. 4. cap. 19. Rursum Narbonensi provincia contermini Rutheni, Cadurci, Antobroges, Tarneque amne discreti a Tolosanis Petrogori. Recte Nitiobriges restituit Scaliger in ***). Auson. libr. 2. cap. 10.*

Basilicam sancti martyris Caprasii expetiit. Uxor Regnovaldi Ducus audiens Petrogorium & Aginnum, quae urbes erant ditionis Guiftrani Regis, a Desiderio Duke redactas in potestatem Chilperici Regis, pulso Regnovaldo, praesidii causa expetiit basilicam S. Caprasii martyris, quae est apud Aginnum. Caprasius martyr, una cum B. Fide virgine Aginni martyrium passus sub Maximiano; martyr. 20. octobris, & haec est basilica in ejus honorem illic posita a Dulcidio Episcopo Aginensi, ex gest. martyrii Capras. apud Surium 20. octobr.

Ibique iterum in basilica sancti Saturnini ingressa residebat. Regnovaldi uxor pulsa e basilica S. Caprasii perfugit basilicam S. Saturnini, quae est apud Tolosam: eandem latuisse in basilica S. Mariae Tolose refert Gregor. libr. 7. cap. 10. Rigunthis vero in basilica S. Mariae Tolose, in quam Regnovaldi uxor (cujus supra memini- mus) Chilpericum metuens consugerat, residebat. Ecclesia sancti Saturnini est ex-empta, insignis collegio canonorum regularium, unde canonicam † sancti Saturnini vocat Gregorius VII. libr. 9. epist. 29.

† In lib. meo,
canoniam.

Bladastes vero Dux in Vasconiam abiit, maximamque partem exercitus sui ami- sit. Bladastes Dux Vascones e jugis Pyrenæi crebris excursionibus Novempopoloniae infestos, bello aggressus, maximam partem copiarum amisit. Vasconia nomi- ne hic accipio veterem Vasconiam seu Vasconum Iedem, quæ erat in Pyrenæi jugis;

Plin. lib. 3. cap. † 3. *Perque Pyreneum Cerretam, dein Vascones.* Nondum ea pars Aquitanæ, quæ jacet ad imum Pyrenæi, quæ postea Vasconia nomen accepit a Vasconibus, qui eam occuparunt, desierat vocari Novempopulania, eratque in ditione Regum Francorum; testis ipse Gregorius libr. 2. cap. 25. *Maxime tunc Novempopulana, gemineque Germanie urbes, ab hac tempestate depopulatae sunt.* Hic postea secutus est partes Gundobaldi, quo extincto, ope Gregorii nostri in gratiam rediit cum Guntrano; de quo Gregor. infr. libr. 7. cap. 34. & libr. 8. cap. 6.

Cap. * 13. *Et diem, in quo ad sponsalia donanda conjungerent, male suasus frater indicit.* Dies a Lupo indicitur ad sponsalia donanda, id est contrahenda, quia diem sponsalium fiebant dona inter sponsum & sponsam. Et hoc est donum, quod Francis & aliis dicebatur morganegiba, donum matutinale, quia fiebat mane ante nuptias; Gregor. infr. lib. 9. cap. 20. tam in dote quam in morganegiba (hoc est matutinali dono.) Feuditis morganatica; † 2. feudor. 29. Albertus Argentinens. in chronic. (ad ann. 1278.) cui sorori dominium de Kiburg, quod ipse Rex sibi retinuerat, morganatico jure donavit.

Cap. 14. *In Parisiaco vero termino verus sanguis ex nube defluxit, & super vestimenta multorum hominum cecidit, & ita tabe maculavit, ut ipsi propria indumenta horrentes abnuerent. In agro Parisiensi sanguis de caelo decidit, & ita veste maculavit, ut qui gestabant horrore eas abjicerent. Maculae sanguinis, que vestibus herebant, vulgo dicebantur lepræ, id est maculae veltum; Witichindus Saxon. hist. libr. **) 3. Peracta cede barbarorum eo anno prodigiosa res apparuerunt, notæ scilicet crux in vestimentis plurimorum, fuerunt & qui lepras vestimenta interpretarentur, eo quod subsequens lepra multos mortales corrumperet.*

Cap. 15. *Burgundio quasi annorum viginti quinque, id est proximus ætati 25. annorum: quasi idem sonat ac fere; de quo dictum est supr. libr. † 5. cap. 19. sic & Gregor. de vit. patr. cap. 8. cum primum litterarum elementa cœpissent agnoscere, & essent quasi octavi anni aevi. Idem infr. libr. 9. cap. 24. audivit Leuvielius quasi hic Episcopus ei consilium dedisset.*

Quod ego abnui, quia canonibus non convenire cognovi. Felice Nannetensi Episcopo gravius ægrotante, Burgundio ejus nepos, qui erat fere annorum viginti quinque, accessit ad Gregorium Episcopum Turonensem, qui est Metropolitanus Britannæ, & petiit ab eo tonsuratum, in locum avunculi, qui adhuc superstes erat, Episcopum consecrari: quod abnuit Gregorius, quasi canonibus contrarium. Ex Nicen. synod. can. 8. viventi Episcopo non potest adjungi alias Episcopos, ne ecclesia scindatur in diversos Episcopos, & unum corpus diversa capita habeat, monstrum simile, & Episcopo non licet sibi successorem eligere; conc. Antioch. can. 23. can. Episcopo 3. 8. qu. 1.

Habemus scriptum in canonibus, fili, non posse quemquam ad episcopatum accedere, nisi prius ecclesiasticos gradus regulariter fortis. Burgundio postulante a Gregorio, ut tonsuratus mox in locum Felicis Nannetensis Episcopi avunculi in Episcopum ordinaretur, Gregorius ei dixit, non posse quemquam in Episcopum ordinari, nisi prius ad singulos sacros ordines regulariter promotus fuerit, id est servatis intervallis; Zosim. ad Isichium epist. 1. Si officia facularia principem locum, non vestibulum actionis ingressis, sed per singulos gradus examinatis, temporibus deferrunt; quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in celesti militia, quæ propensius ponderaria est, & sicut aurum repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret, cum tyro ante non fuerit, & prius velit docere, quam discere? Adjucat in domini castris, in lectorum primitus gradu divini rudimenta servitii; nec illi viile sit exorcistam, acolythum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri; nec hoc saltu, sed statuis majorum ordinatione temporibus. Jam vero ad presbyterii fastigium talis accedat, ut & nomen etas impleat, & meritum probitatis stipendia ante acta restentur. Jure inde summi Pontificis locum sperare debet; can. ii officia, 59. dist. Et hoc est quod repetit Gregorius: Tu ergo, dilectissime, revertere illuc, & pete, ut ipse te qui elegit debeat tonsurare. Cumque presbyterii honorem acceperis, ad eccl-

clesiam assidius esto. Et eum cum Deus migrare voluerit, tunc facile episcopalem gradum ascendes. Sicut honores civiles deferuntur gradatim & per ordinem; l. ut gradatim, f. de mun. & honor. l. i. C. de offic. magistr. offic. ita & sacerdotium per singulos gradus probatis deferri debet.

Cui Nonnichius consobrinus, Rege ordinante, successit. Nonnichius succedit Felici Nannetenisi Episcopo: ejusdem meminit Gregorius de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 27. Adveniente autem festo beati Martius Nonnichius Nanneticorum Pontifex, ad basilicam sancti advenit. Ejusdem meminit & Gregor. lib. 8. cap. 43.

Ab oratorio puellam abstraxit. Bappolenus desponsatam habebat neptem Felicis Nannetenisi Episcopi: sed eo de nuptiis dissimilante, id est nuptiis moras nocte, hic puellam vi abduxit ab oratorio, id est a monasterio puellarum, ubi ab avunculo posita erat securitatis causa. Monasteria utriusque sexus dicuntur oratoria, quia monachi non habebant ecclesiam, sed oratorium tantum, in quo non erat conveniens populi; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 1. cap. 16. Similiter in predicta urbe (Ravenna) dum Placidus procurator desperatus a medicis, ad illud puellarum oratorium sibi vicinum confugeret, & in atrio decubaret.

Interea oritur intentio inter illum & Phatiren ex Iudeo conversum, qui jam Regis filius erat ex lavacro. Intentio id est contentio orta est inter Priscum Judaeum, & Phatiren ex Iudeo conversum, qui erat filius seu filiolus Chilperici Regis, ut ab eo susceptus de baptismio. Chilpericus enim multos Judeos baptizari praecepit, & quibus plures suscepit de sacro fonte baptismi, ut prefatus est Gregor. hoc cap. Intentio pro contentione; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 81. Quid longis sermonationum intentionibus fatigamur? Idem infr. h. libr. cap. 38. In qua ecclesia in tantum pro episcopatu intentiones & scandala orta convaluerunt. Idem infr. libr. 7. cap. ult. metuimus nunc, ne & aliis in hac intentione careamus. In libris juris intentio est actoris petitio, quæ fit in jure & judicio; l. si quis intentione, ff. de judic. §. si minus, inst. de act. l. generaliter, de except.

Cumque die sabbati Priscus preinctus orario, & nullum in manu ferens ferramentum, Mosaicas leges quasi impleturus secretiora competenter. Hic locus expositus est supra libr. 3. cap. 5.

Mittit nuncios Comitibus, Ducibusque, & reliquis agentibus. Agentes sunt actores seu officiales; Gregor. infr. lib. 7. cap. 42. Sed agens domus illius resistere fortiter caput.

Rex igitur Chilpericus pervasis civitatibus fratri sui, novos Comites ordinat, & cuncta jubet sibi urbium tributa deferri. Chilpericus Rex Desiderii Duci opera Petrogorium, Agitium, & alias civitates Aquitaniae, quæ parebant Guntrano fratri, invasit; de quo supr. hoc libr. cap. 12. his invasis novos Comites imposuit, & cuncta earundem civitatum vectigalia fisco suo jussit inferri.

Ex hoc jubet Rex omnes custodias relaxari, vinculos absolviri, compositionesque negligentum fisco debitas precepit omnino non exigi. Ob nativitatem filii, a Chilperico Rege vinciti soluti, & reliqua vectigalia remissa. Idem Aimo. libr. 3. cap. 54. A Constantino ob Crispi & Helenæ partum indulgentia criminum tributa omnibus, praterquam beneficis, homicidis, & adulteris; l. i. C. Th. de indulgent. crim. l. & i. C. de pæn. In natali liberorum Regis servi tres in unaquaque villa fiscali manumitti, & vinciti absolvi soliti; Marculfi form. libr. 1. form. 39. & libr. 2. form. ult. Compositiones vocat vectigalia vel tributa, quæ fisco penduntur, quia pro modo prædiorum componuntur seu describuntur: alias compositio est multa seu pena pecunaria; conc. apud Theodon. villam, (sub Paschal. I. can. 1.): Et trecentos solidos cum sua compositione, & episcopalis bannis & Episcopo componat. Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 4. cap. 26. affirmavit Rex, quosdam ex his, qui absoluti fuerunt, ad se venisse, compositionemque fisco debitam, quam illi fredum vocant, a se fuisse reis indultam. Alias compositio pro cura seu curatione, ut compositio lychini seu lucernæ; eidem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 104. Ille autem, cui hoc erat officium contueri ad ejus compositionem.

Cap. 16.

Cap. 17.

Cap. * 19.

Cap. 22.

Cap. 23.

+ L. i. quæ loquitur de maleficiis, homicidis, & adulteris, existat in C. Th. In C. vero Justin. eod. tit. est l. 16. V. si faciunt.

Cap. 24.

Ut Regum istorum mos est, crinium flagellis per terga demissis. Gundobaldus, qui sese dicebat filium Chlotarii Regis, nutritus est regio more, flagellis crinium per tergum demissis. Flagella crinium vocat cincinno capillorum in humeros demissos, quos ex more gestabant Reges nostri & eorum liberi. Sic Chlodoveus unus e liberis Childerici Regis dolo Fredegundis occisus, & in alveum Matronæ amnis projectus, a piscatore agnitus est ex flagellis capillorum; Gregor. infr. libr. 8. cap. 10. *Sed cum ignorarem quisnam esset, a cœsarie prolixa cognovi Chlodoveum esse: & infra: Una tantum pars capillorum, que subter fuerat jam defluxerat. Alia vero cum ipsis crinium flagellis intacta durabat.* Idem de vit. patr. cap. 20. nec ille, ut quidam, dimissis capillorum flagellis aut barbarum dimissione plaudebat.

Quo viso Chlotarius jussit tonderi comam capitinis ejus. Gundobaldus a Chlotario invitus tonsus, ut spes regni adimeretur.

Et misit eum in Agripinersem civitatem, quem nunc Colonia dicitur. Agrippina colonia Ubiorum, sic dicta ab Agrippina Julia ibi genita; Tacit. 12. anal. (cap. 17.) *Sed Agrippina, quo vim suam sociis quoque nationibus ostentaret, in oppidum Ubiorum, in quo genita erat, veteranos coloniamque deduci imperat; cui nomen inditum ex vocabulo ipsius.*

Guntchramnus vero Dux adprehensum Theodorum Episcopum, in custodiam pro hac causa detrusit, reputans cur hominem extraneum intromisisset in Gallias, voluisseque Francorum regnum imperialibus per hæc subdere ditionibus. Theodorus Episcopus Massiliensis a Guntrano Duce missus in custodiam, quod ab eo susceptus esset Gundobaldus homo extraneus, id est qui pro extraneo habebatur, quia diu fuerat in aula Constantinopolitana, & si regno potiretur suspectus erat, ne regnum Francorum subiceret imperiali ditioni, ut Imperatoris ope & armis uteretur.

At ille epistolam (ut ajunt) manu majorum Childeberti Regis subscriptam protulit. Majores subscribebant epistolis & præceptis regis. Donationem factam a Pipino ecclesiæ S. Petri confirmavit Carolus M. adhibita subscriptione optimatum utriusque ordinis; Leo Ostiens. chronic. Cals. libr. 1. cap. † 12. *eamque propria manu Rex ipse corroborans, & universos Episcopos, & abbates, Duces etiam, & graphones, ac plures, qui secum venerant honoratos, ibi subscribere faciens, super altere beati Petri manu propria posuit, &c.*

Custodiebatur igitur sacerdos in cellula. Cella vel cellula est custodia clericorum; conc. Tarrac. I. (sub Hormisd.) can. 1. *si clericus est, loci sui dignitate privatetur;* si vero religiosus vel monachus, *in cella monasterii inclusus, paenitentia lamentia incumbat.* Conc. Turonens. II. can. 20. *Illi vero archipresbyteri, ab Episcopo suo in civitate retrudantur in cellam, ibique mense integro panem cum aqua manducent* Alii cellarum, ut cellarum Lateranense; Anastas. in Stephan. IV. (in fin.) *Sergius vero in monasterium Clivi Scauri deportatus, & postmodum in cellarum Lateranense deductus, illucque usque ad transitum prænominati Pontificis extitit.* Idem in Adrian. *quomodo ipse Sergius ab eodem cellario abstractus fuisse.*

Cum Epiphanius Episcopo, qui tunc Longobardos fugiens, Massilie morabatur. Hic fuit Epiphanius Patriarcha Gradensis, cuius meminit Paul. Diacon. de gest. Longobard. libr. 4. cap. 34.

Cap. 26.

At ille adsumptis secum Arvernus atque Vellavis, Avenionem abiit. Comes Arvernorum præter Arvernus, atque Vellavis. Vellavi sunt Vellauni, quorum caput est Anicum; Gregor. infr. libr. 10. cap. † 25. *Ingressus autem Vellauna urbis terminum, ad locum, quem Anicum vocitant, accedit.* Aliis Podium Velaunorum, le Puy en Velay, unde Anicensis Episcopus vocatur & Podiensis Episcopus.

Hoc enim brachium fluminis inter utrumque erat positum. Brachium fluminis est rivus fluminis divisus in duos alveos; Abbo de obsid. Paris. libr. 1.

*Insula te gaudet, fluvius sua fert tibi giro
Brachia complexo muros.*

Cap. † 27.

Et ut maledicto, quod in pactione sua fratrum suorum conscriptum erat. Pactum inter Chilpericum & fratres Reges, ne quis eorum invitatis aliis Parisios urbem ingre-

gredetur, maledicto id est diris in transgressorem sancitum.

Reliquis sanctorum multorum precedentibus, urbem ingressus est. Chilpericus Rex, ut eluderet religionem & vim pacti initi cum fratribus, ne quis eorum Parisios urbem ingrederetur sine consensu alterius, urbem ingressus est praetatis reliquiis sanctorum, quasi magis videretur religionis causa prosequi reliquias sanctorum, quam urbem ingredi. Diebus solemnibus Episcopi solebant procedere ad ecclesiam, praetentibus reliquiis sanctorum, quae per diaconos humeris vectarentur, quod eis concessum est, damnata presumptione quorumdam Episcoporum, qui in diebus festis martyrum ad ecclesiam procedentes, appensis collo reliquiis, per albatos diaconos subvehabantur; conc. Brachar. III. can. † 6. Et ideo antiqua in hac parte & solemnis consuetudo servabitur, ut in festis quibusque arcam Dei cum reliquiis, non Episcopi, sed levite gestent in humeris, quibus & in veteri lege onus id & impostum novimus & preceptum. Reges Francorum quocumque procederent, cappam sancti Martini religionis & tutelæ causa circumferabant; Sangallenis de gest. Carol. M. lib. 1. cap. 4. De pauperibus ergo supradictis quendam optimum dictatorem & scriptorem in capellam suam assumpit, quo nomine Reges Francorum propter cappam sancti Martini, quam secum ob sui tuitionem & hostium oppressionem jugiter ad bella portabant, sancta sua appellare solebant. SS. corpus Domini quocumque iacet vehiculo circumferre solebat Robertus Rex piissimus, Helgald. in ejus vit. Quocumque illi erat eundum, preparabatur vehiculum, quod deportaret divini mysterii tenorium. Quo in terram fixo, deponebantur ibi sancta. De quodam Rege Orientis, quod in expeditione portitaret pollicem sancti Sergii martyris, narrat Gregor. infr. libr. 7. cap. 31. narravit quidam, quod aliquis in partibus Orientis Rex, ablato sancti Sergii martyris pollice, in dextro brachio corporis sui seruisset, id est inseruisset.

Cap. 28.

Caput totundit, atque pœnitentiam accipiens spiritum exhalavit. Marcus referendarius pleuritide ictus caput totundit pœnitentia causa, & accepta pœnitentia, id est abolutione delictorum, vita excelsit. Pœnitentes vestem mutabant, comam deponebant, & cilicio caput operiebant; syn. Agath. can. 9. & 15. can. pœnitentes, can. in capite, 50. dist. Morientes pariter in signum pœnitentiae tonderi solebant: de Ludovico Duce Borbonio testatur auctor vernaculus ejus vit. cap. 96. Alors requiert le Duc que ses cheveux fussent otez, si feurent tondus, & quand il les tint, il parla en cette maniere, Beau Sire Dieu Jesus-Christ, &c.

Cap. * 29.

Ecce jam leviorem me sentio. Disciola virgo professa monasterii S. Radegundis apud Piastavum, neptis B. Salvii Albigensis Episcopi, in extremis forores ita affatur, quod se leviorem id est dolore levatam sentiret: levior pro levato; Gregor. de mirac. martyri. libr. 2. cap. 17. † Inueniens enim debinc manu, judicat se esse leviorem: mox illis recentibus, hic spiritum exhalavit. Idem de vit. patr. cap. 2. Illatusque manibus puerorum ad ejus tumulum, fusa oratione cum lachrymis, leviorem se sensit esse, quam cum venerat. Eadem analogia levius habere dixit Beda lib. 4. cap. 19. Quod dum sacerdem, videbatur illa per biduum aliquanto levius habere, ita ut multi putarent, quod sanari posset a languore.

Inter quos primus erat Egidius Remensis Episcopus. Ea atate claruit Aegidius Rementis Episcopus, cuius meminit & Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 3. cap. 17.

Atque ad Mecledonense castrum abiit. Mecledonense castrum Gregorio est Meljudunum: Milidunum vocat Aimoin. lib. 1. cap. 14. Unde cum Chlodoveus regnum suum usque Sequanam, atque postmodum usque Ligerim fluvios ampliasset, Milidunum castrum Aureliano, cum totius ducatu regionis, jure beneficij concessit. Mecledonense castrum rursus Gregorius infr. hoc cap. Biturici vero cum quindecim milibus, ad Mecledonense castrum confluent. Milidunense castrum eidem libr. 10. cap. 18. Unde factum est, ut commotus exercitus Biturigas urbem, pagum Stampensem, vel Milidunense castrum attiverent. Megledunense castrum infr. h. libr. cap. 32. in pago Megledunensi. Aliis Meldunum; W. Malmesbur. de gest. Pontif. Angl. lib. 2. (de Episc. Wintoniens.) Daniel ... Melduni (quantum vixit) monachum exercens ... Ibidemque sepultus asseveratur: vulgo Melun.

Mane

Mane autem concurrentibus legatis, pacem fecerunt, pollicentes alter alterutrum, ut quicquid sacerdotes vel seniores populi judicarent, pars parti componeret. Chilpericus, & Guntranus Reges pacem iueant, collatis conditionibus in arbitrium sacerdotum, id est Episcoporum, & seniorum, id est optimatum utriusque tetrarchie: ii sunt quos seniores Francos; Gregor. infr. libr. 8. cap. 31. Magnus tunc omnes Rotomagenses cives, & praesertim seniores loci illius Francos, mæror obsedit.

Chilpericus vero Rex, cum exercitum a prædis arcere non posset, Rothomagensem Comitem gladio trucidavit. Comites civitatum militaribus copiis prærant; ideo Chilpericus sua manu Comitem Rothomagensem ferro necavit, quod milites a prædis non coerceret.

Cap. 32. *Ante paucos autem menses Leudastes in Turonicum cum præcepto Regis advenit, ut uxorem acciperet. In Gallia nuptiæ nobilium vel ditorum puellarum solebant peti a Principe contra voluntatem parentum, quod vetuit conc. Aurelian. IV. can. 22. Ut nullus per imperium potestatis filiam competere audeat & alienam, ne conjugium, quod contra parentum voluntatem piam copulatur, velut captivitas judicetur, quod desumptum est ex l. & 1. C. si nupt. ex rescript. pet.*

Nunc autem rogo, ut pacem tuam non mereatur, neque eulogias de manu tua suscipiat, donec a nobis quid agi debat plenius pertractetur. Fredegundis uxor Chilperici Regis rogat Gregorium, ne Leudastes Comes Turonensis ab eo eulogias accipiat, priusquam ab ea deliberatum esset, quidnam agendum esset. Eulogiae dantur fidelibus in signum communionis ecclesiastice; Gregor. infr. libr. 7. cap. 1. ut cum quisque venisset extraneus, & orationem tribueret, & eulogias gratia plenissima ministraret. Ideo Regina intercessit, ne Leudastes eulogias acciperet, ne admitteretur ad communionem ecclesiasticam, quia is proferebat epistolam Episcoporum, ut in communionem admitteretur, ut f præmittit Gregorius: sed & nobis epistolam sacerdotum manu subscriptam deuilit, ut in communionem recipiceretur.

Positoque ad cervicem ejus veste immenso, ab alio ei gulam verberant. Leudasti Comiti gula fracta, posito ad cervicem veste. Vestis est major baculus, quo rustici & fabri utuntur ad onera promovenda, un levier: vel pessulus seu ferrum, quo ostium clauditur, un verrouïl. Gregor. de glor. confess. cap. 60. ita ut conjunctis amplius trecentis viris, cum funibus trahere, & vestibus impellere conaretur. Idem infr. libr. 10. cap. 16. vestibus ac securibus confractis posticis. Idem supr. libr. 2. cap. 33. multis cum serreis vestibus precedentibus.

Cap. 34. *Resistente præcipue beata Radegunde, & dicente: non est enim dignum, ut puella Christo dicata iterum ad sæculi voluptates revertatur. Chilperico Rege volente filiam susceptam ex Audoverta, quæ erat posita in monasterio Pietaviensi, nuptiis tradere filio Leuvigildi Regis Wiligotorum, acriter intercessit B. Radegundis, dicens, ferendum non esse, ut puella semel Deo dicata nubat viro: inter bigamos habentur quæ dæmoni tw' ētayyekiar. Virginitatem pollicitam prævaricata sunt. Syn. An. c. 19. can. quotquot, 27. qu. 1. Syn. Arausican. I. can. 28. In utroque sexu desertores professe castitatis prævaricatores habendi.*

Cap. 35. *Addentes illud, quod nulla ratione credi patior. Filium, ajunt, tuum, o Regina, pro Mummoli præfecti vita donavimus. Malefice seu sagæ Parisienses tormentis traditæ fassæ sunt, se filium Chilperici ex Fredegunde susceptum, maleficiis sustulisse, eo tradito pro salute Mummoli. Sagæ transferunt morbos de uno corpore ad aliud, nec curant agrum nisi morte melioris: dæmon sc. beneficia non sunt gratuita. Hoc medendi genere præcordiorum dolore laborantibus, admotis catellis lactentibus, morbus transfertur in catellum, ita ut mox necatus humandus sit; Seren. Samonicus de medicina, de præcord. sanand. (cap. 24.)*

Tunc Regina tormentis gravioribus mulieribus adfectis, alias enecat, alias incendio tradit, alias rotis ossibus confractis innectit. Sagarum poenæ varix, crematio rota, ut hic, vel submercio; Aimoin. (al. incertus auctor ad ann. 835.) lib. 5. cap. 15. Sed & Herberga, & filia quondam Wilhelmi Comitis, tamquam beneficia aquis præfocata est. Idem in vit. Ludovic. Pii.

Mummoli
meminit &
Greg. de mi-
rac. mart. lib.
z. cap. 31.

† In lib. meo
Gerberga.

Ad

Ad alcisendam humilitatem generis sui velocius properant. Cognati mulieris, Cap. 36. quæ adulterio abducta fuerat a clero, properant ad alcisendam humilitatem suam, id est humiliationem acceptam ex injuria clericis. Humilitas est humiliatio; Gregor. supr. lib. 2. cap. † 41. Cumque Chararicus de humilitate sua conquereretur. Idem lib. 3. cap. 32. Bellissarium vero comitem stabuli, quasi pro humilitate quod prins fuerat, posuit.

Gavisus auditu sacerdos, pueros civitatis collegit, ipsique delegat ad docendum. Ætherius Lixoenensis sive Lexoviensis Episcopus, pueros docendi causa tradidit clericos Cenomannensi, qui se profitebatur litterarum doctorem seu magistrum. Idem Aimoin. libr. 3. cap. 53. Episcopi manus est docere, per se, vel per clericos ad hoc statutos; ideo ut scholæ instituantur ab Episcopis in ecclesiis suis iussit capitulare Caroli M. lib. 1. cap. † 68. unde libatus est can. 3. conc. Cabilonensi. II. Oportet etiam, ut sicut dominus Imperator Carolus... præcepit, scholas constituant, in quibus & litteraria solertia discipline, & sacra scripture documenta discantur, quod repetitum est conc. Paris. (VI. sub Gregor. IV.) can. 30. Valentin. (III.) can. 18. & constlit. Eugenii II. can. de quibusdam, † 37. dist. In Galliis ante conc. Lateranense scholas fuisse in singulis ecclesiis episcopalibus constat ex cap. 3. de magistr. in secunda collect. Quandoque docendi officio functus est ipse archidiaconus; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 78. interrogantesque de archidiacono, digito eis offensus est. Erat enim hic Joannes nomine, valde religiosus, & in archidiaconatu suo studium docendi parvulos habens. Delegare est mandare, committere: inde delegatum pro delegatione seu mandato; Augustini de tempor. ferm. 76. (al. 312. in append.) Ceterum dispendium magnum est, si † Deum de Dei dono promereri nolueris, aut eum tibi Dominus ad hæc dederit, ut dispenses, ejus delegata non serves.

In strato suo quietevit, habens circa lectum suum multos lectulos clericorum. Ætherius Lexoviensis Episcopus non cubuit solus, sed habuit circa lectum plures lectulos clericorum dispositos, ut haberet sc. testes conversationis. Synod. Romana habita sub Gregorio I. jubetur, ut clericis, vel monachi electi, sint cubicularii Pontificis, ne careat idoneis testibus privatae conversationis; can cum pastoris, 2. qu. 7. qui defumptus est ex Gregorio libr. 4. epist. 44. Et Synodus Romana habita in causa Symmachii Papæ cavit, Episcopos & presbyteros secum semper contubernales habere, quos concellaneos seu cellularanos appellat.

Nova argumenta machinantur. Argumenta sunt inventa, seu artes noeundi, vel agendi; Gregor. de glor. confess. in pref. qui nullum argumentum utile in litteris habes; de quo plura supr. libr. 1. cap. † 24.

Dans etiam epistolæ per omnes Episcopos regni sui, ut peregrinum aliquo pro Dei intuitu consolarentur. Ætherio Lexoviensi Episcopo sede sua pulso, & transeunte in Guntrani Regnum, Guntranus cum munieribus ornavit, datis etiam epistolis commendatiis, ut ab omnibus Episcopis regni sui hospitalitatis officiis foveretur. Episcopis sede sua pulsis alimoniae præstabuntur ab aliis Episcopis, ut Quaintiano Ruthenensi Episcopo a Gothis sede sua pulso, vita subsidia data sunt ab Euphrasio Avvernensi Episcopo; teste Gregorio supr. libr. 2. cap. 36. ubi dixi. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus exulans, a Ludovico juniore Rege Francorum comiter suscepimus, & sumptu fisci exhibitus; Joann. Saresber. epist. † 3. al. 159. 4. al. 195. & 6. al. 234. & vit. & process. ejus. libr. 2. cap. † 10. Epistola etiam commendatiæ pauperibus dabantur ab Episcopis, ut a devotis eleemosyna eis tribuerentur; Gregor. de vit. patr. cap. 8. de Nicetio E. Lugdunensi: Quidam vero pauper vivente sancto litteras ab eo elicuit manu ejus subscriptas, qualiter sibi per devotorum domos eleemosynam flagitaret: post cujus obitum adhuc cum ipsa circuiens epistola, non pauca ab eleemosynariis pro sancti memoria capiebat.

Lupentius vero abbas basilicae sancti Privati martyris urbis Gabalitane. Civitas Gabalorum est Mimate, vulgo Mende en Gevaudan; ubi est basilica S. Privati martyris. Inde Gregorius infr. libr. 10. cap. † 29. Ecce adest Julianus a Brive, Privatus ex Mimate, Martinus a Turonis.

Cap. 38. *Innocentius Gabalitanorum Comes eligitur ad episcopatum opitulante Brunichilde Regina. Episcopi designabantur præcepto Regum: quandoque Regina se in his interponebat, ut Innocentium electum Ruthenensem Episcopum, suffragio Brunichildis Reginæ, testis est Gregorius. Sua aetate mulierum potestatem invaluisse in electione episcoporum doluit Chrysost. lib. † 3. de sacerd. cap. 28. & ob id de tollenda electione Episcoporum ipsum Chrysostomum cogitasse refert. Niceph. lib. † 13. cap. 9.*

+ V. si hoc dicunt.

Sed adsumpto episcopatu, confessim Ursicinum Cadurcinæ urbis Episcopum laceſſere cœpit, dicens quia dioceſes Ruthenæ ecclesiæ † debitas retineret. Innocentius Ruthenensis E. fuſcepto episcopatu, statim ab Ursicino Cadurcensi Episcopo vindicavit certas dioceſes, id est parochias, quas intendebat esse Ruthenensis ecclesiæ. Dioceſis hic pro parochia ſumitur, ut mox expoſuit ipſe Gregorius: scilicet ut parochias, quas numquam Ruthenæ ecclesia tenuiſſe recolabatur, recipere. Sic Condatensis dioceſis pro parochia vici Condatensis, quæ eſt Turonensis dioceſis, eidem de mirac. B. Martin. lib. 1. cap. 22. Quid etiam in Condatensi dioceſi auctum sit non preteribo. Idem ſupr. lib. 5. cap. 5. Et apud Arisitenem vicum Episcopus iſtituitur, habens ſub ſe plus minus dioceſes quindecim, quas primum Gothi quidam tenuerant.

Unde factum eſt, ut diuturna intentione glifcente, poſt aliquot annos coniunctus Metropolitanus cum ſis Provincialibus apud urbem Arvernam reſidens, iudicium emanaret: ſcilicet, ut parochias, quas numquam Ruthenæ ecclesia tenuiſſe recolabatur, recipere. Anno Christi 588. synodus Arvernensis habita pro parochiis Cadurcinis, præſide Sulpitio Bituricensi Episcopo & Metropolitanuſ; de quo Gregor. infr. prox. cap. Hic ſynodum illam, cuius ſupra meminimus, pro parochiis Cadurcinis fieri commonuit.

Cap. 39. *Nam cum multi munera offerrent, haec Rex episcopatum querentibus respondiſſe fertur: non eſt principatus nostri confuetudo, ſacerdotium veniundare ſub precio. Mortuo Remigio Bituricensi Episcopo, Guntranus Rex ſuccellorem ei deſiguit Sulpitium, ſpretis munerebus multorum, qui episcopatum ambebant, dicens, moris ſui non eſſe ſacerdotia pretio veniundare. Ea aetate male auſtituit Gallia de labe ſimoniae, quo pertinent plures epiftolæ Gregorii M. libr. 4. epift. † 50. 53. & libr. 7. epift. 114. de tollenda ea labe. Guntranus Rex a ſimoniæ vitio valde alienus fuit: ejuſ pietatem, & largitatem in eccleſias & pauperes commendat Gregor. de mirac. martyrum lib. 1. cap. † 76. Cum autem Guntobramius Rex ita ſe ſpiritalibus actionibus mancipaſſet, ut relictis ſeculi pompis, theſauros fuos ecclieſis & pauperibus eogaret, accidit ut miſſo preſbytero munera fratribus, qui sanctis Agauenibſis deſerviunt, ex voto transmitteret.*

Cap. 40. *Ipsa muliere cum Gracis relicta Leuvigildus Rex Wisigothorum Herminigildum filium, qui uxorem duxerat fororem Childeberti junioris Regis, misit in vineula, ejus uxore deposita apud Gracos, id eſt apud Duces Tiberii Imperatoris, qui bellum gerebant in Hispania; de quo ſupr. h. libr. cap. 18.*

Miſſarum ſolemnia tenuit, ſed neque pacem cum noſtris fecit, neque de ſacrificiis communicavit. Oppila legatus Leuvigildi Regis Hispaniae fingens ſe eſſe Catholi- cum una cum Gregorio accessit ad ecclieſiam, & miſſarum ſolemniibus interfuit, ſed neque pacem, id eſt oſculum pacis, quod eſt ſymbolum communionis fidelium, neque ſacram communionem ſucepti. Pax dicitur oſculum pacis, quod porrigitur fi- delibus in ſignum pacis, id eſt fraternitatis, & communionis ecclieſiſtice; Tertul- lian. de virginibus veland. (cap. 2.) Non poſſumus reſpuere conſuetudinem, quam dannare non poſſumus, ut pote non extraneam, quia non extraneorum, cum quibus ſcilicet communicaamus, juſ pacis & nomen fraternitatis. Idem de praefcript. advers. haeretic. cap. 20. communicaſio pacis, & appellatio fraternitatis, & confeſſeratio ho- ſpitalitatis. Oſculum pacis vocat idem 2. ad uxor. (cap. 4.) Jam vero alicui fra- trum ad oſculum conuenire aquam sanctorum pedibus offerre. Idem de orat. cap. 14. Alia iam conſuetudo invaluit, jejunantes habita oratione cum fratribus ſubtrahunt oſculum pacis, quod eſt ſignaculum orationis, quia ſc. hujusmodi oſculum erat qua- fi ſigillum & ſignaculum orationis, & in fine orationis preſebatur. Oſculum in fa- cris

cris mysteriis unitatis symbolum esse notat Chrysost. in Joann. homil. 79. al. 78. in fin. διὰ τὸν καὶ τοὺς μυστηρίους ἀσπαζόμενα ἀλλήλους, ἵνα οἱ πόλλοι γενέθλεις εἰν· Ideo in mysteriis invicem salutamus, ut multi unum efficiamur.

His diebus ei filius natus est, quem in villa Victoriacense nutrire præcepit, dicens: Cap. 41.
ne forte dum publice videtur, aliquid mali incurrat, & moriatur. Chilpericus Rex filium sibi natum, apud Victoriacum castrum nutritri præcepit, ne si publice videtur, noxiis maleficorum expositus esset. Pueri obnoxii maleficiis larvarum; Augustin. contr. Julian. libr. 6. cap. † 21. *Huc accedunt etiam illa, quæ non quidem omnes parvulos, sed tamen plurimos vernimus perpeti multa & varia mala, usque ad demonum incursus. Imperii signum Mauricio fuit, quod mater narrabat larvam, quam Græci ἔμπτυσσον vocant, infantem de loco in locum transtulisse, tamquam illum voraturam, minime tamen ei nocere potuisse; Evagr. libr. 5. cap. 21. Nicephor. lib. 18. cap. 9. ἔμπτυσσον, spectrum, lamiæ; Philostr. de vit. Apollon. libr. 2. cap. † 4. Veterum etiam medicorum opinio fuit, striges seu lamiæ infestas esse infantibus; Seren. Samonicus de medicina, (de infantibus curandis, cap. 59.)*

Præterea si forte premitt strix atra puellos.

Sed hic fidus a solariis. Mauritus repetebat a Childeberto Rege quinquaginta Cap. 42. millia solidorum seu aureorum, quæ acceperat, ut Longobardos Italæ finibus pellet: sed Childebertus, ne petenti quidem respondere dignatus est, confisus suis viribus & opibus, e quibus solatum seu fiducia; Gregorius infr. prox. cap. Solatio fretus Imperatoris. Idem libr. 5. cap. 14. *Cumque parvum solatum qui eum ducebant haberent, ab ipso Gauleno. Idem libr. 9. cap. 38. Droctulfum, qui ad solatum Septimiae ad nutriendum Regis parvulum fuerat datus.*

*Multi vero meliores natu, qui vi compellebantur abire, testamenta condiderunt, Cap. * 45.* resque suas ecclesiis deputantes, atque petentes, ut cum in Hispanias puella introficeret, statim testamenta illa, tamquam si jam essent sepulti, reserarentur. Rigunthis filia Chilperici Regis per legatos defonsata Leuvigildi Regis Wisigothorum filio, fiscalini id est servi fiscales inviti electi, ut eam prosequerentur in Hispaniam: & hoc est quod voluit supra Gregorius his verbis: *familias multas de domibus fiscalibus auferre præcipit.* Aperiuit Aimoin. libr. 3. cap. † 56. fiscalinorum multos a parentibus segregatos, cum filia Hispanias petere vi compellebat. Fiscalini sunt servi fiscales; Aimoin. libr. 3. cap. 43. *Lendas... de fiscalinis ortus servis.* Multi ex his desperatione vitam laqueo finierunt: alii testamento condito caverunt, ut quamprimum Hispaniae fines attigissent, testamenta eorum aperirentur, quasi jam mortui essent; idem Aimoin. d. lib. 3. cap. † 56. *Muli etiam violentia illuc ire coacti, testamenta condiderunt, quasi in proximo vita carituri.* Nostros ea ætate servasse solemnia legis Römanæ in apertione & recitatione testamentorum satis indicat Gregorius: apertius vero idem de vit. patr. cap. 8. *Post dies autem, quos lex Romana sancivit, ut defuncti cuiuspiam voluntas publice relegatur, hujus Antisliris testamentum in foro delatum turbis circumstantibus a judice reseratum recitatumque est.*

Interea legati Regis Childeberti Parisius advenerunt, contestantes Chilperico Regi, ut nihil de civitatibus, quas de regno patris sui tenebat, auferret, aut de thesauris ejus in aliquo filiam muneraret. In Gallia res fisci dilitrahi non possunt, ne quidem in dotem filiarum. Et hac lex servatur in ceteris regnis, ut in Hungaria; cap. intellecto, de jurejurand. Idcirco filia Chilperici Regis nubente, cum immensa dote, Childebertus junior Rex per legatos obtulatus est Chilpericum, ne filiam doraret de civitatibus quas de regno patris sui tenebat.

Omnia enim quæ cernitis de mea proprietate oblata sunt... & de domibus mihi concessis. Fredegundis Regina, ut amoveret suspicionem, quæ animos Francorum movere poterat, dotem filiæ, quæ immensa videbatur, in eversionem fisci de rebus coronæ & regni conflamatam esse, ad Francos conversa ait, se dotem dedisse ex propriis rebus, quæ ei sc. concessæ erant tam in dote, quam in morganegiba, id est donis nuptiarum. Reginæ habebant proprium fiscum, & eis dabantur civitates, id est vestigalia & redditus certarum civitatum vel villarum ob sumptum dominus sua, ut

NOTÆ ET OBSERVATIONES

Gailesuindæ, & Brunichildi Reginis datas certas civitates patet infr. ex Gregor. lib. 9. cap. 11. & 20. Reginis Persarum singulæ civitates tributæ in singulas partes cultus muliebris; M. Tull. Verr. 3. (33.) Solere ajunt barbaros Reges Persarum, ac Syrorum, plures uxores habere: his autem uxoribus, civitates attribuere, hoc modo: hæc civitas mulieri redimiculum præbeat, hæc in collum, hæc in crines. Ita populos habent universos non solum conscientia libidinis suæ, verum etiam administratos.

Franci vero multa munera obtulerunt: alii aurum, alii argentum, nonnulli equos, plerique vestimenta: & unusquisque ut potuit donativum dedit. Regiae puellæ nubentes accipiebant munera a Francis id est a majoribus. Apud Romanos nubentibus puellis nuptiale munus dabatur a cognatis & propinquis; l. tutor secundum, (§. ult.) ff. de administr. tutor. l. i. §. + sed si munus, de tutel. & rati. distrahit.

Cum de porta egredetur, uno carruca effracto axe, omnes mala hora dixerunt. Carruca est genus vehiculi tectum ledice simile, quo honorati vehebantur; l. + unic. C. de honorat. vehicul. libr. 11. Hieronym. in Esaiam lib. 18. cap. + 66. vers. 20. in fin. Qui autem senatoria fuerint dignitatis, & locum Principum obtinuerint, de Britannis, Hispanis, Gallisque extremis hominum Morinis, & ubi bicornis fuditur Rhenus in carrucis veniant. Malum omen itineris erat fractio axis currus in ingressu itineris; idcirco cum filia Chilperici iter iniret effracto uno axe carruca, qua vehebatur, ab omnibus dictum est mala hora. Cum male ominamur, mala hora solemus dicere; Anastas. in Leone III. Increpabat Campulus Paschalem, dicendo: mala hora faciem tuam vidi, eo quod tunc mæsiisti in istud periculum. Et Simon Comes Legria de Monteforti apud Matth. Paris. in Henrico III. ad ann. + 1252. erupit in hæc verba insana in Regem: mala hora ipsum tale verbum a fauibus ejus emisisse. E diverso bene ominus familiare est illud bona hora, ut in Querolo: Bona hora hoc exaudiat.

Denique hæc de Parisius progesſa, octavo ab urbe militario tentoria figi precepit. Viri nobiles in itinere tentoriis utebantur (rariore tum hospitiorum usu) metati seu hospitiī vice; Gregor. supr. h. lib. cap. 37. Dimissusque iterum ut rediret, cum super Axonam fluvium tentoriū terendisset, iterum irruit super eum inimicus ejus. Idem infr. h. lib. cap. ult. Madulſas autem Silvanectensis Episcopus, qui jam tertia die in tentorio residuebat, & ipsum videre non poterat. Idem de vit. patr. cap. 17. Verumtamen cum propinquai ad urbem cadente sole fixis tentoriis mansionem pararent, illi confessim laxatos equos per segetes pauperum dimiserunt. Fredegar. cap. 90. Postergum ejus Augustudunum accessit, ibique tentoria cum suis nec procul ab urbe posuit. Frodoard. in chronic. ad ann. 931. Robertus Episcopus Turonensis ecclesie Roma remeans, sub Alpibus noctu intra tentoria, cum comitantibus secum interimitur a latronibus. Beda lib. 5. cap. 6. Et quia moveri non poteram, tetenderunt ibi papilionem in quo jacerem.

In quo nibil de fisco suo Rex dari precepit, nisi omnia de pauperum conjecturis. Sumptum itineris filiæ nubentis, non de fisco, sed de pauperum conjecturis parari jussit Chilpericus. Conjectura est collatio seu tributum, quod extra ordinem conferatur ob publicam causam, puta ob nuptias filiæ Principis. Conjectum in capitul. Carol. Calvi tit. 5. cap. 4. Presbyteri tale conjectum faciant, ut & Episcopi solatium habeant, & ipsi non graventur.

Bobo Dux filius Mummoleni, cum uxore, quasi paranyphus. Paranyphus, a Graeco παράνυψος, est qui sponso adhibetur, & sponsum deducit in cubiculum prima nocte nuptiarum; Augustin. de civit. Dei libr. 4. cap. + 18. Nonne omnes famulos, atque ipsos etiam paranyphos, & quoscumque ingredi qualibet necessitudo permiserat, ante mittit foras, quam vel blandiri conjux conjugi incipiat? Idem sponsam custodit, eamque offert benedicendam sacerdoti; can. 1. can. qualis, can. sponsus, 30. qu. 5. Idem & pronubus dictus; Lamprid. in Heliogabal. Nupsit & coit ut & pronubum haberet, & clamaret, concide, magire.

Major domus Vvaddo, qui olim Santonicum rexerat comitatum. Major domus erat praefectus seu curator domus regiae, alias a comite palatii, ad quem pertinebat notio

notio causarum, quæ ad palatium deferebantur; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 4. cap. 6. Adveniat etiam in hac festivitate & Florentianus major, cum Temulpho palati comite. Majorem domus etiam comitem domus vocat Aimoin. libr. 3. cap. 4. Cum in infantia Sigeberii omnes Franci de regno ejus Chrodinum majorem domus elegissent: & infra: Comitem me destinaverant fore domus regie. Vvaddo fuit major domus Regina Rigunthis; Gregor. infr. libr. 7. cap. 27. Vvaddo autem, qui erat major domus Regina Rigunthis. Reginae habebant majorem domus & alios majores officiales, ut Reges ipsi; Gregor. infr. libr. 9. cap. † 30. Childebertus vero Rex descrip-
tores in Pictavos, invitante Maroveo Episcopo, jussit abire, id est Florentianum majorem domus Regie, & Romulfum palati sui comitem. Idem libr. 8. cap. 32. intentionem de vineis cum Boboleno referendario Fredegundis habebat. Idem libr. 5. cap. 43. Ursicinum, qui quondam referendarius Ultrogothæ Regiae fuerat.

Vineas devastabant, ita ut incisis caudicibus cum uvis auferrent. Caudices seu codices, sunt surculi vitium vel arborum; Virgil. georg. † 2. 30. & 31.

*Quin & caudicibus seclis, mirabile dictu,
Truditur e siccō radix oleagina ligno.*

Ubi Servius caudicibus posuit pro codicibus. Et Gregorius ipse de mirac. martyr. libr. 2. cap. 35. sed tamen hic novo magis exuberat fructu, cum sine codicibus falerna porrigit adhibenda. Idem infr. libr. 7. cap. 11. Tunc adparuerunt in caudicibus vinearum palmitæ novi cum uvis deformatis.

Sacerdotes Domini assidue blasphemabat. Blasphemare est execrare, inde blasphemum pro blasphemia seu execratione; Gregor. inf. libr. 8. cap. 41. Tu hoc blasphemum super me intulisti. Papias ***). Blasphemia detractio.

Testamenta, quæ in ecclesiis conscripta erant, plerunque disrupta. Chilpericus Rex notatur rescidisse testamenta multorum, quæ erant scripta in gratiam ecclesiæ: Guntranus post ejus mortem ea restituit; Gregor. infr. lib. 7. cap. 7. testamenta quoque defunctorum, qui ecclesiæ heredes instituerant, & ab Chilperico compressa fuerant, restauravit.

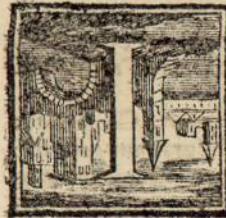
† In libr. meor.
Regie. Sic
etiam Gre-
gor. infr. libr.
9. cap. 30.

Cap. † 46.

AD LIBRUM VII.

Cap. 1.

† In lib. meo
Griniacen-
sium.

*N*quo monasterio diu sub regula a patribus instituta versatus est. Ea tempestate singula monasteria propriam habuere regulam: regulam Liryensem, & Griniensem commendat Sydon. epift. 17. libr. 7. ad Volusianum: fluctuantemque regulam frarum destritorum, secundum statuta Lirinensem patrum, vel † Griniensem festinus informa. Regulam a patribus institutam, id est desumptam ex regulis patrum, habuit monasterium, in quo S. Salvius primum fuit monachus, inde abbas, ut refert Gregorius hic: propria etiam fuit regula monasterii S. Ursini, postea Bituricensis Episcopi; Gregor. de † glor. confessor. cap. 80. Deinde collectis secum paucis monachis, sub regula monasterii degens, semper orationi vacabat.

*U*t cum quisque venisset extraneus, & orationem tribueret, & eulogias gratia plenissima ministraret. S. Salvius tum abbas, postea Albigensis Episcopus, advenientes ad communionem precum admittebat, & eulogias eis ministrabat. Eulogia est panis seu refectio, quæ benedictionis causa datur; Gregor. infr. libr. 10. cap. † 16. *D*e convivis etiam ait, se nullam novam secisse consuetudinem, nisi sicut aetum est sub domna Radegunde, se christianis fidelibus eulogias obtulisse. Augustin. contr. litt. Petiliani libr. 3. cap. 16. *E*ulogias panis simpliciter & hilariter datas, ridiculo nomine venenosæ turpitudinis ac furoris infamet.

Cap. 3.

*C*omposuit tamen filius Saxo ille mortem ejus. Apud Francos pena homicidii erat fere pecuniaria; idcirco dixit penam mortis componere, quia huebatur pecunia: eadem analogia dicimus bannum componere, ut in can. statuimus, 16. qu. 1. *B*annum nostrum componat: & compositio est pena pecuniaria; Gregor. infr. libr. 9. cap. 19. *M*agnas mihi debes referre grates, o dulcissime frater, eo quod interficerim parentes tuos, de quibus accepta compositione, aurum argentumque superabundant in domo tua.

Cap. 6.

*E*ssetque Polyoctus martyr cum Hilario atque Martino confessoribus. Inter Charibertum, Guntranum, & Chilpericum Reges Germanos pactum est, ut qui ex his sine consensu fratrum Parisios urbem ingredieretur, amitteret partem suam, & parentum jurejurando sanctum, ita ut perjurii judex & arbiter esset Polyoctus martyr, cum Hilario, & Martino confessoribus. Perjurii judex electus est inter ceteros Polyoctus seu Polyuectus, quia erat praesens ultius perjurii; testis ipse Gregorius de mirac. martyr. libr. 1. cap. 103. Apud Constantinopolim vero magno cultu Polyoctus martyr colitur, pro eo precipue, quod cum magnis virtutibus polleat, in perjuris tamen praesens ultius existit. Pacta inter Reges jurejurando firmari mos fuit, supr. libr. 6. cap. 3. ubi dixi.

Un-

*Unde factum est, ut quadam die Dominica, postquam diaconus silentium populis, Cap. 8.
ut misse auscultarentur, indixit. Diaconi officium est indicere silentium plebi ad audiendas missas, ut probatur hic. Synes. ep. 67. καταστρέψοντος δέ τον ιερουπύχων,
τις θρίνον ἀπετελεύτησεν ή βοή. Cum autem sacri preones audientiam facerent, desist in fletum clamor. Eiusdem est indicere praeces populo; Augustin. epist. 119. (al. 55. cap. 18. in fin.) Quando autem non est tempus, cum in ecclesia fratres congregantur, sancta cantandi, nisi cum legitur aut disputatur, aut antistes clara voce deprecatur, aut communis oratio voce diaconi indicitur. Eiusdem munus est, in sacris mysteriis sub tempus consecrationis Dominici corporis, alta voce clamare, sursum corda; Chrysoſt. Homil. 29.**) ad Antiochen. οὐ γὰρ αὐτὸν τοῦ παπακένεδει τῷ δίκαιον
ἀπεστι, οὐ λέγειν, ὅποι τῶν κακῶν, οὐ τάλαις εἰδὲ εἰκῇ νερούς δέμαται. Haud enim illa diaconi exhortatio, sic omnes alloquentis erecti stetimus, honeste frustra instituta est. Conc. Tolet. IV. can. † 4. Sedentibusque in diuturno silentio facerdotibus, O cor tantum habentibus ad Deum, dicat archidiaconus, orate, statimque omnes in terram prostermentur.*

Hac eo dicente, omnis populus orationem pro Rege fudit ad Dominum. Populus publice orat pro Rege Guntrano. Etiam pro paganis Imperatoribus praeces fudere Christiani; Tertull. apologetic. cap. 30. illuc suspicentes Christiani manibus expansis, quia innocui; capite nudo, quia non erubescimus; denique sine monitore, quia de pectore oramus pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidem, populum t probum, orbem quietum, quecumque hominis & Cesaris vota sunt. Ait si ne monitore, quia pagani orabant ex formula dictante Pontifice; Quint. Curt. lib. 4. cap. 13. Alexander non alias magis territus, ad vota O' praeces Africstrandum vocari jubet. Ille in candida ueste verbenas manu præferens, capite velato præbat praeces Regi, O'c. Antiquum usum precum pro Regibus & magistratibus commendat & Arnob. 4. advers. gentes (in fin.): Nam nostra quidem scripta, cur ignibus meuerint dari? cur immaniter conventicula dirui? in quibus summus oratur Deus, pax cunctis & venia postulatur magistratibus, exercitibus, Regibus, familiaribus, inimicis, adhuc vitam decentibus, & resolutis corporum vincione. Et Gregorius ipse infr. libr. 8. cap. 4. Hoc Rego dicente, omnes orationem fuderunt ad Dominum, ut utrumque Regem (Guntranum & Childebertum nepotem ex Sigeberto fratre) ejus misericordia conservaret.

Et cernens se jam ad terminum Gothorum esse propinquam. Rigunthis filia Chilperici Regis, despontata Regi Hispaniae, cum pervenisset Tolosam, cernens se jam proximam esse finibus Gothorum, (quia Séptimania adhuc erat ditionis Gothorum; Gregor. supr. libr. 6. cap. 2. Agathen urbem, quæ in Gothorum regno sita est, advenierunt.) moras nectere coepit.

Repertosque thesauros abstulit de potestate Reginæ, & in domum quandam sub sigillorum munitione, t ac virorum fortium custodia, mancipat. Audita morte Chilperici, thesauri Rigunthis Reginæ, a Desiderio Duce tolluntur, & in domo quadam sub sigillorum munitione a Desiderio Duce deponuntur. Thesauros Rigunthis sigillo obsignatos animadvertisendum est, ne viderentur furto rapi, sed custodiæ causa seponi. Moris veterum fuit securitatis causa nummos in sacculo deponere, & obsignare sigillo; Chrysoſt. in Matth. homil. 5. (cap. 1.) δινάρια μὲν γὰρ τοις ὀλιγα λαβόν, οὐ εἰς βαλλάντων ἀποιδεῖται, οὐ σφραγίδα ἐπειδίνεται. Paucos enim plerumque nummos, cum aliquis accipit, & sollicite reponit in sacculo, & diligenter obsignat sigillo. Unde sigillum solidorum nihil aliud est, quam sigillum sacculi pecuniae, sic obsignati sigillo; Augustin. de verb. Apost. serm. t 19. al. 178. cap. 7. num. 8. Quæsivit signa, interrogavit sacculī qualitatem, sigillum, solidorum etiam numerum. Moris fuit res, quæ capiebantur auctoritate judicis, sigillo obsignari; Gregor. infr. libr. 8. cap. 12. Nam egrediente Episcopo a civitate, statim res ecclesiæ t diripit: O' alia quidem sibi vindicat, alia sub sigillorum munitione concludit.

*Qui conjunctus cum supradictis Ducibus, Lemovicinum accedens, Brivam Cur- Cap. 10.
retiam vicum, in quo sanctus Martinus nostri (ut ajunt) Martini discipulus, re-*

quiescit, advenit. Gundobaldus, qui se Chlotarii Regis filium dicebat, ex pacto scđere conjunctus cum Desiderio & Mummolo Ducibus, Brivam Curretiam vicum, qui est in Lemovicum finibus, ubi quiescit Martinus discipulus Martini Turonensis Episcopi, accessit, ubi parma seu clypeo superpositus Rex est salutatus, infelici omne, quia cum tertium circumduceretur, in terram corruit. Idem Aimo. lib. 3. cap. 61. Briva Curretia vicus nunc oppidum non ignobile in Lemovicibus, sic dictum a Corretia amne, qui id allabitur, hodie *Brive la Gaillarde*, ex incolarum ingenio, qui semper lati & hilares gaudent choreis & tripudiis. Ne dubitemus vicum seu oppidum Lemovicum esse, quod hic locus notatur insignis tumulo B. Martini discipuli Martini Turonensis, corpus ibi in hunc diem magna cum veneratione & cultu quiescit, & hic videtur alias a Martino Santonensi abbe aque discipulo Martini Turonensis, quem quiescere apud Santonas refert Gregor. de glor. confess. cap. 57. *Martinus Santonicæ urbis abbas, Martini, ut ferunt, nostrí discipulus, apud vicum urbis ipfus, in monasterio, quod ipse post magistri dogmata edificavit, in pace quiescit.*

Rigunthis vero in basilica sancta Marie Tolosæ, in quam Regnovaldi uxor.... Chilpericum metuens confugeret, refidebat. Rigunthis Regina, accepta morte Chilperici patris, securitatis causa amissis thesauris confugit in basilicam sanctæ Marie, quæ est Tolosæ, in qua & Regnovaldi uxor metu Chilperici se continebat. Basilica S. Marie Tolosæ est antiquissima, & vetustatis imagine veneranda, opere musivo adornata, cuius reliquiae visuntur circa latera altaris: olim fuit prioratus monachorum Moysiaceensium cluniacensis ordinis, sed in melius mutatus hodie transit ad Benedictinos reformatos, qui cum magna laude & reformationis lata propagatione ibi versantur.

Sed ita hæc ædes in posterum a Ferreolo Episcopo reparata est. Basilica S. Martini, quæ erat apud Brivam Curretiam vicum, infelici Gundobaldi adventu igni cremata, initaurata est a Ferreolo Episcopo. Is fuit Episcopus Lemovicensis, cuius ante meminit Gregor. libr. 5. cap. 29.

Cap. 12. *Pallula, quæ super altarium fuerant posita. Pallæ altaris sunt pallia, quibus tegitur seu velatur altare; can. altaris, de consecr. dist. 1. Gregor. intr. lib. 10. cap. 15. Lateræ Justina præposita cum aliis sororibus palla altaris, quod erat ante crucem Dominicam, extincto cereo abbatisam operit: vel sepulcrum sanctorum; idem de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 54. Ibique iterum atque iterum prostrata de palla, quæ sanctum tegit tumulum, oculos abstergens. Et valedicens discessit. Idem de glor. confess. cap. 79. adsumpta igitur palla de beati sepulcro, componunt in modum feretri. Inde diminutivum pallulæ; prater hunc locum, Gregorius de mirac. martyr. libr. 1. cap. 47. De quo insecta linteamina vel pallule, sive vela ecclesiastica, beatus crux collectus est. Pallia altaris vocat idem Gregor. intr. h. lib. cap. 22. Apprehende pallium altaris, infelix, quæ sacra munera conteguntur, ne hinc abjiciaris. Sigebert. in chronic. ad ann. 45 L. In Africa ex ardescientibus Wandalis, cum ita libros divinos exurerent, Et de sacris palliis ac vestibus uestes sibi facerent. Proculum quendam missum Genserici Regis Vandalorum, qui de palliis altaris camillas sibi & femoralia faciebat, norat Victor Vitens. de persecut. *Vandalic.* libr. 1.*

Et non solum ipse, sed etiam herbula olim collectæ, altarioque locatæ, nequaquam exuste sunt. Miraculo notatur, quod incensa Maroialeæ ecclesia dicæcæs Turonensis, in qua habebantur reliquiae B. Martini, pallæ altaris, & herbulae olim altari impositæ, nequaquam arserunt. Floribus & herbulis ornari solita altaria & ecclesiæ; Hieronym. ad Heliodor. (epist. 60. al. 3. num. 12.) Hoc idem possumus Et de isto dicere, qui basilicas ecclesiæ, Et martyrum conciliabula, diversis floribus, Et arborum comis, vitiusque pampinis adunbrarit: ut quicquid placebat in ecclesia, tam dispositione, quam visu, presbyteri laborem Et studium testaretur. Herbulis conspersi etiam tumuli sanctorum; Gregor. de vit. patr. cap. 8. Et statim accedens quasdam de herbulis, quas devotio populi sacrum jecit in tumulum, manu linteo opera sacerdote porridente suscepit, repositasque diligenter domum detulit. Idem de mirac. mar-

martyr. lib. 1. cap. 71. Accidit autem fortuito, ut extensa dexter.e manus palma, folium herb.e salvie, quod pro honore martyrum in crypta conspersum fuerat, operiret.

Eberonem cubicularium Childeberti Regis. Ebero cubicularius Childeberti Regis Turonibus impositus a Childeberto juniore post mortem Childeberti Regis. Is fuit Princeps cubiculariorum: sic Eberulfum cubicularium Chilperici Regis memorat idem infr. h. lib. cap. 21. Chundonem cubicularium Guntrani Regis celebrat idem libr. 10. cap. 10. Hic idem est qui camerarius, cuius officium depingit Hincmar. epist. 3. cap. 22. Episcopi cubicularios etiam dicimus; Gregor. supr. lib. 2. cap. 2. de Briccio Turonensi Episcopo, Martini proximo successore: Nam mulier, ad quam cubicularii ejus vestimenta deferre solebant ad ablendum.

Ait ille: tradi ei, inquit, in potestatem non poterit, quia filium Regem habet. Cap. 14. Childeberto postulante per legatos a Guntrano Rege, ut traderet Frdegundem, quasi maleficam & ream necis Chilperici Regis & plurium aliorum Regum, Guntranus non audivit, dicens, non posse poenæ tradi Reginam, quæ filium Regem habet, quia Regina non tenetur legibus; l. Princeps, ff. de legib. l. donationes 26.C. de don. int. vir. & uxori.

Et quia sonuerat Gundobaldum manifeste Regem levatum. Ballomeres, dictus Gundobaldus, apud Brivam Curretiam vicum in Lemovicibus Rex levatus, id est Rex salutatus per elevationem solemnem supra clypeum, de quo supr. h. lib. cap. 10. & Aimoin. libr. 3. cap. 16. eundem Ballomerem dictum scribit Gregor. infr. h. lib. cap. 26. Tu ne es ille, quem Ballomerem nomine sapient Galliarum incole vocitabant?

* Cui ille: tu, inquit, Dominus & Rex regali in solio resides, & nullus tibi ad ea quæ loqueris ausus est respondere. Guntranus Boso a Guntrano Rege accusatus quasi auctor esset consiliorum Gundobaldi, Regi non respondit propter reverentiam, quæ debetur Principi. Silanus repetundarum accusatus a Tiberio, crimen non negavit, ne contradiceret Principi; de quo Tacit. 3. annal. (cap. 67.) Ac sepe etiam confitendum erat, ne frustra quæsivisset. Pari consilio Licinianus a Domitiano reus factus incestus cum Vestali, crimen confessus est; Plin. libr. 4. epist. 11. Confessus est quidem incestum: sed incertum, utrum quia verum erat, an quia graviora metuebat, si negasset. Fremebat enim Domitianus, aspergabatque ingenti invidia destitutus, id est metu invidiæ, destitutus probationibus. Quam patienter ferenda sint injuriæ Regum, exemplo docuit Harpagus, qui liberis appositis in epulas, querenti Astyagi Regi Medorum, an cibus placeret; apud Regem, inquit, omnis coena jucunda est; Herodot. libr. 1. Senec. de ira libr. 3. cap. 15.

At si aliquis est similis mihi, qui hoc crimen impingat occulte, veniat nunc palam & loquatur. Tu, o Rex piissime, ponens hoc in Dei judicio, ut ille discernat, cum nos in unius campi planicie viderit dimicare. Guntranus Boso, de objectis a Guntrano Rege innocentiam suam purgaturus, petit, ut si quis accusator sit, in medium prodeat, & res committatur Dei judicio, id est ut duellum, quod erat genus purgationis, indiceretur a Rege, ut eventus probaret uter esset nocens. Moribus Francorum in causis criminis, deficientibus probationibus purgatio solebat indici a Principe vel magistratu per duellum seu monomachiam; Gregor. infr. lib. 10. cap. 10. cumque uterque in praesentia Regis intenderent, & Chundo diceret, numquam a se hec presumpta qua objiciebantur, Rex campum dijudicat. Hoc jure Comite Jopensi reo postulato perduellionis, a Galtero Cæsariensi privigno, judicio curie certamen indictum purgationis causa pro moribus Francorum; Willelm. Tyrius de bell. sacr. libr. 14. cap. 16. His ira se habentibus verbis, de consuetudine Francorum, determinitur inter eos pugna singularis, & ad exequendam pugnam dies competens designatur. Hoc genus purgationis per duellum, quasi non canonicum, damnatum conflit. Nicolai I. epist. 50. can. monomachiam, 2. qu. 5. & Celestini III. cap. 1. de purgat. vulgar.

Tunc Rex his verbis succensus, jussit super capita euntium projici equorum stercore, putrefactas hastulas, paleas ac scenum putredine dissolutum, ipsumque fastidum turbis lutum. Legatis Childeberti Regis a Guntrano discedentibus injuriæ causa mis-

sa super capita eorum equorum stercora , putrefactæ hastulae , & aliæ sordes . Hastulae sunt lignea hastulae seu virgulæ e ligno levigate in modum hæta ; Gregor. de glor. confessor. cap. 40. *Vade, inquit, facitoque hastulam parvulam ex ligno.* Idem cap. 95. ejusd. libr. *dignum est, ut de ipsius ligni tenuitate magnum aliquid proferamus.* Nam sepius de eo hastula factæ, parumper acute, dolori dentium remedie contulerunt : & infra : *extractio cultro hastulam exquirit ab ostio,* Idem cap. 105. ejusd. libr. *Factaque hastula una de parte acuta, ut in humanis usibus ad purgandos dentes fieri solet.* Glaber lib. 1. cap. 4. *Alius quoque Sarracenorum eorumdem + cultro deplanans ligni hastulam.* Male Pithœi codices castulam .

Cap. 15.

Leonardus ex domestico. Dignitates palatinæ erant ad tempus: Leonardus dicitur ex domestico, quia functus erat officio domestici, id est comitis domesticorum. Domesticus est comes domesticorum, ut infr. lib. 9. cap. 19. *Sed in posterum a Flaviano domestico redditæ sunt.*

Hec illa audiens, furore commota, jussit eum in ipsa ecclesia spoliari, nudatumque vestimentis ac balteo, quod ex munere Chilperici Regis habebat, discedere a sua jubet præsentia. Fredegundis Regina Leonardum ex domestico, unum ex comitibus Rigunthis filiæ, ob eam sine ope destitutam, veste & balteo accepto a Rege Chilperico spoliavit. Spoliatio vestis & baltei est symbolum ademptæ dignitatis. Hoc pacto Dinamius fide data reconciliatus Theodooro Episcopo Massiliensi & Gundulfo Duci, recepit vestem, qua spoliatus erat; Gregor. supr. lib. 6. cap. 11. Tunc Dinamius hoc omnia cernens, veniam petens, datis Duci multis muneribus, reddito etiam sacramento, se fidelem Episcopo deinceps Regique futurum, suis induitur indumentis. Idem lib. 5. cap. + 39. *O adprehensum spoliavit eum indumentis, induitque illum ueste vili.* Idem eod. libr. cap. + 40. nudatur armis, *O uestibus, ac vili indumento contextus, Reginæ vincitus adducitur.* Idem eod. lib. cap. + 49. Venit Leudates in urbem Turonicam... adprehensoris Platonum archidiaconum *O Galienum in vincula connectit: catenatosque ac exutos ueste jubet eos ad Reginam deduci.* Balteum est cingulum militare dignitatis insigne, quod dabatur a Principe; l. 2. C. ut dignit. ord. serv. l. omnes, C. de metat. ut hoc loco Leonardus ex domestico spoliatur balteo, quod a Childerico Rege accepatur. Balteum erat cingulum ex auro; Gregor. infr. hoc libr. cap. 22. sub specie emptionis abstraxit, data ipsi homini parte aurea baltei sui. Idem infr. lib. cap. 38. Nunc autem depone balteum meum aureum, quo cingeris. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 61. *Igitur quodam tempore homo devotus balteum ex auro purissimo, cum omni apparatu studiofissime fabricatum, super altare basilice illius posuit.* Patriciatus insigne fuit cingulum; Cedren. in Theophil. (num. 254. circ. fin.) οὐτοῦ πατριαρχῆς θεοῖς τε, οὐτοῦ πατριαρχῶν τε. Mater quoque ejus Theoclasta cingulo *O patriciati honorata est.* Cassiodor. 6. var. epist. 2. de patriciati: *Hinc est, quod O honor ipse cinctus est, cum vassaret, nihil jurisdictionis habens, O judicantis cingulum non deponens.* Balteum est cingulum, e quo pendet gladius; Gregor. infr. hoc libr. cap. 29. *At Claudius extractio a balteo gladio, ad eum dirigit.* Idem infr. cap. 47. ejusd. libr. ille extractio baltei gladio, dominum sauciare non metuit. Idem libr. 10. cap. 10. *Puer vero extractio cultro, qui de cingulo dependebat.*

Nectarium autem Baudegisili Episcopi fratrem nefandis accusationibus cum Rege tentavit obtruere. Baudegisilius fuit Cenomannensis Episcopus; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 35. *Baodegisilius Cenomanorum Episcopus, ad quendam locum diœcesis suæ venit ad basilicam beati viri, O nomine O reliquiis consecrandam.* Ejusdem meminit Gregorius infr. libr. 8. cap. 38.

Ipse enim cum Mummolo praefecto multos de Francis, qui tempore Childeberti Regis senioris ingenui fuerant, publico tributo subegit. Infelicitas Regni Chilperici notatur ex hoc, quod ejus tempore ab Audone judge cum Mummolo praefecto, multi de Francis, id est nobilibus, qui erant ingenui, id est immunes a vectigalibus publicis, his fuere submissi. Eadem nota imponitur Philippo A. quod milites, id est nobiles, qui erant liberi & immunes, tertiarivit, id est tertiam partem bonorum ab eis

eis expressit; Rigord. in Philippo A. (ad ann. 1199. in fin.) *Milites, qui olim sua libertate gaudere consueverant, & homines ipsorum, tertiarum, id est teriam partem omnium bonorum suorum eis violenter abstulit.*

Adserebat enim Regina, eum non debere recipi, qui fuisset per judicium quadraginta quinque Episcoporum a sacerdotali officio segregatus. Prætextatus Rothomagensis Episcopus damnatus judicio quadraginta quinque Episcoporum; minor tamen numerus sufficiebat: Episcopus potest damnari judicio duodecim; can. * presul, can. † nullam, 2. qu. 4. can. hæc quippe, 3. qu. 6. can. 1. & 2. 3. qu. 8. can. duodecim, 5. qu. 4. Chronopium Episcopum judicio 70. Episcoporum damnatum refertur in l. † 20. C. Th. quor. appellat.

Et sic a Rege suscepitus, atque convivio ejus adscitus ad urbem suam regressus est. Post mortem Chilperici Regis Prætextatus Episcopus Rothomagensis ab exilio revocatus studiis ciuium, civitatem suam rediit: inde cum Parisios venisset ad Guntranum Regem, orans ut sua causa repeteretur, Regina id est Fredegundis contendebat non esse recipiendum, qui fuisset depositus judicio quadraginta quinque Episcoporum: cum Guntranus in eo esset, ut synodum congregari vellet rei disceptandæ causa, Ragnemodo attestante, eum ab Episcopatu non depositum, sed poenitentiam ei injunctam, a Rege suscepitus, & epulis ejus adhibitus ad urbem suam rediit. Ex concilio Toletano XII. can. 3. excommunicati ad regiam mensam admissi, pro absolutis habentur, & recipiendi sunt in ecclesiam, quem canonem ex capitularibus laudat Ivo Carnot. epist. 62. & 171. (al. 123. & 195.)

Promotus vero, qui in Dunensi castro, ordinante Sigiberto Rege, Episcopus fuerat institutus. Promotus contra canones volente Sigiberto Rege, Episcopus institutus in Dunensi castro, quod est diœcesis Carnotensis: verum post mortem Regis amotus salvo presbyterii honore, accessit ad Childebertum nifus ut restitueretur: sed obstante Pappolo Carnotensi Episcopo, minime petita impetravit. Episcopatus scindi non potest sola auctoritate Principis; can. lege, 10. dist. can. pervenit, 101. dist. Dunense castrum diœcesis Carnotensis; Gregor. infr. h. libr. cap. 29. *Regressus autem ad Dunense castrum, Comitem commonet.* Inde Dunenses censemur inter Carnotenos; Gregor. supr. h. libr. cap. 2. *Aurelianenses cum Blesensibus juncti super Dunenses irruunt: & mox: conjuncti Dunenses cum reliquis Carnotenis, de vestigio subsequuntur.* Extat epist. Iovis Carnot. † 10. quæ scripta ad virgines Dunensis monasterii: Dunense castrum, c' est Chasteau Dun.

Cum Melanio Episcopo, qui de Rothomago submotus fuerat. Exulante Prætextato Rothomagensi Episcopo, viventis sedem occupavit Melanius, qui post mortem Chilperici restituto Prætextato, Rothomago pulsus est. Qui viventis Episcopi sedem occupavit, est fur & latro; can. non furem, 7. qu. 1. Nefarie occiso Prætextato insidiis Fredegundis Reginæ, Rothomagenses intercesserunt, ne Melanius, seu Melantius in locum Prætextati recuperetur; de quo infr. libr. 8. cap. 31. Hunc fuisse unum ex authoribus necis Prætextati tradit Gregor. eod. libr. cap. 41.

Veniens igitur clericus cum diversis ingenii se eidem commendavit. Clericus submissus a Fredegunde ad Brunichildem, ut eam interficeret, ad eam venit, quasi a Fredegunde ad ejus patrocinium confugiens, & variis ingenii id est artibus se ei commendavit: ingenium est dolus, artificium; Gregor. supr. libr. 6. cap. 22. Proclamante vero Episcopo, & dicente, quod sapienter hic ingenia quereret, qualiter eum ab episcopatu deiceret. Idem libr. 8. cap. 28. ut quocumque ingenio exercitum illuc prohiberet ire. Commendare personam vel speciem est laudare: & hoc est quod dicitur in l. si vero, §. cum quidam, ff. mandat. & in l. ea, quæ, de contrah. empt. ea, quæ commendandi causa dicuntur, non obligare. Commendatio artis est laudatio artis; Ammian. lib. 22. (prope fin.) pro omni tamen experimento sufficiat medico ad commendandam artis autoritatem, si Alexandria se dixerit eruditum. Commendare se hic nihil aliud est, quam se tradere in clientem, & gratiam querere apud Principem vel majorem.

Tunc Rex juravit omnibus optimatibus, quod non modo ipsum, verum etiam pro Cap. 21.

†† Idem augeniem ejus in nonam generationem deleret, ut per horum necem, consuetudo auferret lib. 8. cap. tur iniqua, ne Reges amplius interficerentur. Nefarie occiso Chilperico insidiis Fre-
6. in fine. Cui degundis Reginæ, ea, ut se purgaret, crimen retulit in Eberulfum cubicularium patres propinqui Regis: quo auditio Guntranus Rex juravit, se interfectorum & ejus sobolem sub-
quitque eorum, laturum in nonam usque generationem, ut tolleretur iniqua consuetudo interficien-
de quibus a- di Reges. Lege Macedonum propinquai eorum, qui vita Regis insidiati essent, una
gebatur, in- cum his necabantur: quam legem ut duriorem in cognatis Parmenionis & Philotæ tererant; ne remisit Alexander; Quint. Curt. libr. 6. cap. 11. Interim equites, nobilissimus quis-
de sua qui- que, & ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, postquam
dem salute se- Philotam torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut
curi: quippe propinquai eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur; †† alii se interficiunt:
Macedonū mo- & infra: donec Rex tumultu cognito legem se supplicio conjunctis fontium remittere
re perire debe- edidit. Constitut. Arcadii & Honorii reorum perduellionis filii vita, imperatoria
bant omnium specialiter lenitate conceditur, cum paterno, inquit lex, deberent perire supplicio,
devotis capi- in quibus paterni hoc est hereditarii criminis exempla metuuntur; I. quisquis, §. filii,
tibus, qui san- C. ad leg. Jul. majestat.

Extabat tamen causa, ut easdem obliviscerer, eo quod filium ejus de sacro la-
guine conti- vaceo suscepissem. Gregorius scribit, se multas injurias accepisse ab Eberulfo, qui
gissent eos.

Cap. 22. tutelæ caula confugerat in basilicam sancti Martini, seque eas remisisse non sine cau-
sa, quia ejus filium de sacro fonte susceperebat, quod erat reconciliationis & remissio-
nis injuriæ idoneum argumentum.

Habebat enim pro timore Regis in ipso salutatorio basilice mansionem. Eberulfus tutelæ & securitatis causa confugit in basilicam S. Martini, & mansio ei fuit in sa-
lutorio basilice, quia salutatorium basilice, quod est hospitium Episcopi juxta ec-
clesiam, eodem jure asili gaudebat, quo ipsa ecclesia de salutatorio dixi lib. 2. cap. 21.

Per illud salutatorii ostium introeentes puelle cum reliquis pueris ejus suspiciebant picturas parietum. Salutatorium erat continens basilicæ, & dum Eberulfus tutelæ causa versaretur in basilica S. Martini, & in salutatorio ejusdem metatum haberet, puella cum pueris ejus per ostium salutatorii ingredientes basilicam, spectabant pi-
cturas parietum. Moris antiqui erat parietes ecclesiarum variis picturis sacris exor-
nari: de quo supra lib. 2. cap. 17.

Et nos in basilica in initio noctis orationis gratia psalleremus. Vespertinum officium, quod vespertas appellamus, solebat celebrari sub noctem post solis occasum; conc. Emeritenſ. can. 2. Oportet igitur, ut sicut in aliis ecclesiis vespertino tempore, post lumen oblatum, prius dicitur vespertino, quam sonum in diebus festis, ita & nobis custodiatur in ecclesiis nostris: unde lucernarium dicitur, quod celebraretur accensis lucernis; conc. Tolet. I. can. 9. lucernarium vero nisi in ecclesia, non legatur. Græcis νυκτινὸν; syn. VI. in Trull. can. 190. iv τὸ νυκτινόν, in vespertino.

Cumque jam altarium cum oblationibus pallio serico opertum esset. Altare cum oblationibus tegitur pallio. Oblationes sunt panes oblati, qui imponuntur altari, ad eucharistia consecrationem; Augustin. de tempor. serm. 215. (al. 265. num. 2. in append.) Oblationes que in altario consecrarentur offerte. Erubescere debet homo idoneus, si de aliena oblatione communieaverit. Inde panes, qui eucharistiæ causa con-
secrandi, altari imponuntur, oblatas vocat conc. Tolet. XVI. can. 6. ut non aliter panis in altari Domini sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer & nitidus, qui ex studio fuerit preparatus, neque grande aliquid, sed modica tan-
tum oblata, secundum quod ecclesiastica consuetudo retentat. Hujusmodi panes seu oblationes altari impositas pallio velari, & altare ipsum moris fuit: & hoc est quod rursus indicat Gregor. infr. hoc cap. Adprehende pallium altaris, infelix, quo sacra munera conteguntur, ne hinc abjectaris. Idem de vit. patr. cap. 8. dans coopertorium. Sarmaticum, quo altare Dominicum cum oblationibus tegeretur: & infra: coopero-
rium vero, quia rarum est, non ponatur super munera altaris, quia non exinde plene tegitur mysterium corporis sanguinisque Dominicæ.

Denique anno superiori commotum quandam levens e civibus ecclesiæ, actores fecit

interpellare. Hic locus est depravatus inscitia libratorum, & facile restituetur, emendata interpunctione, & scribendo Commotum per literam majusculam, quasi nomen proprium personæ: sic lege igitur, *Commotum quendam levem e civibus, ecclesiæ actores fecit interpellare*: horum verborum facilis sensus est. Eberulfus *Commotum quendam levem & stultum, unum e civibus Turonensis, ecclesiæ actores fecit interpellare*, id est per eum interpellavit de vendendis sibi rebus ecclesiæ.

Judicatum est, ut se infonsent redderet sacramento. Injuriosus civis Turonensis reus postulatus de nece Armentarii Judæi, deficientibus testibus, ei indicta est purgatio per sacramentum: deficiente probatione, indici solebat purgatio per sacramentum; can. *Mennam*, 2. qn. 5.

Cap. + 13.

Neque ... cautiones Judæi defuncti reperta sunt. Cautio est chirographum, id est privata scriptura, qua debitor creditori se soluturum certam pecuniam cavit; *l. lecta ff. de reb. cred. Augustin. de cur. pro mortuis agenda, cap. 11. Tunc ei nimis anxiò apparuit idem pater ejus in somnis, O ubi es et recautum, quo illa cautio vacuata fuerat, indicavit*. Hieronym. in *Esaiam* libr. 16. cap. 58. (vers. 6. & 7.) *nominata, que vulgo appellant cautiones*. Senec. de benef. libr. 7. cap. 10. *Video istuc diplomata, O syngraphas, O cautiones, vacua habendi simulacra*.

* *Medardum Tribunum*. Tribunus hic est exactor tributorum; Gregor. de glor. confess. cap. 41. Tempore autem Theudechilda Regine Numinis quidam tribunus ex Arverno de Francia post redditum Regine tributare revertens. Idem de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. + 11. *Conjux Aniani tribuni nomine Unimola*. Idem infr. libr. 10. cap. 21. sed *O alium tribunitia potestatis virum circumventum dolis interfecerunt*.

* *Injuriosus tamen ad placitum in conspectu Regis Childeberti advenit, O per triduum usque occasum solis observavit*. Injuriosus vocatus ad placitum, id est in judicium in curiam Regis, placitum seu judicium observavit, in judicio stetit per triduum, usque ad solis occasum. Solis occasu sc. solvitur judicium. Et hoc est, quod statutum est 12. tab. (tit. 7. 10.) *Solis occasus suprema tempestas esto*. Gell. libr. 17. cap. 2. Macrob. lib. 1. cap. 3.

Sed Episcopus loci Maroveus dure suscepit hos nuncios. Maroveus fuit Pictaviensis Episcopus, quem commendat Gregor. de mirac. B. Martini libr. 2. cap. 44. *Aëlum est autem hoc per festivitatem sancti Patroni, in qua Meroveus Pictavus Antistes aderat, non immerito Hilarii beatissimi discipulus predicanus*. Ejusdem meminit idem de glor. confess. cap. + 106.

Cap. + 24.

Effracto uno de sacrâ ministeriis calice aureo, O in numismata redacto, se populumque redemit. Maroveus Pictavensis Episcopus se & plebem redemit a Guntrani Regis copiis, conflato calice aureo, & ex eo nummis cusis. Vasa ecclesiastica distrahi possunt pro redemptione captivorum, & alimonia pauperum; *l. sancimus* 22. C. de SS. eccles. Gregor. libr. 6. epist. 13. ind. 15.

Servitium enim patris ejus tale fuerat, ut molendina ecclesiastica studeret, id est Cap. 25. curaret: studere idem sonat quod curare; Gregor. supr. libr. 6. cap. 32. Jussitque Rex, ut studeretur a medicis, quoadusque ab his ieiibus sanatus, diuturno supplicio eruciaretur.

Exinde Tolosam digressus, emisit nuncios ad Magnulfum Episcopum civitatis, ut Cap. 27. ab eo susciperetur. Magnulfus Tolosanus Episcopus Gundobaldo pro viribus restituit, propter quod multa passus est, quæ referuntur a Gregorio, & Aimoin. lib. 3. cap. + 68. Ejusdem meminit Gregor. infr. h. libr. cap. 32. Hic subscriptus (+ per missum sc.) conc. Matisconensi II. anno Chr. 588. Magnulfum Lupi Ducis fratrem earmine celebravit Fortunatus libr. 7. cap. 10. an idem fuerit cum ito vix est dicere, aut credere:

Post hæc exercitus ab urbe Pictava remotus in antea, post Gundobaldum proficiatur. In antea idem sonat quod in posterum: Gallis dores en avant, desormais. Gregor. infr. h. libr. cap. 35. *Reliquum vero vulgus in ante non sine grandi metu progressum est*. Idem infr. libr. 8. cap. 43. *Sonus autem his diebus extiterat, quod Fredericus occulتو in Hispania nuncios dirigeret, eosdemque a Palladio Santonice urbis Episcopo clam susceptos, O in ante transmissos fuisse*. Idem de vit. patr. cap. 4.

Cap. 28.

cum in Dei semper operibus cresceret, auctam beati Amantii Antistitis basilicam, sanctum corpus in antea transtulit: sed non fuit sancto acceptabile hoc opus. Baldric. chronic. ***) Camerac. lib. 1. cap. 118. *Ut Walterus pro admissis xv. libras argenteorum revadiaret, ac in antea se quieturum esse promitteret.*

Ad Doroniam fluvium. Doronia, vel ut legitur hic Dorononia flumen amoenissimum, & piscofissimum Aquitanie, ex Arvernus oritur, per Petrogorios fluit, & Garumna mergitur: de quo rer. Aquitanic. libr. 1. cap. 21.

Cap. 29. *Claudius Turonis accessit. Et cum iter ageret (ut consuetudo est barbarorum) auspicio intendere cœpit, ac dicere sibi esse contraria. Claudius cum iter ficeret Turones jussu Guntrani Regis, ut manum injiceret Eberulfo, qui tutelæ causa latebat in basilica B. Martini, captavit auspicio more barbarorum, nimirum ex volatu avium. Vascones & Hispanos valde insaniisse studio captandi auguria ex volatu avium; testem habemus Lamprid. in Alexandro Severo: ὁ προσκόπος magnus, ut & Vascones & Hispanorum & Pannoniorum augures vicerit. Justin. libr. † 24. cap. 3. ducibus avibus (nam augurandi studio Galli preter ceteros callent.) Petr. Vallis Sernens. histor. Albig. cap. 47. de Raymundo Comite Tolosano: Ipse enim more Sarracenorum in volatu & cantu avium & ceteris auguriis spem habebat. Claudius iste forte fuit unus ex cancellariis seu notariis regalibus, de quo meminit Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 28.*

Ad convivium basilice sanctæ cum eodem & reliquis civibus est adscitus. Solemnies epulae solebant præstari civibus Turonensis in basilica sancti Martini; Gregor. infr. libr. 8. cap. 2. Surrexi, gavisus fateor, ad occursum ejus, & data oratione deprecor, ut in mansione mea eulogias beati Martini dignaretur accipere. Episcopi solebant quinquennalia & decennalia celebrare, & his diebus civibus solemnies epulas erogare; Gregor. infr. libr. 8. cap. † 39. de Badegisilo Cenomannensi Episcopo: Quinque autem anno episcopatus sui expleto, cum jam sextum ingrediens epulum civibus cum immeensa letitia preparasset, a febre correptus.

Elevata contra basilicam manu, ait: Martine beatissime, fac me uxorem cum parentibus cito videre. Claudius animo meditans cædem Eberulfi, qui tutelæ & præsidii causa latebat in basilica B. Martini, & timens sanctum ultorem sceleris, invocat sanctum elevata manu contra basilicam. Solemnis invocatio seu adjuratio sanctorum siebat elevata dextera contra altare vel basilicam ejus: solemnis etiam fuit formula sacramenti levata manu ante altare; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 33. de ecclesia S. Stephani apud Biturigas: Ingressique in hujus memoratæ æd's altare, cum elevatis manibus sacramenta proferrent, prosecutor cause perjurasse eos clara voce testatur. Idem eod. libr. cap. 53. Ingressique basilicam sancti martyris, elevatis hominibus ad perjurandum, cum nomen sancti voluisse ore patulo nominare, hæsit vox in faucibus. Idem de vit. patr. cap. 8. At ille nihil moratus accedit ad manus Episcopi, qui hanc epistolam extentam tenebat, elevansque manus suas ut sacramentum daret, cecidit retrorsum supinus.

Igitur Claudius timore perterritus, cellulam abbatis expetiit. Hic erat abbas monasterii S. Martini Turonensis, quod majus monasterium dicitur; Gregor. ipse de mirac. B. Martin. lib. 3. cap. 42. Monachus igitur majoris monasterii, ex jussu abbatis, ad cellulam aliam, quasi aliquid operaturus accessit. Orderic. Vital. libr. 4. (in princ. ad ann. 1067.) Majus enim monasterium a sanctissimo Martino Turonorum Archiepiscopo cœptum est, ibique bonorum hominum religio crevit inspirante Deo, & multiplicata est. Bernard. epist. 126. (cap. 10.) Cluniacenses, & qui de majori monasterio sunt: nostris Marmoustier.

Nonnulli etiam matriculariorum & reliquorum pauperum, pro scelere commissione cellum cellulæ conantur reverttere. Variae & distinctæ erant matriculæ, seu census & descriptiones eorum, qui alebantur sumptu ecclesiæ: prior erat clericorum & canonicorum, qui inde dicti matricularii; Adam. Bremens. (***) libr. 3. cap. 5. Cum & ego indignissimus ecclesia Dei matricularius Bremam veni: & hujus matriculæ curia seu regimen fuit penes primicerium; Isidor. Hispalens. in epist. ad Ludifredum Cordubens.

Basi-

Basilicanos ipse constitutus, & matriculam ipse disponat. Alia fuit matricula pauperum & ægrorum, qui alebantur etiam expensis ecclesiae; Gregor.de mirac. B.Martin. libr. 1. cap. 31. Cum ad matriculam illam, quam sanctus suo beneficio devotorum eleemosynis pascit, quotidie a fidelibus necessaria tribuantur. Idem libr. 2. (de mirac. ejusd.) cap. 22. de Remigia matrona: Quæ vigiliis & orationibus insistens, cum matriculam, quæ ibidem congregata est, paiceret. Idem de mirac. martyr. lib. 2. cap. † 37. celebratisque vigiliis, mane pauperibus, qui ad matriculam illam erant, cibum posuimus prorulit. Flodoard. libr. 1. cap. † 18. Pauperibus duodecim in matricula positis, ante fores ecclesiæ expectantibus stipem, duo solidi, unde se reficiant inferuntur: & infra: Pauperibus in matricula positis solidus dabitur ad eorum refectionem. Inde adsumpti promovendi ad ordines & beneficia ecclesiastica; idem Gregor. lib. 5. cap. † 49. Invenimus ecclesiam conturbatam per Riculfum presbyterum, nam hic sub Eusfronio Episcopo, de pauperibus provocatus, archidiaconus ordinatus est. Alia erat matricula viduarum, quæ sustentabantur etiam ope ecclesiæ, quæ Græcis προσβύτας dictæ, propter ætatem; conc. Laodicen. can. 11. nostris matriulariæ, a matricula in qua descriptæ erant, ut vertit interpres Latinus; can. mulieres, 32. diſt. Flodoard. libr. 1. cap. 9. ex testamento † B. Remigii: Sanctimonialibus ex viduis in matricula positis solidos tres. Etiam inter monachos fuere matriulariæ, nempe fratres laici seu conversi; de quibus Aimoin. libr. 4. cap. 33. de fundatione & dotatione cœnobii S. Dionysii per Dagobertum R. Predia vero tam innumera fratribus in eodem loco Deo famulantibus sive matriulariis ecclesiæ contulit, ut devotione animi ejus pluribus admirabilis esset. Matriularii dicti & æditui sive custodes rerum ecclesiæ, qui accipiebant oblationes & eleemosynas ecclesiæ, quia conferebant in sumptum matriulae pauperum & aliorum: & ad hos pertinet quod refertur de Chlodoveo Rege, eum dedisse centum solidos ecclesiæ S. Martini Turonensis ex voto in gratiam victoriæ reportatae de Alarico Rege Gothorum, pro redemptione equi, quem voverat sancto; Abbas Urspergeri. in chronic. ad ann. † 743. Pro equo vero, quem ibi dimiserat, dedit matriulariis ecclesiæ centum solidos, ut eum recipere: ad eosdem se refert Baldricus Noviomensi.*** libr. 1. cap. 33. Missa igitur legatione ad matriularios, duplo restituit, siveque saluti pristine redditus est.

Sed & energumeni, ac diversi † egredi, cum petris & scilicet tabulis ad ulicendam basilicæ violentiam proficiuntur. Energumeni hi sunt arrepti a dæmone, frequentes adveniebant ad basilicam S. Martini, ut liberarentur; Gregor.de mirac. B.Martin. libr. 3. cap. 39. Hec ea dicente, subito energumeni torqueri se proclamant, & Martini adesse presentiam confitentur.

Ex quibus unus abbas Cadurcinæ urbis, litteras, quas acceperat, cavaatæ codicis Cap. 30. tabula, sub cera recondidit. Unus e legatis Gundobaldi fuit abbas Cadurcinæ urbis: quod de præposito cujusdam ecclesiæ lœcularis intelligi necesse est, quia ante Desiderium Episcopum, qui claruit sub Dagoberto, nullum monasterium fuisse, nec monachos auditos Cadurci scribit auctor ejus vita, qui nuper editus est, cap. 13. Nullum quidem eo tempore in urbe Cadurcæ præpositum monachi, neque habitum religionis aut regulæ cœnobialis invaserat: secta Columbani procul aberat, instituta B. Benedicti longe distabat, &c. Hic captus dicitur ab hominibus Guntrani Regis, & cum eo interceptæ litteræ, que scriptæ erant in tabulis ligneis, cera oblitis, ne scriptura appareret. Veteres scribebant in tenuissimis tabellis ligneis, cera illitis stilo ferreo; Plin. libr. 13. cap. 11. In chartarum foliis primo scriptitatum: deinde guarumdam arborum libris. Postea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & privata linteis confici cepta, aut ceris. Ea ætate non desit usus scribendi in cœreis tabulis; Gregor.de mirac. martyr. libr. 1. cap. 43. At illi magistri sanguinem sanguinantes, ceratas in caput inlidunt tabellas, secantes latitudinibus stilorum, punctisque minutis transverberantes membra magistri. Ait latitudine stilorum, quia stilus ab una parte qua scribimus est acutus, ab alia est latior, qua scripta delemus emendandi causa; Augustin. de vera religione cap. 20. Stilus ferreus, alia parte qua scribamus, alia qua deleamus, † affabre factus est, & in suo genere pulcher, & ad u-

can. perfectis,
25. diſt.

† In lib. meo,
ex testamen-
to Bennagii:
Sanctimonialibus & in
matriula po-
sitis solidos
tres.

sum nostrum accommodatus. At si quispiam ea parte scribere qua deletur, & ea velit delere qua scribitur, nullo modo stilum malum fecerit, cum ipsum factum jure vituperetur. Cerearum tabularum usum in manumissionibus indicat & Gregor infr. libr. 10. cap. 9. Dimissi sunt postea multi a conjugi Waroci, cum cereis & tabulis quasi liberi, & ad propria sunt regressi. Litteræ vero, quæ continebant arcana, scribebant super tabellis cera oblitis, ut scriptura lateret; Gellius lib. 17. cap. 9. Hasdrubal... epistolam scriptam super rebus arcanis hoc modo abscondixe. Pugillaria nova, non dum cera illita, accepisse; litteras in lignum incidisse; postea tabulas, ati solitum est, cera conlevisse.

Cap. 31. *Narravit quidam, quod aliquis in partibus Orientis Rex, ablato sancti Sergii martyris pollice, in dextro brachio corporis sui seruisset. Antiquus mos fuit fidelium gestandi reliquias sanctorum; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 17. Eo tempore sancti Martini reliquias, licet temerario ordine super me habebam. Conradus in chronic. Moguntin. quidam annulos de digitis abstulerunt. Reliquie quædam, quas collo pendentes solitus erat ferre, ab aliis sunt ablatae. Gregorius ipse de mirac. martyr. lib. 1. cap. 76. Tunc presbyter, cum videret se his fluctibus obrui, & spumis undarum ipsarum graviiter operiri, extracta a collo capsula, que sanctorum pignora continebat, undis tumentibus fidus objecit, ac sanctorum praedium clara invocat voce, dicens &c. Idem cap. 84. ejusd. libr. Quod sentiens mater mea, quæ hoc pignora collo adpensa gestabat, exilit de convivio, &c. Etiam in expeditione reliquie sanctorum a Principibus portitari solitæ, ut hoc loco fertur de quodam Rege Orientis, quod in bello gestaret pollicem S. Sergii martyris. Reges Francorum solebant reliquias sanctorum & cappam S. Martini in expeditione gestare praedii & tutelæ causa; capitul. lib. 5. cap. 2. Walafr. Strabo de reb. eccl. cap. ult.*

Eufron negotiator: Hic Eufron erat negotiator Syrus, qui Burdigalæ degebat commercii causâ, ut indicat infra Gregor. his verbis: Est hic quidam Syrus Eufron nomine. Negotiatores Syri commercium maxime exercabant in Gallia & aliis occiduis partibus; Sidon. lib. 1. epist. 8. de Ravenna: In qua Syri psallunt, negotiatores militant. Augustin. de adulterin. conjug. libr. 2. cap. † 20. Et plurimæ pudicissime transigunt, & maxime Syri, quarum mariti negotiandi quæstibus occupati, juvenes adolescentulas deserunt, & vix aliquando senes ad aniculas revertuntur.

Quia invitum aliquando eum totonderat. Inhians facultati ejus Bertramnus Burdegalensis Episcopus, Eufronem negotiatorem Syrum invitum totondit, per tonsuram in clericum ordinavit, ut specie ordinationis, tamquam clerici suas res ficeret.

Erant enim in sublimi parietis contra altarium in capsula reconditæ. Eufron Syrus negotiator, qui commercii causa degebat Burdegalæ, habebat reliquias S. Sergii martyris, quæ erant custodiæ causa reconditæ in capsula. Reliquiae sanctorum custodiæ causa solent deponi in capsula vel capsula, ut Gregorius infr. h. cap. adprehendens capsam ita tremore concussus est: & rursus: accepta († ut diximus) capsula, quæ de pariete pendebat. Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 43. Extractum auem pulverem, quem de sepulcro sancti abstulerant super capsellam, delibutum aqua ipsis hauiire præcipio. Ait contra altarium, id est ad altare, quod erat in privato oratorio Eufronis: eadem analogia contra parietem pro ad parietem; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 45. Et spectante plebe super terram se trahens, contra parietem erexit. Idem de vit. patr. cap. 7. Adduci eos ad se jubens, sine ullo tactu, facto tantum signo crucis e contra verbo, demonia discedere imperabat.

Diaconum suum scandere præcepit. Mummolus diaconum per scalam sursum scandere præcepit, ut tolleret reliquias Sergii martyris, quæ in capsula pendebat ex sumptibus constitutis: de quibus synod. Antisiodor. can. † 14. Aurel. IV. Faustianum presbyterum Aquensi urbi Episcopum ordinari præcipiunt. Aquæ Tarcan. 26. Ca- bellicæ civitas episcopalis, cuius meminit Gregor. de glor. confess. cap. 71. vulgo Aqs, bilon. I. can. de qua dixi rer. Aquit. libr. 1. cap. † 17.

14. *Et Nicetius Comes loci illius, germanus Rustici Vici Julensis Episcopi, præcepit.*

ptionem ab Chilperico elicuerat, ut tonsoratus civitati illi sacerdos daretur. Episcopi non ordiuitabant sine precepto Regis in ecclesiis vacantibus: & hoc est preceptum, quod impetratum scribitur a Nicetio Comite, ut ordinaretur in Aquensi ecclesia tum vacante. Memoratur hic Rusticus Episcopus Vici Juliensis: id nomen civitati episcopalui, que vulgo dicitur Ayre: ejusdem meminit Gregor. libr. 9. cap. 20. *Vicojuli, Conforanis, Lapurdo, & Albige.* Idem autem cap. 7. ejusdem libr. Enviodius cum ducatum urbium Turonie atque Pictavae administrare, adhuc & Vici Juliensis atque Benarne urbium principatum accipit. Eadem alio nomine dicta est civitas Attyrensum; notitia provinciarum: Civitas Adtorensum Vico Juli, sic dicta ab Attyre amne, c' est l' Audeur, qui per Tarbellos Oceanum influit.

Bertrachamus autem Episcopus, qui erat Metropolis, cavens futura, Palladium Santonicum injungit, qui eum benediceret. Aquensi sede vacante morte sui Episcopi, Faustianus presbyter a Gundobaldo quasi jam Rege ordinari jubetur. Bertramus Episcopus Burdigalensis, ad quem quasi Metropolitanum spectabat ordinatio, sibi cavens de futuris, id est de mutatione rerum Gundobaldi, Palladio Santonensi Episcopo ejus suffraganeo injunxit ordinandum, hoc colore quæsito, quod ejus oculi caligarent. Ait Metropolis pro Metropolita vel Metropolitanano, ut infr. libr. 9. cap. 20. placebat glorioſiſſimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropolis comprovinciis suis conjugeneretur.

Post hæc misit iterum Gundobaldus duos legatos ad Regem cum virgis consecratis, Cap. 32. juxta ritum Francorum, ut scilicet non contingerentur ab ullo. A Gundobaldo legati missi cum virgis seu lituis sacris ad Guntranum Regem, ut tui essent legationis officio, & insigni. Idem Aimoin. lib. 3. cap. † 68. Legati populi Romani, ut tui essent, ferebant sagmina seu verbenas, quod est herbæ genus. Legati Graecorum cœtria; *I. sanctum, §. 1. de divis. rer. id est auxiliis caduceum.*

Ipsum quoque Regem ab omnibus majoribus natu Childeberti Regis expeditum esse. Majores natu sunt primores regni: major est nomen dignitatis magis, quam ætatis, ut major domus praefectus domus regia; Aimoin. lib. 3. cap. 4. *Hujus exemplum ceteri qui aderant proceres fecuti, Poponem & majorem dominus acclamaverunt.* Majores villarum regiarum; Flodoard. libr. 3. cap. 22. *Glotharium & ac Ursionem villarum regiarum majores.* Majorem civitatis recentiores pro prætore, seu praefecto urbis, ut ^{† In lib. meo: Gogonem.} major Rupellæ civitatis in inscriptione *cap. ex parte, de consuetud.* Majores sunt ministri regii; Gregor. libr. 9. cap. † 36. *Cum Comitibus, domesticis, majoribus, atque nuritiis.* Eadem analogia seniores dicti majores seu Principes regni, propriæ dignitatem, non ætatem; Gregor. infr. prox. cap. *Adserebant etiam constanter hanc causam . . . omnibus senioribus in regno Childeberti Regis esse cognitam.* Et idem infr. libr. 8. cap. 31. *Magnus tunc omnes Rothomagenses eives, & præsertim seniores loci illius Francos, mæror obredit.* Et idem infr. hoc libr. cap. 36. *Habebat enim scripta seniorum regni nepotis mei: inde Gallicum seigneurs.*

Cohortabatur Guntramnus Rex omnem exercitum dicens: videte, o viri, quia filius meus Childebertus jam vir magnus effectus est. Videte & cavete, ne eum pro parvulo habeatis. Guntranus Rex, postquam Childebertum nepotem ex Sigeberto fratre adoptasset in successorem regni sui, cohortatus est exercitum, ne pro parvulo haberetur. Reges non habendi pro parvulis. Sapor adhuc in utero Rex Persarum declaratus cidari utero imposita, accepto responso magorum, masculum nasciturum; Agath. libr. 4.

Per triduum epulantes atque jocundantes, & multisque muneribus locupletantes, cum pace discesserunt. Inter Guntranum & Childebertum Reges per triduum celebratae solemnies epulae. Moris antiqui sunt solemnes epulae per triduum ob publicam lætitiam, vel religionis causa; Gregor. de glor. confess. cap. 2. *Veniebant autem cum plaustris, potum cibumque deferentes, macilantes animalia, & per triduum epulantes:* ut in dedicatione ecclesiae; Robert. Monten. in suppl. Sigeberti ad ann. 1163. *Circa octavas paschæ Rex Henricus fecit dedicare ecclesiam beatæ Mariae Radingis, & per tres dies regaliter procuravit conventum monachorum.* In triduum exie-

re & nuptiales epulæ ; Ambros. epist. 65. (al. 6. cap. 4.) Occurrit pro foribus sacer, generum introduxit, filiam reconciliavit ; & ut latiores dimitteret, triduo tenuit, quasi repararet nuptias . Ait jocundantes, id est oblectati epulis, ut venatu jocundari dixit idem Gregor. lib. 5. cap. 14. Veniant enim equi nostri , & acceptis accipitribus , cum canibus exerceamur venatione , spectaculisque patulis jocundemur .

Cap. 34.

Convenas petentes . Urbs Convenarum est civitas episcopalís, cuius situm hic describit Gregorius, quæ per id tempus a Guntrani Regis copiis solo eversa est, quod Gundobaldum pseudoregem recepisset; de quo & Aimoin. libr. 3. cap. † 71. cladis hujuscē urbis meminit & Gregor. de vit. patr. cap. 8. *Dado, unus ex his pagensibus, cum in hostiliitate illa, qua apud Convenas acta est, accessisset.* Inde Convenæ nomen, quod a Cn. Pompejo, perdomita Hispania Romam triumphi causa properante, ne belli semina relinquerentur, latrones, qui Pyrenæi jugis insederant, ex his depositi, & in unum oppidum collecti, unde & Convenæ dicti; Hieronym. advers. Vigilant. (paulo post princ.) *Nimirum respondet generi suo, ut qui de latronum & Convenarum natus est semine (quos Cn. Pompejus edomita Hispania, & ad triumphum redire festinans, de Pyrenæi jugis depositis, & in unum oppidum congregavit : unde & Convenarum uerbis nomen accepit.)* Et id genus latronum fuere Vascones, qui primas sedes habuere in Pyrenæi jugis, unde depositi, & in unum oppidum collecti, ut cæli mutatione efferi mores mitescerent, quod & Plinius lib. 4. cap. 19. brevi stilo perstringit: *Mox in oppidum contributi Convene.* Et Gregor. ipse paulo infra hoc cap. *Igitur commorante eo apud urbem Convenas.* Et cap. 34. ejusd. libr. *convenitur ad Convenas, sic enim diximus nomen urbis.*

Noveritis me cum omnibus, qui in Regno Childeberti habentur, electum esse Regem. Gundobaldus, ut se conciliaret Convenis, quorum urbs erat munitissima, eis suauit, se a majoribus regni electum, id est expetitum esse, ut a legatis Gundobaldi dictum esse Guntrano Regi retulit Gregorius supr. cap. 32. h. libr. *Ipsum quoque Regem ab omnibus majoribus natu Childeberti Regis expetitum esse.* Alias enim Francorum Reges non electione, sed successione vocantur, Agath. libr. 1. (prope princ.) *παῖδες ἐν πατρῷ τῷ βασιλεῖαν διαδέχομεν Filiī patribus in regnum succedunt.*

Cap. 35.

Reliqui in littus egressi, requirentes Gundobaldum, invenerunt camelos cum ingenii pondere auri atque argenti . Gundobaldus usus est camelis ad vecturam pecuniae, & supellectilis sue; veniebat enim ex partibus Constantinopolitanis, ubi frequens est usus camelorum. Camelis utitur universus Oriens, Ægyptus, & Africa ad vecturas; Hieronym. in vit. Hilarion. (num. 30.) *Ubi convento diacono Baisane (qui locatis camelis, & dromadibus, ob aquæ in eremo penuriam consueverat euntes ad Antonium ducere.)*

Venerunt ad basilicam sancti Vincentii, que est iuxta terminum Agennenſis urbis, ubi ipse martyr pro Christi nomine agonem dicitur consummasse. Vincentius Aginnenſis levita martyrium passus in Aginnenſi agro: ejus natalis dies celebratur 9. iunii ex martyrolog. R. ejus basilica, que est haud procul Aginno urbe, hostili feritate direpta a Ducibus Guntrani Regis in expeditione aduersus Gundobaldum, non impune, ut refert Gregorius hic, & lib. 1. de mirac. marty. cap. 105. De ejusd. basilica & miraculis elegans carmen scripsit Fortunat. lib. 1. cap. † 9.

Nonnulli arrepti a dæmoni, per energiam debacchantes martyrem declamabant. Energumeni sunt arrepti a dæmoni: energia est arreptio; Gregor. supr. libr. 4. cap. 11. Nam quadam vice conductam pecunia mulierem clamare fecit in ecclesia, quasi per energiam. Idem Gregor. infr. libr. 8. cap. † 34. *Unde factum est, ut invalescente temulentia, tempore procedente a dæmonio corruptus, per energiam vexaretur.* Et hoc est quod ait Gregorius hoc loco, nonnullos e prædonibus basilicæ S. Vincentii martyris Aginnenſis, per energiam id est vi arreptionis seu vexationis dæmonis declamasse in sanctum. Declamare dicebantur, qui causas fictas, quas controversias vocabant, exercitationis causa orabant in scholis, in tyrocinium fori; Hieronym. advers. Ruffin. libr. 1. (cap. 30.) *Et quo magis stupeas, nunc cano & recalvo capite, sepe mihi videor in somnis comatus, & sumpta roga, ante rhetorem controversiolum de-*

declamare. Declamare vero hic non alio sensu videtur accipi, quam pro exclamare; exclamandi enim verbo eodem sensu usus est Gregorius de vit. patr. cap. 8. *Exclamavit dæmonium in eo, & se torqueri a sancto immensis cruciatibus confitetur: vel* declamare idem sonat, quod maledicere, detrahere; Gregor. supr. libr. 5. cap. 21. *Sed Sagittarius felle comitotus... declamare plurima de Rege cœpit, ac dicere, quod filii ejus regnum capere non possent.* Idem infr. libr. 8. cap. 12. *Et licet dæmonis credid non debeat, tamen qualis esset sacerdos, de quo haec dæmon condolens declamabat,* apparuit.

Omnisque phalanga in suburbana urbis campania castra metata est. Phalanx apud Macedones erat cuneus seu globus militaris, pro quo phalanga Gregorio dictum est. Idem libr. 1. cap. ult. *Denique nocte media omnis Piclava somno phalanga comprimitur.* Idem libr. 2. cap. 2. ne pereant quoque populi utriusque phalange. Idem libr. 4. cap. † 39. *Commissaque prælio Longobardorum phalanga usque ad internectionem cœse.* Fredegar. cap. 68. *Ubi tribus turmis phalange super Winnidis exercitus ingreditur.* Campania hic pro regione, vel agro suburbano; Gregor. de vit. patr. cap. 7. *Quod deferentes ad castrum Divisionense, ubi se jussérat tumulari, in campania illa, que a parte Aquilonis habetur, haud procul a castro: aggravati gestatores non sustinente feretrum solo deposuerunt.* Fredegar. cap. 19. In Ariciacenſi campania. Idem cap. 38. in Tullenſi campania. Eadem analogia campestria pro planicie seu latitudine camporum; Gregor. infr. lib. 10. cap. 3. atque ad Mediolanensem urbem advenit, ibi que eminus in campestria castra posuerunt.

Abscondébant enim se multi per collem, id est secus collem: eadem analogia per Cap. * 36. parietes dixit Hieronym. in Ezechiel. libr. 12. cap. 40. de cryptis martyrum: *Ex utraque parte ingredientium per parietes habent corpora sepulchorum.*

Tunc, es pictor ille, qui tempore Chlotarii Regis per oratoria parietes atque cameratas caraxabas? Milites Guntrani Regis insultantes Gundobaldo, quærebant an esset pictor ille, qui tempore Chlotarii Regis muros & cameras id est fornices oratoriorum seu ecclesiæ manu sua caraxabat, id est depingebat variis figuris. Caraxare est pingere vel sculpere; Gregor. infr. libr. 8. cap. † 29. tamen Fredegundis duos cultros ferreos fieri præcepit: quos etiam caraxari profundius, & veneno infici jussivat. Idem infr. libr. 9. cap. 5. Nam vasæ per domos diversorum signis nescio quibus caraxata sunt; que res nullo umquam modo, aut eradi potuit, aut deleri. Et idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 51. Cum autem ad Arverniam regionem lues illa inguinaria adveniret, que sancti Galli Episcopi oratione depulsa est, & in subita contemplatione parietes domorum atque ecclesiæ signarentur, atque caraxarentur. Augustin. de altercat. eccl. & synag. Nam cum primum Moyses in monte Sina charaxatas decalogo duplices tabulas accepisset. Prudent. hymn. † 10. in Roman. martyr.

Implet jubentis dicta lictor improbus

Caraxat ambas unguis scribentibus

Genas.

Inde caraxatura pro pictura, vel sculptura, vel scriptura, ut in testamento B. Remigii apud Flodoard. libr. 1. cap. 18. *Huic autem testamento meo dolus abest aberisque, in quo si qua litura, vel caraxatura fuerit inventa, facta est me presente, dum a me relegitur & emendatur.* Vide plura hac de te apud Gregor. libr. 7. epist. 40. ubi dixi. Ait cameras caraxatas, quia passim antiquiores ecclesia erant depictæ tum parietes tum cameræ: camera veteribus est fornix five volta; Gregor. de mirac. (martyr.) libr. 1. cap. 79. *Mane autem facto accedit ad lychnos, qui de camera ecclesiæ dependebant.* Idem de glor. confess. cap. 39. *& reliquia sanctorum a peregrinis delatae super altare haberentur, subito globus ignis ab eisdem emergens, usque ad cameram templi visus est confundisse.* Augustin. de genes. ad litter. libr. 2. cap. 1. (num. 3. in fin.) *Sicut sese habent cameræ speluncarum.*

At ego datis ei multis muneribus, per duodecim loca sancta ab eo suscipio sacramenta. Gundobaldus a Guntrano Bosone sacramentum exigit per duodecim ædes sacras de præstanta securitate venienti in Galliam. Jusjurandum in æde sacra præ-

stari solitum ; Gregor. libr. 5. cap. 33. Et illi : si, inquiunt, est innoxia, super tumultum hoc beati Dionysii martyris sacramentis affirmat. Faciam, inquit pater. Tunc initio placito, ad basilicam sancti martyris conveniunt, elevatisque pater manibus super altarium, juravit, &c. Idem de glor. confess. cap. 29. Hic etenim, ut cruda operatur rusticitas populorum, juramentum mendax in ecclesia protulit. Christianum quendam, quod a matrona iurandum exigisset in æde Hebreorum, coarguit Jo. Chrysostom. homil. 34. **) ad Antioch. Etiam gentiles solemniiter jurabant tangentes aram;

Plaut. in Rudent. (5. 2. 46. & seq.)

tange aram hanc Veneris. Tango.

Per Venerem hanc jurandum est tibi.

M. Tull. pro Flacco (36.) qui si aram tenens juraret, crederet nemo. Jusjurandum repetitum per duodecim ædes sacras memoratur hoc loco : sed & jusjurandum Princeps factum adjectis duodecim viris nobilibus ; Leo Ostiens. chronic. Cassinensis. lib. 2. cap. 13. Hie † Princeps supradicto abbati jurejurando firmavit, & jurando firmare fecit duodecim nobiles Capuanos, &c.

Radegundem Pictavam, & Ingetrudem Turonicam interrogate. Gundobaldus statutus sui testes laudat Radegundem & Ingeltrudem. Radegundis fuit uxor Chlotarii, postea velata construxit apud Pictavum monasterium S. Crucis; de quo Gregor. supr. libr. 3. cap. 7. unde Gundobaldus hic vocat Pictavam. Engeltrudis fuit religiosa seu sanctimonialis, quæ in atrio S. Martini monasterium puellarum collocavit; de quo Gregor. infr. libr. 9. cap. 33. & libr. 10. cap. † 12. unde idem Gundobaldus hic Turonicam vocat.

Cap. 37. Plausta enim cum arietibus, clitellis & axibus erant textæ, sub quibus exercitus properaret ad destruendos muros. Plausta, arietes, clitellæ, sunt instrumenta idonea ad oppugnandos & petendos muros. Proprie clitellæ sunt sellæ jumentis imponi consuetæ ad onera facilius gestanda; Plaut. in Mostellar. (3. 2. 91.) Vehit hic clitellas, vebit hic autem alter senex. Horat. libr. 1. satyr. 5. (47.) Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt; inde muli clitellarii; Plaut. eod. loc. (93-94.) Nam muliones mulos clitellarios habent, ego homines habeo clitellarios: a mulis & a suis clitellæ translate ad usum militum in oppugnatione urbium, ut milites his tecto capite tutius accederent ad imum murorum.

Cuppas cum pice & adipe accensas supra eos projicientes. Cuppa est vas vinarium: inde vinum de cuppa Augustin. confess. lib. 9. cap. † 8. num. 18. Nam cum de more tamquam puella sobria juberetur a parentibus de cuppa vinum depromere. In cella vinaria vinum in cuppis deponebatur; idem lib. 2. quest. in exod. (quæst. 109.) Anconiscos autem dicit, quos vulgo vocamus aneones, sicut sunt in columnis cellarum viniarum, quibus incumbunt ligna, quæ cuppas ferunt. Idem de bon. viduit. cap. † 21. in fin. si delectat labor ut fera capitatur, ut cuppa & sacculus impleatur. Veteres in obsidionibus urbium his usi sunt pice & adipe plenis, his accensis ad hostes e muris repellendos: inde vertaculum cuppe, ex eo cupella; Gregor. de mirac. martyr. libr. 2. cap. † 35. Nam ingressus promptuarium clericus reperit cuppellam, quam pene medium reliquerat, per superiore aditum redundare. Idem infr. libr. 8. cap. 33. Lumine secus cuppellam olei derelicto. Cuppas pice liniri solitas indicat & Gregor. infr. libr. 10. cap. 15. Extracta promptuario cuppa, quæ olim pice linita secca remanserat, ignem injiciunt.

Cap. 38. Et si eum Regi excusare non possent, in ecclesiam ponerent, ne vita amissione subelaretur. Mummolo & aliis Gundobaldus traditur, Ducibus Guntrani R. qui securitatem vita eum sperare jubent, ita ut si eam obtinere non possent, in ecclesiam deduceretur, ne vita periculum subiret. Ea erat religio veterum, ut etiam rei perduellionis consugientes in ecclesiam, ibi tuti essent ab ira Principis. De quo supr. h. libr. cap. 10. & libr. 6. cap. 12.

Nunc cum Deo vobis sit actio, si quid mibi mendacii dixeritis. Gundobaldus cernens se a Mummolo & aliis traditum hostibus ait ad eos, cum Deo vobis sit actio,

id

id est judicium : causarum actio est judicium seu disceptatio litis quæ in foro agitur ; Gregor. infr. libr. 8. cap. 18. Gundobaldus autem comitatum Meldensem super Guerpinum competiit . Ingressusque urbem causarum actionem agere coepit.

Hec cum dixisset, consignans se cruce Dominica, abire coepit cum hominibus supradictis . Gundobaldus sentiens le traditum hostibus, muniuit se signo crucis . Veteribus signum crucis usu frequens ad omnes actus & casus ; Gregor. lib. 1. cap. t 42. Tunc ille armatus crucis vexillo ait : faciam que hortaris . Tertull. de coron. (cap. 3.) Ad omnem progressum , atque pronomotum ad omnem aditum & exitum , ad vestitum , ad calceatum , ad lavacra , ad mensas , ad lunaria , ad cubilia , ad sedilia , quemque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus . Idem ad uxor. (cap. 4.) Latebis, ne tu, cum lectulum , cum corpusculum tuum signas ? Augustin. de tempor. sermon. 215. (al. 265. in append. num. 1.) Multi enim dum ad furtum aut ad adulterium vadunt, si pedem impegerint, signant se, & tamen de malo opere non revercant se . Idem homil. 21. (al. enarr. in psalm. 50. cap. 1.) Qui si forte in ipso circa aliqua ex causa expavescant, continuo se signant . Idem in Joann. cap. t 11. & 12. tract. 50. num. 2. Quia multi postes habent signatos, & intus non manet habitator: facile habent in fronte signum Christi, & corde non recipiunt verbum Christi . Gregor. de vit. patr. cap. 1. Tunc arnati vexillo crucis sumpis in manu bacillis regressi sunt ad erenum . Initio imperii cum primum Imperator solium concenderet, crucis signo se permuniebat ; Coripp. de laudib. Justin. libr. 2.

Ipse coronatus solium concendit avitum,

Atque crucis faciens signum venerabile sedet;

Veteres mentam signo crucis benedicebant, ut jam probatum est, immo & singula fercula cum apponebantur ; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 80. dixitque vir ad presbyterum hereticum : si confenseris dictiōibus meis, exerceamus hodie catinum de hoc Romanorum presbytero, ut scilicet apposito ferculo tu celerius signare festines : & infra : Festimans hereticus, priusquam ferculum illud vel mensam tangenter, elevata in obviam manu signa . Idem de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 1. Dum ad convivium residentes post jejunium edevemus, pisces inserunt in ferculo: quem Dominica cruce signatum dum edimus, una mihi ex aristis ipsius pisces injuriosissime adhuc gutturi .

Sed repulsa a circulis lorice nihil nocuit . Gundobaldus ab Ollone Biturigum Comite lancea petitus, sed in cassum, repulsa lancea a circulis loricea . Circuli loricea sunt hamis seu squammæ ferreae , quibus lorica contexta est ; Virgil. 3. Aeneid. (467.) Loricae confertam hamis , auroque trilem : ubi Servius : Hamis autem catenis , vel circulis significat . Isidor. orig. lib. 18. cap. 13. Lorica vocatur, eo quod loris careat: solis enim circulis ferreis contexta est : vulgo cote de maille , a maculis id est circulis, quibus intexta : sic maculas vocant circulos catenarum ; Gregor. de vit. patr. cap. 8. spicit confractas compedes , disruptasque maculas catenarum . Baccas id est annulos seu circulos catenarum vocat idem de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 23. dissolutæ sunt manus ejus, & omnes baccæ catenarum confractæ ceciderunt .

Venitque omne vulgus , & defixis in eum lanceis, pedes ejus fune ligantes, per omnia exercituum castra traxerunt . Cæso Gundobaldo omne vulgus militum lanceis corpus transfixit, quasi in signum cædis participii . Idem de Hectore memorat Homerus Iliad. x. (370. 371.)

Oī ἦ τηνεαυτοῦ φύλῳ ἦ τῶν εἰδός αὔγανθον

Ἐκτόπους ἀδέσποτα οἴ τις ἀνευτυρί γέ τε παρέστω

Hi & spectabant indolem, speciem admirabilem

Hectoris, neque sane ei quis non dans vulnus adstitit.

Idem de Mezentio Virgil. t 11. Aeneid. 9. & 10.

Et bis sex thoraca petitum

Perfossumque locis.

Et Servius ibi : Moris autem fuit, ut interemptos duces omnis vulneraret exercitus . Ebellentesque cesariem ac barbam ejus, inseptum ipso in loco , quo intersectus

fuerat, reliquerunt. Interempto Gundobaldo in corpus ejus sævitum, vulsa cæsarie & barba, quæ erant regiæ dignitatis reliquæ, insepultus jacuit in loco, in quo interemptus erat.

Cap. 39.

Extracto quidam gladio, caput ejus cum cucullo decidit. Sagittarius Episcopus, qui erat unus e sociis partium Gundobaldi, eo occiso, intelligens se tutum non esse, latibulum silvæ petiit, capite tecto cucullo, ne agnosceretur: sed captus a quodam, & gladio caput cum cucullo decisum. Cucullus est tegumentum capitinis, quod aptatur casulae, fago, vel alii vesti: modo capsam, modo cucullum vocat Gregor. de vit. patr. cap. 8. de casula Nicetii Lugdunensis Episcopi: *Capsa autem hujus indumenti ita dilatata erat, atque confusa;* & infr. *& hac casula tergo utor,* *& de capsâ ejus parte prolixiore decisa tegumen pedum aptabo;* & rursus infr. Verum ubi deciso cucullo aptatis pedulis pedes operuit. Inde sagum, quod est vestimentum rusticorum, cum cucullo, dicitur cucullus sagatus; Columell. libr. 11. cap. 1. *Pellibus manicatis,* *& sagatis cucullis.*

Cap. 42.

Post hæc editum a iudicibus datum est, ut qui in hac expeditione tardi fuerant, dannarentur. Edictum iudicum, id est Comitum cuiusque civitatis, damnati qui tardiores fuerant in expeditione Aquitanica adversus Gundobaldum. Non respondentis ad delectum poena erat, villa eversio, arbusti seu nemoris succisio; *I. si is, cum quo, ff. commun. divid.* vel poena pecuniaria, quam banum vocabant; Gregor. supr. libr. 5. cap. 1. 27. *Post hæc Chilpericus Rex de pauperibus & junioribus ecclesiæ, vel basilice, bannos jussit exigi, pro eo quod in exercitum non ambulassent.* Comitum erat provinciales vel pagenses ad delectum evocare, & non respondentes banno id est poena pecuniaria coercere: & hoc probatur ex eo quod Gregorius mox ait, Ollonem Comitem Biturigum, qui fuerat unus e ducibus præstatæ expeditionis, pueros suos misisse, ut homines seu possestors domus B. Martini, quæ in Biturigum finibus sita erat, compellerent ad pœnam præstandam: *Biturigum quoque Comes misit pueros suos, ut in domo B. Martini, quæ in hoc termino sita est, hujusmodi homines spoliare deberent.*

Conversusque ad agentem, voce flebili ait: rogo ut facias super me crucem Domini, *& invoces nomen beati Martini.* Violator emur: itatis domus seu villa B. Martini repantino dolore percussus, intelligens pœnam sceleris esse, rogat auctorem domus, ut super se mittat signum crucis, & invocet nomen beati Martini.

Cap. 44.

Fuit tunc temporis mulier, quæ spiritum Pythonis habens, multum præstabat dominis diuinando questum. Erat mulier, quæ spiritum Pythonis habebat. Spiritus Pythonis sunt spiritus immundi, qui futura præcinnunt: & hoc est quod ait Gregorius infra: *Cognovit in ea immundum spiritum esse Pythonis.* Tertullian. de anima, (cap. † In lib. meo: 28.) *Scimus etiam magos † elicere explorandis occultis per catabolicos, & paredros, magiae licere. & pythonicos spiritus.*

Sed cum Agerico Viridunensi Episcopo hæc nunciata fuissent, misit ad comprehendendam eam. Mulier quæ Pythonis spiritum habebat prehensa jussu Agerici Viridunensis Episcopi. Cognitio de sortilegiis pertinet ad Episcopum; cap. 1. 2. & 3. de sortilegiis, can. contra, can. Episcopi, 26. qu. 5. & arg. can. si per sortiarias, 33. qu. 1. Agericus Viridunensis Episcopus, successor Delsuerati; Gregor. supr. lib. 3. cap. 35. ejusdem meminit Gregor. infr. lib. 9. cap. 8.

Denique cum exorcismum super eam diceret, ac frontem oleo sancto perangeret, exclamavit demnonum. Exorcismis pelluntur daemons; Tertull. de coron. (cap. 11.) *& quos interdiu exorcismis sugavit, noctibus defensabit.* Idem de spectac. cap. † 25. itaque in exorcismum cum oneraretur immundus spiritus, quod ausus esset fidelem adgreedi; constanter, & justissime quidem (inquit) feci, in meo eam inveni. Cyprian. ad Demetrian. (a medio), o si audire eos velles, & videre, quando a nobis adjurantur & torquentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis de obsecisis corporibus ejiciuntur, &c. Beda hilt. libr. 3. cap. 11. dicebat presbyter exorcismum, & quemque poterat, pro sedando miseri furore, agebat.

Cap. * 45. Ita ut zix, vel modium annona, aut semimodium vini, uno triente venundarent,

Quæ

Quæ fuerit caritas annonæ & vini probatur hoc argumento , quod vix modius annona id est frumenti , vel semimodus vini (c' est un my de bled , & demy my de vin) emi poterat triente . Triens est genus nummi , qui valet tertiam partem assis vel tres asses ; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 1. cap. 31. *Quidam ergo devotus unum trientem mercedis intuitu detulit ; & infr. respondit , trientem illum , quem pauperes requirabant , perjuravi . Collector stipium matriculæ , negavit se accepisse trientem , & cum sacramento obtestatus est se accepisse tantum unum argenteum , ut supra dixit Gregor. quia hic amplius non venit , quam unus argenteus : ex quo intelliges , trientem esse alium ab argenteo , id est aureum . Idem de vit. patr. cap. 6. in Gallo E. Nam referre erat solitus non amplius donasse pro episcopatu , quam unum trientem coquo , qui servivit ad prandium . Idem de glor. confess. cap. 5. *Vade & sub una arbore arii invenies unum trientem . Idem supr. libr. 3. cap. 13. Adquiererunt obseSSI , ne hi interficerentur , singulos trientes dare in redemptionem suam .**

Comparato vino , & lintribus injecto . Lintres sunt naves fluviales , quibus commercium exercetur ; Servius in illum verf. 1. Georgic. (262.) *Cavat arbore lntres . Non sine ratione , inquit , lintrium meminit , quia pleraque pars Venetiarum fluminibus abundans lintribus exercet commercium , ut Ravenna , Altinum , ubi & venatio & aucupium , & agrorum cultura lintribus exercetur . Aufon. ep. 22.*

Acatis , phaselis , lintribus , flatis , rate ,

Tarnim , & Garumnam permeat .

Dum natalis Dominici solemnia apud Montalomagensem vicum , cum Austregi- Cap. 47. filo reliquisque pagensis celebraret , presbyter loci misit puerum ad aliquorum hominum invitationem , ut ad domum ejus bibendi gratia venire deberent . Diebus sole- muibus pagenses solebant epulas celebrare cum cognatis & amicis ; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 16. Denique dies erat epiphaniorum , & ingressus in prom- ptuario nihil invenerit , quod haurire potuerim , egressusque oravi discens : sanctissime Mar- tine , transmite mihi in hac sacra solemnitate aliquid vini , ne epulantibus aliis , ego jejunus remaneam : & infr. Venditoque pisce uno vini modo , cum ceteris sum refectus . Pagenses sunt qui sunt ejusdem pagi , dicecessis , vel vici seu territorii ; Gregor. lib. 8. cap. 18. *Vindrio Dux a pagensis suis depulsus , ducatu caruit . Idem lib. 10. cap. 9. Regalis Episcopus , cum clericis & pagensis urbis sua , similia sacramenta dedit .* †† In lib. meo , Fredegar. cap. 87. *Ænovalaus Comes Sigientensis cum pagensis suis .* dicitur : quo

In iusto placito . Placitum est conventus juridicus , ut infr. hoc cap. Postposito placito . quidem ita Gregor. infr. libr. 8. cap. 20. Interim dies placiti advenit , & Episcopi ex jussu Re- severe usi sunt gis Gundibranni apud Maticensem urbem collecti sunt . Idem supr. hoc libr. cap. 23. veteres gram- Injuriosus tamen ad placitum in conspectu Regis Childeberti advenit . matici , ut non

Ne jurgium in amplius pullularer . In amplius idem quod amplius .

Ecce enim & si illi , qui noxe subditur , minor est facultas , argento ecclesiæ redi- censoria quo- meur . Interdum rei ob inopiam liberabantur ære ecclesiæ : quandoque etiam servi dam virgula redimebantur sumptu ecclesiæ ; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 30. Ipsa notare , & li- autem cum jugo servitutis haberetur vincita , de rebus beati confessoris redempta est . bris , qui falso

Cumque servum , ut exercebat operam , commoveret , elevataque virga iictibus verbe- viderentur in- raret . Domini servos virga coerebant , ut magistri artium discipulos , parentes li- scripti , tam- beros , Episcopi clericos ; Augustin. epist. 159. (al. 133.) *Noli perdere paternam di- quam subdi- ligentiam , quam in ipsa inquisitione servasti , quando tantorum scelerum confessionem , titios summouit extende ecclœ , non fulcitantibus ungulis , non urentibus flammis , sed virgarum vere familia verberibus eruisti . Qui modus coercitionis a magistris artium liberalium , & ab ipsis permiserint si- parentibus , & sape etiam in judiciis solet ab Episcopis adhiberi .* Gregor. libr. 5. cap. bi. sed aucto- 5. de Tetrico Lingonensi Episcopo : & hec dicens virgam , quam habebat in manu , res alios in or- pectori ejus cum iictu valido impulit . Censorum etiam insigne fuit virga , †† quo se dinem re- referens Quintil. inst. libr. 1. cap. 4. quo quidem ita severe usi sunt veteres , ut non gerint , alios verus modo censoria quadam virgula notare permiserint sibi , sed auctores alios in omnino exe- ordinem redegerint . merint numer-

Tunc partes a judice ad civitatem deductæ , causas proprias proloquuntur . Plerum- ro .

que partes per se causas proprias dicebant: tamen forum non carebat advocatis, quos adjutores vocabant; Gregor. de glor. confess. cap. 71. *Denique conjuncti adjutores causam discutiunt.* Alii clamatores, ut capitul. lib. 2. cap. 12. & lib. 3. cap. 7. ¶ 59.

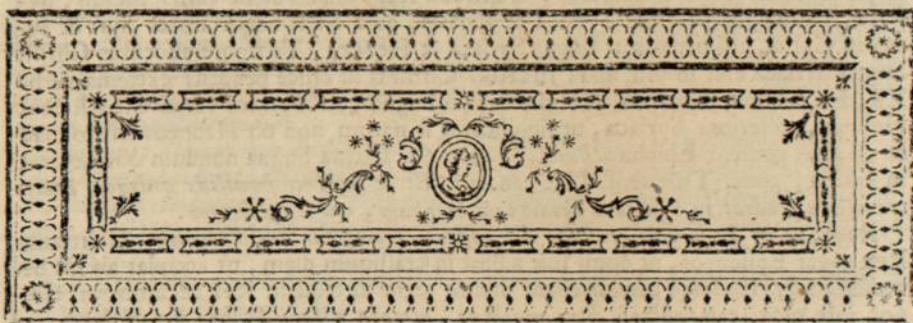
Inventumque est a iudicibus, ut qui nolens accipere prius compositionem, domos incendiis tradidit, medietatem precii, quod fuerat ei iudicatum, amitteret. A iudicibus actum est pacis sancienda causa, inter cives quosdam Turonenses, ut qui reiecta compositione, id est poena pecuniaria, qua ei adjudicata erat, dominus adversarii igni tradiderat, ejus mediam partem amitteret, quod studio pacis contra leges actum dicitur, propter sc. auctoritatem rerum iudicatarum, quæ rescindi non possunt.

Tunc dato ab ecclesia argento, quæ iudicaverant, accepta securitate componunt. Lis, quæ erat inter cives Turonenses, componitur, data pecunia de arario ecclesiæ, & accepta securitate. Securitas est apocha, id est cautio seu professio solutæ pecuniae; l. si quando, §. pen. C. de inoff. testam. Augustin. de tempor. serm. † 120. nunc 154. in append. num. 2. Dum tanto debitori refundit immanis debiri cautionem, humano generi conscripsit securitatem. Symmach. libr. 10. epist. 43. cum videretur

†† Augustin. omnibus securitatibus esse vehementior Imperatoris assertio. Cassiodor. 11. var. 7. te de civit. Dei simonium solutionis securitas dicitur, de quo non solum animus, sed substantia com. libr. 6. cap. 1. manitur. Securitas inde dicta, quia securum facit debitorem; Sidon. libr. † 5. epist. et si non libere 13. contraque lites iurgiosorum, si quæ moventur, pactionibus consule, contra tri- predicando, buta securitatibus.

Saltem utcū- Ut nullo unquam tempore contra alterum pars altera mussitaret. Mussitare est que in disput- obmurmurare; Sidon. libr. † 7. epist. 9. presbyterorum sane paucis & angulatim frin- tationibus gultientibus; porro autem palam ne mussitanibus quidem. Idem libr. 8. epist. 12. mussitando. Quid mussitas? Quid moraris? Papias: *** müssitat leviter, in auribus loquitur, mur- Idem epist. murat. Gregor. libr. 6. cap. 12. Berulus vero Dux, cum Biturigas mussitare, quod 126. num. 3. Turonicum terminum ingredierentur, audisset, exercitum commovet. Idem eod. lib. sed inter se cap. 36. ipsi ubique discurrunt, mussitant, amiciuas clam illigant. †† Mutire pro aliquantulum murmurare, quiritare dixit & Gregor. supr. hoc libr. cap. 36. Veni quia ab omnibus mussitantes, regni Regis Childeberti Principibus invitaris, nec quisquam contra te mutire au- petiverunt, sus est. Idem libr. 3. cap. 16. Nec ullus mutire ausus erat coram eis. Papias: ***

Oe. Mutire, garrire, modice murmurare.

A D L I B R U M VIII.

*AM per domos eorum invitatus adibat, & prandia data libabat. Guntranus Rex privatorum epulas invitatus non despexit, & prandia data libavit, id est leviter attigit. Virgilium æmulatus videtur, qui verbo libare usus est pro leviter tangere, ut 5. Æneid. (92.) *Libavitque dapes.* Idemque 1. Æneid. (260.) *Oscula libavit natae.* Eodem modo vina libare dixit Gregor. supr. libr. 5. cap. † 21. Ut clericis matutinas in ecclesia celebrantibus, hic pocula poscerent & vina libarent.*

Cap. 1.

Erat ea die solemnitas beati Martini, id est iv. nonas mensis quinii. Dies festus S. Martini solemniter colebatur in Gallia, missam S. Martini vocabant. Missa accipitur non modo pro sacrificio missæ, sed etiam pro die festo, ob solemnitatem missæ, quæ eo die celebratur. Missa S. Joannis; Froboard. in chronic. ad ann. † 921. facta pactione usque ad missam sancti Martini. Idem ad ann. † 945. Igitur circa missam sancti Joannis, Hugo Dux placitum cum Rege per sequestræ habuit. Et in vit. Ludovici P. (ad ann. 832.) Sed post paucum tempus idem ad missam sancti Martini populum convocavit.

Processitque in obviam ejus immensa populi turba, cum signis atque vexillis, canentes laudes. Guntrano Regi Aurelianum urbem solemnii pompa ingredienti plebs in obviam id est obviam occurrit; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 80. *Ele-vata in obviam nanu signat.* Cum signis id est signis crucium atque vexillis, & laudibus id est a'clamationibus, vivat Rex, ut Gregorius infra apertius dixit: *Et hinc lingua Syrorum, hinc Latinorum, hinc etiam ipsorum Judæorum in diversis laudibus varie concrepabat, dicens: Vivat Rex, regnumque ejus in populis annis innumeris dilatetur. Signa pro crucibus accepit & Gregor. supr. libr. 6. cap. 11. Tunc reseratis iam portarum quam sacrarum edium valvis, ingrediuntur utrique civitatem, Dux scilicet & Episcopus, cum signis & laudibus, diversisque honorum vexillis. Clerus solebat occurrere Principibus & prefectis provinciarum cum signis & vexillis, id est cum crucibus & sacris vexillis, quæ vocant baneria; Gregor. infr. libr. 10. cap. 9. Ebraccharius vero usque Venetias urbem accessit. Miserait enim ad eum obviam Episcopus Regalis clericos suos cum crucibus & psallentio, qui eos usque ad urbem deduxerunt. Crux vocatur signum, quod hoc quasi signo & annulo omnia quæ a Deo tradita obsignantur; Chrysostom. de div. utriusque testament. loc. de adorat. cruc. (num. 2.) *διὰ τὸ σφραγίς κέντηται, ὅπ πάσας τῷ Θεῷ τὸ παρακατεδήνας, δος εἰς λόβους, πάσων, καθάπερ τινὶ σημάντρῳ βασιλικῷ καὶ δακτυλίῳ σφραγίζουεν.* Hinc signum appellata est, quod deposita omnia quæ a Deo accepimus, hac quasi signo quodam regio, atque annulo obsignamus.*

Et hinc lingua Syrorum, hinc Latinorum, hinc etiam ipsorum Judæorum, in di-

Tom. XI.

X

versis laudibus varie concrepabat. Guntrano Regi laudes dictæ variis linguis, Syriaca, Latina, & Judaica: Syriaca & Judaica, quia erant negotiatorum Syri & Judæi in Gallia, qui utebantur lingua Syriaca & Hebræa. Tempore adventus Christi lingua Syriaca erat in usu apud Judæos. Christus in cruce pendens extrema verba Eli, Eli, Lamma Sabathani protulit dupli lingua, nam priora verba Eli, Eli sunt Hebræa, posteriora Syriaca, ut significaret se natum non ob Hebræos modo, sed & ob alias gentes; Epiphan. *heres.* 69. art. 66. Latina lingua nondum obsoleverat in Gallia; conc. Turonens. III. can. 17. *Et ut easdem homilias quisque aperte transferre studeat in rusticam Romanam linguam, aut Theotiscam.*

Rogo, ut in domo mea crafina die vestram promerear benedictionem. Guntranus Rex rogit Episcopos, ut domi suæ ad sint in crafinum diem, ut accipiat ab his benedictionem. Episcopi benedicebant mensa regiae antequam Rex accumberet; Gregor. infr. prox. cap. *ablutis Rex manibus, accepta a sacerdotibus benedictione, ad mensam recedit.* Et idem infr. cap. 7. h. libr. *Dixerunt Regi: vidimus enim eum convivio tuo adesse, ac de ejus manu te benedictionem accipere.* Immo & Episcopi sepius adhibebantur epulis regis; Hilar. Pictav. lib. contr. Constantium, (cap. 10.) *Osculo sacerdotes excipis, + quo Christus est proditus: caput benedictioni submittis, ut fidem calces: convivio dignaris, ex quo Iudas ad proditionem egressus est.*

Cap. 2. *Ad metatum nostrum advenit. Erat enim ibi basilica sancti Aviti abbatis.* Gregorius divertit ad basilicam S. Aviti abbatis apud Aurelianum. Episcopi non diverabant ad cauponas, sed ad basilicas, seu domus ecclesiarum; Gregor. infr. libr. 9. cap. 6. *His diebus Parisius ad veneram, + ad basilicam beati Juliani martyris metatum habebam.*

Scire enim te oportuerat, dilectissime pater, quod parens eras nobis ex matre nostra. Guntranus Rex Bertramnum Burdegensem Episcopum, quamvis exofum ob susceptas partes Gundobaldi, ob reverentiam sacerdotii patrem appellat: ei fidei lapsum exprobat eo nomine, quod sibi cognationis vinculo conjunctus esset ex parte matris. Guntranus fuit unus e liberis Chlotarii I. Regis ex Ingunde; de quo Gregor. supr. libr. 4. cap. + 3. Aimoin. libr. 2. cap. 25. Episcopi etiam a Regibus patres appellati, quia sunt ecclesia patres; Gregor. infr. hoc cap. *Quid vos, o sanctissimi patres, pro regionis utilitate, vel regni nostri sospitate tractastis, edicite.*

Nicasio autem O Antidio Episcopis dixit: *quid vos, o sanctissimi patres, pro regionis utilitate, vel regni nostri sospitate tractastis, edicite.* Episcopi Aquitanæ Bertramnum Episcopus Burdegensem, Palladius Santonensis, Orestes Vafatensis, Nicasius Engolismensis Episcopus, de quo infr. libr. 9. cap. 41. Antidius, is fuit Aginnensis Episcopus, ut patet ex subscriptionibus conc. Matisconens. II. (ann. 588.) coierant in partes Gundobaldi, quo sublato, Guntranus ironice dixit Nicasio & Antidio Episcopis, quid nam ab his actum pro regionis utilitate, vel pro regni salute, magis spectans quid esset episcopalis officii, quam quid ab eis gestum esset.

Cap. * 3. *Jubet Rex, ut diaconum nostrum, qui ante diem ad missas psalmum responsorium dixerat, canere juberet.* Hæc erat psallendi ratio, unus decantabat psalmum, silentibus ceteris; Gregor. de vit. patr. cap. 8. *Quodam autem mane cum surrexisset ad matutinas sanctus Nicasius expectatis duabus antiphonis egressus est in sacrarium, ubi dum resideret diaconus responsorium psalmum canere caput.* Et Gregor. infr. hoc ipso cap. *Quisque, ut potuit in Regis praesentia psalmum responsorium decantavit.*

Cum autem ferula preferrentur. Ferculum est missus carnium; Petron. in + fragment. Postquam ferulum allatum: vulgo un mers; Gregor. de mirac. martyr. lib. 1. cap. 80. Exerceamus hodie cachinnum de hoc Romanorum presbytero, ut scilicet ap-

† In libr. posito ferculo tu celerius signare festines. Veteres Romani epulabantur duobus fermento: *Canam* culis; Cato apud Servium in 1. Aeneid. *Et in atrio, + duobus ferulis epulabantur ternis ferulis antiqui.* Augustus tribus ferulis; Tranquill. in ejus vit. cap. 74. *+ Tribusque solis, aut, quum lemnibus ferulis imperatoriam mensam statuit esse contentam.* Franci tribus quoque abundantissimis ferulis, & amplius; Gregor. loco modo laudato: *In secundo vero + tercio ferculo me, senis praesimiliter fecit hereticus.* Quarto autem exhibito, &c. Herorum epulis tria ferulae possebat. Ut Stat. 2. Achilleidos (99.)

Ut placata fames epulis bis terque repotis.

Nam quindecim ex eo catinos, ut istum maiorem cernitis, jam concidi. Catini sunt lances, disci quibus escae apponuntur; Cato de vit. popul. Rom. apud Nonium cap. † 16. de generibus vasorum: Dicuntur enim patelle, salini, acetabula, catini, patene. Eucherius ad Salonium (cap. 3.) Paropis acetabulum majus. Aliqui & catinum ita appellari putant.

Procedente diacono cum sancto evangeliorum libro, nuncius Regi advenit, unaque Cap. 4. vox fuit pronunciantis lectionem evangelicam, ac nuncii dicentis, filius natus est tibi. Diaconi munus est evangelium legere; Hieronym. in Sabinianum diaconum, (num. 6.) Evangelium Christi quasi diaconus lectitabas. Gregor. libr. 4. epist. 44. ubi dixi.

Sed baptismum in die sancto pentecostes accepit. Baptismo dies solemnies olim dicti fuere pascha & pentecostes.

Et Rex nihilominus in die sancto Dominice nativitatis est elevatus. Childebertus junior dicitur Rex elevatus: ea aetate fuit ratio Regum inauguratorum, ut elevarentur super scutum.

Cum viderem eum a te tonsorato capite quasi Episcopum ordinari, deinde super cathedram puram sola fuligine testam impositum ferri, prelucensibus coram eo lychnis ac cereis. Episcoporum solemnis est installatio; Gregor. de vit. patr. cap. 6. in Gallo E. Igitur exinde cum multo psallentio in civitatem suscipitur, & in sua ecclesia Cap. 5. Episcopus ordinatur.

Conspicio eminus aeneum super ignem posatum servare vehementer. Aeneum est olla ænea; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 81. Accenditur ignis, aeneum superponitur, servet valde, annulus in unda servenii projicitur. Latinis ahenum; Virgil. 1. Æneid. (217.) Littore ahena locant. Aenum est instrumentum coquinarium, quod pendet super focum, in quo aqua ad potandum calefit; l. cum de lanionis, §. item eaccabos, ff. de instruct. vel instr. legat.

Quo redente, Garacharius Comes Burdegalensis, atque Bladastes, a nobis representati. Garacharius Comes Burdegalensis, & Bladastes Dux fuere partium Gundobaldi Ducis, quo sublatto apud Convenas, in basilicam S. Martini confugere, & intercedente Gregorio nostro in gratiam rediere cum Guntrano Rege: quem Gregorius hic vocat Garacharium, supra vocat Chariulfum libr. 7. cap. 38. Sagittarius Episcopus cum Mummolo, Chariulfo, atque Waddone ad ecclesiam pergit. Et cap. 43. ejusd. libr. Chariulfus basilicam sancti Martini expedit. Cap. * 6.

** Vocans eos sepius vulpes ingeniosas. Vulpecula atrocioris conviciae genus; leg. satyra, tit. de convit. §. 3. Si quis alterum concacatum, aut vulpeculam vocaverit. Eutropium eunuchum vulpis nomine notat Claudian. in eum lib. 1. (145. & seq.)*

*Ut primum retulam traxere palatia vulpem,
Quis non ingemuit?*

Vulpes conviciae genus in callidos & dolosos; canis in hostes & inimicos; Terent. in eunocho, aet. 4. sc. 7. (33.) *Ain vero canis? ubi Donat. Hoc verbo impudentibus inimicis convicium fieri solet. Nam militare dictum est, in hostem canis. Fredegar. cap. 9. Ego cum ipsis non loquor. Vita eorum instar canum est. Si conversi Christiani, sicut & ego sum, efficiuntur, tunc eis respondebo. Idem cap. 68. Scharius dixit: non est possibile, ut Christiani & Dei servi cum canibus amicitias conlocare possent. Gregor. supr. libr. 3. cap. 14. & traderis in manus inimicorum, & morieris quasi unus ex canibus.*

Adveniente quoque die Dominico, Rex ecclesiam ad spectanda missarum solemnia petit. Die Dominico saeculares missas audire tenentur; conc. Agath. can. 47. can. missas, de consecr. dist. 1. Missarum solemnia spectare, est audire missam; Gregorius de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. † 13. Factum est autem una resurrectionis Dominicæ die, dum esset ad pedes Domini, & cum reliquo populo missarum solemnia spectaret. Idem libr. 9. cap. 9. atque ad basilicam sancti Crispini Crispinianique properabat, quasi spectatura missas. Idem libr. 10. cap. † 8. Tunc Episcopus permisit eum cum ceteris missarum spectare solemnia. Cap. 7.

Cassian. in- Fratres vero consacerdotesque, qui aderant, locum Palladio Episcopo ad agendum
sit. libr. 3. festa prebuerunt. Quo incipiente prophetiam. Die Dominica officium missæ faci-
cap. † 4. piebat a lectione prophetia.

† In lib. meo Jam enim Palladius Episcopus in sacrarium cum grandi humilitate discesserat.
nil hic. De Sacrarium est locus, e quo Episcopus vel presbyteri procedunt ad altare missam ce-
missa diei Do- lebrauri; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 3. cap. 17. illecent in crastinum do-
minicæ eod. minica die, ad ecclesiam accessimus, residentesque in sacrario adventum prestolaba-
lib. cap. 11. mur antistitis. Idem supr. libr. 4. cap. 31. In sacrarium autem sub velo transiens, ci-
cindelem extingue voluit. Receptorium vocat Sidon. libr. 5. epist. 17. & nuncia-
tum est hora monente progreedi Episcopum de receptorio.

Cap. 9. Moverunt itaque me per tempus sterile loco ubi habitabam. Tempus sterile id
est hybernum, quia vacuum est fructibus: eodem fere sensu steriles avenas dixit Vir-
gil. 1. georgic. (154.) Steriles dominantur aene, id est infructuose.

Hac audiens Fredegundis Regina, conjunctis prioribus regni sui, id est tribus
Episcopis, & trecentis viris optimis, sacramenta dederunt, hunc a Chilperico Rege
genatum fuisse. Fredegundis Regina probat, Chlotarium II. esse filium Chilperi-
ci, sacramento priorum regni. Partus probatur per testes, puta per vicinos, obste-
trices, famulos, propinquos; l. si vicini, C. de nupt. Augustin. de altercat. eccles. &
sinagog. **) Sed interposita matris auctoritate de patre creditur, de ipsa vero matre
plerunque nec matri, sed obstetricibus, nutrisibus, famulis.

Cap. 10. Jussi eum in alveum Matrone fluminis projici. Matrona amnis navigabilis, qui ad
Carentonium vicum influit in Sequanam, vulgo Marne.

Tunc intra capsu, quod opere meo ad capiendorum piscium necessitatem preparava-
ram, reperi. Corpus Chlodovei, unius e liberis Chilperici suscepis ex priore uxore,
projectum in Matronam flumen, inventum est intra capsu piscatoris. Capsu est
genus retis capiendorum piscium causa: & ita legendum puto pro lapsum apud Gre-
gor. de glor. confess. cap. 5. commonitus piscator quidam per visum a virginem est, ut
archipresbytero piscium copiam deferret. Surrexitque ex lectulo, invenitque immanem
piscem in lapsu suum, quem, ubi jussus fuit, exhibuit. Eadem emendatione in-
digere videtur alter locus Gregorii de vit. patr. cap. 17. dixeruntque ei: lapsus noster,
in quem pisces decidere soliti sunt, prorsus desertus habetur.

Convocato igitur Episcopo civitatis, cum clero & populo, ac cereorum innumerabilium
ornatu, ad basilicam S. Vincentii detulit tumulum. Christianis funus solemniter
celebratum, cum cereis & luminaribus, ut funus Pulcheria; de quo Gregor. Nyf-
sen. in orat. funebr. ipsius. η τὸ ἐπὶ τῷ πυρὸς φῶς πολὺ τε η ἀφθονον κατὰ τὰ πλάγια
ἐκτέίνεται τὴν συνεσίαν τῶν ἐπὶ τῷ πυρὶ λαμπεῖσθαι περιπεινούσεν. Et lumen ignis quod
& multum & copiosum ex transverso utrinque continentibus cereis lampadibus pre-
tendebatur. Et funus Constantii; Nazianzen. orat. 4. ὥδεις παννύχιος η δαδυχιας
ης κρισιων τιμᾶν μετάστοιν εὐτελην ρούζουσ, nocturnis cantionibus, & cereorum
ignibus, quibus nos christiani pium & vita discessum ornandum existimamus.

Cap. * 12. Ad discutendas causas Ratharius illuc quasi Dux a parte Regis Childeberti diri-
gitur. Ratharius quasi Dux, id est cum dignitate Ducis, in Massiliensem provinciam
dirigitur a Childeberto Rege, ut Theodori Episcopi Massiliensis causa discuteretur.

Ad synodum, que Matiscone futura erat. Synodus Matisconensis II. jussu Gun-
trani Regis congregata ann. Chr. † 588. causa Theodori Episcopi Massiliensis re-
missa est ad synodum proximam Matiscone indictam: eodem jure causa Palladii San-
tonensis Episcopi remissa est ad proximam synodum; Gregor. infra h. libr. cap. 43.
Episcopus autem ad urbem redire jubetur, & usque ad synodum futuram dilatatur. Ma-
tiscone, c' est Mascon. Matiscense oppidum, vel Matescense; Gregor. libr. 9. cap. 1.
Matescense oppidum jussi sunt residere.

Veniens itaque ad basilicam sancti Maximini, prosternitur sepulcro. Veteres pro-
strati solo orabant. Magnericus Trevirensis Episcopus oratus pro Theodoro Ma-
ssiliensi Episcopo persecutionem patiente, accedens ad basilicam sancti Maximini,
prosternitur ad ipsius sepulcrum; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 28. Tunc

Cum fletu magno solo prostrata, nomen beati invocat confessoris. Idem cap. 54. ejusd. libr. Puella vero ex Lesneusi jam adulca lumen amisit oculorum, que sancti limina adiens, per omne tempus festivitatis orabat humo prostrata. Idem libr. 3. (de mirac. ejusd.) cap. 8. quod cum fecisset, per singulos dies veniebat, & prostratus solo cum conjugi, sancti Pontificis auxilium implorabat. Idem cap. 38. ejusd. libr. Ibique prostratus solo, orationi subinxus, die terria apertis oculis lumen recepit. Idem infr. h. lib. cap. 15. Tunc ego ad basilicam proprio, prostratusque solo, divinam misericordiam eum lacrymis flagitabam. Basilica S. Maximini est apud Treviros in suburbano, ubi quiescit corpus sancti, cuius tumulus multis clarus miraculis; Gregor. de glor. confess. cap. 93. Est & apud urbem Trevericam suburbano sanctus Maximinus magnus cum domino populi illius advocatus. Ad cuius tumulum sepe cernuntur miracula gloriosa. Ibi collocatum est monasterium, cuius meminit Augustinus confess. 8. cap. 6.

*Ad castrum Confluentis, quod ob hoc nomen accepit, pro eo quod Mosella Rhenusque annes pariter confluentes in eodem loco jungantur. Confluentes castrum a Romanis conditum ad confluentes Mosellæ & Rheni, unde nomen a situ; Ammian. lib. 20. **) Apud Confluentes locum ita cognominatum, ubi annis Mosella confunditur Rhenus. Annal. Francor. † Bertinian. ad ann. 819. secundam aquam Confluentem usque per Rhenum navigavit: hodie Coblenz.*

Trecas Campania urbem. Trecæ clarissima Campaniæ civitas; notit. provinc. Civitas Tricassum. Tricassinorum urbs; Gregor. de glor. confess. cap. 67. Lupum Antistitem apud Tricassorum Campaniæ urbem sepultum nulli habetur incognitum.

Ad Eposium castrum accessimus. Eposium castrum ubi sit hæro.

Nesciens autem utrum martyr, an confessor esset ... jam in ejus honorem vigiliæ celebrabam. Vulfilaicus refert se celebrasse vigiliæ in honorem B. Martini, (cui postea posuit monasterium) adhuc nescientem an esset martyr, an confessor. Vigiliae celebrari solitæ in honorem sanctorum, ut in honorem S. Martini; Gregor. de mirac. ipsius lib. 2. cap. 11. Que ad beati Martini pedes deposita nocte tota cœrum manu pro voto derinuit. In honorem S. Remigii; Gregor. de glor. confess. cap. 79. cum autem omnes terrentur hujus clavis auditu, concurrit Remensem populus ad sancti sepulcrum, congruum hujus causæ flagitare remedium. Accensis cereis lychnisque non paucis, hymnis psalmisque ecclæsiis per totam excubat noctem. Celebriores fuere vigiliæ in nocte nativitatis Dominicæ; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 25. Nam cum in venerabili Dominicæ nativitatis nocte sacrosanctis deductâ excubiis, procedentes de ecclesia, ad basilicam sancti ire disposeremus. Idem infr. libr. 10. cap. 31. in Perpetuo Episcopo: Hic instituit jejunia vigiliæque qualiter per circulum anni observarentur, quod hodieque apud nos tenetur scriptum, quarum ordo hic est . . . De vigiliis. Natali Domini in ecclesia, &c. Jejunia conjungit vigiliis, quia vigiliæ non solebant celebrari sine jejunio; cap. quæsivit, de V. S. quod est Alexandri III. ubi dixi.

Deinde Aredeo abbati conjunctus, ab eoque edictus, beati Martini basilicam adiit. Hac tempestate claruit Aredius abbas. Hic patria Lemovicensis ingenuis ortus parentibus matre Pelagia, patris normen silevit. Hic in proprio fundo, cui nomen Actanum in Lemovicibus, fundavit monasterium, & regulis patrum informavit, & ex propria familia monachos instituit; de quo Gregor. infr. libr. 10. cap. 29. Aredius . . . Lemovicine urbis incola fuit, non mediocribus regionis suæ ortus parentibus, sed valde ingenuus: & infra: Quid plura? construxit templo in honore sanctorum, expeditique eorum pignora, ac ex familia propria tonsuratos instituit monachos, cœnobiumque fundavit, in quo non modo Cassiani, verum etiam Basili, & reliquorum abbatum, qui monasteriale vitam insisterunt, celebrantur regule. Hodie Saint Trier a nomine fundatoris. Ejusdem meminit idem de glor. confess. cap. 9. & 104. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 37. 42. & libr. 2. cap. 28. 40.

Ille parumper pulveris beati sepulcri pro benedictione sustulit. Quem in capsula positum, ad collum meum dependit. Aredius abbas e sepulcro B. Martini libavit pulvrem, quem in capsula conditum Vulfilaici unius e discipulis suis collo appendit. Idem oleum e sepulcro S. Martini sustulit, de quo multæ curationes secutæ sunt; Gre-

Cap. 13.

Cap. * 15.

gor. de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 24. Moris antiqui fuit gestare reliquias sanctorum collo appensa; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. t 76. Tunc presbyter cum videret se his fluctibus obrui, & spumis undarum ipsarum graviter operiri, extra Et a collo capsula, qua sanctorum pignora continebat, undis tumentibus fidus obiecit, &c. E sepulcro B. Martini tolli solebat pulvis, de quo multa siebant miracula; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 1. cap. 28. 37. lib. 2. cap. 12. 52.

Reperi tamen hic Diane simulacrum, quod populus hic incredulus quasi Deum adorabat. Treviri, adhuc ea etate paganismi erroribus impliciti, Dianam colebant. Ha erant reliquia paganismi.

Columnam etiam statui, in qua cum grandi cruciatu sine ullo pedum stabam tegmine. Vulfilaicus discipulus Aredii apud Treviros columnam posuit, in qua staba t exemplum Symeonis Antiocheni: sed præcipientibus Episcopis e columna descendit, & cum fratribus, quos in monasterio congregarat, habitavit. sicuti monachorum genus, qui in columna stabant, quorum princeps fuit Symeon Antiochenus, post eum DANIEL; de quibus dixi in asceticis.

Jam enim reliqua sigillorum, qua faciliora fuerant, ipse confregeram. Sigilla sunt parvula signa vel status deorum; l. quæsum, §. t Papinianus 23. ff. de instruct. vel instr. legat. l. cum aurum, §. lectum, l. pediculis, in princ. de aur. & argent. legat. l. si cuius, §. sed si ædium, de ususfruct. l. fundi, §. item constat, de act. empt. Auson. edyll. 25. (al. eclog. de feriis Romanis.)

Ædiles plebei etiam, adilesque curules

Sacra sigillorum nomine dicta colunt.

Gregor. ipse de mirac. martyr. libr. 1. cap. 41. Adoratis diis, atque coram sigillis prostratus.

Experges factus vero circa medium noctis, cum ad cursum reddendum surgerem. Cursus est officium sacrum clericorum & monachorum, per horas & stata tempora per diem noctemque distinctum; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. t 11. Exurgente autem mane abbe cum monachis ad celebrandum cursum, viderunt multitudinem auri super altare. Idem de glor. confess. cap. 38. de monacho quodam: Nam post impletum in oratorio cursum, elevabatur clam a presentia fratrum. Idem cap. 96. ejusd. libr. Cum signum ad cursum hora tertia audieris insonare, surge continuo & ingredere basilicam, ad quam venisti. Idem de vit. patr. cap. 7. Nam impleto cursu revertens ad lectulum, ita se caute super stratum deponebat, ut prorsus nemo sentiret. Idem infr. libr. 9. cap. 6. sic ingressi sumus explore cursum. Idem supr. libr. 5. cap. 20. Nulla prorsus de Deo erat mentio, nullus omnino cursus memorie habebatur. Beda hist. lib. 4. cap. 18. accepit & prefatum Joannem abbatem Britanniam perducendum, quatenus in monasterio suo cursum canendi annum, sicut ad sanctum Petrum Romæ agebatur, edocerent.

Cap. 16.

Ait: ibo ad basilicam beati Martini, & sacramentis me exuens, innocens reddar. Jusjurandum solebat præstari in ade sacra innocentia probandæ causa; Gregor. infr. hoc ipso cap. ait: vadam ad templum sancti Martini, & fide data insons redditurus ero ab hoc crimine. Gregor. de glor. confess. cap. 29. Hic etenim, ut cruda operatur rusticitas populorum, juramentum mendax in ecclesia protulit. Christianum quemdam, qui matronam Hebraeorum intrare ecclesiam, ibique jusjurandum de re de qua controversia erat præstare coegit, notat Chrysostom. orat.**) 34. ad Antiochen. Aliquando jusjurandum præstabatur manu elevata contra ædem sacram; Gregorius infr. hoc cap. Ecce templum sanctum, e contra jura ut liber. Nam calcare limen sacrum non permitteris. Idem Adrevald. de mirac. S. Benedict. libr. 1. cap. t 37. al. lib. 1. part. 2. cap. 5. num. 20. Cumque autem item dirimere vellet, atque ille, qui pretium habuerat, compari se reddidisse modis omnibus affirmaret, nec dictis ejus fides adhiberetur; necessitate compulsus dexteram contra basilicam extendere, cum furore juramentum protulit, &c.

At ille elevatis manibus ait: per omnipotentem Deum, & virtutem beati antistitis ejus, quia hoc incendium non admisi. Jusjurandum præstari manu elevata

moris antiqui est; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 33. *Ingressique in hujus memoratae edis altare, cum elevatis manibus sacramenta proferrent, persecutor causa perjurasse eos clara voce testatur. Idem cap. 53. ejusd. libr. Ingressique basilicam sancti martyris, elevatis homo manibus ad perjurandum... ipse cum elevatis manibus quasi amens totus inriguit.* Ditmar. lib. 5. *Hocque dextris manibus elevatis affirmatur.*

In modum tentorii, quod ab imo ex amplioribus incoprum fasciis angustatis in altum, in unum cuculli caput sepe colligitur. Cucullus est veltis ab imo laxior & latior, quæ est angustior & strictior ea parte qua tegit caput; Gregor. de vit. patr. cap. 8. *Capsa autem hujus indumenti ita dilatata erat atque consuta, ut solent in illis candidis fieri, quæ per paschalia festa sacerdotum humeris imponuntur:* & infra: *Venum ubi deciso cucullo aptatis pedulis pedes operuit.*

Cap. 17.

Itaque Nicetius per emissionem Eulalii a comitatu Arverno submotus, dueatum a Rege expertis, datis pro eo immensis munieribus. Et sic in urbe Arverna, Ruthe-na, atque Ucetica Dux ordinatus est. Comites præerant singulis pagis, Duces universis provinciis; Gregorius infr. hoc libr. cap. 26. Turonicis vero atque Pictavie Ennodius Dux datus est. Idem libr. 9. cap. 7. Ennodius cum Dueatum urbium Turonice atque Pictavie administraret, adhuc & Vici Juliensis atque Benarne urbium principatum accepit. Et Gregor. infr. hoc ipso cap. de Childerico Saxone, qui a Guntrano transit ad Childebertum. Sed ille accepta libertate recipiendæ uxoris, clam ad eum transiit. Adeptaque ordinatione ducatus, in civitatibus ultra Garonnam, quæ in potestate supradicti Regis habebantur, accessit.

Cap. 18.

Gundobaldus autem comitatum Meldensem super Guerpinum competit. Ingressusque urbem, causarum actionem agere coepit. Comites præerant juri dicundo; Gregor. de mirac. martyr. libr. 2. cap. 16. *Quid etiam ad Becconis Comitis confutandam superbianum beatus martyr sit operatus evolvam.* Hic cum actiones ageret publicas, & elatus jaclantia multos contra justitiam aggravaret, casu contigit, &c. Idem de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 53. *Quod audiens abbas monasteris, a loco proximo currit ad Comitem, rogaturus pro eo... obtentaque ab eo rei hujus vita, rediit tibi vivumque reperiit.* Idemque habebant vicarios, qui absente Comite judicabant; Gregor. infr. lib. 10. cap. 5. *Responderunt, hoc Annimodi vicarii dolo, qui pagum illum iudicaria regebat potestate, factum fuisse.* Protinusque directis Rex litteris ad Comitem urbis, jubet ut cum vinclum in presentia Regis dirigeret. Hi sunt quos hodie vocant viguires. Comites lustrabant pagum, & per vicos pagensibus jus dicebant: & hoc est quod insinuat Gregorius infra hoc cap. Exinde dum pagum urbis in hoc officio circumiret, in quadam villa a Guerpino interficitur. Odo Cluniacens. vit. S. Geraldii Comit. lib. 1. cap. 19. *In crastinum vero mallenibus undique ad seniorem confluentibus, jubet reum adduci.*

Inclusunque in pensilem domum interimant. Inclusus in pensili domo transfoditur: pensilis domus appellatione forte intelligi oportet caveam, quales sunt caveæ, quibus feræ includuntur; Q. Curtius libr. 5. cap. 1. leones quoque & pardales caveis preferebantur. Telesphorum Rhodium a Lysimacho Rege, velut feram in cavea diu pastum, refert Senec. de ira libr. 3. cap. 17. Nam Telesphorum Rhodium amicum suum tibi undique decurtatum, cum aures illi nasumque abscidisset, in cavea velut novum animal aliquid & inusitatum diu pavit. Vel pensilis domus est solarium seu ambulatorium pensile projectum extra parietes ædium; Plin. libr. 36. cap. 12. (in fin.) His idem Architectus primus omnium pensilem ambulationem Gniæ fecisse traditur: ut & pensiles horti sunt horti impositi testudini arcis, quales Semiramis Babylone condidit; Plin. libr. 19. cap. 4. (in princ.) Et quoniam antiquitas nihil prius mirata est, quam Hesperidum hortos, ac Regum Adonis & Alcinoi, itemque pensiles, sive illos Semiramis sive Assyrie Rex Cyrus fecit. Q. Curtius lib. 5. cap. 1. Super arce vulgatum Græcorum fabulis miraculum pensiles horti sunt. Memorantur & pensiles horti Memphitici; Plin. libr. 36. cap. 14. (in princ.) Leguntur & pensiles hortos, immo vero totum opidum fecisse Ægyptie Thebae.

Interim dies placiti advenit, & Episcopi ex iussu Regis Guntchrammi apud Ma-

Cap. 20.

ticensem urbem collecti sunt. Anno Christi † 588. synodus Matisconensis II. congregata est jussu Guntramni Regis. Ea aetate plereque synodi Galliae Regum jussu aut voluntate convocatae, & eorum saepius confessu presentiaque cohonestatae.

Faustinianus autem, qui ex jussu Gundobaldi Aquensis urbis Episcopus ordinatus fuerat, ea conditione removetur, ut eum Bertrramnus, Orestesque, sive Palladius, qui eum benedixerant, vicibus paseerent, centenosque ei aureos annis singulis ministrarent. In synodo Matisconensi depositus est Faustinianus Aquensis E. qui jussu Gundobaldi ordinatus fuerat, ea lege, ut Bertrramnus Burdegalensis Episcopus, qui eum mandarat consecrandum, tamquam Metropolitanus, Orestes Vafensis, & Palladius Santonensis Episcopi, a quibus consecratus fuerat, per vices eum alerent, praestita ei annua pensione centum aureorum, in poenam temerariae ordinationis.

Nicetus tamen ex laico, qui prius ab Chilperico Rege preceptum elicuerat, in ipsa urbe episcopatum adeptus est. Nicetus ex laico Episcopus Aquensis ordinatus ex praepento Chilperici Regis. Hoc vitio saeculi factum contra canones; Gregor. infr. h. libr. cap. 22. Laban Helosenensis Episcopus hoc anno obiit. Cui Desiderius ex laico succedit. Cum jurejurando enim Rex pollicitus fuerat, se numquam de laicis episcopum ordinaturum.

Ursinus Cadurcensis Episcopus excommunicatur, pro eo quod Gundobaldum excepisse publice est confessus. In eadem synodo Ursinus Cadurcensis Episcopus excommunicatus est, ob suscepitum Gundobaldum, id est per triennium suspensus ab officio episcopali, salva administratione rerum ecclesie, ut patet ex his que sequuntur.

Accepto hujusmodi placito, ut poenitentiam tribus annis agens, neque capillum neque barbam teneret, vino & carnibus abstineret, missas celebrare, clericos ordinare, ecclesiastique & chrisma benedicere, eulogias dare, penitus non auderet. Poenitentes deponabant comam, id est dimitabant capillum per tempus poenitentiae; conc. Agathens. can. 15. can. poenitentes, 50. dist. Augustin. de temp. serm. 58. (al. 258. in append. cap. 2.) Quasi nos, quando poenitentiam suademus, hoc dicamus, ut unusquisque magis sibi capillos studeat auferre, & non peccata dimittere, & vestimenta potius evellat, quam mores. Idem serm. 67. de temp. (al. 249. in append. num. ult.) Ego juvenis homo uxorem habens, quomodo possum aut capillos minuere, aut habitum religionis assumere. Iudicabat a carne; can. presbyter, † 82. dist. Sidon. lib. 4. † epist. 24. mensa... nec ita carnis abundans, ut leguminibus. Certe si quid in cibis unctius, non sibi, sed hospitiis indulgens. Cum surgeremus clam percontor adstantes, quod genus vite de tribus arripuisse ordinibus, monachum ageret, an clericum, poenitentemve? Episcopo quasi publica poenitentia imponitur contra canones; clericis enim non indicitur publica poenitentia; conc. Carth. V. can. 11. can. considerandum, 50. dist. & d. can. presbyter.

Utilitas tamen ecclesia per ejus ordinationem, sicut solita erat, omnino exerceretur. Ursinus Episcopus per triennium suspensus ab officio Episcopali, impropte dicitur excommunicatus, ejus rei argumentum est, quod interim non amisit administrationem rerum ecclesie, qua carauisset, si esset excommunicatus; Innocent. III. in cap. pastoralis, §. verum, de appellat. Et illi proventus ecclesiastici merito subtrahuntur, cui ecclesia communio denegatur.

Cap. 21. Apud Belsenancum villam, que in medio Ardoennensis silvae sita est. Ardoenna vel Ardenna silva; Fortunat. lib. 7. cap. 4. Ardenne an Vosagi, cervi capre, Helicis urfi. Et in vit. Caroli M. (ad ann. 804.) primo Aquisgrani, deinde Ardennam peti, & venationibus indulgens, Aquisgrani reversus est: Gallis les Ardennes.

Cap. * 22. Laban Helosenensis Episcopus. Elusa olim metropolis Novempulonia, quæ hodie est ignobile oppidum, vulgo dictum Euse; de quo dix. ser. Aquitanic. lib. 1. cap. 16.

Arcessitoque Waldone diacono, qui & ipse in baptismo Bertrramnus vocitatus est, summam ei sacerdotii deputat: omnesque conditions tam testamenti, quam benemeritorum suorum ipsi committit. Bertrramnus Burdegalensis Episcopus, Waldoni diacono dispositionem testamenti sui commisit: jure civili testamentum non potest conferri

ferri in arbitrium alterius; l. illa institutio, ff. de hered. instit. sed jure pontificio favore pia causa testamentum potest committi alterius dispositioni; cap. cum tibi, de testam. immo & si quis morte preventus non disposuerit, id est legata pia non reliquisset testamento pro salute animae suae, uxori & liberis licuit ea supplere boni vi- ri arbitrio, ex constitut. Henrici I. Regis Anglor. quae exstat apud Matth. Paris. ad ann. † 1100. Et si quis baronum vel hominum meorum infirmabitur, sicut ipse dabit vel dare disposuerit pecuniam suam: ita datam esse concedo. Quod si ipse pr. eventus vel armis, vel infirmitate, pecuniam suam nec dederit, nec dare disposuerit, uxor sua sive liberi aut parentes & legitimi homines sui pro anima ejus eam dividant, sicut eis melius visum fuerit. Conditiones testamenti, pro factione testamenti, conditiones monasterii pro rebus monasterii; Gregor. infr. hoc libr. cap. † 42. de suprascriptis conditionibus coram Domino & sanctis ejus precabiliter commendatis.

A Rauching Duce facto ingenio cum satellite alligatur. Ingenium machina bel- Cap. 26.
lica, engin. Godefrid. monach. in annal. ad ann. † 1203. in epist. Comitis S. Pauli
Duci Brabantiae: Respondit nobis, quod juxta catenam antedictam facret naves suas
protrahi, suas erigens petrarias cum instrumentis variis super naves: nos quoque no-
stra saceremus ingenia erigi super terram. Rauchingi meminit Gregor. lib. 5. cap. 3.

Silicet si mortalibus adsultus vitales non dissolvet fibras. Adsultus a verbo ad- Cap. * 29.
fieri est oppugnatio seu impressio †† bellica; Gregor. infr. † h. cap. Quod si adsultu †† Ammian.
segniore gladius defixus esset. Et idem libr. 10. cap. † 27. illisque colloquentibus, in libr. 22. cap.
uno (ut ita dicamus) adsultu puerorum manus † libratae. Idem de mirac. (martyr.) 8. cedentesque
libr. 1. cap. 84. improbitates seditionis, & adsultus sensuum sapiens se evasisse retrorsum acri-
borum virtutibus testabatur. Idem de mirac. eoruend. libr. 2. cap. 5. Tunc ille, qui adsultu ad ea
sequeretur, cum in adsultu gladii eum non potuisset attingere. Baldric. Noviomensi reverti qua
*** lib. 3. cap. 72. Municipium vero illud adsultu opprimitur. Gall. assaut.

Et considerate sapiens fortis viros in bello corrue: unde nunc parentes eorum nobi-
bles effecti. Morte fortium virorum in bello, eorum liberi nobilitantur: fortis vi- Cap. 30.
ri sunt viri nobiles, & militia clari; Gregor. supr. libr. 3. cap. 18. Tertium vero Chlo-
doaldum comprehendere non potuerunt, quia per auxilium virorum fortium liberatus
est. Fredegar. cap. 38. Cesa est de exercitu eodem prelio nimia multitudo virorum
fortium. Idem cap. 74. Scaram de electis viris & fortibus. Idem cap. 90. etiam &
Pontifices seu nobiles & fortis, quos congregare potuerat. Eadem analogia fortis vi-
tos, pro nobilibus genere accepit Augustin. contra Maximin. lib. * † 2. cap. 6. Fi-
lius viri fortis si non habeat fortitudinem degener est, quia fortitudo plerumque de-
scendit in genere.

At illa dubios cernens, medicatos potionē dicebat. Medicata potionē timor pel-
litur: ideo damnatis dabatur vinum myrratum, metus mortis consolandi causa. Marc. 15. 23. Et dabat ei bibere myrratum vinum, & non accepit. Et hoc est quod
dicitur vinum damnatorum Amos, 2. 8. Et vinum damnatorum bibebant in domo sua. & pater est.
Laudatissimum fuit hoc genus vini; Plin. lib. 4. cap. † * 14. Martialis † 10. epigr. 80.

Duces vero supradicti exercitus ad basilicam sancti Symphoriani martyris experie- Cap. 30.
runt. Hec est basilica sancti Symphoriani martyris apud Augustodunum, cajus mem-
inuit Gregor. supr. libr. 2. cap. 15. & Fortunat. in vit. S. Germani Paris. E. apud Sur. (cap. 3. 14. maij 28.) Symphoriani martiris Augustodunensis meminuit & Gre-
gor. de †† mirac. martyr. lib. 1. cap. 52.

Repräsentati sunt sub conditione audientiae in postmodum future. Duces Guntra-
ni R. ei repräsentati sub conditione audientiae, id est fide data, ut andarentur: eo-
dem sensu conditionis noxa, pro factione contraventione usurpatar infr. libr. 10. cap.
28. Pationem, quam tecum pepigi, custodire cupio inlibatam; quam si tue condi-
tionis noxa non omiserit.

Postea vero quatuor convocatis Episcopis, nec non & majoribus natu laicorum, du-
ces discutere coepit. Episcopi cum majoribus natu laicis ex mandato Regis cogni-
tionem habuere de ducibus, qui in expeditione Gothica prædas exercitus regii passi
erant. Episcopi & Comites mittebantur per provincias juris dicendi causa. Plerum-
Tom. XI.

que Episcopi & Comites erant legati & missi Regum ; Gregor. libr. 9. cap. 18. His auditis Rex dirigit illuc legationem ; id est Namatum Aurelianensem, & Bertchbranum Cenomanensem Episcopum, cum Comitibus & aliis viris magnificis.

Illi vero ecclesiæ edificantes, in Deum spem omnem ponentes, martyres honorantes, sacerdotes venerantes, victorias obtinuerunt. Francorum Reges cum Christo vicerunt, & in gratiam accepti beneficij ecclesiæ & monasteria ad Dei & sanctorum cultum ædificarunt & dotarunt, ut Chlodoveus basilicam SS. Apostolorum Petri & Pauli apud Parisios, quæ hodie dicitur S. Genovefæ : Childebertus basilicam sancti Vincentii, quæ postea dicta est S. Germani : Dagobertus basilicam sancti Dionysii : & alias alii.

Sed quia omnia, quæ gloria vestra profert, recta veraque esse censentur. Gloria trahitur Regibus Francorum supr. libr. 4. cap. 41. & ideo gloria vestra preceptionem deposito : & infr. libr. 9. cap. 20. Felix unus e legatis Childeberti ait ad Guntranum Regem: Pervenisse ad gloriam vestram credo : & supr. libr. 4. cap. 26. Salve Rex gloriose : & infr. libr. 9. cap. 19. Vitam peto, o gloriose Rex.

Nullus Regem metuit, nullus Duxerit, nullus Comitem reveretur. Duces & Comites proximi post Regem ; Augustin. in psalm. 61. (num. 8.) Et Duxes sunt, & Reges sunt?

Ne nos diutius hoc blasphemium prosequatur. Blasphemium est execratio ; Gregor. infr. h. libr. cap. 41. Tu hoc blasphemium super me intulisti. Blasphemare est execrare ; Gregor. libr. 5. cap. 47. Residentibus autem illis unus presbyterorum caput Antifitem memoratum impudicis blasphemare sermonibus.

Richardus filius Leuviel de Hispaniis egressus, Caput arietis castra obtinuit, & ex pago Tolosano maximam partem depopulatus est. Caput Arietis castrum pagi Tolosani, hodie Castelnau-darry. Petr. Vallis Sernensi. hist. Albig. cap. 69. & 70. Castrum novum Arii, in agro Lauracensi. C'est le Lauragais.

Ugernum, Arelatense castrum intrupit. Ugernum notissimum castrum Arelatensem : hic Avitus Augusti nomen suscepit ; Sidon. carm. 7. (572. & seq.)

Ugerni, quo forte loco pia turba, senatus

Detulerat vim, vota, preces.

Eiusdem meminit Gregorius infr. libr. 9. cap. 7. Unum etiam castrum Ugernum nomine cum rebus atque habitatoribus desolantes, nullo resistente regressi sunt. Et Cyprian. Diacon. in vit. Casarii Arelatensi. apud Surium, (27. august. lib. 1. cap. 13.)

Cap. * 31. Et ille, ego semper & in exilio, & extra exilium Episcopus sui, sum, & ero. Prætextatus Rothomagensis Episcopus post mortem Chilperici Regis redux ab exilio, dicente Fredegunde, fore aliquando ut exilium repeteret, ait, se semper in exilio fuisse & futurum Episcopum. Episcopus per vim secularem exulans, non amittit episcopatum, ut probatur de Silverio can. Guiliarius 23. qu. 4. de se ipso testatur Hilarius Pictaviensis Episcopus exulans Constantii Imp. jussu, pro defensione fidei, libr. (2. cap. 2.) ad Constantium : Episcopus ego sum in omnium Gallicarum ecclesiarum atque Episcoporum communione, licet in exilio, permanens, & ecclesiæ adhuc per presbyteros meos communionem distribuens. Et ipse Hilarius in Phrygia exulans, ad synodus Seleuciensem inter ceteros Episcopos evocatus memoratur Sulpit. Sever. hist. sacr. libr. 2.

Adveniente autem Dominica resurrectionis die, cum sacerdos ad implenda ecclesiastica officia ad ecclesiam maturius properasset, antiphonas juxta consuetudinem incipere per ordinem capit. Episcopus, diebus solemnis maxime, incipiebat antiphonam, id est initium psalmi, quem chorus canebat alternis ; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 6. de Perpetuo Turonensi. Episcopo : Tunc jactans pallium, quo utebatur, posuit manum ad sarcophagum cum reliquis sacerdotibus, crucibus paratis ac cereis, imposuitque antiphona, dederunt cuncti voces psallentes in excelso. Idem de vit. patr. cap. 4. de B. Quintiano : Die tertia, cum iam porta civitatis appropinquarent, suggerunt ei, ut ipse antiphonam dignaretur imponere, dicentes : si tu, beate Pontifex, devote antiphonam imposueris, confidimus de sanctitate tua, quod protinus nobis Domini-

minus pluviam dignabitur benigna pietate largiri.

Cumque inter psallendum formulæ decumberet, crudelis adfuit homicida, qui Episcopum super formulam quiescentem, extracto baltei cultro, sub ascella percutit. Prætextatus Rothomagensis Episcopus ferro percussus a sicariis submissis per Fredegundem, dum formula incumberet psallens in ecclesia. Formula est pulvinum, super quo Episcopi & abbates genua flectebant in ecclesia; Gregor. de glor. confess. cap. 92. Factum est autem, ut quadam vice S. Germanus Parisiacæ urbis episcopus ad hunc tumultum vigilias celebraret, haud procul formulam habens, in qua genua, cum necessitas cogeret, deflectebat. Idem de vit. patr. cap. 19. de B. † Ingunde: Nullum habens stratum sani paleaque molimentum, nisi tantum illud, quod intextis junci virgulis fieri solet, quas vulgo nattas vocant, hoc superponens formulæ, hoc solo supersternens. Et in vit. S. Eugendi abbatis Agaunensis apud Surium 1. januar. (cap. 3.) Nam cum ipse noctibus certe oratu longissimo, atque secreto cunctos in oratorium diutissime anteret, post omnium quoque discessum nihilominus formulæ sua incumbens, oratione diutina pascebat in spiritu: vulgo une forme. Petrus Vallis Sernensi hist. Albigens. cap. † 18. librum psalterii, quem super formulam invenit.

Ad quem sepeliendum Romacharius Constantine urbis Episcopus advenit. Romacharius E. Constantiensis adfuit ad funus Prætextati Rothomagensis Episcopi. Ad funus Episcopi convenire debent comprovinciales Episcopi; Gregor. de vit. patr. cap. 6. de Gallo Arvernensi Episcopo: Exin † ablatus atque vestitus in ecclesiam defertur, donec comprovinciales ad eum sepeliendum convenienter. Constantiensis Episcopus est unus e suffraganeis Rothomagensis Archiepiscopi. Constantiana castra, c' est Constance en Normandie.

* Magnus tunc omnes Rothomagenses cives, & præserim seniores loci illius Francos, maior obedit. Ea ætate adhuc Franci, qui medii habitabant in Gallia inter provinciales, distinguebantur ab his, & dicebantur Franci, provinciales Romani. Et in Gallia Narbonensis Goths pariter distinguebantur a Romanis; conc. Narbonense celebratum sub Recaredo Rege anno Christi 589. In cuiuscumque domo Goths Romani fuerint inventi. Fortunat. libr. 9. cap. 16. ad Chrodimum Duce: Gentibus adstributus, Romanis charus haberis. Et Britanni pariter distincta Romanis in Armorica; conc. Turon. II. can. 9. ne quis Britannum, aut Romanum, in Armorico, sine Metropolitani aut comprovinciali voluntate vel litteris Episcopum ordinare presumat. Et a Francis distincti Romani; Fredegar. cap. 24. Cum jam Protadius genere Romanus vehementer ab omnibus in palatio veneraretur. A Francis distincti Arverni; Gregor. supr. lib. 4. cap. 33. Legatos ad Iustinianum Imperatorem misit, pacem petens, illi z. VII. Marinarium Francum, & Firmum Arvernus. Et maxime provinciales, quia erant heretici, id est Arriani; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 79. Gomacharius (is erat Gothicus & Comes Agathensis) ... ait suis: quid putatis, quid isti nunc Romani dicant? Idem eod. libr. cap. 80. Si consenseris dictiōibus meis, exerceamus bodie cachinnum de hoc Romanorum presbytero. A provincialibus Francos distinctos innuit & Gregor. infr. libr. 10. cap. 2. Erant enim ibi tunc (ut diximus) legati Bedegis filius Mummoleni Suepcionici, & Evansius filius Dinamii Arelatensis, & hic Grippo genere Francus. Idem eod. libr. cap. 27. Inter Tornacenses quoque Francos non mediocris disceptatio orta est.

* Quo expectante, accepit poculo, bibit absinthium cum vino & melle mixtum, ut mos barbarorum habeat. Veteribus in deliciis erat vinum absinthiatum; Lamprid. in Heliod. Rosato atque absinthiato vulgus ad bibendum invitavit. Capitolin. in Gordian. (junior.) semper tamen undecimque conditi, nunc rosa, nunc mastice, nunc absinthio, ceterisque rebus, quibus gula maxime delectatur. Plin. libr. 27. cap 7. Siquidem Latinarum feris quadrigæ certant in Capitolio, victorque absinthiam bibit: credo sanitatem premio dari. Barbaris in deliciis fuit vinum absinthio & melle conditum: melle solebat temperari vinum asperum; Virgil. 4. Georgic. (101. 102.)

Dulcia mella premes: nec tantum dulcia, quantum
Et liquida, & durum Bacchi domitura saporem.

+ In lib. meo,
Monegunde.

Ubi Servius, quia matres vina asperima mellis dulcedine temperabant. Augustin. de Trinit. libr. 9. (cap. 4. num. 6.) Num ergo sicut ex vino, aqua, & melle una fit potio. Vinum absinthiacum id est absinthio conditum inter vota epularum laudat & Ambros. libr. de Thobia cap. (14.) Si quis instaurandum convivium putat, ad negotiatorem mittit, ut absinthiati cupellam sibi gratis deferat.

Post hec Leudovaldus Episcopus epistolas per omnes sacerdotes direxit, & accepto consilio ecclesias Rothomagenses clausit, ut in his populus solemnia divina non spectaret, donec indagatione communis reperiretur hujus auctor sceleris. Leudovaldus Episcopus post necem Prætextatus interdixit omnibus ecclesiis Rothomagensibus, donec auctor necis deprehenderetur. Sic Leo Agathensis E. ecclesiarum sacris interdixit ob prædium ecclesia vi occupatum a Gomachario Comite; Gregor. de mirac. martyr. lib. 1. cap. 79. Mane autem facto accedit ad lychnos, qui de camera ecclesie dependebant, extendensque virgam, quam tenebat in manu, effregit cunctos dicens: non hic accendatur lumen, donec ulciscatur Deus de inimicis, & restituat res domus sue. Sic & Franco Aquensis E. ecclesie interdixit ob villam ecclesie occupatam a Childerico, & fores ecclesie spinis clausit; idem de glor. confess. cap. 71. Denique condemnatus spoliatus sacerdos ad urbem rediit, atque prostratus in orationem coram sepulcro sancti, dicto psalmi capitulo ait: non hic accendetur lumen, neque psalmorum modulatio exinetur, gloriissime sancte, nisi prius ulciscaris servos de inimicis suis, resque tibi violenter ablatas, ecclesie sancte restituas. Anno Christi 878. Joannes VIII. R. Pontifex ecclesie sancti Petri interdixit, altaria cilicio velavit, ob captivitatem, quam passus est a Lamberto & Alberto Comitibus; annal. Franc. ad hunc ann. Landbertus Witonis filius, & Albertus Bonifacii filius Romam cum manu valida ingressi sunt, & Joanne Romano Pontifice sub custodia retento, optimates Romanorum fidelitatem Carlmanno sacramento firmare coegerunt. Quibus inde discedentibus idem Pontifex domum sancti Petri ingressus, omnes thesauros, quos ibi reperit, ad Lateranis translatis, & altare sancti Petri cilicio cooperuit, & cuncta ostia ejusdem ecclesie clausit, nullumque ibi officium ad Dei cultum pertinens per plures dies celebratum est, &c.

Cap. * 33.

Tunc deruente igne super vinculos carceris, adparuit eis beatus Germanus, & comminuens trabem atque catenas, quibus vinciti tenebantur, reserato carceris ostio, vincitos abire permisit incolumes. Vincti tenebantur catenis ad trabem. Per hoc tempus Parisiorum civitas magno flagravit incendio, in quo vincti soluti a B. Germano Episcopo Parisiensi. Sic vincti soluti in transitu reliquiarum B. Martini; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 47. Idem in funere B. Gregorii Lingonensis E. idem de vit. patr. cap. 7.

Illi vero egressi, se ad basilicam sancti Vincentii, in qua sepulcrum habetur beati Antifititis, contulerunt. Germanus Parisiensis E. sepultus in basilica beati Vincentii, quem ab eo nomen accepit S. Germani. Idem Gregor. de glor. confess. cap. 90. paralyticus, qui in portico basilice sancti Vincentii, in qua beatus Germanus requiescit in corpore, residet, dirigitur. Vincti soluti gratia S. Germani, statim ad ejus basilicam se conferunt gratias acturi: curati ope sanctorum, annuum censum sancto praestitare solebant, in gratiam beneficii; Gregor. de glor. confess. cap. 103. Testisque est ipse populus hodieque, qui cum sanitatem recipiunt, statim se tributarios loco illi faciunt, & recurrente circulo anni, pro reddite sanitatis gratia tributa dissolvunt.

Adpropinquare ad alias portam caput, in qua beati Martini oratorium habebatur: quod ob hoc aliquando factum fuerat, eo quod ibi lepram maculosis hominis osculo depulisse. Oratorium extructum ad portam urbis Parisiorum, ad quam B. Martinus leprosum osculo mundavit. Hic postea surrexit nobile coenobium beato Martino factum, prioratus ordinis cluniacensis. Martinus, quod notandum, leprosum osculo mundavit: pro simplicitate etatis, osculum erat pro salutatione; Augustin. in genesim libr. 1. quart. 87. Consuetudinis quidem fuit, maxime in illa simplicitate antiquorum, ut propinquus & propinquas oscularentur, & hoc hodie fit in multis locis. Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 17. Igitur Sigo referendarius quondam Sigiberti, ad occursum nostrum accedit, osculatumque juxta me sedere deposito.

Aje-

Ajebant enim hanc urbem, quasi consecratam suisse antiquitus, ut non ibi incendium prævaleret, non serpens, non glis apparuisset. Ante hæc tempora Parisiorum civitas nullum passa est incendium, non anguis, non glis ibi visus est: sed postquam in purgando cuniculo pontis, serpens glisque æreus inventus est, ex eo ibi fuit copia serpentum & glirium, & incendia crebra. Simile quid evenit Constantinopoli, boum pestis secuta est, invento in fundamentis palatii bovis marmorei capite, & confracto, & in calcariam fornacem conjecto; Cedren. in Roman. III. (num. 317. circ. fin.) Etiam parietes ædium depreciationibus adversus incendia inscribi solebant; Plin.lib.28.cap.2. Etiam parietes incendiorum deprecationibus conscribuntur.

Erat autem ibi crypta ab antiquis transvoluto elegante opere exposita. Crypta Cap. 34. transvoluto opere, est crypta camerata voluta, est camera seu fornix; Gregor. de glor. confess. cap. 35. in basilica eutem sancti Venerandi, que sancti Illidii est proxima, transvoluta cellula a parte Occidentis fuit: inde corruptum grotta; Guillelmus Brito Philippid. libr. 10.

Dum tu conaris monachi subvertere crotam,
vulgo grote.

Post hæc pavorem validum perpessus clamare caput. Pavor est timor puerilis; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 11. Conjur Aniani tribuni, nomine Unimota, nocte conterrita a pavore usum unius pedis perdiderat: vel pavor est vanus timor; Lamprid. in Heliogabal. Habuit leones & leopardos exarmatos in deliciis †, quos eductos per mansuetarios, subito ad secundam & tertiam mensam jubebat accumbere, ignorantibus cunctis, quod exarmati essent, ad pavorem & ridiculum excitandum, id est pavorem, quem sequebatur risus re comperta.

Collidens palmas, & clamans, se a sanctis Dei peruri. Energumenus collisis palmis clamat se uri a sanctis Dei. Collisio palmarum signum lugentium & quiritantium; Gregor. de glor. confess. cap. 106. inter sonos fletuum, atque collisiones palmarum.

Ex quibus pauci quodammodo scaphis erepti. Scapha est navicula parva in usum navis; J. Caesar de bell. Gall. libr. 4. (cap. 14.) quod cum animadvertisset Cesar scaphas longarum navium, item speculatoria navigia & militibus compleri jussit. Et Petron. in satyric. (cap. 102.) Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapsi descendimus in scapham. Hinc inter jurisconsultos disputatum est, an scapha esset pars seu membrum vel instrumentum navis; I. scapham, ff. de evict. l. ult. de instruet. vel instrun. legat.

Stante † infra Metensis urbis palatium Rege, & ludum spectante, qualiter animal caterva canum circundatum fatigabatur. Quale esset animal non expressit, sed fuisse cervum aut lupum probabile est: bestiam pro lupo accepit Gregorius de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 5. servus Theodulphi civis Turonici, custos ovilis, dum nocte circa gregem creditum excubaret, ne quicquam ex eo aut bestia raperet, aut fraus furis auferret. Simili stilo vadum indicio animalis, id est feræ, ostensum; Gregor. supr. libr. 4. cap. 39. Sed cum Eseram fluvium exercitus laboriose transiret, nutu Dei animal annem ingreditur, vadum offendit. Fatigare est agitare, vexare; Gregor. de glor. confess. cap. † 61. sed a quibusdam civitatis majoribus opprimebatur atque fatigabatur. Idem eod. libr. cap. 66. Puer unus ex vestris a febre corripitur, fatigatur vomitu. Inde fatigatio; idem de mirac. B. Martin. lib. 3. cap. 1. & priusquam limina sancta egrederer, nullam fatigationem sensi.

Num ideo quia clericus factus sum, ulor injuriarum mearum non ero? Notatur Cap. 39. Badegisilius Cenomannensis Episcopus, quod proprias ulciceretur injurias, quasi nou prohiberetur eo quod Episcopus esset. Episcopus non debet ulcisci privatas injurias; Badegisilius Cenomannensis Episcopi Gregor. libr. † 2. epist. 34. notat Januarium Episcopum, quod quendam excommunicavit ob propriam injuriam; can. inter querelas, 23. qu. 4. Et Gregorius noster meminit & infr. cap. 40. b. libr. se excusat quod excommunicavit Pelagium ob vim & injuriam Gregor. de factam suis: quod factum, inquit, cum comperisset, eum a communione suspendi, non mir. B. Mart. quasi ulti injuria mea, sed ut facilius eum ab hac infania redderem emendatum. lib. 3. cap. 35.

Quinto autem anno episcopatus sui expleto, cum iam sextum ingrediens, epulum civibus, cum immensa leuitate preparasset. Episcopi quinquennalia & decennalia celebrabant, in his solemne epulum. Quinquennalia, decennalia, vicennalia, & tricennalia instituta ab Imperatoribus; de quibus fuse vir doctissimus Bulenger de Imper. libr. 3. cap. 1.

Multas altercationes cum relicta illius defuncti habuisse probatur. Relicta dicebatur uxor Episcopi, quia Episcopus quam primum electus esset secedebat ab uxore; Gregor. de glor. confess. cap. 78. Ajebat enim fuisse Antistitem in civitate sua, cum conjugi: sed cum ad honorem sacerdotii accessisset, lectulum juxta ordinem institutionis Catholica sequestravit: quod mulier valde molestum tulit. Plerumque relicta pro vidua; Gregor. lib. 9. cap. 1. Richardus filius ejus sædus init cum Goisinha relicta patris sui. Idem infr. eod. lib. cap. 26. Ingoberga Regina Chariberti quondam relicta migravit a seculo.

*Erat enim ineffabili malitia. Ineffabilis est, qui fando exprimi non potest; Papias***). Ineffabilis dicitur Deus, quia de eo nihil digne dici potest. E contra affabilis est jucundus & gratus affatu; Gregor. de vit. patr. cap. 16. cumque ut ætati huic convenit, amoris se puellari prestaret affabilem.*

Cap. 40. *Ob hoc furtæ, superventa, pervasiones. Superventum est violentia repentina & improvisa. Pervasio est invasio: male perpetatio pro pervasio conc. Andegav. can. 4. Ut a violentia & criminis perpetuationis absineantur. Gregor. de mirac. martyr. lib. 2. cap. 15. ille immemor pervasionis sue, atque injurie, quam intulerat.*

Venientibus hominibus t nostris, atque echinum in vasis deferentibus. Echinus est duplex, terrestris, quem vulgus vocat erycium, seu erinaceum: fluvialis marinus, pilcis genus, quod nomen traxit a terrestri, setis asperum; Horat. epod. ode 5. (27. & seq.)

Horret capillis ut marinus asperis.

Echinus, aut t Laurens aper.

Quem imitatus Aulon. epist. 22. ad Paulin.

Horrens capillis ut marinus asperis

Echinus, aut versus mei.

Echinum in singulari dixit pro plurali, id genus enim piscis copiam portasse homines Gregorii noltri, qui in vasis portabant, & quorum vasa capta a Pelagio quodam nequam homine, satis intelligere licet, quæ vasa post mortem ejus recepta sunt: Vasa quoque echini, quæ pejeraverat, post obitum illius ab ejus promptuario sunt delata.

At ille electis duodecim viris, ut hoc scelus pejeraret, advenit. Pelagius voluit se purgare de objectis apud Gregorium duodecima manu: in atrocioribus criminibus purgatio solebat indici per sacramenta duodecim hominum ingenuorum; conc. Triburiens. Nobilis homo, vel ingenius, si in synodo accusatus crimen negaverit, si fidem ei cum esse sciverit, cum duodecim ingenuis se expurget, cap. 1. de purgat. canon. can. t nobilis, 2. qu. 5. Alias purgationem indici moris fuit per tres, aut quinque, aut septem testes; Ivo Carnot. epist. 206. (al. 77.) Posuerunt hæc in discretione Episcorum, ut, secundum quod audiunt mitem famam presbyterorum crescere, trebescere, exigant purgatoria sacramenta a presbyteris infamatis, cum tribus, aut quinque, aut septem collegis: & hoc est purgationis genus, quod dicebatur, tercia, quinta, aut septima manu.

Erat autem eo tempore mensis primus. Adveniente autem mense quinto, quo prata secari solent. Veteres numerabant menses anni per primum, secundum, tertium, ut infr. libr. cap. 42. nam mense septimo arbores vase sunt floruisse. Idem supr. h. libr. cap. 11. erat ea die solemnitas beati Martini, id est IV. nonas mensis quinti. Idem libr. 9. cap. 2. Obiit autem mense sexto: & cap. 3. ejusd. libr. Interea advenit festivitas S. Marcelli, que apud urbem Cabillonensem mense septimo celebratur. Idem cap. 5. ejusd. libr. In vineis vero mense octavo transacta vindemia. Secundum antiquam computationem Latinorum annus incipiebat a mense martio; gloss. in can. ordina-

nationes, ult. t. 75. diff. inde mensis martius dictus est mensis primus; Tertull. adv. Psychicos (libr. de jejun. cap. 14.) Cur pascha celebramus annuo circulo in mense primo? Quandoque tamen menses numerabant more Romanorum nominibus quemque suis; Gregor. supr. libr. 4. cap. 31. Quadan tamen vice in calen. octobris, ita sibi obscuratus apparuit. Idem libr. 5. cap. 17. In Galliis vero nos cum multis civitatibus, quarto decimo calendas maias sanctum pascha celebravimus. Alii vero cum Hispanis duodecimo calendas aprilis, &c.

Deposuerat enim sibi sepulcrum in basilica sancti Martini vici Condatis, quod detectum sui effractum in frustra reperiunt. Sic postea in porticu ipsius basilicae est sepultus. Pelagius praefectus custodum fiscalium iumentorum, nimia presumptione posuit sibi sepulcrum in basilica S. Martini vici Condatis, quod post ejus mortem effractum est, & is sepultus est in porticu ipsius basilicae. Olim mortui non sepeliebantur intra ecclesiam, prater Episcopos vel abbates aut dignos presbyteros, aut fideles laicos, id est bene meritos de ecclesiis, vel pietatis laude commendatos; conc. Moguntin. I. can. 52. Nullus intra ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut abbes, aut digni presbyteri, aut fideles laici; can. nullus, 13. qu. 2. Idem synod. Brach. t. 1. can. 36. Arelat. 3. can. 21. Meldens. can. 72. Moris fuit Episcopos sepeliri in ecclesia; Ambrosius Mediolanensis Episcopus elevavit reliquias SS. Gervasii & Protasii sub altare, in quo sibi sepulturam destinaverat; testis ipse epist. 85. (al. can. 18. Are- 22. num. 13.) Hunc ego locum praedestinaveram mihi; dignum est enim, ut ibi re- quiescat sacerdos, ubi offerre consuevit: sed cedo sacris victimis dexteram portionem; locus iste martyribus debebatur. Diocecorus Hermopolitanus Episcopus sepultus in faciunt; Adadea sacra, quae est in suburbio Calcedonis, quod Quercus dicitur; Socrat. lib. 6. de in termino cap. t. 17. οὐδὲν ἡγίωδε λαμπτέος, εἰ τῷ μετρητῷ τῷ ἐν τῷ δρυὶ καθεύδεις. San- nis cap. 20. Cimonalis foemina in ecclesia sepulta memoratur Gregor. dialog. 4. cap. 51. Hec capitul. Ca- rigitur defuncta, atque in ecclesia sepulta est. Corpus Constantini conditum ante fo- res & porticum ecclesiae D. Petri; Chrysoft. homil. t. 26. nam. 5. in epist. 2. ad Co- rinth. Theodosius junior Constantinopoli sepultus in dextra portico ecclesiae SS. Apo- stolorum, cum patre Arcadio, & matre Theodosia, & avo Theodosio; Nice- phor. libr. 14. cap. 58. Postea Imperatores intra ecclesiam sepeliri institutum; E- vagr. lib. 4. cap. t. 31. Majores in atrio ecclesiae sepulti, ut Pelagius hic, & quidam major villa; Baldric. Noviomensi. (***) lib. 3. cap. 22. In atrio tamen, quia major erat villula, subterratus. Otho II. sepultus in atrio ecclesiae B. Petri; Leo Ostiens. libr. t. 2. cap. 9. Romam rediens, eodem tempore defunctus est, atque in t. atrio ec- chiesie B. Petri Apostoli in labro porphyretico sepultus. Condatus vicus est locus Tu- ronensis dicetis, in quo Martinus e vita migravit; Gregor. supr. lib. 1. cap. 43.

Dum epularetur cum diversis in triflega. Triflega est tectum seu summum te- etum, a Graco τρισέγονος; act. Apostol. cap. 20. ἀπὸ τῆς τρισέγονης. Ibi veteres coena- bant; unde pars ista aedium dicta est coenaculum; l. 3. §. t. ult. ff. de offic. presid. l. t. §. iste deside- 1. §. si filius. de iis, qui dejec. vel effud. Latinis tritectum, id est tertium tabulatum, ratur. Ambros. in psalm. 36. (num. 53.) Somno vixit, de tritecto cecidit, & resurrexit.

Subito effracto pulpito domus. Pulpitum est calmen tecti domus; Gregor. de mi- rac. B. Martini libr. 4. cap. 26. Nihilominus & ostium carceris, sera ferro munita, obducta clave pessulo obserabatur, sed virtus Antijustis... lapides dimovit, dejectit pulpita, catenas confregit.

Erant autem eo tempore dies quadragesima sanctæ, & Episcopus in insulam ma- Cap. 43. ris orationis causa secesserat. Palladius Santonensis Episcopus orationis causa sece- dere solebat in insulam littoris Santonici: eodem secessu per quadragesimam usus est Eadbertus Lindisfarnensis E. Beda libr. 4. cap. 30. Eadbertus Episcopus Lindis- farnensis & proximus successor sancti Cudberti t. qui tum forte in remotiori ab eccl. t. Quæ pre- fia loco t. refluxis undique pelagi fluctibus cincto, solitarius t. manebat. In hoc etenim cedunt verba semper quadragesime tempus agere, in hoc quadragesinta ante Dominicum natale dies in libr. meo in magna continentiæ orationis, & lacrymarum devotione transigere solebat. Mona- nachis senioribus, & in perfectione regulari consummatis, concessum secedere in

solitarias cellulas; conc. Agath. can. 38. Cassian. collat. 18. cap. 4. de quo in ascetic.

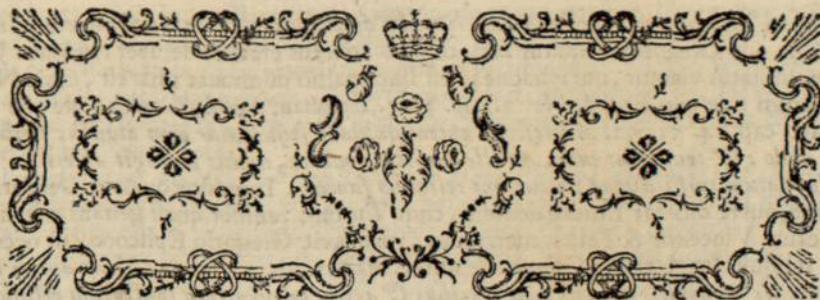
Gives cum homine obtinere non queunt, ut saltus vel celebrata solemnitate paschali discutiantur. In die paschali carcerati solvuntur, nisi teneantur pro atrociori criminis, ut laesae maiestatis, vel alio; l. nemo deinceps, G. de episc. audient. A Theodosio in festo paschatis carcerati per totum orbem soluti per epistolam; Chrysostom. orat. 20. ad Antiochen. (num. 7.)

Metuit negare Episcopus, scripsit, subscripsitque, ac tradidit agrum. Palladius Santonensis Episcopus captus ab Antestio, ut se liberaret, ei vendidit & tradidit agrum, quem habebat in pago Bituricensi. Venditor dicitur scripsisse instrumentum venditionis & subscripsisse: ea aetate contrahentes propria manu scribebant contractum, & subscribebant, non enim notus erat usus tabellionum. Idem insinuat Gregor. infr. libr. 9. cap. 42. Que possidere videbantur, factis chartis tradidimus. Palladius Santonensis Episcopus fuit e genere divitis Palladii; Gregor. de glor. confess. cap. 60.

Cap. 44. *Mane autem facto procedente Rege ad matutinas. Reges solebant adesse ad matutinas, ut de Guntrano Rege traditum est hic. De Eorico † Gothorum Rege Sidon. libr. 1. epist. 2. antelucanos sacerdotum suorum catus minimo comitatu expedit. De Friderico I. Imper. Radevie. de ipsius gest. lib. 2. cap. 76. Antelucanos basilicarum & sacerdotum suorum catus, aut solus, aut minimo comitatu expedit.*

*Hoc viso Rex exclamavit dicens: non esse simpliciter, hominem sub hoc & horrore no-
tis tali in loco quiescere. Simpliciter, id est sine dolo, & malo consilio; Q. Curt.
lib. 4. cap. 14. Preterea breves & mutabiles vices rerum sunt: & fortuna numquam
simpliciter indulget.*

*Legatos per diversa loca exilio condemnari precipit. Legati missi a Fredegunde ad
Guntranum per varia loca relegati ob submissum sicarum in Regem.*

A D L I B R U M IX.

UÆ autem ibi ipsa die virtutes adparuerunt. Virtutes B. Ra- Cap. † 2.
degundis hic pro miraculis ipsius: virtutes B. Martini; Gregor.
de mirac. ipsius libr. 2. cap. 60. In quo cum quinquaginta novem
virtutes descripsisse. Idem hoc libr. infr. cap. 4. Erat enim
eo tempore ipse Pontifex magnis virtutibus praeditus.

Interea advenit festivitas sancti Marcelli, qua apud urbem Cap. 3.
Cabilloensem mensē septimo celebratur. Sanctus Marcellus
martyr, Cabilone martyrium passus est sub Antonino Imp. Pri-
fice: ejus dies festus celebratur 4. septembr. martyrol. R.

Verum ubi peractis solemnibus ad sacro sanctum altarium communicandi gratia ac-
cessisset. Sacra Communio post missarum solemnia ministrari solita; Gregor. de mi-
rac. B. Martin. lib. 2. cap. 47. Cumque expletis missis populus capisset sacro sanctum
corpus Redemptoris accipere.

Quia nefas putavit, si is, qui ab ecclesia eductus fuerat, truncaretur. Guntranus
Rex sicarium, qui in ecclesia ejus vitæ infidias molitus erat, fustibus castigatum di-
misit, quia nefas putavit morte damnari eum, qui de ecclesia eductus fuerat. In
eandem sententiam Gregor. infr. h. libr. † cap. 38. Childebertus Rex ait: verum-
tamen promissionem habete de vita, etiam si culpabiles inveniamini. Christiani enim
sumus. Nefas est enim vel criminosos ab ecclesia eductos punire.

In vineis vero mense octavo transacta vindemia, palmites novos cum uvis deforma- Cap. 5.
tis asperimus. Palmites vitium sunt sarmenta vitium; Gregor. supr. lib. 6. cap. 44. †
Numquam in his vineis deformatis, id est efformatis. Eadem analogia, deformitas † In lib. meo:
pro solemitatum vel formarum inobsvrantia: Gregor. infr. hoc libr. cap. 33. cur *Nusquam in*
sub omni deformitate redacta viro conjux ejus auferitur? *bis vineis pal-*

Habebat autem cucullam, ac tunicam de pilis caprarum. Cucullus & tunica ve- mes nascan-
stes monachales; reg. Benedict. cap. 55. Sufficere credimus † monachis per singulos cu- tur in sempí-
cullam & tunicam, cucullam in hieme villosam, in estate puram. Cucullus est ve- ternum.
stis, quæ habet capitum, quo tegitur caput; Gregor. de vit. patr. cap. 17. de Ni-
cketio Episcopo: nam ceteris reficienibus sepe ipse contexto capite a cucullo ne agnosce- Cap. * 6.
retur in publico, cum uno tantum pueru sanctorum basilicas circuibat.

Hic enim colobio induitus erat, amictus desuper syndone. Colobium fuit vestis li-
nea sine manicis, propria Ægyptiorum monachorum; Cassian. de instit. coenobit.
libr. 1. cap. 5. Collobiis quoque lineis induti, que vix ad cubitorum ima pertingunt,
nudas de reliquo circumferunt manus, ut amputatos habere eos actus, & opera mundi
hujus suggerat abscissio manicarum, & ab omni conversatione terrena mortificatus eos
velaminis linei doceat indumentum. Idem Sozomen. lib. 3. cap. † 13. Ruffin. de vit. † In lib. meo,
patr. libr. 2. cap. 3. Tabernensis appellantur... quibus usus est indui colobiis, quasi cap. 14.
saccis lineis. Idem libr. † 2. cap. 7. Indumentum ejus stuprum colobium erat,

quod apud illos lebetes appellatur, & linteum quod collum & caput obvolveret. Impostor, de quo Gregorius loquitur hic, colobio amictus erat, & desuper syndone. Jacobum imitatus videtur, qui syndone id est lineo pallio dumtaxat usus est, more Nazarenorum; de quo Euseb. libr. 2. cap. t 23. Epiphan. hæref. 78. art. 13. de quo & t Marc. cap. 14. 51. 52. Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus syndone super nudo: & tenuerunt eum. At ille, rejecta syndone, nudus profugit ab eis.

Mandatum misit dicens: occurrant reliquiis sanctis. Impostor quidam Desiderius nomine, qui se dicebat Burdegalensem, cum Turonis venisset quasi gestans reliquias sanctorum Vincentii & Felicis martyrum, mandavit Gregorio Episcopo, ut occurreret reliquiis sanctorum; Gregor. de mirac. martyr. lib. 1. cap. 44. Mane autem facto sacerdos admonitus cibibus cum crucibus & cereis ad occursum sanctorum reliquiarum devotissimus & properat.

Et ingressus in oratorium, me postposito, ipse capitellum unum atque alterum ac tertium dicit. Ipse orationem profert, & ipse consummat. Capitulum est officium quoddam post matutinas; Gregor. de glor. confess. cap. 4. Ad cuius tumulum beatus Martinus, cum ad orationem venisset, post effusas preces dicto eriam capitulo ait: benedic, inquit, mihi vir Dei. Capitulum psalmi est psalmus, quia psalmi Davidis distincti legebantur per capita; Gregor. de glor. confess. cap. 71. Denique condemnatus spoliatusque sacerdos ad urbem rediit, atque prostratus in orationem, coram sepulcro sancti, dicto psalmi capitulo ait, &c. Inde capitulum eodem sensu pro officio quoddam post missas; idem libr. 1. de mirac. t B. Martin. cap. 5. Respondens autem beatus Ambrosius: nolite, inquit, turbari, multum enim mihi valet sic obdormisse, cui tale miraculum dominus ostendere dignatus est: nam noveritis fratrem meum Martinum sacerdotem egressum fuisse de corpore, me autem ejus funeri obsequium prebeuisse, peractoque ex more servitio, capitellum tantum, vobis excitantibus, non explevi. Idem de vit. patr. cap. 6. At ille psalmo quinquefimo & benedictione decantata, & alleluyatico cum capitulo expleto, consummavit officium totum temporis matutini.

Hoc cernens Episcopus misit archidiaconum suum dicens: si reliquias sanctorum exhibes, pone eos paululum in basilica, & nobiscum celebra dies sanctos. Ragnemodus Episcopus Parisensis impostori cuidam, qui circumferebat reliquias, quas dictabat esse Vincentii & Felicis martyrum, per archidiaconum mandavit, ut si verum esset, eas deponeret in basilica. Hoc pertinebat ad officium archidiaconi. Archidiaconus est missus & vicarius Episcopi ejusque jurisdictionem exercet: & hoc jure idem impostor memoratur infra captus ab archidiacono & in custodiā missus: Captusque, inquit, ab archidiacono, & catenā vincitus, jussus est custodiri. Archidiaconum missum Episcopi indiget & Gregor. de glor. confess. cap. 86. Quod audiens benedictus Agricola Episcopus, misit archidiaconum suum, ut beatum urbis cemeterio deferret. In Ecclesia Turonensi fuere duo archidiaconi; Gregor. libr. 5. cap. 58. At ille iterum vincitus, relaxato Leudeaste, custodia deputatur, dicens, Gallienum eadem die & Platonem archidiaconos fuisse presentes, &c.

Perscrutatisque cunctis quæ habebat, inventum cum eo sacculum magnum plenum de radicibus diversarum herbarum: ibique & dentes talpæ, & ossa murium, & unguis atque adipes ursinos. Vidensque hoc maleficia esse, cuncta jussit in flumen projici. Ragnemodus Episcopus maleficia inventa in sacculo impostoris cujuspam jussit in flumen projici.

Et exhibentes aquas abluto pavimento, respeyo etiam herbulis odoratis. Moris erat ædes sacras sterni herbulis odoriferis. Idem de cryptis & tumulis sanctorum; Gregor. de vit. patr. cap. 8. Et statim accedens, quasdam de herbulis, quas devotio populi sacrum jecit in tumulum, manu linteo opena sacerdote porrigitate suscepit. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 71. Accidit autem fortuito, ut extensa dextera manus palma solium herbæ salviae, quod pro honore martyrum in crypta conspersum fuerat, operiret.

Elevatis Amelius Beorretane urbis Episcopus oculis. Amelius Beorretanus Episcopus, ea tempestate claruit, subscriptis conc. Matisconensi II. anno Chr. 588. Beor-

Beorritana urbs , vulgo Berritana ; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 74. *Est alius martyris intra terminum urbis Beorritane , presbyterii honore preeditus . Idem de glor. confess. cap. 49. infra terminum autem Beorritane urbis in vico Sexiacensi sanctus Justinus presbyter quiescit . Begorra eidem infr. h. libr. cap. 20. De civitatibus vero , hoc est Burdegala , Lenovita , Cadurco , Benarno , & Begorra . Hac est Tarba Bigeronum : Gall. Tarbe .*

Ennodius cum ducatum urbium Turonicæ atque Pictavie administraret , adhuc & Cap. 7. Vici Juliensis atque Benarnæ urbium principatum accipit . Ducatus erant incertis finibus pro voluntate & arbitrio Principium . Duces praeerant universæ provinciæ , Comites singulis civitatibus , & parebant Ducibus , ut insinuat Gregorius infr. h. cap. Sed eunitibus Comitibus Turonicæ atque Pictavie urbis ad Regem Childebertum , obtinuerunt , eum a se removeri . Vicus Juliensis Adurræ civitas episcopal is : notit. provinc. Civitas Adtorensem Vico Juli . Vicus Juli Gregorio hic , & infr. h. libr. cap. 20. Vico Juli , Consorani , Lapurdo , & Albige . Eidem supr. libr. 7. cap. 31. Et Nicetius Comes loci illius , Germanus Rustici Vici Juliensis Episcopi . Benarnum est Lascuria civitas episcopal is Benarni ; notit. provinciar. † Benarno . Synodo Agathensi interfuit Galactorius Episcopus de Benarno .

Vascones vero de montibus prorumpentes , in plana descendunt , vineas agrosque depopulantes , domos tradentes incendio , nonnullos abducentes captivos cum pecoribus . Contra quos sapius Austrovaldus Dux processit , sed parvam ultionem exercuit ab eis . Wascones e jugis Pyrenæi montis variis excusionibus Novempopulania per id temporis infesti fuere , ab Austrovaldo Duce sapius tentati minori successu . Hi tandem in Novempopulania sedes posuere , & ei Wasconia nomen dedere ; de quo fuisus dixi rer. Aquitanic. lib. 1. cap. 16. Austrovaldum Comitem vocat Gregor. supr. lib. 8. cap. 44. Assumptaque secum Austrovaldo Comite , Carcassonam petuit . Tandem Wascones a Theodoberto & Theodorico Regibus domiti , & tributarii facti ; de quo Fredegar. cap. † 21.

Per Agericum prorsus Episcopum , qui erat Regis pater ex lavaero . Agericus Vir. Cap. 3. dunensis Episcopus pater Childeberti filii Sigiberti Regis ex lavaero , ex baptismo , quia eum suscepit ex fonte baptismi .

Tunc adductus ad locum ubi Rex morabatur , nudatus armis , ac per manicas tentus , ab Episcopo representatur Regi . Guntranus Boso Brunichildi Regine exosus , prætentatur Regi inermis , & per manicas tentus . Rei sordidati , & sine cingulo apparent ante tribunal judicis ; Ammian. libr. 22. (cap. 10.) Inducta in judicium femina quædam , quum Palatinum adversarium suum , e numero & projectorum , cinctum præter spem conspexisset , hoc factum insolens tumultuando querebatur : & Imperator , prosequere ait , mulier , si quid te lasam existimas : hic enim sic cinctus est , ut expeditius per lutum incedat : at parum nocere tuis partibus potest .

Datis literis , & pueris definitis cum electione publica . Legati vel missi Principis utebantur electione publica , id est cursu publico , itineris expediendi gratia , ut & evocati a Principe ; I. electionum , C. de curs. public. Sidon. libr. 1. epist. 5. Egredo mihi Rhodanis nostræ mœnibus publicus cursus usui fuit , utpote sacris apicibus accito . Electione publica usi sunt etiam Episcopi evocati ad concilium , ut Hilarius Pictaviensis Episcopus exulans in Phrygia , ad synodum Seleucensem vocatus data electionis copia ; Sever. Sulpit. hist. sacr. libr. 2. Qua tempestate Hilarius quartum jam exilii annum in Phrygia agens , inter reliquos Episcopos per vicarium ac & presidem data electionis copia adesse compellitur . Constantinus epist. ad Elafium in actis conc. Arelaten. I. data electione publica per Africam & Mauritaniam , inde ad Hispaniam brevi tractu facias navigare . Proficiscentibus ob causam publicam electione data ; Augustin. 5. confess. cap. 13. Itaque posteaquam missum est a Mediolano Romanam ad praefectum urbis , ut illi civitati rhetorice magister provideretur , imperita etiam electione publica . Privatis non licuit uti electione publica sine diplomatico , seu codicillis Principis ; I. continuus , & cum ita , de V. O. I. eos , §. ult. ad leg. Cornel. de fals. I. 3. C. de curs. public. Hieronym. in vit. Hilarionis (num. 22.) secre-

to ab Imperatore † evictionem petiit, causam ei simpliciter indicans. Et acceptis ad consularem quoque Palestina litteris, cum ingenti honore & comitatu Gazam deductus est. Symmach. libr. 4. epist. 6. Evictiones impetrasse me gaudeo. Hieronym. ad Julian. (num. 1.) Jam demissio synthemate equus publicus sternebatur.

Ac gemmarum preciositatibus. Preciositas est pretium rei; Jo. Andreas in clem. Romani, de jure jur. Nec etiam multum videtur expediens, privilegiis bullam auream apponi, propter pretiositatem metalli est de subtractione balle periculum.

Ascenso equo, precedentibus pueris aliisque sequentibus ferebatur. Basternas matronarum præcedebat ordo id est agmen eunuchorum; Hieronym. ad Eustoch. (epist. 22. num. 16. de custodia virginitatis) Præcedit caveas basternarum ordo semivirorum.

Tanta in thesauris illius reperiunt, quanta nec in ipso ærarii publici regesto poterat inveniri. Regestum hic est ærarium publicum; Gregor. infr. h. libr. cap. † 10. Multitudo autem auri argenteique, ac diversarum specierum, in ejus regestis reperta est. Idem eod. libr. cap. † 34. & ingressa in regestum, reseravit arcam monilibus ornamentisque preciosis reservatam. Idem libr. 10. cap. 19. Multa enim auri argenteique in hujus Episcopi regesto pondera sunt reperta. Alias regestum scribarum pro scrinio scribarum; Vopisc. in Probo: Usus etiam ex regestis scribarum porticus porphyretica. Gregor. infr. libr. 10. cap. 19. Hac Episcopus negare non potuit: scripta enim ista in regesto Chilperici regis in uno scriniorum pariter sunt reperta.

Infra castrum Vabrense, quod villa Ursionis propinquum erat. Vabrense castrum in finibus Rhutenorum, sedes episcopatus e Rhuteno delibati; Gregor. infr. h. libr. cap. 12. Erat enim villa in pago Vabrensi. Illic fuit cenobium clarissimum ordinis sancti Benedicti; Odo Cluniacens. vit. S. Gerald. libr. 2. cap. 6. Tum vero nobiles quosdam pueros ad Vabrense cenobium direxit. Nam tunc regularis observantia fervor incalescebat, ut scilicet apud fraternalitatem illam sub norma regulari iudicem pueri imbuerentur.

^{† In lib. meo,} Filium † enim ejus ex lavacro † Regina suscepereat, & ob hoc misericordiam de eo habere voluit. Brunichildis Regina Berthefredo vitam condonare voluit, si a Chlotario discederet, quia ejus filiam e baptismi fonte suscepereat. Suscepti e baptismo dicuntur filioli affectus demonstrandi causa; Nithard. libr. 3. meminerit, quod frater filiolusque ejus sit.

Cap. 10. Hec ille audiens, adsumpta matre cum sorore & conjugi, ad occursum patrui destinat. Destinare est instituere iter seu profecionem; Gregor. infr. libr. † 10. cap. 31. Rex autem ad reliquias civitates capiendas Bosonem cum Antestio destinat. Idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 39. Ex hoc enim quisque fidem cuiuscunque rei ab alio voluerit elicere, † ut veram cognoscat, non aliter nisi ad hujus basilicam destinat. Idem de vit. patr. cap. 17. de Nicetio Trevirensi E. Et ille vere, inquit, dico vobis, quia destinavit Rex ut me avulsum a monasterio huic oneri consecrari juberet. Q. Curt. libr. 8. cap. 4. sed jam nec retinere arma † lubrica & rigentes manus poterant; nec ipsi destinare, in quam regionem obverterent corpora. Idem libr. 9. cap. 9. Intellectum est mare destinari ab ignaris naturae ejus.

Et ille: nequaquam, sed transmite abbates & creditos tuos, ut haec que loquor exponant. Guntranus Boso de salute sua desperans, compellat Magnericum Treverensem Episcopum, ut pro eo intercedat apud Guntranum Regem, per abbates & creditos. Eaestate abbates erant in potestate Episcopi, & conveniebant iussi ad synodum episcopalem; conc. Antiodor. can. 7. Ut medio majo omnes presbyteri ad synodum in civitatem veniant, & kalendis novembris omnes abbates ad concilium conveniant. Cui conjungendi sunt can. Episcopus, & can. amnis singulis, † 18. dist. A Gregorio Lingonensi Episcopo ad translationem sepulcri sancti Benigni martyris Divionensis adhibiti abbates simul cum clero; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 31. Sed sanctum sepulcrum nescio qua causa faciente foris evenit, quod ille intus transferre cupiens, convocavit ad hoc obsequium abbates, atque alios religiosos viros. Ad translationem B. Desiderati presbyteri ab Agricola Cabilonensi Episcopo adhibiti

quoque abbates cum omni Clero; idem de glor. confess. cap. 86. Quod audiens Benedictus Agricola Episcopus misit archidiaconum suum, ut beatum urbis cæmeterio deferret; sed resistentibus monachis, quod iussus fuerat non implevit. Post hec edificato xenodochio leprosorum, sacerdos suburbano in ejus basilicanam conlectis abbatibus & omni clero, beatum corpus transtulit. Abbates passim missi & legati Episcoporum; Gregor. infr. h. libr. cap. 43. Post hec Maroveus Episcopus... Porcarium abbatem basilicae beati Hilarii ad Gundegisilum Episcopum, & reliquos comprovinciales ejus desinat. Crediti sunt fideles seu vasili; Gregor. supr. libr. 7. cap. 40. Statimque misit Rex viros, qui hec deferre deberent cum uno pueru, quem valde creditum Mummolus habens, hac ei commendaverat.

Cadurcum Brunichildi Reginæ refudit. Childebertus Rex filius Sigiberti Regis Austrasie Brunichildi Reginæ Cadurcum restituit. Cadurcum præter alias civitates Brunichildi Reginæ nubenti datum fuerat dotis & morganagibæ nomine, quod apertius exponitur a Gregorio infr. h. libr. cap. 20. *De civitatibus vero, hoc est Burdegala, Lemovica, Cadurco, Benarno, & Begorra, quas Gailesuindam germanam dominice Brunichildis, tam in dote, quam in morganagiba (hoc est matutinali dono) in Franciam venientem certum est adquisisse, quas etiam per judicium glorioissimi Domini Guntchramni Regis, vel Francorum, superstiis Chilperico & Sigibero Regibus, domna Brunichildis noscitur acquisisse: ita convenit, ut Cadurcum civitatem cum terminis, & cuncto populo suo, domna Brunichildis de presenti in sua proprietate percipiat. A Brunichilde nomen accepisse creditur castrum Brunichildis in finibus Cadurcorum: hodie Burniquel, vicecomitatus nomine insigne.*

Cumque eos extrahere de basilica non valerent, ignem adplicare nituntur. Ignis admovebatur confugis in ecclesiam, ne viderentur dejici de ecclesia, sed potius igni cedere. Hinc apud Plaut. in Rudent. act. 3. sc. 4. (56. & seqq.) leno poscit ignem, ut ancillas, quæ ad aram Veneris perfugerant, admoto igne compellat fano cedere: Volcanum adducam, is Veneris est adversarius... Nullum habemus ignem... Ibo, hercle, aliquo queritatum ignem... Ignem magnum hic faciam... Immo hasce ambas hic in ara, ut vivas, comburam. Atque ita apud Euripidem in Andromacha, (verf. 256.) Hermione interminatur Andromachæ, quæ in templum confugerat, se ignem submissuram, quo templo cedere cogatur: πῦρ σοι προσοίσω. Ignem tibi admovebo: ubi scholiales ἔδος λόγοι εἰς βαμὸν καταφέγγουται πῦρ προσφέρειν.

Ascendentes supra tectum, eum ab ipsis tegulis ac maceris, quibus oratorium operum erat, inlidentes, interficerunt. Godegisilus Dux Berthefredum obsidione vallat intra domum ecclesiæ, obseffus tegulis & maceris, quibus domus ecclesiæ opera erat, elitus. Maceria est paries sicco lapide constructus, maceria sunt camenta, quibus paries sine calce & arena structus est: inde sumptum nomen oppidi, quod vocatur Maceria; de quo Gerbert. epist. 94. Mosomum, & Macerias multitudine militum communitate: vulgo Maisteres. Et ita maceria amnis sunt clusa, quæ coercent aquam amnis; Gregor. de vit. patr. cap. 17. dixeruntque ei: lapsus noster, (forte legendum capsus) in quem pisces decidere soliti sunt, proorsus desertus habetur: sed & maceria ipsæ de locis suis amnis impetu evulsa & noscuntur. Maceria etiam est clausura domus structa pariete sine calce & arena; Ambros. in Luc. libr. 3. cap. 124. Maceria quoque domum claudit; hec si maneat, domus tuta est. Maceria in horto est casa, quæ apponitur horto ex lateribus sine calce & arena congestis; Plaut. in Truculento (2. 2. 48. & seqq.)

*† Quin maceria illa ait, in horto quæ est, quæ in noctes singulas
Latere fit minor, † qua ista ad vos damnit permensus fit viam?
Non mirum, vetus est maceria, lateres si veteres ruunt.*

Terent. in Adelph. (5. 7. 10.) Atque hanc in ortho maceriam jube dirui.

Unde Rex Guntchramnus, valde in amaritudinem excitatus est. Amaritudo est Cap. 149 amaritudo cordis, id est mœror, tristitia; Gregor. infr. h. libr. cap. 23. Agericus vero Viridunensis Episcopus cum ex illo diurna amaritudinis felle graviter agrotaret: & infra: vel etiam addita amaritudine: & rursus: sellis amaritudine aggravatus.

Cap. 11.

Cap. * 12.

Turneb. ad-
versar. lib. 9.
cap. 12.

Cujac. ad leg.
157. de V. S.

Idem eod. libr. cap. 32. Additum est etiam huic causa aliud amaritudinis incendium. Inde amaricari dolere, tristari; Gregor. P. moral. libr. 5. cap. t 3. Sed hoc amaricatum cor, ad gaudium suum quandoque reducitur: & infra: Vita quippe amaricatis datur: cum hujus mundi gloria tristibus gementibusque tribuitur. Alias amaritudo pro acerbitate; Gregor. lib. 10. cap. t 16. Et pro calcis amaritudine, ne lavantibus noceret novitas ipsius fabricæ.

Cap. 15. Et accepto signaculo beatæ crucis cum chrismatis unctione, credidit Jesum Christum. Recaredus Rex Gothorum conversus ad fidem Catholicam, & reconciliatus ecclesiæ accepto signo crucis, id est benedictione, quæ confertur per signum crucis, cum chrismatis unctione; de quo & Gregor. libr. 1. epist. t 41. lib. 7. epist. t 127. Roderic. Tolet. lib. 2. cap. 15. Notandum hic quod narrat Gregorius, eo maxime motum Recaredum, quod a suis Episcopis nulla signa curationum ederentur super ægrotos, e contra multa ab Episcopis Catholicis.

Deinde nuncios mittit ad provinciam Narbonensem. Provincia Narbonensis ea erat, quæ adhuc erat in ditione Gothorum, quæ & Septimaniam vel Gothia dicebatur. Arelatenvel Massiliensis provincia dicebatur pars provinciæ, quæ erat in ditione Francorum, licet utraque esset Narbonensis provinciæ; Gregor. supr. lib. 8. cap. 30. Hec audiens Rex, Leudegisilum in locum Calumniosi cognomento Ægilanis Ducebat diligens, omnem ei provinciam Arelatensem commisit. Idem supr. h. lib. cap. 7. propter superioris anni devestationem, quam in Septimaniam Regis Guntchramini exercitus fecit, in Arelatensem provinciam proruperunt. Idem lib. 4. cap. 39. Amo quoque Arelatensem debellavit provinciam. Idem lib. 8. cap. 43. Anno quoque dyodecimo Childeberti Regis, Nicetus Arvernus rector Massiliensis Provinciæ, & reliquarum urbium, quæ in illis partibus ad regnum Regis ipsius pertinebant, est ordinatus. Idem lib. 10. cap. 25. At in Galliis Massiliensem provinciam morbus sœpe nominatus invasit. Et hæc postea simpliciter Provincia dicta est; Otto Frising. de gest. Frideric. lib. 2. cap. 29. de regno Burgundia: Pretenditur etenim hæc provincia pene a Basilea... junctam habens dominatiū suo eam terram, quæ proprie Provincia vocatur.

Cap. * 18. In basilica sancti Aniani confessoris. Anianus Aurelianensis Episcopus, vite sanctitate claruit temporibus Valentiniani III. ejus meritis Aurelianis urbs liberata ab obsidione Attilæ; de quo Sidon. libr. 8. epist. 15. Gregor. supr. libr. 2. cap. 7. Aimoin. libr. 1. cap. 6. Ejus memoria dicata est basilica Aurelianis: monasterium sancti Aniani ibidem construxit Rex Robertus, & solemniter dedicari curavit anno Chr. 1029. teste Helgaldo in ejus vīt.

Cap. 19. Quo veniente, resident pariter ad convivium. Galli sedentes vescebantur. Idem fuit mos veterum; Virgil. 7. Æneid. (176.)

Perpetuis soliti patres considere mensis.

Et ibi Servius: Majores enim nostri sedentes epulabantur, quem morem habuerunt & Laconibus & Cretenibus, ut Varro docet in libris de gente populi Romani. Et idem in illum versum 1. Æneid. (218.) fusique per herbam. Significat autem discubentes, nam olim sedentes vesci consueverant. Post epulas mensæ removebantur, & remotis mensis Franci in eisdem subselliis, quibus discubuerant, residebant; Gregor. infr. lib. 10. cap. t 27. Invitatî enim ad epulum multis, hos in unum fecit tres sedere subsellium. Cumque in eo prandium elongatum esset, ut nox mundum obrueret, ablata mensa (sicut mos Francorum est) illi in subsellia sua sicut locati fuerant residebant. Apud veteres quoque post epulum mensæ remota; Virgil. 1. Æneid. (220.)

Postquam exempta fames epulis, mensaque remote.

Chramisindus exanimum corpus nudatum vestimentis adpendit in sepiis stipite. Chramisindus cæso Sichario, occisi corpus veste nudatum, adpendit in sepiis stipite. Osvaldi Regis Nordhanumbrorum a Rege Merciorum in prælio cæsi caput cum manibus & brachis stipiti suspensum; Beda hist. lib. 3. cap. 12. Porro caput & manus cum brachis a corpore praecisas jussit Rex, qui occiderat, in stipitibus suspendi.

Ingressusque ecclesiam ad pedes prosternitur Regis, dicens: vitam peto, o gloriose Rex, eo quod occiderim homines, qui parentibus meis clam interfecisti. res omnes di-

ripuerunt. Chramisindus interfecto Sichario in ultionem necis parentum, properat ad Childebertum II. Regem & ad pedes provolutus vita gratiam deposit & impetrat. Puellæ, quæ Amalonem Duce in vim sibi facientem ipsius gladio occidit, Guntranum Regem vitam condonasse refert Gregor. infr. h. lib. cap. 27. Tunc Rex misericordissimus, non solum ei vitam donavit, verum etiam præceptionem tribui jussit, ut in verbo suo posita, a nullo umquam parentum defuncti illius in aliquo molestiam pateretur. Solus Princeps poenæ dat veniam; *I. divi fratres, ff. de pæn.*

Et Regina Brunichildis + graviter accepisset, eo quod in ejus verbo Sicharius positus, taliter fuerat interfectus, frendere in eum cœpit. Proprium Regum est tuitio nem seu salvam guardiam & securitatem tribuere, & ab his eam impetrari oportet; Ivo Carnotensi. epist. 9. *Quicumque autem illi sunt, si conductum bonum mihi & his qui mecum sunt miseritis, ut securi simus in eundo & redeundo, & apud vos morando.* Tuitio conceditur codicillis Principis, & quibus dabatur hi dicebantur recipi in verbo Regis; Gregor. infr. h. lib. cap. 27. de puella quæ Amalonem Dacem vim sibi inferentem occidit; Guntranus Rex: *præceptionem tribui jussit, ut in verbo suo posita, a nullo umquam parentum defuncti illius in aliquo molestiam pateretur.* Etiam Reginas tuitiones præstare moris fuit, ut hoc loco legitimus Sicharium positum fuisse in verbo Brunichildis Reginæ, quod paulo post repetitur: *sed quoniam (ut diximus) Regina Brunichildis in verbo suo posuerat Sicharium.*

Vosagensem territorii Biturigi pagum expetiit. Vosagensis territorii Biturici pagus. Pagus plerumque latius accipitur pro regione, ut pagus Tolosanus, pagus Turoneus, *pays, contrée:* interdum pro vico, *un bourg,* ut hic pagus Vosagensis Biturigum, inde pagenses pro vicaniis; de quo supr. in libr. 7. cap. 47.

Sed & ad Aginnum properans, epistolam ejus elicuit, ut a nullo contingenteretur. Non modo a Rege & Regina, sed etiam a Ducibus concedi solebant libelli seu codicilli securitatis, ut hoc loco Chramisindus ab Aginno Duce epistolam seu præceptum securitatis eliciisse legitur. A Richerio Senonesi Archiepiscopo securum conductum expetiit Ivo Carnotensis Episcopus ad eum venturus; testis ipse epist. 50. (al. 118.) *Unde rogo mansuetudinem vestram, ut a Picueris usque ad vos securum mihi conductum preparatis.*

Cum + in Christi nomine percellentissimi domini Guntramnus & Childebertus Cap. 26. Reges, & gloriosissima domina Brunichildis Regina Andelaum charitatis studio convenissent. Andelaum castrum celebre conventu habito inter Guntranum & Childebertum Reges; de quo & Fredegarius cap. 7. Guntramnus se cum Childeberto, patrem firmans, Andelao conjunxit. Idemque cap. 38. *Dirigensque per Andelaum, Nasio castro capto, Tullum civitatem perrexit.* Idem ni fallor quod Andilegum; de quo Beda lib. 3. cap. 8. *Maxine in Brige & in Cale & in Andilegum monasterio.* Recentioribus Andeliacum, olim nobilis villa Rothomagensis ecclesiae, ut Innocent. III. lib. 1. epist. 108. Petr. Blesen. epist. 28. & 33. vulgo Andely.

Id inter ipsos constat fixa deliberatione finitum, ut in illam tertiam portionem de Parisensi circitate cum terminis & populo suo, que ad dominum Sigibertum de Regno Chariberti conscripta pactione pervenerat. De Regno Chariberti Regis, qui sine Iberis masculis decepsit, tercia pars Parisiorum urbis pervenit ad Sigibertum Regem Australiae unum e fratribus: regnum scilicet Chariberti, qui erat Rex Parisiorum, divisum est inter Guntranum, Chilpericum, & Sigebertum, & Parisiorum urbs divisa est in tres partes inter eosdem: postea ex pacto inito inter Guntranum & Childebertum filium Sigiberti tercia Parisiorum, quæ ab initio cesserat Sigiberto, translata est ad Guntranum: *cum castellis Duno & Vindocino.* Dunum & Vindocinum castra pagi Carnotensis. Chasteau Duni, & Vendosme.

Et quicquid de pago Stampensi vel Carnoteno in pervio illo antefatus Rex cum terminis & populo suo perceperat. Pervium est totus ille tractus, vel transitus, ut infr. hoc cap. *Convenit ut in utroque regno, utriusque fidelibus, tam pro causis publicis, quam privatis, quicunque voluerit ambulare, pervium nullis temporibus denegetur.* Idem infr. hoc lib. cap. 32. ne ullus de Childeberti regno, per ejus regna

territorium pervium posset habere: & infra: pervium patefecit volentibus ad Regem Childebertum accedere. Fredegar. cap. 26. Cum esset autem pervius ille locus, ubi Loa fluvius transmeat. Gregor. libr. 3. cap. t. 37. ita ut torrentes concatenati gelu, pervium populis iter tamquam reliqua humus praberent.

*Abrincatus, Vicojuli, Conseranis, Lapurdo, & Albigæ. Abrincatum civitas episcopalis, Aurenches: Vicus Julii civitas Adura, Ayre: Conseranis Conseranorum civitas, Couzerans: Lapurdo Lapurda castrum Bigeronum, in quo locatus tribunus cohortis Novempopulaniae: vulgo Lourde. Scaliger Aufon. ***) lect. libr. 3. cap. 7.*

Ut quicquid dominus Guntchrammus Rex filia sua Chlotildi contulit. Hac etate Reges dicebantur domni, eliso nomine domini, quasi soli Deo conveniret nomen Domini, ut infr. h. cap. Pari conditione repromittit dominus Guntchrammus Rex. Eadem ratione Reginae dicebantur domnae, ut infr. hoc cap. Domnam Brunichildem Reginam: & rursus: Domna Brunichildis noscitur acquisisse: & infr. h. libr. cap. 43.

†† In lib. meo †† Domna Radegundis: ut infr. h. libr. cap. 40. peccavi in Dominum, & domnam meam hic nihil. In Radegundem. Domna Agnes cap. t. 42. h. libr. Domnam & sororem meam Agne cap. 16. vero tem. Eadem ratione Romanus Pontifex dicebatur dominus Papa, dominus Apostoli lib. 10. dominus pro domino, ut apud Ivon. Carnotens. epist. 28. al. 105.) Dominus Papa Urbanus. na Radegun- de.

Ut si quid de agris fiscalibus, vel speciebus atque praesidio, pro arbitrii sui voluntate facere, aut cuicquam conferre voluerint. Haec clausula repetitur infr. h. cap. iisdem verbis. Species sunt species auri & argenti, especes d' or ou d' argent. Praesidium est pecunia, qua auxillii causa seponitur, vel locus secretior, ubi ejusmodi pecunia est; l. si chorus, §. 1, de legat. 3. ubi legatis mobilibus, qua ibi erunt, legato non continentur nummi repositi foenoris causa, sed nummi praesidii causa sepositi: inde lucem accipit alter locus Gregor. lib. 10. cap. 1. Reliqua vendidit cum omni praesidio domus. Praesidium etiam pro viatico sumptum; Plaut. in Poenulo (3. 3. 57.) T'recentos nummos Philippus portat praesidii. Idem in Perla (1.3. 45.) Marsupium t' habeat, inibi paulum praesidii.

*De civitatibus vero, hoc est Burdegala, Lemovica, Cadurco, Benarno, & Begorra. Benarnum, ne quid de aliis urbibus dicam que nimis notæ sunt, est Lascura, prior civitas episcopal, Lescar, unde nomen regioni: vel oppidum, quod hodie vocant Ortais, ut vult Scaliger Aufon. ***) lect. libr. 2. cap. 7. Begorra est Tarba Bigeronum, vel Tursa, ut vult idem Scaliger ***) eodem loco ex Antonino: Torsa, ubi castrum Begorra.*

Tam in dote, quam in morganegiba (hoc est matutinali dono.) Apud Germanos dotem non uxor marito, sed uxor maritus dicebat; Tacit. de morib. Germ. (cap. 18.) Dotem non uxor marito, sed uxor maritus offert. Hunc dotis morem secuti Franci, Germanici populi, in Galliam transvexere. Gailesuinde Reginæ dotis nomine dictæ Burdegala, Lemovicum, & aliæ civitates: preter dotem etiam uxor munera accipiebat a sponsῳ & sponsi propinquis, morganegibam vocabant, hoc est matutinale domum, quia siebat mane die nuptiarum: & hoc est donum quod jure morganatico dicebatur fieri; Albert. Argentinens. in chronic. (ad ann. 1278.) cui sorori dominium de Kiburg, quod ipse Rex sibi retinuerat, morganatico jure donavit. Dona sponsalitia more Francorum erant annulus, calcei, osculum, & poculum; Gregor. de vit. patr. cap. 20. Sed cum ad legitimam pervenisset etatem, cogenitibus juxta consuetudinem humanam parentibus, ut arrham puella quasi uxorem accepturus daret: & mox: denique dato sponsi annulo, porrigit osculum, præbet calciamentum, celebrat sponsalium diem festum. Idem cap. 16. ejusd. libr. de Venantio postea abbate: cumque ut etati huic convenit, amoris se puellari prestat affabilem, & cum poculis frequentibus etiam calciamenta deferret, &c.

Sed juxta consuetudinem canonum, placebat glorioissimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropolis comprovincialibus suis conjungeretur: & tunc que irrationabiliter in regione propria siebant, sanctione sacerdotali emendarentur. Conc. provinciale quotannis iterum celebrandum a Metropolitanano adhibitis Episcopis suffraganeis, primum ante quadragesimam, secundum augusti tempore; conc. Nicæn. I. can.

can. 5. (in versione ejusd. conc. can. 7. O' 40.) conc. Chalcedonens. can. 19. synod. VI. in Trull. can. † 8. apud Balsamon. juxta hos canones Childebertus Rex per legatos monuit Guntranum Regem, ut unusquisque Metropolitanus concil. provinciale convocaret, & quæ emendanda erant in utriusque regno emendarentur. Pleaque concilia provincialia indicebantur jussu aut monitione Regum, & sepius etiam eorundem voluntate dies dicebatur, ut patet infra ex hoc ipso capite.

Tunc jussit, ut in calendis mensis quarti hæc synodus prolongaretur. Idem infr. hoc lib. cap. 32. de Guntrano R. Unde etiam synodus Episcoporum in calendis novembribus congregare precepit. Idem infr. lib. 10. cap. 15. de componendo dissidio mon. Pictaviensis: Hæc autem Childebertus Rex audiens, legationem ad Guntchramnum Regem direxit, ut scilicet Episcopi conjuncti de utroque regno, hæc quæ gerebantur sanctione canonica emendarentur.

Sed Rex, ac si bonus sacerdos, † providens remedia, quibus cicatrices peccatoris vulgi mederentur, jussit omnem populum ad ecclesiæ convenire, O' rogationes summa cum devotione celebrare: O' nihil aliud in usu vescendi nisi panem hordeaceum cum aqua munda adsumi. Pestis depellendæ causa a Guntrano Rege rogationes id est processiones solemnes instituta, una cum jejunio in pane hordeaceo & aqua: panis hordeacei usus monachorum & penitentium; Gregor. de vit. patr. cap. 7. de Gregorio Lingonensi Episcopo: O' electus a populo Lingonica urbi Episcopus ordinatur: cui magna fuit abstinentia, sed ne jactantia putaretur, occulte subcinerios panes ex hordeo aliis tenuibus supponebat, triticum frangens aliis erogabat, ipse vero clam hordeum nemine intelligente, O'c. Hieronym. in vit. Pauli, (num. 6.) Iesum testor O' sanctos Angelos ejus, in ea eremi parte, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur, vidisse monachos, † O' videre, e quibus unus per triginta annos clausus, hordeaceo pane & lutulenta aqua vivit. Auctor sermon. ad fratres in eremo serm. † 4. de prudenter: Sed ounctis diebus aliis herbas crudas, panem hordeaceum & aquam sumatis.

Per triduum enim ipsius eleemosynis largius solito præcurrentibus. Eleemosynæ regiae per triduum pestis depellendæ causa: pariter solemne erat triduanum jejuniū; Gregor. de glor. confess. cap. 63. Ibique continuato sum vigiliis O' orationibus triduanum jejuniū. Et hoc exemplo triduanæ Ninivitarum poenitentia; annal. Franc. ad ann. † 791. Carlus . . . congregato exercitu in Baioaria juxta Anisum † fluvium, cum omni populo suo jejunis O' obsecrationibus triduo celebratis, exercitum dividit. Fredegar. cap. 11. cum aliis multis Episcopis, triduanum facientes jejuniū, O'c. Idem cap. 22. cum beatis Rustico & Patricio Episcopis triduanum jejuniū facientibus. Beda hist. libr. 2. cap. 2. Horum ergo plurimi ad memoratam aciem, peracto jejuniū triduanum, cum aliis orandi causa concenerunt.

Mulier quadam cuius filius quartano typo gravabatur. Quartanus typus est febris quartana, Graco τύπος. Isidor. origin. libr. 4. cap. 7. Typhi sunt frigide febres, que abusive typhi appellantur ab herba, quæ nascitur in aqua, quæ Latine forma atque status dicitur: est enim accessionum revolutio per statuta tempore intervalla. Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. † 22. Factum est autem ut quadam vice, una puerularum suarum male a quartani typi febre quateretur. Idem cap. 32. (ejusd. libr.) Quidam de diaconis nostris male a quartani typi febre cruciabatur. Idem libr. 3. (de mirac. ejusd.) cap. 50. Lupus Burdigalenſis urbis presbyter quodam tempore graviter a quartano typo vexabatur. Inde quartanarii dicti laborantes febri quartana; Gregor. de glor. confess. cap. 24. Quartanariis quoque O' gulam dolentibus, data benedicta aqua sepius medebatur. Idem cap. 82. ejusd. lib. Quartanariis vero tam præsens beneficium erat, ut aquam tantum benedictam ad bibendum tribuens, continuo eos redideret sanitati. Idem cap. † 85. ejusd. libr. cum semel atque infirmi sive quartanarii, sive variis febribus oppressi subderentur. Tertianum typum vero tertiana febri dictavit & Rufin. de vit. patr. libr. † 2. cap. 1. Post finem unus ex fratribus nostris tertiano typo gravissime vexabatur.

Cum ego ipse sapius larvas energia famulante nomen ejus invocantes audierim. Larvæ sunt dæmones, qui corpora humana occupant; conc. Nannetens. Nec larvas

Tom. XI.

A a

demonum ante se fieri consentiat; can. nullus, 44. dist. Alii Talamasca vocant; Burchard. libr. 2. cap. 161. larvas demonum, quas vulgo talamasca dicunt. Larvas idem Gregor. de vit. patr. cap. 19. Quid etiam de energumenis, qui adducti ad cellulam beatæ, cum limen sanctum fuerint ingressi, integræ menti restituuntur? Isidor. orig. libr. 8. cap. 11. in fin. Larvas ex hominibus factos demones ajunt, qui meriti male fuerint. Martian. Capell. libr. 2. (inter medium, & finem) Lemures, qui si vita prioris adjuti fuerint honestate, in lares domorum urbiumque vertuntur. Si autem depravantur ex corpore, larvae perhibentur ac mania. Energia est vis, quam a dæmone patiuntur energumeni, id est arrepti a dæmone; Gregor. supr. + libr. 8. cap. 34. Unde factum est, ut invalescente temulentia tempore procedente a dæmonio correptus, per energiam vexaretur. Idem libr. 4. cap. 11. Nam quadam vice conducta pecunia mulierem clamare fecit in ecclesia, quasi per energiam, O se sanctum magnum, Deoque charum confiteri: a Graco ~~eripitur~~.

Cap. 22.

Interea navis ab Hispania una cum negotio solito ad portum rebus ad pulsa est. Massilia Narbonensis Galliae civitas emporium celeberrimum: inde cataplus Massiliensis laudatur supr. libr. 4. cap. 38. Igitur advenientibus ad catoplum Massiliensem nabis transmarinis. Eadem litteris & mercatura claruit; Strabo libr. 4.

Et se infra basilice sancti Victoris septa continuuit. Cœnobium S. Victoris apud Massiliam institutum a Joanne Cassiano.

Cap. * 23.

* Charimerem enim referendarium. Charimeres fuit referendarius Childeberti II. Regis; Gregor. de glor. confess. cap. 95. Hec audiens Charimeris, qui nunc referendarius Hildeberti Regis habetur, dum de hoc dolore laboraret. Hic ex referendario electus est Viridunensis Episcopus.

* Bucciovaldo abbate postposito, serebant enim hunc esse superbum, O ob hoc a nomullis Buccus validus vocitabatur. Bucciovaldus abbas dictus est. Buccus validus, vel potius Buccusolidus. Buccus idem quod hircus, quod animal est grave, & male olens; Horat. epod. ode 12. (5.)

Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in aliis.

Idemque carmin. libr. 1. od. 17. 7.

Otentis uxores mariti. Seren. Samonic. de medicina, (de aurium vitiis succurrentis, cap. 12.)

Si jungas olim grave quod minxere capelle.

Obiit autem O Licerius Arelatensis Episcopus, in cuius ecclesiam Virgilius abbas Augustodunensis, opitulante Syagrio Episcopo, substitutus est. Virgilius ex abbate Augustodunensi electus est Arelatensis Episcopus: ad eum existant epistole Gregorii libr. 4. epist. 150. libr. 5. epist. 53. ind. 14. libr. 7. epist. 117. O lib. 9. epist. 49. O 63. Augustodunense xenodochium constructum est a Siagrio Augustodunensi E. & Brunichilde Regina; Gregor. libr. 11. epist. 10. unde sumptus est can. hinc est etiam, 16. qu. 1. Siagrin Augustodunensis Episcopi meminit & Gregor. de vit. patr. cap. 8. Nuper autem in conspectu Gunthramni Principis Siagrium Augustodunensem Episcopum Regi referentem audiri, O. Ait abba pro abbas, ut supra hoc cap. Bucciovaldus quoque abba ejus pro episcopatu cucurrit. Isidor. origin. libr. 7. cap. 13. Abba autem Syrum nomen, significat in Latinum pater. Hieronym. in epist. ad Galat. libr. 2. cap. 4. (vers. 6.) Abba pater Hebraicum est, id ipsum significans quod O pater. Idem Augustin. de verb. Apostol. sermon. 13. (al. 156.) cap. 14.

Cap. 24.

Obiit autem O Deocherius Vinciensis Episcopus. Civitas Vincensium, Vento, Vence.

Hic autem Fronimius Biturice urbis incola fuit... atque in urbe Agathensis Episcopus ordinatus. Phronimius factus est Episcopus Agathensis: ejusdem meminit Gregor. de vit. patr. cap. 8. Phronimius igitur Agathensis Episcopi famulus epilepici morbi accessu fatigabatur: & infr. venit ad civitatem, erat enim ibi eodem tempore Phronimius Episcopus, cuius supra meminimus.

Cumque non inveniret quibus eum muscipulis posset innectere. Muscipula Papiae: ***
Pedica laqueus quasi mures capiens. Gregor. supr. libr. 5. cap. 49. dolis omnibus ac mu-

mu-

muscipulis preparatis *†: inde muscipulare, est muscipula capere; Fredegar. cap. 56.
Produlſus volens nepotem stabilire in regnum, adversus Dagobertum muscipulare co-
perat: une ratiere.

Mulier valde cordata. Cordatus, cui cor sapit, id est sapiens; Augustin. de pec-
*cat. remiss. contr. Pelag. (lib. 1. cap. 35.) Ipsos quoque fatuos videmus, quos vulgo
 moriones vocant, ad cordatorum delicias adhiberi, & in mancipientorum estimatione pre-*
tiosiores esse cordatis. M. Tull. Tuscul. 1. (9.) Egregie cordatus homo Catus Aelius Cap. 26.
Sexus.

Ut in his, que de voluntate sua, id est pro anime remedio cogitabat, adjutor exi-
stetrem. Ingoberga relicta Chariberti Regis, Gregorium nostrum accivit, ut eo ad- nunc 57. cap.
jutore uteretur, in his qua de voluntate sua id est ultima voluntate seu dispositione, autem non in
pro anime remedio cogitabat. Pro anime remedio fieri dicebantur legata, seu dona- 8. num. 9. Si
tiones pia, que fiebant pro remissione peccatorum; Gregor. de mirac. martyr. lib. 2. avaritiam, re-
cap. 14. Ferunt etiam in oratorium predii illius sanctum Julianum martyrem cum Te- mansit frustra
tradio Episcopo conloquentem, cuidam religioso revelatum fuisse, promittentem se Epi- extenta mu-
scopo villam, quam pro anime sua remedio sibi reliquerat, receptum. Idem infr. h. sciplina.
libr. cap. 42. Aut ex his, que alii pro animarum suarum remedio, vel forores ibidem
de rebus propriis contulerunt. Testamento adhibebatur adjutor, id est advocatus vel
jurisperitus consilii causa; Gregor. de glor. confess. cap. † 71. Denique conjuncti ad-
jutores causam discutiunt.

Quae cum me benigne exceperisset, notarium vocat, & habito (ut dixi) mecum consi-
lio, quadam ecclesia Turonica, & basilicæ sancti Martini, quadam Cenomannica ec-
cclie delegavit. Ingoberga Regina in piam causam testatura, accepto consilio Gre- Testamen-
*gorii nostri, quadam ecclesia Turonensi, & basilicæ S. Martini, quadam Cenoman-
 nensi ecclesia delegavit, id est legavit. Notarius hic est scriba, exceptor, qui dictata
 excipit; Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 10. Bodilo unus de notariis nostris,
 cum stomachi laßitudine animo turbatus erat, ita ut nec scribere juxta consuetudinem,
 nec excipere que ei dictabantur poterat. Delegare sumptum pro legare, delegatum pro
 legato; Optat. advers. Donatist. libr. † 1. cap. 18. Brevis auri & argenti sedenti Ce-
 viliano, sicut delegatum a Mensurio fuerat, traditur, adhibitis testibus. Delegatio
 etiam pro legato, vel qualibet dispositione ultima; Anafas. in Innocent. I. In quo lo-
 co beatissimus Innocentius ex delegatione illustris feminæ Vestine titulum Romanum
 constituit. Hac de re plura in Gregorium libr. 7. epist. 16. (indict. 2.)*

Multos per chartulas liberos derelinques. Ingoberga Regina testamento quamplu-
res servos manumisit per chartulam: manumissiones siebant per chartulam seu bre-
*vem libellum; Gregor. de glor. confess. cap. 68. Uxor vero ejus post hanc voluit eos
 iterum ad servitium revocare, sed capitidis dolore percussa, virum secuta est, & sic hi in*
ingenuitate perpetua absque ullius scriptura munitione manserunt: vel per tabulas ce-
reas, seu tera oblitas; Gregor. infr. libr. 10. cap. 9. Dimitti sunt postea multi & conju-
ge Waroci cum cereis & tabulis quasi liberi, & ad propria sunt regressi. Inde manumis-
si per chartulam, chartularii dicti, capitular. libr. 6. cap. 8. Homo chartularius simi-
*militer faciat. Cujac. 4. obser. 5. Veteres scribabant stilo ferreo in tabellis cereis seu
 ceratis; Priscian. libr. 1. (de litera) Plerumque in ceratis tabulis antiqui scribere so-*
lebant & postea delere. Fredegar. cap. † 40. Quem indiculum relectum Alboinus dis-
ruptum project in terram. Inventus est a puero Warnbarii, super tabula cera linita de-
novo solidatur. Gregor. de glor. martyr. lib. 1. cap. 43. At illi magistri sanguinem sitiens,
ceratas in caput inlidunt tabellas, secantes latitudinibus filiorum. Apud Roma-
nos quoque moris fuit servos manumitti per tabellas; Martial. libr. 9. epigr. † 89.

*Affers nescio quas mihi tabellas,
 Et dicis, modo liberum esse iussi.*

Manumissio etiam siebat sine scriptura fractis tabulis servitutis; Augustin. epist. 50.
(al. 185. cap. 4.) pessimorum servorum, ut liberi abscederent tabulae frangebantur.
Quandoque manumissi revocabantur in servitutem fractis tabulis manumissionis;
Gregor. de mirac. B. Martini lib. 3. cap. 41. His diebus puella quadam ... a filiis pa-

tronii, confracta libertate, ad jugum servitutes addicitur.

Cap. * 27. *Ibique basilicam sancti Marcelli ingressa. Ea est basilica S. Marcelli Cabilonensis martyris, qui passus est sub Antonino; martyr. R. 4. sept.*

Cap. 28. *Brunichildis quoque jussi: t Regina fabricari ex auro ac gemnis mirae magnitudinis clypeum, ipsumque cum duabus pateris ligneis, quas vulgus bacchonum vocant ... in Hispaniam Regi mittit. Reccaredo Regi Gothorum a Brunichilde Regina missus est clypeus ex auro ac gemmis affabre factus. Clypei ex auro fiebant, id eit disi seu lances in modum clypei, in quibus imagines Principum vel clariorum virorum reponerantur; Trebell. Pollio in Claudio: Illi clypeus aureus, vel ut grammatici loquuntur, clypeum aurum nomen totius iudicio in Romana curia collocatum est, ut etiam nunc videtur. Expressa thorace vultus ejus imago. Tacit. 2. annal. sub fin. (cap. 83.) Cum censoretur clypeus, auro & magnitudine insignis, inter autores eloquentie; adseruit Tiberius, solitum paremque ceteris dicaturum. Plin. lib. 35. cap. 3. Scutis enim, quibus apud Trojans pugnatum est, continabantur imagines: unde & nomen habuerent clypearum. Patera sunt vasa potoria patentia & latiora, cujusmodi quæ vocant tafas: Virgil. 2. georgic. (192.)*

Hic laticis; qualem pateris libamus & auro.

Sidon. libr. 9. epist. t 13.

Patera, scyphæ, lebetes, sociant falerna nardo.

Hoc loco pateræ ligneæ, sunt thecæ, quibus inclusa erant vasa auro & gemmis conflata, quæ maneris causa missa sunt, cum clypeo aureo, quæ vasa bacchonum vocant. Bachia sunt vasa non unius usus, vinaria, & aquaria; Isidor. orig. lib. 20. cap. 5. Bachia primum a Baccho, quod est vinum, nominata: postea in usus aquarum transiit: Inde bacchium vel bacchinon, vulgo bassa. Patera est phiala aurea vel argentea, qualis dono dari solebat a Rege Periarum Imperatori, vel ejus legatis; Vopiscus in Aureliano: Data est ei præterea, quum legatus ad Persas esset, patera qualis solet Imperatoribus dari a Rege Persarum, in qua insculptus erat sol.

Illi quoque recusante non se his verbis esse communem. Id est non convenire in eandem sententiam: communis videtur qui convenit in eandem sententiam cum alio, & in communem sententiam consentit.

Cap. t 30. *Childebertus vero Rex descriptores in Pictavos, invitante Maroveo Episcopo, iusfit abire. A Childeberto Rege in Pictones missi sunt descriptores, id est censitores, ut census totius pagi ageretur, & vectigalia imponerentur, pro modo census: & eo pertinent hæc verba quæ sequuntur: ut scilicet populus censem, quem tempore patris reddiderat, sacta ratione innovature, reddere deberet. Innovatura est nova peræquatio census. Ait descriptores missos Pictavum invitante id est provocante Maroveo Episcopo: hunc tamen commendat idem de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 44. Altum est autem hoc per festivitatem sancti Patroni, in qua Maroveus Pictavus Amisces aderat, non immerito Hilarii beatissimi discipulus predicandus.*

Florentianum majorem domus Regiae, & Romulfum Palati sui comitem. Florentianus fuit Major domus Childeberti Regis, Romulfus Comes palati: utriusque meminit idem Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 4. cap. t 6. Advenerat etiam in hac festivitate & Florentianus major cum Temulfo (leg. Remulfo) palati comite.

Descriptam urbem Turonicam Chlotarii Regis tempore, manifestum est, librique illi ad presentiam Regis abierant. Sed compuncto per timorem sancti Martini Antifistitis Rege, incensi. Turonibus vectigalia remissa sunt a Chlotario Rege ob reverentiam B. Martini.

Post mortem vero Chlotarii Regis, Chariberto Regi populus hic sacramentum dedit. Similiter & ille cum juramento promisit, ut leges consuetudinesque novas populo non infigeret. Initio regni Charibertus Rex jure jurando cavit populo, se novas leges & consuetudines non infiaturum, id est nova vectigalia & onera. Consuetudines sunt exactiones, quæ ex antiqua consuetudine præstantur; cap. super quibusdam, de V. S.

Quod pertineret ad spolium. Spolium est spoliatio, ut infr. h. cap. Pro spoliis ci- vium

vium nostrorum: vel vestis spolio rapta; Gregor. infr. lib. 10. cap. 25. *spolia tamen non habentibus largiebantur.* Causa spoliis est actio ex can. redintegranda, 3. qu. 1. que datur spoliatis ut restituantur; Tertull. de resurrect. carn. cap. 17. Ita quod hodie spolium efficitur, si detrahatur, hoc sicut indumentum, cum superstruebatur. Spolia sunt res captae ab hostibus; idem (Gregor.) lib. 3. cap. 29. Cum magnis hi spoliis in Gallias redierunt. Idem cap. 32. ejusd. libr. multa secum spolia ipse vel sui defentes. Tryphoninus in l. bona fides, §. 1. ff. deposit. *Latro spolia, que mihi abstulit, ubi plura dixi.*

Gaiso vero Comes ejusdem temporis accepto capitulario, quod anteriores scriptores fecisse commemoravimus, tributa caput exigere. Tributa & vestigalia exigebantur per Comites, & inferebantur fiscaliter, & vestigalium exactio fiebat pro ratione capitularii, id est codicis censualis, in quo continebatur modus vestigalium, quem quisque sustineret: & hoc est quod apertius significat Gregor. his verbis sequentibus: *Oferendas capitularium, in quo tributa continebantur.* Inde nomen capitulario, quod vestigalia imponerentur in capita, propter res & possessiones: vulgo *capdale*.

Sed protinus epistolam cum auctoritate miserunt, ne populus Turonicus pro reverentia S. Martini describeretur. Auctoritatis nomine intelligitur praeceptum seu diploma regium, quia vim & potestatem legis habet, ut & in epistola B. Radegundi infr. h. lib. cap. 42. Et per auctoritates precellentissimorum dominorum Regum. Syn. Meldensi. can. 71. Ut auctoritatem sigillo regio roboratam more tractoria Christianissimus Princeps donet singulis Episcopis. In jure instrumentum auctoritatis est instrumentum emptionis; l. ult. ff. de pignerat. act. quia emptor, si evincatur, venditorum laudat id est denuntiat auctorem, ut adsit in judicio evictionis.

His diebus Ingeltrudis, que monasterium in atrio sancti Martini statuerat. In Cap. * 33. geltrudis construxit monasterium in atrio coenobii sancti Martini: id suisse monasterium puellarum patet ex his qua sequuntur: *Cum Ingeltrudis monasterium puellarum infra atrium sancti Martini (ut diximus) collocare cœpisset: non jure id factum;* monasteria enim puellarum longius a coenobitis virorum collocari debent, propter insidias diaboli, aut propter obloctiones hominum; conc. Agathens. can. 28. can. monasteria 23. 18. qu. 2. Eiusdem monasterii & Ingeltrudis meminit Gregor. infr. libr. 10. cap. 12. Ingeltrudis vero Religiosa, que... in atrio sancti Martini puellarum monasterium collocavit, &c.

Tunc ego accedens ad monasterium, canonum Nicenorum decreta relegi, in quibus continetur: quia si que reliquerit virum, & torum in quo bene vixit spreverit.... anathema sit. In causis ecclesiasticis sententia profertur lectis prius canonibus; Gregor. infr. libr. 10. cap. 16. referatis a nobis & recensis canonibus, visum est aquifissimum, eas, usque quo dignam agerent penitentiam, a communione privari. Idem eod. libr. cap. 19. Hac Episcopi audientes, ac lamentantes fratris opprobrium, obtenta vita, ipsum ab ordine sacerdotali, lectis canonum sanctionibus, removerunt: ex conc. Nicen. laudatur canon, ut que temere diverterit a viro anathema sit.

Me obvium non habebit. Obvius contrarius; sapr. hoc libr. cap. 26. Sed ille non obvius de hac connivenzia, consilium ad confirmandum pacem prebuit. Inde in obvium pro in adversum seu contrarium; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 80. elevata in obviam manu, signat.

Et haec dicens, misit clam nuncios ad eam, mandans, ut ueste mutata, ac penitentia accepta, bapsticam sancti Martini expeteret. Berthegundis consilio Ingeltrudis matris divertit a viro, praetextu penitentiae, & uestem mutavit, quod infra repetitur: *Erat enim in ueste religiosa, adserens se accepisse penitentiam.* Penitentia conjugatis non nisi ex consenu triusque danda; conc. Arelatens. II. can. 122. can. penitentiam, 33. qu. 4.

Tunc accensa felle, ad Regem abiit, quasi filium exhereditatura defacultate paterna. Exhereditare hoc loco impropte accipitur, pro privare bonis paternis: alis locis exhereditari feudo dicitur, qui ob delictum amittit feudum, & exhereditatio est commissum seu privatio feudi; Suger. in Ludovico Grosso, (cap. 21.) & cum ipso suo nequissi-

mo persuasore Thoma turrim + vestram ad vestri exheredationem occupare concertaverunt : & infra : Et tam ipsum presatum Thomam nequissimum , quam suos , dominis ejusdem + civitatis perpetualiter exheredavit . Robert. Montenl. in suppl. Sigebert. ad ann. 1156. Henricus , Rex Anglorum , exheredavit Willelmum Peurel de Notingueham , causa + beneficii , quod fuerat propinatum Ramulpho Comiti Cestriae . Idem ad ann. 1157. Guillelmus Rex Sicilia . . . Exheredavit etiam Comitem de Bassevilla cognatum suum , qui ab ipso desceiverat : quandoque hereditatus pro exhereditatus ; idem ad ann. 1164. Et hereditatus factus est monachus Radings .

Ejusde Theu . In qua causa Theutarius presbyter , qui nuper ex referendario Sigiberti Regis contrarii presbyterii honorem accepit . Conversus dicitur ex magistratu regio presbyter ordinatus , ut hic : vel ex laico monachus ; Gregor. supr. lib. 6. cap. + 6. Ille autem in Greg. infr. h. eodem loco conversus tonsurato capite , fidelissimus monachus nunc habetur . Sic conlibr. c. pen. versi dicti qui , in persecutione vel schismate lapsi , penituisse ; August. de hæresib. ad Quodvultdeum : Meletiani a Meletio nancupatis , nolentes orare cum conversis , id est eis qui in persecutione ceciderunt , vel schisma fecerunt . Conversi etiam gentiles ad fidem conversi ; idem de tempor. sermon. 74. (al. 77. cap. 3.) Conversi sunt , baptizati sunt , ad mensam Domini accesserunt .

Cap. * 34. Rigunthis autem filia Chilperici , cum sapis matris calumnias inficeret . Calumnia est accusatio ; Gregor. de glor. confess. cap. 81. Cognoscitque vir ille boves , quos perdiderauit , hos recipiens , hominem absque calumniam redire permisit . Et idem supr. h. libr. cap. 33. Scilicet ne calumniam , quæ ejus dolo fabricata fuerat , exciperet . Inde calumniari pro accusare ; idem de mirac. marty. libr. 2. cap. 16. calumniari capit ac dicere : meus ille erat , inquit , Et hic furto eum sustulit . Idem infr. lib. 10. cap. 8. Illud etiam ordinantes , ut . . . rebusque suis , quæ ei ex paterna successione evenerant , absque calumnia frueretur , id est sine lite , sine querela .

Cap. 35. Inter ea mandatum mittit agenti , ut se adveniente omnia , quæ erant ad expensam ejus necessaria , prepararet . Agens est idem quod actor , ut significat ipse Gregor. infra : mandans iterum actori . Idem supr. libr. 7. cap. 42. Conversusque ad agentem , voce flebili ait . Sic agentes in rebus in notit. imper. Hieronym. in Abdiam , (vers. 17. & 18.) : eos enim , quos nunc agentes in rebus vel vicedarios appellamus , veteres frumentarios nominabant . Ambros. 2. offic. + cap. 29. num. 150. Legebatur re

†† Ammian. scripti forma + directior , magistri officiorum statuta , agens †† in rebus imminebat . lib. 22. cap. 3. Et injecta manu , voluit eum retinere . Id est manu injecta propria auctoritate . Manus injectio est cum rem sine judice vindicamus , ut docet Servius in illum locum 10. enim ex agen- Aeneid. (419.) Injecere manum Parce . Tertull. 1. advers. Marcion. (cap. 6.) Conte in rebus : & veniens enim Et quodanmodo injecta manu detinens adversarii sensum : quod probat ibid. cap. 7. I. Titius , ff. de servis exportand. Et l. generali G. de discr.

duo agentes Mandans iterum actori , ut domo scopis mundata , stragulis scanna operiret . Moris in rebus : & fuit scanna stragulis operire . Veteres sedebant in scannis stratis stragulis : stragula lib. 27. cap. 7. est vestis discolor , sic dicta , quod stratu & amictu apta sit ; Isidor. origin. libr. 19. Diodori ex a- cap. 26. Stragulum vestis est discolor . . . Dictum autem , quod in stratu Et in amictu gente in re- aptum sit . Stragula vestis est omne pallium περισπάμα , stratum , quod insternitur ; bus . l. in stratum , de V. S. Veteres etiam discubebant in lectis stratis aulæis , id est velis depictis ; Virgil. 2. Aeneid. (700 & seq.)

Auleis jam se regina superbis
Aurea composuit sponda , mediamque locavit .

Ubi Servius : antiqui fibridia non habebant , sed stratis tribus lectis epulabantur .

Cujus medianum alvum istu penetrans : a tergo egressa falarica . Falarica est genus teli , quod mittitur a phalis id est turribus ligneis ; Festo , Nonio , & Isidoro . Virgil. 9. Aeneid. (705.)

Sed magnum fibridens contorta falarica venit .
Et ibi servius : Hoc autem telo pugnatur de turribus , quas phalas dici manifestum est .
Abbo de obsid. Paris. libr. 1.

Mittitur arte fala vexare falarica binos
Artifices .

Childebertus Rex morabatur cum conjugé & matre sua infra terminum urbis, Cap. 36.
quam Strateburgum vocant. Strateburgus est castrum munitissimum, quod veteres
Argentoratum vocabant, clade Alemannorum notum; Ammian. lib. 15. (cap. 10.)
Argentoratus barbaricis cladi bus nota. Gregorius infr. lib. 10. cap. † 19. Qui statim
ad Argentoratensem urbem, quam nunc Strateburgum vocant, deductus, exilio con-
demnatus est. Nithard. lib. 3. ad ann. 842. Luduvicus & Karolus in civitate, que
olim Argentaria vocabatur, nunc autem Strazburg vulgo dicitur, convenerunt.

Cumque confortata ab incommode, ad Regis præsentiam accessisset. Confortare est Cap. 38.
firmare, corroborare; Gregor. supr. lib. 4. cap. 5. Expergesfactus autem, & Deo gra-
tias agens pro hac consolatione, quod eum per celestem nuncium confortare dignatus est.
Beda hist. lib. 4. cap. 26. in fin. donec legitimus Rex Vitred, id est filius Egberti con-
fortatus in regno.

Septimina vero cum Droctulso vehementer cesa, ac cauteriis accensis in facie vul-
nerata. Septimina & Droctulus futibus casi, & cauterio in facie, id est ferro can-
denti inusti poenæ causa, quod constitutione Constantini vetitum est; l. si quis, C.
de pœn. Cujac. 7. obser. 13.

Ut scilicet trahens molam, his, que in gynæcio erant posita. Septimina pœnae cau-
sa damnata ad molam, ut his, que in gynæcio erant, farinam in dies singulos pa-
raret. Gynæcium est textrinum Principis, in quo vestes regiae texebantur; l. 24. C.
Tb. de annon. & tribut. l. 6. C. eod. de Judæis, & celicoli. Gynæciarii sunt artifices
gynæcii, de quibus in utroque codic. tit. de murilegul. & gynæciar. & in notit. im-
per. & quia mulieres maxime dabant operam texendis vestibus & lanificio in gynæ-
cio Principis, Septimina damnata est ad molam, ut his, que erant in gynæcio Prin-
cipis, farinam pararet: corrupte geniciarias vocat synod. Meldenf. can. 75. Si auen-
taici capellas habuerint, a ratione & auctoritate alienum haberur, ut ipsi decimas ac-
cipiant, & inde canes, aut geniciarias suas pascant. Apud Romanos damnatio in
ministerium metallicorum, & in opus salinarum, erat pœna propria feminarum;
l. aut damnum, §. in ministerium, l. capitalium, §. divus, ff. de pœn. l. mulier, de
captiv. & postlim. revers. ut hic damnatio ad molam est pœna mulieris. Servi etiam
pœnae caula damnari solebant in pistrinum seu molam; Terent. in Andria (1. 2.
28.) Verberibus casum te Dave in pistrinum dedam usque ad necem. Idem in Phorm.
(2. 1. 18. & 19.) herus si redierit: molendum usque in pistriño. Leo Ostiens. chro-
nic. Cassin. lib. 2. cap. † 59. a quibusdam nostris captus & tonsuratus, † nec non sac-
eo induitus, & ad cernendam farinam, more famulorum, in pistriño positus est.

Droctulsum autem incisis capillis & auribus, ad vineam excolandam delegaverunt.
Damnati in metallum, vel ad rus colendum, tondebantur, in fronte notis inure-
bantur, & auribus truncabantur, ut si forte fuga se subriperent dignoscerentur; Hi-
larius Pictavien. lib. contr. Constantium, (cap. 11.) sed tamen querela famosa est,
jussos a te Episcopos non esse, quos condemnare nullus audebat, etiam nunc in ecclæ-
sialicis frontibus scriptos, metallis damnationis titulo recenserit. Eodem consilio
servis fugitivis capilli abscondebantur; conc. Epaponens. can. 39. vel dextra auris no-
tae causa praecidebatur; Augustin. de agon. Christian. cap. † 29. Populus autem ipsius
quando non audit Prophetas & evangelium... satis significat, servum se esse, non li-
berum, & aurem dexteram se habere praecisam.

Eæ monasterio dejecta, ipsam substituerent principalem. Principalis hoc loco pro
abbatissa. Sic Spiritus sanctus dicitur Spiritus principalis; psalm. 50. Et Spiritu prin-
cipali confirma me. Alias principales sunt primi decurionum; l. jubemus, C. de li-
beral. caus. Tertull. de coron. (cap. 13.) Coronatur & vulgus nunc ex principalium
† prosperitatum exultatione.

Qui licet Apostolorum temporibus non fuerit, tamen apostolicam gratiam non effu-
git. Martinus Turonensis E. vir apostolicus gratia & meritis. Sever. Sulpit. hist.
fact. lib. 2. Ausus etiam miser est, ea tempestate Martino Episcopo, viro plane Apo-
stolis conferendo, palam objectare heresis infamiam. Idem epist. 2. de eodem: ut est
consertus Apostolis & Prophetis.

Si qua... in Pictavina civitate vestro monasterio meruerit sociari, secundum beatæ memoris domini Cæsarii Arelatensis Episcopi constituta, nulli sit ulterius descendendi licentia. Monasterium puellarum B. Radegundis Pictaviensis institutum sub regula Cæsarii Arelatensis Episcopi, quæ scripta est virginibus; Fortunatus Pictaviensis Episcopus lib. 5. de B. Radegunde, (carm. 2.)

Atque adscita sibi servetur ab urbe Genesi

Regula Cæsarii Praesulnis alma pii.

Idem lib. 9. de eodem, (carm. 1.)

Regula Cæsarii linea nata fibi est.

Ut rursus Gregor. ipse infr. cap. 40. h. libr. Arelatensem urbem expetunt: de qua regula S. Cæsarii, atque Cæsaria beata suscepta; & rursus cap. 42. ejusd. lib. ex epist. B. Radegundis: Insuper congregationi per me Christo prestante collectæ, regulam, sub qua sancta Cæsaria dedit, quam solicitude beati Cæsarii Antifititis Arelatensis ex institutione sanctorum patrum convenienter collegit, adscivit.

*Unde anhæla & satis exiguae erant. Exiguus, tenuis, exinanitus, defectus; Gregor. supr. lib. 4. cap. 37. Non ascendetis, nisi satisfacieatis prius his, quos exiguos reliquistis. Papias: *** Exiguus, imbecillis, infimus, multum egens, parvus. Augustin. de uar. bon. contr. Manich. (cap. 21.) Ideo quippe & parva atque exigua jam communè loquendi usu modica dicuntur.*

Cap. 40.

Tempore Chlotarri Regis, cum Beata Radegundis hoc monasterium t̄ instituisset, semper subiecta & obediens cum omni congregazione sua anterioribus fuit Episcopis. Tempore B. Radegundis monasterium Pictaviense semper fuit subiectum Episcopo diocesano: post eam idem monasterium etiam paruit Episcopo; Gregor. infr. h. cap. Qua migrante, iterum petiit abbatissa, se sub sacerdotis sui potestate degere. Ea ætate monasteria utriusque sexus erant in potestate Episcopi; conc. Aurelianens. I. can. t̄ 19. Abbates pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant: & si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corriganter: qui semel in anno in loco, ubi Episcopus elegit, accepta vocatione conveniant; can. abbates, 18. qu. 2. conc. Arelatens. V. can. 2. Monasteria, vel monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cuius sunt territorio constituta; can. monasteria, ead. caus. & quæst.

In partes Orientis clericos destinat pro Dominicæ crucis ligno. Radegundis Regina reliquias Dominicæ crucis, missis clericis Hierosolymam, obtinuit, & in Pictaviensi monasterio in arca argentea cum aliis reliquiis sanctorum collocavit, cum solemní pompa, id est grandi psallentio & cereorū ac thymiamatis id est suffitus apparatus; Gregor. ipse de mirac. martyr. lib. 1. cap. 5.

*Regis se tuitione munierunt. Abbatissa Pictaviensis, quia iniquorem experiebatur Maroveum Episcopum, monasterium commendavit tuitioni regiae. Wifredus Comes Bituricensis cum uxore Oda posuit monasterium Stradense, & ultro submisit tuitioni Pipini Regis; auctor anonym. vit. Genulfi libr. 2. *** cap. 8. Quibus, ut se tempus obtulit, continuo de rebus eidem loco delegandis testamentum faciunt, dominique Pipini Regis adeantes presentiam, vota suggestunt, & locum sibi rebus decreatis per testamentum ejus potestati committunt, ut ipsius auctoritate atque Francorum deinceps Regum providentia tueretur. Monasteria ab ipsis fundatoribus solebant commendari tuitioni regiae, quod patribus Galliarum non displicuit; synod. Meldens. can. 41. Providendum est regie maiestati, ut monasteria, quæ ab hominibus t̄ Deum timentibus in sua proprietate constructa, prædecessores illius causa defensionis & mundeburdi suscepserunt, ut libera libertate, t̄ remota spe hereditaria de illorum propinquitate, ibidem religio observaretur.*

Unde factum est, ut absens ad Childebertum Regem præceptionem eliceret, ut ei hoc monasterium sicut reliquias parochias regulariter liceat gubernare. Maroveus Pictaviensis Episcopus nescio quo animo respuit regimen monasterii S. Radegundis: sed consilio Gregorii nostri ejusdem regimen ad se revocavit, obteusto etiam super hac re præcepto regio; nam ea ætate pleraque etiam, quæ pertinerent ad ecclesiam, manu regia feliciter gererantur.

Intenditis contra rationem, & nullmodo vobis ea series inseri potest, que blasphemium arceat. Id est nullatenus recta ratio vobis animo inseri potest, quæ culpæ notam arceat: eadem analogia serietas est tractatus de rebus seriis; Sidon. libr. 1. epist. 9. tandem redditum est in publicam serietatem, quæ rebus actitandis januam campanque patefecit. Idem libr. 9. epist. 13. cum serietate, id est serio: series proprie est ordo & catena rerum gestarum; Ambrosius de paradis. cap. 12. Pura enim & simplex mandati forma servanda, vel testimonii series intimanda est. Plerunque testis, dum aliquid ad seriem gestorum ex suo adjicit, totam testimonii fidem partis mendacio decolorat.

*Et se infra basilicam sancti Hilarii tutaverunt. Tutare se idem est quod tuitio-
nis seu tutela causa intra ecclesiam confugere, se in tuto ponere; Gregor. libr. 9.
cap. 4. At ille cernens se in discriminine, tutata intra urbis Lugduni Clavati muros
conjuge sua, ad Guntchramnum Regem confugit, Papias.**) Tutari, servare, defendere.*

*Dicentes: quia Regina sumus. Chrodielis filia Chariberti Regis, & Basina fi-
lia Chilperici Regis, queruntur de mala tractatione abbatissæ Pictavensis, quia Re-
ginae erant. Regum filiae etiam velata inter sanctimoniales Reginæ dicebantur, ut
& ipsa Chrodielis infr. lib. 10. cap. 15. Nolite, inquit, super me, quæso, vim inferre,
quæ sum Regina, filia Regis, Regisque alterius consobrina: ut apud veteres Ilia
Numitoris filia, & Vesta sacerdos, dicitur Regina; Virgil. 1. Æneid. (276. & seq.)*

Donec Regina sacerdos

Marte gravis, geminam partu dabit Ilia prolem.

*Ubi Servius: Regina Regis filia abusive dicit more poetico. Et Ilione majori nata-
rum Priami sceptrum tribuit idem vates eod. libr. (656. & seq.)*

*Præterea sceptrum, Ilione quod gesserat olim,
Maxima natarum Priami.*

*Lucillæ sorori Augustæ honores concessit Commodus thronum regium, & ignis
prælationem; Herodian. libr. 1. καὶ γὰρ ἐπὶ τῷ βασικεῖ τὸ θρόνον καθῆσο, εἰ τοῖς δέ-
στροις, καὶ πὼ προτίμητεν αὐτὸν. Nam & in spectaculis in regio throno sedebat,
& ignis ei præferebatur.*

*Dum autem hac agerentur, Gundegisilus Burdegalensis, adjunctis secum Nicacio Egoismensi, & Saffario Petrogorico, ac ipso Marovoëo Pictavensi Episcopis, eo
quod hujus urbis Metropolis esset, ad basilicam S. Hilarii advenit. Pictavum est sub
metropoli Burdegalensi: idcirco Chrodielis & Basina sanctimoniales cenobii Pi-
ctaviensis, quia per contumaciam ad monasterium, & quo cum quadraginta virgi-
nibus egredie erant, redire suaderi non potuere, a Gundegisilo Burdegalensi Me-
tropolitano adjunctis Marovoëo Pictavieni & aliis Coepiscopis, conventu habito in
basilica S. Hilarii, excommunicata sunt. Eadem de causa indicta synodo Gundegi-
silus Burdegalensis cum suis suffraganeis convenit; Gregor. infr. libr. 10. cap. 15.
Guntchramnus vero Rex Gundegisilum Burdegalesum cum provincialibus suis, eo
quod ipse Metropolis huic urbi esset.*

*Exurgens turba murionum. Morio stultus, a Graeco μόρος stultus; Augustin. epist.
28. (al. 166. cap. 6. num. 17.) Quidam vere tantæ sunt fatuitatæ, ut non multum a
pecoribus differant, quos moriones vulgo vocant. Idem libr. 1. de peccator. remiss.
contr. Pelagian. cap. 13. Ipsos quoque fatuos videmus, quos vulgo moriones vocant,
ad cordatorum delicias adhiberi, & in mancipiorum estimatione pretiosiores esse cor-
datis. Idem libr. 3. contr. Julian. cap. 14. Quis autem nesciat, quos vulgo moriones
vocant, natura ita fatuos, ut quibusdam eorum pene sensus pecorum conferatur?*

*Tanta eos in ipsa S. Hilarii basilica cæde maclavit. Maclare est taliibus aut vir-
gis quem cædere; Pelagius in can. de Benedicto, 32. qu. 1. Ut eum cum ipsa quoque
adultera districte maclare non differas. Gregor. P. in Ezechiel. homil. 10. Sepe e-
nim quosdam vidimus tota se mente ad sanctæ lectionis studium contulisse, atque in-
ter verbæ dominica recognoscentes in quanis deliquerint, semetipos in lachrymis ma-
clare. Et Gregor. noster de vit. patr. cap. 10. rursusque ad eum veniens tanta eum
cæde maclavit, ut vix putaretur evadere. Inde, ni fallor, ortum verwaculum mat-*

Tom.XI.

B b

Cap. * 41.

ter; Orderic. Vital. libr. 12. (ad ann. 1119.) *castrum condere cœpit, quod Mataputnam, id est devincens meretricem, pro despectu Haduissæ Comitissæ nuncupavit.* Maclare etiam pro affligere, vexare, dixere veteres; Plaut. in Aulul. (3. 5. 61.) *Dotatæ maclant O' malo O' danno viros: & iufr. eod. **) non edepol. nunc ego te mediocri maclto infortunio. Idem in Pcenulo (3. 1. 14.) *Divitem audacter solemus maclare infortunio. Idem in Epidico **) Si ero reprobens malto ego illum infortunio.**

Non inquisito Cleni fluminis vado. Clenus amnis, c' est le Claim. Oritur e finibus Lemovicium, Pictavum præterlabitur, mergitur Vigenna fluv.

Cap. * 42.

Radegundis peccatrix. In subscriptione epistolæ ad Episcopos Galliæ Radegundis Regina se dicit peccatricem humilitatis causa: eodem genio in subscriptionibus conciliorum Episcopi se dicunt peccatores.

Electione etiam nostra congregationis dominam O' sororem meam Agnetem ... abbatissam institui. B. Radegundis monast. puellarum Pictavis condidit & dotavit, & ei Agnetem sororem abbatissam imposuit, non sine electione congregationis. Ejusdem meminit Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 29. Venerabilis vero Agnes Pictavarum sanctimonialium abbatissa relatum sibi ab ipso, cui contigit, Treverico negotiato, &c.

*Epistolæ vicarietate prosternor. Epistolæ vicarietas quædam est, id est vicarium officium, quia per epistolam absentes, amicis præsentium vice funguntur; Senec. epist. 40. *Si imagines nobis amicorum absentium jucundæ sunt, que memoriam renovant, O' desiderium absentie falso atque inani solatio levant: quanto jucundiores sunt litteræ, quæ vera amici absentis vestigia, veras notas afferunt?* Eugenius Episcopus Carthaginensis in epist. ad Catholicos apud Gregor. libr. 2. cap. 3. necessarium duxi, has pro me vicarias vestre dirigere sanctitati. Tertull. de idolatr. (cap. 23. in fin.) ne illæ litteræ negatrices vicaria oris nostri.*

Seu abbatissam alteram, quam sororem meam Agnetem, quam beatissimi Germani præsentibus suis fratribus benedictio consecravit. Germanus Parisiensis Episcopus Agnetem sororem B. Radegundis abbatissam Pictaviensem benedixit. Benedictio abbatum moris antiqui est, pertinetque ad Episcopum; cap. sicut tuis, de simon. cap. statuimus, de suppl. neglig. prelat. cap. meminimus, de accusat. cap. cum contingat, de atat. O' qualit. O' ordin. prefic. Ivo Carnot. epist. 73. O' 88. (al. 37. O' 57.)

Aut extra regulam exinde egredi quis tentaverit. Extra regulam idem est ac præter regulam: alias extra regulam dicuntur facta delicta monachorum, quæ non pertinent ad regulam, quorum tantum cognitio pertinebat ad Episcopum: in his, quæ

*† In Ade-
vald. meo lo-
Tolet. IV. can. 50. Hoc tantum sibi in monasterio vindicent sacerdo'es...abbates, alia-
so citat. nihil. que officia insitueri, atque extra regulam facta corrigere; can. hoc tantum, 18. qu. 2.
Paulus War-
nefrid. ex Radegundis in epist. scripta ad Episcopos, eorum & Regum tuitioni commeniat
Marco poe-
Pictaviense monasterium, violatoribus emunitatum ipsius imprecatur, ut, sicut
ta: tres enim predones & spoliatores pauperum, alieni sint a gratia Episcoporum, id est excom-
municentur: subjunxit & atrociorem imprecationem, ut Dei & sacrae crucis & B.
lere solitus e-
Marie judicium incurvant, & beatos confessores Hilarius & Martiuum habeant
rat, sunt cir-
contradictores & persecutores.

cumvolantes Ex permisso O' solatio dominorum Regum. Solatium accipe pro ope & auxilio;
secuti. Leo Gregor. iufr. libr. 10. cap. 3. nunciantes adesse exercitum in solatium eorum. Et cap.
Ostien. chron. 8. ejusd. libr. Sed Innocentius ait: si de filiis tuis unum accipio, quem clericum fa-
Cassin. libr. Etum, in solatio meo retineam, faciam quæ precaris. Idem supr. lib. 5. cap. 14. Cum-
1. cap. 1. O' que parvum solatium qui eum ducebant haberent, ab ipso Gauleno in itinere excussus
tribus corvis, est. Solatiari, pro opem ferre; Gregor. M. libr. 1. epist. 13. huic vos solatiari, in quo
quos solitus sibi necesse fuerit, admonemus, nullusque sit ei de quolibet molestus articulo. Idem
erat atere, eod. lib. epist. 19. Solatiante domino nobis. Solari est refici seu recreari; Adrevald.
consequenti- de mirac. S. Benedicti lib. 1. cap. 4. *† Tres eum corvi, quibus solari solitus erat,
bus. sunt circumvolantes secuti.

Et

Et ut hec supplicatio mea, quam manu propria subscripta, ut in universalis ecclesiæ archivio servetur, effusa cum lachrimis deprecor. B. Radegundis in fin. epist. deprecatur Episcopos, ut epistola illa, quæ continet commendationem sui monasterii, perpetua memoria causa deponatur in archivio universalis ecclesiæ, id est in archivio ecclesiæ Romanae, intelligens ibi tutiorem fore epistolam, ubi tuta sunt diligenti custodia instrumenta totius ecclesiæ. In archivio ecclesiæ Romanae deponuntur instrumenta ecclesiastica custodiaz causa; cap. ad audientiam, de prescript. clem. Romani, in fin. de jurejur. Gregorii & aliorum Pontificum epistolas in scrinio ecclesiæ Romanae custodiaz causa depositas, & inde petitas per Nothelmum presbyterum Londonensis ecclesiæ, refert Beda in præf. hist. Nothelmus postea Romam veniens, non nullas ibi beati Gregorii † Pape, simul & aliorum Pontificum epistolas, perscrutato ejusdem sancte ecclesiæ Romanae scrinio, permisso ejus qui nunc ipsi ecclesiæ praefectus Gregorii Pontificis invenit: de quo plura dixi in Ecdico advers. Joan. Launoium presbyter. & Theologum.

Cui provocata Chrodieldis cum reliquis pueris ad audientiam dixerunt: non veniamus, quia a communione suspensa sumus. Si reconciliari meremur, tunc ad audientiam venire non differimus. Chrodieldis & sociæ ad audientiam id est in judicium vocatae a Theutario presbytero missio regio, judicio abstinerant, quod essent suspensa a communione. Excommunicatus non potest stare in jure & judicio; cap. cum desideres, de sentent. excommunicat. cap. decernimus, eod tit. in 6. cap. pia, de except. eod. Hodie in Gallia exceptio excommunicationis non potest opponi in foro sæculari, id est excommunicatus non prohibetur agere in judicio; gloss. in pragmatic. sit. de causis, §. statuit 2. in verb. effusus. Aufret. de potest. eccles. sup. laicos, num. † 34.

Cap. * 43.

143

Carissimæ
versal. E
per intermission
Gregorii
recuperari. Et
2. cap. 43

AD LIBRUM X.

Cap. 1.

UBSECUTA est de vestigio clades, quam inguinariam vocant. Roma exorta est pestis saevissima, qua primus omnium percussus est Pelagius Papa. Lues inguinaria dicitur a percussione inguinis; Isidor. lib. 4. cap. 6. Ipsa & inguina ab inguinum percussione. Gregor. supr. libr. 9. cap. 21. Nam tunc cerebatur Massiliam a lue inguinaria valde vastari. Idem de mirac. marty. libr. 2. cap. 45. Igitur Cautini Episcopi tempore, quo in gruenibus peccatis populi Arverna regio ab excidio luit, quam inguinariam vocant, devastabatur. Idem supr. libr. 4. cap. 5. Hujus tempore, cum lues illa, quam inguinariam vocant, per diversas regiones deserviret.

In rebus propriis sex in Sicilia monasteria congregavit. Septimum intra urbis Romae muros instituit. Gregorius morte patris rerum suarum compos factus, in propriis praediosis sex in Sicilia monasteria condidit & dotavit, septimum in urbe in honorem S. Andreæ ad Clivum Scauri, in quo & monachum professus est; teste Joanne Diacono libr. 1. cap. t 5. & 6. Se monachum fuisse non siluit & ipse Gregor. in Ezech. homil. 11. Et quidem in monasterio positus, valebam & ab ocoiosis linguam restringere, & in intentione orationis pene continue mentem tenere. Et Beda hist. libr. 2. cap. 1.

Septimusque levita ad adjutorium Papæ adsciscitur. Gregorius a Benedito Pontifice diaconus Cardinalis creatus, nec multo post a Pelagio apocrisiarius missus Constantinopolim; teste Joan. Diacono libr. 1. cap. t 25. & 26. Baronius maluit eum diaconum Cardinalem creatum a Pelagio.

Unde factum est, ut epistolam ad Imperatorem Mauricium dirigeret, cuius filium ex lavacro sancto susceperebat. Gregorius, cum apocrisiarii officio fungeretur in aula Constantinopolitana, Mauritii Imp. filium ex sacro baptismo fonte suscepit; Jo. Diac. libr. 1. cap. 40.

Septiformem letaniam. Gregorius pestis avertendæ causa majorem litaniam, id est solemnem processionem indixit, quam septiformem vocat Gregorius, quod per septem ordines distincta esset, ut narratur fusius hic, & apud Jo. Diaconum libr. 1. cap. 41.

Clamantes per plateas urbis, kyrie eleison. Gregorius I. in litania solemini, quam instituit pestis depellendæ causa, jussit cantari kyrie eleison. Idem instituit kyrie eleison decantari ad missas; Sigibert. in chronic. ad ann. 592. Hic inter multa, quæ ecclesia utilia fecit & instituit, antiphonarium regulariter centonizavit, & utiliter compilavit. Kyrie eleison a clero ad missas cantari præcepit; de quo ipse Gregor. lib.

libr. 7. epist. 63. & Joannes Diac. lib. 2. cap. 21. Nec omittendum quod apud Christianos kyrie fuit clamor militaris; Luitprand. hist. libr. 2. cap. 19. Haud mora bellum incipitur, atque ex Christianorum parte sancta mirabilisque vox kūpis, ex eorum (Hungarorum) turpis & diabolica, hui hui, frequenter auditur.

Sed neq; desitit diaconus noster, nisi ad episcopatum ejus de Porto rediret, & qualiter ordinatus fuerit, presenti contemplatione suspiceret. Gregorius invitus electus Pontifex fugam molitus, a fuga reductus. Diaconus Gregorii nostri, qui tum Romæ versabatur horum omnium spectator, non prius recessit ab urbe, quam Gregorius rediret de Porto: id nomen portus Romani in ostio Tyberis, unde e fuga reductus est ad episcopatum ejus, id est ad pontificatum suscipiendum, & Pontifex ordinaretur.

Aut populum commandentem. Manentes sunt manentes vicani seu municipes, vulgo manans & habitans; Gregor. de vit. patr. cap. 1. Verum ubi relinquentes hoc habitatulum, quod expeterant, ad villas manentium sunt regredi.

Respondent, hoc animo vicarii dolo, qui pagum illum judicaria regebat potestate, factum fuisse. Vicarius hic est vicarius Comitis, qui erat prætor seu iudex pagi; Gregor. supr. libr. 7. cap. 23. Injuriosus ex vicario, ex comite vero Eunomius.

In supradicta vero urbe Childebertus Rex omne tributum tan ecclesiis quam monasteriis, vel reliquis clericis, qui ad ecclesiam pertinere videbantur, aut quicumque ecclesiæ officium excolebant, larga pietate concessit. Childebertus Rex ecclesia Arvernæ & monasteriis omne tributum remisit. Agri a Principe ecclesiis conceSSI immunes a tributis & vectigalibus; conc. Aurelian. I. can. 1. §.

In confinio vero termini Arverni, Gabalitani, atque Ruteni, synodus Episcoporum facta est contra Tetradiam relictam quondam Desiderii. Synodus Episcoporum Aquitaniae celebrata est contra Tetradiam uxorem Eulalii Comitis Arvernorum, quæ viro relicto ob saevitiam & malos mores transierat ad Desiderium, a quo modo receperat, ex quo relicta Desiderii dicitur.

Denique cum in oratorio domus suæ hec in oratione frequenter inumberet. Majores habebant privata oratoria domi, & clericos, quos observantes vocat conc. Aurelian. IV. can. 26. oratorium Marilicensis domus, quæ erat villa regia, memorat Gregor. infra. h. libr. cap. 18. Ance hos vero dies cum Rex in oratorium domus Marilicensis ingredetur.

In cilicio, quo orabat, suggillata reperitur. Religiosiores orabant strati super cilicio, sedebant etiam in cilicio; Sulpit. Sever. dialog. 1. (in princ.) jactis in terram ciliciis confedimus: & infra: Quod cum dixisset, paululum omnes conticuimus. Dein cilicium, cui infederat, ad me proprius admovit. Idem in ciliciis cubabant; Hieronym. de Paula, (ad Euystoch. epist. 108. al. 27. num. 15.) sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat.

Tu vero si idoneus es, ut adseris. accede proprius, & sume tibi eucharistiæ partculam, atque impone ori tuo. Eulalius Comes a Cautino Arvernensi Episcopo a communione remotus ob rumorem de nece + matris, eo postulante admissus ad communionem purgationis causa, id est ut se purgaret de suspicione criminis per SS. eucharistiæ. Ait sume tibi eucharistiæ particulam, quia ex more antiquo facerdos tradebat SS. eucharistiæ in manu fidelium, quibus liberum erat aut statim eam consumere, aut domum asportare & sumptionem reservare in tempus opportunum; Tertull. de orat. cap. 14. in fin. Accepto corpore Domini, & reservato, utrumque salvum est, & participatio sacrificii, & execuzio officii. Idem libr. 2. ad uxor. cap. 5. Non sciet maritus quid secreto ante omnem cibum gustes? & si sciverit panem non illum credit esse qui dicitur? Ambros. de excessi. Satyr. (lib. 1. num. 43.) Qui prius perfectioribus esset initiatus mysteriis, in naufragio constitutus . . . quos initiatos esse cognoverat, ab his divinum illud fidelium sacramentum poposcit: non ut curiosos oculos inferret arcanis, sed ut fidei sua consequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario, & orarium involvit collo, atque ita se dejecit in mare. Rufin. de vit. patr. libr. 12. cap. 29. Aliud quoque multo terribilius addebat, (Macarius, junior) quod vidisset eo tempore, quo fratres accedebant ad sacramenta, ubi porrexissent ad suscipiendum palmas,

Cap. 3.

Cap. 5.

Cap. * 7.

Cap. * 8.

Cautini Arvernensi. Episc. meminit
Greg. de mirac. mart. lib.
2. cap. 45

in nonnullorum manibus prævenientes Æthiopes carbones deponere. Beda hist. libr. 4. cap. 24. Rursus ille : & tamen, ait, afferte mihi eucharistiam. Qua accepta in manu, interrogavit. Joann. Diacon. libr. 1. cap. 33. Tunc in eadem navis residentes, non jam ex mortis vicinia, sed ex ipsa ejus præsentí vijione turbati, omnes sibi metipſis pacem dederunt, corpus & sanguinem Redemptoris acceperunt. Fideles in manibus lotis accipiebant SS. eucharistiam, & per se eam ori admovebant; Augustin. de tempor. serm. † 244. nunc 392. in append. num. 6. Si erubescimus ac timemus eucharistiam manibus sordidis tangere, plus debemus timere ipsam eucharistiam in anima polluta suscipere. Viri sumebant eucharistiam pura id est nuda manu, feminæ velatae linteolo, quod dicebatur dominicale, a Dominico corpore Christi, quod in eo fuscipiebatur; conc. Antisiod. can. † 42. Ut unaqueque mulier, quando communicat, dominicalem suum habeat. Augustin. de tempor. sermon. 252. (al. 229. num. 5. in append.) Omnes viri, quando ad altare accessi sunt, lavant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, ubi corpus Christi accipiunt. Moribus Ægyptiis fideles eucharistiam in manu accipiebant, eamque asportabant domum, & in armario reponabant; Pallad. hist. Lausiac. cap. 79. ***) ἔτος οἱ πίσινος ναῦται τὸ ἔδος τῆς χάρπας ἐκαβεν κονιωνίαν τὴν αἵρα, καὶ βαλλόντες ἀπέβησαν εἰς τὰ ιδίωα ἀρμάτια. Fidelis juxta consuetudinem regionis die sancto come dominica sumptam communionem involvit in linteo, & in armario reposuit. Et quia honestiores attimebant eucharistiam in vase aureo vel argenteo in contemptum tenuiorum, ne id fieret, vetitum est synod. VI. in Trull. can. 101. Et quia aliquando evenit, ut quis eucharistiam in manibus acceptam non consumeret, hoc vetitum est conc. Tolet. I. can. 14. Si quis autem acceptam a sacerdote eucharistiam non sumperit, veluti sacrilegus propellatur. Conc. Rothomagens. can. 2. apud Burchardum libr. 3. cap. 76. decretum est, ut deinceps a laicis eucharistia nuda manu non attingeretur, sed a sacerdote in os fidelium immitteretur. Ait eucharistia particulam, quia eucharistia particula tradebatur, qua accepta statim accipiens eam consumebat: & hoc est quod signat Gregorius his verbis, quæ sequuntur: *at ille accepta eucharistia communicans abscessit.* Confracta SS. eucharistia sacerdos particulam sumebat, & alias fidelibus distribuebat; Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 87. Verum ubi explicitis verbis sacris, confracto corporis Domini sacramento, & ipse sumpsit, & aliis distribuit ad edendum: mox equini hinnitus ad modum vocem emittens, ad terram ruit, ac spumas cum ipsa mysterii sacri particula, quam dentibus comminuere non valuit, ab ore proiecens, inter manus suorum ab ecclesia deportatur. Et hoc insinuat Augustin. sermon. de verb. Domin. **) Et norunt fideles, quemadmodum manducant carnem Christi, unusquisque accipit partem suam.

†† In libr. unde & ipsa gratia partes vocantur. Beda hist. libr. 4. cap. 14. simul & infirmanti meo 6. 10. puer de & eodem sacrificio dominica oblationis particulam deferri mandavit. Excaeca cor Sed concubina ejus instigante (ut quidam afferunt) invidia, maleficiis sensum ejus populi hujus, oppilaverunt. Sensus pro mente; Gregor. supr. libr. 4. cap. 31. Sed & sensum vis ibi & aures ejus la venientia uscerebat ab homine. Idem libr. 5. cap. 5. asperius extra sensum factus. Idem aggrava. Es- cap. † 20. ejusd. libr. Cum autem Justinus Imperator amissio sensu amens effectus esset. dr. vero lib. Oppilare, idem valet quod obstruere; Gregor. supr. libr. 6. cap. † 40. Certe si obpi- 2. cap. 7. 3. latas habet aures. Augustin. libr. 3. de Trinit. (cap. 11. num. 26.) Sed quid ultra clausæ portæ differimus & ora eorum evidentissimo atque gravissimo alio documento oppilare. Esaiae sunt, & op. 6. †† Incrasia cor populi hujus, & aures eorum oppila. pilate. Psal. Susceptoque Innocentius Episcopus puer, totundit comam capitis ejus, deditque eum 106. 42. o- archidiacono ecclesiæ sua. Joannes filius Eulalii Comitis & Tetradiae susceptus ab mnis iniqui- Innocentio Episcopo Rutenensi, ordinatus est in clericum tonsa coma capitum. Cleri- tas oppilabit ci ordinati per tonsuram capitum; Gregor. de vit. patr. cap. 9. Sed abiit ad Arcadium os suum. Ma- Biturigia urbis Episcopum, petitque comam capitum tonderi, adsciri se in ordinem cle- chab. libr. 2. ricorum: quod Episcopus domino volente sine mora complevit: de quo intelligendus cap. 236. nec Ammian. libr. 22. (cap. 11.) Dum ædificande præset ecclesiæ, cirros puerorum li- oppilaverunt centius detondebatur. Clericus tonsus traditus est archidiaconi instituendus. Clerici loca occulta. erant sub cura & manu archidiaconi, qui præter mensæ canonicas, quæ erat mensa cle-

clericorum ; Gregor. d. cap. † 9. nec multo post diaconatus officium sumens vacabat jejuniis , delectabatur vigiliis , exercebatur lectio , atque in oratione assidua promptus effundebatur , ut nec ad convivium mensa canonicæ cum reliquis accederet clericis : quod audiens archidiaconus frendens contra eum ait , O'c. Hinc Majorinum lectorem in diacono Cæciliani fuisse signat Optat. Milevit. libr. 1. (cap. 19.) O' Majorinus , qui lector in diacono Cæciliani fuerat .

Cumque res , quas de ejus , abiens ad Desiderium , domo abstulerat , inquireret , judicatum est , Terradia ut quadrupla satisfactione ablata restitueret . Tetradij judicio synodi episcopalis damnata est in quadruplum Eulalio marito restituere res amotas , cum ab eo secessit ad Desiderium . Actio furti est in quadruplum ; l. in furti , ff. de furti . Plaut. in Persa (1. 2. 10.) Neque quadruplari me volo : neque enim decet . Idem in Curcul. (5.2. 21.) quam ego pecuniam quadruplicem abs te O' + lerone auferam . Judex , qui temere judicasset , damnabatur in quadruplum ; Gregor. supr. lib. 4. cap. † 38. Quatuor millibus solidorum archidiacorum condemnavit . Quod in presentia Regis Sigiberti veniens quadrupla satisfactione , in sequente Jovino , composuit .

In quorum capite Beppolenum & Ebracharium Duces delegit . Duces in capite , vulgo en chef ; Gregor. supr. lib. 4. cap. 30. Erat enim tunc Firminus Comes urbis illius , qui cum ipsis in capite abiit . Idem eod. libr. cap. 49. Quod illi dissimulantes , Rex Godegisilum , & Guntchramnum Duces in capite dirigit .

Cap. 9,

Bajocassinos Saxones , juxta ritum Britannorum tonsos , atque cultu vestimenti compositos , in solatium Waroci abiire præcepit . Ait Bajocassini Saxones : Saxones ex Anglia transvecti Bajocassibus misti , qua de causa dicti sunt Bajocassini Saxones , ritu Britannorum tonsi , & vestis cultu similes . Ritus Britannorum suscepere Normanni ; ubi enim ii Duce Guillelmo transfretarunt , quare Haraldo Rege Anglorum a speculatoribus missis , ut eos observarent , qualenam esset hominum genus , responsum est , omnes clericos videri ; quia rasi & tonsi essent : Anglis dispare , qui erant intonsi ; Continuator Bedæ lib. 2. cap. 11. Redeuntes percunctatus Heroldus , quid rerum appertinet . Illi verbis amplissimis ductoris magnificam confidentiam prosecuti : serio addiderunt pene omnes in exercitu illo presbyteros videri , quod totam faciem cum utroque labro rasam haberent : Angli enim superioris labrum pilis incessanter fruticantibus intonsum dimittunt . Idem Matth. Paris. in Haraldo ad ann. 1066. Bajocassini Saxones memorantur & supr. lib. 5. cap. 27. ubi dixi .

Quo recedente , O' Regalis Episcopus cum clericis & pagensis urbis suis similia sacramenta dedit . Pagenes sunt populares , regionis incolæ , a pago ; Gregor. supr. lib. 8. cap. 18. Nam Wintrio Dux a pagensis suis depulsus , ducatu caruit . Fredegar. cap. † 87. Aenovalaus Comes Sigontensis cum pagensis suis .

Ad Andegavam urbem dirigit , Meduana torrentis expetens pontem . Meduana torrens , la R. de Maine , Andegavam mediam perfluit , inde brevi tractu Ligeris mergitur ; Guillelm. Brito Philippid. lib. 10. (paulo post princ.)

A Borea rubeus medianam Meduana pererrat ,
Qui suus inde fluens quasi per duo millia lapsus
In Ligerim , nomen perdit , mutatque colorem :
Et sic † tres unus Ligeris , Meduana , Vigenna
Efficitur fluvius .

Dum ipse Guntramnus Rex per Vosagum silvam venationem exerceret , vestigia occisi bubali deprehendit . Venatio studium gentilitium Regum Francorum ; Eginard. in vit. Caroli M. Assidue exercebatur equitando ac venando , quod illi gentilitium erat . Quia vix illa in terris natu invenitur , que in hac arte Francis possit aquari : & paulo ante : Tum filios quamprimum etas patiebatur , more Francorum equitare , armis ac venationibus exerceri fecit . Gestu Dagoberti cap. 2. Cum autem adolescentie etatem , ut genti Francorum moris est , venationibus exerceret . Inde venationes vernæ & autumnales usu solemaes Regibus , maxime apud Vosagum , quæ est silva regia confinis Ardenne ; in vit. † Ludovic. Pii ad ann. 821. O' inde per Ardennam usque ad Rumerici montis altitudinem , Vosagique latissimam vastitatem , totum

Cap. * 10.

quod supersuit dimidium aestivi & autumni temporis transegit: Gallis Voyse.

*Cumque custodem silvæ artius distringere, quis hec in regali silva gerere presumisset. Cum Guntranus Rex in Vosago silva venatione se exercendo vestigia occisi bubali deprehendisset, & custodem silvæ gravius perstringeret, quisnam esset auctor facinoris, & a custode silvæ audisset, hunc esse Chundonem cubicularium Regis, Chundone capto, & in vincula truso, & rem inficiante, Rex indixit duellum, & a cubiculario datus nepos, qui pro se certaret, quo occiso, Chundo quasi convictus vincitus ad stipitem lapidibus est obrutus, de quo serius Regem poenituit. Ita regia silva venari non licet absque permisso Regis. Otho. III. Imp. dedit forestam Rothardo Episcopo Cameracensi, ita ut nulli in ea venari liceret sine licentia Episcopi ejusve successorum; Baldric. Noviom. *** libr. 2. cap. 108.*

*Rex campum dijudicat. Guntranus indicit campum id est singulare certamen. Campus proprie est locus singularis certaminis; Baldric. Noviom. *** libr. 1. cap. 10. Ipsum quidem hominem ad singulare certamen, quod rustice dicimus campum, provocaverunt. Idem *** libr. 3. cap. 57. Campum contra eum accepit, & legaliter fundum suum adjudicatus perdidit. Campus etiam usurpatum pro loco exercitacionis: inde campestria sunt subligacula seu succintoria, quibus juvenes succingebantur, cum exercearentur in campo, & campestrati qui ita succincti erant; Augustin. de civit. lib. 14. cap. † 17. Et fecerunt sibi campestria, id est succintoria genitalium ... Porro autem campestria Latinum quidem verbum est, sed ex eo dictum, quod juvenes, qui nudi exuebantur in campo, pudenda operiebant: unde qui ita succincti sunt, campestratos vulgus appellat. Idem Augustin. de nupt. libr. 2. cap. 30. Campus etiam accipe pro loco supplicii; Augustin. libr. 1. contr. epist. Parmeniani cap. † 8. Quin etiam conqueri audet Parmenianus, quod eos Constantinus ad campum, id est ad supplicium duci jussit.*

Cap. * 12. *Ingeltrudis vero Religiosa, que... in atrio sancti Martini puellarum monasterium collocavit, cum egrotare cœpisset neptem suam abbatissam instituit. Unde reliqua congregatio maxime murmuravit. Non injuria murmuravit congregatio hujuscem monasterii, quod Engeltrudis neptem abbatissam designasset, quia electio abbatis vel abbatissæ pertinet ad monachos vel monachas; can. congregatio, 16. qu. 7. cap. cum dilectus, de consuetudin.*

Hec vero cum filia discordiam tenens, pro eo quod res suas ei abstulerat, obsecravit, ut neque in monasterio, † quod instituit, neque super sepulcrum ejus permittentur orare. Engeltrudis ob offensam, vetuit ne filiae liceret orare in monasterio, vel super tumulo ipsius. Veteres orabant super tumulis mortuorum illato pane & vino; Augustin. in psalm. 48. (ferm. 1. num. 15.) Invocabunt nomina eorum in terris ipsorum... Tollen tamen & merum ad sepulcra, & invocabunt ibi nomina mortuorum.

Rex vero oblitus judicii, quod matri & ejus fecerat, huic aliam preceptionem manus sue roboratam subscriptione largius est. Epistole, codicilli, & rescripta Principum mununtur subscriptione Principis, vel referendariorum sive cancellariorum ipsius; Gregor. infr. h. libr. cap. 19. Requisitusque Otho, qui tunc referendarius fuerat, cuius ibi subscriptione meditata tenebatur, † adiut, negat se subscriptisse.

Cap. * 13. *Cum offa arida obiecta cute, nervis solidata, venis infecta, flante spiritu animata. Infecta id est refecta, vel colorata, tintata, ut lana infecta, lana tintata; l. sic lana, §. 1. de legat. 3. l. pediculis, §. Labeo, de aur. & arg. legat.*

Cap. † 14. *Unde & a Ragnemodo Parisiacæ urbis Episcopo sèpius excommunicatus est, quod ad ecclesiam suam, in qua diaconus ordinatus fuerat, redire differret. Theodulfus diaconus ecclesie Parisiensis a Ragnemodo excommunicatus est, quod eo invito transiisset ad Andegavensem ecclesiam, & se Audoveo Episcopo subjecisset. Clericus ordinatus in quapiam ecclesia non potest invito Episcopo ordinari in alia ecclesia, alioquin suscepit cum eo, qui suscepit, excommunicatur, donec ad propriam revertatur ecclesiam; conc. Chalced. can. 20. can. clericos, 71. dist. Quod ait, sèpius excommunicatum, caute intelligendum: semel excommunicatus non potest rursus excommunicari, sed indicta excommunicatio potest sèpius denuntiari: & hoc*

hoc est quod voluit Gregorius, Theodulfum saepius denuntiatum excommunicatum.

Factum est autem ut edificaret super muros urbis solarium. Solarium est deambulatorium, quod soli patet; Anasta. in Adriano: Ubi & deambulatorium scilicet, solarium suum cum cancellis arcis nimis pulcherrime construi fecit.

*Sudarium Episcopi, quod baltheo dependebat. Id est e cingulo; Petrus Blesens. sermon. **) 41. Sudarium namque, quod & manipulus dicitur, gestas in lava, quoniam messores ob sudorem detergendum zone alligatum sudarium portabant. Sudarium est linteolum, quo sudor oris detergitur, a quo diminutivum sudariolum; Hieronym. in Sabinianum diaconum, (num. 6.) Futuro matrimonio, in spelunca illa venerabili, quasi quosdam obfides accipis capillos, sudariola infelcis, & cingulum, dotale pignus reportas. Sudarium gemitum solebat pendens e cingulo. Sudarium linteolum, quo sudor oris tergitur; Gregor. infr. h. libr. cap. 24. Cui ille, qui erat senior, tenens sudarium in manu sua ait: & infra: & elevans manum excusit sudarium.*

Nisi pedes Episcopi abbas velociter amplexus esset. Abbas commune nomen praepositis ecclesiarum facultarium & regularium, ut abbas Cadurcinæ urbis supr. lib. 7. cap. 30.

Gravabatur enim dolore humoris podagra. Abbatissa M. S. Radeg. Pictav. dicitur laborasse podagra. Feminas non laborare podagra, nisi postquam menstrua defecerint, dixit Hypocrat. 6. aphorism. (29.) sua aetate etiam feminas esse podagricas ob mutatam vitam rationem, tradit Senec. epist. 95.

Introeentes in oratorium, repererunt jacentem super humum ante archam sanctæ crucis. B. Radegundis Pictavis condidit monasterium puellarum, & in eo collocavit reliquias crucis Dominicæ in arca argentea; de quo Gregor. de mirac. martyrum. libr. 1. cap. 5. & infr. hoc cap. palla altaris, quod erat ante crucem Dominicam: & rursus: quod cum Chrodiel�is cerneret, accepta cruce Dominicæ, cuius prius virtutem despexerat, in obviam egreditur.

Interea Justina præposita cum aliis sororibus, palla altaris, quod erat ante crucem Dominicam, extincto cereo abbatis operit. Justina erat præposita monast. S. crucis Pictaviensis. Præpositus est qui post abbatem præfet monasterio; conc. Aquisgranensis. (sub Paschal. I.) can. 31. Ut præpositus infra & extra monasterium post abbatem majorem reliquias abbati subditis habeat potestatem. Palla altaris est pallium, quo tegitur altare.

Calo modicum albescente. Id est diluculo, ut in I. Titius, §. 1. de liber. & posth. eodem die albescente clo. Virgil. 4. Eneid. (586. & seq.) Ut primum albescere lumen vidit. Gell. libr. 15. cap. 25. ex Martio veteri poeta: jamjam albicassit Phœbus, & recentatur.

Et assidue cades, & reliqua plaga... a seditionariis perpetrarentur. Seditionarii pro seditionis, ut apud eundem supr. lib. 5. cap. 31. factionarii pro factiosis.

Dum seditioni, quam Chrodielidis schola commovit, resisterent. Schola hic pro schola seu coetu conspiratorum, ut infra hoc capit. Postea vero multæ inter has scholas inimicitiae ortæ sunt.

Sed nos resultare cœpimus, dicentes. Resultare est repugnare contradicere, ut infr. hoc cap. Si vim vellent inferre pariter resultarent: & rursus. & acrius resultantes gladiorum ieiibus adfectos. Virgil. 4. georg. (50.) vocisque offensa resultat imago. Ambros. t. in prefat. psalm. 1. num. 2. vox missa gratiore plausu & nemoribus resultet Gregor. Pa-pa lib. 1. epist. 20. Sed quia divinis judiciis non poteram resultare: ubi plura observavi.

* *Aliis casarie, aliis manibus, nonnullis auribus & naribusque decisis, seditione depresso quievit. Abscissio manuum, aurium, capillorum poenæ genus frequens apud Francos; Aimoin. lib. 3. cap. 43. Leudaslis ... de fiscalinis ortus servis ... fuga se servitio subtraxit. Quam dum sapius redactus repetit, auris abscissione signatus est. Hoc genus poenæ a Justiniano vetitum; nov. 134. cap. ult.*

* *Tunc residentibus sacerdotibus, qui aderant, super tribunal ecclesiæ, adiuit Chrodielidis multa in abbatis jactans convicia. Tribunal ecclesiæ est ambo seu suggestus ecclesiæ.*

*Quæ enim sanctitas in hac abbatis versatur, quæ viros eunuchos facit, & secum
m. XI.*

Cap. 15.

habitare imperiali ordine præcipit Chroieldis notat Leuboveram abbatissam Pictaviensem, quod apud se haberet eunuchum, eoque uteretur more imperiali. Eunuchi sc. erant in obsequio & ministerio Imperatorum; Claudian. lib. i. in Eutropium eunuchum, penes quem summa rerum fuit sub Arcadio, (417. & seqq.)

Prefecti sed adhuc gemmis, vestique dabantur

Custodes, sacroque adhibere silentia somno

Militia eunuchi numquam transgressa cubile.

De eunuchorum officio plura dixi in Gregor. lib. 6. epist. 23. quæ his junge.

*Adsuit Reovalis arcuatus diesens: puer iste parvulus cum esset, & infirmaretur in femore, desperatus caput haberi... Tunc ego sicut quandam apud urbem Constantiopolitanam † medicos agere consperoram, incisis testiculis puerum sanum genitrici mortali restitui. Leuboveræ abbatissæ Pictaviensi inter cetera cum objectum esset, quod in ministerio haberet virum, qui muliebri veste amictus pro femina habebatur, re patuit eum esse eunuchum, qui ob infirmitates puerulus exfectus fuerat a medico; ferunt enim ex sectione virilium lepram curari; cap. ex parte, de corpori vitiis. Aetius serm. *** 13. cap. 122. Boet. libr. 1. (cap. 1.) de disciplina scholast. ideo ob infirmitatem exfecti a medicis, non arcentur a sacris ordinibus, & in suscepitis permanent; conc. Nicæn. can. si quis a medicis, 35. dist. Cujac. 17. obs. 24.*

Cap. 16.

Adjicientes etiam, eo quod diverse earum in balneo lavarentur. Monachis utriusque sexus balneo interdictum, nisi certis temporibus; Auguſtin. epist. 109. (al. 211. num. 13.) ad monachas quasdam: Lavacrum etiam corporum, ususque balneorum non sit assiduus, sed eo quo solet intervallo temporis tribuatur, hoc est semel in mensa. De usu balneorum se excusavit abbatissa, hoc factum per tempus quadragesimæ, ut jejunii rigor levaretur. Et hoc est quod sequitur: De balneo vero, quod opponatur, retulit hoc factum diebus quadragesimæ.

*Ad tabulam ipfa luserit. Ludus tabulæ est ludus calculatorum, quia calculis in tabula luditur; Augustin. de tempor. sermon. 56. (al. 141. num. 3. in append.) Tempus, quod † nobis furiosus tabula ludus solebat auferre, lectio divina incipiat occupare. Fredegar. cap. 27. Protadius in tentorio Theodorici Regis, cum Petro archibistro ad tabulam ludens sedebat. Paul. Warnefrid. de gest. Longobard. lib. 1. cap. ** 13. de spe victoria nihil ambigens ad tabulam ludit. Sidon. libr. 8. epist. 12. hic tabula calculis strata bicoloribus, hic tessera frequens eboratis resultatura pyrgorum gradibus expectat. Tesserae sunt taxilli lusorii, inde ludentes hoc genere ludi dicuntur tessellarii; Ammian. libr. 28. (cap. 4.) Qui tamen † ex his licet rari aleatorum vocabulum declinantes, ideoque se cupientes appellari tessellarios. Abbatissa Pictaviensis inculata, quod tabula luserit, se purgavit dicens, id nec veritum per regulam, nec per canones id est per Cæsarii Arelatensis regulam, quam imposuit B. Radegundis monasterio Pictaviensi.*

Atque seculares cum abbatissa reficerent. Abbatissa Pictaviensis inculata quod seculares cum ea reficerent, id est reficerentur epulis; respondit, se nullam hac super re consuetudinem instituisse, sed ut moris erat a temporibus B. Radegundis diebus certis fidelibus Eulogias, id est epulas benedictionis nomine, obtulisse, numquam tamen se cum illis epulatum.

De palla holoserica vestimenta neptis suæ temerarie fecerit. Abbatissa eadem culpata, quod neptis suæ sponsalia celebravit intra monasterium, eaque vestem continxerit de palla, quæ data erat ad ornatum altaris: non negavit sponsalia celebrata intra monasterium, sed hoc actum coram Episcopo clero & senioribus, & si qua culpa esset veniam petuit: de palla non negavit, se nepti vestem confecisse, de maforte holoserico, quem muneris causa ei dedit nobilis monacha, cui nomen erat Didimia, de eo quod reliquum fuit pallam confecisse ad ornatum altaris: Gregorii verba infra hæc sunt: De palla quod reputaret protulit, monacham nobilem, quæ ei mafortem holosericum, quem de parentibus detulit, muneris causa concesserit. Maforte holosericum erat vestis muliebris, caput & humeros tegens: vestis laxioris genuis fuisse ex eo liquido colligas, quod maforte, de quo sermo est hic, fuit idoneus

ad vestem neptis abbatissæ, & ad pallium altaris. Masfortis meminit Fortunatus in vit. S. Hilarii apud Surium 13. jan. (cap. 9.) Item cum juxta consuetudinem, quædam nocte cereus illuminatus fuisse, casu super sepulcrum ejus †, qui intercessione suæ mortuos vivificat, ardens corruit: ita ut super masfortem, quo cecidit, sine lesione aliqua perarderet. Idem in vit. S. Radegund. apud Surium august. 13. (libr. 1. cap. 5.) Masfortem novum linteum, auro vel gemmis ornatum. Masforte fuit & pallium monasticum; Cassian. de instit. cœnobit. libr. 1. cap. 7. Post hæc angusto palliolo tam amictus humilitatem quam vilitatem pretii, compendiumque sestantes, colla pariter atque humeros tegunt, quæ masfortes tam nostro quam ipsorum nuncupantur eloquio. Libato nomine a græco μασφόριον, s̄līsum ex μασφόριον, quod id genus vestis humeros tegat.

Foliola aurea, quæ fuerant in gyro palla. Lymbus pallæ, de qua abbatissa nepti vestem contexuit, erat ornatus foliolis aureis. Palla est breve pallium usque ad genu; Valer. Flacc. 3. Argonautic. (525.) Summo palla genu.

Vittam de auro exornatam eidem nepti suæ superfue fecerit. Abbatissa incusata quod neptis sponsalia celebravit, intra monasterium, & quod vittam auro ornatam eidem fecerit. Vitta est fascia, quæ in modum corona imponebatur capiti nubentium puellarum. Vittam de corona sponsalititia intelligi opportunum est, quia vitta tradita est puellæ, occasione sponsalium, & abbatissa probavit per testes, se eo nomine accepisse viginti solidos a sponso puellæ, ut hæc fierent ad ornatum puellæ. Diadema vocat Hieronym. in Ezechiel. libr. 4. cap. 16. In illa verba: *Et coronam decoris in capite tuo. Coronam autem vocat diadema feminarum, quo capillorum stringitur ornatur ambitio.* Coronam ob collocandas nuptias adhibuit M. Tull. 3. de orator. (58.) tetulit coronam ob collocandas nuptias. Tertull. de coron. (cap. 13.) Coronant ornari spousos.

Barbatorias intus ex quod celebraverit. Varios inter lapsus, qui objiciebantur abbatissæ Pictaviensi, illud fuit, quod barbatorias intus, id est intra monasterium, celebraret: consuetudo prava inoleverat, ut clerici & monachi larvas seu personas agerent in ecclesia & monasterio, & ut mulieres ueste virili induerentur, & barbatorias, id est capillum & barbam, virilem in modum assumerent; quod vetuit concilium Nanetens. Nec larvas demonum ante se fieri consentiat, quia hoc diabolicum est, & a sacris canonicis prohibitum; can. nullus, 44. dist. can. nullus, de consecr. dist. 5. & synod. VI. in Trull. can. 62. ubi morem saeculi recte observat damnataque Baliamo. De hujusmodi ludo intelligendus locus singularis in † satyr. Petron. cap. 73. Tum Trimalcio: amici, inquit, hodie servus meus barbatorialam facit. Et satyrici dicuntur qui ludi causa sibi imponunt larvam, id est barbam; Accurs. in l. unic. in pr. C. de latin. libert. toll. Satyrici ludentes imponunt larvam id est barbam, ut etiam juvenis videatur senex, qui non est. De his Ekkeard. Junior de casib. monast. S. Galli cap. 1. Saltant satyrici, psallunt symphoviaci.

De vestimento vero dixit: si quis earum arcellulas scrutaretur, amplius eas habere quam necessarias indigeret. Arcellulae sunt parvulae arcæ, in quibus uestes vel petuniae reponuntur; Gregor. supr. libr. 2. cap. 40. In hanc arcellulam solitus erat pater meus numismata auri congerere. Monasteris debet esse unum vestiarium, de quo monachi uestem assumere debent; Augustin. epist. 109. (al. 211. num. 12.) ad monachas quasdam: *Et sicut pascimini ex uno cellario, sic induamini ex uno vestuario.*

Sed ad iussionem Episcoporum reprobavit, cervice se inflexa per paenitentiam quicquid juberetur implere. Abbatissa Pictaviensis de variis insimulata, de nonnullis confessis, de his submissa cervice se paenitentiam accepturam promisit. Ait cervice inflexa, quia paenitentes accipiebant paenitentiam prostrati, demisso capite & cilicio tecto; concilium Agathense. can. 9. In capite quadragesime omnes paenitentes, qui publicam suscipiunt aut suscepserunt paenitentiam, ante fores ecclesie se representent Episcopo civitatis, sacco induiti, nudis pedibus, vulnibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu & vultu & protestantes. Idem concilium can. 15. Paenitentes tempore, quo paenitentiam petunt, impositionem manuum & cilicium super caput a sacerdote (sic) ij

tut ubique constitutum est) consequantur; ean. pœnitentes, can. in capite, 50. dist. Penitentium caput quoque ab Episcopo virga feriebatur; Optat. Milevit. libr. 1. cap. † 19. & quæsetur illi caput de pœnitentia.

Tunc nobis percunctantibus causam adverse partis, quæ majora crimina commiserunt, id est quæ prædicationem sui sacerdotis intra monasterium, ne foras procederent, despicerunt. Chroieldi & sociis, quod fuit inter majora crimina objectum, quod spreta monitione Marovei Episcopi, e septis monasterii egressæ sunt sine consensu abbatis. Monachis utriusque sexus non licet egredi e monasterio sine consensu abbatis vel abbatissæ; syn. VI. in Trull. can. 46.

*Monasterium seditionissime accensis in corte cuppis. Monasterio Pictaviensi ignis subiectus, accensis in corte cuppis. Cortis vel curtis, a Latino curia, corruptura hic accipitur pro aula: alias curtis seu cortis est villa, prædium; Frooard. in chronic. ad ann. 937. Quidam presbyter de Bowonis curte, sic enim villa vocatur. Adamus Bremen. *** lib. 4. cap. 5. Quinquaginta ergo cortes dominicales habuit Archiepiscopus. Curiam pro fundo seu prædio interpretatur Innocent. III. in cap. cum Bertholdus, de sent. & re judicat. Cum Bertholdius miles curiam suam sive fundum Nienasten P. militi pignori obligasset. Ait seditionissime, id est per seditionem.*

*Vestibus ac securibus contractis postieris. Postica est ostium in posteriori parte ædium. Festus: Posticum ostium dicitur in posteriori parte ædium. Papias: *** Posticum ostium est latens ostium, dictum quod remotum sit a publico. Plaut. in Molellar. (3. 3. 27.) Nunc ergo me illa per † posticum ad congeriones conseram: Gall. une poterne.*

Denudata & discissa capillis abbatissa, graviter ad ridiculum ducta & tracta per compita. Abbatissæ capilli vulsi notantur. Hac ætate sanctimoniales, saltem quæ erant regii generis, non erant tonse ad cutem, quod erat contra canones. Etiam Vestales deponebant capillum; Plin. libr. 16. cap. 44. Antiquior illa est (Lotos) sed incerta ejus etas, quæ capillata dicitur, quoniam Vestalium virginum capillus ad eam defertur. Abbatissa nudata veste, traducta ad ridiculum, id est ut ridearetur ab omnibus: ridiculum est risus publicus; Plaut. in Anphitr. (3. 2. 35. & seq.) Equidem joco illa dixeram dudum † tibi, Ridiculi causa. Lamprid. in Heliogabalo: Habuit leones & leopardos exarmatos in deliciis: quos edoces per mansuetarios, subito ad secundam & tertiam mensam jubebat accumbere, ignorantibus cunctis, quod exarmati essent, ad pavorem & ridiculum excitandum. Causpedit sc. ferarum excitabatur pavor: mox ubi apparuerit eas esse exarmatas & imoxias pavorem excipiebat risus convivarum. Gregor. de mirac. martyrum libr. 1. cap. 79. Qui ait ad Episcopum: file file decrepite: jam infrenatum te loris, circuire urbem super asinum faciam, ut sis in ridiculo omnibus, qui te aspicerint. Idem supr. libr. 3. cap. 12. ita ut & quadam vice uxori, quæ sanctus fecerat, pro ridiculo indicaret. Idem libr. 6. cap. 46. nec aliunde magis dum secretus esset, exercebat ridicula vel jocos, quam de ecclesiis Episcopis. Augustin. de fide contr. Manich. cap. † 34. Magna ridicula magna cæcitas.

Cum primum decurrente pure cœpissent ipsa vulnera claudi. Pus est sanies manans e vulnere, vel ulcere; Gregor. de vit. patr. cap. 19. Mulier quedam filiam suam exhibuit vulneribus plenam, & ut quidam vocant, pus eadem generat: & infra: erumpente sanguine mixto cum pure.

Ibique sub custodia degens, Rex Episcopos arcessiri ad ejus examinationem præcepit. Episcopi adhibiti a Childeberto Rege, ut audirent Ægidium Episcopum Rhensem, etiam in criminis laicæ majestatis, ob reverentiam ordinis episcopalis.

Villas vero, quas memoras, per istius Regis obartas emerui. Donationes prædiorum & rerum immobilium siebant per chartam, quæ non valebat, nisi munita esset subscriptione referendarii, cui successit cancellarius: quo pertinent verba, quæ sequuntur: Requisitusque Otho, qui tunc referendarius fuerat, cuius ibi subscriptio meditata tenebatur, adfuit, negat se subscriptisse.

Quia si radix cuiuslibet rei incisa non fuerit, culmus, qui terris est editus, non arescit. Culmus est calamus spicæ, qui a radicibus nascitur; Virgil. 1. georgic.

(321.)

(321.) Culmumque levem, stipulasque volantes: & ibi Servius. Culmus dicitur ipse calamus, stipula vero folia, quae ambiant culmum.

Negavit se Episcopus has epistolas vel misisse suo nomine, vel suscepisse a rescripto Chilperici. Rescriptum, hoc est responsoria epistola. Rescripta sunt responsa Principum ad libellos seu preces judicium vel privatorum, ut in rubr. C. de divers. rescript.

Sed puer ejus familiaris adfuit, qui haec notarum titulis per tomos chartarum comprehensa tenebat. Adversus Aegidium prolatæ sunt epistolæ, quas dicebatur scriptissime ad Chilpericum Regem, vel ab eo accepisse: sed de his convictus est per puerum ejus familiarem, qui has epistolas per notas scriptas, variis tomis id est voluminiibus collectas, apud se tenebat. Notarii erant qui dictata scribebant per notas, unde nomen notarii; Augustin. de doctrin. Christian. libr. 2. cap. 26. Ex eo genere sunt etiam notæ, quas qui didicerunt, proprie jam notarii appellantur.

Nam ego novi me ob crimen majestatis reum esse mortis. Aegydius Remensis Episcopus læsa majestatis insimulatus apud Episcopos, & testibus tabulisque convictus, rem ipse confessus est, se reum mortis non negavit, ob crimen læsa majestatis. Rei damnati antequam traderentur suppicio deducebantur ad ecclesiam, & ibi publice reatum confiteri soliti; Sigibert. ad ann. 1094. Jubente vicedomino, vocata mulier venit, & qualiter hominem occidisset, nequaquam celavit. Judicatum est igitur, eam ignibus debere concremari, sed prius ducta ad ecclesiam beatæ genitricis Mariae, peccatum suum coram Deo & hominibus ex ordine narravit, &c.

Hec Episcopi audientes, ac lamentantes fratribus opprobrium, obtenta vita, ipsius ab ordine sacerdotali, letis canonum sanctionibus, removerunt. Aegidius Remensis Episcopus in concilio Episcoporum Metis congregato depositus. Remissa ei a Rege pena capitii, intercessione Episcoporum. Idem Flooard. Remensi hist. lib. 2. cap. 2.

Epiphanius abbatis officio, qui basilice sancti Remigii præerat, remoto. Epiphanius Abbas S. Remigii, testis auditus adversus Aegidium Remensem Episcopum, idemque cum eo, eodem iudicio, abbatis officio depositus, quia inventus est particeps scelerum Aegidi.

Veniam petiit, promittens se cum charitate abbatis monasterium ingredi. Basina Cap. 20. admissorum veniam petiit, & promisit se reddituram ad Pictavense monasterium, e quo discesserat, cum caritate abbatis, id est cum bona venia abbatis. In caritatem receptum Nantinum Comitem ab Heraclio Episcopo Engolismensi, id est in gratiam seu communionem dixit Gregor. supr. libr. 5. cap. 137. In convenientibus autem apud civitatem Sanctonum sacerdotibus, deprecabatur Nantinus, ut pacem Episcopi mereretur . . . At ille fratrum iussioni obaudire procurans . . . Comitem in charitatem recepit. Caritatis nomine pro gratia usus est idem libr. 6. cap. 19. Sed ille cuncta emendans, fratribus quæstivit integre charitatem. Idem cap. 31. ejusd. libr. Ideo Childebertus nepos tuus charitatem, quam nunc tecum retinet, integre vult servare. In præceptum abbatis dicitur caritas, quia abbas debet præesse cum caritate, ut & Episcopus; conc. Cabilonens. II. can. 14. Cavendum sane est ne cum Episcopi pa- †† In lib. meo rochias suas peragran . . . nec (quod absit) cum charitate, sed quadam judicia in hoc idem revectione stipendia ab eis exigant; can. cavendum, 10. qu. 3. Regula monastica scaturit, non tamen est caritas, id est studium caritatis: hinc regula cisterciensium dicta est charta menis his præcaritatis; Sigibert. ad ann. 1107. † Stephanus abbas cisterciensis, regulam composit, cisis verbis. quam voluit nominari chartam caritatis.

Gladiumque mirabilem, cuius capulum ex gemmis Hispanicis auroque dispositum Cap. * 21. erat. Filii Waddonis, ut sibi conciliarent Childebertum Regem, ei obtulere balteum auro & gemmis ornatum, & gladium, cuius capulum auro gemmisque Hispanicis insignitum erat. Gemmarum Hispánicarum appellatione intelligi oportet gemmas, quæ ab Indis per Hispanos petebantur, & ab Hispania ad nos pervenient: in Hispania contexebantur etiam vestes pretiosæ, quas spanicas vocarunt pro Hispanicis, ut Spaniam pro Hispania; Anastas. in Leon. IV. Vestem de spanico unam ornatam in circuitu de fundato, similiter vela de spanico ornata in circuitu de fundato: & rursus: Vela de spanico duo.

Cap. 23.

Vivariensem Avennicamque urbem graviter lues inguinaria devastavit. Vivario Albensum civitas episcopalvis provinciae Narbonensis, vulgo Viviers; alia ab Alba Helviorum Plinio memorata libr. 3. cap. 4. quæ est nostris Aubenas ejusdem dicœsis.

Cap. 24.

Oppleta ligni congerie, pice, tergoribusque suillinis immixti. Martyres cremari solebant lignis pice tergoribusque suillinis immixtis: igni damnati solebant & indui tunica pice & sulfure illita; Senec. epist. 14. Cogita hoc loco carceres, O' cruces, O' eculeos, O' uncum, O' adactum per medium hominem, qui per os emergat, stipitem; O' distracta in diversis actis curribus membra; illam tunicam, alimentis ignium O' illiam O' intextam.

Cap. 25.

Ibique indutus pellibus, quasi religiosus orabat. Ea aetate impostor quidam fingenis se Christum adjuncta lorore seu meretricula, quam vocitabat Mariam, vagabatur per Galliam, plebis turbas post se trahens.

Ad quem includendum pars adversa divinandi ei tribuit facultatem. Impostori huic pars aduersa sive adversarius id est diabolus tribuit potestatem divinandi. Diabolus Hebraica lingua vocatur sathan, id est adversarius sive contrarius, vel belial, id est apostata. Græcis & Latinis diabolus, a Græco διάβολος, quod est calumniator; Hieronym. in Esaiam libr. 18. cap. 27. in princ. Tradunt Hebræi, diabolum, id est criminatorem, quod Græcum nomen est, Hebraice appellari sathan, hoc est adversarium ... Appellaturque belial, id est apostata, prevaricator O' absque iugio. Unde O' Apostolus: que, inquit, communicatio Christi ad belial? quod iisdem fere verbis repetit idem in epist. ad Ephes. libr. 2. cap. 4. (vers. 27.) Gregor. ipse libr. 6. cap. 29. Princeps vero noster, quem vos diabolum nominatis, nihil in ea participatur.

Cap. 26.

Isque accepto episcopatu omnem scholam decessoris sui t' abiciens, Syros de genere suo ecclesiastice domui ministros statuit. Eusebius, ex negotiato Syro factus Episcopus Parisiensis, statim omnem scholam ministrorum decessoris sui dimisit. Scholæ palatinorum erant diversa tagmata, seu ordines & corpora militantium sub uno comite in palatio: sic dicta a Græco σχολæ, quod sonat vaco; Ambros. in 1. ad Corinth. cap. 12. Scholæ enim sunt, qua positis in se dant dignitatem; ut loci honor hominum faciat gloriosum, non propria laus. Corippus de laudibus Justin. libr. 3.

Accitè proceres omnes scholaque palati est.

Similiter schola cantorum dicitur chorus five corpus psaltarum ecclesie; incertus auctor in vit. Carol. M. (ad ann. 787.) præcipiens de omnibus civitatibus Francie magistros scholæ antiphonarios eis ad corrigidum tradere, O' ab eis discere cantare: & infra: Quantumque magisterium Romanum superat Metense in arte cantilena, tanto superat Metensis cantilena ceteras scholas Gallorum. Abbas Urspergens. in Carolo M. Fuit autem consuetudo, ut in basilica ejus magister scholæ designaret pridie singulis, quod responsorium quis cantare deberet in nocte.

Cap. 28.

Nam illum non oportet scandalizari, si consobrinum ejus filium fratris mei de sancto suscipiam lavacrum: quia hanc petitionem nullus Christianorum debet abnuere. Patrini seu susceptoris officium, est pietatis officium, quod a Christiano quoquam respui non potest.

Cap. 29.

Ac ex familia propria tonsuratos instituit monachos. Arelius cenobium construxit in suo fundo in finibus Lemovicum, & ex propria familia tonsuratos instituit monachos. Monachi tonsi: & hoc est quod dicitur, monachos recipi humiliatis id est decurtatis capillis; Gregor. de glor. confess. cap. 22. Ad nos vero cum horum notitia devenisset, puerum humiliatis capillis hunc monasterio cessimus. Monachi tonsi ab abbatे cum recipiuntur; Gregor. de vit. patr. cap. 6. de Gallo: Cumque ei pater cuiusdam senatoris filiam querere vellet, ille assumpto secum puerulo, monasterium Cromonense expetit, sexto situm de Arverna urbe milliario, suppliciter abbatem exorsans, ut sibi comedere tondere dignaretur.

Et valedicens abscessit, gratias agens Deo, quia priusquam obiret, sepulcrum beatissimis osculari promeruisse. Arelius abbas gratias egit Deo, quod priusquam e vivis abiret, licuerit osculari sepulcrum B. Martini. Moris erat antiqui osculari sepul-

pulcram & reliquias sanctorum ; Gregor. de mirac. B. Martin. libri 2. cap. 49. Dumque beatum sepulcrum labiis osculans , lacrymis rigat , mox beati confessoris auxilium implorans , fide non diffusus solitum prestolatur auxilium . Idem eod. libr. cap. 36. Osculato autem fideliter velo , quo capsula sanctorum cooperata erat , mox in pedes constituit . Et Gregorius infr. h. ipso cap. Post celebratum vero funus , mulier quedam rictu patulo , sine voce officio , ad ejus accessit tumulum : quo osculis delibato , elocutionis meruit recipere beneficium .

Apud Lemovicinam vero urbem ob Dominici diei injuriam , pro eo quod in eo operam publicam exercent , plerique igne caelesti consumpti sunt . Dies Dominicus collendus absque opere servili a vespera ad vesperam ; syn. Laodic. can. 29. capitul. lib. 1. cap. † 74. conc. Agath. can. 47. Aurel. I. cap. 28. can. missas , & seq. de consecr. dist. 1. Rothomag. can. 9. Burkard 2. decr. cap. †† 239. Diem Dominicam non impune contemni probavit incendium Lemovicae urbis , quod contigisse memoratur ob injuriam Dominicæ .

Hie prohibuit ne Maximus gladium in Hispaniam ad interficiendos destinaret h.e. Cap. 31. reticos . Martinus Turonensis Episcopus intercessit apud Maximum tyrannum Treveris sedentem , ne gladio saeviretur in Priscillianistas in Hispania : in Gallia in sy- † Corrige , nodo Burdegalensi damnati Ithacius & Ursatius Episcopi , qui apud Maximum effe- cap. 81. ubi cerant , ut in Priscillianistas gladio animadverteretur ; Sever. Sulpit. hist. sacr. lib. 2. Burchard lau- in fin. Sigebert. ad ann. 386. Priscillianum saeculi gladio , & totius orbis judicio da- dat cap. 2. minatum refert Hieronym. ad Ctesiphont. adverl. Pelag. (num. 3.) Quid loquar conc. Roto- de Priscilliano , qui & seculi gladio , & totius orbis auctoritate damnatus est ? mag. apud

In monasterio vero , quod nunc Majus dicitur , basilicam in honorem sanctorum A. Compendium , postolorum Petri & Pauli edificavit . Martinus Turonensis E. aedificavit monaste- ubi hoc non rium , quod Majus dictum est . Hodie Marmoutier . Hujusce monasterii meminit inveni . Ad Bernard. Clarevallen. epist. † 126. cap. 10. Cluniacenses , & qui de Majori mona- de conc. Tu- stero sunt . Ordericus Vital. lib. 4. (in princ.) ad ann. 1067. Majus enim monasterium ron. III. can. a sanctissimo Martino Turonorum Archiepiscopo cœptum est , ibique bonorum homi- 40. Corrige num religio crevit inspirante Deo , & multiplicata est . Et ante Severus de vit. B. etiam conc. Martin. (cap. 7.) Aliquandiu † ergo ad'crente ad ecclesiam cellula usus est : dein- Aurel. I. can. de cum frequentantium inquietudinem serre non posset , duobus fere extra civitatem 26. & vide si millibus monasterium † sibi statuit , &c. probat , tam

In vicis quoque , id est Alingaviensi , Solonacensi , Ambaciensi , Cisomageni , Con- can. iste , datensi , Tornomagensi ... ecclesiæ edificavit . Martin. Turon. E. ecclesiæ edifica- quam can. 47. vit certis vicis , quos inter censemur vicus Ambiacensis . Hic est Turonicae dioecesis conc. Agath. ad Ligerim ; Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 17. Quodam die dum Gur- tranus Boso contra vicum Ambiacensem Ligerim fluvium transmearebat . Idem lib. 4. (de mirac. ejusd.) cap. 41. Puer quidam pedibus manibusque contractus , de urbe Themallo in pago Turonicae urbis , vici Ambiacensis , adveniens ad basilicam sancti . Ibi fuit castrum vetus memoratum Severo Sulpitio dialog. 3. (cap. 9.) In vico autem Ambatiensi , id est castello illo veteri , quod nunc frequens habitatur a fratribus . Feu- dum nobile , quod honoris nomine intellexit Robert. Montens. in chronic. ad ann. 1161. Caput autem sui honoris , sc. Ambasiam , tenebat de Rege Henrico : nostris Ambeise . Vicus Condatis hic est , ubi vita decepsit Martinus , vulgo Condé . Bric- cius proximus Martini successor , instituit alias ecclesiæ per vicos ; Gregor. infr. hoc cap. (sect. 4.) Hunc fertur instituisse ecclesiæ per vicos .

Calatonum , Bracam , Rotomagum , Briotreidem , Cainonem . Cainone oppidum seu castrum Turonicae dioecesis ; Gregor. de glor. confess. cap. 22. Deinde ad castrum Cainonense urbis Turonicae veniens , monasterium conlocavit . Idem supr. lib. 5. cap. 18. Cainone vero Turonico vico : nobis Chinon .

Brixis , Iciidorum , Luccas , Dolus . Lucas castrum Turonicae dioecesis . Locias idem Gregor. de vit. patr. cap. 18. commissaque Leubatio preposito summa regulæ monasterium aliud statuit , quod nunc Locias vocant , situm scilicet super fluvium Li- gerim in recessu , cui nunc castrum supereminet ipso nomine , ut monasterium vocita-

NOTÆ ET OBSERVATIONES

*tum. Posteriores Lucas; Abbas Urspergens. in chronic. **) Capo quodam castello,
quod dicitur Lucas: vulgo Loches.*

*Turres holochryso tectas. Lacerda cap. 74. adversar. n. 14. explanat turres puro au-
ro tectas: verum holochrysum non esse aurum purum, auctorem habemus ipsum
Gregorium de mirac. † martyr. libr. 2. cap. 43. Pendebat autem super ipsum alta-
re crux holochrysa eleganti opere facta: & erat tam preclara visu, ut eam putares
ex auro esse mundissimo: & fidem superat, Episcopum, qui erat auctor operis, tur-
res auro tegere potuisse. Magis est igitur ut credamus holochrysum hic accipi pro
auricalcho, id est pro ære deaurato, quod rusticis habetur pro auro.*

*In aliis etiam operibus elegans fui. Faber lignarius dicitur elegans in opere pro-
pter peritiam artis; Gregor. supr. libr. 4. cap. † 27. Erat enim puella elegans opere.
Mundities Gregor. de vit. patr. cap. 12. video te, fili dilectissime, in grandi elegan-
tia compositum: & elegantia operis dicitur Gregor. lib. 4. cap. 20. Protinus beat: Martini basilica, ordinante Chlotario Rege, stanno cooperata est, & in illa qua prius
fuerat elegantia reparata. Elegans etiam pro diserto & callido; Gregor. eod. libr.
cap. 29. Ut erat elegans & versutus: vel pro pulchro & formoso; idem lib. 3. cap. 1.
Habebat jam tunc Theodoricus filium nomine Theodobertum, elegantem atque utilem.*

*Hic instituit mensam canonicorum. Baudinus Turonensis Episcopus instituit men-
sam canonicorum, id est collegium canonicorum, quod mensæ appellatione intelli-
gitur, quia ea atate clerici vivebant in commune una & eadem mensa; Gregor. de
vit. patr. cap. 9. Nec multo post diaconatus officium sumens, vacabat jejuniis, dele-
tabatur vigiliis, exercebatur lectione atque in oratione assidua prompitus effundebat-
tur, ut nec ad convivium mensæ canonice cum reliquis accederet clericis, quod audiens
arcidiaconus frendens contra eum ait. Adam Bremens. ***) lib. 2. cap. 51. de Be-
zelino Archiepiscopo Bremensi: Nam & claustrum renovavit, & canonicis mensam
ipse primus instituit.*

A D L I B R U M XI.

F R E D E G A R I I.

CECLESIAM beati Marcelli, ubi ipse pretiosus requiescit in corpore, qua in suburbano quidem Cabillonense. Guntranus ecclesiam B.Marcelli martyris apud Cabilonum condidit, & ibidem monasterium posuit & instituit ad exemplum monasterii Agauensis. Marcelli martyris Cabilonensis meminit Gregor.de mirac.martyr.lib. 1. cap. 53.

Eo anno exercitus Childeberti cum Warnis, qui rebellare conaverunt, fortiter dimicavit, & ita Warni trucidati ac vici sunt, ut parum ex eis remansisset. Warni a Childeberti Junioris Regis Austrasiae copiis ad internectionem prope deleti: hi erant populi Germanici subditi Regibus Francorum, qui, diviso regno in tetrarchias, fuere ditionis regni Austrasiae.

Eo anno Theudebertus & Theudericus exercitum contra Wascones dirigunt, ipsosque Deo auxiliante dejectos sua dominationi redigunt, & tributarios faciunt. Duce super ipsos nomine Genialem instituunt, qui eos feliciter dominavit. Wascones a Theodoberto & Theodorico Regibus domiti, & tributarii facti, Genialis Dux eis impositus. In hunc diem Wascones Aquitaniae valde infesti fuere, & ab Austrovaldo Duce saepius tentati, sed infelici exitu; de quo Gregor. supr. libr. 9. cap. 7.

Eo anno corpus sancti Victoris, qui Salodoro cum sancto Urso passus fuerat, a beato Econio Pontifice Mauriennense invenitur. Idem refert Sigebert. in chronic. ad ann. 608. Corpus sancti Victoris Thebezi, apud Solodorum, cum sancto Urso passi invenitur. Victor & Ursus milites legionis Thebezi apud Solodorum martyrium passi sub Maximiano. Horum corpus invenitum ab Econio Mauriennenfi Episcopo. Mauriana urbs Sabaudiae, olim Taurinensis dicēsis, postea proprium habuit Episcopum; Gregor.de mirac. martyr. libr. 1. cap. 14. Nam quædam mulier a Mauriana urbe progrediens, ipsius precursoris reliquias expetivit: & infra: & quia locus ille Maurienna. Mauriennenfi ad Taurinensem quondam urbem pertinebat, tempore illo quo Rūsus erat Episcopus, ait archidiaconus ejus ad eum: non est dignum ut hoc pignus in loco viliori teneatur, sed surge & illud accipe, & defer ad Taurinensem ecclesiam, que plus popularis habetur. Mauriennenfi ecclesia sacra Joanni Baptiste, & ipsius reliquiis insignis; Anastas. in Stephan. III. **) Maurienna in ecclesia sancti Joannis precursoris Domini nostri Jesu Christi atque Baptiste. Victorem passum apud Trogam, quæ Xantis dicitur, tradit Otto Frisingens. chronic. libr. 3. cap. 45. Victoren-

Tom. XI.

D d

† In lib. meo:
Maurienna.

etiam cum † CCCLX. in urbe Troja, quæ nunc Xantis dicitur, interemerunt.

Ut surgens protinus iret ad ecclesiam, quam Sedeleuba Regina in suburbano Genavense construxerat. Genava, vel rectius Geneva, civitas episcopal is in finibus Allobrogum; Cæsar de bell. Gallic. libr. 1. cap. † 3. Extremum oppidum Allobrogum est, proximumque Helvetiorum finibus Geneva. Januba Gregorio de vit. patr. cap. 8. Igitur Florentinus quidam ex senatoribus accepta Artemia conjugi, cum duos iam haberet liberos, ad episcopatum Janubensis urbis expetebatur. Gebennensis urbs eadem eod. cap. apud Gebennensem Galliarum urbem, dum ejus reliquæ cum honore psallentii portarentur. Gebenna Otton. Frisingens. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 29. Tres civitates inter Juram & montem Jovis, Losannam, Gebennam, & N. accepit.

Cap. * 25.

† In lib. meo:
vermiolis.

Induamus uterque, ego & tu, vestibus & vermiculis, procedamus ceteris ubi congressus erit certaminis. Veste vermicula sunt vestes purpureæ, a Latino vermiculus, quo utuntur tingenda purpuræ, unde vestes vermicula dictæ, & elisa voce vermicula, sic emblemata vermiculata dicta in pavimentis tessellæ rubricata; Lucilius apud Plin. libr. 36. cap. 25. Ante pavimenta, atque emblemata vermiculata. Et M. Tull. 3. de orator. (43.) Quum lepide lexeis compoſte? ut tesserulae omnes arte pavimento, atque emblemata vermiculato. Milites in Gallia usi vellibus purpureis, quas vocant de scarleta; Thom. Cantipratani. libr. 1. cap. 7. Vestes ejus ex scarletæ forrata varie, duplices, vix genua contingentes. Idem libr. 2. cap. 28. Matrem quoque suam, cum in solemnitate quadam, optimis scarleticis & rubicundis vellibus uteretur, cum gravi mœrore corripuit in ecclesia coram consedentibus. Willelm. Nangius de gest. Ludovic. (ad ann. 1248.) Ab illo enim tempore numquam indutus squalito, l. scarleto, vel panno viridi & seu bruneto, nec pellibus variis, sed veste nigri coloris, vel camelini, seu persei. Nobiles viri purpura usi maxime in bello, vel singulare certamine, ut probatur ex hoc loco, ubi Landricus provocans Bertoaldum ad singulare certamen, monet ut ad hoc induantur uterque vestibus vermiculis, unde ductum est vernaculum, vermeil.

Ibique & tua & mea utilitas apparebit. Utilitas est fortitudo seu virtus bellica; Gregor. supr. lib. 2. cap. † 12. Novi, inquit, utilitatem tuam, quod sis valde strenuus. Utilis est vir fortis, strenuus, & utilis bello; Fredegar. infr. cap. † 48. Wini di cernentes utilitatem Samonis, eum super se eligunt Regem. Gregor. supr. libr. 4. cap. 3. Precor ut forori mee servæ vestræ utiliæ atque habentem virum ordinare dignemini. Idem eod. lib. cap. 22. & ad Francos utiliores petiti. Idem libr. 2. cap. 9. Ferunt etiam tunc Chlogionem utilem ac nobilissimum in gente sua Regem Francorum fuisse. Idem valet probitas, id est strenuitas; Guill. Brito Philipp. lib. 1. (in princ.)

Tot bene gesta domi, tot militæ probitates.

Et paulo post

per nimiam probitatem illius & actus.

Gallis prouesse, probus preus. Eodem significatu valentia pro strenuitate animi, † In lib. meo, valleur; Zachar. 14. † Et congregavit omnem valentiam populorum, quem locum 14.2. Et con laudat Tertullian. advers. Judæos, cap. 9. Augustin. contr. Maximin. libr. † 2. cap. gregabo omnes 14. num. 6. Et quod iste minor, major est ille, potest tamen ad formam patris valentes ad Je-tiamque pervenire crescendo. Idem de morib. Manichæor. cap. 16. (num. 48.) An rusalem in argumento vobis est, firmitas quadam atque valentia, quæ ipsis rebus detrahi videtur: & paulo post: non enim athletæ, quibus illud robur & valentia maxime est necessaria. prælum.

Provinciam Cantabriam Gothorum regno subegit, quam aliquando Franci possede-

Cap. 33. *rant. Cantabria regno Francorum erepta per Sifebutum Regem Gothorum. Cantabri iidem dicti Basculi; Varro de re rustic. libr. 2. cap. † 10. Non omnis apta na- tio ad pecuariam, quod neque Basculus, neque Turdulus idonei. Deminutive Baseli; Robert. Montens. in suppl. Siegebert. ad ann. 1179. Quidam Bascli, & Na- varrenses, & Brebenenses venerunt ad urbem Burdegalensem. Innocent. III. libr. 1. epist. **) 533. Conjunctionis & adjunctis Coterellorum, & Basclorum ruptis diuersis, Basclorum appellationem retinuit conc. Lateranense habitum sub Alexandro III. can. † 27. De Brabantibus & Aragonensibus, & Navariis, Bascolis, Coterel- lis,*

lis, + O' Triaverdinis, qui tantam in Christianis immanitatem exercent, ut nec ecclesiis, nec monasteriis deferant ... similiter constituimus, &c.

Ubi ad ventrem purgandum in faldaone sedebat, sagitta saucius moritur. Falda Cap. 34. Saxonica lingua est stabulum, ovile: inde faldeo sella stercoraria, & faldones laneæ vestes; Helmold. hist. Slavor. libr. 1. cap. 1. Itaque pro laneis indumentis, quos nos appellamus faldones, illi offerunt tam preiosos martires. Inde ductum & faldistorum sedes episcopalis plicatilis, vulgo fauteil; de quo Spelmannus in glossar.

In tantum ut Theudericus Rex ad eum sepe Luxovium venerit. B. Columbanus Cap. 36. construxit monasterium Luxoviense in Burgundia; de quo præter Fredegarium, Paulus Warnefrid. de gest. Longobard. lib. 4. cap. 43. Aimoin. libr. 3. cap. + 95. Si-gebert. in chronic. ad ann. 602.

*Itaque venerunt, O' juxta imperium Regis oblata offerunt. Columbanus respuit escas, quæ à Theodorico Rege offerebantur, quas oblata appellat Fredegarius. Oblata sunt oblationes, quæ religionis vel honoris causa offeruntur: oblatae alii; Jo-Monach. in hist. Gaufridi Comitis:*** in panibus quos oblatae appellant: alii offrenda; Martian. Capella libr. 2. (in fin.) ut in confessu ceditum offerenda probarentur. Oblata diis probabantur: sic apud Germanos nuptialia munera, quæ dotis cau- fa maritus offerebat uxori, probabantur a parentibus & propinquis; Tacit. de morib. Germ. (cap. 18.) Dotem non uxor marito, sed uxor maritus offert. Intersunt parentes O' propinquai, ac munera probant.*

Ipse vero sanctus Italianus experiens, monasterium in loco nomine Bobio construens. B. Columbanus, postquam Luxoviense monasterium in Gallia construxisset, à Theodorico Rege ob pias monitiones pulsus, in Italianam transiens, in Alpibus Cottiis Bobiense monasterium ædificavit; Paul. Warnefrid. loco modo laudat. Aimoin. libr. 3. cap. + 95.

Anno duodecimo regni Theuderici, cum Alesationes, ubi fuerat enutritus, præce- Cap. 37. pro patris sui Childeberti tenebat. Alesaciones sunt iidem, qui Alsacii, qui paulo post memorantur: Quod cum undique Theudericus... timore perterritus, per passionis vinculum, Alsatiis ad partem Theudeberti firmavit: Gallis Al'sace. +† In chron. apud Labbe

Ibiique Theudericus cum scaritis + tantum decem millibus accessit. Scara est glo- biblioth. MS. bus seu cuneus lectorum militum; Fredegarius ipse infra cap. 74. Scaram de electis viris O' fortibus. Aimoin. libr. 4. cap. 26. Anno autem decimo ... Dagobertus colle- non inveni. git lectam e Francia bellatoribus scarum, quam nos turmam vel cuneum appellare De Pipino possumus. Ademar. monach. S. Eparchii in vit. Caroli M. +† quod Dominus Rex tamen dici- Carolus audiens in Antissiodoro civitate, mox misit scarum Franciscam in Saxoniam ad resistendum Saxonibus.

*Theudebertus expoliatus, equusque ejus *+ cum ferratura rei, totumque Berthario a Theuderico conceditur. Ferratura pro ornatu seu instrumento militari, quod ferro maxime conflat, nisi malis legere foderatura, pro ueste regia foderata id est substra- ſcarum col- ta pretiosis pellibus, ut legitur in clem. ult. de vit. O' honest. cleric. O' clem. ne in agro, Cap. 38. ſtatimius, de stat. monach.*

Ob quam rem Theudericus, cum iam totum Austria accipitur hic pro Austrasia, ut infra hoc cap. de Austria O' Burgundia movere præcepit. Et idem cap. + 40. Chlotarius factione Arnulfi O' Pipini, vel cum ceteris proceribus Austriam ingreditur. Austrasia regni caput fuit Metis.

*Chlotarius respondebat, O' per suos legatos Brunichildi mandabat: judicio Fran- Cap. + 40. corum electorum, quicquid procedente Domino a Francis inter eosdem judicabitur, *† In lib. meo pollicetur sese implere. Cum Brunichildis + Chlotarium Regem per legatos inter- cum stratura pellaret, ut de regno Theodoberti Germani sui abscederet, + Chlotarius respondit, regia, hoc to- se stratum judicio Francorum electorum. Majores cause dirimebantur judicio tumque, &c. Francorum, id est ordinum Franciæ: judicio Francorum damnatus est Bernardus + Verba sunt Rex Italiae ob conjurationem in Ludovicum P. Patruum; Aimoin. libr. 4. cap. 106. Adelmi sive + Transactioque quadragesimali jejunio, paucis post sanctum pascha diebus conjura- Ademari motionis auctores (qui superius nominati sunt) simul O' Regen, judicio Francorum uachi ad ann.*

capitali sententia condemnatos, luminibus tantum jussit orbari. Tempore Ludovici Grossi causa, quæ erat inter Haimonem cognomine Variam vaccam Bourbonensem Dominum, & nepotem ex fratre Erchenbaldo, disceptata judicio Francorum postulante Alardo Guilebardi Bituricensi; Suger. in ejus vita, (cap. 21.) Alardus Guilebardi † qui satis rhetorice privigni sui querelam deponens, domino Regi humillime supplicat, rogans, quatenus nobilem Baronem Haimonem nomine, variam vaccam cognomine, Bourbonensem dominum † justitiam recusantem, imperiali unus traheret nepotem majoris fratris, Erchenbaldi scilicet filium, exheredantem tam presumptuosa audacia compesceret, & Francorum judicio, eorum quis quid habere debeat determinaret... Rex vero retento castro, & eodem Haimone in Francia cause reducto, Francorum judicio aut concordia avunculi & nepotis litem tam justissime quam piissime diremit.

Cap. 41.

Burgundie Barones vero tam Episcopi, quam ceteri leudes, timentes Brunichildem. Barones sunt regni optimates, & maiores vassalli seu vassalli regii; Aimoin. (al. incert. aust.) libr. 5. cap. † 49. Barones & regni optimates complures, qui etiam Hispaniam perdonare sufficerent. W. Nangius de gest. S. Ludovic. (ad ann. 1226.) Rex nobilis † iratus vehementer, communicato cum suis baronibus consilio † ne aliquid contra jura agere videretur, tertio jussit eos suo parlamento interesse. Idem Fredegar. cap. 55. Burgundie Barones.

Cap. * 42.

Venientque Sigebertus in campaniam Catalaunensem, super fluvium Axonam. Campania divisa in Remensem, & Catalaunensem; Gregor. libr. 4. cap. 17. Childebertus autem Rex, dum Chlotarius contra Saxones decertaret, in campaniam Remensem accedit. Idem libr. 5. cap. 19. Meroveus vero dum in Remensi campania latitaret.

Meroveus... Ingobodo Grafoni commendatur: ubi plures † post annos vixit. Grafones sunt judices seu praefecti pagi cuiuspiam; Fredegar. infra cap. 74. Scaram de lectis viris & fortibus, de Neustria & Burgundia, cum Ducibus & Grafionibus secum habens. Leo Ostiens. chronic. Cassinensis. libr. 1. cap. † 12. universos episcopos & abbates, Duces etiam, & graphiones, ac plures, qui secum venerant honoratos, ibi subscribere faciens. Idem Anastas. in Adriano-iisdem fere verbis. Graviones alii appellitarunt; Paul. Diacon. de gest. Longobard. libr. 5. cap. 36. Hic dum Dux esset in Tridentina civitate, cum Comite Bajoariorum, quem illi gravionem dicunt.

Chlotarius cum Brunichiddis in suo presentaretur conspectu... per triduum eam diversis tormentis afflictam, jubet prius camelō per omnem exercitum sedentem perducere. Brunichiddis Regina, iussu Chlotarii II. ignominia causa camelō investita per castra traducta. Reū damnati, priusquam ultimo supplicio tollerentur, camelō vel asino traduci soliti. Georgius Episcopus Alexandrinus Arrianus a plebe cæsus, prius camelō traductus; Epiphan. heres. 76. art. 1. Socrat. libr. 3. cap. 2. Juvenali Episcopo Hierosolymitano sua sede pulso a monachis Palestina, in ejus locum intrusus Theodosius quidam, qui Alexandriæ ob scelerā camelō traductus fuerat; Evag. lib. 2. cap. 5. Gomacharius Comes commotus in Leonem Agathensem Episcopum ait ad eum apud Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 79. Sile file decrepite: jam infrenatum te loris circuire urbem super asinum faciam, ut sis in ridiculo omnibus, qui te aspexerint. Brunichiddis post hæc ad calces equi indomiti crinibus ligata, concitato equo in partes disrupta, ut narrat Fredegar. hic. Aimoin. lib. 4. cap. 1. Sigebert. in chronic. ad ann. 618.

Cap. 44.

Exinde latenter fuga Lussovium ad domum Austrasii abbatis pervenit. Eustasius Luxoviensis abbas, post Columbanum laude sanctitatis claruit; Sigebert. in chron. ad ann. 624.

Cap. 48.

Filius Chunorum, quos in uxoribus Vvinidorum & filiabus generaverant, tandem non sufferentes malitiam ferre & oppressionem, Chunorum dominationem negantes. Suffere est sustinere tolerare: inde sufferentia tolerantia; Tertull. 4. advers. Marcion. cap. 15 quo suam supra in benedictionibus sufferentiam commendaret: nostris souffrir, souffrance.

Cap. 54.

Eo anno Palladius † ejusque filius Sidocus Episcopus Tolosanus, incusante Aigiane,

nane Duce, quod rebellionis Wasconorum fuissent consciit, exilio retruduntur. Palladius & Sedocius Episcopus Tolosanus pater & filius accusante Aginone Duce, quasi consciit rebellionis Wasconum damnati, & in exilium trusi. Sedocum vocat Aimoin. libr. 4. cap. 14. Eo anno Palladius quidam, ejusque filius Sedocus Tolosatum Episcopius, incusante Aniano † Duce, quod rebellionis Wasconum fuissent consciit, in Aynano. exilium truduntur.

Fratri suo Chariberto ad transagendum, † quod ad instar privato habitu ei vivendum potuisset sufficere, noscitur concessisse Pagum Tolosanum, Caturcinum, Agenensem, Petrocoreum, & Santonicum. Dagobertus Ariberto fratri Tolosanum pagum, & Aquitaniam partem concessit; Regino † 1. chronic. ad ann. 576. Dagobertus monarchiam totius imperii obtinuit, excepto quod fratri suo Heriberto contra Ligerim & limitem, quo traditur partibus Vasconie, pagum scilicet Tolosanum, Caturcinum, Agerensem †, Petrogoricum, & Sanctonicum, vel quod ab his versus Pyreneos montes excluditur, concessit: quo nomine eum Regem Aquitaniae vocitat Aimoin. lib. 14. Aganensem. cap. 20. 23.

** Charibertus sedem Tolose eligens, regnat in parte provinciae Aquitanice. Tolosa fuit sedes Ariberti, Aquitaniae ejus ditionis, de quo prox. dictum est.*

** Modo amentia, id est ad modum amentis, specie amentis amenti similis.*

Sicharius vestem indutus ad instar Selavorum, cum suis ad conspectum pervenit. Hac erat vestis, quam sclaviniam vocabant, a Selavis, quae gens eo genere vestis utebatur; Caesarius Heillerbachens. de mirac. libr. 12. cap. 40. Tempore schismatis inter Ottonem & Philippum Reges Romanorum, peregrinus quidam de transmarinis veniens partibus, sclaviniam suam pro vino, † quod in illis partibus fortissimum est, exponens, in tantum bibit. Idem cap. 42. ejusdem. libr. Peregrinus quidam in villa quadam mortens, sclaviniam suam sacerdoti legavit. Inde sclavina dicta est vestis, quali solent uti peregrini. Saxonicia pariter dicitur vestis propria Saxonum; Augustin. quixit. utriusque testam. cap. 127. (in fin.) Numquid non tunica mediocris hominis, quamvis munda Imperatori tamen sordida & illicita est? similiter & saxonicia senatori?

Samo respondens jam saucius dixit. Id est offensus verbis Sicharii legati Dagoberti Regis, saucius vel sauciatus est, animo æger; W. Malmesbur. de gest. Pontific. Anglor. libr. 3. (de Archiepisc. Eboracens.) Jam Theodorus in mortem vergebatur, qui de peccato in Vivilfridum commisso sauciatus conscientiam, ipsum & Erkenwaldum Episcopum evocavit Londoniam.

Hujus beneficii vicissitudine tributa, que Longobardi de manu publica recipiebant, tria centenaria auri amnis singulis. Centenarium auri, est centenarium numorum aureorum, qui singuli præstant libram auri, ut infra hoc cap. exponit Fredegar. Unus centenarius centum libras auri capit. Gregor. de glor. confess. cap. † 63. qua sanata, tria ei centenaria auri Imperator offert. De centenariis plura in Gregor. lib. 7. epist. † 128. quæ hic repeterem otiosum est.

Papiam cognomento Ticinum civitatem Italiae. Papia olim Ticinum, regia Regum Longobardorum; Paulus Warnefrid. de gest. Longobard. cap. 15. (libr. 2.) Et Ticinus, que alio nomine Papia appellatur. Otto Frisingens. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 20. † Rex a Papiensibus ad eorum civitatem . . . ubi antiquum Regum Longobardorum palatum fuit.

Exinde Reges Francorum & Franci essent ingrati. Ingrati barbare sumptum pronon gratis, & acceptis. Franci Longobardis suspeclti ob potentiam, nec non Romanis & Græcis; Eginard. in vit. Carol. M. Erat enim semper Romanis & Græcis suspecta Francorum potentia. Unde & illud Græcum extat proverbium, τὸν Φραγκὸν φίλος ἔχεις, γείτονα εἰς ἔχεις.

Quo auditio, Dagobertus, ut erat cupidus, exercitum in auxilium Sisenani di de toto regno Burgundia bannire precepit. Bannire est vocare ad delectum seu militiam; Fredegar. infr. cap. 87. Jussu Sigeberti omnes leudes Australiorum in exercitum gradiendum banniti sunt. Bannus est citatio ad militiam vel

Cap. 57.

Cap. * 63.

Cap. 68.

Cap. 69.

Cap. 71.

Cap. * 73.

edictum, quo militia indicitur, vel poena non respondentis ad delectum, vel quælibet poena pecuniaria; Abbas Urspergenſ. (in Frideric. I. & proprie in primo bello contr. Mediol.) *Bannum id est pœnam pecuniariam constituit.*

Cap. 74.

Sacramentis (ut eorum mos erat) super arma + placata pro universis Saxonibus firmant. Solemne jusjurandum super arma. Idem Aimoin. libr. 4. cap. 26. *Hoc pactum sacramento quidem super arma (ut eis mos erat jurantibus) firmatum.*

Tamen tributum Saxones, quod reddere consueverant, per preceptionem Dagoberti habent indulsum. Quingentas vaccas inferendales annis singulis a Chlotario seniore censiti reddebat: quod a Dagoberto cassatum est. A Dagoberto Saxonibus remissum annum vestigal quingentarum vaccarum inferendalium: sic vocat Aimoin. libr. 4. cap. 26. Quingentas namque vaccas inferendales a Chlotario seniore . . . regie mensa inferre jussi fuerant. Quæ ideo inferendales dicebantur, eo quod singulis inferrentur annis. Idem chronic. S. Benigii Divionens. (ad ann. 638.) Tamen Saxones tributum, quod a Chlotario seniore censiti annis singulis quingentas vaccas inferendales reddere consueverant, preceptione Dagoberti habent indulsum.

Cap. 75. Dagobertus . . . Sigibertum filium suum in Auster regno sublimavit, sedemque Metis civitatem habere permisit. Metis caput regni Austrasie.

Cap. 78. Exceptis Comitibus plurimis, qui Ducem super se non habebant. Comites parebant Ducibus; Comites enim erant praefecti singularum pagorum; Duces universæ provinciæ, quæ constabat ex pluribus pagis, & sub se Comites habebant; Gregor. lib. 8. cap. † 18. Nicetius per emissionem Eulalii, a comitatu Arverno submotus, ducatum a Rege expedit, datis pro eo immensis muneribus. Et sic in urbe Arverna, Ruihena, atque Ucetica Dux ordinatus est. Erant tamen nonnulli Comites majores, Ducibus pares, qui super se Ducem non habebant, ut Comes Campaniæ, Comes Tolosæ, Comes Andegavensis, & Comes Britanniæ, qui postea Ducis nomen accepit; Gregor. supr. lib. 4. cap. 4. Nam semper Britanni sub Francorum potestate post obitum Regis Chlodovei fuerunt, & Comites, non Reges, appellati sunt. Similiter in Hispania Comites erant praefecti singularum civitatum; Paul. Diac. de vit. *** P. Emeritensis quosdam Gothos nobiles genere, e quibus etiam nonnulli in quibusdam civitatibus Comites a Rege fuerant constituti.

Et tota Vasconie Patria. Patria accipitur pro regione; Fredegar. infr. cap. 90. Cabilono pro utilitate patriæ tractandum mense majo placitum instituit. Inde compatriotæ sunt populares, municipes; Thomas Cantipratian. libr. 2. cap. 28. Et quoniam † In lib. meo, mos est in alienis maxime + terris, compatriotas sibi invicem congaudere. Conterranei partibus. Plin. in præfat. natural. hist. Ut obiter emolliam Catullum conterraneum meum.

* Wascones de intermontium rupe egressi, ad bellum properant. Wascones e jugis Pyrenæi montis, quæ erat antiqua eorum sedes, variis excursionibus in Novempulonię, quæ est ad radicem Pirenæi, tentatis, tamdem eam occuparunt, & ditio nem Regum Francorum jugumque admisere; de quo supr. Gregor. lib. 9. cap. 7.

* Omnes domus eorum incensas, peculiis & rebus expoliant. Peculum sumitur pro pecore vel grege pecudum; idem in chronic. S. Benigii Divionens. (ad ann. 638.) Omnes domos eorum incendio tradunt, peculiis & rebus expoliant. Gregor. libr. 10. ep. 12. in peculio capita quindecim, ubi dixi.

Sed Arimbertus Dux maximus cum senioribus & nobilioribus exercitus sui per negligentiam a Vasconibus in valle Subola fuit interfactus. Vallis Subola est ad radicem Pyrenæi: nostris la vallée de Soule.

Quod audiens Judicale Rex Britonum, cursu veloci Clippiacum cum multis numeribus ad Dagobertum perrexit. Judicale Rex Britonum se & regnum Dagoberto & successoribus subjicit. Initio Britones habuere Regulos, quorum tertius & ultimus fuit Salomon, ad quem pertinet epistola Joannis VIII. can. hæc quippe, 3. qu. 6. cuius meminit & Regino 2. chronic. (ad ann. 784.) postea habuere Comites; cap. ex tenore, de foro compet. cap. accedens 4. ut lit. non contestat. tandem Duces; Gregor. supr. lib. 4. cap. 4.

Sed tamen cum Dagoberto ad mensam vel ad prandium discumbere noluit, eo quod effus

asset Judicaile religiosus & timens Deum valde. Judicael Rex Britonum abstinuit a mensa Dagoberti Regis, propter religionem: quæ causa ejus fuerit vix est dicere.

Anno xvi. regni sui Dagobertus profluvio ventris in Spinogelo villa super Segona fluvio, nec procul a Parisius agrotare coepit. Sigona fluvius est Sequana, c'est la Seine. Idem supr. cap. 20. inter Sigonam & Ligerim usque mare Oceanum. Cap. * 79.

His gestis, post paucos dies Dagobertus emisit spiritum, sepultusque est in ecclesia sancti Dionysii. Dagobertus condidit & dotavit basilicam sancti Dionysii, in qua sepultus est; de quo Aimoin. lib. 4. cap. 33.

Psalmentum ibidem ad instar monasterii sanctorum Agaunensium instituere jussit. In lib. meo rat. Dagobertus condito coenobio S. Dionysii, ibidem instituit psalmentum, id est desiderantur ritum psallendi antiphonatim seu distinctis choris: monast. Agaunensis ritum psal- verba: & a- lenti monast. S. Martini Turonens. sancti Mauriti Agaunensi. & S. Germani Pra- pud sanctum tentis ibi institutum resert Aimoin. libr. 4. cap. 33. Ordinem psalmentum, ut apud Germanum sanctum Martinum Turonis, nec non apud sanctum Mauricium Agaunis, & apud Parisios. sanctum Germanum Parisios agebatur, inibi instituit.

*Hujus Tolganus adolescentia omnis Spania more solito vitiatur, diversa com- Cap. 82. mittere insolentia. Latinis insolens est novum & insolitum, quasi non solens; M. Tullius pro Sextio, (56.) Non sum tam ignarus, judices, causarum, non tam insolens in dicendo. Insolentia loci pro novitate; idem pro Roscio Amerino, (31.) An is, qui propter fori judiciorumque insolentiam, non modo subsellia, verum etiam urbem ipsam reformat. Alias insolens est superbus; Papias *** Insolens superbus moribus non conveniens. Insolentia, protervia, arrogantia, tumor; Ambros. in 1. ad Corinth. cap. 14. In mulierum enim insolentia etiam mariti notantur. Odo Cluniacensis de vita Geraldii Comitis libr. 1. cap. 32. Nam reipublice statu jam nimis turbato, regales vassos insolentia marchionum sibi subjugaverat.*

*Ante paucos dies Ermenfridus ... Arnulfum Comitem in Albiodoro vico in mallo interfecit. Idem Aimoin. libr. 4. cap. 37. & Arnulfum Comitem apud Albiodorum vicum in mallo interfecit. Arnulfus Comes imperfectus dum pro tribunali sedet juris dicundi causa. Mallus est placitum sive judicium seu conventus juridicus; Flooard. hist. Remens. libr. 2. cap. 18. Residens & igitur prefatus vir illustris Wallarius ad injuncta sibi definienda judicia, cum quibusdam Comitibus in mallis publicis. Baldric. chronic. *** Cameracens. libr. 1. cap. 72. Potestatem habeat mallum tenendi, vel bannum exigendi. Sigebert. in chronic. ad ann. 422. Hi quatuor proceres per tres mallos causarum origines convenientes & solite tractantes, de singulis discutiendo, sicut lex Salica declarat, judicare decreverunt. Inde admallare in jus vocare; Marculf. lib. 1. cap. 21. eo quod propter simplicitatem suam causas suas minime possit prosequere vel admallare. Et mallenses sunt in jus votati litis disceptaudae causa; Odo Cluniacens. de vit. Gerald. Comitis libr. 1. cap. 19. In crastinum vero malensibus, undique ad seniorem confluentibus, jubet reum adduci.* Cap. 83.

Ermenfridus in Auster & Remis ad basilicam sancti Remedii confugium fecit. Hæc fuit basilica S. Remigii Remensis Episcopi, quem Remedium vel Remigium vocant. Fortunatus, Flooardus, & alii veteres scriptores. Confugium hic pro fuga; Gregor. supr. libr. 3. cap. 36. Ille vero in periculo positum se cernens, confugium ab urbe facit. Eadem analogia alluvium pro alluvione; Gregor. libr. 6. cap. 26. ut quia pars parva residuebat, que non vallabatur a Rhodano, educta ex eo parte, locus ille totus hoc alluvio muniretur. Collodium pro collusione; idem eod. libr. cap. 31. cognoscet protinus, quod hujus colludio pater ejus est interfactus.

Tertiam tamen partem, de quibus Dagobertus adquisierat, Nanthildis Reginam re- Cap. 85. ceperat. Thesauri Dagoberti Regis apud Compendium oppidum inter Sigebertum & Chlodoveum fratres, ex aquis partibus divisi, tertia seposita Nanthildi Reginæ; Aimoin. libr. 4. cap. 36. Omnis thesaurorum Dagoberti supplex, in speciebus variis, muneribusque antea abditis, prolata, ac inter fratres aqua est lance divisa: tercia parte tamen, ex omnibus que Dagobertus adquisierat, postquam Nanthildem sibi socia- verat, ipsi Reginæ servata. Idem gesta Dagoberti. Moribus Francorum societas

quæsitorum constante matrimonio contrahitur inter virum & uxorem, & tertia eorum adquirebatur uxori, qua tertia collaborationis dicitur; capitul. libr. 4. cap. 9. Volumus ut uxores defunctorum post obitum maritorum tertiam partem collaborationis, quam simul in beneficio collaboraverunt accipient. Marculf. † 2. form. cap. 17. Sed dum in villas alias . . . quod pariter stante conjugio adquisivimus, predicta conjux tertiam inde habere potuerat.

Cap. 86. Otto quidam filius Uronis domestici, qui bajulus Sigeberti ab adolescentia fuerat. Bajulus est educator regii pueri; munus gravissimum & proximus gradus ad culmen dignitatum; Aimoin. lib. 4. cap. 38. At vero Otto quidam, Berone genitus patre, sperabat se comitem palatii fieri posse, eo quod Bajulus fuerat Regis Sigeberii in ejus tenera aetate. Hermarius e bajulo Ariberti Regis factus fuit comes palatii; ejusdem Aimoin. lib. 4. cap. 15. Inter primores itaque Francie, qui convenerant, quidam Hermarius gubernator palatii Ariberti filii Regis, simulque bajulus a pueritia, Agniano. † In lib. meo: no † super se irruente, perimitur. Ludovico Pio regnatur in Aquitania, a patre bajulus impositus est Arnoldus, unus ex optimatibus; vit. Ludovic. Pii, (ad ann. 781.) filiumque suum Ludovicum Regem regnaturum in Aquitaniam misit, preponens illi bajulum Arnoldum. Lupus Ferrarens. epist. 64. ad Carolum R. Non admittantur ergo a vobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam vestram inter se ipsi partiantur, & meliorem amorem alienent a vobis.

Cap. 90. Flaochatus collectis secum Pontificibus & Ducibus de regno Burgundie, Cabillono, pro utilitate patrie tractandum mense Mayo placitum instituit. Concilium Episcoporum & optimatum regni de rebus publicis deliberandi causa solebat convocari mensa Mayo. Inertia defluente Regum Merovingiorum gente, concilium indicebatur quotannis, in quo Rex plaustro bobus tracto apparebat, & annua dona suscipiebat, cetera vero gerebantur per majorem domus; annales Francor. ad ann. 751. Sed potestas regni tota apud majorem domus habebatur; excepto quod chartæ & privilegia Regis nomine scribebantur, & in Martis campum qui Rex dicebatur plaustro bubus trahentibus rectus, a que in loco eminente sedens, semel in anno a populis visus, publica dona solemniter sibi oblata accipiebat, stante coram majore domus, & que deinceps eo anno agenda essent, populis adnuntiante. Idem Eginard. in vit. Caroli M. init. De die concilii, nempe kalendis maji convenit Sigebert in chr. ad ann. 662. Regni potentia disponebatur per majores domus, Regibus solo nomine regnabitibus. Quibus moris erat † principari quidem secundum genus, & nihil agere vel disponere, quam irrationaliter edere, & bibere, domique morari, & calendis maji presidere coram tota gente, & salutare, & salutari, obsequia & dona accipere, & rependere, & sic secum usque ad alium majum pervenire.

Willebadus . . . colligens secum plurim multitudinem de patriciatus sui termino. Patriciatus erat nuda dignitas: sed in Gallia plerumque patriciatus honori adjiciebatur praefectura cuiuspiam provinciae, ut observavi in Gregorium.

Cap. 91. Habebatque majorem domus palatii, virum strenuum atque sapientem, nomine Erchoaldum. Ercualdus vel Ercoaldus fuit major domus sub Chlodoveo II. idem dicitur Verba, quæ tu Erconualdus vel Erconvaldus; Fredegarius infr. prox. cap. Eodem quoque tempore præcedunt, in mortuus est Erchonualdus major domus palatii. Hic est Erconvaldus, quem patriciis libr. meo de nomine cohonestat Beda libr. 3. cap. 19. de S. Furso Hyberno: Hic ex Anglia † nafiderantur. vigavit in Galliam, ibique a Rege Francorum Lothovio, vel patricio Erconualdo honorifice suspectus, monasterium construxit in loco Latiniaco nominato.

Cap. 94. Contra Theodoricum insurgunt, cumque a regno deſcident: crines capitis ejus abscedentes totonderunt. Theodoricus Rex a Francis tonsus, & regno depositus. Et cum eo Ebroinus major palatii pulsus, & ipse tonsus, & in Luxoviense monasterium relegatus.

Cap. 95. Quo ingravescente, unum Francum nobilem, nomine Bodilonem, ad stipitem tenuit Sigebert. in sum cedere contra legem precipit. Bodilo Francus nobilis ad stipitem extensus, & vir chrouic. ad gis caſus iuſſu Childerici Regis contra legem Francorum, ex qua nobiles non ceduntur ann. † 630. tur virgis, quæ est poena servilis. Grave nimis visum est Chlotario Regi, quod a

Dagoberto ejus filio adhuc vix pubere Sadregis filius Dux Aquitaniæ ejus educationi præpositus flagellis cæsus, & barbare ratione dehonestatus; Aimoin. libr. 4. cap. 17. C. 28. & Regia. t. 1. chronic. ad ann. 546.

Sanctum Leodegarium Episcopum crudelissimis tormentis cæsum, gladio perimi ius- Cap. * 96.
fit. Ebroinus major domus regiae Theodorici sanctum Leodegarium Episcopum † Hic nihil.
Augustodunensem variis poenis affectum, capite plecti jussit. Idem Aimoin. libr. † V. ann. Fr.
4. cap. 45. Sigibert. in chronic. ad ann. † 685. c' est S. Leger. Metens. ad

Eo tempore beatus Audoenus Episcopus plenus virtutibus migravit ad Dominum. an. 683.
Anno Christi 696. diem obiit sanctus Audoenus e referendario Dagoberti Regis Ro-
thomagenis Episcopus, Resbacensis monasterii fundator; de quo Aimoin. libr. 4. Cap. * 99.
cap. 41. Sigebert. in chronic. (ad ann. 637.) c' est sain' Oïen.

Eudo namque Dux, cernens se superatum atque derisum, gentem perfidam Sarra- Cap. * 108.
cenorum ad auxilium contra Carolum Principem, & gentem Francorum excitavit.
Eudo Dux Aquitaniæ notatur a Fredegario, quod ab eo exciti Saraceni e finibus Hispaniæ irruerint in Galliam adversus Carolum Martellum, per id tempus Prin-
cipem Francorum: sed hoc vix credibile est; Eudo enim una cum Carolo singula-
rem operam navavit adversus Saracenos. Nec Saraceni pepercere Eudoni, Bur-
degalam & Pictavum, quæ erant ditionis Eudonis vi cepere, ecclesiæ tremarunt,
& magnam stragam populi edidere, ut fatetur Fredegar. *hoc ipsa capite.*

Urbem Burdegalem, vel castrum Blaviam t' veniens, occupavit. Eudone Duce Cap. † 109.
mortuo Carolus Martellus delectu inito penetravit in Aquitaniam ad Garumnam † In lib. meo:
usque, Burdegalam urbem & castrum Blaviam, quæ est ars munitissima Aquita- Blavium.
niæ, armis occupavit, & universam regionem in potestatem rededit.

Navali evectione properat. Id est navigio seu cum classe navium. Idem in fr. *Qui*
evaserant capientes navali evectione evadere. Idem supr. cap. † 90. *Evectione navalium per*
Ararim fluvium, (qui cognominatur Sagonna.) Gregor. supr. libr. 4. cap. 33. *Qui*
euntes evectione navalium, Constantinopolitanam urbem sunt ingressi. Idem lib. 3. cap. 3.
evectione navalium per mare Gallias apperunt.

Super fluvio Birra, & valle Corbaria palatio. Carolus Martellus iterum felici-
ter pugnavit cum Saracenis in Gallia Narbonensi, super Byrram amne, valle Cor-
baria; Eghinard. in vit. Carol. M. (init.) *Nam pater ejus Carolus, t' qui tyrannos*
per totam Franciam dominatum sibi vindicantes oppressit, & Saracenos Galliam oc-
cupare tentantes, duobus magnis præliis, uno in Aquitania apud Placavum civita-
tem, altero juxta Narbonam apud Byrram fluvium ita devicit, ut in Hispaniam eos
redire compelleret. Byrra amnis fluit per Narbonnense territorium: male Byrra
Aimoin. lib. 4. cap. † 57. *Super fluvium Byrram & Vallem Corbariam: vulgo Bere.* † Mendoza
Vallis Corbaria est quæ jacet in eodem tractu, ad pedem montis cognominis, co-
pia apum & laude mellis celeberrimi: vulgo *la montaigne de la Corbiere.* Commen-
datur hac vallis Corbaria palatio, ibi forte palatium Regum Gothorum, vel po-
tius id nomen loco, ubi primas sedes posuit Ataulfus Rex Gothorum, provincia
Narbonensi potitus; Otto Frisingens. 4. chronic. 21. *Sed Athaulfus amore uxoris sua*
Placidie, a finibus Romanorum cedit, ac in Galliis juxta provinciam Narbonensem,
quam postmodum Vir Dei Egidius inhabitans, metropoli ex nomine suo, ut villa san-
cti Egidi dicatur, dedit, in loco, qui usque hodie palatium Gothorum vocatur, confedit.

F I N I S.

I N D E X

RERUM PRÆCIPUARUM.

A.

A Bba pater.	186.	Aqua de sepulcro S. Martini.	104.
Abbates utriusque sexus subjecti Episcopis.	180. 192.	Aqua Tarbellicae.	152.
Abraham abbas conditor M. S. Cyriaci in Arvernisi.	35.	Aquileja solo aversa ab Hunnis.	25.
Absis pars ecclesiae.	30. 128.	Architatri, medici Principis.	95.
Actio furti in quadruplum.	199.	Archidiaconatus ad tempus.	122.
Adjutor, advocatus.	160. 187.	Archidiaconi varium officium.	81. 178.
Adoptionis varii ritus.	97.	Archidiaconus individuus comes Episco-	
Adfultus, affaut.	169.	pr.	15.
Adversarius, id est diabolus.	206.	Archivum ecclesiae Romanae.	193.
Adulterii poena.	110. 115.	Ardenna, silva regia.	163.
Ædes veterum e lignis tabulis.	85.	Aredius abbas Lemovicensis.	165.
Ædifica publica quadrato lapide struta.	6.	Arelatense M. virginum fundatum a Cæ-	
Ægri desperati delati ad tumulum san-		fario Arelateni E.	76.
ctorum.	112.	Argumentum, argutia.	8. 137.
Æneum, olla ænea.	163.	Aribertus Regulus Aquitanæ.	213.
Agathe urbs Septimaniae.	124.	Arissenensis vicus.	89.
Agauense monasterium.	53. 215.	Arræ sponsalitiae, annulus, calcei, po-	
Agens, actor.	190.	culi austus.	15. 16.
Agens in rebus.	ibid.	Arræ sponsalium.	82.
Agger publicus, via publica.	23.	Aſcellæ, latera ecclesiae vel regia.	30. 31.
Aginnum Nitobrigum.	131.	Atrium ecclesiae.	48. 123.
Agrippina Colonia.	134.	Attila vietus in campus Catalaunicis.	24.
Alefaciones, Alſacii.	211.	Auctoritas, præceptum regium.	189.
Aloes usus.	66.	Avennica civitas, Avenio.	78.
Altarium quid distet ab altari.	29. 34.	Avitus Arvernus a senatu electus Imper.	
Amaritudo.	181. 182.	28.	
Ambagiensis vicus.	45. 207.	Avitus Viennensis E.	43.
Amuletum adversus pestem.	68.	Auguria ex volatu avium.	150.
Analocium vicus Carnotensis.	84.	Augusta Tricarinorum.	102.
Analogium.	51.	Austria, Austrasia.	211.
Andeliacum.	183.	B.	
Anicum Velaunorum civitas.	32. 134.	B Abylonia Syriæ, ejus magnitudo.	5.
Anisola monasterium.	93.	Babylonia Ægypti, al. Memphis.	6.
Anniversarium pro defunctis.	53. 54.	Bacchinon, <i>in bassin</i> .	188.
Antiphona.	46. 170.	Bajocassini Saxones.	105. 199.
Apollinaris Dux.	47.	Bajulus, nutritius liberorum Principis.	
Apotolicus.	191.	117. 216.	
		Balneorum usus.	82.
		Balteum, militare cingulum.	146.
		Bannus, edictum, citatio.	105.
		Ba-	

- Baptismus in die pascha & pentecostes 92
 Baptisterium in atrio ecclesie . 40.
 Baptizati mox vestem candidam assument. *ibid.*
 Baptizatis nomen imponitur . 114.
 Barbari, pro paganis . 58.
 Barbatoriæ . 263.
 Barones, regni maiores . 212.
 Basculi, bascli . 210.
 Basilica SS. Apost. Petri & Pauli Parisiis, hodie S. Genovefa . 50.
 Basilica S. Vincentii Martyris Pariliis, hodie S. Germani de Pratis . 64.
 Basilica S. Aniani Aurelianensis . 182.
 Baſterna, genus vehiculi . 62.
 Begorra, Tarba Bigeronum . 178. 184.
 Benarnum . 179. 184.
 Benedictio abbatum . 194.
 Benedictio ante cibum . 120.
 Benedictio & salutatio episcopalis in conciliis . 121.
 Beneficium, pro Ieudo . 81.
 Bipennis, genus securis bellicæ . 39.
 Bituriga caput regni Aquitanici . 33.
 Blasphemare . 141.
 Blatea, tunica . 48.
 Bobiensis monasterium . 211.
 Boni damnatorum læsæ majestatis, fisco vindicantur . 57.
 Brennacum, villa regia . 73. 121.
 Breve, id est formula juramenti . 82.
 Britannia minor . 67.
 Britanni minores primum habuere Reges, tum Comites, tum Duces . *ibid.*
 Briva Curretia, vicus in Lemovicibus . 144.
 Brivatenis ecclesia exempta . 28.
 Brunichildis castrum . 181.
 Buccellarius, bucella . 25.
 Buccus, hircus . 186.
 Burgundionum ditio in Gallia . 27. 43.
 Burgundionum leges . 43.
C.
CAballus, vilior equus . 131.
 Caducarius . 2.
 Camenta, camentarii . 6. 7.
 Caganus, nomen Regum Hunnorum . 77.
 Cainone . 97. 207.
 Cala, villa regia . 114.
 Calumpnia . 190.
 Calense M. virginum . 114.
 Camelorum usus . 154.
 Camera, testudo templi . 30. 154.
 Camerarii, concellanei Episcopi . 68. 69.
 137.
- Camerarius, cubicularius Regis . 145.
 Campania, latior planities . 59. 155.
 Campania Remensis . 71.
 Campestria, campestrati . 20. 200.
 Campi lapidei . 81.
 Campus, locus pugnæ . 20. 200.
 Cancelli sepulcrorum . 128.
 Capitolium etiam Tolosæ & Carthaginæ . 10.
 Capitulum, capitellum . 178.
 Capitularium, *capdastre* . 189.
 Cappa S. Martini . 135. 152.
 Capraſius & Fides martyres Aginenses . 131.
 Capsa evangeliorum . 56.
 Capsum, pars ecclesiae, vel corporis humani . 29. 30.
 Capsum piscium . 164.
 Caput arietis castrum . 170.
 Caraxare, caraxatura . 154.
 Caritas . 205.
 Carus, amnis . 116.
 Cassa fructuum . 105.
 Cataplus, adventus classis . 80.
 Cararacta, suffusio oculorum . 90.
 Catenati pœnitentes . 126.
 Catini, lances escariæ . 163.
 Caudices, five codices, sunt surculi vitium vel arborum . 141.
 Cavea . 167.
 Cautio, chirographum . 149.
 Cella, pro monasterio . 47.
 Cella, cellarum, custodia clericorum . 134.
 Centenarium . 102. 213.
 Cerei flagrantes in baptismo . 40. 41.
 Cereis uti veteres pro facibus . 35.
 Charta seu papyrus ex Ægypto . 88.
 Chrismarium . 56.
 Cibarium est panis . 59.
 Cicindela, lampas . 78.
 Ciliciorum varius usus . 197.
 Cilicum ad cutem . 92.
 Cincinnorum fimbriae . 61.
 Cingulis usi veteres . 69.
 Circenses ludi . 98.
 Circuli lorice . 157.
 Clenus, amnis . 194.
 Clitella usus in oppugnatione urbium . 156.
 Clerici periti litterarum . 119.
 Clerici instituti in monasteriis . 93.
 Clerici tonsi . 50. 61. 152. 198.
 Clodio Comatus Rex Francorum . 27.

- Clypeus, laix aurea in modum clypei. 188.
 Coadjutor datus Episcopo cum futura
successione. 72. 89. 116.
 Codicilli consulatus. 48.
 Codicillis honores conferuntur a Prin-
cipe. 26.
 Cognomen sicut quibusdam plerisque no-
men tantum. 74.
 Collaborationis tercia. 216.
 Collisio palmarum. 173.
 Colobium, vestis linea sine manicis. 177.
 Comes palatii. 102.
 Comes stabuli. 115. 119.
 Comites praeerant singulis civitatibus. 70.
167. 214. praeerant juri dicundo. 167.
 Comites super se Duces non habentes.
167.
 Commendare, deponere. 100.
 Commendare se dicebantur, qui majori-
bus se tradebant in vassos. 82. 147.
 Commissum, mandatum. 41. 42.
 Commodatum, pro mutuo. 66.
 Communio post missas. 94. 177.
 Communio sub utraque specie, vel uni-
ca. 95.
 Competitor. 84.
 Componere. 40. 41.
 Compositio varie accipitur. 133. 142.
 Concaedes. 25. 26.
 Concilia provincialia coacta non sine con-
senstu Regis. 106. 185.
 Concilium annum Francorum. 216.
 Condatus vicus. 16. 175. 207.
 Conditio, status servorum. 4.
 Conditio testamenti confertur in alium.
163.
 Conditionales, genus servorum. 4.
 Confluentes. 165.
 Confugium, pro fuga. 215.
 Conjectura, conjectum. 140.
 Conjugatus electus in Episcopum dimis-
tit uxorem. 14.
 Consentaneus, consentiens. 116.
 Consularia, fasti consulares. 27.
 Consularia ornamenta, palmata, scipio,
calcei aurei. 48.
 Contum, pro hasta. 47.
 Convenae unde nomen. 154.
 Conventus iuridici indicti certis locis &
diebus. 88.
 Conversus. 190.
 Copia militum per pagos divisæ. 77.
 Corales, pusulæ. 92.
- Cordatus. 187.
 Cornua gladii, cornua antennarum. 79.
 Corona clericalis. 62. 93. 94.
 Corona, insigne patriarchatus. 48.
 Cortina, vela. 40.
 Corvus corvo oculum. 98.
 Corydalus, alauda. 78.
 Cotia, silva regia. 114.
 Crota, camera, fornix. 175.
 Cryptæ, loci subterranei, latibula fide-
lium. 13.
 Cryptæ, sepulturæ causa, juxta vias pu-
blicas. 15.
 Cucullus, sagi vel casulæ capitum. 158.
167. 177.
 Culmus, calamus spica. 204.
 Cultura, ager cultus. 112.
 Cuppa, cupella. 156.
 Curfus, officium sacrum nocturnum &
diurnum, vel officium singularum ho-
rarum. 104. 166.
 Curtis, cortis, curia. 203.
 D.
- D**actili, fructus palmarum. 126.
 Damnati ad quæstionem extensi
ad stipitem. 108.
 Damnati ad molam. 191.
 Damnati ad metallum. ibid.
 Damnati priusquam supplicio afficeren-
tur crimen confessi in ecclesia. 205.
 Damnatis ultimo supplicio non denega-
tur sacra communio. 105.
 Decimaru[m] restitutio. 127.
 Declinus, acclinis. 49.
 Decollatio, pena capitis. 22.
 Dedicatio ecclesiae vel oratorii. 131.
 Delegatum, mandatum. 137.
 Delegatum, pro legato. 187.
 Depositio Episcoporum. 102. 147.
 Descriptiones vestigialium. 107. 188.
 Desperati propter metum imminentis ju-
dicii. 3.
 Destinare, destinata. 76.
 Detrahi dicitur puella quæ stupratur. 28.
 Detrusio in monasterium poenitentia cau-
sa. 123.
 Diaconi officium. 143.
 Dies anniversarius ordinationis Episco-
porum. 30. 102.
 Dies Dominicus colendus. 207.
 Dies elevationis & translationis sancto-
rum. 30.
 Dies solis, dies Dominicus. 58.
 Diœcesis, pro parochia. 138.
 Di-

- Directum verbum. 54.
 Divisio regni per fortis. 73. 84.
 Dolensis vicus. 33.
 Domesticatus, domesticus, Comes domesticorum. 25. 129. 146.
 Dominus, donna. 154.
 Donatio pia per modum venditionis nummo uno, vel tribus. 11.
 Donatio per chartulam. 69.
 Ducatus regni. 122.
 Duces praeerant singulis provinciis. 34. 125. 167. 179. praeerant judiciis. 80.
 Duces primum, tum Reges habuere Franci. 25.
 Duello lites dirimebantur. 20.
 Dunense castrum. 141.
 Dux cæsus petebatur vulneribus ab omni exercitu. 157.
 Dynastæ. 7.
E.
 Ecclesia S. Dionysii de carcere. 112.
 Ecclesiæ depictæ. 32.
 Ecclesiæ S. Saturnini & S. Marie Tolosæ. 131. 144.
 Echinus, piscis genus. 174.
 Elaver, amnis. 112.
 Electio per adclamationem. 68.
 Electioni & ordinationi Episcoporum accedit adclamatio plebis. 27.
 Elegans, cultus. 117. 208.
 Elementum, pro aqua. 77.
 Emisso, suggestio. 69.
 Energia, arreptio dæmonis. 154. 186.
 Emergumeni, arreptitii. 151.
 Eparchius reclusus. 128.
 Episcopi admitti ad epulas regias. 162.
 Episcopi mitius puniuntur in gratiam ordinis. 107.
 Episcopi non debent vindicare proprias injurias. 173.
 Episcopi patres plebis sūr. 75. 162.
 Episcopi Galliæ notantur, quod rei bellicæ se immiscerent. 79.
 Episcopi si sint rei audiuntur soluti, illustres sedentes. 131.
 Episcopi priores Galliæ. 9.
 Episcopi tempore quadragesimæ secedebant in eremum. 34.
 Episcopis sede sua pulsis præstabantur alimenta a vicinis Episcopis. 45. 137.
 Episcoporum simplex sermo. 2. 3.
 Episcoporum hospitium domus ecclesiæ. 162.
 Episcopus negligens gratus Judæis &
- haereticis. 50.
 Episcopus per injuriā exulans non amittit episcopatum. 170.
 Epitola commendatitiae. 137.
 Epulae inter pagenses diebus solemnibus. 159.
 Epulae solennes per triduum. 153.
 Epulae super tumulos mortuorum. 67.
 Epulae tribus ferculis. 162.
 Equo solebant vehi Reges. 126.
 Eucharistia assumendæ ritus. 197.
 Eudo Dux Aquitanæ. 217.
 Evectio publica. 179.
 Eugenius Carthagin. Episc. exulat apud Albigum civitatem Occitanie. 22.
 Eulogia panis, qui benedictionis nomine datur. 33. 94. 136. 142.
 Eulogia varie acceptæ. 94. 136.
 Excommunicati pro absolutis habentur, si in conspectum vel mensam Regis admissi sint. 101.
 Excommunicationis exceptio non potest opponi in foro seculari. 195.
 Exheredare, exhereditatio. 189.
 Exorcismis fugantur dæmones. 158.
 Exuperius Tolosanus & alii clariores Episcopi Gallie. 29.
F.
 Fabula variae accipitur. 55. 121.
 Factionarii, agitatores equorum circensium. 109.
 Facilis, pro levi. 18.
 Falarica, genus teli. 190.
 Faldeo, sella stercoraria. 211.
 Fanatici, sacrificuli gentilium. 11. 27.
 Fatigatio. 6. 173.
 Felix Nannetensis E. 88.
 Ferculus, missus carnis. 162.
 Ficta, dolor repentinus. 90.
 Fideiussor judicio siti. 130.
 Filii Regum Reges dicebantur, Regum filia etiam velatae Reginæ. 70. 193.
 Fiscalini, servi fiscales. 139.
 Fisci res alienari non possunt, ne quidem in dotem filiarum Principis. ibid.
 Flagella crinium. 60. 134.
 Flores & herbulae in ornatum altarium. 144. 178.
 Foderatura. 211.
 Fomenta quid distent a medicamentis. 89.
 Fontes Hispaniæ mirabiles. 97.
 Formula, pulvinum. 176.
 Fortes viri, nobiles genere. 169.
 Franci ante Chlodoveum ethnici. 27.

I N D E X

- Franci distincti a Romanis. 171.
 Franci e Sicambris orti. 41.
 Franci vicinis formidolosi. 213.
 Francia non agnoscit imperium. 48.
 Francis rei militaris cura tradita sub Valentiniiano. 26.
 Francorum variae sedes. 26.48.
 Francorum Reges criniti. 26.
 Francisca, genus securis bellicæ. 39.
 Frigoritici. 91.
 Functio, tributum. 107.
 Fundus, pro profundo. 49.
 Funus solemne. 113. 164. 171.
- G.
- G**allia clara studiis liberalibus. 1.2.
Garacharius Comes Burdegalensis. 163.
 Gazeticum vinum. 62. 63.
 Gemina Hispanicæ. 205.
 Genialis Dux Vasconum. 209.
 Gestæ civilia & criminalia relata in monumenta publica. 8.
 Gestæ martyrum. 32.
 Gestæ Pilati. 7.8.
 Gleba corporis. 5.
 Gleba, pro fundo. 4.
 Gloria tribuitur Regibus Franc. pro maiestate. 170.
 Gothi Regicidæ. 64.
 Gothia, Septimania. 124.
 Gothorum ditio in Gallia. 27.
 Grafones, judices municipales. 212.
 Grægorius I. ante pontificatum monachus. 196.
 Gutteria, gutturosus. 10.
 Gynæcium, telstrinum regium, gynæciarii. 191.
- H.
- H**abens, habentia. 67.
 Haretici gladio non puniendi. 207.
 Hastula ligni, virgula e ligno devigata in nodum hastæ. 146.
 Historiæ passionis martyrum. 3.32.
 Hora tertia, hora sexta. 104.
 Hospitale, xenodochium. 129.
 Hospitius reclusus. 126.
 Hostis, exercitus. 42.
 Humilitas, humiliatio. 137.
- I.
- J**Anoba, Geneva. 78. 210.
 Idoneus, idoneare. 103.
 Jejunium non solvitur ante solis occasum. 117.
 Jejunium per triduum. 96.
- Ignem adorant Persi. 5.
 Igni damnati induit tunica pice & sulfure illita. 206.
 Ignis admotus confugis in ecclesiam. 181.
 Imprecations sanctorum. 10.
 Incestator. 40. 61.
 Indiculus quid distet a sigillo. 116.
 Inferendales vaccæ, tributum Saxonum. 71. 214.
 Ingenium, astutia. 76. 147.
 Ingenui, liberi nati. 69.
 Ingenui, id est nobiles, immunes a tributis. 146.
 Ingratus, non gratus. 213.
 Inscriptiones sepulcrorum. 114.
 Insolens, insolentia. 215.
 Installatio solemnis Episcoporum & abbatum. 52. 68. 163.
 Intentio, contentio. 133.
 Intercessiones Episcoporum pro servis confugientibus ad ecclesiam. 86.
 Intercessiones monachorum. 128.
 Interdictum ecclesiæ. 111. 172.
 Inventarium rerum ecclesiæ. 122.
 Joannes Apostolus vivus depositus in sepulcro. 8.
 Italia minor, hodie Lombardia. 65.
 Judæi male audiunt de foetore corporis. 93.
 Judæi negotiatores. 325.
 Judæi secretum petebant ventris levandi causa, priusquam ad orationem accederent. 53.
 Judicium Francorum in Gallia. 211.
 Juliani martyris basilica apud Brivatem vicum. 28.
 Juniores. 56.
 Juniores ecclesiæ, junioratus. 106.
 Juris Romani periti Galli. 74.
 Juscillum, vas escarium. 99.
 Jusjurandum per plures ædes sacras. 155.
 Jusjurandum posita manu super altare vel taeta palla altaris, 57. 82. vel levata manu. 99. 150. 166.
 Jusjurandum super arma. 214.
- K.
- K**yrie eleison. 196.
- L.
- L**aici expertes litterarum. 119.
 Laici non audiuntur adversus Episcopum. 121.
 Lamiae infestæ pueris. 139.
 Lapsus piscium. 83.
 La-

- Lapurde, *Lourde*.
 Largitiones.
 Larvæ, talamaschæ.
 Lasciæ, licia.
 Lateralia, viatoria.
 Laticinum, vinum album.
 Laudunum Clavatum.
 Laus, adclamatio.
 Laus, professio fidei.
 Lectio inter epulas.
 Lectulus B. Martini.
 Legati a latere.
 Lemane, pars ima Arvernorum.
 Lepræ, maculæ vestium.
 Leudes, vassii fideles.
 Levior, levatus.
 Libellare, libellarium.
 Libera custodia.
 Liberi sequuntur patrem.
 Libertates ecclesie tuendæ.
 Liger, fluvius.
 Limbus, vestis regia.
 Lintres, naviculæ fluviatiles.
 Litania septiformis.
 Lites inter Reges componuntur in consiliiis Episcoporum.
 Logium, rationale.
 Lotio corporum defunctorum.
 Lotis manibus discumbebant veteres.
 Lues inguinaria.
 Lugdunensis ecclesia.
 Lugdunum illustrata sanguine martyrum.
ibid.
 Luxoviense monasterium.
 Lynchæ ardentes ad sepultra sanctorum.
M.
MAcacia, parties fructus sine calce & arena.
 Maectare, matter.
 Maculæ, bullæ catenarum.
 Maforæ.
 Magnulfus Tolosanus E.
 Majores vel seniores, optimates regni.
 Majus Monasterium.
 Mala hora, bona ora.
 Mallones capillorum.
 Mallus, judicium.
 Malum omen.
 Manumissio per chartulam.
 Manus injectio.
 Manus post tergum vinetae.
 Martini gratia minor post episcopatum.
 16. 17.
184. Martini duo, discipuli Martini Turenens. E. 144.
 48. Martini oratorium Parisis. 172.
 186. Martinus bonus in auxilio, carus in negotio. 48.
 75. Martinus Gallicensis Ep. 113.
 59. Martius, primus mensis anni. 88. 175.
 130. Martyres quid distent a confessoribus. 22.
 50. Martyres Lugdunenses. 9.
 95. Martyribus poena capitii remissa, ne tolerentur pro martyribus. 22.
 16. Martyrium, oratorium sacrum martyri; martyriarius, editus ejusdem oratorii. 69.
 71. 132. Massæ fermentatae. 118.
 55. Massilia emporium Gallæ. 136.
 132. Matricula ecclesiæ, matricularii. 105.
 69. 106. 122. 150. 151. Matutinæ & aliae horæ canonicae. 24. 35.
 98. 104. 148. 176. Mauriana urbs Sabaudiae. 209.
 112. Maxentius abbas Pictaviensis. 47.
 100. Medici Judæi. 90.
 159. Meduana. 199.
 196. Meliores, optimates. 11.
 196. Melitense monasterium. 91.
 196. Meludunum. 135.
 196. Mensa canoniconum. 208.
 196. Meridiari. 49.
 196. Meta annona, sceni. 83.
 196. Migratio populi ad alias provincias ob oteria vectigalium. 107.
 196. Mimate, vicus Gabalorum. 13. 137.
 196. Ministeria, sunt vasa sacra. 83. 84.
 196. Minores, plebei. 56.
 196. Missa de Dominica. 163. 164.
 196. Missa S. Martini. 161.
 196. Missa, pro missæ sacrificio. 20.
 196. Missas quotidie celebrare solebant Episcopi & presbyteri. *ibid.*
 196. Missi a latere. 70. 71.
 196. Missi dominici. 123.
 196. Missi dominici, Episcopi & Comites. 169. 170.
 196. Missorium. 124.
 196. Molina, mola aquæ. 62.
 196. Monachæ non erant tonsæ ad cutem, saltæ pueræ regiæ. 204.
 196. Monachi tonsi. 127. 206.
 196. Monachi ad militiam coacti. 14.
 196. Monasteria Ægypti. 6.
 196. Monasteria sub mundeburde regio. 192.
 196. Monasteria virginum ne collocentur juxta monasteria virorum. 189.

- Monasterium S. Martini de Lata. 84.
 Morganegiba, donum matutinale. 132.
 139. 184.
 Morini, hodie Flandri. 101.
 Moriones. 193.
 Mulieres lugent maritos per annum in
 nigra veste. 64.
 Multicula. 186. 187.
 Musivum, opus musivarium. 12.
 Musitare. 160.
 Mutilatio membrorum corporis, poena
 perduellionis. 101.
- N.
- N** Arbonensis provincia distincta ab
 Arelatensi seu Massiliensi. 182.
 Nobiles virgis non ceduntur. 216.
 Notarii, scribae, ananuenies. 205.
 Novigentum duplex. 124.
 Numisma, pro nummo. 80.
 Nummi cuius imagine Principis. 124.
 Nummi solebant obsignari custodiae cau-
 sa. 143.
 Nuptiae ex rescripto Principis. 82. 136.
 Nuptiae liberorum Principis, absque con-
 sensu patrum, damnatae. 85.
 Nuptialis dona. 140.
- O.
- O** Blata, oblationes. 148. 211.
 Oblata diis probabantur. 211.
 Oblata, panes, que altari offerebantur
 ad conficiendum corpus Domini. 148.
 Observantes, clerici positi in oratoriis pri-
 vatis. 197.
 Observatio judicii usque ad folis occa-
 sum. 149.
 Obsides fide fracta in servitatem redi-
 guntur. 57.
 Officia palatina ad tempus. 146.
 Oleum benedictum prodest curationibus.
 47. 127.
 Orantes stantes die Dominica, & a pa-
 scha ad pentecosten. 44.
 Orarium & itola, insignia clericorum. 93.
 Oratio flexis genibus, vel humi prostra-
 to corpore. 44. 164.
 Oratio plebis pro martyribus & Episco-
 pis. 21.
 Oratoria privata. 197.
 Oratorium, ædes sacra monachorum. 133.
 Orbita. 54.
 Orca, amphora olei vel liquoris. 80.
 Ordinatio Episcoporum Galliarum ex præ-
 tepto regio. 51. 52. 128. 138. 153. 168.
 Ordines sacri longo intersticio collati. 132.
- Osculum manuum Episcoporum. 18.
 Osculum reliquiarum sanctorum. 206.
 207.
 Osculum pacis, signum communionis fi-
 delium. 138.
 Osculum salutationis causa. 127.
 P.
- P** Actum pacis jurejurando sanctum.
 125. 142.
 Pagenses. 159. 183.
 Pallia, pallium sepulcri. 119. 120. 144.
 202.
 Palladii gens nobilissima. 79.
 Palmites vitium. 177.
 Papæ appellatione veniunt Episcopi. 39.
 Papia, regia Longobardorum. 213.
 Papilio, tentorium. 81.
 Paronymphus. 140.
 Parentes, pro cognatis. 38.
 Parisius regia Francorum Regum. 48.
 Passio martyrum. 3.
 Pastellum, pastillum. 118. 119.
 Patena est patella, quæ superponitur ca-
 lici. 56.
 Patria, regio. 42. 214.
 Patriarcha, pro Primate. 103.
 Patriciatus honor junctus præfecture
 provinciae. 74.
 Patulum, pervium. 55. 56.
 Pavor, metus puerilis. 173.
 Peccator, peccatrix. 194.
 Pedibulum. 59.
 Pedules, calcei. ibid.
 Penfiles domus, penfiles horti. 167.
 Pensio annua statuta Episcopis depositis.
 168.
 Peregrinatio frequens ad limina Aposto-
 lorum. 22. 127.
 Perjurio decipitur sapiens. 122.
 Persecutio in Episcopos & presbyteros.
 12.
 Petragorium olim Vesunna. 131.
 Phalanga, turma militaris. 155.
 Pharus. 46.
 Pistillum, & cophinus. 118. 119.
 Placitum. 159.
 Podagra vix incidit in feminas. 201.
 Polyoctus martyr vindex perjuri. 142.
 Poena furti laqueus. 128.
 Poena interfectorum Episcopi. 113.
 Poena non respondentis ad delectum.
 105. 158. 214.
 Poena reorum majestatis porrigitur ad
 propinquos. 148.
 Pax.

- Pœna sagatum
 Pœnæ pecuniarie
 Pœnitentes tonsi
 Pœnitentes vester mutabant
 Pœnitentia signum, tensio pectoris
 Pontificum munus annales scribere
 Pontigone, villa regia
 Postica
 Prada capta ab hostibus quo pacto dividatur
 Præpositus monasterii
 Præsidium, pecunia domi deposita
 Præstitum, pro mutuo
 Praesumere, per vim sumere
 Preces paganorum dictante Pontifice
 Preces pro Principe
 Preces super tumulis defunctorum
 Pretiositas
 Primicerius, præcentor ecclesie
 Principalis
 Privatus Gabalorum Ep. & martyr
 Probatio partus legitimi per testes
 Probus
 Processiones solennes in diebus festis cum crucibus & baneriis
 Processus Imperatoris in circum, imperii auspicandi causa
 Processus Imperatoris ad basilicam Petri
 Professio fidei
 Professio fidei Nicæne
 Professio fidei publica requiritur
 Professio, confessio ultronea
 Promptuarium, cella penuria
 Proprium, alodium
 Provincia
 Provocatus, promotus
 Psallentium, concensus psalmorum
 Puer, pro servulo
 Pueri stantes coram dominis
 Pulmentum, obsonium
 Pulpitum domus
 Purgatio innocentie
 Purgatio per monomachiam
 Purgatio quinta, septima, aut duodecima manu
 Pythonissa, pythonici
- Q** uadrigati, genus nummi
 Quæstio de die paschatis
 Quasi, id est fere
 Quassatio, fustibus cæsio
136. Quinquennalia & decennalia Episcoporum
 142. Quintianus Ruthenensis Episcopus
 135. 168. R.
 189. R. Adeundis Regina fundatrix M. S.
 112. Crucis apud Pictavium sub regula Cæsarii Arelatensi. E.
 73. 204. Ragnemodus Parisiensis Episcopus
 66. Regnvaldus Dux Aquitanie
 39. Rebaptizatio apud Vandalos & Donatistas
 128. 201. Reclusi, genus monachorum pœnitentium
 184. Recrusus ad Principem
 143. Redemptio reorum vel servorum sumptu ecclesiae
 ibid. Referendarius, custos regii sigilli
 200. Reges Francorum succedunt ex genere
 180. 31. Reges Francorum comam alebant
 191. Reges fratres inter se
 13. Reges non habendi pro impuberibus
 164. Regesta, archiva
 210. Regiae, maiores portæ ecclesie
 87. Regina non tenetur legibus
 109. Reginæ dictæ filiæ Regum etiam moniales
 129. 182. Reginæ habebant maiores officiales
 109. & proprium fiscum
 Regius morbus
 4. Regum injuriæ dissimulandæ
 ibid. Regum judex solus Deus
 43. Regulæ varia monasteriorum
 115. Rei coram judice absque cingulo
 85. Relicta, vidua
 60. Religiosæ vester mutabant
 129. 182. Reliqua vestigialium remissa ecclesiis
 159. 112. remissa etiam ob natalem Principis
 215. Reliquæ SS. lipsana & pignora dicuntur
 20. 24. depositæ in capsula
 86. solitæ in solemnibus litanis
 59. 64. 135. 152. & collo appensæ
 175. Remedium animæ
 19. 110. 121. Remigius Remensis Ep. facundus
 145. Renatus Frigeridus historicus
 Purgatio quinta, septima, aut duodecima manu
 Pythonissa, pythonici
 Q. Res mancipi sunt quæ sunt in alode
 Restcripta muniuntur subscriptione referendarii
 95. 158. Restitutio Episcoporum per sedem apostolicam
 Resultare
 Ridiculum
 14. Rogationes instituta a Mamerco Vien-

I N D E X

nensi Ep. 44. & a Gallo Episcopo Arvernorum. 68. etiam pestis depellen-	lendæ causa.	185. 196.	Servi quando desiere esse in Gallia. 58.
Romani dicti omnes provinciales.	27.	Servientes quid distent a militibus.	115.
Romani, pro orthodoxis.	58.	Sidonius ex praefecto urbi Arvernensis	
Romei, Romipetæ.	22. 127.	Ep.	11. 35.
Rota poena antiquior in Gallia.	101.	Sigilla parvula, signa deorum.	166.
Rudis, imperitus.	83.	Sigillum solidorum.	143.
Rustica Romana lingua.	2.	Signa, campanæ.	130.
	S.	Signi crucis virtutes.	21. 34. 127.
S Acarium, sacrificia.	164.	Signum crucis.	161.
Sagittare.	45.	Signum crucis ne sculpatur in solo.	102.
Sagona fl. olim Arar.	84.	Signum crucis usu frequens.	157.
Salutatorium.	34. 148.	Signum militare buccina datur.	42.
Sarurium opus, id est tectorium.	31.	Sigona, Sequana.	215.
Saucius sanguine.	88.	Simonia explosa a Guntrano Rege.	138.
Saxones infesti littori Aquitanico.	33.	Siri, horrea Ægyptia, horum species.	6.
Saxonicia, vestis Saxonum.	213.	Solarium, projectum axium.	16. 201.
Scalonum vinum, Scalona.	62.	Solatium, pro ope & auxilio.	139. 194.
Scapha, navicula.	173.	Solemnia inaugurationis Imperatoris.	
Scara, turma.	211.	Solempnis ingressus Principis vel Episco-	
Schola, coetus conspiratorum.	201.	pi in civitatem.	161.
Scholæ instituta in singulis ecclesiis epi-		Soles plures viss in cælo.	73.
scopalibus.	137.	Sortes biblicæ, sortes Virgilianæ, sortes	
Scholæ Augustodonenses & Massiliensi-	2.	per libellos positos super altare.	45. 46.
ses.		Sortilegi sunt fori episcopalis.	153.
Scholæ palatinæ, scholæ Episcopi, scho-		Spanifica, vestis Hispanica.	205.
la cantorum.	206.	Spatula, spalla.	79.
Scissio vestium, poenæ genus.	100.	Species sunt res, quæ consistunt in pon-	
Sclavinia, vestis Sclavorum.	213.	dere, numero & mensura.	70. 184.
Scramasaxi, breves gladioli.	84.	Spiculum aqueductus.	42.
Scutum & framea.	59.	Spoliatio vestis & baltei.	120. 146.
Sectio episcopatus vetita.	145.	Spolium.	24. 25. 188. 189.
Secessus Episcoporum & monachorum.		Sponsalitæ dona.	184.
	175.	Stadium.	5.
Secessus, latrina.	35.	Staplona, villa Regiensis agri.	80.
Secretarium ecclesiæ.	98.	Statuncula, parva statua.	5.
Securitas, professio solutionis.	160.	Stragula, vestis varia.	190.
Securus.	10.	Strateburgus, olim Argentoratum.	191.
Sedes apostolica.	75.	Studere, curare.	149.
Sedentes vescebantur Galli.	182.	Stylitæ, monachorum genus.	166.
Sedulius poeta Christianus.	117.	Subscriptiones optimatum præceptis re-	
Senatores Galliarum.	11.	giis.	134.
Sententia in causis ecclesiasticis non prius		Sudarium.	201.
fertur, quam lectis canonibus.	189. 205.	Sufferre, sufferentia.	212.
Septa domus.	83.	Sugillare.	63. 77.
Sepulcra duorum amantium.	16.	Sulpitius Alexander historicus.	25.
Sepultura denegatur his, qui sibi mortem		Sulpitius Severus Aquitanus.	5.
consciverunt.	79.	Susceptus, susceptor.	100.
Sepulturæ juxta vias publicas.	23. intra	Suspectus, pro suspicionem habens.	24.
vel extra ecclesiam.	175.	Syndon, pallium lineum.	178.
Sepulturæ fidelium juxta tumulos mar-		Syri negotiatores in Gallia.	125. 152.
tyrum.	27.	Syriaca lingua vernacula apud Judæos	
Servi fugitivi stigmate notati.	191.	tempore Christi.	162.

V.		
V Ah, verbum imprecantis .	73.	Vigiliae non sine jejunio .
Vale dicere .	122.	Vincti inter duos custodes .
Valentia .	210.	soluti meritis sanctorum .
Vandali Africam occupant .	21.	90. 172. & ob na-
Vasa sacra distrahi possunt certis casibus .	149.	talem Principis .
Valtones domiti .	209.	133.
Vasconia , olim Novempopulania .	132.	Vincentius Aginnensis martyr .
179.	154.	
Vasso , templum Mercurii apud Arver-	nos .	Vindiciae corporis B. Martini .
Vectigal ob transitum exercitus .	45.	17.
Vectigalia exacta in fructibus .	107.	Vitium absinthiacum .
Vectigalia remissa Turonibus in gratiam		171.
B. Martini .	45. 188.	Vinum damnatorum , vinum mirrhatum .
Vela ad fores .	35. 36.	169.
Venari in Silva regia , capitale .	200.	Viridunenses negotiatores .
Venatio canum & accipitrum , studium		66.
gentilitium Francorum .	96. 199.	Virga fit coercitio servorum .
Ventosæ , cucurbitulae .	90.	159.
Vermiculatae vestes , vermiculata emble-		Virga , insigne Episcoporum .
mata .	210.	90.
Vestis alba , propria clericorum .	84.	Virga sacra , insignia legatorum .
Vestiti sepulti .	84.	153.
Ugernum , castrum Arelatense .	170.	Virgo semel Deo dicata non debet pra-
Vicariæ epistolæ .	194.	varicari .
Vicarius Comitis .	167. 197.	136.
Victoriacum castrum .	57.	Visitatio diocesis munus Episcopi .
Victorinus Aquitanus .	4.	89.
Victorius Dux .	33.	Vitta , corona nubentium .
Vicinonia , amnis .	105.	203.
Vicus Julianus .	157.	Vivarium , viviers .
Viduae devotionis causa vestem muta-	18.	206.
bant .	17.	Ultrogotha uxor Childeberti R. cum eo
Vigenna , amnis .		fundavit Lugdunense xenodochium .
		72.
		Umbones capillorum .
		61.
		Unctio infirmorum .
		15.
		Unguen , pro unguento .
		21.
		Volucrum , pro involucro .
		59.
		Volusianus E. Turonensi martyrium pa-
		lus in pago Euxensi .
		38.
		Vota sunt res voto oblatæ .
		60.
		Votum Saxonum .
		96.
		Vulpecula , canis , eonvicii genus .
		163.
		Willocarius Dux Aquitanæ .
		71.
		Wulcassinus pagus , feudum monast. S.
		Dionysii .
		14.
		Z.
		Z Oroastres auctor idolatriæ .
		5.

